ÚZEMNÝ PLÁN REGIÓNU **NITRIANSKEHO KRAJA**

KONCEPT
SMERNÁ ČASŤ

11/2021

A. ŠTRUKTÚRA ÚZEMNÉHO PLÁNU REGIÓNU NITRIANSKEHO KRAJA.

SMERNÁ ČASŤ	ZÁVÄZNÁ ČASŤ.

A. ŠTRUKTÚRA ÚZEMNÉHO PLÁNU REGIÓNU NITRIANSKEHO KRAJA.

B. OBSAH SMERNEJ ČASTI. OBSAH ZÁVÄZNEJ ČASTI.

C. ZÁKLADNÉ ÚDAJE.

C.1	Identifikačné údaje.	0	Identifikačné údaje.
C.2	Úvod.		
C.3	Vymedzenie riešeného územia.		
C.4	Hlavné ciele riešenia a problémy, ktoré územný plán rieši.		
C.5	Vyhodnotenie doterajšieho územného plánu.		
C.6	Údaje o súlade riešenia územia so zadaním.		

D. ŠIRŠIE VZŤAHY.

D.1	Medzinárodné súvislosti.	1	Zásady a regulatívy koncepcie rozvoja regiónu v širších vzťahoch a súvislostiach.
D.2	Národné súvislosti.		
D.3	Väzby vyplývajúce z riešenia a zo záväzných častí koncepcie územného rozvoja Slovenska.		

E. OSÍDLENIE A SÍDELNÁ ŠTRUKTÚRA.

E.1	Opis a zdôvodnenie navrhovanej základnej urbanistickej koncepcie riešenia.	2	Zásady a regulatívy štruktúry osídlenia.
E.2	Koncepcia rozvoja sídelnej štruktúry.	3	Zásady a regulatívy využitia potenciálu územia.
E.3	Návrh priestorového usporiadania územia a návrh zásad jeho funkčného využitia vrátane zmien využitia.	4	Zásady a regulatívy priestorového usporiadania a zásady funkčného využívania územia z hľadiska rozvoja urbanizácie.

F. ENVIRONMENT, ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A KULTÚRNE DEDIČSTVO.

F.1	Koncepcia ochrany prírody a tvorby krajiny vrátane prvkov územného systému ekologickej stability a ekostabilizačných opatrení.	5	Zásady a regulatívy ochrany prírody, tvorby krajiny a vytvárania a udržiavania ekologickej stability.
F.2	Koncepcia starostlivosti o životné prostredie vrátane požiadaviek na hodnotenie z hľadiska predpokladaných vplyvov na životné prostredie.	6	Zásady a regulatívy starostlivosti o životné prostredie.
F.3	Klimatická agenda a adaptácia na klimatické zmeny.	7	Klimatická agenda a adaptácia na klimatické zmeny.
F.3	Koncepcia ochrany a využitia kultúrneho dedičstva a návrh rozvoja rekreácie.	8	Zásady a regulatívy zachovania a prezentácie kultúrneho dedičstva.

G. HOSPODÁRSTVO A SOCIÁLNE VECI.

G.1	Základné demografické, sociálne a ekonomické východiská podmieňujúce rozvoj územia.	9	Zásady a regulatívy rozvoja hospodárstva.
G.2	Koncepcia územného rozvoja hospodárskych a sociálnych aktivít regiónu.	10	Zásady a regulatívy rozvoja bývania, občianskej vybavenosti a sociálnej infraštruktúry.
G.3	Ťažba a dobývanie	11	Zásady a regulatívy využívania prírodných zdrojov.
		12	Zásady a regulatívy rozvoja rekreácie, cestovného ruchu a kúpeľníctva.

H. DOPRAVA A TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA.

H.1	Návrh koncepcie verejného dopravného vybavenia regionálneho významu.	13	Zásady a regulatívy verejného dopravného vybavenia.
H.2	Návrh koncepcie verejného technického vybavenia regionálneho významu.	14	Zásady a regulatívy verejného technického vybavenia.

I. EVALUÁCIA.

I.1	Vymedzenie významných rozvojových priestorov, prípadne území špeciálnych záujmov a občianskeho, či iného vybavenia regionálneho významu	15	Návrh na vymedzenie významných rozvojových priestorov, území špeciálnych záujmov regionálneho významu.
I.2	Vymedzenie ochranných pásem a chránených území.	16	Stanovenia chránených častí krajiny.
I.3	Hodnotenie navrhnutého riešenia najmä z hľadiska environmentálnych, ekonomických, sociálnych a územno-technických dôsledkov.		
I.4	Vyhodnotenie perspektívneho použitia poľnohospodárskej pôdy a lesnej pôdy na nepoľnohospodárske účely.		

J. DOPLŇUJÚCE ÚDAJE. VEREJNOPROSPEŠNÉ STAVBY.

J.3	Zoznam skratiek.	17	Zoznam verejnoprospešných stavieb.

K. ZÁVER. SCHÉMA ZÁVÄZNÝCH ČASTÍ RIEŠENIA A VEREJNOPROSPEŠNÉ STAVBY.

GRAFICKÁ ČASŤ

ZOZNAM VÝKRESOV KONCEPTU

č. výkresu	Názov výkresu	Tlačená forma	Digitálna forma	Variantnosť výkresu
1	Výkres širších vzťahov	1 : 500 000	1 : 500 000	NIE
2	Komplexný výkres priestorového usporiadania a funkčného využívania územia	1 : 100 000	1 : 50 000	ÁNO
3	Výkres koncepcie verejného dopravného vybavenia	1 : 100 000	1 : 50 000	ÁNO
4	Výkres koncepcie verejného technického vybavenia - vodné hospodárstvo	1 : 100 000	1 : 50 000	NIE
5	Výkres koncepcie verejného technického vybavenia - elektrická energia a telekomunikácie	1 : 100 000	1 : 50 000	NIE
6	Výkres koncepcie verejného technického vybavenia - plynofikácia, teplofikácia a produktovody	1 : 100 000	1 : 50 000	NIE
7	Výkres ochrany prírody a tvorby krajiny, vrátane prvkov územného systému ekologickej stability	1 : 100 000	1 : 50 000	ÁNO
8	Výkres vyhodnotenia perspektívneho použitia poľnohospodárskej pôdy a lesnej pôdy na nepoľnohospodárske účely	1 : 100 000	1 : 50 000	ÁNO

B. OBSAH SMERNEJ ČASTI.

A. ŠTRUKTÚRA ÚZEMNÉHO PLÁNU REGIÓNU NITRIANSKEHO KRAJA. 3
B. OBSAH SMERNEJ ČASTI. 5
C. ZÁKLADNÉ ÚDAJE. 8
C.1 IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE. 8
C.2 ÚVOD. 10
C.3 VYMEDZENIE RIEŠENÉHO ÚZEMIA. 11
C.4 HLAVNÉ CIELE RIEŠENIA A PROBLÉMY, KTORÉ ÚZEMNÝ PLÁN RIEŠI. 12
C.4.1 HLAVNÉ CIELE RIEŠENIA 12
C.4.2 PROBLÉMY OVPLYVŇUJÚCE RIEŠENIE ÚZEMNÉHO PLÁNU REGIÓNU 13
C.5 VYHODNOTENIE DOTERAJŠIEHO ÚZEMNÉHO PLÁNU. 17
C.5.1 PÔVODNÁ ÚZEMNOPLÁNOVACIA DOKUMENTÁCIA REGIÓNU NITRIANSKEHO KRAJA 17
C.5.2 ŠTÚDIA PRE HODNOTENIE A MONITOROVANIE ÚZEMNÉHO PLÁNU REGIÓNU NITRIANSKEHO KRAJA 18
C.6 ÚDAJE O SÚLADE RIEŠENIA ÚZEMIA SO ZADANÍM. 20
D. ŠIRŠIE VZŤAHY. 21
D.1 MEDZINÁRODNÉ SÚVISLOSTI. 21
D.1.1 CELOEURÓPSKE VZŤAHY A VÄZBY PRIESTOROVÉHO ROZVOJA REGIÓNU 21
D.1.2 ÚZEMNOPLÁNOVACIE TRENDY FORMOVANIA REGIÓNOV EURÓPSKEHO KONTINENTU 23
D.1.3 TRANSEURÓPSKE VZŤAHY A VÄZBY ROZVOJA REGIÓNU 25
D.2 NÁRODNÉ SÚVISLOSTI. 26
D.2.1 CELOŠTÁTNE VZŤAHY A VÄZBY ÚZEMNÉHO ROZVOJA REGIÓNU 26
D.2.2 NADREGIONÁLNE SÚVISLOSTI ÚZEMNÉHO ROZVOJA REGIÓNU 29
D.3 VÄZBY VYPLÝVAJÚCE Z RIEŠENIA A ZO ZÁVÄZNÝCH ČASTÍ KONCEPCIE ÚZEMNÉHO ROZVOJA SLOVENSKA. 30
E. OSÍDLENIE A SÍDELNÁ ŠTRUKTÚRA. 34
E.1 OPIS A ZDÔVODNENIE NAVRHOVANEJ ZÁKLADNEJ URBANISTICKEJ KONCEPCIE RIEŠENIA. 34
E.1.1 PRAKTICKÉ VÝCHODISKÁ FORMOVANIA URBANISTICKEJ KONCEPCIE REGIÓNU 34
E.1.2 HISTORICKÉ SÚVISLOSTI FORMOVANIA RIEŠENÉHO ÚZEMIA 36
E.1.3 OSÍDLENIE 38
E.1.4 ÚZEMNÝ KAPITÁL PRE FORMOVANIE URBANISTICKEJ KONCEPCIE REGIÓNU 50
E.1.5 LIMITY ROZVOJA URBANISTICKEJ KONCEPCIE NITRIANSKEHO KRAJA 51
E.1.6 VARIANTNÉ RIEŠENIE URBANISTICKEJ KONCEPCIE 53
E.1.7 POLYCENTRICKÝ VARIANT URBANISTICKEJ KONCEPCIE 55
E.1.8 AUTOPROFILAČNÝ VARIANT URBANISTICKEJ KONCEPCIE 57
E.2 KONCEPCIA ROZVOJA SÍDELNEJ ŠTRUKTÚRY. 58
E.2.1 ROZVOJ SÍDELNEJ ŠTRUKTÚRY 58
E.2.2 CENTRÁ OSÍDLENIA 59
E.2.3 ŤAŽISKÁ OSÍDLENIA 72
E.2.4 INTEGROVANÉ SÍDELNÉ ZOSKUPENIA 75
E.2.5 ROZVOJOVÉ OSI 78
E.3 NÁVRH PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA ÚZEMIA A NÁVRH ZÁSAD JEHO FUNKČNÉHO VYUŽITIA VRÁTANE ZMIEN VYUŽITIA. 83
E.3.1 PRIESTOROVÉ USPORIADANIE REGIÓNU 83

E.3.2 FUNKČNÉ VYUŽITIE REGIÓNU 84
E.3.3 FUNKČNO – PRIESTOROVÝ ROZVOJ 86

F. ENVIRONMENT, ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A KULTÚRNE DEDIČSTVO. 91

F.1 KONCEPCIA OCHRANY PRÍRODY A TVORBY KRAJINY VRÁTANE PRVKOV ÚZEMNÉHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY A EKOSTABILIZAČNÝCH OPATRENÍ. 91
F.1.1 OCHRANA PRÍRODY 91
F.1.2 TVORBA KRAJINY 113
F.1.3 ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY 119
F.1.4 EKOSTABILIZAČNÉ OPATRENIA 128
F.1.5 ZELEŇ 128
F.2 KONCEPCIA STAROSTLIVOSTI O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE VRÁTANE POŽIADAVIEK NA HODNOTENIE Z HĽADISKA PREDPOKLADANÝCH VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE. 130
F.2.1 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE 130
F.2.2 PRÍRODNÉ ZDROJE 135
F.2.3 ENVIRONMENTÁLNE ZÁŤAŽE 143
F.2.4 POSUDZOVANIE VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE 144
F.3 KLIMATICKÁ AGENDA A ADAPTÁCIA NA KLIMATICKÉ ZMENY 145
F.4 KONCEPCIA OCHRANY A VYUŽITIA KULTÚRNEHO DEDIČSTVA A NÁVRH ROZVOJA REKREÁCIE. 149
F.4.1 KULTÚRNE A HISTORICKÉ HODNOTY REGIÓNU 149
F.4.2 KONCEPCIA STAROSTLIVOSTI A PREZENTÁCIE KULTÚRNEHO DEDIČSTVA 156
F.4.3 REKREÁCIA 160

G. HOSPODÁRSTVO A SOCIÁLNE VECI. 162

G.1 ZÁKLADNÉ DEMOGRAFICKÉ, SOCIÁLNE A EKONOMICKÉ VÝCHODISKÁ PODMIEŇUJÚCE ROZVOJ ÚZEMIA. 162
G.1.1 DEMOGRAFICKÁ ŠTRUKTÚRA 162
G.1.2 DEMOGRAFICKÁ PROGNÓZA 173
G.1.3 DOMOVÝ A BYTOVÝ FOND 175
G.1.4 KOMERČNÁ OBČIANSKA VYBAVENOSŤ A SLUŽBY 180
G.1.5 ŠKOLSTVO 184
G.1.6 ZDRAVOTNÍCTVO 187
G.1.7 KULTÚRA 192
G.1.8 ADMINISTRATÍVA 195
G.1.9 SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA 198
G.1.10 HOSPODÁRSTVO 201
G.1.11 EKONOMIKA 214
G.1.12 REGIONÁLNY ROZVOJ 217
G.1.13 CESTOVNÝ RUCH A TURIZMUS 219
G.1.14 KÚPEĽNÍCTVO 225
G.2 KONCEPCIA ÚZEMNÉHO ROZVOJA HOSPODÁRSKYCH A SOCIÁLNYCH AKTIVÍT REGIÓNU. 225
G.2.1 KONCEPCIA ROZVOJA BÝVANIA 225
G.2.2 KONCEPCIA ROZVOJA KOMERČNEJ VYBAVENOSTI 226
G.2.3 KONCEPCIA ROZVOJA OBČIANSKEJ VYBAVENOSTI 226
G.2.4 KONCEPCIA ROZVOJA HOSPODÁRSTVA 230
G.2.5 NÁVRH NA RIEŠENIE POŽIADAVIEK ZÁUJMOV OBRANY ŠTÁTU, POŽIARNEJ OCHRANY A OCHRANY PRED POVODŇAMI. 235
G.3 ŤAŽBA A DOBÝVANIE. 237
G.3.1 VYMEDZENIE A VYZNAČENIE ÚZEMÍ A PRIESTOROV ŤAŽBY A DOBÝVANIA 237
G.3.2 DÔSLEDKY A TECHNICKÉ ZABEZPEČENIE PREDPOKLADANEJ ŤAŽBY NERASTOV 242

H. DOPRAVA A TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA. 243
H.1 NÁVRH KONCEPCIE VEREJNÉHO DOPRAVNÉHO VYBAVENIA REGIONÁLNEHO VÝZNAMU. 243
H.1.1 LETECKÁ DOPRAVA 243
H.1.2 ŽELEZNIČNÁ DOPRAVA 248
H.1.3 VODNÁ DOPRAVA 260
H.1.4 INTERMODÁLNA NÁKLADNÁ DOPRAVA 266
H.1.5 CESTNÁ DOPRAVA 267
H.1.6 CYKLISTICKÁ DOPRAVA 286
H.1.7 VEREJNÁ DOPRAVA 289
H.2 NÁVRH KONCEPCIE VEREJNÉHO TECHNICKÉHO VYBAVENIA REGIONÁLNEHO VÝZNAMU. 296
H.2.1 POVRCHOVÉ A PODZEMNÉ VODY 296
H.2.2 ZÁSOBOVANIE PITNOU VODOU 311
H.2.3 ODKANALIZOVANIE A ČISTENIE ODPADOVÝCH VÔD 322
H.2.4 ELEKTRIKA 329
H.2.5 PLYN 339
H.2.6 TEPLO 348
H.2.7 ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO 349
H.2.8 ROPOVODY A PRODUKTOVODY 353
H.2.9 TELEKOMUNIKÁCIE 354
I. EVALUÁCIA. 356
I.1 VYMEDZENIE VÝZNAMNÝCH ROZVOJOVÝCH PRIESTOROV, PRÍPADNE ÚZEMÍ ŠPECIÁLNYCH ZÁUJMOV A OBČIANSKEHO, ČI INÉHO VYBAVENIA REGIONÁLNEHO VÝZNAMU. 356
I.1.1 VÝZNAMNÉ ROZVOJOVÉ PRIESTORY REGIONÁLNEHO VÝZNAMU 356
I.1.2 OSOBITÉ ÚZEMIA ŠPECIÁLNYCH ZÁUJMOV REGIONÁLNEHO VÝZNAMU 359
I.2 VYMEDZENIE OCHRANNÝCH PÁSEM A CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ. 361
I.2.1 OCHRANNÉ PÁSMA 361
I.2.2 CHRÁNENÉ ÚZEMIA 369
I.3 HODNOTENIE NAVRHNUTÉHO RIEŠENIA NAJMÄ Z HĽADISKA ENVIRONMENTÁLNYCH, EKONOMICKÝCH, SOCIÁLNYCH A ÚZEMNO-TECHNICKÝCH DÔSLEDKOV. 374
I.4 VYHODNOTENIE PERSPEKTÍVNEHO POUŽITIA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY A LESNEJ PÔDY NA NEPOĽNOHOSPODÁRSKE ÚČELY. 376
J. DOPLŇUJÚCE ÚDAJE. 388
J.1 ZOZNAM SKRATIEK 388

C. ZÁKLADNÉ ÚDAJE.

C.1 IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE.

NÁZOV DOKUMENTÁCIE

Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja

OBSTARÁVATEĽ

Názov	Nitriansky samosprávny kraj
Sídlo	Rázusova 2A 949 01 Nitra
IČO	37 861 298
Župan	doc. Ing. Milan Belica, PhD.
Zodpovedný zástupca	Ing. Martin Čaja vedúci odboru strategických činností
Kontaktná osoba	Ing. Vladimír Čulík vedúci oddelenia územného plánovania a životného prostredia Ing. Tatiana Beláková odborný referent pre územné plánovanie

Nitriansky samosprávny kraj

ODBORNE SPÔSOBILÁ OSOBA NA OBSTARÁVANIE ÚPP A ÚPD

Meno:	doc. Ing. arch. Jaroslav Coplák, PhD.
Číslo:	číslo registračného preukazu 347

Preukaz o odbornej spôsobilosti na obstarávanie územnoplánovacích podkladov a územnoplánovacej dokumentácie obcí podľa § 2a zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov, vydaný Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja.

SPRACOVATEĽ ÚZEMNOPLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCIE

Názov	Inštitút priestorového plánovania
Sídlo	Ľubľanská 1 831 02 Bratislava
IČO	36 064 645
Predseda	Ing. Ľubomír Macák
Zodpovedný riešiteľ	Ing. Matúš Bizoň, PhD. autorizovaný architekt Registračné číslo autorizácie: 2539 AA
Hlavný riešiteľ	Ing. arch. Vojtech Hrdina, PhD. autorizovaný architekt Registračné číslo autorizácie: 0967 AA

inštitút priestorového plánovania

SPOLUAUTOR

Názov	AUREX spol. s r. o.
Sídlo	Ľubľanská 1 831 02 Bratislava
IČO	31 325 483

RIEŠITEĽSKÝ KOLEKTÍV

Ing. arch. Vojtech Hrdina, PhD.	Hlavný riešiteľ Urbanizmus a územné plánovanie
Ing. Matúš Bizoň, PhD.	Zodpovedný riešiteľ Priestorové plánovanie Priestorové usporiadanie a funkčné využitie Bývanie
Ing. Ľubomír Macák	Hospodárstvo Ekonomika Záujmy obrany štátu
Ing. arch. Daniela Huertas	Kultúrno-historické hodnoty
Ing. Michal Štiffel	Prírodné podmienky Životné prostredie Ochrana prírody Odpadové hospodárstvo Územný systém ekologickej stability
Ing. Monika Lachmannová, PhD.	Ochrana prírody Krajinná zeleň
Ing. Pavol Petrík	Demografická charakteristika Infraštruktúra sociálnej starostlivosti
Mgr. Filip Polonský, Ph.D.	Funkčné využitie Infraštruktúra občianskej vybavenosti Cestovný ruch, rekreácia a šport
Ing. Tatiana Blanárová	Doprava Udržateľná mobilita
Ing. Peter Slezák	Vodné hospodárstvo
Ing. Vasil Deď o	Elektrická energia Zásobovanie plynom Telekomunikácie
Ing. Matúš Bizoň, PhD. Mgr. Filip Polonský, Ph.D. Ing. Michal Štiffel	Geografický informačný systém (GIS)

C.2 Úvod.

Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja nevznikol na bielom nepopísanom papieri. K dispozícii je platná územnoplánovacia dokumentácia tohto regiónu z roku 2012 v znení Zmien a doplnkov č. 1, ktorá obsahuje v praxi overenú poznatkovú bázu o dovtedajšom usmerňovaní rozvoja kraja. V rámci prípravy novej dokumentácie boli spracované Prieskumy a rozbory, ktoré tvorí 369 strán textu s 83 doplňujúcimi schémami a 8 výkresov grafickej časti. Spracované boli s dôrazom na aktuálne spolupôsobenie všetkých priestorových informácií. Popísaný bol súčasný stav, predchádzajúci vývoj, no v značnej miere boli naznačené aj zámery budúceho rozvoja jednotlivých funkčných zložiek regionálnej úrovne územného plánu. V Prieskumoch a rozboroch boli zohľadnené všetky priestorovo relevantné informácie z jednotlivých spracovaných a prijatých rozvojových koncepcií Nitrianskeho kraja. Na základe toho bolo spracované, prerokované a schválené Zadanie.

Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja, vychádza z bázy relevantných poznatkov dostupných informácií o kraji.

Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja (ďalej aj ako ÚP R NK) je riešený podľa platnej legislatívy SR, hlavne v zmysle Stavebného zákona a Vyhlášky o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii v ich platnom znení. Znamená to, že obsahuje textovú a grafickú časť. Textová časť sa navyše delí na smernú časť a záväznú časť. Pri tvorbe urbanistickej koncepcie sú navyše zohľadnené aj dokumenty, ktoré sa venujú dlhodobému vývoju štruktúry osídlenia kraja, či dokonca celej SR.

Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja, ďalej aj ako „ÚP R NK“.

Pod výsledkom územného plánu treba chápať primárne záväznú časť. Tá obsahuje záväzné zásady a regulatívy územného rozvoja, ktoré sa vyhlasujú prostredníctvom Všeobecne záväzného nariadenia, čím nadobúdajú charakter regionálneho zákona. Súčasťou záväznej časti je textová, ako aj príslušná grafická schéma. Na druhej strane, smerná časť je zdôvodňujúca, vysvetľujúca, resp. popisujúca zložka de jure vyhlásených záväzných častí riešenia.

V dokumentácii je konzistentne previazaná jej záväzná a smerná časť.

Pri kapitolách záväznej časti je uvedený odkaz na kapitoly smernej časti, v ktorých je popísané zdôvodnenie aplikovaných zásad a regulatívov. Úsilie o konzistentné previazanie smernej a záväznej časti platí v ÚP R NK aj naopak. Pri kapitolách smernej časti sú uvedené odkazy na záväznú časť, kde sú koncepčné princípy, zásady a regulatívy územného plánu, ktoré tvoria základný nástroj pre ich implementáciu do rozhodovacích procesov územného rozvoja celého kraja. Zosúladenie 26 hlavných kapitol smernej časti so zásadami a regulatívmi 17 tematických oblastí záväznej časti, je metodicky usporiadané do nasledovných blokov:

- Širšie vzťahy.
- Osídlenie a sídelná štruktúra.
- Environment, životné prostredie a kultúrne dedičstvo.
- Hospodárstvo a sociálne veci.
- Doprava a technická infraštruktúra.
- Evaluácia.

C.3 VYMEDZENIE RIEŠENÉHO ÚZEMIA.

VYMEDZENIE

Riešené územie Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja je vymedzené územno-správnymi hranicami vyššieho územného celku, t. j. hranicami Nitrianskeho samosprávneho kraja so sídlom v Nitre.

Nitriansky samosprávny kraj vznikol na základe zákona NR SR č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov. Vyšší územný celok je podľa § 1 uvedeného zákona samosprávny kraj, a samosprávny kraj je samostatný územný samosprávny a správny celok Slovenskej republiky.

Geografický priemet hraníc riešeného územia je v grafickej časti územného plánu regiónu vykreslený na základe územného a správneho usporiadania podľa evidencie Geodetického a kartografického ústavu Bratislava.

SCHÉMA
VYMEDZENIE RIEŠENÉHO ÚZEMIA

POLOHA

Kraj sa nachádza na juhozápade Slovenskej republiky. V rámci SR susedí s tromi krajmi (podľa nomenklatúry územných jednotiek EÚ predstavujú regióny úrovne NUTS 3).

Susedí s Trnavským, Trenčianskym a Banskobystrickým samosprávnym krajom a s Maďarskom.

Južnú hranicu Nitrianskeho kraja tvorí štátna hranica SR s Maďarskom, kde sú v pohraničnom území situované štyri regióny úrovne NUTS 3. Nitriansky kraj susedí so štyrmi župami susedného Maďarska. Zo západu ide o Rábsko-mošonsko-šopronskú župu, Komárňansko-ostrihomskú župu, Peštiansku župu a na východnom okraji riešeného územia aj o Novohradskú župu.

ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA

Prírodné biotické i abiotické podmienky riešeného územia kraja sú detailne rozpracované v Krajinnoekologickom pláne (KEP), ktorý je v zmysle § 19c ods. (2) Stavebného zákona súčasťou Prieskumov a rozborov. KEP tvorí samostatnú publikáciu, resp. prílohu Prieskumov a rozborov Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja.

Rozbor prírodných podmienok je podrobne spracovaný v Krajinnoekologickom pláne NSK.

Do základnej charakteristiky riešeného územia patria nasledovné údaje:

- Riešené územie tvorí sedem okresov: Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Šaľa, Topoľčany a Zlaté Moravce.
- Pozostáva z území 354 obcí a 451 katastrálnych území.
- Štatút mesta má 16 obcí: Hurbanovo, Kolárovo, Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Nesvady, Šahy, Šaľa, Štúrovo, Šurany, Tlmače, Topoľčany, Vráble, Zlaté Moravce a Želiezovce.
- Výmera predstavuje 6 343 735 738 m2 = 6 344 km2, čo predstavuje cca 13 % územia SR.
- Celkový počet obyvateľov predstavuje 671 507 (ku 31.12.2020).
- Hustota osídlenia je na úrovni 106 obyvateľov na 1 km^2.
- Podiel mestského obyvateľstva tvorí 45 % zo všetkých obyvateľov kraja.

C.4 HLAVNÉ CIELE RIEŠENIA A PROBLÉMY, KTORÉ ÚZEMNÝ PLÁN RIEŠI.

C.4.1 HLAVNÉ CIELE RIEŠENIA

LEGISLATÍVNE CIELE

Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja bude po svojom schválení predstavovať územnoplánovaciu dokumentáciu podľa § 8 ods. (2) písm. b) Stavebného zákona. Hlavným cieľom spracovania ÚP R NK je tak získanie moderného, efektívneho a právne záväzného územnoplánovacieho nástroja, ktorý bude zodpovedať potrebám, ako aj technickým možnostiam a riešeniam tretieho desaťročia 21. storočia. Nový ÚP R NK:

- Vytvorí predpoklady pre trvalý súlad všetkých činností v území s osobitným zreteľom na starostlivosť o životné prostredie, dosiahnutie ekologickej rovnováhy a zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja, na šetrné využívanie prírodných zdrojov a na zachovanie prírodných, civilizačných a kultúrnych hodnôt, s osobitým dôrazom na agendu klimatických zmien.
- Stanoví priestorové usporiadanie a funkčné využívanie celého kraja. Určí zásady a regulatívy rozvoja, čím zosúladí činnosti a aktivity spoločnosti ovplyvňujúce životné prostredie, ekologickú stabilitu, tvorbu krajiny, kultúrno-historické hodnoty a územný rozvoj, s princípmi udržateľného rozvoja celého kraja.

PREVIAZANIE SMERNEJ A ZÁVÄZNEJ ČASTI

Základným cieľom nového územného plánu regiónu je spracovanie územnoplánovacieho dokumentu pre účely rozhodovania na regionálnej úrovni vo forme záväzných zásad a regulatívov. Nakoľko sa v rozhodovacích procesoch uplatňujú predovšetkým zásady a regulatívy obsiahnuté v záväznej časti ÚP R NK, pozornosť sa sústredí predovšetkým na ich praktickú formuláciu. Záväzné časti riešenia budú po schválení dokumentácie vyhlásené Všeobecne záväzným nariadením, a teda budú mať na území kraja de jure charakter zákona. Na druhej strane smerná časť zabezpečuje výkladovú podstatu stanovených zásad regulatívov s odôvodnením ich aplikácie, čím vzniká ucelený konzistentný materiál.

Zásady a regulatívy záväznej časti majú svoje zdôvodnenie v smernej časti.

Záväzná časť obsahuje textovú podobu, ako aj grafickú interpretáciu. Sekundárnym cieľom je aj vybudovať Geografický informačný systém nového Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja, ktorý obsahuje všetky relevantné priestorové informácie územného rozvoja regiónu. Nenahraditeľnou súčasťou ÚP R NK je samozrejme grafická časť, interpretujúca všetky poznatky do výkresovej podoby.

APLIKÁCIA ZÁSAD A REGULATÍVOV

Text záväznej časti pozostáva principiálne z dvoch charakterových regulatívov:

- Zásady ako regulatívy rozvoja treba vnímať ako princípy všeobecnejšieho charakteru, upriamené na konkrétne riešené územie, ktoré treba pri územnom rozvoji daného územia sledovať.
- Ciele ako regulatívy rozvoja treba vnímať ako vyjadrenie cieľového stavu, ktorý by sa mal pri územnom rozvoji daného územia docieliť v jednotlivých profesijných oblastiach.

Mnoho zásad, ale najmä regulatívov, resp. cieľov, má aj grafickú reprezentáciu.

C.4.2 PROBLÉMY OVPLYVŇUJÚCE RIEŠENIE ÚZEMNÉHO PLÁNU REGIÓNU

Najvýznamnejšie medzirezortné problémy, ktoré boli identifikované a popísané v rámci etapy Prieskumy a rozbory a na ktoré sa ÚP R NK usiluje reagovať v súvzťažnosti medzi príslušnými odvetvovými štátnymi a regionálnymi orgánmi, sú najmä nasledujúce:

KLESAJÚCI POČET OBYVATEĽOV V KONTEXTE SO STÚPAJÚCIMI ZÁBERMI PÔDY

Počet obyvateľov Nitrianskeho kraja klesol od roku 2000 o viac ako 40 000. Z demografického hľadiska ide o výrazne regresívny charakter. Rozvojové plochy bývania podľa územných plánov miest a obcí kraja tvoria celkovo 5 645,6 ha. V tomto smere ide o územne disponibilnú kapacitu, resp. akúsi územnú rezervu mimo zastavaných území sídiel kraja. Po realizácii takto navrhovanej a výhľadovej bytovej výstavby na disponibilných plochách na to určených je pri súčasných vývojových trendoch možné očakávať prírastok počtu obyvateľov o približne 100 000 až 120 000 osôb, následkom čoho by celkový počet obyvateľov Nitrianskeho samosprávneho kraja predstavoval približne 735 000 – 750 000 osôb.

ĽUDIA CHCÚ BÝVAŤ NA DEDINE, ALE MESTO MUSÍ ZOSTAŤ NA DOHĽAD

Počet obyvateľov vo všetkých 16 mestách kraja klesol v rokoch 2000 až 2020 až o 46 178. Zároveň v nich stúpol počet skolaudovaných bytov o takmer 11 000. Obložnosť tak klesla z troch ľudí na jeden byt, na takmer 2,5. Ešte zaujímavejšie je, že intenzita výstavby nových bytov výrazne rastie v malých sídlach v okolí veľkých miest. Najlepšie miesta pre život sú tak zrejme okolia miest Nitra, Topoľčany, Levice, Zlaté Moravce a čiastočne Štúrovo. Ľudia chcú pokoj dediny, ale služby na úrovni mesta.

NEDOSTATOK PRACOVNEJ SILY

Pomerne vysoký podiel dôchodcov (invalidní, starobní) k celkovému počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva (EAO) a to takmer 48 %, čo je aj najvyššia hodnota spomedzi krajov SR. V ďalšom období sa dá očakávať skôr nárast tohto podielu, čo môže spôsobiť problémy na trhu práce, najmä v zmysle nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily. Dostupnosť kvalifikovanej pracovnej sily bude v ďalšom období kľúčová aj pre umiestňovanie nových odvetví, ako napr. centrá zdieľaných služieb. Problémom je pomerne vysoká dodatočná potreba pracovných síl v nasledujúcom období, do roku 2025, čo sa týka najmä pracovníkov v službách a obchode a montérov strojov a zariadení.

NOVÉ PODMIENKY PRE UKONČENÉ PROCESY EIA DOPOSIAĽ NEDOBUDOVANÝCH PROJEKTOV

V januári 2018 vstúpilo do platnosti opatrenie, na základe ktorého sa zvýšil počet chránených území európskeho významu v kraji o 30 nových lokalít, t. j. na hodnotu 98. Taktiež sa v súčasnom období pripravuje schválenie nových regionálnych systémov územnej stability pre všetky okresy kraja. Pre predchádzajúce procesy posudzovania vplyvov na životné prostredie EIA, najmä v oblasti nadradenej dopravnej infraštruktúry rýchlostných ciest R3, R7, R8, sa tak môžu zmeniť vstupné poznatky o území. Keďže uvedené komunikácie nie sú na území kraja dodnes zrealizované, bude zrejme potrebné preveriť, či je v kontexte s § 140c ods. (1) Stavebného zákona potrebné spracovať nový proces EIA, alebo ostávajú v platnosti skôr vydané záverečné rozhodnutia.

NESTABILIZOVANÉ KORIDORY PLÁNOVANÝCH RÝCHLOSTNÝCH CIEST

Z pohľadu koncepcie rozvoja cestnej siete nie sú stále jasne stabilizované trasy rýchlostných ciest R3 a časti R7 na území NSK. Nie sú vyriešené križovania koridorov rýchlostných ciest a zabezpečená územná rezerva pre križovatky, vyžadujúce veľký priestor. Sieť rýchlostných ciest a ich predpokladaný časový horizont výstavby má vplyv aj na rozhodovanie o úpravách na súbežných cestách I. triedy. Ak nie je reálna výstavba rýchlostného ťahu najbližších 20 až 30 rokov, je nutné pristúpiť k opatreniam na ceste I. triedy.

PRÍTOMNOSŤ NEVYUŽÍVANÝCH ŽELEZNIČNÝCH TRATÍ

I keď je nespochybniteľný trend rozvoja integrácie dopravy, s preferenciou verejnej, najmä koľajovej dopravy, nie sú známe zámery ich opätovného uvedenia do prevádzky.

NEZLADENÉ ZÁMERY ROZVOJA VODNÝCH TOKOV

Pri rozvoji vodných tokov sa dostávajú do konfrontácie zámery využitia z dopravného, energetického, rekreačného a ekologického hľadiska. Z dopravného hľadiska ide o možnosti rozvoja sledovaných a výhľadovo sledovaných vodných ciest, ako aj turistickej vodnej plavby, ku ktorým treba smerovať územno-technické opatrenia. Tieto zámery sú v rôznych prípadoch už v súčasnosti v rozpore s ich iným využívaním. Energetické využitie uprednostňuje lokalizáciu malých vodných elektrární. Rekreačné využitie žiada valorizáciu vybavenostného zázemia pre vodákov a cyklistov. Ekologické princípy sú postavené na zachovaní postavenia hydrického biokoridoru a environmentálnych aspektov tvorby krajiny.

NEVYUŽÍVANÉ POTRUBIE PRODUKTOVODU

Na území kraja je lokalizovaný podzemný produktovod, ktorý kedysi slúžil na prepravu benzínu. Dnes je potrubie mimo prevádzky. Ide o produktovod vedený v úseku ORS 1 Slovnaft v Bratislave smerom na obec Jur nad Hronom. Budovaný bol pre parametre DN 250 PN 4,6 MPa. Účinnosť, resp. platnosť ochranného pásma jeho potrubia je v zmysle legislatívy nejednoznačná.

KLIMATICKÁ ZMENA AKO ZÁKLADNÝ PILIER ROZVOJA

Princípy udržateľného rozvoja, či už z pohľadu aktivít priemyslu, energetiky, dopravy, ako aj bývania, či sebestačného poľnohospodárstva odolávajúceho suchám i prívalovým dažďom, budú musieť byť podmienené agende prebiehajúcej klimatickej zmeny.

VODA AKO ZÁKLADNÝ DETERMINANT ŽIVOTA

Pri formovaní urbanistickej koncepcie kraja je potrebné zohľadniť kontaktnú polohu chránenej vodohospodárskej oblasti (CHVO) Žitný ostrov, ktorá je vzdialená cca 850 metrov od západnej hranice mesta Kolárovo. CHVO Žitný Ostrov predstavuje najväčší riečny ostrov na Dunaji s 10 miliardami m^3 kvalitnej pitnej vody pod povrchom Žitného ostrova, sústavne doplňovanej vodou presakujúcou z riek (CHVO Žitný ostrov – 1 400 km^2). Ide o jednu z najväčších zásobární pitnej vody v Európe, kde je podzemná voda v hĺbke 200-700 m, resp. v blízkosti Dunaja a Malého Dunaja len 100-150 m.

V riešenom území Nitrianskeho kraja sa nachádza 75 ochranných pásem vodného zdroja, ktoré predstavujú pásma hygienickej ochrany (PHO) uvádzajúce opatrenia a obmedzenia využívania územia v kontexte ochrany zdrojov pitnej vody.

DIVERZIFIKOVANÁ ŠTRUKTÚRA OCHRANY PRÍRODY A KRAJINY

Do riešeného územia zasahujú 3 veľkoplošné chránené územia. Nachádza sa tu aj 124 maloplošných chránených území, t. j. 50 chránených areálov (CHA), 19 prírodných pamiatok (PP), 14 národných prírodných rezervácií (NPR) a 41 prírodných rezervácií (PR). Taktiež tu evidujeme 9 chránených vtáčích území a 98 území európskeho významu sústavy NATURA 2000. V riešenom území sa ďalej nachádzajú 3 medzinárodne významné mokrade (Ramsarské lokality) - Parížske močiare, Dunajské luhy a Poiplie. Podľa prehľadu mokradí Slovenska (ŠOP SR, august 2020) sa tu ďalej nachádza spolu 202 mokraďových lokalít, z toho 131 lokálneho významu, 64 regionálneho významu a 7 mokradí národného významu. Ochranu prírody dotvára 35 chránených stromov.

OCHRANA PRÍRODY A KRAJINY JE V PROCESE

V súčasnej dobe prebieha spracovanie a postupné schvaľovanie programov starostlivosti o vyhlásené územia európskeho významu, ktoré stanovia priority ochrany pre biotopy a druhy, pre ktoré boli územia vyhlásené. Prebieha aj spracovanie programov starostlivosti pre tie územia európskeho významu, ktorých predmetom je ochrana mokraďových biotopov, či biotopov závislých od vody.

NEDOSTATOČNE RIEŠENÁ TVORBA KRAJINY

Krajinná štruktúra riešeného územia je charakteristická vysokým podielom poľnohospodárskej pôdy. V zmysle jedného z cieľov Koncepcie ochrany prírody a krajiny do roku 2030 je potrebné zaviesť opatrenia zamerané na udržiavanie a obnovu biodiverzity a krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine v priaznivom pomere k intenzívne obhospodarovanej krajine. V praxi však absentuje inštitúcia, ktorá by bola nositeľom krajinno-plánovacieho dotvárania krajiny, a tak sú časti tejto úlohy pripisované mestám a obciam. Tie však častokrát nemajú na to nielen personálne, no najmä finančné zabezpečenie.

NEAKTUÁLNY REGIONÁLNY ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY

Pri spracovaní prieskumov a rozborov ÚP R NK bola použitá dokumentácia RÚSES z roku 1993-1995, keďže aktualizované RÚSES pre jednotlivé okresy sú v súčasnej dobe zatiaľ v štádiu schvaľovania, resp. nie všetky okresy kraja boli doposiaľ schválené.

NEDOSTATOČNÁ OCHRANA PÔDY

Chránené poľnohospodárske pôdy tvoria 29,80 % výmery riešeného územia. Chránené poľnohospodárske pôdy tvoria 40,71 % výmery poľnohospodárskej pôdy kraja. Vývoj druhu pozemku „orná pôda", podľa evidencie katastra nehnuteľností, klesol v rokoch 2000 až 2019 celkovo až o 2 500 hektárov. Z hľadiska odvetvovej štruktúry priemyslu má v celoslovenskom meradle veľmi silné zastúpenie potravinársky priemysel pôsobiaci na území kraja. Medzi 20 najväčšími podnikmi potravinárskeho priemyslu na Slovensku (za rok 2019) je až 7 lokalizovaných na území Nitrianskeho kraja. Toto odvetvie hospodárstva pritom priamo využíva práve pôdu, ktorú je potrebné považovať za neobnoviteľný prírodný zdroj.

OBCE BEZ VEREJNÉHO VODOVODU

V kraji je bez verejného vodovodu 32 obcí, najviac z nich sa nachádza v okrese Levice. V jednotlivých okresoch sú to tieto obce:

- V okrese Levice: Bory, Demandice, Dolné Semerovce, Domadice, Drženice, Hontianske Trsťany, Horné Semerovce, Hrkovce, Ipeľské Úľany, Ipeľský Sokolec, Kubáňovo, Kukučínov, Lontov, Málaš, Malé Ludince, Sazdice, Sikenica, Slatina, Šalov, Zalaba a Zbrojníky.
- V okrese Nové Zámky: Pavlová.
- V okrese Topoľčany: Blesovce, Lipovník a Nemečky.
- V okrese Zlaté Moravce: Hosťovce, Kostoľany pod Tribečom, Ladice a Neverice.

VODNÉ STAVBY PROTIPOVODŇOVEJ OCHRANY SVP

Pri tvorbe ÚP R NK bude potrebné rešpektovať všetky vodné stavby, vrátane plánovaných, ktoré sú navrhnuté v Podnikovom rozvojom programe investícií Slovenského vodohospodárskeho podniku, š. p. (SVP).

- Prevádzkové povodňové centrum Komárno - Nová Osada.
- Sprietočnenie ramena Váhu v riečny km 3,0 v ľavostrannej inundácii.
- Mobilná protipovodňová ochrana Komárno - Alžbetin ostrov.

NEOCHOTA POSKYTOVAŤ LOKALIZÁCIU TECHNICKEJ INFRAŠTRUKTÚRY

Problémom je neochota súkromných spoločností, ako aj štátnych inštitúcií, poskytovať informácie o lokalizácií potrubí, káblov a ich zariadení. Hoci je územný plán regiónu nadradeným dokumentom pre všetky územné plány miest a obcí kraja, z ktorého sa infraštruktúra zvykne priamo preberať, prevádzkovatelia danej infraštruktúry stále nie sú ochotní akceptovať, že práve z toho vznikajú nezrovnalosti pri povoľovaní stavieb. Ak by poskytli svoje georeferencované, t. j. presne zamerané podklady, predišli by neskorším problémom. S nástupom geografických informačných systémov, na ktorých sú už spracované aj viaceré podkladové materiály štátu, možno dosahovať vysokú úroveň presnosti všetkých priestorových informácií. Ide hlavne o cestnú databanku Slovenskej správy ciest, územia ochrany prírody a krajiny Slovenskej agentúry životného prostredia, ako aj portály ZB GIS Geodetického a kartografického úradu SR. Slabšou stránkou je v tomto smere teda neochota správcov a prevádzkovateľov jednotlivých odvetví technickej infraštruktúry poskytnúť súčinnosť pri získavaní priestorových informácií. Lokalizácia (zameraných/georeferencovaných) potrubí, vedení, kabeláže a ich zariadení, vrátane technických ukazovateľov, je výsledkom úsilia celého riešiteľského kolektívu tohto územného plánu regiónu. Vo viacerých prípadoch však ide len o schematické zakreslenie, čo síce plne korešponduje s podrobnosťou mierky spracovania na regionálnej úrovni územného plánovania, avšak nemôže slúžiť pre právne úkony povoľovania stavieb. Pri príprave územných plánov miest a obcí je potrebné tieto údaje overiť a primerane spresniť. Spomedzi všetkých oslovených subjektov nedodal vektorové podklady ani jeden.

PROTIPOVODŇOVÁ OCHRANA

Pri rozvojových aktivitách, ktoré vyplynú z predmetného strategického dokumentu, je potrebné dodržať podmienky súvisiace s ochranou vôd, zabezpečiť ochranu v chránených vodohospodárskych oblastiach, ochranu vodárenských tokov, ochranu v citlivých a zraniteľných oblastiach, rezervovať priestor navrhovaných vodohospodárskych stavieb a stavieb protipovodňovej ochrany, zabezpečiť ochranu inundačných území tokov a zamedziť v nich výstavbu a iné nevhodné činnosti.

Zároveň je potrebné rešpektovať plány manažmentu povodňového rizika, ktoré boli spracované podľa požiadaviek Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík a plány manažmentu povodňového rizika (Plán manažmentu povodňového rizika čiastkového povodia) Váhu, Hrona a Ipľa.

NEDOSTATOČNÉ USMERŇOVANIE ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA

I keď odpad produkujú prakticky všetci ľudia, existuje všeobecný odpor verejnosti proti lokalizácií novej infraštruktúry pre nakladanie s odpadom. Množstvo vyprodukovaného komunálneho odpadu pritom z roka na rok rastie, čo v kontexte nízkej miery recyklácie komunálneho odpadu a vysokej miery skládkovania odpadu, nie je priaznivé. Na úrovni SR, ako aj kraja, je pritom absencia aktuálneho Programu odpadového hospodárstva.

VYSOKÉ ZASTÚPENIE ENVIRONMENTÁLNYCH ZÁŤAŽI

Podľa Informačného systému environmentálnych záťaží sa v riešenom území nachádza celkovo 251 environmentálnych záťaží, z toho 126 zaradených do registra A – pravdepodobná environmentálna záťaž, 44 do registra B – potvrdená environmentálna záťaž a 106 do registra C - sanovaná, rekultivovaná lokalita. Viaceré záťaže sú paralelne evidované vo viacerých registroch súčasne.

STRETY ZÁUJMOV ROZVOJA DOPRAVY A OCHRANY PRÍRODY

Známe zámery rozvoja cestnej siete sa dostávajú do konfrontácie s územnou ochranou prírody a krajiny. Celkovo bolo v Prieskumoch a rozboroch identifikovaných 22 lokalít, kde sa študované návrhy a zámery pripravovaných úsekov ciest nachádzajú na územiach s vyšším stupňom ochrany, t. j. v rámci maloplošných a veľkoplošných území európskej siete NATURA 2000, resp. mokradí.

C.5 VYHODNOTENIE DOTERAJŠIEHO ÚZEMNÉHO PLÁNU.

C.5.1 PÔVODNÁ ÚZEMNOPLÁNOVACIA DOKUMENTÁCIA REGIÓNU NITRIANSKEHO KRAJA

Nitriansky kraj má v súčasnosti (09/2020) platný územný plán regiónu z roku 2012, v znení Zmien a doplnkov č. 1 z roku 2015. Spracovateľom je spoločnosť AUREX spol. s r. o..

- Čistopis bol schválený Zastupiteľstvom Nitrianskeho samosprávneho kraja v máji roku 2012 a jeho záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením Nitrianskeho samosprávneho kraja č. 2/2012.
- V roku 2015 bol aktualizovaný v podobe Zmien a doplnkov č. 1, ktoré boli dňa 20. júla 2015 schválené v Zastupiteľstve Nitrianskeho samosprávneho kraja uznesením č. 111/2015.

Záväzná časť Zmien a doplnkov č. 1 bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením Nitrianskeho samosprávneho kraja č. 6/2015 zo dňa 26. 10. 2015.

V októbri 2019 spracoval Inštitút priestorového plánovania preskúmanie aktuálnosti platnej územnoplánovacej dokumentácie (ďalej aj ako Preskúmanie). Preskúmanie zabezpečilo legislatívou SR požadované udržanie aktuálneho stavu územnoplánovacej dokumentácie a vytvorilo rámcové odporúčania pre ďalší postup vo veci územného plánovania v Nitrianskom kraji. Rozsah nevyhnutných intervencií do dokumentácie bol pri všetkých častiach dokumentu značný, a preto sa záverom odporučilo, ako najvhodnejší spôsob získať aktuálny a prehľadný územnoplánovací dokument, spracovanie nového územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja.

Dôvodom pre nový územný plán regiónu sú v zmysle spracovaného Preskúmania aktuálnosti predovšetkým nasledujúce okruhy:

- Nové podmienky a podklady v riešení časti dopravnej infraštruktúry.
- Zmenené východiskové podmienky v časti ochrana prírody.
- Zohľadnenie požiadaviek dotknutých orgánov a organizácií.
- Spresnenie funkčného využívania územia.
- Potreba využitia nových mapových podkladov a nových možností interpretácie územnoplánovacích informácií.
- Zohľadnenie nových koncepčných materiálov celospoločenského významu (ako sú Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj, Vízia a stratégia rozvoja Slovenska 2030 (2019), Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (2019), Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy – aktualizácia (2017) a pod.).

C.5.2 ŠTÚDIA PRE HODNOTENIE A MONITOROVANIE ÚZEMNÉHO PLÁNU REGIÓNU NITRIANSKEHO KRAJA

PREDMET ŠTÚDIE

Predmetom štúdie bolo vytvorenie systematického podkladu, ktorý by slúžil pri spracovaní územného plánu regiónu, ako aj územných plánov obcí v rámci územia Nitrianskeho kraja. Tvorba uvedeného systému bola realizovaná v 2 etapách. Prvá etapa bola spracovaná v roku 2015, na ktorú nadviazala aktualizácia z roku 2018. Vypracovanie úlohy bolo realizované berúc do úvahy pripravované legislatívne zmeny v rámci stavebného zákona (návrh Zákona o územnom plánovaní, MDV SR, august 2018).

Výstupom štúdie je:

- Systém na hodnotenie a monitorovanie jednotlivých faktorov sídelného prostredia.
- Samostatná mapová služba umožňujúca zobrazenie jednotlivých výkresov Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja z roku 2012 v znení zmien a doplnkov č. 1 z roku 2015.

Systém na hodnotenie a monitorovanie faktorov sídelného prostredia predstavuje výstup vo forme online portálu, ktorý umožňuje:

- Zobrazovať údaje v 5 časových obdobiach (roky 2017, 2011, 2005, 2001 prípadne aj 1991) o jednotlivých faktoroch sídelného prostredia (spolu približne 80 ukazovateľov) zoskupených podľa tematických oblastí za jednotlivé obce a okresy Nitrianskeho kraja.
- Zobrazovať porovnania/disparity obcí a okresov (v tabuľkovej forme a vo forme kartogramu) na základe jednotlivých faktorov sídelného prostredia v 5 časových obdobiach.
- Zobrazovať očakávaný vývoj (do roku 2025) jednotlivých faktorov sídelného prostredia za jednotlivé obce a okresy Nitrianskeho kraja po zohľadnení expertného hodnotenia dopadov súvisiacich rozvojových zámerov.

Zároveň systém obsahuje špecializovanú sústavu výstupov (tzv. profil obce/okresu), ktorá umožňuje zobrazenie:

- Základných všeobecných údajov o danej sídelnej jednotke (obec alebo okres).
- Údajov o jednotlivých faktoroch sídelného prostredia ako aj ich súhrnných hodnotách.
- Zoznamu silných a slabých faktorov sídelného prostredia k aktuálnemu stavu (rok 2017), ako aj k cieľovému stavu (rok 2025) vo forme silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození (generovaná SWOT analýza).
- Prepojenia priamo na výkresy územného plánu regiónu týkajúce sa danej územnej jednotky (prepojenie priamo na vytvorenú mapovú službu pre zobrazenie jednotlivých výkresov územného plánu regiónu).
- V prípade okresov aj súhrnné textové hodnotenia daného okresu po jednotlivých tematických oblastiach.

Samostatným výstupom je aplikácia vo forme online mapovej služby (WMA), ktorá zobrazuje jednotlivé výkresy Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja v znení zmien a doplnkov č. 1. Uvedená mapová služba je zostavená tak, že umožňuje najmä 1) prezerať jednotlivé výkresy (vrstvy) územného plánu (Komplexný výkres, Verejná dopravná vybavenosť, Elektrická energia-plyn-teplo-telekomunikácie, Vodné hospodárstvo, Ochrana prírody a krajiny-ÚSES a Zábery); 2) identifikovať jednotlivé položky a vrstvy; 3) pristupovať k atribútovej tabuľke údajov; 4) realizovať účelové výbery z geodatabázy a 5) vytvárať účelové výstupy a následne ich aj exportovať do rôznych grafických alebo publikačných formátov.

HLAVNÉ ZISTENIE ŠTÚDIE

V rámci štúdie boli vypracované aj scenáre rozvoja. Jednotlivé scenáre popisovali predpokladané trendy vývoja (do roku 2025) v rámci 10 sociálno-ekonomických a územno-technických oblastí a identifikované boli najviac ohrozené územia (okresy).

V rámci oblasti Obyvateľstvo bol identifikovaný klesajúci trend vývoja počtu obyvateľov (z dôvodu pokračujúceho poklesu počtu obyvateľov z vlastných zdrojov, ako aj nízkej migračnej atraktivity regiónu), ktorý bude sprevádzaný starnutím populácie. Za najviac ohrozený okres bol identifikovaný okres Zlaté Moravce.

V rámci oblasti Domový a bytový fond bolo identifikované, že bytový fond nebude ponúkať dostatok malometrážnych bytov a bytov nižšieho štandardu pre marginalizované skupiny obyvateľstva, resp. nebude obsahovať dostatok nájomných bytov slúžiacich ako prvé bývanie pre mladé rodiny, nebude vyhovovať potrebám obyvateľov kraja.

V rámci oblasti Občianska vybavenosť bolo identifikované ako najviac ohrozené územie východná časť okresu Levice. Zároveň sa v tejto oblasti neočakávali významnejšie zmeny v dostupnosti k občianskej vybavenosti medzi okresmi.

V oblasti Hospodárskej štruktúry a trhu práce sa pozitívny dopad očakával od plánovanej výstavby dopravnej infraštruktúry vyššej úrovne. Konkrétne budovanie rýchlostnej cestnej komunikácie R7 naprieč Nitrianskym krajom, ktorej dobudovanie by malo mať priaznivý vplyv na aktivizáciu ekonomických vzťahov v okolí tejto rýchlostnej cesty.

V oblasti Využitia územia sa predpokladal vyšší tlak na územie spojený so zvyšujúcou sa urbanizáciou a nárastom výmery zastavaného územia na úkor prírodných štruktúr územia. Osobitnú pozornosť bude treba venovať rozvoju okolia Nitry v dôsledku aktivít automobilového priemyslu. Vzhľadom k problematike predchádzania klimatických zmien je potrebné dostatočnú pozornosť v strategických dokumentoch venovať ochrane, zachovaniu ako aj budovaniu prírodných prvkov vo vnútri sídiel, ale aj voľnej krajine.

Taktiež v oblasti Životné prostredie bolo identifikované ohrozenie v spojitosti s rastúcou mierou urbanizácie územia a rozvoja priemyselných aktivít (okres Nitra). Zároveň sa očakáva pretrvávanie aktuálneho stavu pre územia s najvyššími koncentráciami znečisťujúcich látok ako dôsledok priemyselnej aktivity (Trnovec nad Váhom, Tlmače, Žirany a Ivanka pri Nitre).

V oblasti Finančných ukazovateľov bolo identifikované ohrozenie spojené najmä s úzkym previazaním samosprávnych rozpočtov na príjem z podielových daní, ktorého zmeny sa výrazne prejavujú aj vo finančnej kondícii jednotlivých miest, obcí ale aj samosprávneho kraja.

V rámci oblasti Doprava sa predpokladalo, že plánovaná výstavba rýchlostnej komunikácie R7 v roku 2025 ešte nebude mať výrazný vplyv na dostupnosti obcí k dopravným zariadeniam v juhozápadnej časti kraja. Najviac ohrozenými budú obce vo východnej časti okresu Levice.

V oblasti Technická vybavenosť bol identifikovaný problém spojený s dostupnosťou verejnej kanalizácie. Vo väčšine okresov (s výnimkou okresov Nitra, Šaľa a Zlaté Moravce) bude pretrvávať relatívne nízky podiel obyvateľstva napojeného na kanalizačnú sieť, resp. nízky podiel obyvateľstva pripojeného na kanalizačnú sieť napojenú na ČOV.

C.6 ÚDAJE O SÚLADE RIEŠENIA ÚZEMIA SO ZADANÍM.

ÚDAJE O SÚLADE RIEŠENIA ÚZEMIA SO ZADANÍM

Návrh zadania vypracoval Inštitút priestorového plánovania v novembri roku 2020. Na prerokovanie návrhu zadania bola podľa zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov (Stavebný zákon) určená lehota od 07.12.2020 do 22.01.2021.

Posúdenie podľa § 20 ods. 5 Stavebného zákona vykonalo Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky - Sekcia bytovej politiky, stavebníctva a mestského rozvoja svojim stanoviskom 06786/2021/SV/29829 zo dňa 26. 03. 2021.

Prerokované zadanie schválilo v zmysle § 20 ods. 7 písm. b) Stavebného zákona Zastupiteľstvo Nitrianskeho samosprávneho kraja na svojom 29. zasadnutí dňa 17. mája 2021 uznesením č. 66/2021 zo dňa 19.5.2021.

Koncept Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja je spracovaný v súlade so Zadaním.

D. ŠIRŠIE VZŤAHY.

D.1 MEDZINÁRODNÉ SÚVISLOSTI.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitole č.**1.**

D.1.1 CELOEURÓPSKE VZŤAHY A VÄZBY PRIESTOROVÉHO ROZVOJA REGIÓNU

Poznaním skutočnosti, že sociálny a ekonomický rozvoj obcí, regiónov, štátov i Európy je úzko zviazaný s územnými aspektmi a podmienkami, sa štáty EÚ už niekoľko desaťročí snažia aj o spoločnú stratégiu územného rozvoja Európy. Analýzu vývoja súvislostí, ako aj súčasných trendov územného rozvoja v Európe, s v vplyvom na SR, popisuje Stratégia územného rozvoja Slovenska [1].

Spolupráca členských štátov Európskej únie na poli územného a regionálneho rozvoja sa v čase intenzifikovala, čo prinieslo rôzne podklady a programy, ktoré po prijatí ESDP (European spatial development perspective) vyústili do prijatia Territorial Agenda (TAEU) v roku 2007 a jej ďalšej aktualizácie v roku 2011 (TA2020). Posilňovanie transnárodnej spolupráce pokračovalo najmä prostredníctvom programu INTERREG. To v konečnom dôsledku vyústilo aj do vytvorenia európskej observatórnej siete ESPON (European Spatial Observatory Network), ktorej výsledky pre územný rozvoj v rôznych častiach Európy pre územnú spoluprácu medzi susediacimi / spolupracujúcimi štátmi sú podstatne významné. V rámci rôznych výskumných úloh, ale najmä v rámci projektu ESPON, sa myšlienky vyjadrené v Lipskom dokumente a ciele ESDP ďalej skúmali a hľadali sa teoretické úvahy i praktické príklady uplatnenia polycentrickej koncepcie. V programe ESPON 2006 bola spracovaná štúdia scenárov pre možný budúci územný rozvoj Európy do roku 2030.

V doterajších štúdiách formovania priestoru Európskeho kontinentu je vyjadrený rad územných cieľov, ktoré vedú k lepšiemu využívaniu územia, územnej súdržnosti a skvalitneniu územných podmienok žitia ľudí. Súčasne tak vyjadrujú aj rad politík, ktoré by mali k týmto cieľom smerovať a k tomu aj zodpovedných aktérov na jednotlivých hierarchických úrovniach.

Najrelevantnejšie scenáre a vízie územného rozvoja Európy, vypracované na základe vedeckých poznatkov, boli spracované v rámci ESPON v projekte ET2050. Cieľom tohto projektu bolo vytvoriť víziu európskej územnej štruktúry. Vypracovanie a hodnotenie viacerých parciálnych scenárov vyústilo do vytvorenia troch syntetických scenárov možného vývoja odzrkadľujúcich rôzne vstupné predpoklady spoločenského a hospodárskeho vývoja. Vo vzťahu k stredoeurópskym a východoeurópskym krajinám EÚ sa vo všeobecnosti konštatuje, že vo veľa prípadoch existujú zásadné rozdiely medzi hlavným mestom krajiny a druhým najväčším mestom. Z toho vyplýva aj dôležité poznanie, že metropolitné hlavné mestá a nemetropolitné regióny potrebujú rôzne stratégie na prosperitu, ako aj prierezový územný manažment.

[1] *Stratégia územného rozvoja Slovenska –Aktuálne zmeny v oblasti územného rozvoja Slovenskej republiky; AUREX spol. s r.o. (2019)*
https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/uzemne-planovanie/dokumenty-1

SCHÉMA
ÚZEMNÁ VÍZIA EURÓPY PODĽA ET2050

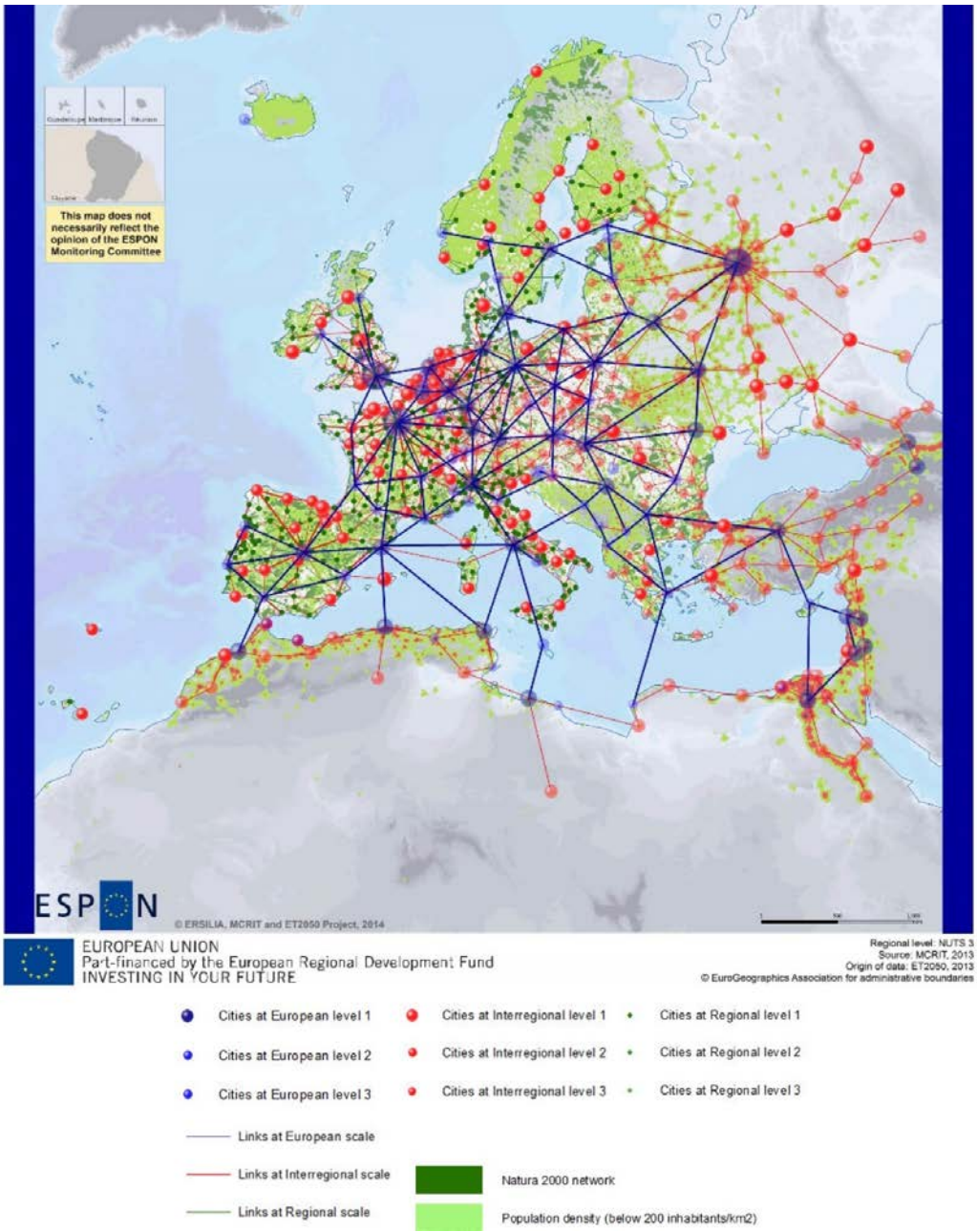

Zdroj: ET2050, Territorial Scenarios and Visions for Europe, Main Report, EU

Z celoeurópskych rozvojových trendov je pre Slovensko a pre územný rozvoj Nitrianskeho kraja najvýznamnejšie zapojenie sa do koordinovaného transnárodného Dunajského regiónu (ESPON ET2050) a prepojenia v severo-južnom smere, spájajúceho rozvojové koridory a aglomerácie v Poľsku a Maďarsku.

D.1.2 ÚZEMNOPLÁNOVACIE TRENDY FORMOVANIA REGIÓNOV EURÓPSKEHO KONTINENTU

Vytváranie cezhraničných polycentrických sústav a cezhraničných regiónov, ako základné ciele európskej súdržnosti predpokladá sídelné nadväznosti na susediace štáty. Predpokladá to nadväznosti na národné koncepcie územného rozvoja susediacich štátov.

REGIONÁLNY PRIEMET EURÓPSKYCH DOKUMENTOV ÚZEMNÉHO PLÁNOVANIA

Zo Stratégie územného rozvoja Slovenska, ktorá skúmala aktuálne zmeny v oblasti územného rozvoja Slovenskej republiky, by sa dalo konštatovať, že cieľom v ďalšom územnom rozvoji Nitrianskeho kraja je vytváranie územných predpokladov zabezpečenia adekvátnej kvality sídelného prostredia pre všetkých obyvateľov. Znamená to, aby sa:

- Zabezpečilo rovnocenné pokrytie existenčných potrieb pre obyvateľov na celom území.
- Posilňovali mestá ako centrá osídlenia a vytvorený polycentrický systém osídlenia.
- Znižovali náklady na zásobovanie, požiadavky na zdroje a zlepšovali sa podmienky ochrany prírodného prostredia a ochrany klímy.
- Posilňoval rozmanitý charakter a jedinečnosť jednotlivých územných celkov a regiónov.
- Vedeli ľudia identifikovať so svojim sídelným a životným prostredím.

VPLYVY COVID-19 NA FORMOVANIE PRIESTOROVÉHO ROZVOJA

V roku 2020 celosvetová pandémia ochorenia COVID-19, známa ako „koronakríza“, prinútila zamýšľať sa aj nad fungovaním spoločnosti. Nielen v otázkach pohybu obyvateľstva, ale aj tovarov a služieb. Primárne sa rušili kultúrne, športové a rekreačné cesty. Následne boli z časového hľadiska ovplyvnené aj logistické toky. Hranice schengenského priestoru ostali na čas zatvorené. Jednotlivé štáty prirodzene orientovali pozornosť na vlastné zdroje. Rozvoj vedomostne založenej, až informačnej spoločnosti bažiacej po inováciách, znamenal odpútanie sa od fyzického priestoru. Priemyselná výroba v halách a fabrikách zaznamenala najprv pokles, neskôr regresiu z popredných priečok zamestnanosti.

Internetové služby pokryli dostupnosť, resp. distribúciu všetkých tovarov a služieb. Autodopravcovia, logistické spoločnosti a kuriéri eliminovali potrebu fyzickej previazanosti väčšiny ľudí na priestor. Všetko bolo potrebné vybaviť z domu.

Spoločnosť si však v karanténnych časoch opäť uvedomila svoju závislosť od externých vplyvov. Primárne v otázkach potravinovej bezpečnosti a sebestačnosti. Sekundárne v tovaroch a záverom aj v tom, že potreba kancelárskych priestorov výrazne klesla. Pracovná sila stratila priamu väzbu na pracovisko. I keď pôjde zrejme o dočasný stav, zmenu myslenia o tvorbe otvoreného európskeho územia to bezpochyby prinieslo. Globálne otvorený pracovný aj komoditný trh sa začal meniť.

Rôzni autori vyjadrili rôzne scenáre vývoja spoločnosti po ukončení, resp. zvládnutí „koronakrízy“, ktoré môžu mať aj dôsledky na územný rozvoj jednotlivých regiónov. Z pohľadu územného rozvoja sú zaujímavé scenáre, ktoré hovoria o silnejšom trende sťahovania sa ľudí z väčších miest do menších, alebo na vidiek, z dôvodu pocitu vyššej bezpečnosti. Do popredia by sa mal dostať rozvoj regionálnej produkcie a lokálnych ekonomík, očakáva sa tiež zmena pracovnej kultúry, ústup do privátnej sféry, ako aj zvýšenie solidárnosti či väčší cit pre vzájomnosť. Existuje aj scenár permanentného strachu a obáv, čo môže viesť až k nárastu prehnaného nacionalizmu.

Pandémia Korony pôsobí na zmeny vnímania mesta ako životného priestoru viac ako na vnímanie života v krajine. Pandémia a z toho plynúce opatrenia proti mestskej mobilite a užívania mestskej kompletnej infraštruktúry tak čiastočne vyvracia výhody mestského života. Aj keď sa sociálne, komerčné a pracovné ponuky v mestách pomaly zotavujú, zostáva neisté, či sa mestský život môže opäť naplno rozvinúť tak, ako sme to vnímali pred pandémiou.

Napriek tomu mestá sú a zostanú naďalej príťažlivé pre kreatívne mysle. Mestá sú a zostanú základnými hnacími silami inovácií a pokroku. Diferencovaný trh práce a individuálny prísľub slobody, príťažlivosť kultúrnej a sociálnej rozmanitosti, budú naďalej aj v budúcnosti silným faktorom rozvoja miest. Z tohto faktu sa dá predurčiť, že urbanizácia sa bude naďalej zvyšovať.

Na druhej strane sa však už vidiecke regióny nedajú považovať za homogénne jednotky orientované výlučne na primárny sektor. Striktné oddeľovanie mesta a krajiny sa stáva zastaraným. Vznikli a vznikajú hybridné životné priestory, a to nielen fyzicky, ale aj mentálne. Postoje, životný štýl a sociálne štruktúry už nemožno tak jasne vymedziť na priradenie schémy mestského a vidieckeho života, ako to bolo v predchádzajúcich teóriách. Stále viac ľudí túži po „vidieckej idyle“ a stále viac sa ju pokúšajú integrovať aj do mestského priestoru.

Pandémia Korony vytvorila lepšie povedomie a podporila túžbu po regionálnosti a predovšetkým miestnej a mestskej sebestačnosti.

Podľa inštitútu „zukunftInstitut“ v práci „Megatrendy 2021: čas pre revíziu“, v ktorej je popísaných 12 megatrendov vývoja po koronapandémii, sa k megatrendu urbanizácia uvádzajú napr. tieto 4 budúce tézy[2]:

- Odolnosť mesta robí mestá odolnými voči kríze.

Mestá sú vďaka svojej hustote a rozmanitosti náchylné na krízy, ale lepšie sa im darí krízové situácie zvládať

- Urbanita sa stáva otázkou myslenia.

Dichotómia mesta a krajiny sa naďalej rozpúšťa - vznikajú hybridné a tekuté biotopy. Do krajiny sa dostávajú individualizované modely života a pluralizácie a v meste vznikajú aj dedinské štruktúry.

- Mestská štvrť sa vracia.

Prístupy ako 15-minútové mesto, superbloky alebo vertikálne dediny reagujú na prechod mobility a zmenu klímy, ako aj na rastúcu potrebu sociálnej blízkosti v životnom prostredí. Okolie sa stáva najdôležitejším prvkom segmentovaného mesta.

- Mestá budúcnosti sú sociálne, šetrné ku klíme a zdravé.

Sociálna spravodlivosť, zmena klímy a zdravie sa stávajú neodvolateľnou súčasťou mestského plánovania.

Vo všeobecnosti je zhoda v tom, že nastanú nové zmeny ako v sociálnych tak ekonomických otázkach rozvoja spoločnosti smerujúc ku komplexnejšiemu vnímaniu sveta a života, avšak napriek všetkému „trend urbanizácie bude naďalej pokračovať“[3].

[2] *zukunftsInstitut, Megatrends 2021: Zeit fu ¨r eine Revision, https://www.zukunftsinstitut.de/artikel/megatrends-nach-corona-zeit-fuer-eine-revision/*

[3] *tamtiež*

D.1.3 TRANSEURÓPSKE VZŤAHY A VÄZBY ROZVOJA REGIÓNU

Nitriansky kraj je súčasťou prepájania stredoeurópskych aglomerácií v smere Viedeň – Bratislava – Budapešť. Dostupnosť k centrám tejto medzinárodnej sídelnej štruktúry je priaznivá.

Zatiaľ čo rozvoj územného prejavu vlastných sídiel je v kompetencii jednotlivých štátov podľa ich vnútroštátnej legislatívy, koridory dopravno – komunikačných tokov sú predmetom medzinárodných dohôd, zmlúv a systémov.

Na území Nitrianskeho samosprávneho kraja sa nachádza dopravná infraštruktúra všetkých sledovaných funkčných úrovní. Na najvyššej funkčnej pozícii ide o úroveň medzištátneho, resp. európskeho významu, ktorá sa riadi cieľmi zosúladenej európskej dopravnej politiky. V medzinárodných súvislostiach rozvoja je územie NSK v rámci dopravy determinované vytvorením Paneurópskej siete dopravných koridorov a dopravných oblastí. Po vstupe Slovenska do Európskej únie boli multimodálne koridory a dopravné siete, pôvodne koncipované v rámci projektov ECMT a TINA, včlenené do dopravnej siete krajín Európskej únie TEN-T. Táto európska štruktúra dopravy vytvára základnú kostru dopravnej infraštruktúry, ktorá je premietnutá aj do národnej koncepcie rozvoja dopravy.

Politika transeurópskej dopravnej siete (TEN-T) je zameraná na výstavbu a rozvoj celoeurópskej siete železničných tratí, ciest, vnútrozemských vodných ciest, námorných trás, prístavov, letísk a železničných terminálov.

Súčasná politika TEN-T vychádza z Nariadenia Európskeho parlamentu a rady EÚ č. 1315/2013 z 11. decembra 2013 o usmerneniach Únie pre rozvoj transeurópskej dopravnej siete a o zrušení rozhodnutia č. 661/2010/EÚ.

Sieť TEN-T je rozdelená do dvoch skupín:

- Základná sieť (CORE) zahŕňa prepojenia spájajúce najdôležitejšie uzly a má byť dokončená do roku 2030.
- Komplexná sieť (Comprehensieve) pokrýva všetky európske regióny a má byť dokončená do roku 2050.

Kostru hlavnej siete predstavuje deväť koridorov hlavnej siete. Doplnené sú dvoma horizontálnymi prioritami - Európskym systémom riadenia železničnej dopravy a Morskými cestami. Dohľad nad koridormi a dvoma horizontálnymi prioritami majú európski koordinátori menovaní Európskou komisiou.

V európskom kontexte je dopravná sústava Nitrianskeho samosprávneho kraja zapojená do procesu dopravnej obsluhy územia v pozitívnej miere, nakoľko jeho územím prechádzajú koridory, siete, trasy a cesty medzinárodných dohovorov, ktoré je potrebné pri spracovaní územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja rešpektovať.

KORIDORY ZARADENÉ DO SKUPINY CORE TEN-T

Cestná doprava:

- Koridor cesty I/66 Zvolen – štátna hranica s Maďarskom v hraničnom priechode Šahy.

KORIDORY ZARADENÉ DO SKUPINY CORE/COMPREHENSIEVE TEN-T

Vodná doprava:

- Koridor vodnej cesty Rhine-Danube (Mainz – Frankfurt – München – Nürnberg – Passau – Wels/Linz – Wien – Bratislava – Budapest – Beograd – Constanța – Sulina).
- Vodná cesta Dunaj s verejnými prístavmi v Bratislave, Komárne a Štúrove

Na území Nitrianskeho kraja sú do uvedenej siete zaradené nasledovné vodné cesty:

- Rieka Dunaj, v kompletnej dĺžke na území kraja, zaradená ako E80, C-E80.
- Vážska vodná cesta v koridore rieky Váh od ústia do Dunaja po Žilinu s prepojením na Odru, zaradená ako E81, C-E81.
- Existujúce a plánované prístavy s terminálmi kombinovanej dopravy v Komárne a Štúrove.

KORIDORY ZARADENÉ DO SKUPINY COMPREHENSIEVE TEN-T

Cestná doprava:

- Rýchlostná cesta R1 (Bratislava – Trnava – Sereď – Nitra – Zlaté Moravce – Žiar nad Hronom), ako vedľajšia cesta E58 a doplnková cesta E571.

Železničná doprava:

- Konvenčná železničná trať č. 130 Bratislava – Galanta – Palárikovo - Nové Zámky – Štúrovo – (Budapešť).
- Konvenčná železničná trať č. 135 Nové Zámky – Komárno – št. hr. SR/MR.
- Konvenčná železničná trať č. 150 Nové Zámky – Šurany – Levice – Zvolen (Košice).

Koridory nákladnej železničnej dopravy RFC (Rail Freight Network) križujúce Nitriansky kraj sú RFC7 Orient East-Med a RFC11 Amber, oba prechádzajú v úsekoch Galanta – Nové Zámky – Štúrovo – št. hr.; Nové Zámky – Komárno – št. hr. (Komárom).

D.2 NÁRODNÉ SÚVISLOSTI.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitole č.1.

D.2.1 CELOŠTÁTNE VZŤAHY A VÄZBY ÚZEMNÉHO ROZVOJA REGIÓNU

D.2.1.1 KONCEPCIA ÚZEMNÉHO ROZVOJA SLOVENSKA

Pre územný plán regiónu Nitrianskeho kraja je v zmysle § 25 Stavebného zákona č. 50/1976 Zb. v znení neskorších predpisov nadradenou územnoplánovacou dokumentáciou Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KÚRS) v platnom znení.

Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja musí byť v súlade so záväznou časťou Koncepcie územného rozvoja Slovenska.

Záväzná časť KÚRS vo vzťahu k územiu Nitrianskemu samosprávneho kraja vyjadruje v regulatívoch koncepčné princípy a rozvojové zámery, ktoré musia byť v zmysle § 10 ods. (1) Stavebného zákona č. 50/1976 Zb. v riešení regionálnej územnoplánovacej dokumentácie rešpektované. Koncepcia územného rozvoja Slovenska je spracovaná podľa § 8 a § 9 Stavebného zákona.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v platnom aktualizovanom znení z rokov 2006 a 2011 (ďalej aj ako KÚRS) predstavuje celoštátnu územnoplánovaciu dokumentáciu, ktorá vyjadruje hlavné ciele územnoplánovacej politiky štátu, priestorový rozvoj SR v celoštátnych a medzinárodných súvislostiach. KÚRS 2001 bol sformulovaný na základe požiadaviek rovnovážneho sídelného rozvoja, zabezpečenia rovnocennej dostupnosti k infraštruktúram, zachovania a rozvoja biodiverzity, prírodného a kultúrneho dedičstva, zachovania prvkov prírody, vyjadrený v princípoch trvalo udržateľného rozvoja.

Väzby vyplývajúce z riešenia a zo záväzných častí Koncepcie územného rozvoja Slovenska sú uvedené v kapitole D.3.

KÚRS 2001 bola schválená uznesením vlády SR v roku 2001, záväzná časť bola vydaná nariadením vlády SR č. 528/2002 Z. z., ktorým sa vyhlasuje záväzná časť Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001. V roku 2006 bola aktualizovaná smerná časť KURS 2001 bez zmien v jej záväznej časti. V roku 2011 boli vládou SR schválené zmeny a doplnky č.1 Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001, ktoré boli schválené uznesením č. 513 z 10. augusta 2011. Nariadením vlády SR č. 461/2011 zo 16.11.2011 boli vyhlásené zmeny a doplnky záväznej časti KURS 2001.

D.2.1.2 STRATÉGIA ÚZEMNÉHO ROZVOJA SLOVENSKA

Analýza trendov územného rozvoja v Európe, ako aj analýza ich súvislostí a dôsledkov na územný rozvoj Slovenska je spracovaná v Stratégii územného rozvoja Slovenska [4]. Analýza s podtitulom aktuálne zmeny v oblasti územného rozvoja Slovenskej republiky pozostáva z dvoch častí. Analytickej a návrhovej.

- Analytická časť predstavuje zhodnotenie výsledkov celoeurópskych materiálov týkajúcich sa územného rozvoja Európy (predovšetkým na základe prác projektov programu ESPON$_1$) a územného rozvoja celoštátnych dokumentov susediacich štátov s reflexiou na Slovensko, analýzu územných prejavov rozvoja spoločnosti Slovenska na základe dostupných dát za všetky obce Slovenska v období po doku 1990 a stručné zhodnotenie postavenia územného plánovania v podmienkach Slovenska.
- Návrhová etapa je zameraná na súvislosti územného plánovania so sektorovými politikami a regionálnym rozvojom, popis možných trendov územného rozvoja Slovenska v ďalšom období na základe vývoja po roku 1990 a odporúčania novej koncepcie so zreteľom pre aktualizáciu Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001 v znení zmien a doplnkov KURS 2011. V poslednej kapitole sú naznačené ďalšie aspekty nadväzujúce na pripravovanú Víziu a stratégiu rozvoja Slovenska do roku 2030.

Zo stratégie územného rozvoja Slovenska (SÚRS) vyplynula potreba obstarávania Zmien a doplnkov č. 2 Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001 v znení zmien a doplnkov č. 1 - Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2011 (ďalej len „ZaD č. 2 KÚRS“), najmä pre dve časti: Osídlenie so sídelnou štruktúrou a doprava. Takéto odporúčanie SÚRS bolo premietnuté aj do uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 363 z 21. augusta 2019 k aktuálnym zmenám v oblasti územného rozvoja Slovenskej republiky. Doposiaľ však ZaD č. 2 KÚRS neboli spracované.

[4] *Stratégia územného rozvoja Slovenska –Aktuálne zmeny v oblasti územného rozvoja Slovenskej republiky; AUREX spol. s r.o. (2019)*
https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/uzemne-planovanie/dokumenty-1

ODPORÚČANIA STRATÉGIE ÚZEMNÉHO ROZVOJA SLOVENSKA

Na základe doterajších vývojových tendencií ostatných 25 rokov, ako aj predpokladu možných vývojových trendov územného rozvoja formuluje SÚRS princípy, ktoré je potreba zohľadňovať už dnes. Záverom publikácie sú v kapitole č. 8 spracované odporúčania pre novú koncepciu územného rozvoja vo vzťahu na pripravovanú víziu a stratégiu rozvoja Slovenska. Jednotlivých 12 téz má priamy vplyv aj na riešené územie Nitrianskeho kraja.

- Zabezpečenie kvalitného sídelného prostredia – zabezpečiť pre všetkých obyvateľov rovnocenné podmienky pre život – pracovné, kultúrno-spoločenské, rekreačné aktivity so zabezpečením optimálnych environmentálnych podmienok.
- Vypracovávať variantné úvahy územného rozvoja na celoštátnej úrovni.
- Implementácie polycentrickej koncepcie, ako hlavný priestorový princíp vytvárania rovnocenných a kvalitných podmienok pre život ľudí.
- Vymedzenie osobitných území, ktoré svojou charakteristikou v porovnaní s ostatným územím sú niečím výnimočné a kde je z celoštátneho významu najnaliehavejšia potreba riešenia.
- Vymedzenie centier pre vznik a zachovanie vyváženej siete centier v osídlení.
- Koncept funkčných územných celkov, funkčných urbánnych území, resp. mestských funkčných území a metropolitných rastových území.
- Deľbu sídelnej práce (funkčná deľba práce) dosahovať hierarchiou centier a ich zázemí.
- Rozvojové osi prepájajúce sídelné centrá a ich aglomerované územia.
- Krajinná štruktúra vytvára charakteristické prostredie, ale aj podmieňuje druh a rozsah intervencií do rozvoja.
- Kostrou rozvojových osí je dopravná infraštruktúra.
- Rozhodujúcou úrovňou pre formovanie polycentrických sídelných štruktúr v územnom rozvoji je regionálna úroveň.
- Konečnou úrovňou, kde sa prejavia intervencie do územného rozvoja ako z národnej tak regionálnej úrovne je lokálna úroveň.

D.2.1.3 SPRÁVA O STAVE V OBLASTI ÚZEMNÉHO ROZVOJA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja uznesením vlády SR č. 555 z 29. novembra 2017 schválilo Správu o aktuálnom stave Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001 v znení Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2011. Správa o stave v oblasti územného rozvoja Slovenskej republiky formulovala podnety pre možnú aktualizáciu Koncepcie územného rozvoja Slovenska v platnom znení.

PODNETY NA AKTUALIZÁCIU KONCEPCIE ÚZEMNÉHO ROZVOJA SLOVENSKA

Podnety na aktualizáciu záväzných častí KURS 2001, ktoré boli uplatnené z úrovne dotknutých rezortov a samosprávnych krajov, pri spracovaní správy o aktuálnom stave Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001 v znení Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2011, možno rozdeliť na podnety:

- Vyplývajúce z nových právnych predpisov, ktoré boli prijaté v období po schválení KURS 2001 v znení KURS 2011.
- Navrhujúce novú formuláciu regulatívov, vyplývajúcu z nových právnych predpisov a z nových národných a rezortných koncepcií rozvoja jednotlivých oblastí.
- Vyžadujúce si aktualizáciu niektorých regulatívov predovšetkým formálneho charakteru, upresňujúcim textom.

Vyhodnotenie plnenia záväzných častí KURS 2001 v znení KURS 2011 podľa jednotlivých častí záväznej časti sú v správe popísané podľa jednotlivých 12 kapitol platnej KÚRS.

Aj keď sa doposiaľ s novou prípravou aktualizácie KÚRS nezačalo, tieto podnety prinášajú aktuálne skutočnosti, na ktoré treba pri spracovaní ÚP R NK prihliadať.

D.2.1.4 SLOVENSKO 2030

Dokument Slovensko 2030 predstavuje materiál celoštátneho významu s názvom „Návrh Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 – nové znenie“, ktorý bol schválený vládou SR.

Ide o základný implementačný dokument plnenia národných priorít Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj Organizácie spojených národov v Slovenskej republike. Zároveň plní úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR pri uplatnení partnerstva. Vypracovaná a aktualizovaná je na základe aktuálnych programov rozvoja vyšších územných celkov, aktuálnych programov rozvoja obcí a aktuálnych spoločných programov rozvoja obcí.

Pri spracovaní ÚP R NK sú nielen využité poznatky z toho dokumentu, ale aj implementované opatrenia priamo do rozhodovacích procesov rozvoja regiónu Nitrianskeho kraja.

D.2.2 NADREGIONÁLNE SÚVISLOSTI ÚZEMNÉHO ROZVOJA REGIÓNU

Nitriansky kraj susedí s troma samosprávnymi krajmi. Trnavským, Trenčianskym a Banskobystrickým. Všetky majú spracované, prerokované a riadne schválené územné plány regiónu, v rámci ktorých premietli svoje priestorové zámery rozvoja. Pri spracovaní územného plánu Nitrianskeho kraja sa prihliada nielen na ich aktuálnosť v podobe zmien a doplnkov, ale najmä previazanosť a vzájomné zosúladenie na navrhované riešenia nadregionálneho významu.

- Trnavský samosprávny kraj potvrdil platnosť územnoplánovacej dokumentácie v zmysle Uznesenia Zastupiteľstva Trnavského samosprávneho kraja č. 149/2014/08 zo dňa 17.12.2014. Záväzná časť Územného plánu regiónu Trnavského samosprávneho kraja bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením Trnavského samosprávneho kraja č. 33/2014 zo dňa 17.12.2014.
- Územný plán VÚC Trenčianskeho kraja bol schválený v roku 1998 nariadením vlády č. 149/1998 Z. z. Slovenskej republiky zo 14 apríla 1998, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť územného plánu veľkého územného celku Trenčiansky kraj. Boli schválené jeho viaceré zmeny a doplnky:
    - Zmeny a doplnky č. 1 (schválené 23.06.2004 uznesením č. 259/2004), ktorých záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením Trenčianskeho samosprávneho kraja č. 7/2004.
    - Zmeny a doplnky č. 2 (schválené 26.10.2011 uznesením č. 297/2011), ktorých záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením Trenčianskeho samosprávneho kraja č. 8/2011.
    - Zmeny a doplnky č. 3 (schválené 25.5.2018 uznesením č. 98/2018), ktorých záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením Trenčianskeho samosprávneho kraja č. 7/2018. VZN nadobudlo právoplatnosť 28.06.2018.
- Územný plán VÚC Banskobystrický kraj bol schválený Vládou SR uznesením č. 394/1998 dňa 09.06.1998, ktorého záväzná časť bola vyhlásená

Nariadením Vlády Slovenskej republiky č. 263/1998 Z. z. a platí v znení zmien a doplnkov:

- Zmeny a doplnky 2004 boli schválené Zastupiteľstvom Banskobystrického samosprávneho kraja (ZBBSK) uznesením č. 611/2004 zo dňa 16. a 17. decembra 2004, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 4/2004 zo dňa 17. decembra 2004, ktoré nadobudlo účinnosť 21. januára 2005.
- Zmeny a doplnky 1/2007 boli schválené ZBBSK uznesením č. 222/2007 zo dňa 23. augusta 2007, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 6/2007, ktoré nadobudlo účinnosť 27. septembra 2007.
- Zmeny a doplnky 2009 boli schválené ZBBSK uznesením č. 94/2010 zo dňa 18. júna 2010, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 14/2010, ktoré nadobudlo účinnosť 10. júla 2010.
- Zmeny a doplnky 2014 boli schválené ZBBSK uznesením č. 84/2014 zo dňa 5. decembra 2014, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením č. 27/2014, ktoré nadobudlo účinnosť 16. januára 2015.

D.3 VÄZBY VYPLÝVAJÚCE Z RIEŠENIA A ZO ZÁVÄZNÝCH ČASTÍ KONCEPCIE ÚZEMNÉHO ROZVOJA SLOVENSKA.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitole č. **1.**

Záväzná časť Koncepcie územného rozvoja Slovenska (KÚRS) vo vzťahu k územiu Nitrianskeho samosprávneho kraja vyjadruje v regulatívoch koncepčné princípy a rozvojové zámery, ktoré v zmysle § 10 a § 25 zákona č. 50/1976 Zb. Stavebného zákona musia byť v riešení nižších stupňoch rešpektované. Pre územie Nitrianskeho kraja sú záväzné všetky zásady a regulatívy Koncepcie územného rozvoja Slovenska v platnom znení.

Priamy priestorový prejav na území Nitrianskeho kraja majú najmä nasledovné regulatívy KÚRS.

1. ***V oblasti medzinárodných súvislostí usporiadania územia, osídlenia a rozvoja sídelnej štruktúry***

1.7. *Rozvíjať dotknuté sídla na trasách multimodálnych koridorov, predovšetkým v uzloch križovania týchto koridorov v smere sever – juh a západ – východ.*

2. ***V oblasti celoštátnych a nadregionálnych súvislostí usporiadania územia, osídlenia a rozvoja sídelnej štruktúry***

2.4. *Podporovať predpoklady vytvorenia homogénneho bratislavsko-trnavsko-**nitrianskeho** ťažiska osídlenia medzinárodného významu s prepojením na najvyššiu európsku polycentrickú sústavu aglomerácií a miest.*

2.9. *Podporovať rozvoj centier prvej skupiny, ktoré tvoria jej prvú podskupinu: Banská Bystrica, **Nitra**, Prešov, Žilina, Trenčín, Trnava.*

2.10. *Podporovať rozvoj centier prvej skupiny, ktoré tvoria jej druhú podskupinu: Martin, Poprad, **Nové Zámky**, Zvolen.*

2.11. *Podporovať rozvoj centier druhej skupiny, ktoré tvoria jej prvú podskupinu: Bardejov, Čadca, Dunajská Streda, Humenné, **Komárno**, **Levice**, Liptovský Mikuláš, Lučenec, Michalovce, Piešťany, Považská Bystrica, Prievidza, Ružomberok, Spišská Nová Ves, Rimavská Sobota, **Topoľčany**, Trebišov.*

2.13. *Podporovať rozvoj centier tretej skupiny, ktoré tvoria jej prvú podskupinu: Bánovce nad Bebravou, Hlohovec, Malacky, Levoča, Partizánske, Skalica, Stará Ľubovňa, **Šaľa**,*

Snina, Svidník, Banská Štiavnica, Detva, Dubnica nad Váhom, Kysucké Nové Mesto, Myjava, Senec.

2.14. Podporovať rozvoj centier tretej skupiny, ktoré tvoria jej druhú podskupinu:, Bojnice, Bytča, Gelnica, Handlová, Ilava, Kremnica, Liptovský Hrádok, Medzilaborce, Modra, Námestovo, Revúca, Sabinov, Sereď, Stropkov, Šamorín, Štúrovo, Turčianske Teplice, Tvrdošín, Veľký Krtíš, Vysoké Tatry, **Zlaté Moravce**, Fiľakovo, Hnúšťa, Holíč, **Kolárovo**, Kráľovský Chlmec, Krupina, Moldava nad Bodvou, Nová Baňa, Rajec, Sečovce, Svit, **Šahy**, **Šurany**, Trstená, Veľký Meder, Vráble.

2.15. Podporovať rozvoj centier štvrtej skupiny: Dobšiná, Dudince, Hriňová, **Hurbanovo**, Krompachy, Lipany, Nová Dubnica, Poltár, Rajecké Teplice, Sobrance, Spišská Belá, Spišské Podhradie, Stará Turá, Stupava, Tisovec, Tornaľa, Veľké Kapušany, Vrútky, Žarnovica, **Želiezovce**, Trenčianske Teplice, Giraltovce, Turzovka.

2.16. Podporovať rozvoj centier piatej skupiny: Beluša, Brezová pod Bradlom, Čierna nad Tisou, **Dvory nad Žitavou**, Gbely, Hanušovce nad Topľou, Jelšava, Krásno nad Kysucou, Leopoldov, Medzev, Modrý Kameň, Nemšová, Nováky, Oščadnica, Podolínec, Sládkovičovo, Sliač, Spišská Stará Ves, Strážske, Svätý Jur, **Tlmače**, Veľký Šariš, Vrbové, Smižany, Šaštín – Stráže.

2.17. Podporovať rozvoj kvartérnych centier, predovšetkým v aglomeráciách s najväčším predpokladom zabezpečenia rozvoja kvartérnych aktivít, akými sú:

2.17.1. bratislavsko-trnavsko-**nitrianska** aglomerácia,

2.18. Podporovať ako ťažiská osídlenia najvyššej úrovne:

2.18.4. nitrianske a trenčianske ťažisko osídlenia ako aglomerácie celoštátneho významu.

2.19. Podporovať ako ťažiská osídlenia druhej úrovne:

2.19.4. **novozámocko-komárňanské** ťažisko osídlenia,

2.20. Podporovať ako ťažiská osídlenia tretej úrovne prvej skupiny:

2.20.3. **levické** ťažisko osídlenia,

2.20.5. **topoľčianske** ťažisko osídlenia,

2.20.7. **zlatomoravecké** ťažisko osídlenia,

2.21. Podporovať ako ťažiská osídlenia tretej úrovne druhej skupiny:

2.21.14. **šahianske** ťažisko osídlenia,

2.21.15. **štúrovské** ťažisko osídlenia,

2.27. Podporovať budovanie rozvojových osí v záujme tvorby vyváženej hierarchizovanej sídelnej štruktúry.
Podporovať ako rozvojové osi prvého stupňa:

2.27.5. **nitriansko**-pohronskú rozvojovú os: Trnava – **Nitra** – Žiar nad Hronom – Zvolen,

2.28. Podporovať ako rozvojové osi druhého stupňa:

2.28.1. žitnoostrovno-**dunajskú** rozvojovú os: Bratislava – Dunajská Streda – **Komárno** – **Štúrovo**,

2.28.2. **ponitriansku** rozvojovú os: Trenčín – Bánovce nad Bebravou – **Topoľčany** – **Nitra** – **Nové Zámky** – **Komárno**,

2.28.3. **hornonitriansku** rozvojovú os: **Topoľčany**/Bánovce nad Bebravou – Partizánske – Prievidza – Handlová – Žiar nad Hronom,

2.28.4. **pohronskú** rozvojovú os: Hronský Beňadik – **Levice** – **Želiezovce** – **Štúrovo**,

2.28.5. **južnoslovenskú** rozvojovú os: Dunajská Streda – **Nové Zámky** – **Želiezovce** – **Šahy** – Veľký Krtíš – Lučenec (v úsekoch Dunajská Streda – **Nové Zámky**, **Želiezovce** – Dudince ako komunikačno-sídelnú os),

2.29. Podporovať ako rozvojové osi tretieho stupňa:

2.29.4. **piešťansko**-**topoľčiansku** rozvojovú os: Vrbové – Piešťany – **Topoľčany**,

2.29.6. **podunajskú** rozvojovú os: Senec – Galanta – **Nové Zámky**,

2.29.28. krupinskú rozvojovú os: Zvolen – Krupina – **Šahy** – hranica s Maďarskou republikou (v úseku Krupina – **Šahy** – hranica s Maďarskou republikou ako komunikačno-sídelnú os)

3. ***V oblasti rozvoja vidieckeho priestoru a vzťahu medzi mestom a vidiekom***

3.4. Vytvárať podmienky dobrej dostupnosti vidieckych priestorov k sídelným centrám, podporovať výstavbu verejného dopravného a technického vybavenia obcí, moderných informačných technológií tak, aby vidiecke priestory vytvárali kultúrne a pracoviskovo rovnocenné prostredie voči urbánnym priestorom a dosiahnuť tak skĺbenie tradičného vidieckeho prostredia s požiadavkami na moderný spôsob života.

4. ***V oblasti zachovania, zhodnotenia a využívania kultúrneho dedičstva***

4.2. Zohľadňovať a revitalizovať v územnom rozvoji:

4.2.2. pamiatkový fond, ktorý tvoria pamiatkové rezervácie, pamiatkové zóny a národné kultúrne pamiatky, ako aj ochranné pásma všetkých kategórií pamiatkového fondu

5. ***V oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektov, ochrany prírody, prírodných zdrojov, nerastného bohatstva a starostlivosti o krajinu a tvorby krajinnej štruktúry***

5.2. Rešpektovať pri organizácii, využívaní a rozvoji územia význam a hodnoty jeho prírodných daností. V chránených územiach (európska sústava chránených území NATURA 2000 vrátane navrhovaných, národná sústava chránených území, chránené územia vyhlásené v zmysle medzinárodných dohovorov), v prvkoch prírodného dedičstva UNESCO, v NECONET, v biotopoch európskeho významu, národného významu a v biotopoch druhov európskeho a národného významu zosúladiť využívanie

územia s funkciou ochrany prírody a krajiny s cieľom udržania resp. dosiahnutia priaznivého stavu druhov, biotopov a častí krajiny.

5.9. *Rešpektovať kvalitnú poľnohospodársku pôdu ako základný pilier potravinovej bezpečnosti štátu. Zabezpečiť ochranu najkvalitnejších a najprodukčnejších poľnohospodárskych pôd pred ich zástavbou už v rámci územnoplánovacej činnosti. Zabezpečovať ochranu pôdnych zdrojov vhodným a racionálnym využívaním poľnohospodárskej a lesnej krajiny a to aj s dôrazom na zamedzovanie erózie pôdy.*

6. V oblasti hospodárstva a regionálneho rozvoja

6.1. *Rozvíjať decentralizovanú štruktúru ekonomiky prostredníctvom vytvorenej polycentrickej sústavy mestského osídlenia, a tým zabezpečovať aj vyváženú socio-ekonomickú úroveň regiónov v súlade s platnými strategickými a programovými dokumentmi v oblasti regionálneho rozvoja.*

7. V oblasti poľnohospodárskej výroby a lesného hospodárstva

7.1. *Stabilizovať výmeru najkvalitnejších pôd, najmä pôd pod závlahami, pôd vinohradov a najlepších bonít a ochranu výmery a kvality pôdy uskutočňovať nielen ako ochranu hospodársko-sociálneho potenciálu štátu, ale aj ako súčasť ochrany prírodného a životného prostredia. V územnom rozvoji rešpektovať zachovalé a prevádzkyschopné závlahové sústavy a odvodňovacie kanálové siete a čerpacie stanice.*

8. V oblasti priemyslu a stavebníctva

8.1. *Vychádzať pri územnom rozvoji predovšetkým z princípu rekonštrukcie a sanácie existujúcich priemyselných a stavebných areálov.*

9. V oblasti rozvoja rekreácie a turizmu

9.5. *Viazať lokalizáciu služieb zabezpečujúcich proces rekreácie a turizmu prednostne do sídiel s cieľom zamedziť neodôvodnené rozširovanie rekreačných útvarov vo voľnej krajine s využitím obnovy a revitalizácie historických mestských a vidieckych celkov a objektov kultúrnych pamiatok.*

10. V oblasti rozvoja sociálnej infraštruktúry

10.1. *Školstvo*

10.1.1. *Podporovať rovnomerný rozvoj škôl, vzdelávacích, školiacich a predškolských zariadení na území štátu.*

10.2. *Zdravotníctvo*

10.2.1. *Rozvíjať zdravotnícke zariadenia v záujme ich optimálneho využitia v rovnocennej prístupnosti obyvateľov.*

11. V oblasti rozvoja nadradeného dopravného vybavenia

11.1. *Stabilizovať základné zónovanie Slovenskej republiky v priestoroch*

11.1.2. *juhozápadné Slovensko a dopravno-gravitačné centrum **Nitra**/Trnava,*

11.3. *Rešpektovať dopravné siete a zariadenia TEN-T a európskych dohôd alokované a plánované v trasách paneurópskych multimodálnych koridorov ITF*

11.3.1. *multimodálny koridor č. IV. (Berlín/Norimberg – Praha) – Kúty – Bratislava/Rusovce – (Budapešť – Rumunsko/Turecko/Grécko) lokalizovaný pre cesty siete TEN-T, (Berlín/Norimberg – Praha) – Kúty – Bratislava – **Nové Zámky** – **Štúrovo** – (Budapešť – Rumunsko/Turecko/Grécko) lokalizovaný pre konvenčné trate železničnej a kombinovanej dopravy siete TEN-T,*

11.3.4. *multimodálny koridor č. VII. vodná cesta Dunaj s verejnými prístavmi v Bratislave, **Komárne** a **Štúrove**,*

11.4. *Rešpektovať dopravnú infraštruktúru alokovanú a plánovanú v trasách mimokoridorových ITF sieti konvenčnej železničnej a kombinovanej dopravy TEN-T*

11.4.3. ***Nové Zámky** – **Komárno** – (Komárom),*

11.4.6. ***Nové Zámky**/**Palárikovo** – **Levice** – Zvolen – Lučenec – Košice s hlavným železničným uzlovým bodom vo Zvolene.*

11.5. *Rešpektovať dopravnú infraštruktúru alokovanú a schválenú v trasách mimokoridorovej ITF cestnej siete TEN-T ,*

11.5.1. *Martin – Turčianske Teplice – Šášovské Podhradie – Zvolen – **Šahy** – (Budapešť),*

11.7. *Rešpektovať dopravnú infraštruktúru zaradenú podľa európskych dohôd (AGR) koridory ciest*

11.7.4. *E 58 (Viedeň) – Bratislava – Zvolen – Košice – Vyšné Nemecké – (Užhorod – Kišinev – Odesa – Cherson – Rostov na Done),–*

11.7.9. *E 571 Bratislava – Zvolen – Košice,*

11.8. *Rešpektovať dopravnú infraštruktúru navrhovanú ako upravená existujúca alebo výhľadová súčasť medzinárodných cestných sietí*

11.8.6. ***Nitra** – **Nové Zámky** – **Komárno** ,*

11.9. *Rešpektovať dopravnú infraštruktúru zaradenú podľa európskych dohôd (AGC, AGTC) koridory konvenčných tratí a zariadenia železničnej a kombinovanej dopravy*

11.9.2. *trate E 52, C – E 52 (Viedeň – Marchegg) – Bratislava – Galanta – **Nové Zámky** – **Štúrovo** – (Szob – Budapešť – Nyíregyháza)*

11.9.3. *trate E 61, C – E 61 (Štokholm – Berlín – Praha – Lanžhot) – Kúty – Bratislava/Rusovce – (Hegyeshalom), Bratislava – **Nové Zámky** – **Komárno** – (Komárom – Budapešť)*

11.9.7. *hraničné železničné stanice s významom pre medzinárodnú kombinovanú dopravu Čadca, Lúky pod Makytou, Kúty, Čierna nad Tisou, **Komárno**, **Štúrovo**.*

11.10. Rešpektovať dopravnú infraštruktúru navrhnutú na zaradenie do európskych dohôd (AGC, AGTC) koridory tratí a zariadenia železničnej a kombinovanej dopravy

11.10.7. trať kombinovanej dopravy **Palárikovo/Nové Zámky** – Zvolen – Košice,

11.13. Rešpektovať dopravnú infraštruktúru zaradenú podľa európskych dohôd AGN Európska dohoda o hlavných vnútrozemských vodných cestách medzinárodného významu, existujúce aj plánované a Protokolu k Dohode AGTC o kombinovanej doprave po vnútrozemských vodných cestách k európskej dohode o najdôležitejších trasách medzinárodnej kombinovanej doprave a súvisiaci objektoch z roku 1991

11.13.1. E 80, C – E 80 rieka Dunaj s verejnými prístavmi a terminálmi kombinovanej dopravy v prístavoch P 80 – 38, C – P 80 – 38 Bratislava, P 80 – 40, **C – P 80 – 40 Komárno, P 80 – 41, C – P 80 – 41 Štúrovo**,

11.13.2. E 81, C – E 81 koridor rieky Váh od ústia do Dunaja po Žilinu a koridor spojenia riek E 81 Váh – E 30 Odra s verejnými prístavmi v prístavoch **P 81 – 01 Komárno**, P 81 – 04 Hlohovec, P 81 – 05 Piešťany, P 81 – 06 Nové Mesto nad Váhom, P 81 – 07 Trenčín, P 81 – 08 Dubnica nad Váhom, P 81 – 09 Púchov, P 81 – 10 Považská Bystrica, P 81 – 11 Žilina a P 81 – 12 Čadca a terminálmi kombinovanej dopravy v prístavoch P81 – 03, C81 – 01 Sereď, P81 – 02, **C81 – 02 Šaľa**,

11.15. ***Rešpektovať dopravnú infraštruktúru celoštátnej úrovne – koridory ciest***

11.15.1. Bratislava – Dunajská Streda – **Nové Zámky** – Veľký Krtíš – Lučenec (s existujúcimi a plánovanými komunikáciami),

11.15.2. Veľký Meder – **Komárno**,

11.15.3. **Nitra** – **Topoľčany** – Partizánske – Prievidza – Nitrianske Pravno – Turčianske Teplice, s vetvami Topoľčany – Chynorany – Bánovce nad Bebravou, **Nitra** – Hlohovec – Leopoldov,

11.16. Rešpektovať dopravnú infraštruktúru nadregionálnej úrovne – koridory konvenčných železničných tratí

11.16.1. Bratislava – Dunajská Streda – **Komárno**,

11.16.3. **Šurany** – **Nitra** – Prievidza – Horná Štubňa,

11.16.4. **Kozárovce** – **Lužianky** – **Zbehy** – Leopoldov,

11.16.9. Zvolen – **Šahy**,

11.17. Rešpektovať dopravnú infraštruktúru nadregionálnej úrovne – koridory ciest

11.17.3. Sládkovičovo – Galanta – **Šaľa** – **Nové Zámky** – **Štúrovo**,

11.17.4. Šoporňa – **Šaľa**,

11.17.6. **Komárno** – **Štúrovo**,

11.17.7. Hronský Beňadik – **Kalná nad Hronom** – **Štúrovo**,

11.17.8. **Nitra** – **Vráble** – **Kalná nad Hronom** – **Levice**,

11.17.23. **Levice** – Bátovce – Banská Štiavnica – Hronská Breznica – koridor AGR (R1).

11.18. Rešpektovať dopravnú infraštruktúru nadregionálnej úrovne – existujúce a potenciálne letiská pre medzinárodnú dopravu v **Nitre**, Prievidzi, Trenčíne, Ružomberku, Kamenici nad Cirochou a Prešove.

12. ***V oblasti rozvoja nadradeného technického vybavenia***

12.2. Energetika

12.2.2. Pre rozvojové zámery zabezpečenia vnútroštátnych a medzinárodných elektrických sietí a zariadení rešpektovať existujúce koridory vedení 220kV a 400kV a navrhované siete v existujúcich, či novo navrhovaných koridoroch

12.2.2.5. koridor pre nové 2x400 kV vedenie ZVN v profile Gabčíkovo – **Veľký Ďur**,

12.2.2.9. koridor jestvujúceho vedenia VVN 220 kV V274 Križovany – Bystričany pre výstavbu nového 2x400 kV vedenia ZVN,

E. OSÍDLENIE A SÍDELNÁ ŠTRUKTÚRA.

E.1 OPIS A ZDÔVODNENIE NAVRHOVANEJ ZÁKLADNEJ URBANISTICKEJ KONCEPCIE RIEŠENIA.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitole č. **2.** a **3.**

E.1.1 PRAKTICKÉ VÝCHODISKÁ FORMOVANIA URBANISTICKEJ KONCEPCIE REGIÓNU

Urbanistická koncepcia je formovaná na základe princípov územného plánovania regionálnej úrovne. Vychádza z historicky formovaných postupov usmerňovania rozvoja, no zároveň aplikuje aktuálne trendy rozvoja spoločnosti. Pre dosiahnutie cieľov využíva aj poznatky a postupy regionálnej politiky. Regionálny rozvoj nie je možný bez nadrezortného prístupu. Preto samosprávy pripravujú integrované územné stratégie, ktoré majú tiež prispieť k naplneniu cieľov Agendy 2030.

Schválené územné plány miest a obcí v Nitrianskom kraji sú pre spracovanie územného plánu regiónu východiskové, a sú pri jeho spracovaní zohľadnené a rešpektované v oboch variantoch. Na strane druhej, územné plány obcí musia byť v súlade so záväznou časťou nadradenej dokumentácie – územným plánom regiónu. Tým vzniká určitý cyklický proces, ktorý sa táto dokumentácia snaží zohľadniť už vo fáze konceptu.

Každé mesto a každá obec sa logicky usiluje o valorizáciu svojho územného kapitálu. Nielen kvalitatívne, ale aj plošne. Popri skvalitňovaní a zahusťovaní zastavaných území sa neustále rozvíjajú aj do okolitej krajiny. Mestá a obce sa snažia v konkurenčnom prostredí sídiel maximalizovať svoj hospodársky, sociálny, no taktiež funkčno-priestorový potenciál. Postavenie v národnom alebo regionálnom kontexte však už nie každá obec vníma v súvislostiach konzistentne.

Urbanistická koncepcia územného rozvoja regiónu stavia priestorový rozvoj predovšetkým na vnútorných potenciáloch, t.j. na vlastnom územnom kapitále Nitrianskeho kraja. Zohľadňuje silné stránky regiónu a proaktívne reaguje na identifikované problémy.

Základná urbanistická koncepcia je koncipovaná vo vertikálnych medzirezortných súvislostiach princípu subsidiarity, ako aj v rámci horizontálnej previazanosti všetkých priestorových informácií na území regiónu.

VERTIKÁLNE SÚVISLOSTI

Vo vertikálnom smere je urbanistická koncepcia formovaná na základe nasledovných fenoménov:

- Akceptuje medzinárodné dokumenty územného plánovania, dopravy a životného prostredia, s priamym územným priemetom v kraji.
- Rešpektuje nadradenú územnoplánovaciu dokumentáciu, resp. Koncepciu územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001 (AUREX spol. s r. o. 08/2002 a 11/2011).

- Reaguje na aktuálne zmeny v oblasti územného rozvoja Slovenskej republiky, formulované v Stratégii územného rozvoja Slovenska (AUREX spol. s r. o. 03/2019).
- Využíva poznatky a vedomosti z dnes platnej územnoplánovacej dokumentácie regiónu, ako aj z územnoplánovacích podkladov NSK.
- Využíva poznatky z Preskúmania aktuálnosti platnej územnoplánovacej dokumentácie (Inštitút priestorového plánovania; 10/2019), ktorou je Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja z roku 2012 v znení Zmien a doplnkov č. 1 z roku 2015.
- Prihliada na rozvojové programy, prioritné kroky a špecifické priority Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030, schválenej vládou SR. Vznik dokumentu bol podmienený pristúpením Slovenska k Agende 2030 pre udržateľný rozvoj Organizácie spojených národov. Je to dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja štátu. Okrem toho, že je základným implementačným dokumentom Agendy 2030 za Slovenskú republiku, plní tiež úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja.
- Zohľadňuje regionálny rozvoj Nitrianskeho kraja, ktorý je formovaný v novo pripravovanom Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja.
- V kontexte prehlbujúcej sa klimatickej krízy presadzuje do popredia environmentálne prijateľné riešenia.
- Hlási sa k idei znižovania uhlíkovej stopy s cieľom postupného dosahovania uhlíkovej neutrality štátu.
- Využíva závery a odporúčania národných rezortných i odvetvových materiálov, ovplyvňujúcich inteligentný (smart) a udržateľný rozvoj štátu.
- Premieta a zosúlaďuje územné dopady regionálnych dokumentov riešeného územia regiónu. Pre riešené územie Nitrianskeho kraja je na regionálnej úrovni spracovaných viac ako 50 regionálnych rezortných stratégií, odvetvových koncepcií alebo územnotechnických podkladov. Všetky sú verejne dostupné a publikované na webovom sídle Úradu Nitrianskeho kraja, podľa jednotlivých odborov.

HORIZONTÁLNE SÚVISLOSTI

V horizontálnych súvislostiach je urbanistická koncepcia previazaná najmä s nasledovnými skutočnosťami:

- Zohľadňuje územné plány regiónov troch susedných samosprávnych krajov, Trnavského, Trenčianskeho a Banskobystrického.
- Premieta a zosúlaďuje známe rezortné rozvojové zámery dotknutých orgánov, resp. všetkých aktérov rozvoja regiónu, ktorých rozvojové aktivity majú priame priestorové prejavy na území kraja.
- Využíva bilaterálne poznatky o rozvoji prihraničného územia so susedným Maďarskom.
- Reaguje na rozvojové zámery susedných samosprávnych krajov a susedných žúp v Maďarsku.
- Zosúlaďuje zámery mikroregionálnych zoskupení a akčných skupín miest a obcí Nitrianskeho kraja.
- Zosúlaďuje priestorové priemety rozvojových zámerov všetkých aktérov územného rozvoja regionálnej úrovne plánovania.

E.1.2 HISTORICKÉ SÚVISLOSTI FORMOVANIA RIEŠENÉHO ÚZEMIA

Z prírodných daností ide o prevažne rovinný a pahorkatinný terén, prechádzajúci do horského prostredia na severe s dolinami. Charakteristické sú najmä kvalitné úrodné pôdy Podunajskej nížiny. Úrodná krajina od najstarších dôb dala podnet k osídleniu územia. Územím kraja tečú významné rieky. Okrem najväčšej európske rieky, Dunaja, všetky v poludníkovom smere - Váh, Nitra, Žitava, Hron aj Ipeľ. Zárodky osídlenia začali vznikať nielen na pôde, ale aj pri brodoch cez tieto vodné toky.

Historický vývoj osídlenia dnešného územia kraja prebiehal v závislosti od dvoch fenoménov. Od prírodných daností a civilizačných procesov.

Civilizačné procesy, ktoré najviac ovplyvnili priestorový prejav dnešného územia kraja patrili najmä územné a obchodné väzby na susedné kraje, či krajiny. Predovšetkým južná časť územia pozdĺž Dunaja tvorila severnú hranicu rímskej expanzie. Obranno - dobývací rukopis tejto ríše je dodnes čitateľný najmä v obci Iža, kde je dodnes zachovaný Rímsky kastel – Kelemantia. Neskôr sa v tomto území usadili Slovania s centrom pod Tríbečom na Nitriansku. Toto historicky bohaté územie má jedinečnú tradíciu starovekej, ako aj rannostredovekej kultúry etnických slovanských predkov z obdobia koncom 4. storočia n. l. Kontinuálne osídlenie na území kraja je spojené tradíciou vzdelanosti a kresťanských hodnôt prvej územno-správnej staroslovenskej organizácie na území Slovenskej republiky. Na prelome 9. a 10. storočia sa územie stalo súčasťou Uhorského kráľovstva, z ktorého južnú časť koncom stredoveku ohrozovali turecké výboje a po roku 1526 bola južná časť kraja susedom Osmanskej ríše. Tu zohrala významnú úlohu aj dodnes zachovaná protiturecká pevnosť v Komárne. Počas vývoja do utvorenia ČSR (1918) dlhodobo pôsobilo župné zriadenie. Na území súčasného Nitrianskeho kraja sa nachádzali časti žúp: Bratislavskej (veľmi malé územie pri Diakovciach), Komárňanskej (juhozápadná časť), Nitrianskej (centrálna severozápadná časť), Tekovskej (pozdĺž Hrona), západný cíp Hontianskej (pozdĺž Ipľa) a Ostrihomskej (juhovýchodná časť). Na tomto území sa nachádzali aj sídla štyroch žúp – Komárno, Nitra, Zlaté Moravce (Tekov), Bátovce - Pukanec - naposledy Šahy (Hont).

Z hľadiska procesu urbanizácie významnými osami osídlenia boli najmä rieky Nitra a Hron.

Hlavná sídelná os viedla pozdĺž rieky Nitry a to od Topoľčian až po Šurany v dvoch pásoch, sledujúcich jej oba brehy s takmer súvislým osídlením a s väčšími centrami - Topoľčanmi a Nitrou a väčšími obcami v severnejšej časti - Nitrianska Streda a v južnejšej Branč, Veľký Kýr, Komjatice. Pri Šuranoch sa pripojili aj dva menšie sídelné pásy - požitavský a pozdĺž potoka Lisky. Od Šurian pás pokračoval už ako prerušovaný s väčšími obcami ležiacimi na určitú vzdialenosť (Bánov - Nové Zámky - Nesvady - Bajč - Hurbanovo - Komárno).

- Pohronský pás viedol v smere od Hronského Beňadiku čiastočne tiež po oboch brehoch cez Kalnú - Levice, Želiezovce a Bíňu až k Štúrovu a cez Dunaj k Ostrihomu.
- Z Nitrianskeho pásu odbočovali ďalšie menej výrazné sídelné pásy – od Komárna uhlopriečne cez Žitný ostrov na Bratislavu. Ďalší pás viedol popri Dunaji (Iža - Kravany), popri Váhu (Neded - Šaľa).
- V kraji sa okrajovo prejavil aj pás od Zvolena smerom na Budapešť, na území kraja v krátkom úseku Dudince - Šahy.

- Pozdĺž tokov viedli významné cesty, v poludníkovom smere najmä pozdĺž Nitry a Hrona, ktoré sa stali základom osídlenia na hlavných pásoch (Nitriansky, Pohronský). Jedna z najvýznamnejších ciest bola tzv. Česká cesta, vedúca v smere Skalica - Trnava - Šintava a na území kraja po okraji Nitrianskej pahorkatiny k Tvrdošovciam a odtiaľ v uhlopriečnom smere k Štúrovu a Ostrihomu. Je zaujímavé, že pozdĺž nej sa nevytvoril súvislejší sídelný pás, ale len prerušovaný pás s väčšími obcami (Močenok, Trnovec, Tvrdošovce, Palárikovo, Nové Zámky, Dvory nad Žitavou, Pribeta, Svodín - Gbelce, Mužla, Štúrovo) s takmer úplnou absenciou menších obcí.
- Z hlavnej Nitrianskej cesty viedli odbočky na Považie - od Nitry k Hlohovcu a od Topoľčian na Trenčín, ďalej od Nitry cez Vráble na Levice a najmä cez Zlaté Moravce k Hronskému Beňadiku, ktorú chránili hrady - Nitriansky, Gýmeš a Hrušov. Pri Zlatých Moravciach sa odpojila horská cesta cez Skýcov na Hornú Nitru. Z Pohronskej cesty zasa viedla odbočka od Levíc cez Pukanec na Banskú Štiavnicu.

Druhou charakteristickou formou bolo bodové osídlenie,

čo umožňoval nížinný a pahorkatinný terén s miernou konfiguráciou, s pomerne rovnomerne rozloženými sídlami gravitujúcimi k väčším obciam. Takýto charakter osídlenia sa vyskytuje na Nitrianskej pahorkatine, v južnejšej časti s väčšími obcami Močenkom, Mojmírovcami, Veľkým Záluží a Rišňovcami a v severnejšej pod Považským Inovcom s väčšími obcami Radošina a Bojná, ďalej na Žitavskej pahorkatine, na Pohronskej pahorkatine s obcami Veľké Lovce, Veľké Ludince, Tekovské Lužany, Svodín, Gbelce a Bátorove Kosihy a na Ipeľskej pahorkatine.

Za určitých podmienok vznikli aj špecifické formy osídlenia a to na Žitnom ostrove a medzi Malým Dunajom a Váhom, rozptýlené tzv. majerské osídlenie s väčšími obcami Zlatnou na Ostrove a Kolárovom, ďalej osídlenie tzv. štálov v Jedľových Kostoľanoch spádujúce k Topoľčiankam a prechádzajúce až do Novobanska a banícke osídlenie pod Štiavnickými vrchmi s centrami v Pukanci a Bátovciach. Slobodnými kráľovskými mestami boli Komárno a Pukanec.

Počas historického obdobia rozvoj osídlenia, ktorý zväčša prebiehal „evolučne“, zasiahli aj viaceré „revolučné“ vplyvy. Na začiatku novoveku to bola turecká expanzia, ktorá spôsobila veľkú zmenu v štruktúre obyvateľstva, ovplyvnila aj etnickú štruktúru (Maďari, Srbi,..), vyvolala aj budovanie protitureckých pevností (Komárno, Nové Zámky) a dlhodobé obsadenie južnej časti kraja.

Koncom 19. storočia výstavba železničných tratí, najmä hlavnej trate Bratislava - Budapešť, na území kraja vedenej takmer v trase historickej Českej cesty. Táto trať vyzdvihla význam Nových Zámkov, ale naopak oslabila pozíciu Nitry, Komárna, Zlatých Moraviec. Avšak ani železnica, podobne ako ani tzv. Česká cesta, neviedla k vytvoreniu súvislejšieho sídelného pásu - pás väčších obcí na určitú vzdialenosť pozdĺž nej zostal nezmenený (od Trnovca až po Štúrovo). Podobne na strednom Ponitrí vedenie železnice do Prievidze pozdĺž západného brehu upevnilo sídelný pás na tejto strane a oslabilo sídelný pás na východnej strane. V smere západ - východ obťažné železničné prepojenie Lužianky - Kozárovce nestačilo konkurovať južnejšie vedenému rovnobežnému prepojeniu Nové Zámky - Šurany - Levice, čo sa prejavilo aj v rozvoji osídlenia. Po vytvorení ČSR v roku 1918 nastala stagnácia Poiplia a Hontu, k čomu nesporne prispelo rozdelenie územia medzi dva štáty a aj oslabenie dopravného prepojenia.

Po II. svetovej vojne na rozvoj osídlenia výrazne vplývala industrializácia Slovenska, ktorá viedla k vytvoreniu priemyselných centier a tým aj k prudkému rastu miest. Vzrástli predovšetkým tradičné mestá - Nitra, Komárno, Nové Zámky, Topoľčany, Levice, menej už Zlaté Moravce. Rozvinuli sa aj vidiecke mestečká ako Šaľa, Šurany, Štúrovo, Želiezovce, Vráble. Mestami sa stali aj obce Kolárovo, Tlmače. Stagnáciu

zaznamenali Šahy, spätne obcou sa stal Pukanec. Rozvoj priemyslu celkove oslabil štruktúru vidieckeho osídlenia, avšak určitú silu si udržali tradične väčšie obce, ktoré sa nachádzali vo vhodnej dopravnej polohe a v hospodársky prosperujúcejšom území.

Od 60-tych rokov do začiatku deväťdesiatych rokov je zreteľná silná koncentrácia obyvateľov do centier, miest s počtom viac ako 20 tis. obyvateľov.

Založený sídelný systém a štruktúra osídlenia po roku 1990 doznala nové tendencie vývoja, ktoré sú charakteristické pozastavením dovtedy najsilnejšieho koncentračného rozvoja miest.

V 90-tych rokoch nastal zlom a vývoj osídlenia je charakteristický zastavením rastu najväčších obcí a miernym rastom najmenších obcí, predovšetkým v zázemí najväčších miest. Jednoznačne sa preukazuje zastavenie dovtedy prudkého rastu najväčších obcí (obce s viac ako 20 tis. obyvateľov) a ich postupný pokles až do mínusových prírastkov v poslednom desaťročí a stabilizácia a mierny nárast ostatných veľkostných typov obcí, z ktorých najväčšie prírastky zaznamenávajú obce vo veľkosti 2 – 5 tis. obyvateľov.

E.1.3 OSÍDLENIE

Priestorová štruktúra kraja je výsledkom troch vzájomne sa ovplyvňujúcich procesov. Územno-hospodárskeho, ktorý rozvojom hospodárskych a sociálnych aktivít vyformoval najmä sídelné prostredie. Územno-technického, ktorý najmä dopravnou infraštruktúrou zabezpečuje fyzickú mobilitu obyvateľstva a tovarov v kraji, ako aj v širších stredoeurópskych súvislostiach. A v neposlednom rade územno-environmentálneho, ktorý preventívnymi mechanizmami vyhlasuje územia ochrany prírody a tvorby krajiny.

Priestorová štruktúra kraja je výsledkom vzájomne prepojených územno-hospodárskych, územno-technických a územno-environmentálnych procesov.

E.1.3.1 OSÍDLENIE PODĽA POČTU OBYVATEĽOV

Riešené územie Nitrianskeho kraja tvorí 354 sídiel, z ktorých 16 má štatút mesta. V roku 2020 žilo v kraji celkovo 671 507 obyvateľov. V roku 2000 to bolo dokonca 714 602 trvalo bývajúceho obyvateľstva. Za uplynulých 20 rokov tak klesol počet obyvateľov Nitrianskeho kraja o viac ako 43 000.

Od roku 2000 klesol počet obyvateľov Nitrianskeho kraja o viac ako 43 000.

V slovenských mestách všetkých kategórií žije približne 54 % obyvateľov, v Nitrianskom kraji je to asi 46 %, ale je v nich koncentrovaných až 79 % pracovných príležitostí, čo podmieňuje vysokú vynútenú mobilitu obyvateľstva. Na druhej strane v obciach žije zvyšných 46 % obyvateľov.

Z hľadiska počtu obyvateľov má dominantné postavenia krajské mesto Nitra s 76 027 obyvateľmi. Nasledujú mestá Nové Zámky, Komárno a Levice s viac ako 30 000 obyvateľmi. Počet obyvateľov nad 20 000 vykazujú mestá Topoľčany a Šaľa.

V rozmedzí približne 10 až 20 tisíc obyvateľov sú veľké sídla Zlaté Moravce, Kolárovo, Štúrovo a Šurany. Medzi stredne veľké sídla s počtom obyvateľov od 5 do 10 tisíc patria mestá Vráble, Hurbanovo, Šahy, Želiezovce, Nesvady a obce Tvrdošovce a Dvory nad Žitavou. Medzi stredne malé sídla s počtom obyvateľov od 4 do 5 tisíc patria obce Palárikovo, Veľké Zálužie, Močenok, Komjatice a Cabaj – Čápor. Menej ako 4 000 obyvateľov má až 332 obcí.

- 0 – 500 obyvateľov: 98 sídiel - 31 782 obyvateľov.
- 500 – 1 000 obyvateľov: 99 sídiel - 68 804 obyvateľov.
- 1 000 – 2 000 obyvateľov: 96 sídiel - 135 725 obyvateľov.
- 2 000 – 3 000 obyvateľov: 32 sídiel - 75 853 obyvateľov.
- 3 000 – 4 000 obyvateľov: 7 sídiel - 24 275 obyvateľov.
- 4 000 – 5 000 obyvateľov: 5 sídiel - 21 290 obyvateľov.
- 5 000 – 10 000 obyvateľov: 8 sídiel - 54 342 obyvateľov.
- 10 000 – 20 000 obyvateľov: 3 sídla - 31 989 obyvateľov.
- 20 000 – 30 000 obyvateľov: 2 sídla - 45 915 obyvateľov.
- 30 000 – 40 000 obyvateľov: 3 sídla - 103 202 obyvateľov.
- > 40 000 obyvateľov: 1 sídlo - 76 027 obyvateľov.

Najväčšia koncentrácia sídiel sa nachádza v západnej až severozápadnej časti regiónu, medzi mestami Nitra a Nové Zámky, resp. Nitra a Topoľčany, ktoré sú orientované v smere poludníku a ktoré prepája štátna cesta I. triedy I/64. Najviac sídiel sa nachádza v okresoch Levice, Nitra a Zlaté Moravce. Extenzívnejšia forma osídlenia je v juhovýchodnej časti, v regióne Pohronia a Poiplia, kde je sídiel výrazne menej. Ide hlavne o územie medzi mestami Štúrovo a Šahy.

- Okres Komárno: 41 sídiel - 100 992 obyvateľov.
- Okres Levice: 89 sídiel - 110 040 obyvateľov.
- Okres Nitra: 62 sídiel - 161 498 obyvateľov.
- Okres Nové Zámky: 62 sídiel - 137 778 obyvateľov.
- Okres Šaľa: 13 sídiel - 51 309 obyvateľov.
- Okres Topoľčany: 54 sídiel - 69 521 obyvateľov.
- Okres Zlaté Moravce: 33 sídiel - 40 369 obyvateľov.

Podľa dokumentu Slovensko 2030 [5], na 100 000 obyvateľov v SR pripadá až 54 obcí, čo radí Slovensko na 2. miesto administratívne najfragmentovejších štátov OECD. Miestne samosprávne jednotky v SR sú trikrát menšie ako priemer EÚ, päťkrát menej ako priemer OECD a povinnosť obcí poskytovať rovnaké služby bez ohľadu na veľkosť vedie k neefektívnosti. Nízka kvalita verejnej správy brzdí hospodársky rozvoj a znižuje vplyv verejných investícií. Nedostatočná územná previazanosť, adresnosť a koordinácia sektorových politík v spojení s nedostatočným využitím princípu subsidiarity a rozdelenia rozhodovacích právomocí a zdrojov medzi jednotlivé úrovne verejnej správy znižuje efektívnosť využitia verejných zdrojov. Obce do 250 obyvateľov (v NSK 16 obcí) vynakladajú na samotný výkon správy až polovicu všetkých svojich výdavkov. Iba zvyšná polovica smeruje na poskytovanie služieb. Naopak, obce s počtom obyvateľov od 5 do 100 tisíc dokážu až takmer 90 % svojich výdavkov alokovať do poskytovania verejných služieb a rozvoja.

Lokalizáciu sídiel podľa veľkostnej kategórie počtu obyvateľov v roku 2020 reflektuje nasledujúca schéma.

[5] *Návrh Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 – nové znenie, schválená vládou SR*

SCHÉMA
SÍDELNÁ ŠTRUKTÚRA PODĽA POČTU OBYVATEĽOV

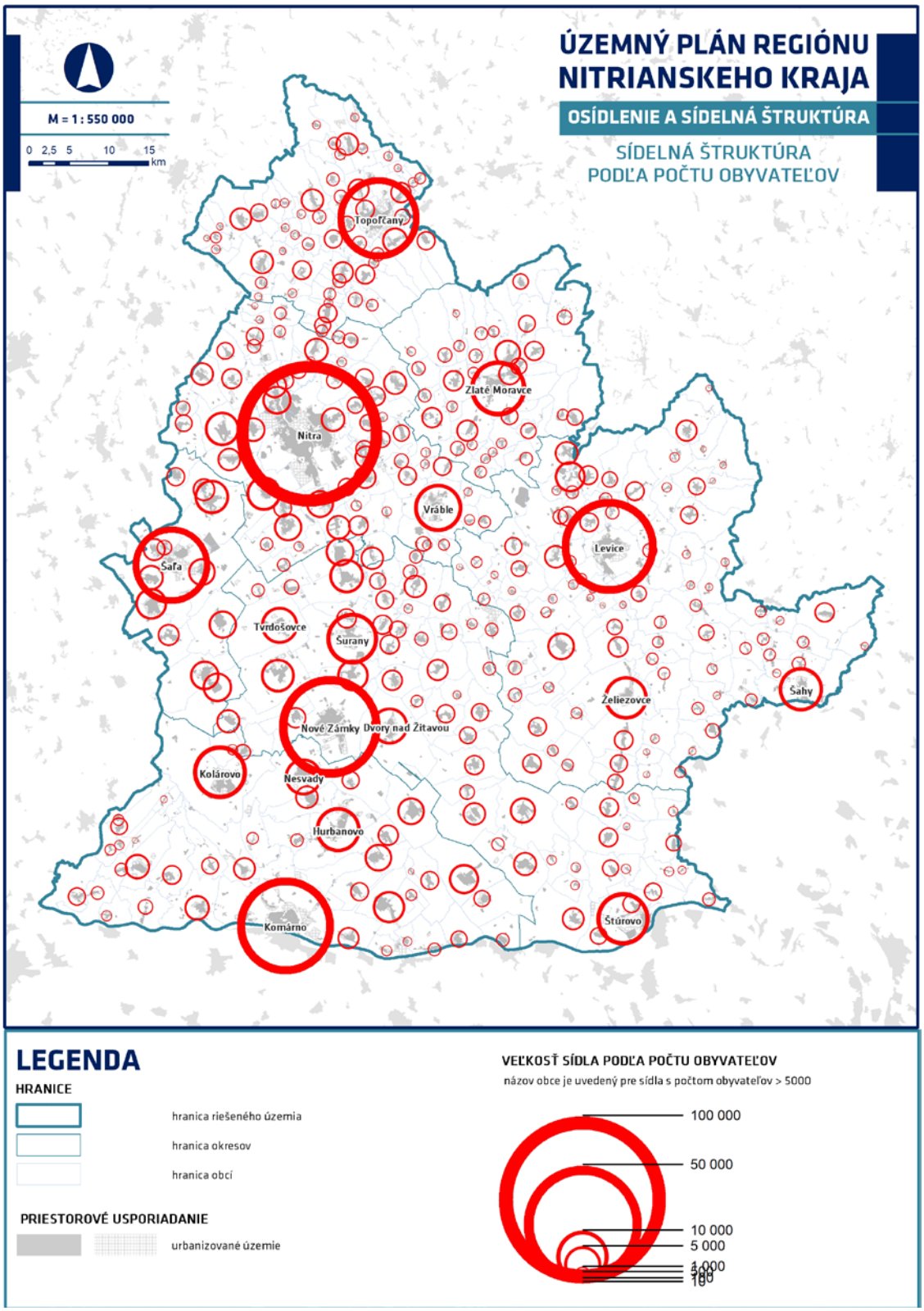

E.1.3.1 KOOPERAČNÉ VZŤAHY SÍDIEL

Na základe výsledkov Polycentrickej koncepcie osídlenia, ako nástroja zabezpečenia funkčnej komplexnosti na regionálnej a lokálnej úrovni[6], možno tvrdiť, že aglomeračné a kooperačné vzťahy medzi sídelnými centrami navzájom a sídelnými centrami a ich priľahlými obcami vykazujú stredne rozvinuté polycentrické sústavy v priestoroch smere Topoľčany – Nitra, Nové Zámky – Komárno, a v určitej miere aj v priestore smere Nitra – Nové Zámky. Málo rozvinuté až slabé sú vzťahy v priestore medzi Levicami a Želiezovcami. Územie medzi Štúrovom, Želiezovcami a prakticky až po Levice možno označiť za marginalizované územie. Je charakteristické tým, že nemá žiadne výraznejšie sídelné centrum, obce v danom priestore vykazujú zväčša staršie obyvateľstvo pracovne orientované na agrárny sektor. Podobne bez výraznejšieho sídelného centra je územie ležiace medzi severojužnými trasami Nitra – Nové Zámky – Komárno a Levice – Štúrovo. Historicky sa aj v dôsledku toho, že sa tu nevyformovalo významnejšie sídelné centrum, v týchto priestoroch nevyformovali výraznejšie cestné ťahy. Nepriaznivú dochádzku k sídelným centrám vykazuje aj územie na západe Komárňanského okresu, ktoré však kooperuje aj so susedným okresom Dunajská Streda.

Pre územie ležiace medzi Novými Zámkami a Želiezovcami vykazuje v tomto smere mierne zlepšenie dostupnosti obcí k najbližším sídelným centrám práve variantne uvažovaná rýchlostná cesta R7.

Dopravná dostupnosť severnej časti NSK je síce zabezpečená, avšak prostredníctvom intenzívne užívanej cesty I/64. Hustota obyvateľstva a veľkosť ekonomických aktivít zvýšili nároky do takej miery, že jestvujúce cesty (pomerne hustá sieť), už nestačí prevziať všetky nároky. Z tohto dôvodu bude potrebné realizovať pripravovanú rýchlostnú cestu R8 v úseku Nitra - Križovatka R2 v susednom Trenčianskom kraji.

E.1.3.2 SÍDELNÉ SÚSTAVY

Charakteristické sídelné sústavy kraja boli historicky formované hlavne významnými riekami, menšími vodnými tokmi, ako aj silnými väzbami na kvalitnú ornú pôdu v poľnohospodársky využívanej krajine. Čiastočný vplyv na tvorbu sídelnej štruktúry mali aj vrchy a pahorkatiny, pod ktorými lokálne vznikli aj podhorské sídelné pásy.

V kraji je vyformovaných 16 charakteristických sídelných sústav. Osem pásových, sedem bodových a osobitne aj strediskovo – centralizovaná sídelná sústava aglomerácie mesta Nitra. Ich lokalizáciu ilustruje nasledujúca schéma.

Strediskové sídelné sústavy:

- Strediskovo-centralizovaná sústava mesta Nitra.

Pásové sídelné sústavy:

- Považskoinovecký podhorský sídelný pás.
- Hornonitrianský sídelný pás.
- Vážsky sídelný pás.
- Dolnonitrianský sídelný pás.
- Požitavský sídelný pás.
- Pohronský sídelný pás.
- Ipeľský sídelný pás.
- Podunajský sídelný pás.

[6] *Polycentrická koncepcia osídlenia ako nástroj zabezpečenia funkčnej komplexnosti na regionálnej a lokálnej úrovni (AUREX, spol. s r. o. a Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR, 2006)*

Bodové sídelné sústavy:

- Hornonitrianska rovinná sídelná štruktúra.
- Tribečská rovinno-podhorská sídelná sústava.
- Malodunajská sídelná sústava.
- Šaliansko - Nitrianska rovinná sídelná sústava.
- Dolnonitrianská rovinná sídelná sústava.
- Tekovská rovinná sídelná sústava.
- Dunajskostredská rovinná sídelná sústava.

Sídelné sústavy Nitrianskeho kraja sú vyformované historicky. V prvom rade z prírodných daností, sekundárne z dlhodobo sa vyvíjajúcich dopravno-obchodných väzieb. Riešené územie sa nachádza na kontaktnej línii dvoch rozdielnych krajinných typov, a to Panónskej panvy a Karpát, ktoré výrazným spôsobom ovplyvňujú podmienky využitia krajiny. Plošne na území kraja dominujú severné výbežky Panónskej panvy zastúpenej geomorfologickými celkami Podunajská rovina a Podunajská pahorkatina. Okrajovo do kraja zasahujú juhozápadné výbežky Karpát. Severný lem kraja tvoria jadrové pohoria Považský Inovec a Tribeč, na severovýchode a východe sú to sopečné pohoria Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy a Krupinská planina. Izolovaným sopečným pohorím v juhovýchodnej časti kraja je pohorie Burda.

V kraji je vyformovaných 16 charakteristických sídelných sústav. Osem pásových, sedem bodových a osobitne aj strediskovo – centralizovaná sídelná sústava aglomerácie mesta Nitra.

Pásové sídelné sústavy sú čitateľné najmä pozdĺž vodných tokov. Takýmito prirodzenými kompozičnými osami, pozdĺž ktorých sa rozvíjalo osídlenie, boli rieky Nitra a Malá Nitra, Hron, Ipeľ so Štiavnicou a Krupinicou, Žitava, Váh a Dunaj. Dodnes ide o najvýznamnejšie pásové sídelné štruktúry kraja. Hlavná sídelná os vedie pozdĺž rieky Nitry. Na hornom toku od Topoľčian po Nitru, tak aj na dolnom toku, od Nitry až po Nesvady, sledujúc jej oba brehy s takmer súvislým osídlením a s väčšími centrami. Topoľčanmi, Nitrou a Novými Zámkami. Pohronský sídelný pás vedie v smere od Hronského Beňadiku čiastočne tiež po oboch brehoch cez Kalnú - Levice, Želiezovce a Bíňu až k Štúrovu a cez Dunaj k Ostrihomu. Ďalší pás vedie popri Dunaji (Iža - Kravany), popri Váhu (Neded - Šaľa). V kraji sa z časti prejavuje aj pás od Zvolena smerom na Budapešť, na území kraja v krátkom úseku Dudince - Šahy.

Druhou charakteristickou formou je rozvoj bodového osídlenia, čo predurčuje nížinný a pahorkatinný terén s miernou konfiguráciou, s pomerne rovnomerne rozloženými sídlami gravitujúcimi k väčším obciam. Takýto charakter osídlenia sa vyskytuje na Nitrianskej pahorkatine, v južnejšej časti s väčšími obcami Močenkom, Mojmírovcami, Veľkým Záluží a Rišňovcami a v severnejšej časti pod Považským Inovcom s väčšími obcami Radošina a Bojná, ďalej na Žitavskej pahorkatine, na Pohronskej pahorkatine s obcami Veľké Lovce, Veľké Ludince, Tekovské Lužany, Svodín, Gbelce a Bátorove Kosihy a na Ipeľskej pahorkatine. Tekovskú rovinnú sídelnú sústavu čiastočne dotvára aj podsústava pásového charakteru, situovaná pozdĺž drobného vodného toku Sikenica.

Špecifické formy osídlenia vznikli aj na Žitnom ostrove a medzi Malým Dunajom a Váhom, rozptýlené tzv. majerské osídlenie s väčšími obcami Zlatnou na Ostrove a Kolárovom, ďalej osídlenie tzv. štálov v Jedľových Kostoľanoch spádujúce k Topoľčiankam a prechádzajúce až do Novobanska a banícke osídlenie pod Štiavnickými vrchmi s centrami v Pukanci a Bátovciach. Slobodnými kráľovskými mestami boli Komárno a Pukanec.

SCHÉMA
CHARAKTERISTICKÉ SÍDELNÉ SÚSTAVY KRAJA

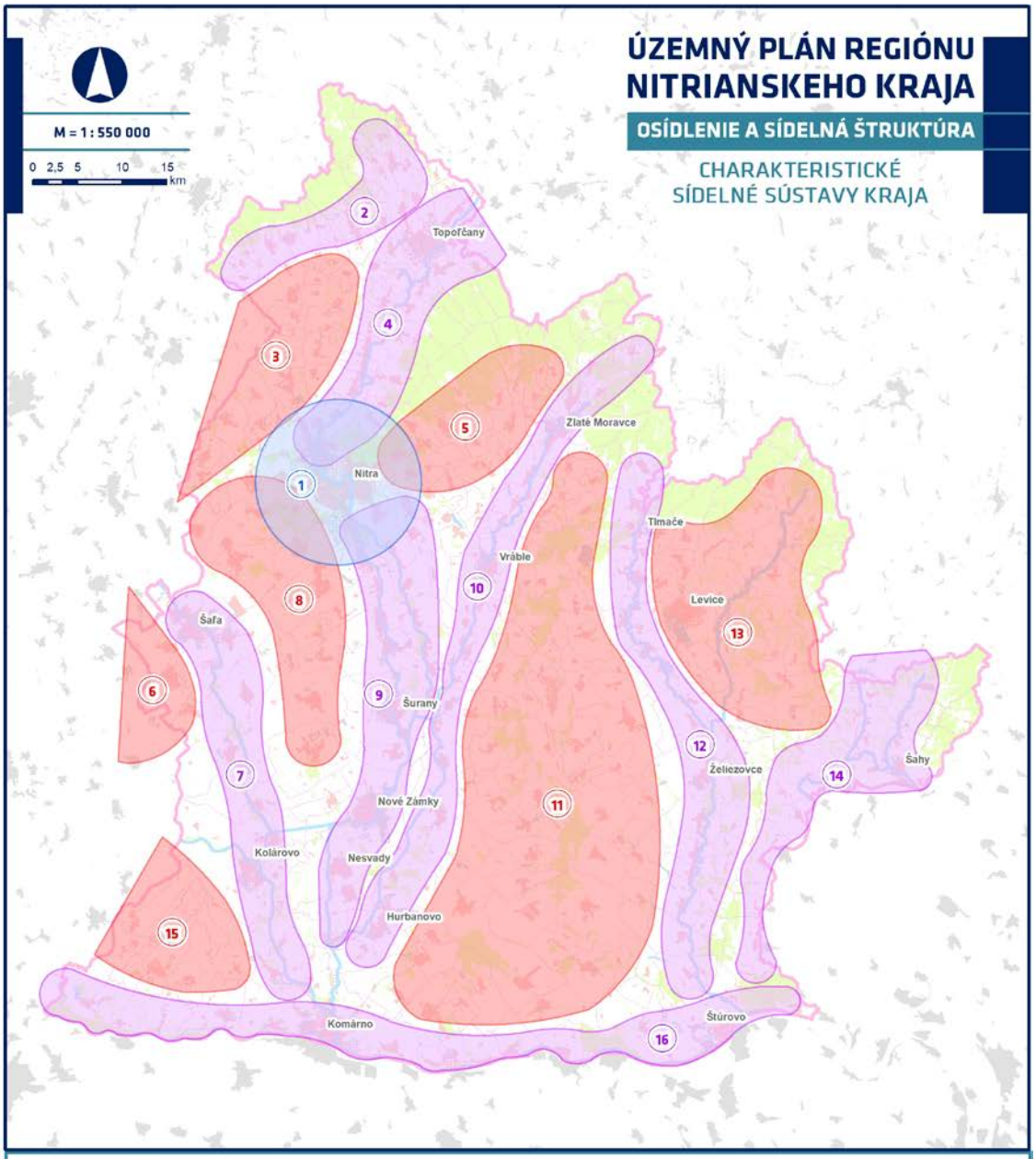

LEGENDA

SÍDELNÉ SÚSTAVY

- sídelná sústava - strediskovo centralizovaná
- sídelné sústavy - bodové
- sídelné sústavy - pásove

PRIESTOROVÉ USPORIADANIE

- obytno - vybavenostné územia
- dopravno - technické územia
- lesy

1. Strediskovo-centralizovaná sústava Nitry
2. Považskoinovecký podhorský sídelný pás
3. Hornonitrianska rovinná sídelná štruktúra
4. Hornonitriansky sídelný pás
5. Tribečská rovinno-podhorská sídelná sústava
6. Malodunajská sídelná sústava
7. Vážsky sídelný pás
8. Šaliansko - Nitrianska rovinná sídelná sústava
9. Dolnonitriansky sídelný pás
10. Požitavský sídelný pás
11. Dolnonitrianska rovinná sídelná sústava
12. Pohronský sídelný pás
13. Tekovská rovinná sídelná sústava
14. Ipeľský sídelný pás
15. Dunajskostredská rovinná sídelná sústava
16. Podunajský sídelný pás

E.1.3.3 DOPRAVNÉ MIKROREGIÓNY CENTIER DOCHÁDZKY

Územný generel dopravy Nitrianskeho kraja[7] identifikoval v roku 2017 celkovo 15 sídiel, ako nosných rozvojových centier pre pracovné príležitosti, a teda aj pre vybavenostné zázemie obyvateľstva. Vybrané boli na základe štatistických údajov o počte trvale bývajúcich obyvateľov, o počte ekonomicky aktívnych obyvateľov, o počte uchádzačov o zamestnanie, o dochádzke a odchádzke do zamestnania a do škôl, a tiež na základe prepočtu pracovných príležitostí spracovateľa.

Išlo o nasledovné vybrané centrá dochádzky:

- Hurbanovo.
- Kalná nad Hronom, lokalizované ako jadrová elektráreň Mochovce.
- Komárno.
- Levice.
- Lužianky, lokalizované ako strategický park Nitra-Sever (Jaguar – Landrover).
- Nitra.
- Nové Zámky.
- Šahy.
- Šaľa.
- Štúrovo.
- Šurany.
- Tlmače.
- Topoľčany.
- Vráble.
- Zlaté Moravce.

Priestorová situácia smerovania dochádzky za prácou a do škôl do všetkých vybraných 15 centier kraja bola modelovo premietnutá aj do mapy. Nasledujúca schéma reflektuje intenzitu cestných úsekov na báze denných tokov dochádzajúcich obyvateľov do jednotlivých centier. Jednotlivé línie znázorňujú existujúci vzťah dochádzky medzi obcou a centrom dochádzky. Čím hrubšia línia, tým vyšší počet dochádzajúcich obyvateľov. Znázornené sú len vzťahy, kde podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov odchádzajúcich z obce do daného centra dochádzky dosahoval aspoň 10 % celkového počtu odchádzajúcich ekonomicky aktívnych obyvateľov odchádzajúcich z obce.

Hrúbka čiary predstavuje počet ekonomicky aktívnych obyvateľov dochádzajúcich denne do vybraného centra po cestnej sieti, čím pentlogram (na nasledujúcej strane) ilustruje zaťaženie cestnej siete na báze dochádzky za prácou.

Najvýraznejšie dopravné prúdy vedú do krajského mesta Nitra, významné prúdy pochádzajú so všetkých susedných okresov, v prípade okresu Komárno sa jedná len o tok vedúci z jeho okresného mesta. Presahom do susedných okresov sa vyznačuje aj vybrané centrum JE Mochovce (údaje sú však za obec Kalná nad Hronom, ku ktorej JE Mochovce patrí) s výraznými tokmi z miest Nitra, Levice a Zlaté Moravce. Špecifickým centrom dochádzky sú aj Vráble s výraznými tokmi dochádzajúcich z Nitry, Zlatých Moraviec, Šurian a od Levíc. Ostatné vybrané centrá dochádzky majú skôr regionálny charakter, toky sa sústreďujú najmä v medziach hraníc okresu - Komárno, Hurbanovo, Tlmače, Štúrovo, Šurany a Topoľčany, príp. s jedným výrazným prúdom dochádzajúcich z krajského mesta Nitra – Levice a Zlaté Moravce, či iného centra dochádzky - Nové Zámky a Šaľa. Najmenší rozsahom (regiónom dochádzky) sa vyznačujú vybrané centrá Šahy a Jaguar – Land Rover (obec Lužianky) – s jediným výrazným prúdom prichádzajúcim z krajského mesta Nitra.

[7] *Územný generel dopravy Nitrianskeho samosprávneho kraja; AUREX spol. s r.o.; 11/2017*

SCHÉMA
DOSTUPNOSŤ ÚZEMIA A ROZVOJ DOPRAVNÝCH MIKROREGIÓNOV

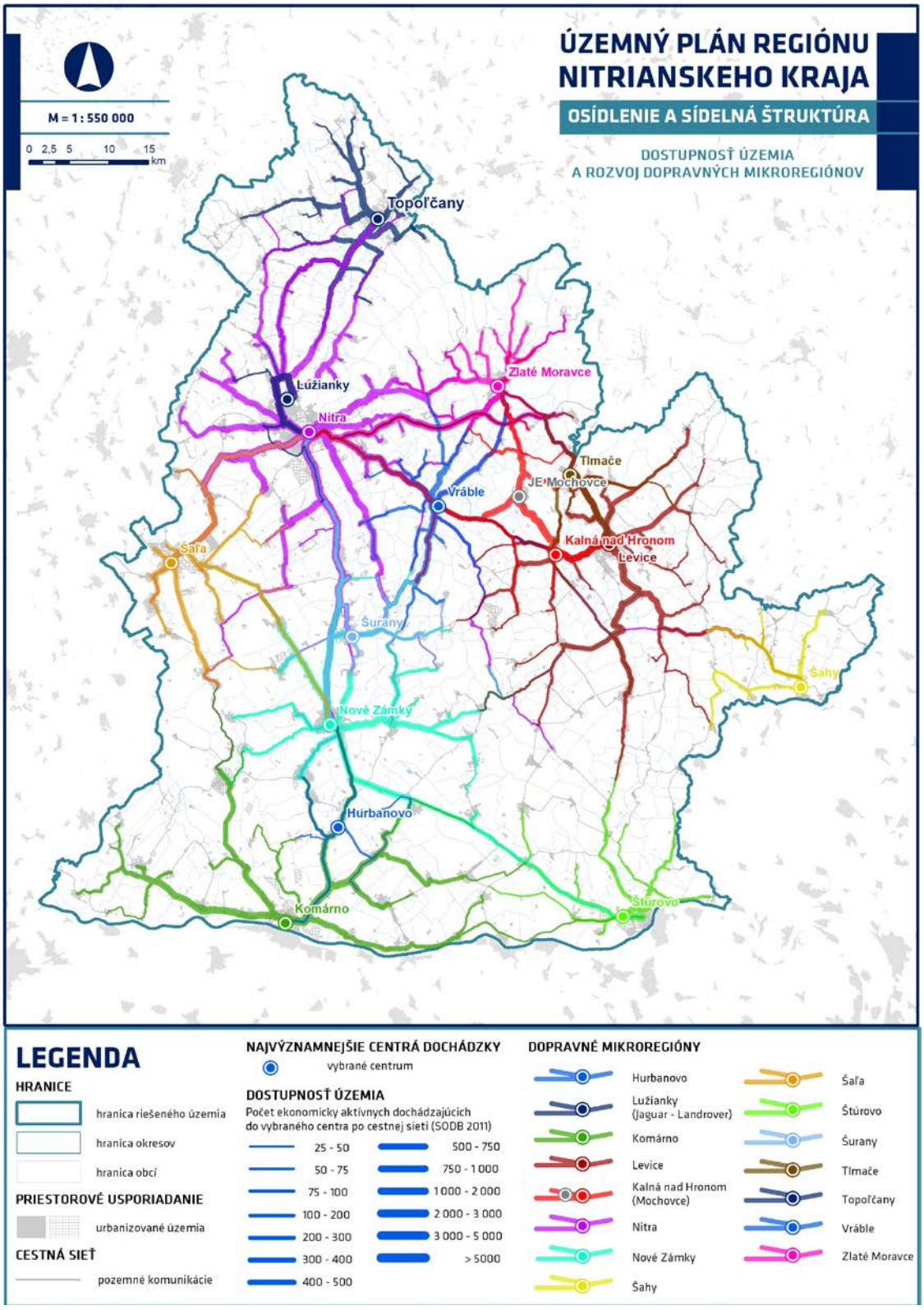

E.1.3.1 SUBREGIÓNY DOSTUPNOSŤOU CENTIER OSÍDLENIA

Dostupnosť centier osídlenia sa v priestorovom prejave Nitrianskeho samosprávneho kraja hodnotí ako časová dostupnosť jednotlivých sídiel NSK k centrám osídlenia podľa KÚRS. Dostupnosť je tak generovaná po cestnej sieti v modelovo optimálnej trase v časových jednotkách ako dostupnosť sídiel NSK do vybraného centra v minútach.

Nakoľko centrá osídlenia pokrývajú celé územie NSK rovnomerne, všetky sídla k nim vykazujú dostupnosť osobným automobilom do 15 minút.

Nakoľko centrá podľa KÚRS pokrývajú celé územie NSK pomerne rovnomerne, prakticky všetky sídla k nim vykazujú dostupnosť osobným automobilom do 15 minút. Najpriaznivejšia situácia pritom nastáva v centrálnej polohe NSK pozdĺž rýchlostnej cesty R1 v smere Nitra – Zlaté Moravce a napájajúce sa sídla v okolí miest Vráble, Tlmače a Levice. Obdobne priaznivá situácia je na severo - južnom prepojení od Komárna, Hurbanova, Nových Zámkoch a Šurian na krajské mesto Nitra. Okresy Nitra, Zlaté Moravce a Levice tu tvoria jeden pomerne intenzívny urbanizačný celok s dostatočne rozsiahlou sieťou pozemných komunikácií.

Horšiu situáciu dostupnosti evidujeme v juhozápadnej časti riešeného územia, ktoré sa nachádzajú v dostupnosti medzi mestom Komárno a okresným mestom Dunajská Streda v Trnavskom kraji. Taktiež pomerne negatívna situácia je z tohto uhlu pohľadu v južných častiach Tekova a Dolnej Nitry. V tejto polohe však polohu lokálneho centra saturuje mesto Želiezovce.

Z celkového pohľadu dostupnosti vybraných centier Nitrianskeho kraja možno situáciu považovať za priaznivú. Cestná sieť je dostatočné hustá. Vzájomné vzťahy sídiel sú pomerne jednoducho sledovateľné a hodnotiteľné. Nakoľko sa dostupnosť centier osídlenia podľa KÚRS uskutočňuje za prácou a vybavenosťou v kratších vzdialenostiach, využívané sú predovšetkým cesty II. a III. triedy v správe NSK.

Cez Nitriansky kraj sa však prostredníctvom susednej polohy s Trnavským a do istej miery aj Bratislavským krajom uskutočňuje značná časť tranzitnej dopravy so zvyškom Slovenska do centra najvyššieho národného významu, t.j. do Bratislavy tzv. južnou trasou SR.

SCHÉMA
DOSTUPNOSŤ SÍDIEL K CENTRÁM OSÍDLENIA PODĽA KÚRS

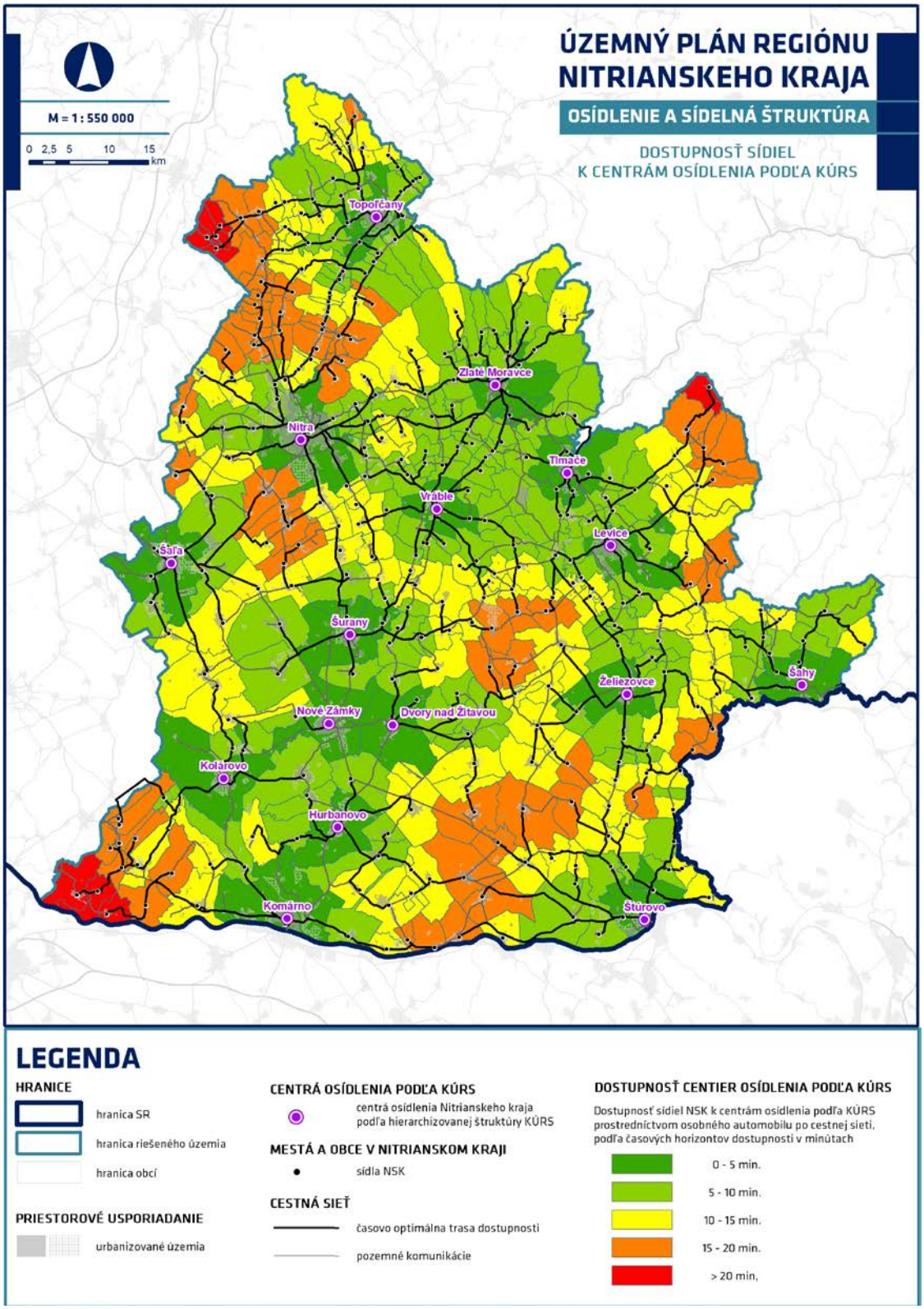

E.1.3.2 MIKROREGIONÁLNE ZOSKUPENIA MIEST A OBCÍ NITRIANSKEHO KRAJA

Na území Nitrianskeho kraja pôsobí 17 zoskupení miest a obcí. Združené sú do podoby miestnych akčných skupín, mikroregionálnych zoskupení alebo občianskych združení. Formovanie ich spoločných záujmov predstavuje akýsi prirodzený medzistupeň medzi lokálnou a regionálnou úrovňou plánovania. Aktivity odzrkadľujú nielen hospodárske, dopravné, sociálne alebo environmentálne aspekty, ale aj súčasné formovanie sídelných štruktúr.

Tabuľka: Prehľad združení miest a obcí Nitrianskeho kraja

Názov	Forma	Zoznam členov
CEDRON-NITRAVA	miestna akčná skupina	Bánov, Cabaj-Čápor, Černík, Jatov, Kmeťovo, Komjatice, Lipová, Michal nad Žitavou, Mojmírovce, Mojzesovo, Palárikovo, Poľný Kesov, Rastislavice, Štefanovičová, Šurany, Svätoplukovo, Úľany nad Žitavou, Veľká Dolina, Veľký Kýr
IPEĽ-HONT	občianske združenie	Bielovce, Demandice, Dolné Semerovce, Hokovce, Horné Semerovce, Horné Turovce, Hrkovce, Ipeľské Úľany, Ipeľský Sokolec, Kubáňovo, Lontov, Pastovce, Plášťovce, Sazdice, Slatina, Tupá, Veľké Turovce, Vyškovce nad Ipľom, Šahy
DOLNÝ ŽITNÝ OSTROV	miestna akčná skupina	Andovce, Bátorove Kosihy, Bodza, Bodzianske Lúky, Brestovec, Búč, Čalovec, Číčov, Dedina Mládeže, Holiare, Chotín, Iža, Kameničná, Kližská Nemá, Kolárovo, Komárno, Komoča, Kravany nad Dunajom, Lipové, Marcelová, Moča, Modrany, Okoličná na Ostrove, Patince, Radvaň nad Dunajom, Sokolce, Tôň, Trávnik, Veľké Kosihy, Virt, Vrbová nad Váhom, Zemianska Olča, Zemné, Zlatná na Ostrove
HURBANOVO	mikroregión	Hurbanovo, Svätý Peter, Imeľ, Nesvady, Bajč, Martovce, Mudroňovo
TERMÁL	miestna akčná skupina	Maňa, Podhájska, Trávnica, Dolný Ohaj, Veľké Lovce, Radava, Čechy, Dedinka, Bardoňovo, Pozba, Hul, Vlkas, Kolta
DOLNÉ POVAŽIE	miestna akčná skupina	Diakovce, Tešedíkovo, Žihárec, Vlčany, Neded, Dlhá nad Váhom, Selice, Kráľová nad Váhom, Tvrdošovce
SOTDUM	miestna akčná skupina	Prašice, Jacovce, Tovarníky, Krušovce, Nemčice, Kuzmice, Tesáre, Velušovce, Závada, Podhradie, Tvrdomestice, Nemečky, Solčianky, Norovce, Rajčany, Horné Chlebany
DOLNO-HRONSKÉ	rozvojové partnerstvo	Čaka, Čata, Farná, Hontianska Vrbica, Hronovce, Keť, Kukučínov, Kural'any, Málaš, Malé Ludince, Nýrovce, Plavé Vozokany, Pohronský Ruskov, Sikenica, Šalov, Šarovce, Tekovské Lužany, Turá, Veľké Ludince, Zbrojníky, Želiezovce, Zalaba, Bajtava, Belá, Chľaba, Kamenica nad Hronom, Kamenín, Kamenný Most, Ľubá, Malá nad Hronom, Malé Kosihy, Mužla, Nána, Obid, Pavlová, Salka, Sikenička, Štúrovo
ŽIBRICA	občianske združenie	Bádice, Čeľadice, Dolné Lefantovce, Horné Lefantovce, Hosťová, Kolíňany, Ľudovítová, Nitrianske Hrnčiarovce, Podhorany, Štitáre, Výčapy-Opatovce, Žirany, Jelenec, Koniarovce, Hrušovany
TEKOV-HONT	občianske združenie	Bajka, Bátovce, Beša, Bohunice, Bory, Brhlovce, Čajkov, Devičany, Dolná Seč, Dolný Pial, Domadice, Drženice, Hontianske Trsťany, Horná Seč, Hronské Kosihy, Iňa, Jabloňovce, Jesenské, Jur nad Hronom, Kalná nad Hronom, Krškany, Lok, Lula, Malé Kozmálovce, Mýtne Ludany, Nová Dedina, Nový Tekov, Ondrejovce, Pečenice, Podlužany, Pukanec, Rybník, Santovka, Starý Hrádok, Starý Tekov, Tehla, Tekovský Hrádok, Uhliská, Veľké Kozmálovce, Veľký Ďur, Vyšné nad Hronom, Žemberovce, Žemliare
VITIS	Miestna akčná skupina	Báb, Jarok, Lehota, Lužianky, Rišňovce, Rumanová, Veľké Zálužie, Hájske, Horná Kráľová, Močenok, Trnovec nad Váhom
SVORNOSŤ	občianske združenie	Belince, Čeľadince, Čermany, Dvorany nad Nitrou, Horné Obdokovce, Chrabrany, Kamanová, Krnča, Ludanice, Nitrianska Streda, Práznovce, Preseľany, Oponice, Solčany, Súlovce, Kovarce
RADOŠINKA	občianske združenie	Zbehy, Jelšovce, Čakajovce, Alekšince, Lukáčovce, Čab, Nové Sady, Šurianky, Hruboňovo, Malé Zálužie, Kapince, Ardanovce, Blesovce, Biskupová, Bojná, Hajná Nová Ves, Horné Štitáre, Krtovce, Lipovník, Lužany, Malé Ripňany, Nitrianska Blatnica, Orešany, Svrbice, Šalgovce, Urmince, Veľké Dvorany, Veľké Ripňany, Vozokany, Radošina
DOLNÁ NITRA	regionálne združenie	Babindol, Čechynce, Dolné Obdokovce, Golianovo, Klasov, Malý Cetín, Paňa, Pohranice, Veľký Cetín, Veľký Lapáš, Vinodol, Malé Chyndice, Veľké Chyndice, Malý Lapáš, Lúčnica nad Žitavou, Melek, Žitavce
TRÍBEČSKO	mikroregión	Jedľové Kostoľany, Obyce, Machulince, Žitavany, Topoľčianky, Hostie, Skýcov, Žikava, Lovce, Hosťovce, Martin nad Žitavou, Sľažany, Velčice, Mankovce, Zlatno, Beladice, Neverice, Ladice, Kostoľany pod Tribečom
DVORY A OKOLIE	miestna akčná skupina	Bešeňov, Bíňa, Branovo, Bruty, Dubník, Dvory nad Žitavou, Gbelce, Jasová, Nová Vieska, Pribeta, Rúbaň, Semerovo, Strekov, Svodín, Šarkan
POŽITAVIE - ŠIROČINA	občianske združenie	Tekovské Nemce, Čaradice, Volkovce, Čierne Kľačany, Nemčiňany, Kozárovce, Veľké Vozokany, Malé Vozokany, Červený Hrádok, Nevidzany, Tajná, Telince, Čifáre, Vráble, Nová Ves nad Žitavou, Slepčany, Vieska nad Žitavou, Tesárske Mlyňany, Choča

SCHÉMA
MIKROREGIONÁLNE ZOSKUPENIA A MIESTNE AKČNÉ SKUPINY

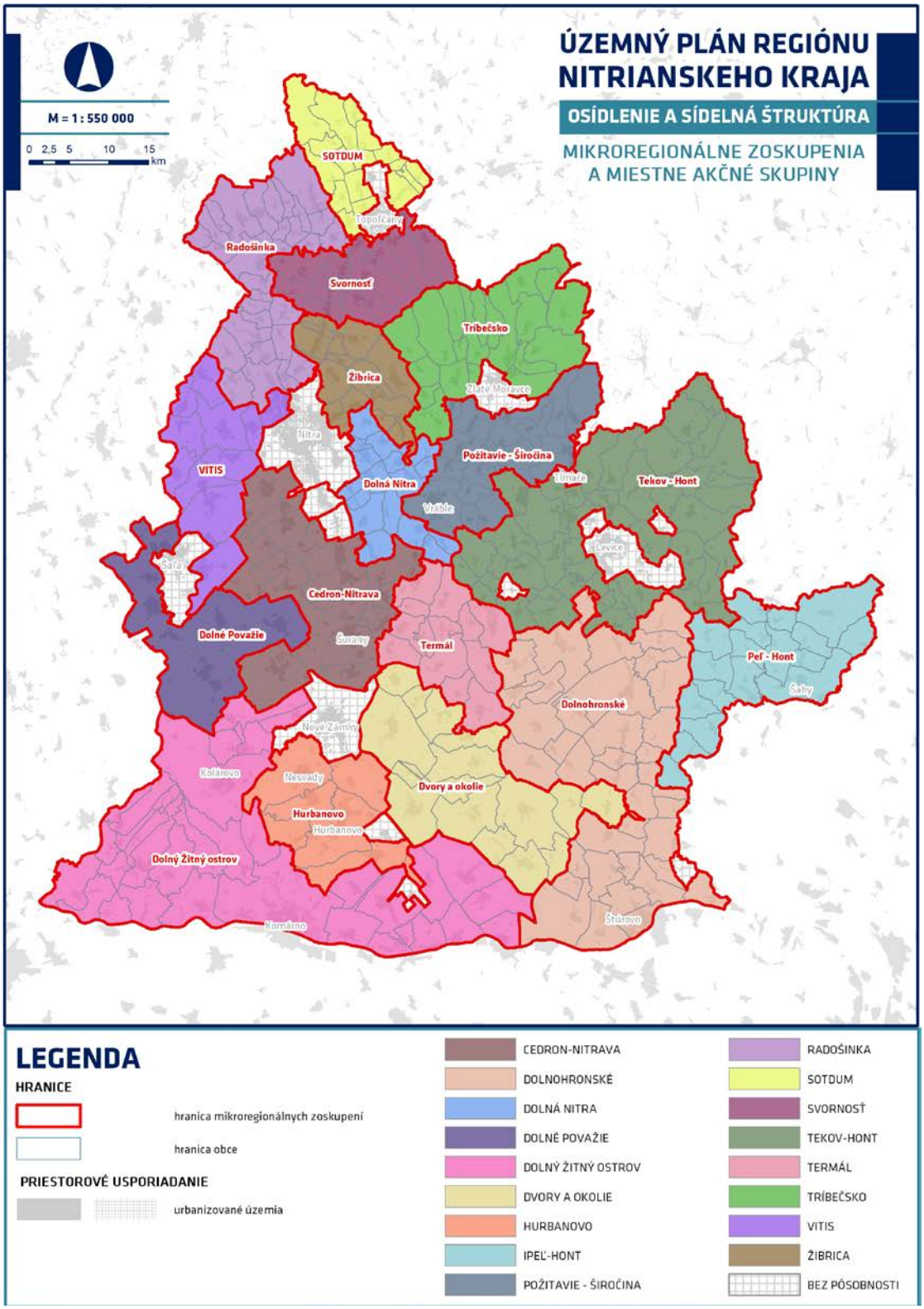

E.1.4 ÚZEMNÝ KAPITÁL PRE FORMOVANIE URBANISTICKEJ KONCEPCIE REGIÓNU

Územný kapitál vyjadruje vzťahové vlastnosti priestorovo vymedziteľného územia, t.j. celého Nitrianskeho kraja, vyjadrujúce mieru jeho atraktivity. Taktiež reflektuje zameranie politík územného manažmentu na lepšie využívanie regionálneho potenciálu. Vychádzajúc z politiky teritoriálnej kohézie EÚ, kde sa územný kapitál zaoberá o. i. aj rešpektovaním územnej a kultúrnej rôznorodosti, ako aj čerpaním konkurenčných výhod z nej, môžeme sledovať aj určité analógie na inovatívne prístupy tvorby regiónu.

Medzi najvýznamnejšie potenciály územia kraja, ktoré môžu optimalizovať aktivity spoločnosti s priamym priestorovým priemetom, sú najmä nasledovné:

- Dostatočné kapacity podzemných zásob pitnej vody blízkeho Žitného ostrova, resp. celej Podunajskej nížiny, ako základný predpoklad existencie ľudských činností.
- Poľnohospodárska krajina úrodných pôd Podunajskej nížiny, ako potenciál poľnohospodárskej produkcie, potravinárskeho priemyslu s tvorbou pracovných príležitostí, ako aj v kontexte dosahovania potravinovej sebestačnosti štátu.
- Priemyselný park Nitra – Sever s aktivitami silných hospodárskych subjektov, ako potenciál rozvoja vedy, výskumu a inovácií, smerujúcich ku komplementárnym subdodávkam tohto priemyselného parku.
- Pramene prírodných liečivých vôd Santovka a Slatina, ako potenciály rozvoja cestového ruchu a kúpeľníctva.
- Bohatosť územia na geotermálne vody s potenciálom realizácie nových geotermálnych vrtov energetického či turistického (aquapark) využitia.
- Výkonná a diverzifikovaná energetická základňa územia medzi atómovými elektrárňami Mochovce a Jaslovské Bohunice, ktoré dopĺňajú vodné elektrárne Kráľová a Gabčíkovo, ako aj množstvo zdrojov na báze zemného plynu, bioplynu, biomasy či fotovoltiky.
- Kvalitné cestné napojenie rýchlostnou cestou R1 na metropoly susedných krajov Bratislava a Banská Bystrica.
- Dostatočná poznatková báza o mnohých študovaných a overovaných variantoch nadradenej cestnej siete rýchlostných ciest, ako aj ciest 1. triedy prostredníctvom spracovaných zámerov EIA, technických štúdií a štúdií realizovateľnosti, resp. uskutočniteľnosti.
- Nitriansky kraj obstaral pre svoje riešené územie viacero kvalitných podporných materiálov, dokumentov, stratégií či iných podkladov územnotechnického charakteru, ktoré umocňujú mieru poznania smerom k udržateľnému rozvoja kraja ako celku.
- Realizácia nového železničného napojenia Nitra – Trnovec nad Váhom – Šaľa, ktoré vytvorí priame a rýchle napojenia krajského mesta Nitra na hlavné mesto SR a posilní tak rozvoj bratislavsko-trnavsko-nitrianskeho ťažiska osídlenia ako najväčšej a „najsilnejšej“ aglomerácie na Slovensku.
- Realizácia Rýchlostnej cesty R7, ktorá optimalizuje dopravné napojenie Južného Slovenska v smere na hlavné mesto SR.
- Prítomnosť vodnej cesty rieky Dunaj medzinárodného významu ako potenciál pre rozvoj vodnej dopravy, logistiky a prístavníctva.
- Pestrosť a bohatosť územia na jedinečné kultúrnohistorické pamiatky siahajúce až do obdobia Rímskej ríše, ktorých pozostatky sú v obciach pozdĺž Dunaja hmatateľné v území dodnes.

Územný kapitál a potenciály rozvoja súvisia s regionálnou rôznorodosťou. Cieľom uvedomenia si územného kapitálu je aktivizovať územný potenciál prostredníctvom stratégií rozvoja, založených na miestnych a regionálnych znalostiach o potrebách a špecifických silných stránkach a faktoroch, ktoré prispievajú ku konkurencieschopnosti kraja. Ak sa jedná o posilnenie hospodárskeho potenciálu samosprávneho kraja tak, aby došlo k aktivácii vlastného endogénneho potenciálu pre zabezpečenie hospodárskeho rastu, predstavuje územný kapitál jasnú ekonomickú príležitosť, ktorú je potrebné využiť aj pri tvorbe územného rozvoja.

E.1.5 LIMITY ROZVOJA URBANISTICKEJ KONCEPCIE NITRIANSKEHO KRAJA

Hlavnými limity rozvoja urbanistickej koncepcie Nitrianskeho kraja sú platné zákony a iné právne predpisy štátu, ako aj ochranné a bezpečnostné pásma definované podľa osobitých predpisov a v neposlednom rade i chránené územia a územia s osobitým režimom.

Vymedzenie ochranných pásem a chránených území je podrobne uvedené v kapitole I.2.

Zvyšné limity sú vytvárané na základe negociačných postupov k dosiahnutiu spoločenskej dohody o využití územia regiónu, ktoré tvoria záväznú časť dokumentu

LEGISLATÍVNE LIMITY

Vychádzajúc zo Zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v platnom znení (stavebný zákon), ako základného právneho predpisu upravujúceho proces územného plánovania, je rovnako v plnej miere potrebné rešpektovať a akceptovať aj legislatívu platnú pre rezortné profesie územného plánovania.

LIMITY VYPLÝVAJÚCE Z RIEŠENIA JEDNOTLIVÝCH PROFESIJNÝCH OBLASTÍ

- Ochranné a bezpečnostné pásma dopravy.
  - Letecká doprava.
  - Železničná doprava.
  - Vodná doprava.
  - Cestná doprava.
- Ochranné a bezpečnostné pásma technickej infraštruktúry.
  - Vodohospodárske vedenia a zariadenia.
  - Vodné toky.
  - Vodné zdroje.
  - Prírodné liečivé a minerálne vody.
  - Atómové elektrárne.
  - Plyn.
  - Teplo.
  - Elektrika.
  - Ropovody a produktovody.
  - Telekomunikácie.
- Ochranné pásma pamiatkového fondu.
- Ochranné a bezpečnostné pásma ochrany prírody a tvorby krajiny.
  - Ochranné pásmo územnej ochrany prírody.
  - Ochranné pásmo lesa.
  - Ochranné pásmo prírodného minerálneho zdroja.

- Ochranné a bezpečnostné pásma zdravia obyvateľstva.
    - Pásmo hygienickej ochrany poľnohospodárskych dvorov.
    - Ochranné pásmo pohrebísk (cintorína).

CHRÁNENÉ ÚZEMIA A ÚZEMIA S OSOBITÝM REŽIMOM

- Chránené územia ochrany prírody.
    - Chránené krajinné oblasti.
    - CHVO Žitný Ostrov.
    - Prírodné pamiatky.
    - Prírodné rezervácie.
    - Chránený areál.
    - Územia európskeho významu sústavy NATURA 2000.
    - Chránené vtáčie územia sústavy NATURA 2000.
    - Mokrade konvencií RAMSAR.
    - Mokrade.
    - Chránené stromy.
    - Prírodné minerálne a liečivé vody.
- Ochrana krajiny
    - Územný systém ekologickej stability.
    - Chránené pôdy podľa bonitovaných pôdnoekologických jednotiek BPEJ.
    - Hydromeliorácie.
    - Zvernice.
    - Environmentálne záťaže.
    - Úložisko rádioaktívnych odpadov.
    - Skládky.
    - Inundačné územia.
    - Radónové riziko.
- Chránené územia kultúrnohistorickej hodnoty
    - Pamiatkové rezervácie.
    - Pamiatkové zóny.
- Chránené územia ťažby a dobývania
    - Územia ťažby a dobývania.
    - Zosuvné územia.
    - Geotermálna energia.
- Chránené podniky priemyselných havárií

E.1.6 VARIANTNÉ RIEŠENIE URBANISTICKEJ KONCEPCIE

Územný plán sa v zmysle § 21 ods. (1) Stavebného zákona spracováva v etape koncept vo variantoch. Schválené Zadanie stanovuje spracovanie dvoch variantov, ktoré budú formulovať rozdielne prístupy k usmerňovaniu územného rozvoja kraja.

Urbanistická koncepcia je v etape konceptu ÚP R NK spracovaná v dvoch variantoch.

Oba varianty vyjadrujú možnosti a dôsledky rôznej intenzity a formy sub-urbanizačných procesov, resp. koncentračných trendov vývoja spoločnosti, založenej na polycentrickej sústave sídelného systému kraja. Urbanistická koncepcia v oboch prípadoch zohľadňuje prepojenia na okolitý celoštátny a medzinárodný dopravno-sídelný systém. Využíva vlastné potenciály riešeného územia a vecne reaguje na problémy, identifikované v etape Prieskumy a rozbory. Z metodického pohľadu však variantne aplikuje rôzne miery urbanistických intervencií.

Rozvoj sídelného systému je v koncepte definovaný a rozpracovaný do podoby dvoch variantov.

- Polycentrický variant urbanistickej koncepcie.
- Autoprofilačný variant urbanistickej koncepcie.

Polycentrický variant.
Autoprofilačný variant.

Metodika k formovaniu jednotlivých variantov územného rozvoja nie je legislatívne definovaná. Závisí od špecifík riešeného územia, ktoré sú definované v Zadaní tohto územného plánu regiónu. Ich charakteristika, ako aj porovnanie je uvedené v nasledujúcich kapitolách.

Varianty rozvoja cestnej siete sú uvedené v kapitole „H.1.5.2 Koncepcia rozvoja cestnej siete“.

URBANISTICKÉ PROCESY FORMOVANIA VARIANTOV

Úlohou spracovania variantov urbanistickej koncepcie regiónu je poukázať na možné scenáre územného rozvoja kraja ako celku. Nejde pritom o exponovanie potenciálne vzniknuteľných scenárov územného rozvoja, ale o uvedomenie si synergického pôsobenia prebiehajúcich procesov, častokrát zdanlivo antagonistického charakteru:

- Zahusťovanie sídiel intenzifikáciou voľných plôch v sídle vs. plošné rozširovanie do prírodnej časti krajiny.
- Reurbanizácia hmotovo – priestorovej zástavby miest vs. suburbanizácia v polohe ich prirodzených satelitov.
- Ochrana všetkých prírodných zdrojov vs. podpora diverzifikovaného rozvoja hospodárstva.
- Zachovanie zelene sídla vs. minimalizácia záberov ornej pôdy.
- Mikroregionálna kooperácia obcí vs. voľnotrhová konkurencia sídiel.
- Koordinované znižovanie disparít vs. podpora autoprofilácie sídiel.
- Hierarchizovaná polycentrická sústava sídiel vs. autonómia miest a obcí.

CHARAKTERISTIKA A POROVNANIE VARIANTOV URBANISTICKEJ KONCEPCIE

POLYCENTRICKÝ VARIANT		AUTOPROFILAČNÝ VARIANT
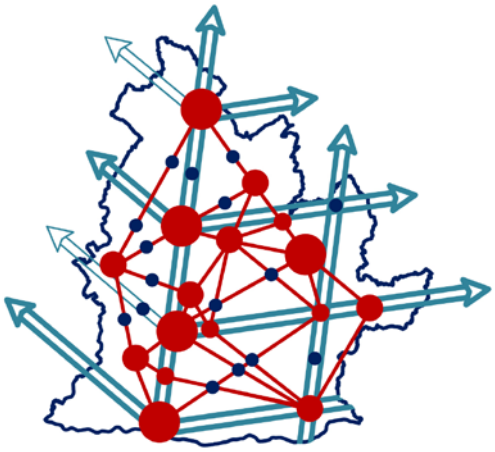		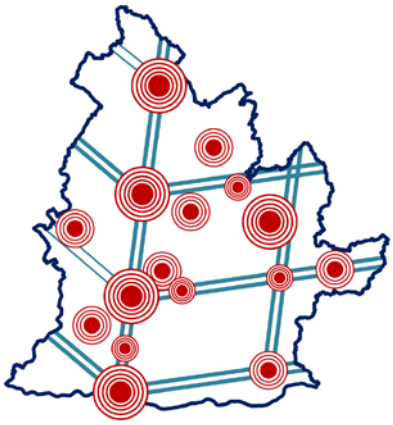
Spodrobňuje hierarchizáciu centier osídlenia a rozvojových osí, stanovených podľa Koncepcie územného rozvoja Slovenska, definovaním ich regionálnych a mikroregionálnych úrovní.		Akceptuje hierarchizovanú štruktúru centier osídlenia, stanovenú podľa Koncepcie územného rozvoja Slovenska, ako východisko formovania sídelnej štruktúry kraja.
Zameriava sa na optimalizáciu funkčno - prevádzkových vzťahov a väzieb medzi sídlami.		Podporuje plošný rozvoj všetkých sídiel, s cieľom vyrovnávania disparít.
Využíva predovšetkým princípy reurbanizácie sídiel, t. j. skvalitňovanie a zahusťovanie vnútorných priestorov.		Ponecháva rozmanitú suburbanizáciu, t. j. funkčno – priestorovú expanziu sídiel.
Stanovuje hierarchizovanú štruktúru sídiel, založenú na vyváženej koncentrácii funkcií v zmysle usporiadanej polycentrickej sústavy.		Podporuje lokálnu autonómiu rozvoja sídiel, založenú na exploatačnom [8] rozptyle funkcií.
Kladie do popredia celoregionálne záujmy rozvoja kraja, ako vyváženého celku.		Využíva autoprofilačné mechanizmy rozvoja sídiel a ich postupnú exploatáciu.
Na základe princípov udržateľného rozvoja vytvára podmienky pre kvalitnú priestorovú organizáciu na báze podpory lokálnych potenciálov sídiel.		Kumuláciou schválených územných plánov miest a obcí kraja premieta lokálne podmienky aditívne aj do koncepcie rozvoja regiónu.
Uprednostňuje princípy urbanistických intervencií a regulačných mechanizmov rozvoja funkčného využitia a priestorového usporiadania.		Uprednostňuje hospodárske a socio - ekonomické mechanizmy, ovplyvňujúce priestorový rozvoj.
Stanovuje koordinovaný priestorový rozvoj, s minimalizáciou zásahov do krajiny.		Považuje chránené časti krajiny a ochranné pásma ako hlavné determinanty priestorového rozvoja.
Odporúča alokovať aktivity hospodárstva, vybavenosti a infraštruktúry na princípoch udržateľného rozvoja, s cieľom rovnomerného a dostupného pokrytia územia kraja.		Akceptuje intenzifikáciu všetkých aktivít hospodárstva, vybavenosti a infraštruktúry, ako komplementárnych subdodávok socio-ekonomického charakteru.
Aplikuje usmerňujúce spôsoby územného rozvoja, vzhľadom na potrebu dosahovania environmentálne prijateľného a udržateľného rozvoja.		Saturuje široké požiadavky voľnotrhovej ekonomiky, ako progresívneho nástroja územného rozvoja.

[8] *Exploatácia = rozširovanie urbanizovaného územia, nadmerné využívanie prírodnej časti krajiny, územná expanzia*

E.1.7 POLYCENTRICKÝ VARIANT URBANISTICKEJ KONCEPCIE

Polycentrický variant urbanistickej koncepcie Nitrianskeho kraja stanovuje intervencie k dosiahnutiu komplexného, vyváženého a udržateľné rozvoja ako celku.

Rozvoj sídelnej štruktúry je založený na vyváženom, a udržateľnom polycentrickom systéme osídlenia regiónu. V tomto variante je vytvorený hierarchický systém sídelných centier miest a obcí, kreovaný najmä na báze využitia pozitívnych disparít, ktoré sú vnímané ako jedinečný územný kapitál sídiel kraja. Každá obec kraja je zaradená do príslušnej úrovne, resp. do triedy či skupiny, na základe čoho pozná svoje postavenie a svoju úlohu pri dosahovaní regionálnej stratégie územného rozvoja. Polycentrický variant zároveň vytvára nástroj územného manažmentu, pri aplikovaní politiky regionálneho či národného rozvoja. Pôsobenie obcí a ich sebarealizáciu orientuje predovšetkým do vnútorného skvalitňovania ich sídelného prostredia. Kvalitatívne zmeny v sídelnej štruktúre usmerňuje do podpory dobudovania požadovaných obslužných, sociálnych a pracoviskových funkcií jednotlivých centier osídlenia, ako aj ich vidieckeho zázemia. Suburbanizačné procesy síce akceptuje, no v usmerňovanej, resp. umiernenejšej forme. Hlavnými determinantmi rozvoja sú okresné mestá ako prirodzení nositelia zabezpečenia funkčnej komplexnosti okresov, zabezpečujúce obslužné, sociálne a pracoviskové funkcie do odľahlejších častí kraja.

V nadväznosti na päť skupín centier osídlenia, ktoré sú stanovené nadradenou územnoplánovacou dokumentáciou ako centrá národného a nadregionálneho významu, definuje polycentrický variant hierarchicky nižšiu úroveň v podobe regionálnych centier osídlenia. Cieľom je vyvážená polycentrická štruktúra s osobitnou podporou rozvoja vidieckeho osídlenia, ktorá vychádza z historicky vyvinutej štruktúry osídlenia.

V polycentrickom variante je proces územného rozvoja valorizovaný o mechanizmy solidarity a teritoriálnej kohézie tak, aby možnosti rozvoja kraja boli čo najlepšie optimalizované špecifickým potrebám regiónu. Variant cielene prispieva k územnej súdržnosti celého riešeného územia odporúčaním diferencovaného prístupu k usmerňovaniu územného rozvoja jednotlivých subregionálnych územných častí kraja. Na základe regionálnych urbanistických intervencií sa integruje rozvoj funkčného využitia a priestorového usporiadania jednotlivých územných aspektov do funkčných celkov. Cieľom variantu je, aby sa pomocou stimulov regionálnej politiky kraja aktivizoval územný potenciál, prostredníctvom jednotnej územnej stratégie rozvoja kraja, založenej na miestnych a regionálnych znalostiach, ako aj špecifických potrebách, prispievajúcich ku zvyšovaniu konkurencieschopnosti kraja. Na základe tohto polycentrického variantu môže Nitriansky kraj využiť svoj územný kapitál pre uplatnenie optimálnych riešení územného manažmentu pre dlhodobý, udržateľný a ekologický rozvoj.

Polycentrický variant urbanistickej koncepcie sa usiluje stanoviť environmentálne prijateľnejšie riešenia.

Trend demografického vývoja kraja je racionálne definovaný na základe dlhodobo sledovaných štatistických koeficientov. Obdobne sociálna a občianska vybavenosť regionálnej úrovne sú alokované tak, aby sa vytvárala optimalizovaná dostupnosť pre všetkých obyvateľov podľa ich hierarchie a významu.

Dopravná a technická infraštruktúra je hodnotená nielen z pohľadu vplyvov na životné prostredie, ale aj v rámci kapacitnej využiteľnosti a rentability. V rámci cestnej dopravy polycentrický variant uprednostňuje rozvoj rýchlostných ciest. Celkovo sú však do popredia kladené hodnoty životného prostredia a klimatickej

agendy, s osobitným zreteľom na územie kraja ako celku. Usmerňovaný a optimalizovaný rozvoj bude šetrnejší voči úbytku kvalitnej ornej pôdy, ku podzemným zásobám pitnej vody, ako aj ku ďalším prírodným zdrojom. Pritom všetkom však vytvára predpoklady racionálnej a afektívnej mobility obyvateľov v území kraja, využívajúc predovšetkým železničnú dopravu.

URBANISTICKÉ PRINCÍPY POLYCENTRICKÉHO VARIANTU ROZVOJA SÍDELNEJ ŠTRUKTÚRY

- Lokalizovať vybavenostné, sociálne a pracoviskové funkcie vyvážene do všetkých geografických častí kraja, čím sa vytvoria rovnocenné príležitosti pre všetkých obyvateľov.
- Znížiť nepriaznivé životné podmienky v odľahlejších oblastiach regiónu a priblížiť úroveň života k tým najrozvinutejším.
- Eliminovať nepriaznivé marginalizačné procesy v kontexte cielenej podpory rozvoja.
- Vyvážiť prirodzenú polycentrickú štruktúru, zachytávajúcu aj odťažitejšie vidiecke priestory, čím sa dosiahne znižovanie nežiadúcich rozdielov kvality života obyvateľov kraja.
- Uvedomiť si, že s rovnomerným rozmiestnením sociálno – vybavenostnej infraštruktúry po celom území kraja klesne množstvo nevyhnutných každodenných ciest osobnou dopravou.
- Uplatniť princípy reurbanizácie a skvalitňovania priestorovej štruktúry miest a obcí .
- Identifikovať a podporiť významné rozvojové priestory regionálneho významu, ktoré budú katalyzátormi rozvoja kraja.
- Identifikovať a reštituovať osobité územia špeciálnych záujmov regionálneho významu, ktorým je potrebné, vzhľadom na svoje limitujúce až marginalizačné faktory rozvoja, venovať osobitú pozornosť.
- Rozvinúť decentralizovanú štruktúru osídlenia s fungujúcimi centrami a ich priľahlými oblasťami.
- Uprednostňovať v rozvoji cestnej dopravy sieť rýchlostných ciest.
- Podporiť diverzitu funkcií regiónu, pričom rôzne formy osídlenia budú komplexne využívať svoj územný potenciál územia.
- Považovať atraktívne činnosti premenlivého hospodárskeho trhu až ako sekundárne faktory rozvoja.
- Využiť predovšetkým zastavané územia obcí, existujúce, prípadne opustené areály výroby, ťažby, služieb a revitalizovať tak poškodené alebo nedostatočne využívané urbanizované územia typu brownfield.
- Podporovať pozitívne disparity jednotlivých mikroregiónov kraja.
- Podporovať verejné záujmy miest a obcí v otázkach formovania funkčne komplexného a priestorovo kvalitného prostredia.
- Považovať vymedzené rozvojové plochy miest a obcí ako globálny územný potenciál plošného rozvoja.
- Rešpektovať územie kraja ako celok pozostávajúci z citlivo udržiavanej prírodnej a efektívne urbanizovanej časti, v duchu záverov Európskeho dohovoru o krajine, zdôrazňujúceho význam a funkciu krajiny.
- Podporiť udržateľný rozvoj vidieka, ako hlavného nositeľa poľnohospodárskych a turistických aktivít.
- Rešpektovať princíp územnej diverzity, t.j. čím je sídelná štruktúra priestorovo a funkčne rozmanitejšia, tým je stabilnejšia a tiež krajšia.

E.1.8 AUTOPROFILAČNÝ VARIANT URBANISTICKEJ KONCEPCIE

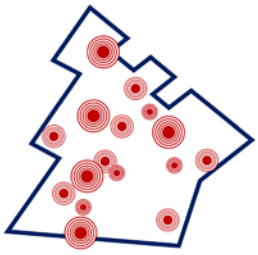

Autoprofilačný variant urbanistickej koncepcie Nitrianskeho kraja predstavuje kumulatívny pohľad na rozvoj kraja v smere zdola – nahor, zohľadňujúci pokračovanie doterajšieho vývoja svojich sídiel.

Nielen že premieta schválené územné plány miest a obcí, v zmysle potreby ich zapracovania ako legislatívne schválených dokumentov, ale kumulatívnym spôsobom z nich vytvára aj regionálnu koncepciu rozvoja. Do istej miery ide o metodiku, ktorá akceptuje všetky lokálne priestorové informácie, vyjadriteľné na regionálnej úrovni územného plánovania. Týmto spôsobom autoprofilačný variant sumarizuje aktuálny stav funkčného využitia a priestorového usporiadania všetkých sídiel kraja, a tiež syntetizuje všetky rozvojové smery miest a obcí na svojom území. Zároveň sú do územného plánu regiónu preberané z územnoplánovacích podkladov lokálnej i regionálnej úrovne aj rezortné koncepcie dopravnej a technickej infraštruktúry, ktoré možno v uplatnených mierkach regiónu vyjadriť. Ďalší územný rozvoj vychádza z prolongácie doterajšieho spontánneho vývoja, bez väčších zásahov ich usmerňovania z polohy decíznej (rozhodovacej) sféry.

Predpokladaný počet obyvateľov je evidovaný ako matematicky súčet domového a bytového fondu, ktorý môže potenciálne vzniknúť na rozvojových plochách bývania, vymedzených v jednotlivých mestách a obciach v ich schválených dokumentáciách. Na základe konfrontácie výmer plôch s ukazovateľmi urbanistickej ekonómie získava obraz aj o vývoji populácie kraja.

Urbanistické intervencie uplatňuje autoprofilačný variant výhradne len pri protichodných alebo konfliktných zámeroch lokálnej úrovne, ktoré je nevyhnutné zosúladiť. Inak je rozvoj kraja kreovaný na emancipovanom úsilí miest a obcí.

Vychádza síce z historicky vyvinutej štruktúry osídlenia, avšak rozvoj územia je viacmenej riadený mechanizmami voľného trhu, subjektívnymi záujmami vlastníkov pozemkov, ako aj v doterajšom, resp. predchádzajúcom čase výhodnými investíciami do pozemkov a parciel.

Regionálne intervencie do dopravy a technickej infraštruktúry premieta na základe nadregionálnych a celoštátnych koncepcií príslušných inštitúcií. Vo variantných riešeniach sa prikláňa nielen k záverom posudzovania vplyvov na životné prostredie, ale aj k štúdiám uskutočniteľnosti a štúdiám realizovateľnosti. V rámci cestnej dopravy autoprofilačný variant uprednostňuje rozvoj ciest 1. triedy. Návrhy infraštruktúry akceptuje a zosúlaďuje s ostatnými rezortnými potrebami rozvoja.

URBANISTICKÉ PRINCÍPY AUTOPROFILAČNÉHO VARIANTU ROZVOJA SÍDELNEJ ŠTRUKTÚRY

- Ponechať kompetencie územného plánovania primárne mestám a obciam, vrátane delegovania zodpovednosti za regionálne urbanistické prejavy na lokálnu úroveň.
- Akceptovať, že ohniskami štruktúry osídlenia sú okresné mestá s ich suburbanizačnými satelitmi.
- Koordinovať územnú previazanosť rozvojových zámerov miest a obcí.
- Implementovať nadnárodné a celoštátne rozvojové materiály pre potreby rozvoja regiónu.
- Umocňovať koncentračné vplyvy prirodzených centier osídlenia.
- Uprednostňovať v rozvoji cestnej dopravy sieť ciest 1. triedy.
- Využiť územný priemet aktivít trhovej ekonomiky.

- Zohľadniť, že nové ohniská urbanizácie vznikajú v priamej nadväznosti na prirodzené regionálne centrá.
- Akceptovať, že vlastnícke právo k pozemkom je určujúci a často jediný moment pre vhodnosť lokalizácie investičných zámerov.
- Vytvoriť diverzifikovanú ponuku rozvojových plôch, čím sa na ekonomických princípoch v konečnom dôsledku znižujú ceny stavebných pozemkov.
- Považovať za jediné limity rozvoja len legislatívne predpisy, ochranné a bezpečnostné pásma a chránené územia podľa osobitých predpisov.
- Zohľadniť pôdu a prírodnú časť krajiny ako potenciál rozvoja urbanizácie.
- Akceptovať ekonomický prínos nových hospodárskych a logistických areálov, hoci je posudzovaný najmä z (krátkodobého) hľadiska tvorby pracovných miest, pričom otázne sú ich skutočné dlhodobé ekonomické efekty, vplyv na životné prostredie, na krajinu a klimatickú agendu.

E.2 KONCEPCIA ROZVOJA SÍDELNEJ ŠTRUKTÚRY.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitole č.**2.**

E.2.1 ROZVOJ SÍDELNEJ ŠTRUKTÚRY

Sídelný rozvoj regiónu by sa dal zjednodušene charakterizovať ako synergické pôsobenie bodov, línií a plôch. Nejde pritom len o generické vyjadrenie kartografických prístupov tvorby mapy, t.j grafickej časti územného plánu, ale aj o vyjadrenie abstraktného myslenia o rozvoji sídelnej štruktúry kraja.

Pri chápaní regionálnej úrovne plánovania body reprezentujú jednotlivé mestá a obce, ktoré vytvárajú zhluky, resp. uzly rôznorodých aktivít spoločnosti s priamym územným priemetom. Línie majú dve podoby. Jednak predstavujú koridory dopravných komunikácií, no nemej dôležitý význam má aj líniové chápanie urbanistických rozvojových osí. Plochy generalizujú zhluky sídiel do aglomerácií alebo do ťažísk osídlenia národného, či regionálneho významu, no primárne reprezentujú základné vnímanie urbanistickej plochy. Plochy funkčného využitia a priestorového usporiadania.

Rozvoj sídelnej štruktúry regiónu je usmerňovaný na základe definovania nasledujúcich bodov, línií a plôch a k nim prislúchajúcich zásad a regulatívov, ktoré sú uvedené v záväznej časti tejto dokumentácie.

- Centrá osídlenia
  - Národné centrá osídlenia.
  - Nadregionálne centrá osídlenia.
  - Regionálne centrá osídlenia.
- Ostatné sídla.
- Ťažiská osídlenia podľa KÚRS.
- Integrované sídelné zoskupenia centier osídlenia.
- Rozvojové osi
  - Rozvojové osi podľa KÚRS 1. – 3. stupňa.
  - Rozvojové osi podľa ÚP R NK 4. a 5. stupňa.
  - Komunikačné osi podľa KÚRS 1. – 3. stupňa.

E.2.2 CENTRÁ OSÍDLENIA

Regionálna koncepcia je založená na polycentrickej sústave osídlenia. Definuje štyri úrovne sídiel. Centrá osídlenia národného, nadregionálneho a regionálneho významu a k nim integrujúce ostatné osídlenie kraja.

Každá obec v kraji prislúcha do jednej úrovne.

HIERARCHIZOVANÉ ÚROVNE CENTIER OSÍDLENIA A OSTATNÝCH SÍDIEL KRAJA

Každá z 354 sídiel kraja prislúcha do jednej z nasledovných hierarchizovaných úrovní centier osídlenia, resp. do skupín osídlenia, ktoré sú na regionálnej úrovni definované v nadväznosti na Koncepciu územného rozvoja Slovenska.

- **Národné centrá osídlenia** tvorí 9 vybraných centier, zaradených v Koncepcii územného rozvoja Slovenska (KÚRS) do 1. až 3. skupiny. Okrem pokrytia základnej a vyššej ponuky obyvateľstvu spĺňajú aj požiadavky špecifických celoštátnych až medzinárodných požiadaviek dopytu.
- **Nadregionálne centrá osídlenia** tvorí 7 vybraných centier, zaradených v KÚRS, do 3. až 5. skupiny. Okrem pokrytia základnej ponuky obyvateľstvu, spĺňajú aj požiadavky na ponuku vyššej, či periodickej občianskej vybavenosti, prípadne sčasti aj špecializovaných vyšších požiadaviek dopytu.
- **Regionálne centrá osídlenia** tvorí 68 vybraných centier, ktoré sú v územnom pláne regiónu Nitrianskeho kraja (ÚP R NK) definované ako centrá 6. a 7. skupiny. V šiestej skupine je zaradených 62 sídiel a v siedmej skupine 9 sídiel. Odlišujú sa hlavne svojimi vplyvom na okolité sídla. Zatiaľ čo centrá 6. skupiny vytvárajú prirodzené centrum aj pre okolité obce, centrá 7. skupiny takéto integrované sídelné zoskupenia nevytvárajú. V rámci budúceho rozvoja však obe skupiny slúžia na komplexné pokrytie základných potrieb obyvateľstva, najmä každodenného a krátkodobého charakteru. Šesť obcí tvorí tri dvojcentrá, kde dve susedné obce tvoria spoločne jedno regionálne centrum.
- **Ostatné osídlenie** tvorí 267 obcí, ktoré sú v ÚP R NK zaradené do 8. skupiny. Tieto sídla nevykazujú kvalitatívne či kvantitatívne ukazovatele regionálneho významu, resp. skrz polohové faktory neboli zaradené do vyššej skupiny. Ich rozvoj bude kreovaný autonómne, predovšetkým na princípoch voľného trhu, resp. v sídelných väzbách na jednotlivé úrovne centier.

KÚRS definuje v kraji 16 centier osídlenia národného a nadregionálneho významu a ÚP R NK k nim priraďuje ďalších 68 centier regionálnej úrovne. Sumárne je z pomedzi 354 sídiel kraja stanovených 84 centier osídlenia, t.j. cca 4 obce na jedno centrum osídlenia.

Celkovo je stanovených 84 centier osídlenia.

Centrá osídlenia definované v KÚRS ako centrá 1. až 5. skupiny sú súčasťou nadradenej dokumentácie, a teda sú pre regionálnu úroveň územného plánovania záväzné. Postavenie národných a nadregionálnych centier osídlenia tak prislúcha pre polycentrický, ako aj pre autoprofilačný variant urbanistickej koncepcie, ktoré sú spracované v rámci etapy konceptu územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja. Regionálne centrá osídlenia 6. a 7. skupiny sú definované v kontexte dosahovania cieľov polycentrického variantu a vyváženého zabezpečovania všetkých základných potrieb a služieb obyvateľstvu na celom území kraja.

Stanovenie takto hierarchizovanej štruktúry centier osídlenia sídelnej štruktúry pozostávalo zo štyroch prístupov. Analýzy historicky spracovaných dokumentov tvorby sídelnej štruktúry štátu je prvým prístupom. Nasleduje zhodnotenie

územnotechnických špecifík všetkých miest a obcí v podobe kvalifikačných vlastností. Významnú úlohu zohráva aj posúdenie kvantifikovaných trendov vlastného rozvoja sídiel a v neposlednom rade aj expertné zhodnotenie priestorového spolupôsobenia regióno-tvorných javov.

Národné a nadregionálne centrá sú záväzné pre oba varianty urbanistickej koncepcie. Regionálne centrá len pre polycentrický variant.

Aj zo Stratégie územného rozvoja Slovenska, ktorá skúmala aktuálne zmeny v oblasti územného rozvoja Slovenskej republiky, by sa dalo konštatovať, že v ďalšom územnom rozvoji Nitrianskeho kraja je cieľom vytváranie územných predpokladov zabezpečenia adekvátnej kvality sídelného prostredia pre všetkých obyvateľov. Znamená to, aby sa okrem iného posilňovali mestá ako centrá osídlenia a tiež vytvorený polycentrický systém osídlenia.

Princípy rozvoja jednotlivých úrovní centier osídlenia sú uvedené prostredníctvom zásad a regulatívov v záväznej časti.

PRINCÍPY STANOVENIA HIERARCHIZOVANEJ ŠTRUKTÚRY OSÍDLENIA

Vývoj priestorového a sídelného usporiadania osídlenia predstavuje mimoriadne dlhodobé procesy, ktorých zmeny si vyžadujú aj dlhodobé perspektívy. Stabilita vytvoreného sídleného systému pozostávajúceho zo systému centier, miest, obcí a z nich vytvorených rôznych sídlených štruktúr, vykazuje relatívne dlhodobú zotrvačnosť. Zmeny v sídelnom systéme sa dejú v dlhodobých horizontoch a ich evolučná zotrvačnosť i pri významných veľkých investičných rozhodnutiach v rozvoji do územia, je z pohľadu životného cyklu človeka dlhodobá.

V podmienkach postindustriálneho vývoja sa neustále znižuje závislosť medzi malými sídlami a centrami tak, ako boli podmieňované navzájom v etape vývoja 20. storočia, kedy závislosť malých obcí na vyšších centrách bola jednoznačnejšie definovateľná. Napriek rozvoju a využívaniu moderných informačných a technologických systémov využívaných v bežnom živote, práci, doprave, službách a pod., význam centier v sídlenom systéme má stále svoje opodstatnenie. Toto sa popri ekonomických a obslužných vzťahoch potvrdzuje aj z hľadiska sociálnych a kultúrno-spoločenských kontaktov. Súčasne určitý racionálny systém rozmiestnenia centier v systéme osídlenia vytvára predpoklad ekonomickejšieho a všeobecne racionálnejšieho využívania investičných, ako aj prevádzkových zdrojov, vrátane lepšej ochrany a exploatácie [9] nevratných prírodných zdrojov a minimalizovanie negatívnych dôsledkov na environmentálnu situáciu v území všeobecne.

Stanovenie hierarchizovanej štruktúry osídlenia vychádza z multifunkčného hodnotenia kvalifikačných vlastností sídiel, trendov rozvoja a ich priestorového potenciálu.

Rôzny význam centier slúži na priradenie rôznych funkcií služieb všeobecného záujmu konkrétnemu miestu, ako aj na rovnomernú podporu sociálneho, ekologického, ekonomického a sídelného štrukturálneho rozvoja. Jednotlivé centrá sú ústrednými bodmi spoločenského, hospodárskeho a kultúrneho života regiónu rôznej intenzity a úrovne tak, aby poskytovali všetkým obyvateľom regiónu rovno-

[9] *Exploatácia = rozširovanie urbanizovaného územia, nadmerné využívanie prírodnej časti krajiny, expanzia*

cenné podmienky prístupu k službám a ostatným sociálnym a ekonomickým aktivitám. Centrum v danom území nemusí súvisieť iba s veľkosťou komunity. Vytvorením centra slúži obec predovšetkým ako zásobovací a sídelno-organizačný bod pre svoje okolie. Okrem zásobovania svojich obyvateľov preberajú centrálne obce pevné zásobovacie a rozvojové funkcie pre obyvateľov v ich integrovaných sídelných zoskupeniach, vytvárajúc tak určité dostredivé oblasti, ktoré prerastajú aj do vyšších sídelných systémov, aglomerácií (v KURS ide o ťažiská osídlenia).

Sídelné centrá preberajú na seba úlohy, ktoré presahujú ich miestne potreby.

Sídelné centrá preberajú na seba hospodárske, sociálne, vedecké a kultúrne úlohy, ktoré presahujú ich miestne potreby. Rozlišujú sa medzi špecializovanými vyššími potrebami, vyššími potrebami a základnými potrebami. Sídelné centrá by mali plniť túto funkciu pre svoje vlastné obyvateľstvo, ako aj pre obyvateľstvo v určitej spádovej oblasti. Podstatou sídelných centier je zaručiť na ľahko prístupnom mieste zoskupenie zariadení potrebných pre život obyvateľov a zabezpečovať tak podmienky kvalitného sídleného prostredia.

Vytváranie racionálneho systému osídlenia, v zmysle vytvárania polycentrických sídlených štruktúr, je z praktického hľadiska realizovateľné predovšetkým z regionálnej polohy. Preto by mali regionálne orgány v súčinnosti a spolupráci so všetkými zúčastnenými partnermi (obyvatelia, podnikateľská sféra, občiansky sektor v rôznych spolkoch či aktivitách a pod.) usmerňovať a podporovať rozvoj jednotlivých centier, a tak napomáhať vytváraniu určitých integrovaných územných spoločenstiev v záujme zabezpečenia rovnocenných a kvalitatívnych požiadaviek na kvalitné sídlené prostredie či priamo kvalitu života.

FAKTORY A UKAZOVATELE DETERMINUJÚCE ZARADENIE SÍDLA DO VÝZNAMOVEJ ÚROVNE CENTRA OSÍDLENIA

Pri vymedzovaní centier regionálneho a subregionálneho významu sa vychádzalo z poznatkov prác, ktoré využívali faktory kreujúce významovú úroveň centier osídlenia regiónu, ako sú:

- Centrá osídlenia podľa Koncepcie územného rozvoja Slovenska v platnom znení zaradené do jednotlivých skupín a podskupín.
- Centrá lokálneho významu definované podľa Územného pláni regiónu Nitrianskeho kraja v platnom znení.
- Situovanie sídiel v ťažiskách osídlenia, definovanie podľa Koncepcie územného rozvoja Slovenska v platnom znení.
- Mestské regióny a aglomerácie využívajúce svoj rastový potenciál podľa Vízie a Stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja.
- Vybrané centrá dochádzky podľa Územného generelu dopravy Nitrianskeho kraja (AUREX spol. s r. o. 11/2017).
- Navrhované terminály integrovanej dopravy podľa Územného generelu dopravy Nitrianskeho kraja (AUREX spol. s r. o. 11/2017).
- Inovačné a kohézne póly rastu definované podľa Národného strategického referenčného rámca.
- Strediská miestneho a obvodného významu podľa Strediskovej sústavy osídlenia uplatňovanej v predchádzajúcom systéme riadenia rozvoja osídlenia.
- Pracovná verzia pripravovaného Zákona o územnom plánovaní a výstavbe a o zmene a doplnení niektorých zákonov (stavebný zákon), ktorý vymedzil sídla stavebných obvodov.
- Analýza mikroregiónov Slovenskej republiky, PF UK, 2016.

- Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Nitrianskeho kraja na programové obdobie 2022 – 2030 (v príprave).

Pre zaradenie danej obce do významovej úrovne, resp. skupiny centier osídlenia regiónu sú využité aj kvalifikované vlastnosti daného sídla, ktoré si z hľadiska usmerňovania rozvoja vyžadujú osobitú pozornosť z pohľadu decíznej sféry. Ide o aktivity potrebné pre tzv. dennú potrebu obyvateľov alebo ktoré sú naopak akceleračným determinantom rozvoja. Dôležitú úlohu pritom hrajú aktivity s nevyhnutnou potrebou aj fyzickej prítomnosti obyvateľov, t.j. nenahraditeľné čisto modernými on-line technológiami.

- Prevádzka základnej alebo strednej školy v obci.
- Prítomnosť nemocnice alebo ambulancií lekárov.
- Prítomnosť zariadenia sociálnej starostlivosti.
- Nachádzajúce sa múzeum, galéria alebo divadlo.
- Disponibilné športové areály.
- Disponibilné nákupné centrá.
- Pôsobnosť verejných inštitúcií ako pošta alebo policajný zbor.
- Aktívne priemyselné parky.
- Prítomnosť pamiatkovej zóny alebo rezervácie v sídle.
- Zohľadnenie obci s rekreačnou funkciou.
- Využitie kúpeľníctva.
- Skládky odpadu alebo centra na zhodnocovanie odpadov na území obce (centrum cirkulárnej ekonomiky).
- Čistenie odpadových vôd v ČOV.
- Potenciál sídiel v podobe lokalizácie letísk a plôch s potenciálom lietania.
- Napojenie obce na verejný železničný uzol.
- Využitie polohovej väzby na prístavy, kompy a prekladiská.
- Možnosti napojenie obce na diaľnicu alebo rýchlostnú cestu.

Pri hierarchizovaní skupín štruktúry osídlenia sú zohľadnené aj kvantifikovateľné ukazovatele, vyjadrujúce aktuálny trend rozvoja obce.

- Obce podľa počtu obyvateľov.
- Obce podľa indexu vitality.
- Obce podľa indexu rastu trvale bývajúceho obyvateľstva.
- Intenzita bytovej výstavby v jednotlivých sídlach.
- Počet dochádzajúcich obyvateľov do centra dochádzky.

Pre dosiahnutie vyváženého rozvoja kraja ako celku je potrebné všetky kvalitatívne i kvantitatívne ukazovatele významovosti daného sídla odborne a vecne zhodnotiť priamo v priestore. Ostatné polohové vlastnosti, ktoré sú kriticky prehodnotené v priestore kraja sú najmä nasledovné.

- Poloha obce na križovaní rozvojových osí regionálneho významu.
- Povýšenie atraktivity sídla v subregionálnom území bez výraznej pozície prirodzeného centra.
- Výber preferovaného, t.j. významnejšieho centra pri zoskupeniach miest a obcí v ich tesnej blízkosti.
- Zohľadnenie dostupnosti preferovanej obce z jej prirodzeného zázemia.
- Možnosti saturovania vybavenostných potrieb obyvateľov v atrakčnom, t.j. dostredivom alebo koncentračnom zázemí vymedzených centier.

E.2.2.1 NÁRODNÉ CENTRÁ KOMÁRNO, LEVICE, NITRA, NOVÉ ZÁMKY, ŠAĽA, ŠAHY, ŠTÚROVO, TOPOĽČANY A ZLATÉ MORAVCE

Národné centrá, resp. centrá osídlenia národného významu tvorí 9 vybraných sídiel, ktoré sú v KÚRS zaradené do 1. až 3. skupiny. Pre rozvoj Nitrianskeho kraja majú najdôležitejší význam.

Územný plán regiónu rešpektuje postavenie týchto sídiel v zmysle KÚRS, ako aj plnenie ich úloh pri polycentrickom rozvoji štátu. V rámci rozvoja sídelnej štruktúry riešeného územia Nitrianskeho kraja im však aditívne priraďuje aj špecifické regionálne úlohy.

V regionálnych súvislostiach rozvoja sídelnej štruktúry Nitrianskeho kraja tvoria najvyššiu hierarchickú úroveň okresné mestá Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Šaľa, Topoľčany a Zlaté Moravce, ku ktorým sa vzhľadom na svoju excentrickú polohu priraďujú aj sídla Štúrovo a Šahy. Tieto vybrané centrá majú rozhodujúcu úlohu pri vyváženom polycentrickom rozvoji Nitrianskeho kraja.

Pri dosahovaní cieľov polycentrického variantu rozvoja urbanistickej koncepcie regiónu plnia špecifické úlohy komplexného rozvoja priestorového usporiadania a funkčného využitia, s presahom do rozhodovacích procesov územného manažmentu.

Predstavujú územné póly rozvoja, rozvíjané na základe lokálnych špecifík, so zreteľom na strategické smerovanie rozvoja regiónu, podľa schválených rozvojových dokumentov regionálnej úrovne. Sú to urbanizované centrá regionálnej štruktúry osídlenia, s kompletizáciu všetkých mestotvorných funkcií. Sú centrami a ťažiskami osídlenia mestského až veľkomestského charakteru s multiplikačným potenciálom pre sociálny, ekonomický a kultúrny rozvoj kraja.

Zásady a regulatívy usmerňovania ich rozvoja sú formované pre efektívne dosahovanie cieľov územného rozvoja jednotlivých okresov, vrátane ich odľahlejších území, resp. pre dosahovanie polycentrickej koncentrácie aktivít vyššieho významu vyvážené na celom území kraja.

E.2.2.2 NADREGIONÁLNE CENTRÁ DVORY NAD ŽITAVOU, HURBANOVO, KOLÁROVO, ŠURANY, TLMAČE, VRÁBLE A ŽELIEZOVCE

Nadregionálne centrá, resp. centrá osídlenia nadregionálneho významu tvoria vybrané sídla, ktoré sú v KÚRS zaradené do 3. až 5. skupiny. Pre rozvoj Nitrianskeho kraja majú dôležitý význam, ako centrá dotvárajúce základnú kostru polycentrického systému osídlenia.

Územný plán regiónu rešpektuje postavenie týchto sídiel v zmysle KÚRS, ako aj plnenie ich úloh pri polycentrickom rozvoji štátu. V rámci rozvoja sídelnej štruktúry riešeného územia Nitrianskeho kraja im však aditívne priraďuje aj špecifické regionálne úlohy.

V regionálnych súvislostiach rozvoja sídelnej štruktúry Nitrianskeho kraja tvorí týchto 7 sídiel druhú najvyššiu hierarchickú úroveň: Dvory nad Žitavou, Hurbanovo, Kolárovo, Šurany, Tlmače, Vráble a Želiezovce. Ide o urbanizované centrá osídlenia pre bývanie, prácu a rekreáciu v mestskom prostredí. Majú kompaktnú štruktúru zástavby s koncentrovaným funkčným využitím všetkých mestotvorných funkcií.

Pri dosahovaní cieľov polycentrického variantu rozvoja plnia funkciu zásobovania obyvateľov službami denného, občasného i periodického charakteru. Sú pólmi rozvoja regionálnych a subregionálnych špecifických oblastí, najmä z hľadiska verejnej infraštruktúry.

Zásady a regulatívy usmerňovania ich rozvoja sú formované pre efektívne dosahovanie cieľov územného rozvoja kraja ako celku, založené na koncentračných princípoch v rámci sídla, avšak dekoncentračne po celom území kraja.

E.2.2.3 REGIONÁLNE CENTRÁ OSÍDLENIA

CENTRÁ OSÍDLENIA ZARADENÉ V ÚP R NK DO 6. SKUPINY

V nadväznosti na Koncepciu územného rozvoja Slovenska je v územnom pláne regiónu vytvorená 6. skupina centier osídlenia, ktorú tvorí 60 sídiel.

- **Okres Komárno**: Číčov, Svätý Peter, Iža, Kameničná, Marcelová, Moča, Nesvady, Pribeta, Bátorove Kosihy a Zemianska Olča.
- **Okres Levice**: Bátovce, Demandice, Farná, Ipeľský Sokolec, Kalná nad Hronom, Kozárovce, Plášťovce, Pohronský Ruskov, Pukanec, Starý Tekov, Šarovce, Tekovské Lužany, Veľký Ďur a Žemberovce.
- **Okres Nitra**: Jelenec, Klasov, Mojmírovce, Nové Sady, Rišňovce, Veľké Zálužie, Veľký Cetín, Výčapy-Opatovce a Ivanka pri Nitre. Osobitne sú ako regionálne centrum 6. skupiny stanovené aj dve susedné obce vytvárajúce jeden urbanizovaný celok. Zbehy-Lužianky ako jedno centrum a obdobne aj Malý Lapáš - Veľký Lapáš ako centrum druhé.
- **Okres Nové Zámky**: Gbelce, Kamenín, Kolta, Komjatice, Maňa, Mužla, Podhájska, Strekov, Tvrdošovce, Úľany nad Žitavou a Zemné.
- **Okres Šaľa**: Močenok a Tešedíkovo.
- **Okres Topoľčany**: Bojná, Horné Obdokovce, Krušovce, Ludanice, Prašice, Preseľany, Radošina, Solčany a Veľké Ripňany.
- **Okres Zlaté Moravce**: Tesárske Mlyňany, Topoľčianky a Volkovce.

Tieto centrá slúžia ako zásobovacie sídelné uzly základnej obslužnej, školskej, zdravotnej či kultúrnej infraštruktúry. Centrá 6. skupiny dosahujú priemerný počet obyvateľov viac ako 2 000, minimálne však 1 000, aj keď tento faktor nie je rozhodujúcim kritériom. Charakteristická je najmä prítomnosť viacerých paralelne pôsobiacich zariadení takéhoto charakteru, ktoré sa v danom sídle nachádzajú. Potreba fyzickej prítomnosti ľudí na pracoviskách alebo v zariadeniach občianskej vybavenosti generuje kúpyschopnosť obyvateľstva, čo umocňuje aj ich ďalší hospodársky progres. Poväčšine ide o sídla prirodzene sa transformujúce na kultivované vidiecke až prímestské prostredie. V regionálnych súvislostiach rozvoja sídelnej štruktúry Nitrianskeho kraja ide o tretiu najvyššiu hierarchickú úroveň.

Centrá osídlenia 6. skupiny vytvárajú regionálne vyváženú sieť centier a s ich integrovaným zázemím dopĺňajú nadradenú kostru polycentrického systému osídlenia. Dostupnosť týchto centier osobným automobilom po cestnej sieti z okolitých obcí v ich spádovej oblasti predstavuje približne 10 minút.

V prípade blízkosti dvoch sídiel rovnakého charakteru sa odporúča tieto dvojice v systéme centier osídlenia kraja vnímať ako jedno spoločné centrum, kde tieto obce si môžu navzájom dopĺňať potrebné zariadenia príslušného centrálneho významu. Dve susedné obce Zbehy a Lužianky sú stanovené ako jedno centrum regionálneho významu, a obdobne aj susediace obce Malý Lapáš a Veľký Lapáš ako ďalšie centrum takého charakteru.

CENTRÁ OSÍDLENIA ZARADENÉ V ÚP R NK DO 7. SKUPINY

V nadväznosti na Koncepciu územného rozvoja Slovenska je v územnom pláne regiónu vytvorená 7. skupina centier osídlenia, ktorú tvorí 9 sídiel:

- **Okres Komárno**: Zlatná na Ostrove.
- **Okres Levice**: -
- **Okres Nitra**: Cabaj-Čápor.
- **Okres Nové Zámky**: Bánov, Palárikovo a Svodín.
- **Okres Šaľa**: Selice, Trnovec nad Váhom a osobitne sú ako jedno regionálne centrum 7. skupiny stanovené dve susedné obce Vlčany a Neded, vytvárajúce jeden urbanizovaný celok.
- **Okres Topoľčany**: -
- **Okres Zlaté Moravce**: -

Na rozdiel od predchádzajúcej skupiny, tieto sídla nevytvárajú integrované sídelné zoskupenia. Vzhľadom na rovnomerne pôsobiacu dostupnosť všetkých regionálnych centier osídlenia na okolité obce vidieckeho charakteru, centrá 7. skupiny sú koncentračné uzly predovšetkým pre svojich obyvateľov. Priemerná veľkosť týchto sídiel dosahuje takmer 3 000 obyvateľov. V regionálnych súvislostiach rozvoja sídelnej štruktúry Nitrianskeho ide o štvrtú najvyššiu hierarchickú úroveň.

Pre centrá 7. skupiny platia rovnaké rozvojové zásady ako pri centrách 6. skupiny. Aj tieto sídla slúžia ako zásobovacie sídelné uzly základnej obslužnej, školskej a zdravotnej infraštruktúry, avšak bez umocnenia dôrazu na posilňovanie vzťahov a väzieb na susedné obce. Ide o sídla prirodzene sa transformujúce na kultivované vidiecke až prímestské prostredie.

SCHÉMA
CENTRÁ OSÍDLENIA PODĽA KÚRS

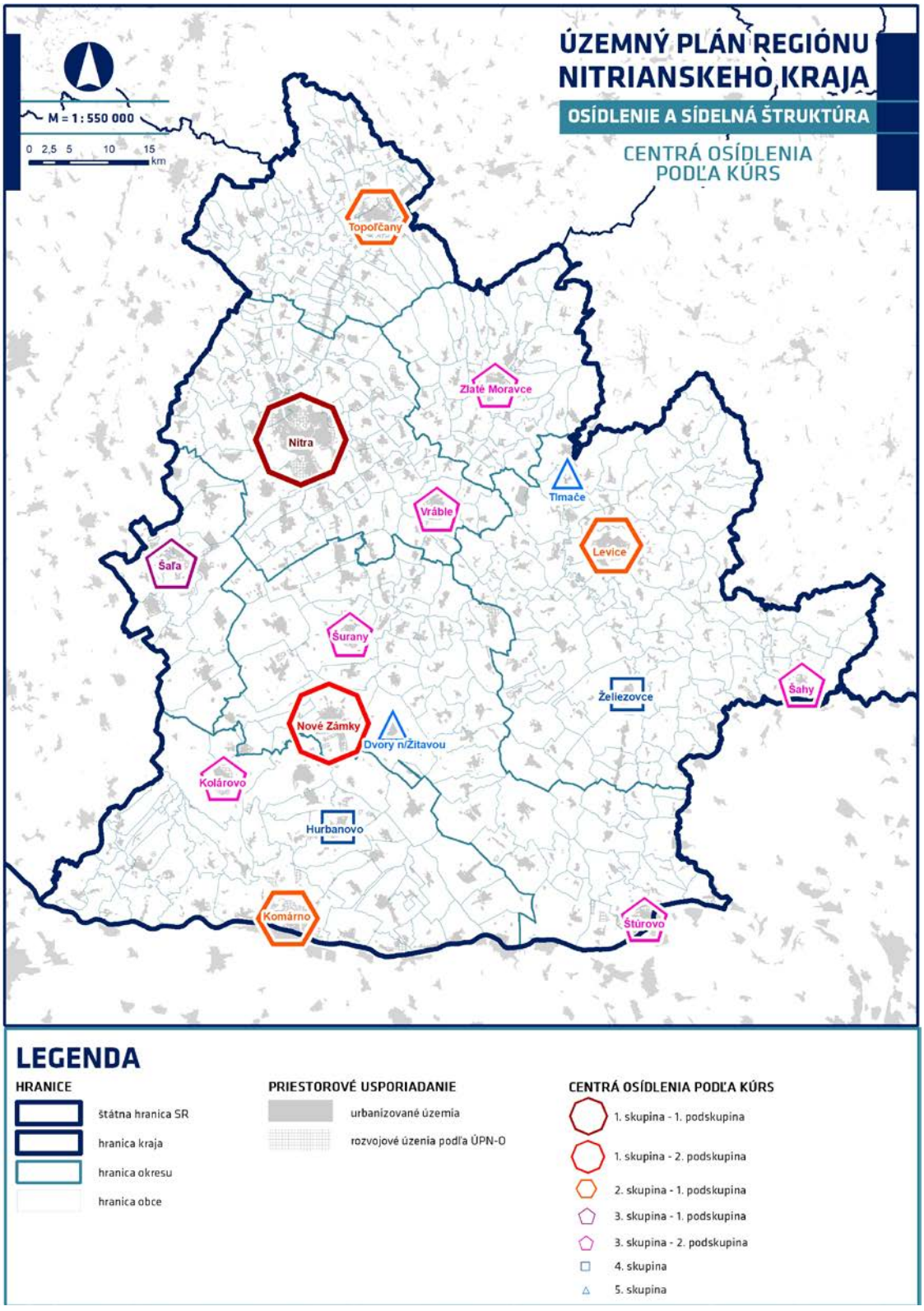

SCHÉMA
DOSTUPNOSŤ SÍDIEL K CENTRÁM OSÍDLENIA PODĽA KÚRS

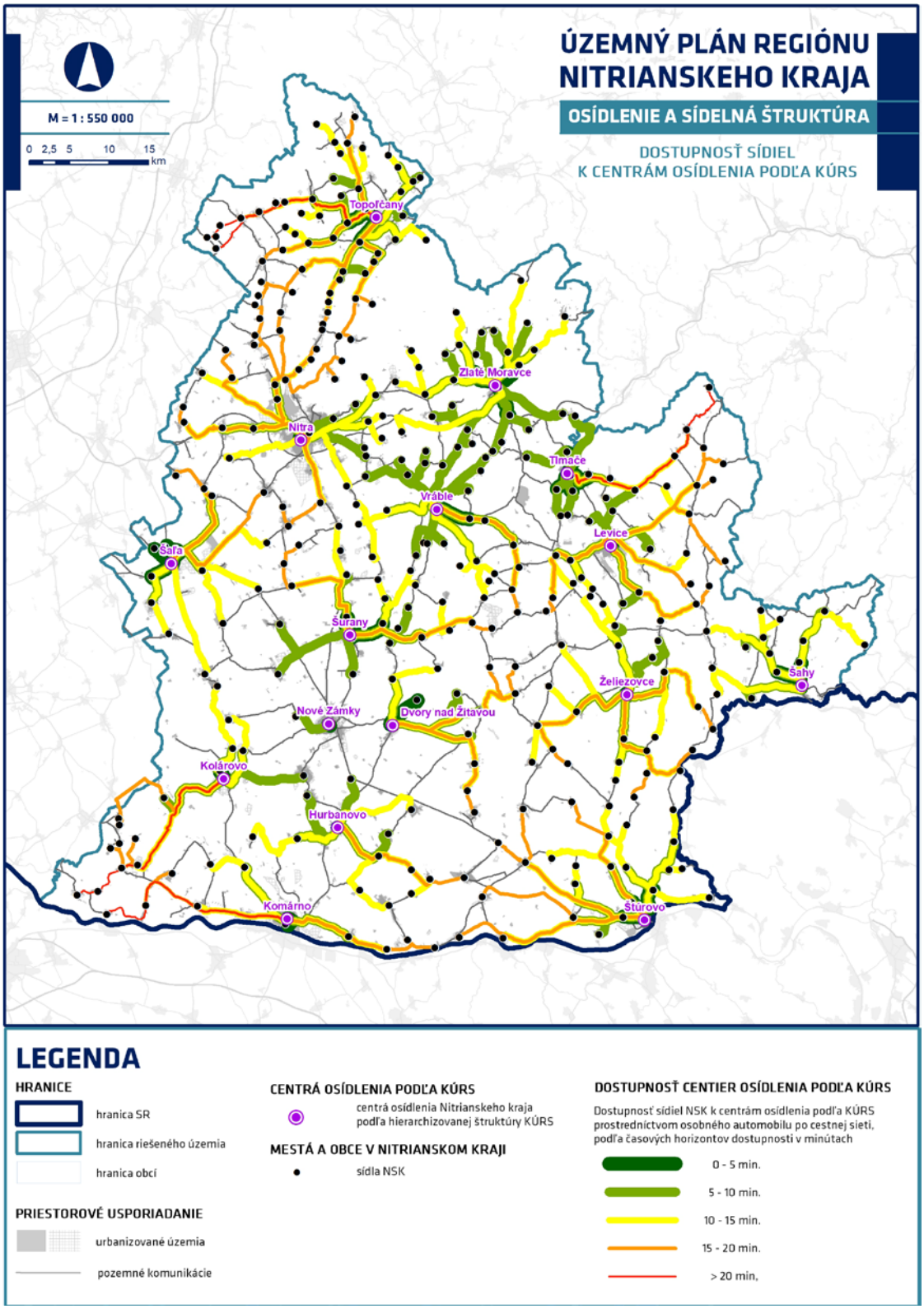

SCHÉMA
CENTRÁ OSÍDLENIA PODĽA ÚP R NK

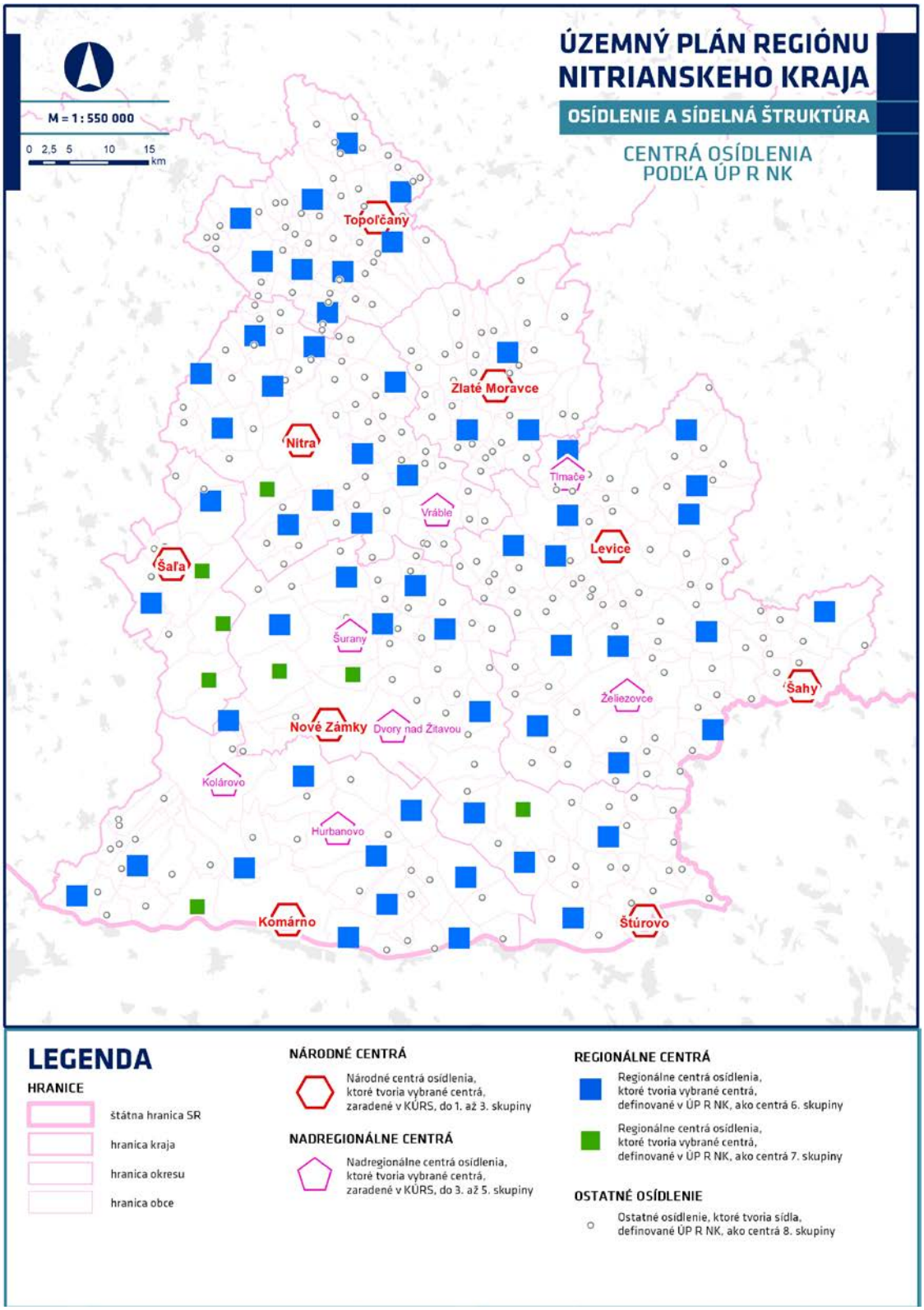

SCHÉMA
DOSTUPNOSŤ SÍDIEL K CENTRÁM OSÍDLENIA PODĽA ÚP R NK

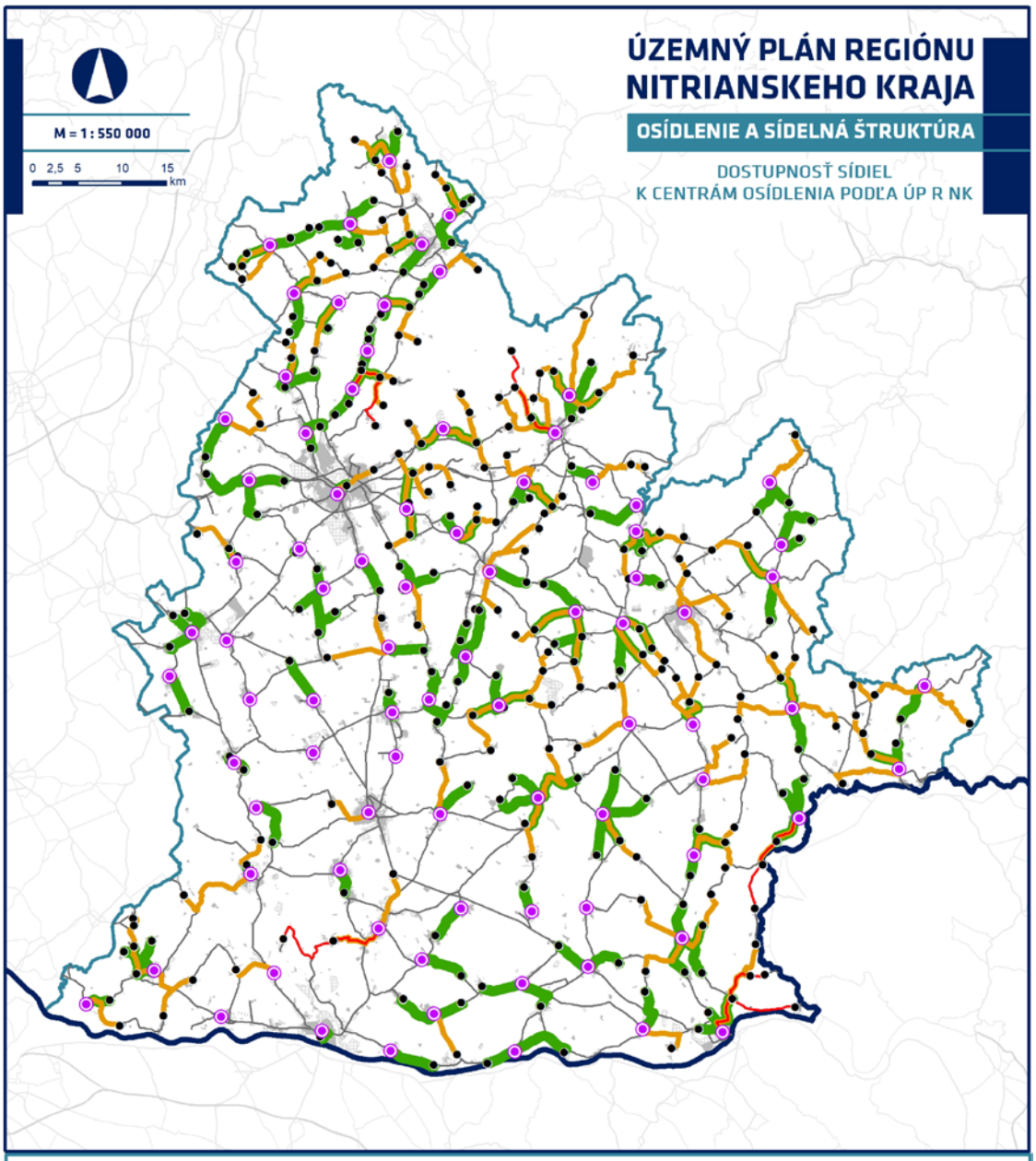

E.2.2.4 OSTATNÉ OSÍDLENIE

SÍDLA ZARADENÉ V ÚP R NK DO 8. SKUPINY

V nadväznosti na Koncepciu územného rozvoja Slovenska, ako aj regionálne centrá osídlenia v zmysle predchádzajúcej kapitoly, je v územnom pláne regiónu vytvorená 8. skupina sídiel, ktorú tvorí 267 obcí. Ide o obce, ktoré nie sú v ÚP R NK zaradené medzi centrá osídlenia regionálneho významu, resp. o obce bez prítomnosti hodnotených priestorových javov, resp. s ich menším počtom. Poloha vidieckych sídiel voči vyššie uvedeným centrám je v dosahu 4 až 8 km po cestnej sieti. Tým je zabezpečená dobrá dostupnosť k zariadeniam alokovaným v jednotlivých centrách. Spolu s vyššími centrami vytvárajú lokálne súbory obcí, resp. integrované sídelné zoskupenia.

Pri rozvoji nových zariadení obslužno-vybavenostného charakteru nie je vylúčené, že sa tak nemôže udiať aj v týchto obciach. Podmienkou zostáva priama a dobrá dostupnosť zo všetkých integrovaných sídelných zoskupení k tomuto zariadeniu. Takýmto spôsobom sa vytvoria ešte intenzívnejšie vzájomné väzby medzi obcami pri rozložení si nákladov na prevádzku daných zariadení.

Hľadanie tradičných, či inovatívnych foriem podpory územného rozvoja, majú tieto vidiecke obce v zmysle zákona o obecnom zriadení predovšetkým vo vlastných rukách.

Vzhľadom k ich kontaktnej polohe s významnejšími sídlami majú zabezpečenú kvalitnú dostupnosť k zariadeniam alokovaných v týchto centrách. Spolu s týmito vyššími centrami tak vytvárajú integrované sídelné zoskupenia subregionálneho významu. Pri rozvoji nových zariadení obslužného charakteru budú v týchto sídlach, na rozdiel od alokačných stimulov vybraných centier osídlenia, zohrávať dôležitejšiu úlohu voľnotrhové a komerčné mechanizmy. Rozvoj sídiel 8. skupiny bude kreovaný autonómne na lokálnej úrovni, resp. na báze podpory ich autoprofilácie. Obdobne ako rozvoj všetkých regionálnych centier v autoprofilačnom variante urbanistickej koncepcie. Rozvoj týchto obcí bude kreovať voľný hospodársky trh, ako aj komunálno-administratívne vedenie tej ktorej obce. Hľadanie tradičných, či inovatívnych foriem podpory priestorového rozvoja majú tieto vidiecke obce v zmysle zákona o obecnom zriadení vo vlastných rukách.

- **Okres Komárno**: Bajč, Bodza, Bodzianske Lúky, Brestovec, Búč, Čalovec, Dedina Mládeže, Dulovce, Holiare, Chotín, Imeľ, Klížska Nemá, Kravany nad Dunajom, Lipové, Martovce, Modrany, Mudroňovo, Okoličná na Ostrove, Patince, Radvaň nad Dunajom, Sokolce, Šrobárová, Tôň, Trávnik, Veľké Kosihy, Virt a Vrbová nad Váhom.
- **Okres Levice**: Bajka, Beša, Bielovce, Bohunice, Bory, Brhlovce, Čajkov, Čaka, Čata, Devičany, Dolná Seč, Dolné Semerovce, Dolný Pial, Domadice, Drženice, Hokovce, Hontianska Vrbica, Hontianske Trsťany, Horná Seč, Horné Semerovce, Horné Turovce, Horný Pial, Hrkovce, Hronovce, Hronské Kľačany, Hronské Kosihy, Iňa, Ipeľské Úľany, Jabloňovce, Jesenské, Jur nad Hronom, Keť, Krškany, Kubáňovo, Kukučínov, Kuraľany, Lok, Lontov, Lula, Málaš, Malé Kozmálovce, Malé Ludince, Mýtne Ludany, Nová Dedina, Nový Tekov, Nýrovce, Ondrejovce, Pastovce, Pečenice, Plavé Vozokany, Podlužany, Rybník, Santovka, Sazdice, Sikenica, Slatina, Starý Hrádok, Šalov, Tehla, Tekovský Hrádok, Tupá, Turá, Uhliská, Veľké Kozmálovce, Veľké Ludince, Veľké Turovce, Vyškovce nad Ipľom, Vyšné nad Hronom, Zalaba, Zbrojníky a Žemliare.

- **Okres Nitra**: Alekšince, Báb, Babindol, Bádice, Branč, Čab, Čakajovce, Čechynce, Čeľadice, Čifáre, Dolné Lefantovce, Dolné Obdokovce, Golianovo, Horné Lefantovce, Hosťová, Hruboňovo, Jarok, Jelšovce, Kapince, Kolíňany, Lehota, Lúčnica nad Žitavou, Ľudovítová, Lukáčovce, Malé Chyndice, Malé Zálužie, Malý Cetín, Melek, Nitrianske Hrnčiarovce, Nová Ves nad Žitavou, Paňa, Podhorany, Pohranice, Poľný Kesov, Rumanová, Svätoplukovo, Štefanovičová, Štitáre, Šurianky, Tajná, Telince, Veľká Dolina, Veľké Chyndice, Vinodol, Žirany a Žitavce.
- **Okres Nové Zámky**: Andovce, Bajtava, Bardoňovo, Belá, Bešeňov, Bíňa, Branovo, Bruty, Čechy, Černík, Dedinka, Dolný Ohaj, Dubník, Hul, Chľaba, Jasová, Jatov, Kamenica nad Hronom, Kamenný Most, Kmeťovo, Komoča, Leľa, Lipová, Ľubá, Malá nad Hronom, Malé Kosihy, Michal nad Žitavou, Mojzesovo, Nána, Nová Vieska, Obid, Pavlová, Pozba, Radava, Rastislavice, Rúbaň, Salka, Semerovo, Sikenička, Šarkan, Trávnica, Veľké Lovce, Veľký Kýr a Vlkas.
- **Okres Šaľa**: Diakovce, Dlhá nad Váhom, Hájske, Horná Kráľová, Kráľová nad Váhom a Žihárec.
- **Okres Topoľčany**: Ardanovce, Belince, Biskupová, Blesovce, Čeľadince, Čermany, Dvorany nad Nitrou, Hajná Nová Ves, Horné Chlebany, Horné Štitáre, Hrušovany, Chrabrany, Jacovce, Kamanová, Koniarovce, Kovarce, Krnča, Krtovce, Kuzmice, Lipovník, Lužany, Malé Ripňany, Nemčice, Nemečky, Nitrianska Blatnica, Nitrianska Streda, Norovce, Oponice, Orešany, Podhradie, Práznovce, Rajčany, Solčianky, Súlovce, Svrbice, Šalgovce, Tesáre, Tovarníky, Tvrdomestice, Urmince, Veľké Dvorany, Velušovce, Vozokany a Závada.
- **Okres Zlaté Moravce**: Beladice, Čaradice, Červený Hrádok, Čierne Kľačany, Hostie, Hosťovce, Choča, Jedľové Kostoľany, Kostoľany pod Tribečom, Ladice, Lovce, Machulince, Malé Vozokany, Mankovce, Martin nad Žitavou, Nemčiňany, Neverice, Nevidzany, Obyce, Skýcov, Sľažany, Slepčany, Tekovské Nemce, Velčice, Veľké Vozokany, Vieska nad Žitavou, Zlatno, Žikava a Žitavany.

V regionálnych súvislostiach rozvoja sídelnej štruktúry Nitrianskeho kraja ide o najnižšiu hierarchickú úroveň. Pri dosahovaní cieľov polycentrického variantu rozvoja plnia lokálne úlohy. Napr. pri rozvoľnenej štruktúre osídlenia majerov a štálov na južnom Slovensku, ako aj pri rozptýlených usadlostiach podhorských pásov. Tieto sídla majú predovšetkým obytnú funkciu s prípadným minimálnym základným obslužným vybavením, podľa schopnosti a špecifických podmienok obce.

E.2.3 ŤAŽISKÁ OSÍDLENIA

Ťažiská osídlenia sú vymedzené a definované v Koncepcii územného rozvoja Slovenska. „Predstavujú sídelné systémy, ktoré zahŕňajú sídelné zoskupenia od aglomerovaných sústav osídlenia až po sídelné zoskupenia, ktoré sú založené na jednoduchých sídelných vzťahoch na princípe polarizačných účinkoch centier“ [10]. Sídelné a aglomeračné väzby sú najviac rozvinuté okolo najväčších miest, ktoré sú v súčasnosti aj administratívnymi centrami jednotlivých krajov, či okresov SR. Nakoľko boli v rámci spracovania KÚRS hodnotené aglomeračné vzťahy a väzby na území celej SR, t.j. presahujúc riešené územie Nitrianskeho kraja, územný plán regiónu tieto územia rešpektuje. Ťažiská osídlenia nie sú na regionálnej úrovni hierarchicky spodrobnené.

Z hľadiska koncentrácie sídiel má dominantné postavenie krajské mesto Nitra so svojim okolím. Zatiaľ čo v meste Nitra žije 76 500, v jadrovej aglomerácii, kde sa k mestu Nitra pridružuje ďalších 12 okolitých obcí, žije už viac ako 97 600 obyvateľov. V prímestskom pásme ťažiska osídlenia Nitry prvej úrovne podľa KÚRS, ktoré tvorí 38 sídiel, je evidovaných celkovo 135 400 trvalo žijúcich obyvateľov. Spolu tak asi 20 % obyvateľov Nitrianskeho kraja žije v aglomerácií krajského mesta. Ďalších 20 % obyvateľov sídli v Novozámocko-komárňanskom ťažisku osídlenia. Vymedzenie ťažísk osídlenia podľa KÚRS ilustruje nasledovná schéma na konci tejto kapitoly.

V rámci celkového počtu obyvateľov je najpočetnejším ťažiskom osídlenia Novozámocko-komárňanské ťažisko. Tvorí ho 27 sídiel s celkovým počtom obyvateľov takmer 137 000.

Až 2/3 obyvateľov kraja
žije v ťažiskách osídlenia.

V ťažiskách osídlenia Nitrianskeho kraja býva celkovo 500 735 obyvateľov, t.j. 75 % obyvateľov kraja. Zvyšných 170 772 obyvateľov, t.j. 25 %, kraja žije mimo vymedzených ťažísk.

Počtom obyvateľov sú významnými ťažiskami osídlenia aj Levické, Topoľčianske, Zlatomoravecké ťažiská, ktoré sekundárne dopĺňajú aj Štúrovské a Šahianske ťažiská osídlenia s nasledovnými údajmi.

- Novozámocko-komárňanské ťažisko osídlenia 136 787 obyvateľov – 27 sídiel
- Nitrianske prímestské ťažisko osídlenia 135 358 obyvateľov – 38 sídiel
- Nitrianske jadrové ťažisko osídlenia 97 613 obyvateľov – 13 sídiel
- Levické ťažisko osídlenia 48 708 obyvateľov – 16 sídiel
- Topoľčianske ťažisko osídlenia 42 678 obyvateľov – 17 sídiel
- Zlatomoravecké ťažisko osídlenia 29 313 obyvateľov – 20 sídiel
- Štúrovské ťažisko osídlenia 19 950 obyvateľov – 9 sídiel
- Šahianske ťažisko osídlenia 9 293 obyvateľov – 5 sídiel

[10] *Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001 (AUREX spol. s r.o. 08/2002 a 11/2011).*

ŤAŽISKÁ OSÍDLENIA 1. ÚROVNE

Medzi ťažiská osídlenia najvyššej úrovne podľa KÚRS patrí

- Nitrianske ťažisko osídlenia.

Má špecifické postavenie, pri ktorom sa prejavujú pri jadrovom meste a aj pri značnej časti jeho sídiel, silné aglomeračné tendencie v smere na Bratislavu, čo dáva predpoklad, že v dohľadnom čase je možné hovoriť o

- Bratislavsko-trnavsko-nitrianskom ťažisku osídlenia.

Okolo jadra (mesto Nitra) sú v KÚRS vymedzené pásma intenzity väzieb k nemu, a to jadrové, prímestské a okrajové pásmo. Územné vymedzenie týchto pásiem môže byť v čase premenlivé podľa vyvíjajúcej sa intenzity väzieb k centru.

ŤAŽISKÁ OSÍDLENIA 2. ÚROVNE

„V druhej úrovni sú zaradené ťažiská osídlenia SR, ktoré sú tvorené okolo stredne veľkých miest (v zásade okolo centier osídlenia druhej skupiny), pri ktorých sa v menšej miere prejavujú aglomeračné väzby medzi centrami a voči okolitým obciam prevládajú viac polarizačné (dostredivé) účinky jadier týchto ťažísk osídlenia.“[11] Územia ťažísk osídlenia druhej úrovne sa v KÚRS sledovali bez ich vnútorného rozlíšenia. V Nitrianskom kraji:

- Novozámocko-komárňanské ťažisko osídlenia.

ŤAŽISKÁ OSÍDLENIA 3. ÚROVNE

„Ťažiská osídlenia tretej úrovne SR sú zložené z dvoch skupín. V prvej skupine ide o ťažiská osídlenia, ktoré sú vytvorené na základe dostredivých účinkov jadrového mesta alebo aglomeračných vzťahov medzi malými mestami (spravidla dvojicami) jadrami v menšom rozsahu. Založené sú prevažne na úzko orientovaných pracoviskových vzťahoch z predchádzajúceho vývoja.“[12] Prvú skupinu v Nitrianskom kraji tvoria:

- Levické ťažisko osídlenia.
- Topoľčianske ťažisko osídlenia.
- Zlatomoravecké ťažisko osídlenia.

„K druhej skupine ťažísk osídlenia v tejto úrovni sa radia ťažiská osídlenia menšieho rozsahu, pri ktorých sa prejavuje iba dostredivé pôsobenie centra voči svojmu najbližšiemu okoliu.“[13] V Nitrianskom kraji sú nimi:

- Šahianske ťažisko osídlenia.
- Štúrovské ťažisko osídlenia.

[11] *Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001 (AUREX spol. s r.o. 08/2002 a 11/2011).*

[12] *Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001 (AUREX spol. s r.o. 08/2002 a 11/2011).*

[13] *Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001 (AUREX spol. s r.o. 08/2002 a 11/2011).*

SCHÉMA
ŤAŽISKÁ OSÍDLENIA PODĽA KÚRS

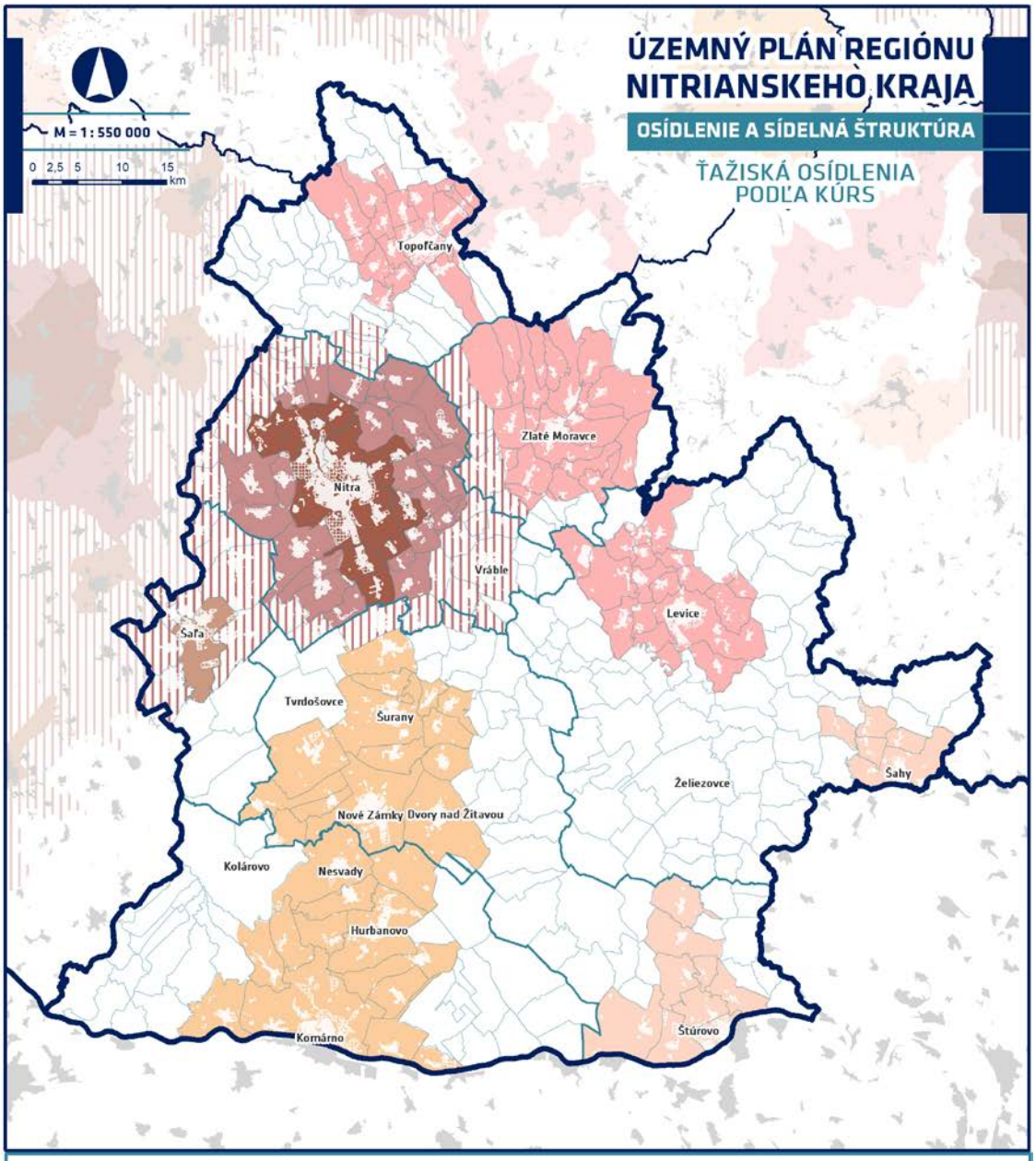

LEGENDA

HRANICE
- štátna hranica SR
- hranica kraja
- hranica okresu
- hranica obce

PRIESTOROVÉ USPORIADANIE
- urbanizované územia
- rozvojové územia podľa ÚPN-O

Názov obce je uvedený pre sídla s počtom obyvateľov > 5000

ŤAŽISKÁ OSÍDLENIA PODĽA KÚRS
- jadrové pásmo ťažiska osídlenia - prvá úroveň
- primestské pásmo ťažiska osídlenia prvej úrovne
- okrajové pásmo ťažiska osídlenia prvej úrovne
- ťažisko osídlenia - druhá úroveň
- ťažisko osídlenia tretej úrovene 1. skupina
- ťažisko osídlenia tretej úrovne 2. skupina
- pridružené centrum ťažiska osídlenia

E.2.4 INTEGROVANÉ SÍDELNÉ ZOSKUPENIA

Vymedzené centrá osídlenia zabezpečujú vybavenostné potreby aj pre okolité obce. Takýmto koncentračno-dostredivým vplyvom centra na okolitú štruktúru sídiel vznikajú ich spádové oblasti, ktoré možno považovať za základný predpoklad posilňovania vzniku integrovaných zoskupení sídiel. Pri súbežnom pôsobení všetkých 84 centier osídlenia predstavuje priemerná vzdialenosť medzi centrami a okolitými sídlami 4,9 km. Prostredníctvom osobného automobilu po cestnej sieti sa tak dá z akejkoľvek obce v kraji dostať do vybraného centra v rozmedzí od 5 do 10 minút. Navyše jednotlivé sídla nekooperujú len so svojim prirodzeným centrom, ale aj medzi ostatným sídlami navzájom, čím sa aglomeračné sily len znásobujú.

Špecifické postavenie má deväť centier osídlenia 7. skupiny, ktoré takéto integrované sídlené zoskupenia nevytvárajú, t.j. nevytvárajú prirodzené centrum pre žiadnu z okolitých obcí. Dalo by sa konštatovať, že ide o centrá určené len pre svoje vlastné obyvateľstvo. Ide o obce Bánov, Cabaj-Čápor, Neded, Palárikovo, Selice, Svodín, Trnovec nad Váhom, Vlčany a Zlatná na Ostrove. Viď nasledujúce schéma na konci tejto kapitoly. Ide však výhradne o modelovú situáciu, ktorá vzniká pri pohľade na možnosť voľby najrýchlejšie dostupnej cesty. V reálnom priestore však nepôsobia všetky centrá rovnakou mierou. Každé vykazuje inú ponuku služieb, ako aj iné subjektívne preferované kvality. Aj tieto sídla 7. skupiny tak nepôsobia izolovane, ale taktiež plnia prirodzenú úlohu centier osídlenia pre širšie okolie. Rovnako sú tak centrami osídlenia regionálnej úrovne.

Jedným z kľúčových faktorov kvality života je podľa dokumentu Slovensko 2030 [14] dostupnosť služieb a v rámci nej fyzická a dopravná dostupnosť. Ďalej sa v materiáli uvádza, že „v slovenských mestách všetkých kategórií žije približne 54 % obyvateľov (európsky priemer je až 70 %), ale je v nich koncentrovaných až 79 % pracovných príležitostí, čo podmieňuje vysokú vynútenú mobilitu obyvateľstva. Na druhej strane v obciach žije zvyšných 46 % obyvateľov, preto je potrebné zamerať sa na dostupnosť základných verejných služieb, čím obmedzíme mobilitu obyvateľov komunity, podporíme využívanie miestnych verejných služieb a trávenie voľného času v komunite“.

Ako ďalej uvádza Komunálne výskumné a poradenské centrum: „Na základe súčasného fungovania úradov miestnej štátnej správy sa stáva poskytovanie administratívnych služieb efektívne pri počte 4 000 obyvateľov“.[15] Z celkového počtu 354 sídiel kraja dosahuje úroveň 4 000 obyvateľov iba 22 sídiel, t.j. až 322, resp. 94 % sídiel Nitrianskeho kraja tvoria malé obce do 4 tisíc obyvateľov. Ich rozmiestnenie po kraji je prirodzené a celoplošné, bez výrazných zhlukov.

V 22 sídlach nad 4 000 obyvateľov žije 335 000 obyvateľov kraja. V 332 sídlach pod 4 000 obyvateľov žije celkovo 339 000 obyvateľov.

Vymedzenie centier osídlenia sa v tomto smere usiluje podporiť tvorbu integrovaných sídlených zoskupení, ktorých koncentračným jadrom je práve dané centrum. V jeho okolí vzniká atrakčné územie, t.j. prirodzené spádové územie. Až 2/3 z 84 centier osídlenia týmto spôsobom saturujú potreby pre viac ako 4 000 obyvateľov a bez jedného centra (Bátovce) všetky minimálne pre 2 000 obyvateľov. Priemerná veľkosť integrovaného sídelného zoskupenia je bez mála 8 000 obyvateľov. Takto sa potvrdzuje správnosť definovania centier ÚP R NK, no vytvára

[14] *Návrh Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 – nové znenie, schválená vládou SR*

[15] *Publikácia: Zlučovanie a spolupráca obcí (Komunálne výskumné a poradenské centrum); 01/2014 https://www.komunal.eu/images/Zlu%C4%8Dovanie_a_spolupr%C3%A1ca_obc%C3%AD.pdf*

sa aj argumentačná báza pre reformu verejnej správy, ktorej potrebu deklarovalo vyššie spomenuté Komunálne výskumné a poradenské centrum.

Počet obyvateľov integrovaných sídlených zoskupení vymedzených na základe modelovo definovanej spádovej oblasti vymedzených centier osídlenia vyjadruje nasledujúca tabuľka a vymedzenie spádujúcich obcí znázorňuje nasledujúca schéma.

Až 2/3 vybraných centier osídlenia saturuje potreby pre viac ako 4 000 obyvateľov

Tabuľka: Počet obyvateľov integrovaných sídlených zoskupení, vymedzených na základe spádovej oblasti vymedzených centier osídlenia

Názov integrovaného sídleného zoskupenia spádujúceho ku centru osídlenia podľa ÚP R NK	Počet obyvateľov zoskupenia
Bánov	3 672
Bátorove Kosihy	5 723
Bátovce	1 500
Bojná	4 841
Cabaj-Čápor	4 318
Čičov	2 387
Demandice	4 257
Dvory nad Žitavou	7 213
Farná	4 794
Gbelce	3 206
Horné Obdokovce	2 371
Hurbanovo	9 751
Ipeľský Sokolec	2 866
Ivanka pri Nitre	5 022
Iža	2 154
Jelenec	8 468
Kalná nad Hronom	4 195
Kameničná	3 041
Kamenín	5 939
Klasov	4 270
Kolárovo	11 197
Kolta	7 047
Komárno	33 539
Komjatice	9 240
Kozárovce	2 759
Krušovce	4 123
Levice	35 704
Ludanice	5 504
Maňa	5 134
Marcelová	5 916
Moča	2 524
Močenok	7 465
Mojmírovce	5 969
Mužla	3 320
Nesvady	6 970
Nitra	78 202
Nové Sady	3 088
Nové Zámky	38 810
Palárikovo	4 176
Plášťovce	3 150
Podhájska	6 448
Pohronský Ruskov	4 364

Názov integrovaného sídleného zoskupenia spádujúceho ku centru osídlenia podľa ÚP R NK	Počet obyvateľov aglomerácie zoskupenia
Prašice	4 166
Preseľany	3 502
Pribeta	4 426
Pukanec	2 487
Radošina	4 729
Rišňovce	5 698
Selice	2 826
Solčany	5 021
Starý Tekov	2 908
Strekov	2 888
Svätý Peter	2 893
Svodín	2 468
Šahy	10 022
Šaľa	26 516
Šarovce	2 935
Štúrovo	15 017
Šurany	11 097
Tekovské Lužany	4 019
Tesárske Mlyňany	4 700
Tešedíkovo	5 414
Tlmače	7 767
Topoľčany	30 871
Topoľčianky	11 388
Trnovec nad Váhom	2 692
Tvrdošovce	5 796
Úľany nad Žitavou	5 556
Veľké Ripňany	4 283
Veľké Záluzie	9 661
Veľký Cetín	4 375
Veľký Ďur	4 912
Veľký a Malý Lapáš	10 941
Vlčany-Neded	6 396
Volkovce	3 756
Vráble	10 232
Výčapy-Opatovce	7 126
Zbehy-Lužianky	6 372
Zemianska Olča	8 099
Zemné	3 088
Zlaté Moravce	15 806
Zlatná na Ostrove	2 372
Želiezovce	7 961
Žemberovce	3 688

SCHÉMA
INTEGROVANÉ SÍDELNÉ ZOSKUPENIA CENTIER OSÍDLENIA

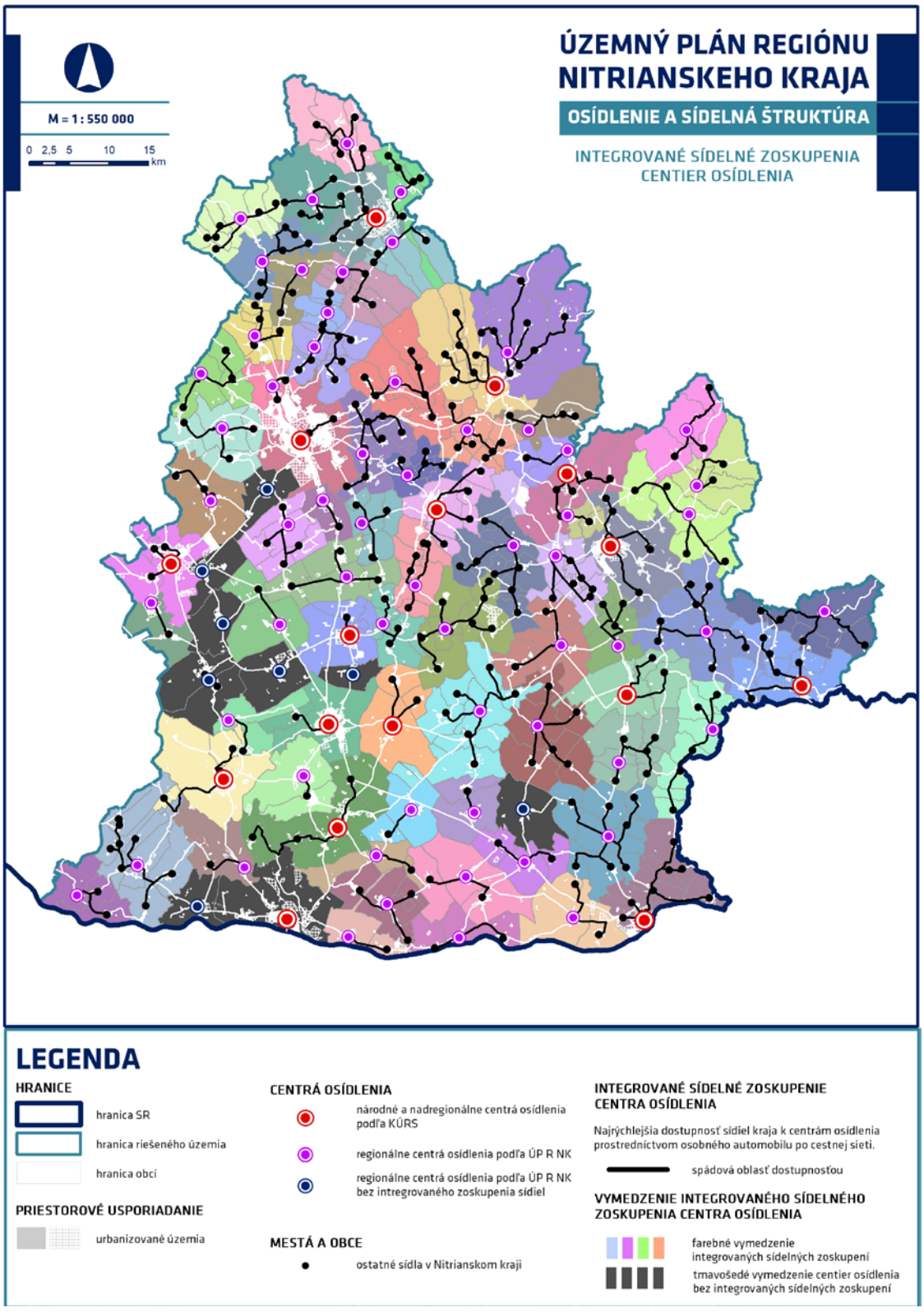

E.2.5 ROZVOJOVÉ OSI

Koncepcia územného rozvoja Slovenska na území Nitrianskeho kraja charakterizovala rozvojové osi 1. až 3. stupňa a tiež komunikačno - sídelné osi obdobne 1. až 3. stupňa. Na regionálnej a subregionálnej úrovni sú v Územnom pláne regiónu NK tieto osi doplnené o rozvojové osí 4. a 5. stupňa. Na území Nitrianskeho kraja sa nachádzajú rozvojové osi 1. až 3. stupňa a komunikačno-sídelná os 2. a 3. stupňa.

Rozvojové osi 4. a 5. stupňa, vymedzené v rámci ÚP R NK, sú definované v nadväznosti na hierarchizované úrovne rozvojových osí podľa KÚRS. Tieto osi regionálneho a subregionálneho významu sa uplatňujú len pre polycentrický variant urbanistickej koncepcie, spracovaný v rámci etapy koncept.

E.2.5.1 ROZVOJOVÉ OSI PODĽA KÚRS

ROZVOJOVÁ OS 1. STUPŇA

„Rozvojová os prvého stupňa prepája centrá osídlenia prvej skupiny a ťažiská osídlenia prvej úrovne v štáte a porovnateľné centrá mimo hraníc krajiny, pričom zahŕňa minimálne jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu rýchlostného typu.“ [16] Na území Nitrianskeho kraja ide o:

- Nitriansko – pohronskú rozvojovú os: Trnava – Nitra – Žiar nad Hronom – Zvolen

ROZVOJOVÁ OS 2. STUPŇA

„Rozvojová os druhého stupňa prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne s centrami osídlenia prvej skupiny a ťažiskami osídlenia prvej úrovne, resp. prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne medzi sebou, pričom zahŕňa minimálne jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu nadregionálneho významu, alebo jednu rýchlostnú cestu.“ [17] Na území Nitrianskeho kraja ide o:

- Žitnoostrovno-dunajskú rozvojovú os: Bratislava – Dunajská Streda – Komárno – Štúrovo
- Ponitriansku rozvojovú os: Trenčín – Bánovce nad Bebravou – Topoľčany – Nitra – Nové Zámky – Komárno
- Hornonitriansku rozvojovú os: Topoľčany/Bánovce nad Bebravou – Partizánske – Prievidza – Handlová – Žiar nad Hronom
- Pohronskú rozvojovú os: Hronský Beňadik – Levice – Želiezovce – Štúrovo
- Juhoslovenskú rozvojovú os: Dunajská Streda – Nové Zámky – Želiezovce – Šahy – Veľký Krtíš – Lučenec (v úsekoch Dunajská Streda – Nové Zámky, Želiezovce – Dudince ako komunikačno-sídelnú os)

ROZVOJOVÁ OS 3. STUPŇA

„Rozvojová os tretieho stupňa prepája stredné centrá a ťažiská osídlenia tretej úrovne navzájom ako aj ostatné vyhodnocované centrá osídlenia s ostatnými centrami osídlenia druhej skupiny.“ [18]Na území Nitrianskeho kraja ide o:

---

[16] *Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001 (AUREX spol. s r.o. 08/2002 a 11/2011).*

[17] *Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001 (AUREX spol. s r.o. 08/2002 a 11/2011).*

[18] *Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001 (AUREX spol. s r.o. 08/2002 a 11/2011).*

- Piešťansko-topoľčiansku rozvojovú os: Vrbové – Piešťany – Topoľčany
- Podunajskú rozvojovú os: Senec – Galanta – Nové Zámky
- Dudvážsku rozvojovú os: Galanta – Dunajská Streda
- Krupinskú rozvojovú os: Zvolen – Krupina – Šahy – hranica s Maďarskou republikou (v úseku Krupina – Šahy – hranica s Maďarskou republikou ako komunikačno-sídelnú os).

KOMUNIKAČNO - SÍDELNÁ ROZVOJOVÁ OS

Okrem vyššie charakterizovaných rozvojových osí sa v Koncepcii územného rozvoja Slovenska 2001 evidujú aj tzv. komunikačno-sídelné osi. Tieto osi nedosahujú hustoty sídiel na rozvojovej osi ani počet a hustotu obyvateľov v obciach prepojených rozvojovou osou ako vymedzené rozvojové osi, ale sú dôležité z hľadiska zabezpečenia kontinuity prepojenia medzi dvoma sídelnými centrami v smere rozvojových osí. Komunikačno-sídelné osi sú tak predovšetkým charakteru dopravných systémov, zabezpečujúcich prepojenie centier a podporujúcich fungovanie rozvojových osí v celej ich dĺžke. Na týchto komunikčno-sídelných osiach môžu, ale aj nemusia ležať žiadne sídla.

- Komunikačno – sídelná rozvojová os 2. stupňa v smere pripravovanej Rýchlostnej cesty R7 v úseku Dunajská streda (TTSK) – Nové Zámky.
- Komunikačno – sídelná rozvojová os 2. stupňa v smere pripravovanej Rýchlostnej cesty R7 v úseku Šarovce – Demandice – Šahy.
- Komunikačno – sídelná rozvojová os 3. stupňa v smere pripravovanej Rýchlostnej cesty R3 v úseku Šahy – Krupina (BBSK).

E.2.5.2 ROZVOJOVÉ OSI PODĽA ÚP R NK

Rozvojové osi v ÚP R NK sú vymedzené na základe existujúcich, historicky sa vyformovaných, pásových sídelných sústav, ktoré neboli zahrnuté do hodnotenia v rámci KÚRS.

ROZVOJOVÁ OS 4. STUPŇA

Rozvojová os regionálneho významu, ktorá medzi centrami osídlenia kumuluje rôzne formy a druhy dopravy. Najčastejšie pozemné komunikácie ciest 2. a 3. triedy a železničnú trať. Do úvahy sú pritom brané nielen jestvujúce koridory, ale aj známe rozvojové zámery dopravnej infraštruktúry.

- Dolnopovažsko-nitrianska os: (Hlohovec) – Rišňovce – Nitra.
- Nitriansko-šalianska os: Nitra – Cabaj Čápor – Šaľa.
- Nitriansko-piešťanská os: Nitra – Nové Sady – Veľké Ripňany – Radošina.
- Požitavská os: Zlaté Moravce – Tesárske Mlyňany – Vráble – Maňa – Šurany.
- Vážska os: Šaľa – Tešedíkovo – Neded – Kolárovo – Komárno.
- Dolnopohronsko-štúrovská os: Nové Zámky – Strekov – Gbelce – Štúrovo.
- Poiplianska os: Šahy – Ipeľský Sokolec – Pohronský Ruskov.
- Dolnopohronsko-šurianska os: Levice – Kalná nad Hronom – Podhájska – Šurany – Palárikovo.

ROZVOJOVÁ OS 5. STUPŇA

Rozvojová os subregionálneho významu, ktorá prepája viacero centier osídlenia navzájom.

- Nitra – Veľký Cetín – Úľany nad Žitavou – Hul – Bešeňov – Dvory nad Žitavou.
- Nitra – Veľký Lapáš – Vráble – Kalná nad Hronom – Levice.
- Topoľčany – Jacovce – Prašice.

- Topoľčany – Nemčice – Veľké Ripňany.
- (Hlohovec) – Radošina.
- Zlaté Moravce – Volkovce – Kozárovce.
- Levice – Santovka – Demandice – Sazdice – Vyškovce nad Ipľom – Šahy.
- Levice – Žemberovce – Pukanec.
- Tlmače – Starý Tekov – Kalná nad Hronom.
- Tlmače – Nová Dedina – Pukanec.
- Nové Zámky – Nesvady – Kolárovo – Zemianska Olča – Číčov.
- Komárno – Chotín – Marcelová – Bátorove Kosihy – Gbelce – Svodín – Farná – Tekovské Lužany.
- Komárno – Chotín – Svätý Peter – Pribeta – Kolta.
- Štúrovo – Kamenica nad Hronom – Pastovce.
- Šahy – Plášťovce.
- Tlmače – Nová Dedina – (Banská Štiavnica).

SCHÉMA
ROZVOJOVÉ OSI PODĽA KÚRS

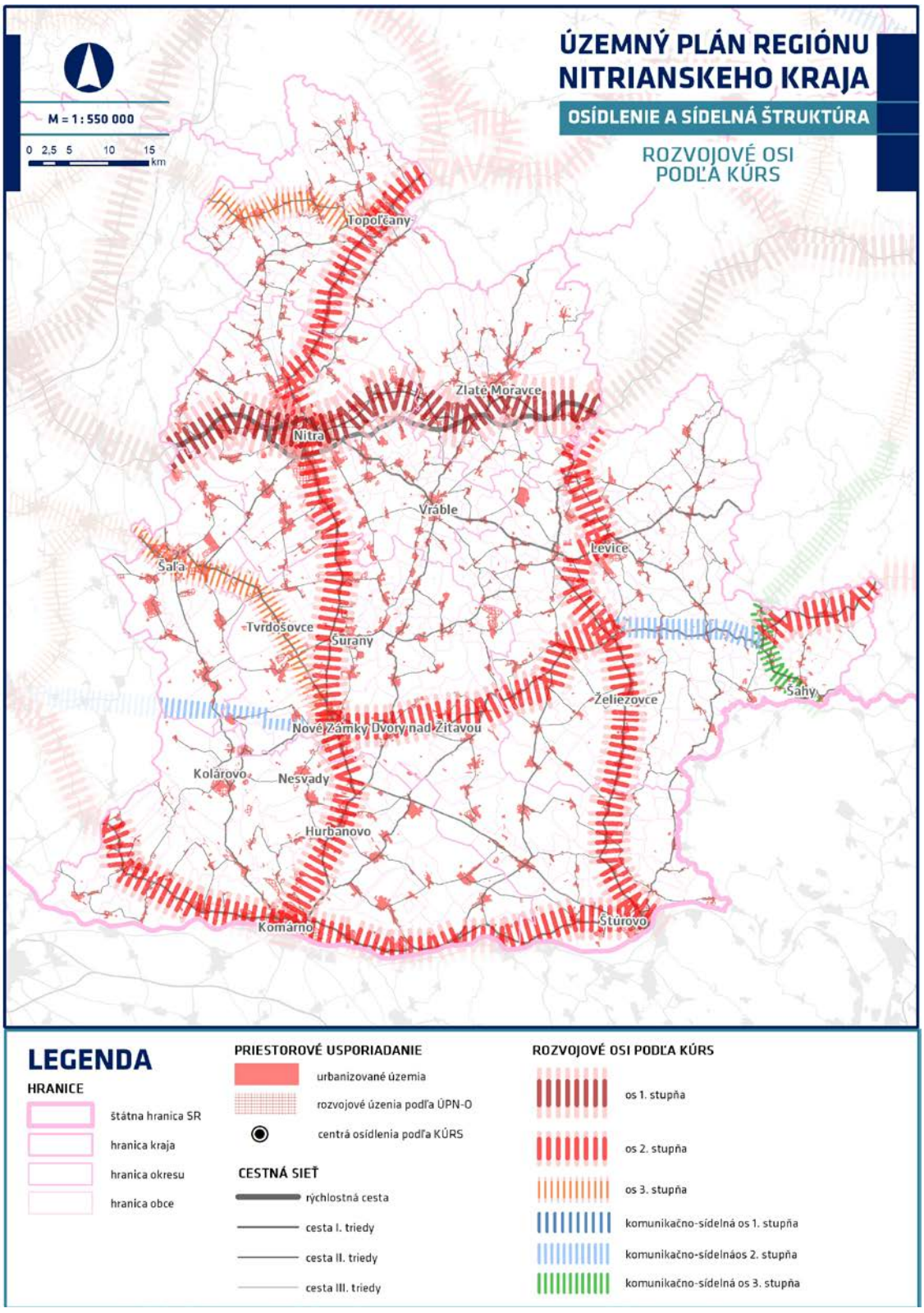

SCHÉMA
ROZVOJOVÉ OSI REGIÓNU

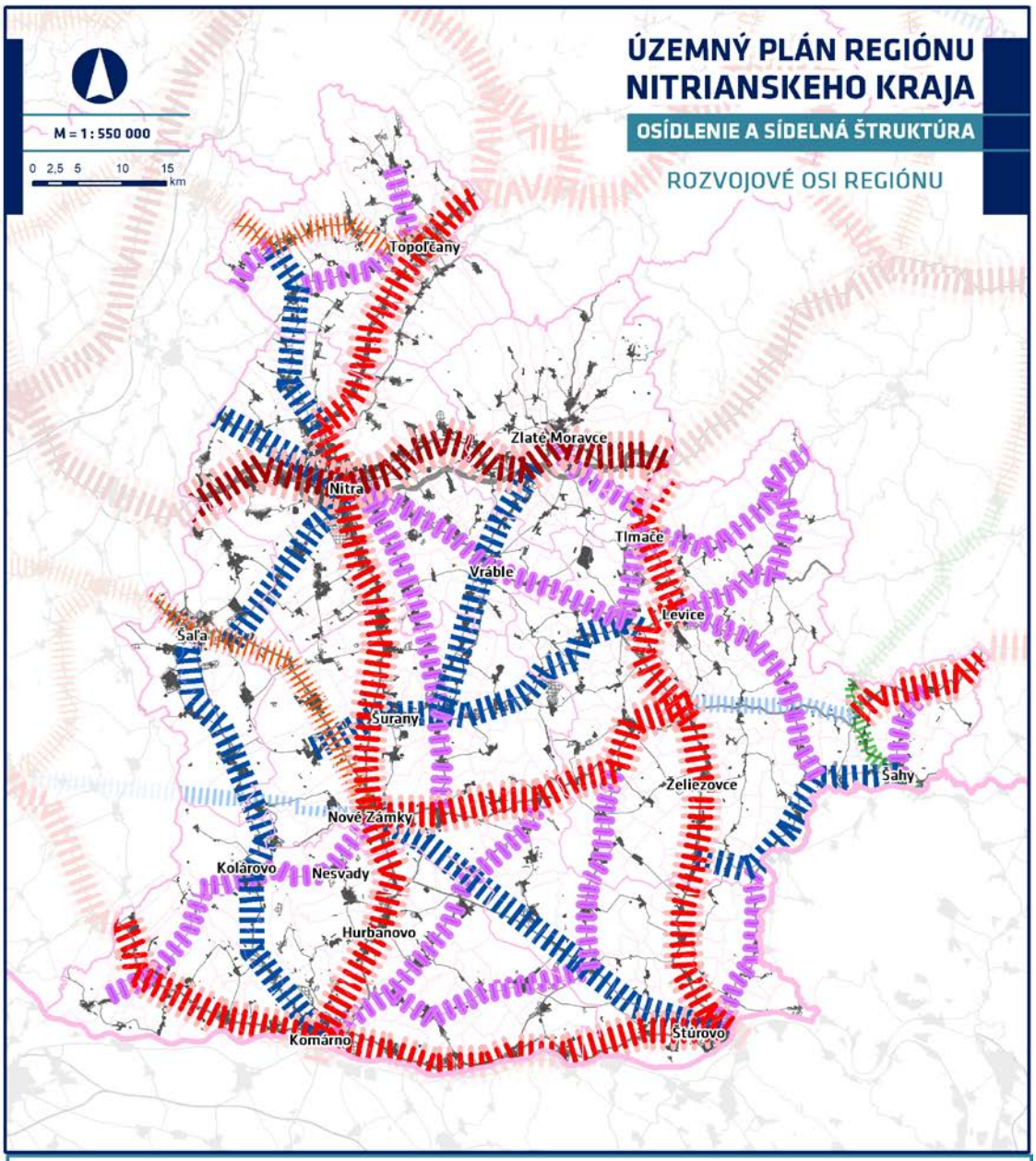

LEGENDA

HRANICE
- štátna hranica SR
- hranica kraja
- hranica obce

PRIESTOROVÉ USPORIADANIE
- urbanizované územia
- rozvojové územia podľa ÚPN-O

ROZVOJOVÉ OSI PODĽA KÚRS
- os 1. stupňa
- os 2. stupňa
- os 3. stupňa

KOMUNIKAČNÉ OSI PODĽA ÚP R NK
- komunikačno-sídelnáos 2. stupňa
- komunikačno-sídelná os 3. stupňa

ROZVOJOVÉ OSI PODĽA ÚP R NK
- regionálna rozvojová os 4. stupňa
- regionálna rozvojová os 5. stupňa

E.3 NÁVRH PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA ÚZEMIA A NÁVRH ZÁSAD JEHO FUNKČNÉHO VYUŽITIA VRÁTANE ZMIEN VYUŽITIA.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitolách č.**4.**

E.3.1 PRIESTOROVÉ USPORIADANIE REGIÓNU

Priestorové usporiadanie je tvorené lokalizáciou a vymedzením urbanizovaného územia, prírodných zložiek krajiny, dopravno – migračných tokov, ktoré reprezentujú vzťahy a väzby medzi nimi a v neposlednom rade aj determinantami rozvoja v podobe terciárnej krajinnej štruktúry.

Základným princípom priestorového usporiadania, ako jedného z dvoch[19] základných faktorov územného plánovania, je trvalý súlad všetkých činností v území s ohľadom na vymedzenie rozvojových centier osídlenia, stanovenie ich postavenia v sídelnom systéme a vymedzenie hlavných rozvojových smerov. Vzťahy a väzby sú síce uskutočňované predovšetkým koridormi verejného dopravného vybavenia rôznych druhov a foriem, avšak generuje ich predovšetkým priestorové usporiadanie bývania, práce, vybavenosti a služieb, ktoré nie je možné vykonávať v digitálnom on-line prostredí.

Definovanie 84 centier osídlenia a ich spádových oblastí v integrovaných sídelných zoskupeniach vyjadruje významnosť koncentračných pólov rastu, s cieľom vytvorenia funkčných územných celkov v subregionálnych súvislostiach, zabezpečujúcich vytvorenie územných predpokladov pre rovnocenné sídelné podmienky a kvalitu života na celom území kraja, ako aj účelnej priestorovej organizácie územia na podporu hospodárskeho rozvoja a územnej súdržnosti. V navrhovanej priestorovej sústave osídlenia je síce na regionálnu podporu rozvoja týmto spôsobom vybraný len istý okruh spomedzi všetkých 354 obcí kraja, ale ostatné obce majú možnosti rozvoja otvorené. Tieto obce sú podporené nepriamo v podobe blízkosti podporovaných centier osídlenia, ktoré zachytávajú aj odťažitejšie oblasti regiónu a rovnomernejšie tým prerozdeľujú dopravno – migračné toky.

Koncepcia priestorového usporiadania logicky a vyvážene usmerňuje rozvoj v sídelnej štruktúre, na základe polohového i funkčného potenciálu obcí, no najmä s citlivým ohľadom na osobité aspekty terciárnej krajinnej štruktúry. Tá obsahuje človekom stanovené limitné prvky rozvoja priestoru, ktoré predstavujú územnotechnické javy, definované v záujme ochrany prírody, starostlivosti o krajinu, šetrné využívanie prírodných zdrojov, ako aj pre ochranu a bezpečnosť človeka. Významným spôsobom tak podmieňujú rozvoj všetkých aktivít s priamym územným priemetom.

[19] *Druhým základným faktorom územného plánovania je funkčné využitie, ktoré je popísane v nasledovnej kapitole.*

E.3.2 FUNKČNÉ VYUŽITIE REGIÓNU

E.3.2.1 FUNKČNÉ VYUŽITIE LOKÁLNEJ ÚROVNE ÚZEMNÉHO PLÁNOVANIA

Zatiaľ čo prírodná časť krajiny je daná predovšetkým geomorfologickým prostredím, funkčné využitie urbanizovanej krajiny vzniká na regionálnej úrovni generalizáciou funkčného využitia miest a obcí. Jednotlivé funkcie v sídlach je síce možné empiricky stanoviť na základe ich hmotovo-priestorového prejavu, avšak rozvojové plochy definujú výhradne územné plány lokálnej úrovne.

Každý územný plán obce, či mesta je spracovaný inou metodikou, ktorá využíva nielen inú škálu, či počet aplikovaných typov funkčného využitia, ale aj iné definície v regulačných listoch ich záväzných častí. Úlohou územného plánu regiónu je pritom do istej miery zjednotiť, resp. generalizovať všetky plochy do podoby jedného mapového diela, ktoré budú korešpondovať s aplikovanými urbanistickými intervenciami. Okrem územnoplánovacej generalizácie je pritom využitá aj kartografická generalizácia. Územné plány miest a obcí sú totiž spracované v mierke 1 : 5 000 až 1 : 10 000, zatiaľ čo územný plán regiónu 1 : 50 000. Rozlišovacie a interpretačné metódy sú preto primerane rozdielne.

Funkčné využitie regiónu vzniká urbanistickou a kartografickou generalizáciu funkčného využitia miest a obcí.

Na základe informácií z Informačného systému na podporu rozvoja regiónov SR, v rámci ktorého eviduje Ministerstvo dopravy a výstavby SR v zmysle § 28 Stavebného zákona v platnom znení Zoznam registračných listov [20] územnoplánovacích dokumentácií, možno uviesť prehľad územných plánov obcí kraja nasledovne:

- Územný plán obce má schválených 226 sídiel, t.j. 64 % všetkých sídiel kraja.
- Územný plán obce nemá schválených 128 sídiel, t.j. 36 % všetkých sídiel kraja.
- Spomedzi sídiel nad 2 000 obyvateľov majú schválený územný plán obce všetky sídla, okrem mesta Tlmače.
- Spomedzi sídiel pod 2 000 obyvateľov má z celkového počtu 293 sídiel schválený územný plán obce 166 sídiel, t.j. 56 %.
- Spomedzi sídiel pod 1 000 obyvateľov má z celkového počtu 197 sídiel schválený územný plán obce 80 sídiel, t.j. 40 %.
- Spomedzi sídiel pod 500 obyvateľov má z celkového počtu 98 sídiel schválený územný plán obce 25 sídiel, t.j. 25 %.

Schválené územné plány miest a obcí v Nitrianskom kraji sú pre spracovanie územného plánu regiónu východiskové a sú pri jeho spracovaní zohľadnené a rešpektované v oboch variantoch urbanistickej koncepcie. Na strane druhej, územné plány obcí musia byť v súlade so záväznou časťou nadradenej dokumentácie – územným plánom regiónu. Tým vzniká určitý cyklický proces, ktorý sa táto dokumentácia snaží zohľadniť.

[20] *Zoznam registračných listov v informačnom systéme ministerstva nemusí bezpodmienečne znamenať celkový počet schválených územných plánov miest a obcí, resp. ich zmien a doplnkov. Napriek tomu, že uloženie registračného listu predstavuje zákonnú povinnosti obce, z praktických skúseností je zrejmé, že po schválení územnoplánovacej dokumentácie nie je všetky obce túto povinnosti naozaj aj vykonajú.*

E.3.2.2 FUNKČNÉ VYUŽITIE REGIONÁLNEJ ÚROVNE ÚZEMNÉHO PLÁNOVANIA

Územný plán regiónu generalizuje 23 typov funkčného využitia. Úsilím je, aby jednotlivé funkcie bezo zvyšku pokrývali celé riešené územie kraja. Funkcie sú zároveň premietnuté do grafickej časti dokumentácie vo výkrese č. 2 – Komplexný výkres priestorového usporiadania a funkčného využívania územia. Funkčné využitie je odvodené od slova funkcia, nie od slova „funkčný“, ktoré má neželanú opozitnú konotáciu (opačný význam) významu „nefunkčný“.

V grafickej časti reprezentuje 23 farieb konkrétnych 23 typov funkčného využitia územia regiónu.

Škála typov funkčného využitia je definovaná v záujme vytvárania charakteristických územných častí regionálneho až subregionálneho charakteru. Každý typ funkčného využitia je v grafickej časti reprezentovaný jednou konkrétnou farbou. Vyjadrené sú tak spoločné charakteristiky jednotlivých skupín relatívne homogénnych funkčných plôch sídiel. Definované sú v rámci urbanizovaného územia, tak aj pre charakteristické typy krajinnej štruktúry. Funkčné plochy reflektujú všetky schválené územné plány miest a obcí a tiež ich metodicky zjednocujú do výsledného mapového diela regionálnej úrovne územného plánovania.

- V urbanizovaných častiach krajiny sú jednotlivé funkcie tvorené charakterovo blízkymi skupinami plôch a území. Primárne podľa jednoznačne dominantného spôsobu využitia, sekundárne podľa miery polycentricity centier sídiel. Vymedzené sú pomocou hraníc zastavaného územia, resp. výraznými predelmi medzi funkciami tak, aby vytvárali relatívne homogénne urbanizované priestorové celky. Typologicky tak reflektujú urbanistický spôsob využitia územia, aktivity funkčného využitia území všetkých sídiel kraja a tiež priestorové usporiadanie vyjadriteľné v regionálnych mierkach plánovania.
- V prírodnej časti krajiny sú pre vymedzenie týchto celkov zohľadnené poľnohospodárske, lesné i krajinné aspekty využitia územia miest a obcí. Aj v tomto prípade ide o homogénne celky.

Existujúce funkčné plochy, ako aj nové rozvojové zámery miest a obcí boli vyhodnotené a vybrané také, ktoré by sa mohli premietnuť aj do mierky územného plánu regiónu. Funkčné využitie obcí, ktoré nemajú schválený územný plán, je spravované na základe dostupných mapových podkladov a tiež v rámci vlastného terénneho prieskumu.

Grafická časť územného plánu je spracovaná s presnosťou mierky 1 : 50 000 a prezentovaná na výslednom mapovom diele mierky 1 : 100 000.

V zmysle prerokovaného a schváleného Zadania tohto územného plánu majú byť hlavné výkresy grafickej časti územného plánu regiónu spracované v digitálnej podobe v mierke 1 : 50 000. Grafická časť výkresov v digitálnej podobe spracovaná s presnosťou mierky 1 : 50 000 bude v tlačenej forme prezentovaná v mierke 1 : 100 000. V mierke 1 : 50 000 predstavuje 1 cm na mape 500 metrov v skutočnosti. V rámci zachovania čitateľnosti a prehľadnosti, ako aj podrobnosti územného plánovania na regionálnej úrovni, sú na takto detailnom mapovom diele vykresliteľné plochy o výmere aspoň 2 mm^2. Týmto prepočtom sú tak z územných plánov miest a obcí do územného plánu regiónu zapracovateľné nové plochy o výmere minimálne 4,0 ha, t.j. aspoň 200 x 200 metrov v skutočnosti.

Aktuálny stav urbanizovaného územia kraja predstavuje cca 48 023,88 ha. Prírodné časti krajiny pokrývajú 590 237,00 ha. Návrhové zámery urbanizácie vytvárajú sumárnu plochu o výmere 11 437,91 ha.

Urbanizované časti územia k prírodným častiam krajiny sú v pomere približne 1:12.

Dominantné postavenia má v kraji orná pôda. Pokrýva až viac ako 64% územia kraja. Z prírodnej časti krajiny majú veľký význam aj lesy. Z klimatického, ekologického i estetického hľadiska. Lesná a nelesná stromová vegetácia pokrývajú takmer 17% výmery celého kraja.

Plochy s dominantnou funkciou bývania tvoria viac ako 72 % výmery existujúceho stavu urbanizovaného územia. Z tohto uhľa pohľadu sekundujú územia poľnohospodárskej výroby s podielom 11,8 % a územia priemyselnej výroby, ťažby a dobývania s podielom 7,8 % existujúceho stavu urbanizovaného územia.

Rozdiel medzi oficiálnou výmerou riešeného územia Nitrianskeho kraja a sumárnym údajom funkčných plôch je zapríčinený prekryvom plôch. To znamená, že rozvojové plochy sú zároveň situované na ornej pôde alebo v rámci trvalo trávnatej plochy. Obdobne aj rekreačné územie v prírodnom prostredí.

Výmera riešeného územia Nitrianskeho kraja predstavuje 634 373,74 ha.

Výsledné údaje o výmerách funkcií sú prepočítané z prostredia geografických informačných systémov s vysokou mierou podrobnosti. Nasledujúca schéma s tabuľkou ilustrujú situovanie i zastúpenie všetkých typov funkčného využitia.

E.3.3 FUNKČNO – PRIESTOROVÝ ROZVOJ

E.3.3.1 PLOCHY PRE ROZVOJ BÝVANIA

Výmera Nitrianskeho kraja predstavuje 634 373,74 ha. Plochy s prevahou bývania, spolu s polyfunkčne využívanými centrami väčších miest predstavujú približne 34 779,25 ha, t.j. 5,5 % územia. Ide o plochy s koncentráciou trvalo bývajúceho obyvateľstva kraja. Pri celkovom počte obyvateľov kraja 674 306 predstavuje hustota zaľudnenia týchto plôch 1 obyvateľ na 526 m^2 obytných plôch. Podiel mestského obyvateľstva tvorí 46,5 % zo všetkých obyvateľov kraja.

- Hustota osídlenia riešeného územia kraja je na úrovni 1 obyvateľ na 1 ha.
- Hustota zaľudnenia je na úrovni 19 obyvateľov na 1 ha plôch definovaných pre bývanie.

Rozvojové plochy bývania podľa územných plánov miest a obcí kraja tvoria celkovo 5 642,19 ha. V tomto smere ide o územne disponibilnú kapacitu, resp. akúsi územnú rezervu mimo zastavaných území sídiel kraja. Po realizácii takto navrhovanej a výhľadovej bytovej výstavby na disponibilných plochách na to určených je pri súčasných vývojových trendoch možné očakávať prírastok počtu obyvateľov o cca 100 000 až 120 000 osôb, potom by celkový počet obyvateľov Nitrianskeho samosprávneho kraja predstavoval cca 735 000 – 750 000 osôb. Vzhľadom na demografický vývoj kraja však nie je možné takýto prírastok obyvateľstva očakávať.

Po zastavaní všetkých rozvojových plôch s dominantnou funkciou bývania by výmera týchto plôch v kraji vzrástla celkovo až o 16 %.

Schválené územné plány miest a obcí zakladajú nové plochy urbanizácie, rozširujú zastavané územia sídiel, aj keď nie je perspektíva, že takto predpripravené nové rozvojové plochy budú naplnené. Na regionálnej úrovni plánovania sú vnímané ako celkový potenciál územia Nitrianskeho kraja pre novú obytnú zástavbu.

Územné plány miest a obcí kraja vytvárajú na ploche 5 642 hektárov územnú rezervu pre 100 až 120 tisíc nových obyvateľov.

Tieto plochy reflektujú suburbanizačné procesy, ktoré sú súčasťou prirodzeného vývoja urbanizácie všetkých regiónov. Jedná sa o jedno z vývojových štádií urbanizácie, avšak pri regionálnom pohľade spontánneho vývoja, tak ako sa to udialo v ostatnom období po roku 2000, prinášajú skôr negatívne následky na kvalitu urbánneho a celkového krajinného prostredia. Je to výsledok slobodnej vôle a kompetencií obcí, t.j. ich zastupiteľstiev, starostov a primátorov, ako aj voľno-trhového mechanizmu, vlastníckych vzťahov alebo nedostatočného environmentálneho povedomia. V tomto smere nie je žiaduce negativizovať demokratické princípy rozhodovania obcí o svojom vlastnom územnom rozvoji, ale v prípade nerešpektovania limitov priestorového rozvoja, založených na skvalitňovaní polycentrického systému osídlenia budú vznikať negatívne stopy v sídelnom systéme kraja, s dôsledkom nenávratných zásahov do všetkých aspektov priestorového plánovania ako takého.

E.3.3.2 PLOCHY PRE ROZVOJ HOSPODÁRSTVA

Sprievodným javom súčasnej urbanizácie je taktiež nárast výmery disponibilných plôch výrobných areálov, určených pre priemyselnú produkciu, ťažbu a dobývanie a v posledných rokov špeciálne aj pre rozsiahle logistické areály. Hoci sa vplyvom transformácie spoločnosti predpokladá pokles pracovných príležitostí v sekundárnom sektore hospodárstva, počet plôch pre ich rozvoj rastie. Otázne ostáva reálne naplnenie týchto plôch novými výrobnými aktivitami, tak ako je aj otázne reálne naplnenie plôch bývania navrhovaných v územných plánoch obcí.

- Plochy priemyselnej výroby, ťažby a dobývania sú situované na území o výmere 5 642,19 ha.
- V zmysle územných plánov miest a obcí kraja tvoria rozvojové plochy tejto funkcie 4 544,78 ha.

Pri kumulatívnom pohľade na plochy výroby sú v kraji vytvorené predpoklady pre nárast plôch sekundárneho sektora hospodárstva až na takmer 8 300 hektárov.

Územné plány miest a obcí kraja vytvárajú rozvojové plochy sekundárneho sektora hospodárstva o výmere 4 544,78, čo predstavuje viac ako 80 % nárast.

V rámci usmerňovania budúceho rozvoja je potrebné pri umiestňovaní nových areálov hospodárstva prednostne využívať existujúce funkčné výrobné, skladové plochy, no najmä revitalizovať opustené, nevyužívané, zdevastované plochy typu brownfield. Takéto intervencie je však potrebné podporiť aj opatreniami regionálnej politiky, resp. modernými nástrojmi fiškálnych stimulov (napr. odpustenie dane z nehnuteľnosti, poskytnutie dotácie, ak investor splní dohodnuté podmienky a pod.).

E.3.3.3 PLOCHY PRE ROZVOJ POĽNOHOSPODÁRSKEJ VÝROBY

Nitriansky kraj je jednoznačne poľnohospodársky typ krajiny. Okrem toho, že orná pôda na ploche 407 803,75 ha zaberá 64,3 % riešeného územia, tak je v grafickej časti identifikovaných 765 plôch poľnohospodárskej výroby, ktoré tvoria družstvá, farmy a bývalé areály JRD. Pokrývajú plochu 5 667,97 ha.

Mnoho areálov je však v nevhodnom stavebnotechnickom stave, sú opustené, nedostatočne využívané, či morálne opotrebované až dehonestované, čím predstavujú poškodené urbanizované územia. Regenerácia brownfieldov predstavuje širší a hlbší problém, ako je možné obsiahnuť územnoplánovacími nástrojmi. Tejto téme je potrebné venovať osobitú pozornosť aj v rámci hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ako aj pri tvorbe podporných územno-analytických podkladov, vrátane vytvárania stratégií ich budúceho smerovania.

Regenerácii brownfieldov musia okrem územnotechnických regulatívov sekundovať aj nástroje regionálnej politiky s jej adekvátnymi opatreniami.

O vzťahu úbytku pôdy a rastu urbanizovaných štruktúr svedčia aj nasledovné grafy vyjadrujúce dlhodobý vývoj druhov pozemkov podľa evidencie katastra nehnuteľností.

Graf: Vývoj druhu pozemku „zastavaná plocha a nádvorie“, podľa evidencie katastra nehnuteľností, v rokoch 1996 až 2019

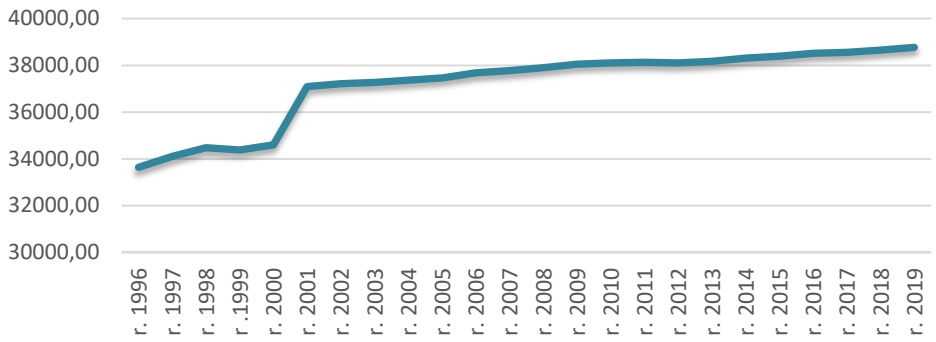

Graf: Vývoj druhu pozemku „orná pôda“, podľa evidencie katastra nehnuteľností, v rokoch 1996 až 2019

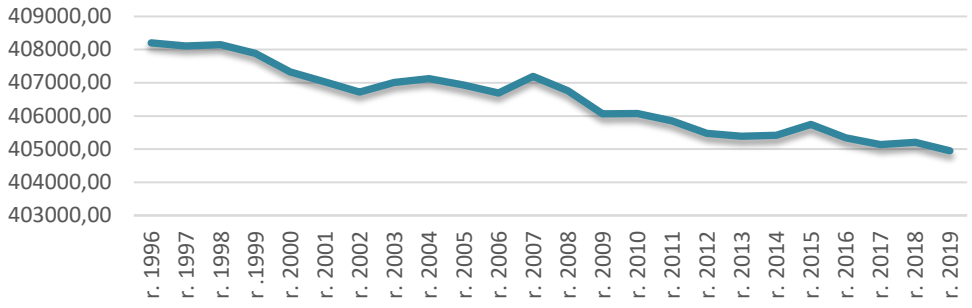

Šetrné využitie ornej pôdy sa stáva dôležitou témou až v posledných rokoch. Nielen v rámci dosahovania potravinovej bezpečnosti a sebestačnosti, ale aj skrz šírenia ekologického vnímania rozvoja pod prizmou klimatickej zmeny. V rámci budúceho rozvoja územia kraja je preto potrebné považovať ornú pôdu ako jeden zo základných typov funkčného využitia, kvalitatívne vyrovnaný všetkým ostatným. Taktiež je potrebné využívať kvalitnú ornú pôdu Podunajskej nížiny ako katalyzátor rozvoja vidieckych foriem osídlenia, kde na báze potravinovej sebestačnosti dosahuje

postavenie jedného z významnejších hospodársky vstupov. A v neposlednom rade je nevyhnutné umierniť plošnú expanziu v kontexte klesajúceho počtu obyvateľov, resp. prispôsobiť plošný rozvoj princípom rozvoja regionálnych centier osídlenia.

SCHÉMA
FUNKČNÉ VYUŽITIE A PRIESTOROVÉ USPORIADANIE

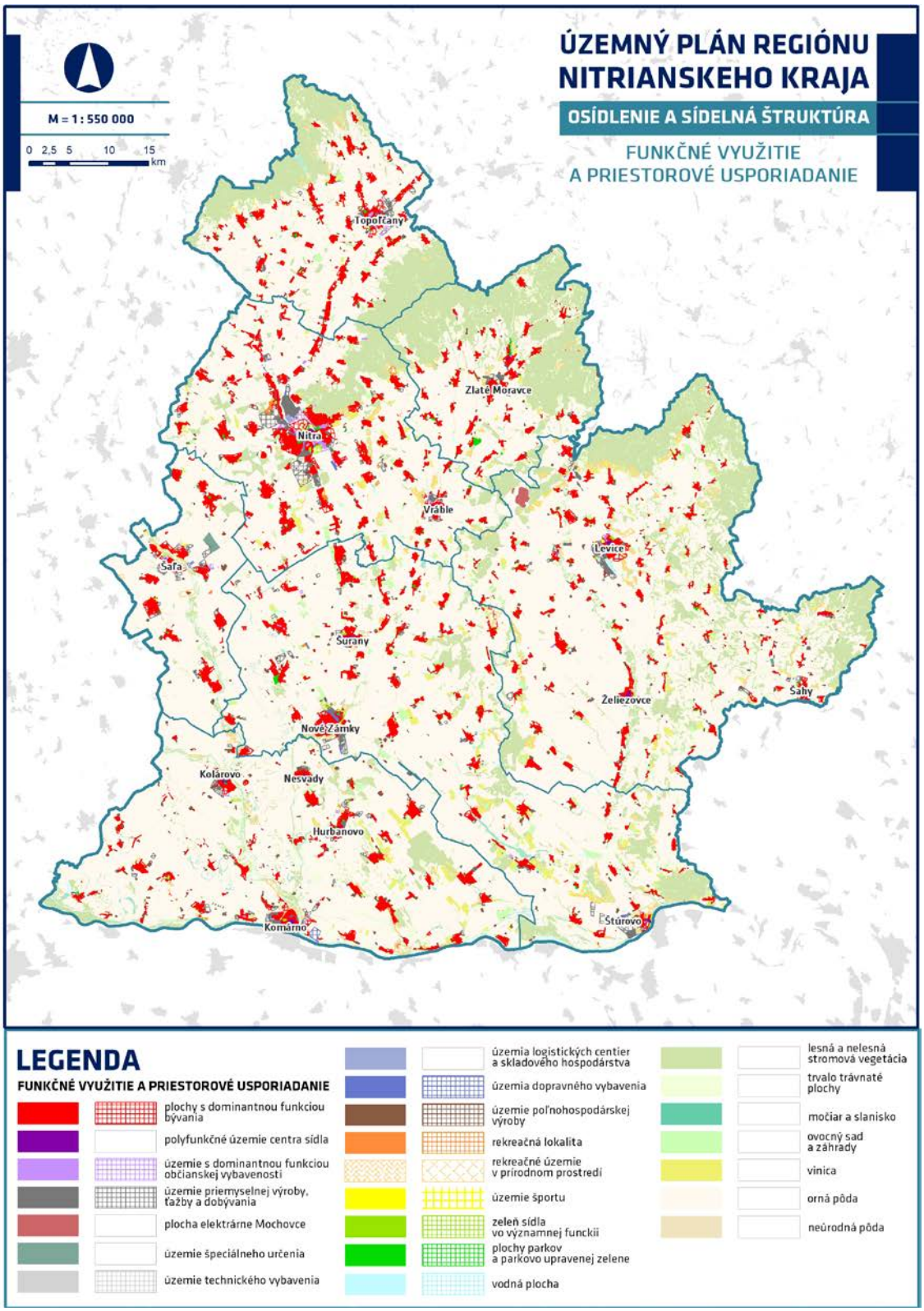

Tabuľka: Bilancie funkčného využitia územia kraja

Funkčné využitie	Stav / zámer	Výmera [ha]	Podiel z výmery riešeného územia [%]
plochy s dominantnou funkciou bývania	stav	34 779,25	5,5
	zámery	5 642,19	0,9
polyfunkčné územie centra sídla	stav	635,23	0,1
územie s dominantnou funkciou občianskej vybavenosti	stav	630,07	0,1
	zámery	602,37	0,1
územie priemyselnej výroby, ťažby a dobývania	stav	3 750,40	0,6
	zámery	4 544,78	0,7
plocha elektrárne Mochovce	stav	324,32	0,1
územie špeciálneho určenia	stav	316,95	0,0
územie technického vybavenia	stav	406,75	0,1
	zámery	50,51	0,0
územie logistických centier a skladového hospodárstva	stav	74,45	0,0
územie dopravného vybavenia	stav	519,11	0,1
	zámery	198,31	0,0
územie poľnohospodárskej výroby	stav	5 667,97	0,9
	zámery	134,04	0,0
rekreačná lokalita	stav	495,94	0,1
	zámery	170,99	0,0
rekreačné územie v prírodnom prostredí	stav	6 110,48	1,0
	zámery	2 663,43	0,4
územie športu	stav	423,44	0,1
	zámery	94,72	0,0
zeleň sídla vo významnej funkcii	stav	459,79	0,1
	zámery	273,52	0,0
plochy parkov a parkovo upravenej zelene	stav	641,18	0,1
vodná plocha	stav	13 196,62	2,1
	zámery	77,84	0,0
lesná a nelesná stromová vegetácia	stav	107 487,49	16,9
trvalo trávnaté plochy	stav	34 714,04	5,5
močiar, slanisko	stav	1 928,13	0,3
ovocný sad a záhrady	stav	8 815,82	1,4
vinica	stav	8 945,82	1,4
orná pôda	stav	407 803,75	64,3
neúrodná pôda	stav	133,87	0,0

F. ENVIRONMENT, ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A KULTÚRNE DEDIČSTVO.

F.1 KONCEPCIA OCHRANY PRÍRODY A TVORBY KRAJINY VRÁTANE PRVKOV ÚZEMNÉHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY A EKOSTABILIZAČNÝCH OPATRENÍ.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitole č.**5.**

F.1.1 OCHRANA PRÍRODY

Ochrana prírody a krajiny je definovaná predovšetkým Zákonom č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Vymedzuje územnú a druhovú ochranu a tiež ochranu drevín.

Nitriansky kraj patrí medzi regióny so značne pozmenenou krajinnou štruktúrou, kde sa nachádzajú rozsiahle poľnohospodársky obhospodarované plochy a veľké urbanizačné celky. Napriek tomu sa stále vyznačuje vysokou rozmanitosťou druhov rastlín a živočíchov, ako aj biotopov, na ochranu ktorých boli vyhlásené chránené územia. V riešenom území sa nachádzajú veľkoplošné chránené územia, maloplošné chránené územia, lokality siete NATURA 2000, ako aj medzinárodne významné mokrade či chránené stromy.

F.1.1.1 VEĽKOPLOŠNÉ CHRÁNENÉ ÚZEMIA

Do riešeného územia zasahujú 3 veľkoplošné chránené územia – Chránená krajinná oblasť Dunajské luhy, Chránená krajinná oblasť Ponitrie a Chránená krajinná oblasť Štiavnické vrchy.

Podľa §18 Zákona č. 543/2002 Z. z. tu platí 2. stupeň ochrany. Pokiaľ sa na ich území nachádzajú maloplošné chránené územia (MCHÚ), stupeň ochrany je stanovený vyhláškou, ktorou boli jednotlivé MCHÚ vyhlásené. V prípade, že boli na území CHKO vymedzené územia európskeho významu, ktoré sú súčasťou siete NATURA 2000, stupeň ochrany je stanovený v zmysle Výnosu Ministerstva životného prostredia.

Tabuľka: Prehľad maloplošných chránených území na území CHKO v Nitrianskom kraji

názov VCHÚ	názov MCHÚ na území CHKO	stupeň ochrany
CHKO Dunajské luhy	NPR Číčovské mŕtve rameno	4., 3.
	PR Zlatniansky lúh	5.
CHKO Ponitrie	NPR Hrdovická	4.
	CHA Huntácka dolina	4.
	CHA Jelenská gaštanica	4.
	PR Kovarská hôrka	4.,2.
	PR Lupka	4.
	PR Solčiansky háj	4.
	NPR Zoborská lesostep	5.,4.,3.,2.
	PR Žibrica	4.,3.
CHKO Štiavnické vrchy	PR Jabloňovský Roháč	4.
	PR Krivín	5.

Zdroj: spracované podľa údajov ŠOP SR (september 2021)

SCHÉMA
VEĽKOPLOŠNÉ CHRÁNENÉ ÚZEMIA

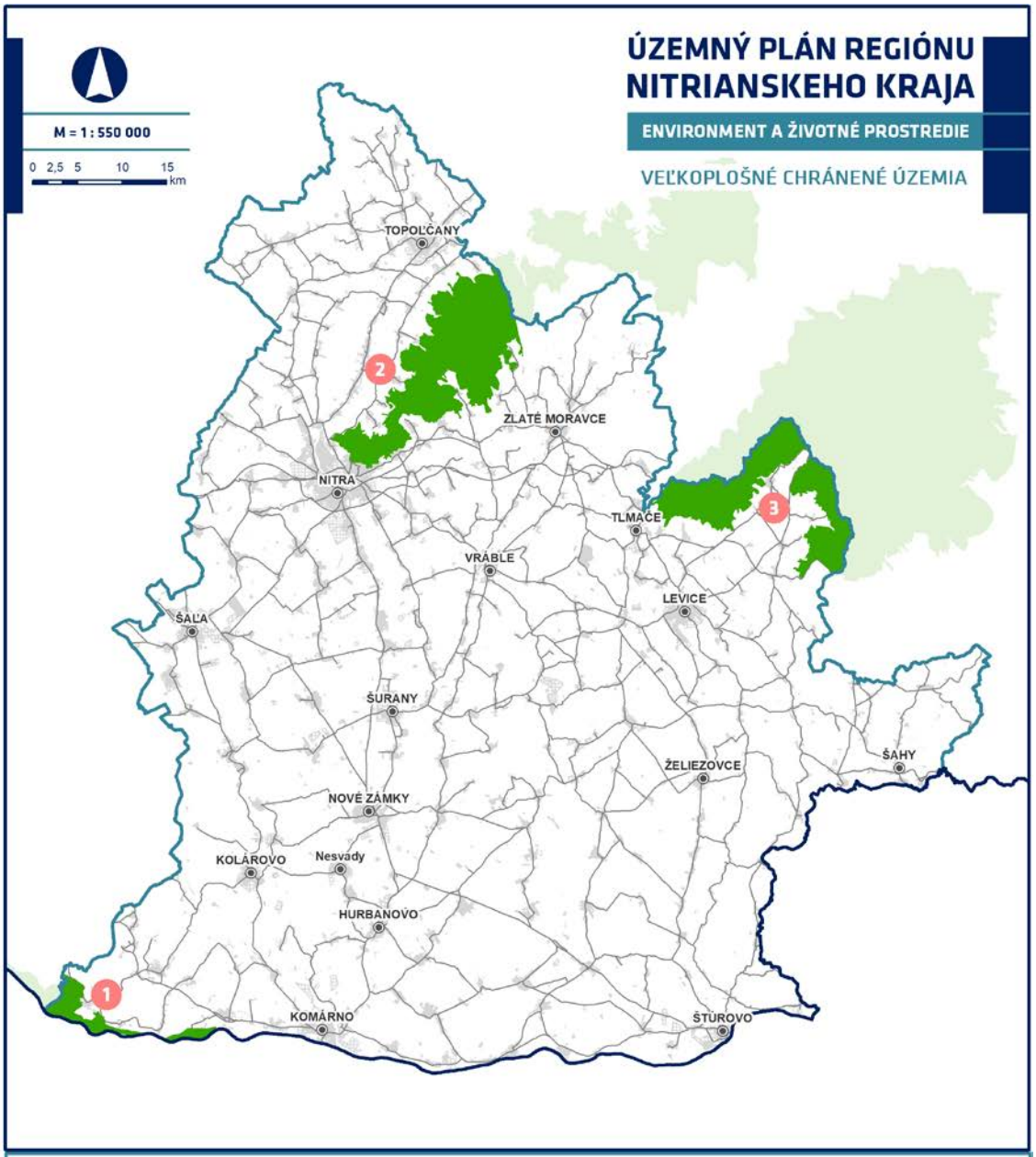

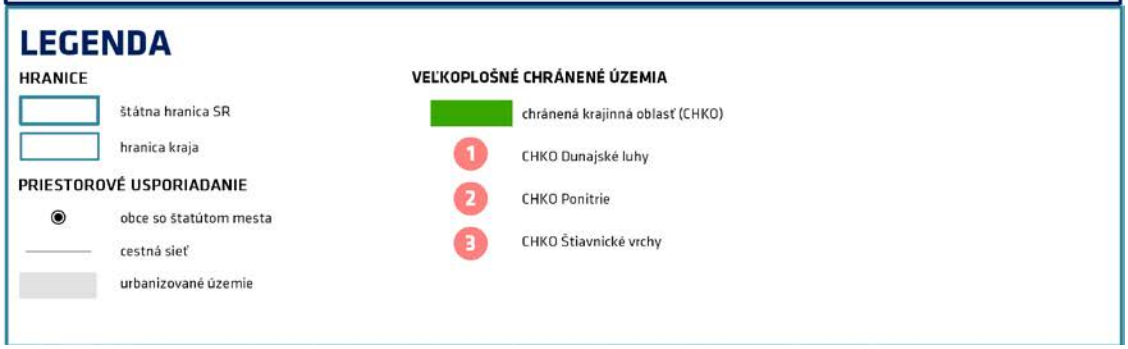

CHRÁNENÁ KRAJINNÁ OBLASŤ DUNAJSKÉ LUHY

Rozloha	12 284 ha
Rok vyhlásenia	1998
Geomorfologický celok	Podunajská rovina
Okresy	Bratislava II, Bratislava V, Dunajská Streda, Komárno
Stupeň ochrany	vlastné územie CHKO - 2. stupeň na území NPR, PR, NPP, PP – 5. alebo 4. stupeň

Z celkovej rozlohy CHKO Dunajské luhy zasahuje do Nitrianskeho kraja len malá časť, a to do juhozápadného cípu riešeného územia pozdĺž toku Dunaja. Celé územie CHKO je zapísané do Zoznamu mokradí medzinárodného významu (Ramsarská konvencia). Na území CHKO v rámci Nitrianskeho kraja sa nachádzajú aj dve maloplošné chránené územia. Časti územia CKHO sú zároveň zaradené aj do európskej siete chránených území NATURA 2000. V riešenom území ide o chránené vtáčie územie Dunajské luhy a územia európskeho významu Veľkolélsky ostrov, Čičovské luhy, Čilížské močiare a Dunajské luhy.

Územie CHKO sa rozprestiera na Podunajskej nížine v geomorfologickom celku Podunajská rovina, vedľa slovenského a slovensko-maďarského úseku Dunaja od Bratislavy až po Veľkolélsky ostrov v okrese Komárno. Pozostáva z piatich samostatných častí. Do riešeného územia zasahuje najnižšie ležiaca a zároveň najvýchodnejšia časť nachádzajúca sa v okrese Komárno. Toto jedinečné územie sa celé nachádza na arecentnom agradačnom vale Dunaja. Systém agradačných valov a akumulačných depresií s hustou sieťou riečnych ramien s prevahou sedimentačnej akumulácie, vznikol ešte pred zásahmi do prírodného hydrologického režimu Dunaja. Takto vytvorená ramenná sústava sa čiastočne zachovala v úseku od Dobrohrošte po Sap, patrí k najväčším vnútrozemským riečnym deltám v Európe.

V závislosti od hydrologických podmienok pozdĺž Dunaja sa tu na pomerne malom území vyskytujú spoločenstvá lesné, vodné, mokraďné, lúčne a psamofilné. Vo vzácnych a ohrozených spoločenstvách vodných rastlín otvorených plôch ramennej sústavy sú zastúpené chránené druhy lekno biele, leknica žltá, vzácna salvínia plávajúca, kotvica plávajúca, leknovec štítnatý a i. V lúčnych spoločenstvách a v bývalých mŕtvych ramenách, rastú viaceré ohrozené druhy čeľade vstavačovitých - vstavač ploštičný, v. vojenský, v. obyčajný, kruštík širokolistý, vemenník dvojlistý a i. Lesné spoločenstvá ovplyvňuje predovšetkým vyššia až vysoká hladina podzemnej vody a občasné záplavy. V závislosti od výšky hladiny podzemnej vody sa tu vyvinuli spoločenstvá vŕbových jelšín, dubových jasenín a brestových jasenín s topoľom, brestových jasenín s hrabom a drieňových dúbrav.

Zoocenózy Dunaja a priľahlých luhov sú ovplyvnené pestrosťou biotopov od vodných až po xerotermné. Zoogeograficky je územie pod vplyvom Panónskej nížiny, ale i alpskej sústavy, s ktorými je prepojené prostredníctvom Dunaja. Významne sú tu zastúpené najmä faunistické prvky močiarnych a vodných biocenóz a spoločenstvá lužných lesov. V území bolo zistených napríklad 109 druhov mäkkýšov, z toho 22 ohrozených. Na Podunajsku (od Bratislavy po Štúrovo) bolo zistených viac ako 1 800 druhov chrobákov. Z drobných cicavcov je významný reliktný výskyt hraboša severského. Osobitný význam má územie pre hniezdenie a hibernáciu vodného vtáctva. Pravidelne sa tu vyskytujú vzácne druhy vtákov, ako napríklad orliak morský, beluša malá a volavka purpurová. Slovensko-maďarský úsek Dunaja je medzinárodne významným vtáčím územím. Dôležitou zložkou živočíšstva navrhovaného chráneného územia sú ryby. V Dunaji a jeho ramenách sa vyskytuje najvyšší počet druhov rýb zo všetkých vodných tokov Slovenska. Táto skupina živočíchov patrí medzi najviac postihnuté výstavbou vodných diel na Dunaji.

CHRÁNENÁ KRAJINNÁ OBLASŤ PONITRIE

Rozloha	37 665 ha
Rok vyhlásenia	1985
Geomorfologický celok	Tribeč, Vtáčnik
Okresy	Prievidza, Partizánske, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Nitra, Topoľčany a Zlaté Moravce
Stupeň ochrany	vlastné územie CHKO - 2. stupeň na území PR, PP a CHA – 3., 4. alebo 5. stupeň

CHKO Ponitrie sa vkliňuje do severnej časti riešeného územia. Rozprestiera sa na rozhraní západného a stredného Slovenska. Tvoria ho dva krajinársky odlišné celky – pohorie Tribeč na juhozápade a pohorie Vtáčnik na severovýchode. Líšia sa po stránke geologickej stavby, typológie lesov, rastlinných a živočíšnych spoločenstiev. Tribečské časti na juhu patria do okresov Nitra, Topoľčany a Zlaté Moravce. Severovýchodná časť CHKO sa rozprestiera na rozrušenom treťohornom vulkanickom komplexe Vtáčnika, juhozápadnú časť reprezentuje geologicky a geomorfologicky odlišný Tribeč, ktorý patrí medzi kryštalicko-druhohorné pohoria.

Hlavným predmetom ochrany CHKO Ponitrie sú súvislé lesné porasty. Pre Tribeč, ktorý je súčasťou riešeného územia, sú charakteristické dubovo-hrabové, dubové a vo vyšších polohách bukové lesy. Poloha a nadmorská výška spôsobujú, že ho pokrývajú teplomilnejšie rastlinné spoločenstvá ako v severne ležiacom a chladnejšom Vtáčniku, kde prevažujú bučiny s prímesou jedle. Cenným prvkom krajiny južného Tribeča sú lokality s výskytom stepnej a lesostepnej flóry a fauny. Príkladom je výslnná Zoborská lesostep. Rastú tu vzácne a chránené druhy – kosatec nízky, hlaváčik jarný, poniklec veľkokvetý a ľalia zlatohlavá. Pozoruhodným teplomilným porastom je Jelenská gaštanica. Gaštan jedlý sa postupne rozširuje aj do okolitého lesa.

Živočíšnu ríšu zastupuje 5 162 zistených druhov bezstavovcov a 220 druhov stavovcov. V CHKO sa vyskytuje jelenia, v nižších polohách srnčia a diviačia zver. Veľmi dobre sa v Tribeči darí danielej a muflonej zveri, ktorá bola na Slovensku introdukované [21] v roku 1867. Zo vzácnych dravých vtákov sa v CHKO vyskytuje orol krikľavý, orol kráľovský a včelár obyčajný. CHKO sa prekrýva s chráneným vtáčím územím Tribeč, ktoré je jedným z troch najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie orla kráľovského. Oblasť je bohatá aj na vzácne a chránené bezstavovce, žije tu napríklad fúzač obrovský, nosorožtek obyčajný, cikáda viničová a sága stepná. Z motýľov možno spomenúť jasoňa chochlačkového, vidlochvosta ovocného a feniklového, z pavúkov je vzácny stepník červený.

V rámci riešeného územia sa na území CHKO nachádza 8 maloplošných chránených území. Časti územia CKHO sú zároveň zaradené aj do európskej siete chránených území NATURA 2000. Na území Nitrianskeho kraja ide o chránené vtáčie územie Tribeč a územia európskeho významu Hôrky, Gýmeš a Zobor.

CHRÁNENÁ KRAJINNÁ OBLASŤ ŠTIAVNICKÉ VRCHY

Rozloha	77 630 ha
Rok vyhlásenia	1979
Geomorfologický celok	Štiavnické vrchy
Okresy	Banská Štiavnica, Krupina, Zvolen, Žarnovica, Žiar nad Hronom a Levice
Stupeň ochrany	vlastné územie CHKO - 2. stupeň na území NPR, PR a PP – 5. alebo 4. stupeň

[21] *Introdukovaný = geograficky nepôvodný druh, cudzokrajný, naturalizovaný, zdomácnený*

CHKO Štiavnické vrchy okrajovo zasahujú do severovýchodnej časti Nitrianskeho kraja. Na území CHKO spadajúceho do Nitrianskeho kraja sa nachádzajú 2 maloplošné chránené územia. Časti územia CHKO v Nitrianskom kraji sú zároveň zaradené aj do európskej siete chránených území NATURA 2000. Ide o dve územia európskeho významu - Čajkovské bralie a Hodrušská hornatina.

Štiavnické vrchy sa rozprestierajú na juhozápade stredného Slovenska a sú pohorím, do ktorého človek výrazne zasiahol svojou činnosťou. Dôvodom ich vyhlásenia za chránenú krajinnú oblasť nebola len ochrana prírodných hodnôt, ale aj ochrana unikátnych pamiatok spojených s historickým osídlením a baníctvom. V regióne sa nachádzajú umelé jazerá, 23 vodných nádrží – tajchov. Ich budovanie si vynútil rozvoj baníctva v minulých storočiach a slúžili ako zdroj energie i úžitkovej vody. Spolu s napájacími a náhonovými jarkami a ďalšími vodohospodárskymi zariadeniami tvoria unikátny technický systém.

Štiavnické vrchy sú pomerne heterogénnym pohorím skladajúcim sa z relatívne odlišných častí. V rudných žilách a odžilkoch pohoria bolo popísaných viacero vzácnych a jedinečných minerálov Slovenska. Na geologickej stavbe Štiavnických vrchov sa podieľajú erózne rozrušené viaceré generácie treťohorných stratovulkánov a lokálne sa vyskytujúce produkty čadičového vulkanizmu. Štiavnický stratovulkán patril v mladších treťohorách medzi najväčšie sopky v Európe. Dnes sú Štiavnické vrchy rozlohovo najväčším vulkanickým pohorím na Slovensku.

Lesy zaberajú asi 65 % z celkovej rozlohy CHKO Štiavnické vrchy. Žije v nich okolo 116 druhov chránených živočíchov a 30 druhov chránených rastlín. Typický montánny [22] banský reliéf a sídla s veľkými odlesnenými plochami sú charakteristické pre široké okolie Banskej Štiavnice (Banskobystrický kraj), zatiaľ čo lesy tvoria takmer súvislý veniec na jeho okraji. V tunajších lesoch sa vyskytuje veľké množstvo cudzokrajných drevín. Súvisí to so založením lesníckej katedry v roku 1807, ktorá sa stala súčasťou banskoštiavnickej baníckej a lesníckej akadémie. CHKO leží na rozhraní dvoch klimatických typov, čoho odrazom je horizontálne a vertikálne prelínanie teplomilných prvkov flóry s karpatskými horskými prvkami. Niektoré teplomilné druhy šíriace sa dolinami otvorenými na juh tu dosahujú severnú hranicu rozšírenia (dub cerový, javor tatársky). Na teplých výslnných skalách s plytkou skeletnatou pôdou rastú zástupcovia xerotermnej flóry – kavyľ vláskatý, kukučka vencová a rozchodník prudký. Na niektorých stanoviskách možno nájsť poniklec veľkokvetý a šafran rôznofarebný. Severnejšie rastie aj brusnica obyčajná, brusnica čučoriedková a valdštajnka trojlistá Magicova.

Z druhovo bohatého živočíšstva sú hojne zastúpené vtáky, ako sú orol krikľavý, myšiak hôrny, sova obyčajná a mnoho druhov spevavcov. Vyskytujú sa tu i vzácne mäsožravé cicavce ako sú rys a divá mačka. K najnápadnejším druhom hmyzu patria motýle (vidlochvost feniklový a v. ovocný), žije tu aj vzácna modlivka zelená, roháč obyčajný a fuzáč alpský. V opustených banských dielach našlo skrýšu niekoľko druhov netopierov, napríklad podkovár veľký, podkovár malý, netopier obyčajný a večernica malá.

F.1.1.2 MALOPLOŠNÉ CHRÁNENÉ ÚZEMIA

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza 123 maloplošných chránených území (MCHÚ). Z toho je 55 chránených areálov (CHA), 19 prírodných pamiatok (PP), 11 národných prírodných rezervácií (NPR) a 38 prírodných rezervácií (PR). Ochranné pásmo bolo vymedzené u 64 MCHÚ a platí v ňom 3. stupeň ochrany. Prehľad MCHÚ na území Nitrianskeho kraja je uvedený v nasledovnej tabuľke.

[22] *Montánny = horský, banícky, banský, vegetačný stupeň stredných vysočín a vrcholy alebo polohy vo vyšších horách*

Tabuľka: Prehľad maloplošných chránených území

číslo v ŠZ	Kate-gória	Názov chráneného územia	rozloha chráneného územia (ha)	stupeň ochrany aktuálny	rozloha ochranného pásma (ha)	stupeň ochrany v OP	okres
1	CHA	Alúvium Paríža	103,09	4	nemá OP	x	NZ
797	PR	Alúvium Žitavy	32,53	4, 3	obvod 100 m	3	KN
3	NPR	Apálsky ostrov	85,97	4, 3, 2	obvod 100 m	3	KN
4	CHA	Arborétum Mlyňany	61,15	4	nemá OP	x	ZM
5	PP	Bábske jazierko	3,52	4	obvod 60 m	3	SA
183	NPR	Bábsky les	30,39	5	obvod 100 m	3	NR
919	CHA	Bábsky park	4,22	3	nemá OP	x	NR
1077	PR	Bíňanský rybník	35,13	4	obvod 100 m	3	NZ
11	PP	Bíňanský sprašový profil	0,36	2	obvod 60 m	3	NZ
925	CHA	Bohatský park	4,64	3	nemá OP	x	KN
927	CHA	Bohunický park	3,60	3	nemá OP	x	LV
12	PR	Bokrošské slanisko	14,06	3	obvod 100 m	3	KN
799	PR	Búčske slanisko	20,40	3	obvod 100 m	3	KN
80	NPR	Burdov	364,14	5, 4, 2	obvod 100 m	3	NZ
18	PP	Bystré jazierko	2,00	4	obvod 60 m	3	SA
1259	CHA	Čenkov	254,87	3	nemá OP	x	KN, NZ
23	PR	Čepúšky	58,13	4	obvod 100 m	3	45,4809 - TO
25	PP	Čermiansky močiar	5,45	5	obvod 60 m	3	TO
1154	PP	Čertova pec	x	x	nemá OP	x	TO
27	NPR	Číčovské mŕtve rameno	79,87	4, 3	55,2553	3	52,277 - KN OP - len KN
931	CHA	Číčovský park	8,66	3	nemá OP	x	KN
28	PR	Čierna voda	6,32	4	obvod 100 m	3	NZ
29	PP	Čierne jazierko	3,40	4	obvod 60 m	3	SA
1190	CHA	Dolné lazy	7,26	3	nemá OP	x	TO
37	PR	Drieňová hora	0,97	3	2,4400	3	NZ
38	CHA	Dropie	912,76	4	nemá OP	x	KN
1120	PR	Dunajské trstiny	104,10	4	obvod 100 m	3	KN
44	PR	Hlohyňa	2,54	4	obvod 100 m	3	LV
45	PR	Holé brehy	5,44	4	24,1100	3	TO
49	NPR	Horšianska dolina	313,38	4, 3, 2	obvod 100 m	3	LV
51	NPR	Hrdovická	30,03	4	obvod 100 m	3	TO
1081	CHA	Huntácka dolina	8,74	4	nemá OP	x	NR
938	CHA	Hurbanovský park	5,44	3	nemá OP	x	KN
52	PR	Chotínske piesky	7,02	3	obvod 100 m	3	KN
56	PR	Jabloňovský Roháč	64,64	4	obvod 100 m	3	57,25 - LV
57	PP	Jahodnianske jazierka	5,33	4	obvod 60 m	3	SA
66	CHA	Jelenská gaštanica	3,80	4	nemá OP	x	NR
1214	CHA	Juhásove slance	41,84	3	nemá OP	x	SA
806	CHA	Jurský Chlm	103,10	3	nemá OP	x	KN, NZ
70	PP	Kamenický sprašový profil	0,15	4	obvod 60 m	3	NZ
1258	CHA	Kamenínske slaniská	119,50	4	nemá OP	x	NZ
926	CHA	Kaštieľsky park	1,10	3	nemá OP	x	KN
939	CHA	Klasovský park	3,99	3	nemá OP	x	NR
1215	CHA	Komárňanské slanisko	14,78	4	nemá OP	x	KN
941	CHA	Komjatický park	6,49	4	nemá OP	x	NZ
1078	PR	Komočín	0,49	4	obvod 100 m	3	KN
1080	CHA	Kostolianske lúky	4,20	3	nemá OP	x	NR
808	PR	Kovarská hôrka	4,40	4, 2	obvod 100 m	3	TO
1076	CHA	Kráľovičova slatina	0,26	4	nemá OP	x	LV
1117	PR	Kratina	10,15	4	obvod 100 m	3	KN
944	CHA	Kraviansky park	2,34	3	nemá OP	x	KN
809	PR	Krivín	54,15	5	obvod 100 m	3	LV
1104	PR	Kusá hora	6,16	4	obvod 100 m	3	LV
946	CHA	Lapášsky park	2,19	3	nemá OP	x	NR
79	NPR	Leliansky les	198,74	5, 3, 2	obvod 100 m	3	NZ
89	CHA	Levické rybníky	91,83	3	nemá OP	x	LV
950	CHA	Levický park	1,73	3	nemá OP	x	LV
951	CHA	Lipovský park	3,43	3	nemá OP	x	NZ
93	PR	Listové jazero	41,02	4	obvod 100 m	3	KN
811	PR	Lohotský močiar	24,13	4	obvod 100 m	3	KN

číslo v ŠZ	Kate-gória	Názov chráneného územia	rozloha chráneného územia (ha)	stupeň ochrany aktuálny	rozloha ochranného pásma (ha)	stupeň ochrany v OP	okres
95	PR	Lupka	20,73	4	obvod 100 m	3	NR
102	PR	Malý ostrov	8,34	4	obvod 100 m	3	KN
952	CHA	Maniansky park	7,69	4	nemá OP	x	NZ
1256	CHA	Marcelovské piesky	42,05	3	nemá OP	x	KN
953	CHA	Marcelovský park	2,16	4	nemá OP	x	KN
802	PR	Martovská mokraď	11,87	4	obvod 100 m	3	KN
105	PP	Meander Chrenovky	0,96	4	obvod 60 m	3	NZ
972	CHA	Močenský park	5,87	4	nemá OP	x	SA
1102	CHA	Moľvy	8,53	4	nemá OP	x	NZ
1079	CHA	Mostová	23,55	4, 3	nemá OP	x	KN
912	PP	Mužliansky potok	30,95	4	obvod 60 m	3	NZ
1118	CHA	Nesvadské piesky	35,32	3, 2	nemá OP	x	KN
174	PP	Nitriansky dolomitový lom	1,26	4	obvod 60 m	3	NR
960	CHA	Novoveský park	6,59	3	nemá OP	x	NR
1194	PR	Palárikovské lúky	16,93	4	nemá OP	x	NZ
967	CHA	Palárikovský park	50,88	4	nemá OP	x	NZ
1260	CHA	Panské lúky	68,81	3	nemá OP	x	NZ
126	NPR	Parížske močiare	184,05	4	obvod 100 m	3	NZ
127	NPR	Patianska cerina	26,50	5	obvod 100 m	3	LV
1216	CHA	Pavelské slanisko	18,61	3	nemá OP	x	KN
1121	PR	Pod Starým vrchom	3,65	4	obvod 100 m	3	KN
815	PR	Pohrebište	69,33	5, 4, 3	obvod 100 m	3	KN
137	PP	Potok Chrenovka	25,88	4	obvod 60 m	3	NZ
142	PR	Prieľačina	35,87	5	obvod 100 m	3	8,00 - TO
1213	CHA	Pri Orechovom rade	1,70	3	nemá OP	x	KN
1116	CHA	Pribetský háj	2,40	4	nemá OP	x	KN
146	PR	Révajovská pustatina	0,68	4	obvod 100 m	3	KN
999	PP	Rieka Žitava	1,82	4	obvod 60 m	3	NZ
969	CHA	Rúbaniansky park	5,77	3	nemá OP	x	NZ
962	CHA	Rumanovský park	2,97	3	nemá OP	x	NR
1257	CHA	Síky	40,12	2	nemá OP	x	SA
157	PR	Solčiansky háj	7,07	4	obvod 100 m	3	TO
817	PR	Sovie vinohrady	4,86	4	obvod 100 m	3	NZ
959	CHA	Strážsky park	6,61	3	nemá OP	x	KN
963	CHA	Svätopeterský park	5,16	3	nemá OP	x	KN
1155	PP	Svoradova jaskyňa	x	x	nemá OP	x	NR
1188	CHA	Šándorky	3,11	3	nemá OP	x	LV
165	PR	Šípka	46,84	5, 4	obvod 100 m	3	LV
1217	CHA	Šurianske slaniská	169,40	4	nemá OP	x	NZ
976	CHA	Šuriansky park	0,95	3	nemá OP	x	NR
978	CHA	Tesársky park	1,96	3	nemá OP	x	TO
197	CHA	Topoľčianska zubria zvernica	140,16	3	nemá OP	x	ZM
981	CHA	Topoľčiansky park	10,33	4	nemá OP	x	ZM
173	PR	Torozlín	5,40	5	obvod 100 m	3	NZ
982	CHA	Tovarnícky park	16,35	3	nemá OP	x	TO
178	PP	Travertínová kopa	0,01	5	obvod 60 m	3	LV
176	PP	Trnovské rameno	6,58	4	obvod 60 m	3	SA
180	NPR	Včelár	8,76	5	obvod 100 m	3	ZM
779	PP	Veľký Inovec	8,40	4	obvod 60 m	3	ZM
822	PR	Veľký les	21,09	5	obvod 100 m	3	NZ
1252	CHA	Vinište	5,79	3	nemá OP	x	TO
188	PP	Vlčianske mŕtve rameno	8,24	4	obvod 60 m	3	SA
189	PR	Vozokánsky luh	11,05	5, 4, 3	obvod 100 m	3	LV
823	PR	Vrbina	34,49	4	obvod 100 m	3	KN
190	PR	Vŕšok	1,45	3	obvod 100 m	3	NZ
1189	CHA	Záhrada	20,03	3	nemá OP	x	TO
185	PR	Zlatniansky luh	9,14	5	obvod 100 m	3	KN
1105	PP	Zlepencová terasa	1,21	4	obvod 60 m	3	LV
196	NPR	Zoborská lesostep	23,08	5, 4, 3, 2	obvod 100 m	3	NR
990	CHA	Železovský park	13,27	3	nemá OP	x	LV
198	PR	Žibrica	68,61	4, 3	nemá OP	x	NR
200	PR	Žitavský luh	74,69	4	obvod 100 m	3	NZ
992	CHA	Žitavský park	4,49	3	nemá OP	x	NR

Zdroj: spracované podľa údajov ŠOP SR (september 2021)

V prípade, ak sa maloplošné chránené územie národnej sústavy prekrýva s územím európskeho významu, stupne ochrany boli upravené v zmysle zásady, že aktuálne platí stupeň ochrany podľa novšieho predpisu (novším predpisom je zväčša výnos MŽP o ÚEV z roku 2004 v znení opatrení MŽP SR z rokov 2017 a 2018). Z celkového počtu 123 MCHÚ sa na území CHKO nachádza 12.

SCHÉMA
MALOPLOŠNÉ CHRÁNENÉ ÚZEMIA

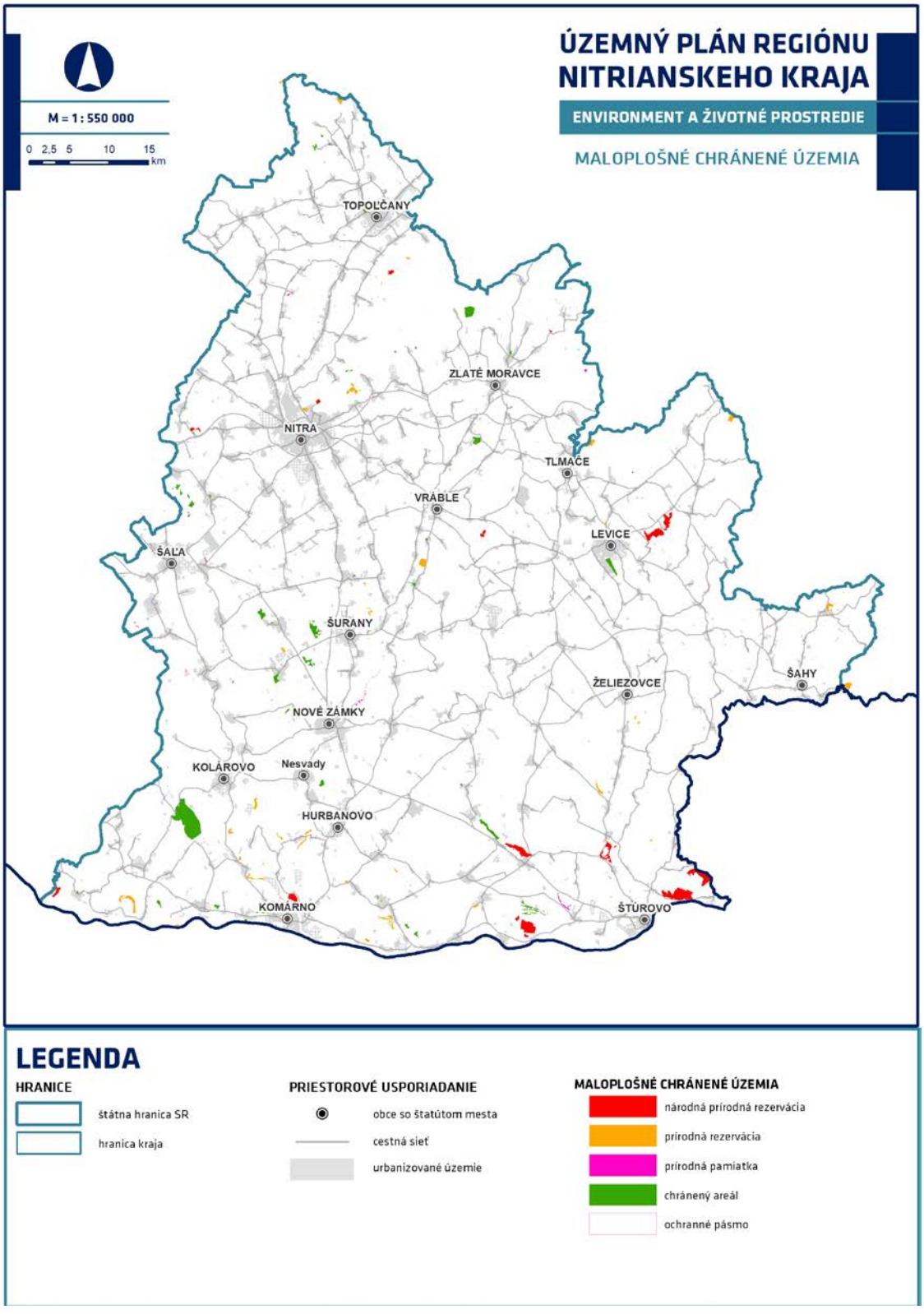

F.1.1.3 PRIRODZENÉ PODZEMNÉ PRIESTORY – JASKYNE A PRIEPASTI

Jaskyne predstavujú jedinečný typ podzemného systému, ktorý je biotopom viacerých chránených druhov živočíchov (netopiere, bezstavovce).

V Nitrianskom kraji je zaregistrovaných 52 jaskýň, z toho v okrese Topoľčany 15, v okrese Nitra 17, v okrese Zlaté Moravce 5, v okrese Levice 9, v okrese Nové Zámky 6 a v okresoch Šaľa a Komárno sa nenachádzajú žiadne jaskyne. Uvedené jaskyne nemajú vyhlásené ochranné pásmo jaskyne.

V riešenom území sa nachádzajú dve verejnosti voľne prístupné jaskyne, a to Svoradova jaskyňa (k.ú. Dražovce v Nitre) a jaskyňa Čertova pec (k.ú. Radošina). Obidve jaskyne sú vyhlásené v zmysle §24 zákona o ochrane prírody a krajiny za prírodné pamiatky.

F.1.1.4 LOKALITY NATURA 2000

Vytvorenie sústavy osobitne chránených území NATURA je jedným zo základných záväzkov členských štátov voči EÚ v oblasti ochrany prírody. Cieľom programu budovania sústavy NATURA 2000 je zachovanie vybraných typov prírodných biotopov a biotopov ohrozených druhov rastlín a živočíchov v celoeurópskom meradle. Sústavu NATURA 2000 tvoria dva typy území:

- Osobitne chránené územia (Special Protection Areas, SPA) - vyhlasované na základe smernice o vtákoch - v národnej legislatíve: chránené vtáčie územia.
- Osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation, SAC) - vyhlasované na základe smernice o biotopoch - v národnej legislatíve: územia európskeho významu - pred vyhlásením, po vyhlásení je územie zaradené v príslušnej národnej kategórii chránených území.

NATURA 2000 má zabezpečiť priaznivý stav populácií vybraných druhov živočíchov a rastlín a priaznivý stav biotopov, čo však vôbec nevylučuje hospodárske aktivity v územiach, pokiaľ tento priaznivý stav nenarušujú.

F.1.1.4.1 CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIA

V riešenom území NSK sa nachádza 9 CHVÚ - viď tabuľka nižšie. Pre 7 z nich boli schválené v rokoch 2017 – 2020 programy starostlivosti, ktoré obsahujú popis územia a hodnotenie stavu druhov vtáctva, pre ktoré bolo dané CHVÚ vyhlásené. Obsahujú tiež ochranárske ciele a opatrenia pre tieto druhy, vrátane určenia zodpovedností a odhadu výšky finančných prostriedkov a predpokladaných zdrojov financovania. Pre CHVÚ Tribeč je program starostlivosti v štádiu prerokovania (ukončené predrokovanie s verejnosťou). Pre CHVÚ Dunajské luhy je programy starostlivosti v štádiu prípravy resp. dopracovania.

V CHVÚ platí prvý stupeň ochrany a tzv. zakázané činnosti, ktoré sú špecifikované v jednotlivých vyhlasovacích predpisoch. Na základe poznatkov z mapovania a monitoringu výberových vtáčích druhov bol pre jednotlivé CHVÚ definovaný aktuálny (priaznivý/nepriaznivý) stav týchto druhov ako základný podklad na vypracovanie programov starostlivosti. Programy starostlivosti o CHVÚ sú dokumentáciou ochrany prírody podľa § 54 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, ktorá sa spracúva spravidla pre obdobie 30 rokov.

Národný zoznam chránených vtáčích území bol schválený Vládou SR uznesením č. 636 zo dňa 9. júla 2003 v súlade s ustanovením § 26 zákona č. 543/2002 Z. z.. Zoznam bol v roku 2009 na žiadosť Európskej komisie zmenený a doplnený.

Tabuľka: Prehľad chránených vtáčích území

Názov CHVÚ	Kód CHVÚ	Výmera (ha)	Pôsobnosť	Rok vyhlásenia	Rok schválenia programu starostlivosti o CHVÚ
Dolné Pohronie	SKCHVU004	226 ha	CHKO Dunajské luhy	2008	2017
Dolné Považie	SKCHVU005	32 360 ha	CHKO Dunajské luhy	2006	2018
Dunajské luhy	SKCHVU007	17 654 ha	CHKO Dunajské luhy	2008	-
Kráľová	SKCHVU010	1 214 ha	CHKO Dunajské luhy	2008	2017
Ostrovné lúky	SKCHVU019	8 335 ha	CHKO Dunajské luhy	2008	2018
Parížske močiare	SKCHVU020	375 ha	CHKO Dunajské luhy	2008	2018
Poiplie	SKCHVU021	8 055 ha	CHKO Štiavnické vrchy	2008	2018
Tribeč	SKCHVU031	24 227 ha	CHKO Ponitrie	2008	-
Žitavský luh	SKCHVU038	155 ha	CHKO Dunajské luhy	2008	2020

Zdroj: upravená podľa údajov ŠOP SR (september 2021)

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE DOLNÉ POHRONIE

Identifikačný kód	SKCHVU004
Výmera lokality	225,9 ha
Odôvodnenie návrhu ochrany	Dolné Pohronie je jedným z piatich najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie včelárika zlatého (*Merops apiaster*).
Správca územia	CHKO Dunajské luhy, CHKO Ponitrie

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE DOLNÉ POVAŽIE

Identifikačný kód	SKCHVU005
Výmera lokality	32 359,9 ha
Odôvodnenie návrhu ochrany	Dolné Považie je jedným z piatich najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie druhov sokol červenonohý (*Falco vespertinus*), krakľa belasá (*Coracias garrulus*), kaňa močiarna (*Circus aeruginosus*), ľabtuška poľná (*Anthus campestris*), strakoš kolesár (*Lanius minor*) a ďateľ hnedkavý (*Dendrocopos syriacus*). Pravidelne tu hniezdi viac ako 1% národnej populácie druhov rybárik riečny (*Alcedo atthis*), penica jarabá (*Sylvia nisoria*), pipíška chochlatá (*Galerida cristata*), prepelica poľná (*Coturnix coturnix*) a príhľaviar čiernohlavý (*Saxicola torquata*).
Správca územia	CHKO Dunajské luhy

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE KRÁĽOVÁ

Identifikačný kód	SKCHVU010
Výmera lokality	1 213,9 ha
Odôvodnenie návrhu ochrany	Kráľová je jedným z piatich najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie bučiaka nočného (*Nycticorax nycticorax*).
Správca územia	CHKO Dunajské luhy

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE OSTROVNÉ LÚKY

Identifikačný kód	SKCHVU019
Výmera lokality	8 334,7 ha
Odôvodnenie návrhu ochrany	Ostrovné lúky sú jedným z piatich najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie sokola červenonohého (*Falco vespertinus*). Pravidelne tu hniezdi viac ako 1% národnej populácie strakoša kolesára (*Lanius minor*) a ľabtušky poľnej (*Anthus campestris*).
Správca územia	CHKO Dunajské luhy

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE DUNAJSKÉ LUHY

Identifikačný kód	SKCHVU007
Výmera lokality	17 633,1 ha
Odôvodnenie návrhu ochrany	Dunajské luhy sú jedným z piatich najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie druhov orliak morský (*Haliaeetus albicilla*), volavka striebristá (*Egretta garzetta*), haja tmavá (*Milvus migrans*), bučiačik močiarny (*Ixobrychus minutus*), čajka čiernohlavá (*Larus melanocephalus*), rybár riečny (*Sterna hirundo*), rybárik riečny (*Alcedo atthis*), kačica chrapľavá (*Anas querquedula*), kalužiak červenonohý (*Tringa totanus*), hrdzavka potápavá (*Netta rufina*) a kačica chripľavá (*Anas strepera*). V území pravidelne zimuje alebo migruje viac ako 1% európskej ťahovej populácie druhov potápač biely (*Mergus albellus*), chochlačka vrkočatá (*Aythya fuligula*), chochlačka sivá (*Aythya ferina*) a hlaholka severská (*Bucephala clangula*). Územie pravidelne podporuje počas migrácie viac ako 20 000 a počas zimovania viac ako 70 000 jedincov viacerých vodných druhov vtákov. Ďalej v území pravidelne hniezdi viac ako 1% národnej populácie druhov ľabtuška poľná (*Anthus campestris*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), kaňa močiarna (*Circus aeruginosus*) a brehuľa hnedá (*Riparia riparia*).
Správca územia	CHKO Dunajské luhy, RSOPK Bratislava

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE PARÍŽSKE MOČIARE

Identifikačný kód	SKCHVU020
Výmera lokality	375,3 ha
Odôvodnenie návrhu ochrany	Parížske močiare sú jedným z piatich najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie druhov kaňa močiarna (*Circus aeruginosus*), chriašteľ malý (*Porzana parva*), trsteniarik tamaryškový (*Acrocephalus melanopogon*) a kačica chrapľavá (*Anas querquedula*). Pravidelne tu zimuje viac ako 1% stredoeurópskej populácie husi divej (*Anser anser*). Pravidelne tu hniezdi viac ako 1% národnej populácie druhov včelárik zlatý (*Merops apiaster*) a bučiačik močiarny (*Ixobrychus minutus*).
Správca územia	CHKO Dunajské luhy

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE POIPLIE

Identifikačný kód	SKCHVU021
Výmera lokality	8 054,8 ha
Odôvodnenie návrhu ochrany	Poiplie je jedným z piatich najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie druhov bocian biely (*Ciconia ciconia*), kaňa močiarna (*Circus aeruginosus*), bučiačik močiarny (*Ixobrychus minutus*), strakoš kolesár (*Lanius minor*), chriašteľ malý (*Porzana parva*), chriašteľ bodkovaný (*Porzana porzana*), rybárik riečny (*Alcedo atthis*), ďateľ hnedkavý (*Dendrocopos syriacus*), včelárik zlatý (*Merops apiaster*) a výrik lesný (*Otus scops*). Pravidelne tu hniezdi viac ako 1% národnej populácie druhov penica jarabá (*Sylvia nisoria*), prepelica poľná (*Coturnix coturnix*), pipíška chochlatá (*Galerida cristata*), brehuľa hnedá (*Riparia riparia*) a príhľaviar čiernohlavý (*Saxicola torquata*).
Správca územia	CHKO Štiavnické vrchy, CHKO Cerová vrchovina, CHKO Ponitrie

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE TRIBEČ

Identifikačný kód	SKCHVU031
Výmera lokality	24 227,5 ha
Odôvodnenie návrhu ochrany	Tríbeč je jedným z piatich najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie druhov orol kráľovský (*Aquila heliaca*) a penica jarabá (*Sylvia nisoria*). Pravidelne tu hniezdi viac ako 1% národnej populácie druhov výr skalný (*Bubo bubo*), lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*), včelár lesný (*Pernis apivorus*), ďateľ prostredný (*Dendrocopos medius*), muchárik bielokrký (*Ficedula albicollis*), prepelica poľná (*Coturnix coturnix*), krutihlav hnedý (*Jynx torquilla*), hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*), žltochvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*) a muchár sivý (*Muscicapa striata*).
Správca územia	CHKO Ponitrie

CHRÁNENÉ VTÁČIE ŽITAVSKÝ LUH

Identifikačný kód	SKCHVU038
Výmera lokality	155,3 ha
Odôvodnenie návrhu ochrany	Žitavský luh je jedným z piatich najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie druhov chriašteľ bodkovaný (*Porzana porzana*) a kačica chrapľavá (*Anas querquedula*) a pravidelne tu hniezdi viac ako 1% národnej populácie kane močiarnej (*Circus aeruginosus*).
Správca územia	CHKO Dunajské luhy, CHKO Ponitrie

Bližšie údaje o vymedzení hraníc jednotlivých CHVÚ, definovaní zakázaných činností, ktoré môžu mať negatívny vplyv na predmet ochrany a ich časovej platnosti sú stanovené v platných vyhláškach.

F.1.1.4.2 ÚZEMIA EURÓPSKEHO VÝZNAMU

V riešenom území NSK bolo v zmysle 2. aktualizovaného národného zoznamu území európskeho významu vymedzených 98 ÚEV, z ktorých bolo ku septembru 2021 vyhlásených spolu 22. Všetky ÚEV boli vyhlásené v kategórii chránený areál. Vymedzenie hraníc, rozloha, stupeň ochrany a predmet ochrany je uvedený v jednotlivých vyhlasovacích predpisoch. Zoznam ÚEV v riešenom území a ich prekryv s národnou sústavou chránených území uvádza nasledujúca tabuľka.

Územia európskeho významu sú vymedzené podľa § 27 zákona 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a platí v nich druhý až piaty stupeň ochrany podľa § 13 až § 16 tohto zákona.

Národný zoznam území európskeho významu schválila vláda 17.3.2004 a bol vydaný Všeobecne záväzným právnym predpisom - Výnosom MŽP SR č. 3/2004-5.1. zo 14. júla 2004 s účinnosťou od 1. augusta 2004. Takto zverejnené územia európskeho významu sa považujú za chránené územia vyhlásené podľa zákona o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (§ 27 ods. 7 uvedeného zákona). Národný zoznam bol dvakrát aktualizovaný (2011 a 2017) prostredníctvom Opatrenia zo 7. de-cembra 2017 č. 1/2017, ktorým sa mení a dopĺňa výnos MŽP SR zo 14. júla 2004 č. 3/2004-5.1, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu a Opatrenia z 29.novembra 2018 č. 1/2018, ktorým sa mení a dopĺňa výnos Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky zo 14. júla 2004 č. 3/2004-5.1, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu v znení opatrenia č. 1/2017.

Tabuľka: Prehľad území európskeho významu a ich prekryv s národnou sieťou chránených území

Názov ÚEV	Kód ÚEV	Výmera (ha)	Prekrytie s národnou sústavou CHÚ	Rok vyhlásenia ÚEV / predpokladaný rok vyhlásenia
Abov	SKUEV0071	21	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Alúvium Ipľa	SKUEV0257	251	čiastočné (25%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Alúvium Starej Nitry	SKUEV0155	434	čiastočné (1%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Alúvium Starej Nitry	SKUEV2155	140	mimo národnej sústavy	
Alúvium Žitavy	SKUEV0159	46	prekryté (100%)	
Bábsky les	SKUEV0869	61	čiastočne (46,52%)	
Bagovský vrch	SKUEV0294	223	mimo národnej sústavy	
Bagovský vrch	SKUEV2294	143	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Bočina	SKUEV0135	45	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Bokrošské slanisko	SKUEV0076	10	prekryté (100%)	
Brezovská stráň	SKUEV0392	66	čiastočne (1,26%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Brezovská stráň	SKUEV2392	354	mimo národnej sústavy	
Búčske slanisko	SKUEV0069	45	čiastočne prekryté (32%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Burdov	SKUEV0184	1 680	čiastočne prekryté (34%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Burdov	SKUEV2184	253	mimo národnej sústavy	
Cerovina	SKUEV0129	354	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Čajkovské bralie	SKUEV0262	1 621	prekryté (100%)	
Čenkov	SKUEV0067	79	čiastočne prekryté (51%)	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 247/2020 Z. z. z 26. augusta, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Čenkov
Čenkov	SKUEV2067	176	čiastočne prekryté (11,5%)	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 247/2020 Z. z. z 26. augusta, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Čenkov
Číčovské luhy	SKUEV0182	483	prekryté (100%)	
Číčovské luhy	SKUEV1182	202	prekryté (100%)	
Čierny hrad	SKUEV0875	101	mimo národnej sústavy	
Čilížské močiare	SKUEV1227	337	čiastočne prekryté (26%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Činok	SKUEV0874	477	mimo národnej sústavy	
Detvice	SKUEV0072	89	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Dolné lazy	SKUEV0136	6	prekryté (100%)	Vyhláška KÚŽP Nitra č. 3/2010 z 3. marca 2010, ktorou sa vyhlasuje chránený areál Dolné Lazy
Dolnovážske luhy	SKUEV0092	209	čiastočne prekryté (41%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Dolný háj	SKUEV0085	58	čiastočne prekryté (11%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Dolný tok Hrona	SKUEV0820	587	čiastočne prekryté (0,06%)	
Dolný tok Ipľa	SKUEV0824	201	mimo národnej sústavy	
Drieňová hora	SKUEV0292	10	čiastočne prekryté (20%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Dunaj	SKUEV2393	667	mimo národnej sústavy	
Dunaj	SKUEV0393	1 426	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Dunajské luhy	SKUEV2090	1 225	čiastočne prekryté (82,8%)	
Dunajské trstiny	SKUEV0077	169	čiastočne prekryté (61%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Dvorčiansky les	SKUEV0176	147	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Gýmeš	SKUEV0131	73	prekryté (100%)	
Hodrušská hornatina	SKUEV0263	10 268	čiastočne prekryté (99%)	
Horná hora	SKUEV0876	133	mimo národnej sústavy	
Horný háj	SKUEV0079	73	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Horšianska dolina	SKUEV0870	183	čiastočne prekryté (98,7%)	
Hôrky	SKUEV0133	82	prekryté (100%)	
Hôrky	SKUEV2133	174	čiastočne prekryté (95,5%)	
Hradná dolina	SKUEV0024	14	mimo národnej sústavy	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 193/2021 Z. z., ktorým sa vyhlasuje chránený areál Hradná dolina
Chotínske piesky	SKUEV0100	7	prekryté (100%)	
Jedzina	SKUEV0872	653	mimo národnej sústavy	
Juhásove slance	SKUEV0080	42	prekryté (100%)	Vyhláška KÚŽP Nitra č. 2/2012 z 10. apríla 2012, ktorou sa vyhlasuje chránený areál Juhásove slance
Jurský Chlm	SKUEV0068	105	čiastočne prekryté (5%)	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 160/2020 Z. z. z 10. júna 2020, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Jurský chlm
Kamenínske slaniská	SKUEV0066	119	čiastočne prekryté (45%)	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 246/2020 Z. z. z 26. augusta 2020, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Kamenínske slaniská
Kľúčovské rameno	SKUEV0293	468	prekryté (100%)	
Komárňanské slanisko	SKUEV0010	15	prekryté (100%)	Vyhláška KÚŽP Nitra č. 3/2012 z 10. apríla 2012, ktorou sa vyhlasuje chránený areál Komárňanské slanisko

Názov ÚEV	Kód ÚEV	Výmera (ha)	Prekrytie s národnou sústavou CHÚ	Rok vyhlásenia ÚEV / predpokladaný rok vyhlásenia
Kostolianske lúky	SKUEV0132	4	prekryté (100%)	
Krivé hrabiny	SKUEV0086	83	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Kulháň	SKUEV0134	129	čiastočne prekryté (48,75%)	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 194/2021 Z. z., ktorým sa vyhlasuje chránený areál Kulháň
Listové jazero	SKUEV0073	42	prekryté (100%)	
Litava	SKUEV0036	2 630	čiastočne prekryté (6%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Lohotský močiar	SKUEV0552	22	prekryté (100%)	
Ludinský háj	SKUEV0180	162	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Lupka	SKUEV0879	23	prekryté (100%)	
Malý Bahorec	SKUEV0877	6	mimo národnej sústavy	
Malý Dunaj	SKUEV0822	1738	mimo národnej sústavy	
Marcelovské piesky	SKUEV0065	42	čiastočne prekryté (14%)	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 244/2020 Z. z. z 26. augusta 2020, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Marcelovské piesky
Martovská mokraď	SKUEV0070	34	čiastočne prekryté (35%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Modrý vrch	SKUEV2158	21	mimo národnej sústavy	
Modrý vrch	SKUEV0158	148	čiastočne prekryté (1%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Mochovská cerina	SKUEV0867	858	mimo národnej sústavy	
Mostová	SKUEV0078	22	čiastočne prekryté (66%)	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 162/2020 Z. z. z 10. júna 2020, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Mostová
Nesvadské piesky	SKUEV2098	19	mimo národnej sústavy	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 159/2020 Z. z. z 10. júna 2020, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Nesvadské piesky
Nesvadské piesky	SKUEV0098	17	čiastočne prekryté (77%)	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 159/2020 Z. z. z 10. júna 2020, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Nesvadské piesky
Osminy	SKUEV0087	99	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Palárikovské lúky	SKUEV0097	15	prekryté (100%)	Vyhláška KÚŽP v Nitre 1/2011 z 14.1.2011, účinnosť od 1.2.2011
Panské lúky	SKUEV0095	69	mimo národnej sústavy	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 248/2020 Z. z. z 26. augusta 2020, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Panské lúky
Patianska cerina	SKUEV0882	808	čiastočne prekryté (3,71%)	
Pavelské slanisko	SKUEV0099	18	prekryté (100%)	Vyhláška KÚŽP Nitra č. 4/2012 z 10. apríla 2012, ktorou sa vyhlasuje chránený areál Pavelské slanisko
Ploská hora	SKUEV0091	27	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Pohrebište	SKUEV0395	85	čiastočne prekryté (80%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Pohronský Inovec	SKUEV0873	449	mimo národnej sústavy	
Prašická dubina	SKUEV0880	40	mimo národnej sústavy	
Pri Orechovom rade	SKUEV0017	2	prekryté (100%)	Vyhláška KÚŽP Nitra č. 1/2012 z 10. apríla 2012, ktorou sa vyhlasuje chránený areál Pri Orechovom rade
Prieľačina	SKUEV0565	37	prekryté (100%)	
Rataj	SKUEV0865	192	mimo národnej sústavy	
Síky	SKUEV0088	40	mimo národnej sústavy	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 245/2020 Z. z. z 26. augusta 2020, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Síky
Sovie vinohrady	SKUEV0823	10	čiastočne prekryté (51,4%)	
Starý vrch	SKUEV0157	13	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Šándorky	SKUEV0271	3	prekryté (100%)	Vyhláška KÚŽP Nitra č. 1/2010 z 3. marca 2010, ktorou sa vyhlasuje chránený areál Šándorky
Šurianske slaniská	SKUEV0096	169	prekryté (100%)	Vyhláška KÚŽP Nitra č. 5/2012 z 10. apríla 2012, ktorou sa vyhlasuje chránený areál Šurianske slaniská
Tlstý vrch	SKUEV0258	1216	prekryté (100%)	
Vážsky Dunaj	SKUEV0819	756	čiastočne prekryté (0,35%)	
Včelár	SKUEV0868	19	čiastočne prekryté (39,02%)	
Veľkolélsky ostrov	SKUEV0183	328	prekryté (100%)	
Veľký les	SKUEV0094	46	čiastočne prekryté (47%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Vinište	SKUEV0021	6	mimo národnej sústavy	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 163/2020 Z. z. z 10. júna 2020, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Vinište
Vinodolský hájik	SKUEV0126	22	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Vozokánsky luh	SKUEV0272	6	čiastočne prekryté (87,66%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Vozokánsky luh	SKUEV2272	10	čiastočne prekryté (87,4%)	

Názov ÚEV	Kód ÚEV	Výmera (ha)	Prekrytie s národnou sústavou CHÚ	Rok vyhlásenia ÚEV / predpokladaný rok vyhlásenia
Záhrada	SKUEV0137	20	prekryté (100%)	Vyhláška KÚŽP Nitra č. 2/2010 z 3. marca 2010, ktorou sa vyhlasuje chránený areál Záhrada
Zátoň	SKUEV0084	82	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022
Zobor	SKUEV0130	1 905	čiastočne prekryté (99,21%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2022

Zdroj: spracované podľa údajov ŠOP SR (september 2021)

V rámci jednotlivých území európskeho významu boli stanovené samostatné ciele pre biotopy európskeho významu a pre druhy európskeho významu, pre ktoré boli tieto lokality vymedzené. Pre jednotlivé biotopy a druhy rastlín a živočíchov sú postupne vypracúvané odporúčané manažmentové opatrenia, ktoré sú východiskom pre spracovanie zásad starostlivosti o biotopy a druhy európskeho významu. Program starostlivosti o biotopy a druhy európskeho významu v územiach európskeho významu sú tak novou dokumentáciou ochrany prírody a krajiny podľa § 54 ods. 4 písm. b) zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Do súčasnej doby boli spracované programy starostlivosti pre 21 ÚEV.

SCHÉMA
LOKALITY SÚSTAVY NATURA 2000

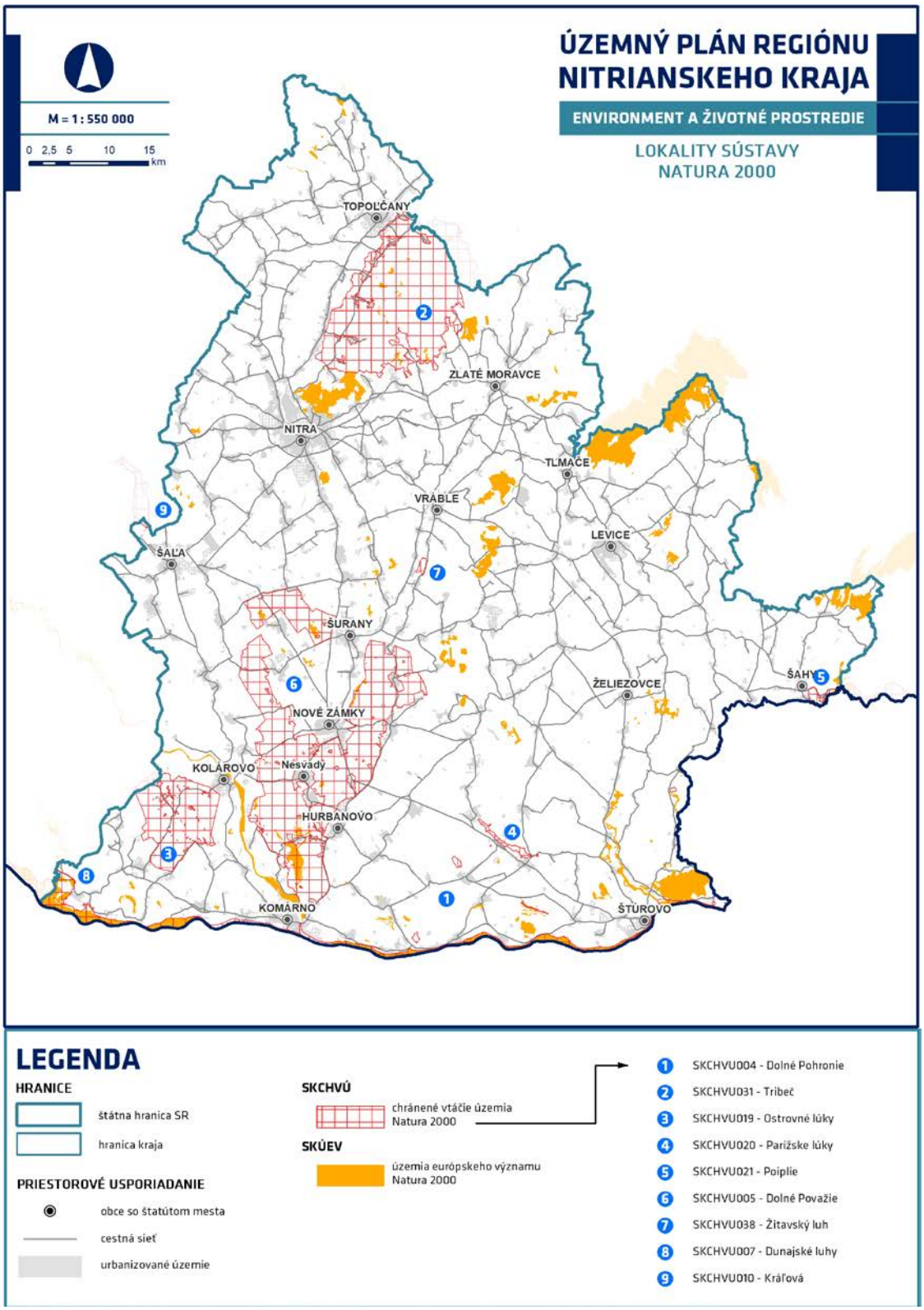

F.1.1.5 MOKRADE

Slovenská republika pristúpila k Dohovoru o mokradiach majúcich medzinárodný význam, najmä ako biotopy vodného vtáctva tzv. Ramsarskej konvencii, čím na seba prevzala z neho vyplývajúce záväzky v oblasti ochrany a rozumného využívania všetkých druhov mokradí. Zaviazala sa tak chrániť mokrade na svojom území, vypracovať a realizovať opatrenia vo vzťahu k existujúcim mokradiam. Osobitným záväzkom je prihlásenie vybratých mokradí na zápis do svetového Zoznamu mokradí medzinárodného významu (tzv. Ramsarské lokality).

Základným strategickým dokumentom SR na plnenie záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru o mokradiach je program starostlivosti o mokrade a jeho akčné plány pre mokrade. V súčasnosti je platný Program starostlivosti o mokrade Slovenska do roku 2024. Na jeho implementáciu schvaľuje vláda SR každé tri roky akčný plán. Úsilím je, aby významnou mierou prispel k zlepšeniu poznania mokradí, k ich ochrane i obnove, k múdremu a udržateľnému využívaniu a v neposlednom rade k zvyšovaniu povedomia verejnosti.

V riešenom území sa nachádzajú viaceré územia, v ktorých sú predmetom ochrany mokraďové biotopy a/alebo druhy viazané na mokraďové biotopy. Ide o územia kľúčovo závislé na vode, medzi ktoré sú zaradené územia zapísané v zozname mokradí medzinárodného významu (tzv. ramsarské lokality), mnohé územia európskeho významu, chránené vtáčie územia, maloplošné chránené územia, ako aj územia s výskytom biotopov európskeho významu mokraďového charakteru.

MOKRADE MEDZINÁRODNÉHO VÝZNAMU - RAMSARSKÉ LOKALITY

V riešenom území sa nachádzajú 3 medzinárodne významné mokrade (Ramsarské lokality) - Parížske močiare, Dunajské luhy a Poiplie. Ramsarské lokality sú mokrade spĺňajúce kritériá Ramsarskej konvencie pre zapísanie do Zoznamu mokradí medzinárodného významu, mokrade s výskytom rastlín a živočíchov indikujúcich medzinárodný význam lokality (druhy chránené alebo ohrozené z hľadiska globálneho alebo európskeho), prípadne mokrade obsahujúce typy ohrozených prírodných biotopov Európy.

PARÍŽSKE MOČIARE

Dátum zapísania	**2.7.1990**
Výmera lokality	184 ha
Nadmorská výška	120 - 125 m n.m.
Okres	**Nové Zámky**
Stručná charakteristika	Rozsiahle močiare a zárasty trsti *Phragmites australis* v plytkej depresii potoka Paríž v juhovýchodnej časti Podunajskej nížiny a Podunajskej pahorkatiny, ktoré sú významnou hniezdnou lokalitou vodného vtáctva (predovšetkým *Passeriformes*, najvýznamnejšia hniezdna lokalita *Acrocephalus melanopogon* a *Panurus biarmicus* v SR), s vysokou koncentráciou hniezdiacich párov; migračná zastávka sťahovavých vodných vtákov.

POIPLIE

Dátum zapísania	**17.2.1998**
Výmera lokality	410,87 ha
Nadmorská výška	124 - 132 m n.m.
Okres	Levice, Veľký Krtíš
Stručná charakteristika	Zvyšok rozsiahlejšieho mokraďového ekosystému povodia Ipľa na juhu stredného Slovenska v cezhraničnom úseku nadväzujúcom na rozľahlejšie mokrade v Maďarsku. Územie s veľkou koncentráciou prírodných hodnôt z hľadiska hydrologického, geomorfologického, botanického ako aj zoologického.

DUNAJSKÉ LUHY

Dátum zapísania	**26.5.1993**
Výmera lokality	14 488 ha
Nadmorská výška	121,7 m n.m. (108,4 - 135 m n.m.)
Okres	Bratislava II, Bratislava V, Dunajská Streda, **Komárno**, Senec
Stručná charakteristika	Hlavný tok rieky Dunaj a jej ľavý breh v pohraničnej polohe pozdĺž hraníc s Maďarskom (80 km úsek medzi Bratislavou a Zlatnou na Ostrove), s dobre vyvinutým systémom ramien, mŕtvych ramien, piesčitých a štrkových brehov. Územie je tvorené lužnými lesmi, močiarmi a mokrými lúkami, ktoré poskytujú biotop pre mnohé vzácne a ohrozené druhy rastlín a živočíchov. Prevažná časť územia leží v CHKO Dunajské luhy s prísnejšou ochranou niektorých lokalít.

LOKÁLNE, REGIONÁLNE A NÁRODNE VÝZNAMNÉ MOKRADE

Podľa prehľadu mokradí Slovenska sa v riešenom území nachádza spolu 202 mokraďových lokalít, z toho 131 lokálneho významu, 64 regionálneho významu a 7 mokradí národného významu s celkovou výmerou 2 895,72 ha. Najväčší výskyt mokradí je evidovaný v okrese Nové Zámky, ktoré tvoria takmer 85% celkovej rozlohy mokradí riešeného územia.

Tabuľka: Počet a výmera mokradí v jednotlivých okresoch riešeného územia

okres	lokálne významné mokrade	regionálne významné mokrade	národne významné mokrade	výmera (ha)
Komárno	4	24	5	95,00
Levice	26	10	—	23,80
Nitra	4	5	—	14,21
Nové Zámky	53	15	2	2 460,92
Šaľa	31	7	—	151,71
Topoľčany	13	3	—	150,10
Zlaté Moravce	—	—	—	—
Spolu - Nitriansky kraj	**131**	**64**	**7**	**2 895,72**
	202			

Zdroj: upravené podľa ŠOP SR - Prehľad mokradí Slovenska (september 2021)

Medzi mokrade národného významu patria mokrade významom presahujúce jeden okres, kraj alebo geomorfologický celok. Ide o lokality charakteristické pre Slovensko z hľadiska botanického, zoologického, limnologického alebo hydrologického, najmä prírodné a prírode blízke mokrade charakteristické pre väčší biogeografický celok. Do tejto kategórie patria tiež mokrade s podstatnou hydrologickou, biologickou alebo ekologickou úlohou v prirodzenom fungovaní veľkého povodia. Patria sem aj špecifické typy mokradí, vzácne alebo neobvyklé na území Slovenska.

Tabuľka: Národne významné mokrade v riešenom území

Názov	Obec	Okres	Výmera (ha)
Apáli	Komárno	KN	166,58
Listové jazero	Vrbová nad Váhom	KN	41,02
Bokrošské slanisko	Iža	KN	14,06
Veľký Lél (ostrov)	Zlatná na Ostrove	KN	9,14
Malý ostrov	Kameničná	KN	8,34
Žitavský luh	Maňa, Michal n. Žitavou, Kmeťovo	NZ	74,69
Kamenínske slanisko	Kamenín	NZ	34,89
Spolu			**348,72**

Zdroj: upravené podľa ŠOP SR - Prehľad mokradí Slovenska (september 2021)

SCHÉMA
MOKRADE

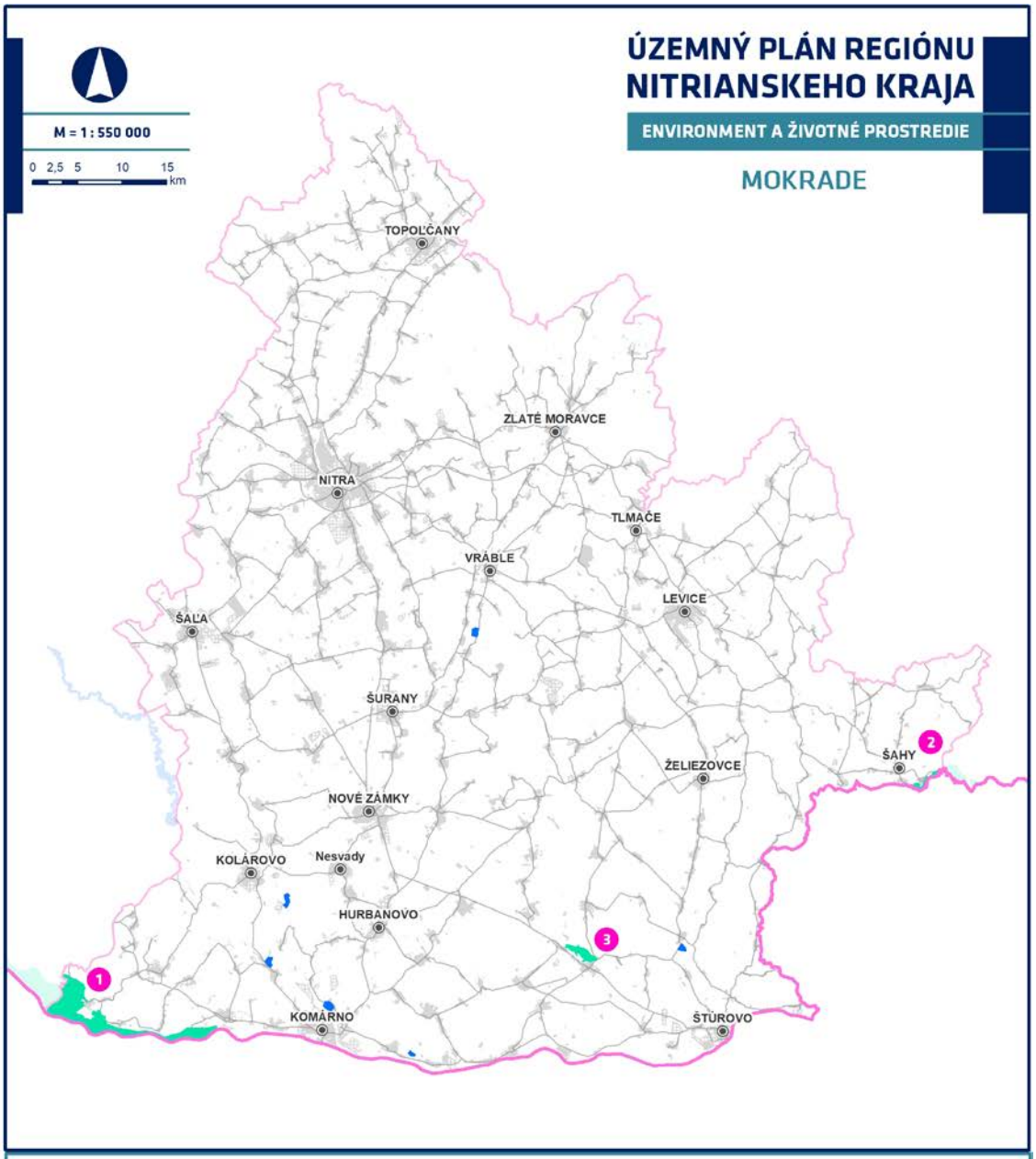

LOKALITY NATURA 2000 ZÁVISLÉ NA VODNOM PROSTREDÍ

Na území Nitrianskeho samosprávneho kraja sa nachádza 6 z celkového počtu 7 chránených vtáčích území, ktoré sú zaradené medzi územia kľúčovo závislé na vode. Sú to chránené vtáčie územia Dolné Pohronie, Dolné Považie, Dunajské luhy, Kráľová, Ostrovné lúky, Parížske močiare, Poiplie a Žitavský luh.

Území európskeho významu identifikovaných ako kľúčovo závislých na vode je až 66 z celkového počtu 98 ÚEV. Ich prehľad na uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Všetky mokraďové územia zaradené do sústavy Natura 2000 (ÚEV a CHVÚ pre vodné vtáky) spĺňajú kritériá medzinárodnej významnosti aj z hľadiska Ramsarského dohovoru.

Tabuľka: Prehľad území európskeho významu kľúčovo závislých na vode

Názov ÚEV	Kód ÚEV	Bioregión	Výmera (ha)
Alúvium Ipľa	SKUEV0257	PAN	251
Alúvium Starej Nitry	SKUEV0155	PAN	434
Alúvium Starej Nitry	SKUEV2155	PAN	140
Alúvium Žitavy	SKUEV0159	PAN	46
Bočina	SKUEV0135	ALP	45
Bokrošské slanisko	SKUEV0076	PAN	10
Brezovská stráň	SKUEV0392	PAN	66
Brezovská stráň	SKUEV2392	PAN	354
Búčske slanisko	SKUEV0069	PAN	45
Burdov	SKUEV0184	PAN	1 680
Burdov	SKUEV2184	PAN	253
Cerovina	SKUEV0129	PAN	354
Čajkovské bralie	SKUEV0262	ALP	1 621
Čenkov	SKUEV0067	PAN	79
Čenkov	SKUEV2067	PAN	176
Číčovské luhy	SKUEV0182	PAN	483
Číčovské luhy	SKUEV1182	PAN	202
Čilížské močiare	SKUEV1227	PAN	337
Člnok	SKUEV0874	ALP, PAN	477
Detvice	SKUEV0072	PAN	89
Dolnovážske luhy	SKUEV0092	PAN	209
Dolný háj	SKUEV0085	PAN	58
Dolný tok Hrona	SKUEV0820	PAN	587
Dolný tok Ipľa	SKUEV0824	PAN	201
Dunaj	SKUEV2393	PAN	667
Dunaj	SKUEV0393	PAN	1 426
Dunajské luhy	SKUEV2090	PAN	1 225
Dunajské trstiny	SKUEV0077	PAN	169
Dvorčiansky les	SKUEV0176	PAN	147
Gýmeš	SKUEV0131	ALP	73
Hodrušská hornatina	SKUEV0263	ALP	10 268
Horšianska dolina	SKUEV0870	PAN	183
Hradná dolina	SKUEV0024	ALP	14
Jedzina	SKUEV0872	ALP, PAN	653
Juhásove slance	SKUEV0080	PAN	42
Jurský Chlm	SKUEV0068	PAN	105
Kamenínske slaniská	SKUEV0066	PAN	119
Kľúčovské rameno	SKUEV0293	PAN	468
Kľúčovské rameno	SKUEV1293	PAN	468
Komárňanské slanisko	SKUEV0010	PAN	15
Kulháň	SKUEV0134	ALP	129
Listové jazero	SKUEV0073	PAN	42
Litava	SKUEV0036	ALP, PAN	2 630
Lohotský močiar	SKUEV0552	PAN	22
Malý Dunaj	SKUEV0822	PAN	1 738
Martovská mokraď	SKUEV0070	PAN	34

Názov ÚEV	Kód ÚEV	Bioregión	Výmera (ha)
Mochovská cerina	SKUEV0867	PAN	858
Mostová	SKUEV0078	PAN	22
Palárikovské lúky	SKUEV0097	PAN	15
Panské lúky	SKUEV0095	PAN	69
Pavelské slanisko	SKUEV0099	PAN	18
Pohrebište	SKUEV0395	PAN	85
Pohronský Inovec	SKUEV0873	ALP, PAN	449
Prašická dubina	SKUEV0880	ALP	40
Pri Orechovom rade	SKUEV0017	PAN	2
Rataj	SKUEV0865	PAN	192
Síky	SKUEV0088	PAN	40
Šurianske slaniská	SKUEV0096	PAN	169
Tlstý vrch	SKUEV0258	ALP	1 216
Vážsky Dunaj	SKUEV0819	PAN	756
Veľkolélsky ostrov	SKUEV0183	PAN	328
Veľký les	SKUEV0094	PAN	46
Vinodolský hájik	SKUEV0126	PAN	22
Vozokánsky luh	SKUEV0272	PAN	6
Vozokánsky luh	SKUEV2272	PAN	10
Zátoň	SKUEV0084	PAN	82
Zobor	SKUEV0130	ALP	1 905

Zdroj: spracované podľa údajov ŠOP SR a MŽP (september 2021)

Uvedené ÚEV, ktoré sú závislé na vodnom prostredí sú v zmysle Katalógu biotopov Slovenska rozdelené na slaniská, vodné biotopy, nelesné brehové porasty, lúky a pasienky, rašeliniská a slatiny, prameniská a lesné biotopy. Tieto typy biotopov majú vysokú prírodnú hodnotu. Umožňujú existenciu veľkého množstva pôvodných druhov rastlín a živočíchov, z ktorých mnohé sú vzácne. Z pohľadu biodiverzity predstavujú najhodnotnejšie časti prírody. Samotné biotopy, priamo závislé na vodnom prostredí, sú svojím lokálnym výskytom, ohrozenosťou, citlivosťou a špecifickým charakterom vzácnymi elementami našej prírody.

Nasledujúca tabuľka uvádza prehľad maloplošných chránených území v riešenom území, ktoré sú závislé na vodnom prostredí a ich prekrytie s územiami európskeho významu.

Tabuľka: Prehľad maloplošných chránených území kľúčovo závislých na vode

číslo v ŠZ	kategória	názov chráneného územia	názov územia európskeho významu, s ktorým sa chránené územie prekrýva	kód ÚEV	približné percento prekrytia s ÚEV
1	CHA	Alúvium Paríža	x	x	0
797	PR	Alúvium Žitavy	Alúvium Žitavy	SKUEV0159	80
3	NPR	Apálsky ostrov	Dolnovážske luhy, Vážsky Dunaj	SKUEV0092, SKUEV0819	100
5	PP	Bábske jazierko	x	x	0
1077	PR	Bíňanský rybník	x	x	0
12	PR	Bokrošské slanisko	Bokrošské slanisko	SKUEV0076	100
799	PR	Búčske slanisko	Búčske slanisko	SKUEV0069	100
80	NPR	Burdov	Burdov	SKUEV0184	100
18	PP	Bystré jazierko	x	x	0
1259	CHA	Čenkov	Čenkov Čenkov	SKUEV0067, SKUEV2067	100
25	PP	Čermiansky močiar	x	x	0
27	NPR	Číčovské mŕtve rameno	Číčovské luhy Číčovské luhy	SKUEV0182, SKUEV1182	100
28	PR	Čierna voda	x	x	0
29	PP	Čierne jazierko	x	x	0
1120	PR	Dunajské trstiny	Dunajské trstiny	SKUEV0077	100
44	PR	Hlohyňa	x	x	0
57	PP	Jahodnianske jazierka	x	x	0
1214	CHA	Juhásove slance	Juhásove slance	SKUEV0080	100
806	CHA	Jurský Chlm	Jurský chlm	SKUEV0068	100
1258	CHA	Kamenínske slaniská	Kamenínske slaniská	SKUEV0066	100
1215	CHA	Komárňanské slanisko	Komárňanské slanisko	SKUEV0010	100

číslo v ŠZ	kategória	názov chráneného územia	názov územia európskeho významu, s ktorým sa chránené územie prekrýva	kód ÚEV	približné percento prekrytia s ÚEV
1076	CHA	Kráľovičova slatina	x	x	0
89	CHA	Levické rybníky	x	x	0
93	PR	Listové jazero	Listové jazero	SKUEV0073	100
811	PR	Lohotský močiar	Lohotský močiar	SKUEV0552	100
102	PR	Malý ostrov	x	x	0
802	PR	Martovská mokraď	Martovská mokraď	SKUEV0070	100
105	PP	Meander Chrenovky	x	x	0
1102	CHA	Moľvy	x	x	0
1079	CHA	Mostová	Mostová	SKUEV0078	100
912	PP	Mužliansky potok	x	x	0
1194	PR	Palárikovské lúky	Palárikovské lúky	SKUEV0097	100
1260	CHA	Panské lúky	Panské lúky	SKUEV0095	100
126	NPR	Parížske močiare	x	x	0
1216	CHA	Pavelské slanisko	Pavelské slanisko	SKUEV0099	100
815	PR	Pohrebište	Pohrebište	SKUEV0395	100
137	PP	Potok Chrenovka	x	x	0
1213	CHA	Pri Orechovom rade	Pri Orechovom sade	SKUEV0017	100
999	PP	Rieka Žitava	x	x	0
1257	CHA	Síky	Síky	SKUEV0088	100
1217	CHA	Šurianske slaniská	Šurianske slaniská	SKUEV0096	100
173	PR	Torozlín	Dolný háj	SKUEV0085	100
176	PP	Trnovské rameno	x	x	0
822	PR	Veľký les	Veľký les	SKUEV0094	100
188	PP	Vlčianske mŕtve rameno	x	x	0
189	PR	Vozokánsky luh	Vozokánsky luh	SKUEV0272	50
823	PR	Vrbina	x	x	0
185	PR	Zlatniansky luh	Veľkolélsky ostrov	SKUEV0183	100
1105	PP	Zlepencová terasa	x	x	0
196	NPR	Zoborská lesostep	Zobor	SKUEV0130	100
200	PR	Žitavský luh	x	x	0

Zdroj: spracované podľa údajov ŠOP SR a MŽP (september 2021)

Mnohé mokrade sú súčasťou vyhlásených chránených území prírody. Na tie mokrade, ktoré nie sú súčasťou chránených území a platí na nich 1. stupeň ochrany, sa vzťahuje ochrana v zmysle § 6 ods. 1) zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírodných biotopov, pričom na zmenu stavu mokrade, najmä jej úpravu zasypávaním, odvodňovaním, ťažbou trstia, rašeliny, bahna a riečneho materiálu, sa podľa ods. 4) § 6 uvedeného zákona vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody.

F.1.1.6 VÝZNAMNÉ PODZEMNÉ LOKALITY PRE NETOPIERE V EURÓPE

V zmysle Dohody o ochrane európskych populácií netopierov (EUROBATS) bola na území NSK vymedzená jedna lokalita na území obce Kamenica nad Hronom.

- Typ podzemného priestoru: baňa alebo lom; využívanie netopiermi: zimovisko.
  - Kategória: lokalita významná pre jednotlivý druh.
  - Uchaňa čierna alebo netopier čierny (Barbastella barbastellus).

F.1.1.7 OCHRANA DREVÍN

V riešenom území sa nachádza 35 chránených stromov, ktoré sú vedené v Katalógu chránených stromov Štátneho zoznamu osobitne chránených častí prírody a krajiny a ktoré sú vyhlásené v zmysle zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

- Nachádzajú sa v katastrálnych územiach obcí: Beša, Dolné Štitáre, Horné Devičany, Horné Jabloňovce, Hostie, Hrušovany, Hul, Chorvatice, Kalná, Komárno, Kozárovce, Kukučínov, Levice, Mudroňovo, Neded, Nové Zámky, Palárikovo, Plavé Vozokany, Pozba, Práznovce, Santovka, Šaľa, Štúrovo, Šurany, Tekovské Lužany, Trávnica, Velčice, Veľká Dolina, Vozokany nad Hronom, Zlaté Moravce a Želiezovce.

Ak to vyžaduje záujem ochrany chráneného stromu, môže OÚŽP v sídle kraja vyhlásiť jeho ochranné pásmo, a to spôsobom, akým sa vyhlasuje chránený strom. Ak ochranné pásmo nebolo vyhlásené takýmto spôsobom, jeho ochranné pásmo potom predstavuje územie okolo chráneného stromu v plošnom priemete jeho koruny, ktorý je zväčšený o 1,5 m, najmenej však v okruhu 10 m od kmeňa, a platí v ňom primerane druhý stupeň územnej ochrany prírody.

F.1.2 TVORBA KRAJINY

Krajina tvorí základný priestorový rámec pre vznik a vývoj sídiel. Spoluurčovala ich lokalizáciu, poskytovala priestorové podmienky pre ich rozvoj, limitovala smery a mieru ich rozvoja. Predovšetkým georeliéf, vodné toky a miestna klíma sú trvalé prírodné zložky, ktoré ovplyvňujú lokalizáciu sídiel a predurčujú priestor pre rozvinutie prvotného pôdorysu a následne pre vyvíjajúcu sa sídelnú štruktúru.

Starostlivosť o krajinu zahŕňa komplex činností zacielených na ochranu, manažment a plánovanie krajiny a má oporu vo viacerých právnych predpisoch. Na medzinárodnej úrovni je to predovšetkým Európsky dohovor o krajine, ktorý je v patronácii Rady Európy. Európsky dohovor o krajine vytvára konkrétny legislatívny priestor pre formovanie územia na estetických princípoch krajinárskej kompozície a na princípoch aktívnej ochrany hodnôt, ktoré predstavujú:

- Kultúrno-historické bohatstvo.
- Prírodné zdroje – podzemné zdroje pitnej vody, zdroje geotermálnych, minerálnych a liečivých vôd, najprodukčnejšie a vysoko produkčné orné pôdy, vinice.
- Športovo-rekreačný, kultúrno-spoločenský a krajinársky potenciál územia.
- Panoramatické prírodné scenérie poľnohospodárskej krajiny, sprievodných pobrežných porastov drobných vodných tokov, ich ramien a meandrov a pod.

Ochrana krajiny v zmysle Európskeho dohovoru o krajine predstavuje činnosti smerujúce k zachovaniu a udržaniu významných alebo charakteristických čŕt krajiny vyplývajúcich z jej historického dedičstva a prírodného usporiadania alebo ľudskej aktivity. Pod manažmentom krajiny sa rozumie činnosť, ktorá má z hľadiska perspektívy udržateľného rozvoja zabezpečiť pravidelnú starostlivosť o krajinu s cieľom usmerňovať a zosúladiť zmeny, ktoré sú spôsobené sociálnymi, hospodárskymi a environmentálnymi procesmi.

Jedným z nástrojov starostlivosti o krajinu je koncept územného systému ekologickej stability (ďalej len „ÚSES“), cez vyčlenené biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu. V rokoch 2019 a 2020 bola spracovaná aktualizácia dokumentácií RÚSES pre jednotlivé okresy SR v rámci projektu Spracovanie dokumentov regionálnych územných systémov ekologickej stability pre potreby vytvorenia základnej východiskovej bázy pre reguláciu návrhu budovania zelenej infraštruktúry (RÚSES II). Dokumenty RÚSES okresov Nitrianskeho samosprávneho kraja je potrebné ďalej aktualizovať a doplniť na úrovni obcí dokumentáciou miestneho územného systému ekologickej stability a vymedzené skladobné prvky rešpektovať pri realizácií stavieb a činností v krajine. Podrobnejšie sa prvkom ÚSES venuje kapitola F.1.3.

Osobitne vo vzťahu k zachovaniu ekologickej konektivity krajiny - migračných koridorov, je dôležité systematické získavanie dát, ich analýza a priama implementácia do projektovej dokumentácie s jasne stanovenými parametrami zabezpečujúcimi ich dlhodobú funkčnosť. Pre územie Nitrianskeho kraja bola spracovaná Environmentálna štúdia zameraná na vytvorenie zelených mostov pre voľný pohyb zvierat (AGROCONS Banská Bystrica, 2015), ktorá poskytuje údaje o potenciálnych zelených mostoch, ktoré by mali slúžiť na voľný pohyb zvierat. Štúdia vyhodnotila ich funkčnosť a boli navrhnuté aj riešenia na zlepšenie fungo-

vania zelených mostov, ktorých primárnym poslaním je prispievať ku konektivite krajiny a zmierňovať dopady fragmentácie územia. Grafický priemet opatrení sa nachádza vo výkrese ochrany prírody a tvorby krajiny vrátane prvkov ÚSES (7A, 7P).

Dôležitou súčasťou tvorby krajinného prostredia, ktorá vychádza zo schválených cieľov v oblasti ochrany vôd, je zabezpečenie spojitosti riek, monitorovanie vôd a zadržiavanie vody v krajine, ako aj na území sídiel s uprednostňovaním zelených opatrení ako súčasti ich modrozelenej infraštruktúry. Hlavný dôraz musí byť kladený na preventívne opatrenia na predchádzanie následkov sucha v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve, v sídelnej krajine a vodnom hospodárstve, ktoré prispievajú k zadržiavaniu vody v krajine. Významným opatrením je revitalizácia riek, ktorá vytvára nové inundačné územia pre väčšiu retenciu vody, zelenú infraštruktúru a zvýšenú biodiverzitu a viac otvorených priestorov poskytujúcich útočisko pred vyššími letnými teplotami pre ľudí a živočíchy. Dôležitú úlohu v tejto súvislosti plnia aj mokraďové lokality, ktoré sú na území kraja zastúpené a ktoré sprostredkúvajú rozmanité ekosystémové služby: kontrolu kvality vody a ochranu pred eróziou (odstraňovanie živín, spracovanie chemických a organických odpadov, zachytávanie sedimentov), reguláciu klímy, zmierňovanie záplav, produkciu biomasy a kyslíka. Slúžia aj pre rybárstvo, poľovníctvo, rekreáciu, vzdelávanie, či vedecký výskum. Nemenej dôležitou úlohou je ich schopnosť ukladať uhlík, čím napomáhajú riešiť problém zmeny klímy.

Okrem utilitárnych, úžitkových vlastností krajiny, z ktorých vyplýva prospech, sú významnými atribútmi krajiny chránené územia. Ich charakteristike sa podrobne venuje kapitola F.1.1. Krajina však obsahuje aj tie zložky, ktoré môžu byť mimoprodukčné a zároveň nie sú chránené. Dohovor o krajine ich definuje ako „všednú“ krajinu. Jej hodnota je však v tom, že spoluvytvára rôznorodosť a pestrosť všetkých krajinných typov a zložiek, pričom práve štrukturálna diverzita krajiny je jednou z podmienok fungovania krajiny, jej dynamickej stability a charakteristického vzhľadu. Preto je dôležité venovať pozornosť nielen primárne úžitkovým a chráneným častiam krajiny, ale aj jej ostatným „všedným“ častiam.

Zachovanie typu krajiny alebo vytvorenie novej kvality má významné postavenie v zachovaní hodnôt krajiny. Pozornosť je preto potrebné sústreďovať nielen na chránené územia, ale zachovať aj kultúrnu krajinu a jej špecifiká, ako sú historické krajinné štruktúry, vinice, ovocné sady, aleje, či stromoradia.

F.1.2.1 SÚČASNÁ KRAJINNÁ ŠTRUKTÚRA

Súčasná krajinná štruktúra (SKŠ) odráža aktuálny stav využitia zeme. Priestorová diferenciácia súčasnej krajinnej štruktúry na území Nitrianskeho kraja je výsledkom dlhodobého pôsobenia ľudskej činnosti na krajinu. V závislosti na jej charaktere a miere (veľkosti pôsobenia antropického tlaku) ovplyvňuje jej mieru stability a kvality. Ľudská činnosť tak modifikovala prírodnú krajinnú štruktúru do mozaiky prírodných, poloprírodných (ľudskou činnosťou pozmenených) a urbánnych (ľudskou činnosťou vytvorených – umelých) prvkov. Reálny stav krajiny je teda výsledkom postupných zmien pôvodnej prírodnej krajiny pod vplyvom človeka a jeho aktivít. Priestorová heterogenita krajiny (štruktúra krajiny) má zároveň rozhodujúci vplyv na funkčné vlastnosti krajiny. Funkčnosť krajiny a vzhľad krajiny sú tak vzájomne úzko prepojené.

Riešené územie sa nachádza na kontaktnej línii dvoch rozdielnych krajinných typov, a to Panónskej panvy a Karpát, ktoré výrazným spôsobom ovplyvňujú podmienky využitia krajiny. Plošne na území kraja dominuje rovinatý a pahorkatinový reliéf časti Panónskej panvy (Podunajská rovina a Podunajská pahorkatina). Severná, severovýchodná a východná časť je tvorená predovšetkým vrchovinami a hornatinami Považského Inovca, Tribeča, Pohronského Inovca, Štiavnických vrchov a Krupinskej planiny. V juhovýchodnej časti územia potom pohoria Burda.

Charakter nížinnej krajiny v riešenom území je primárne ovplyvnený činnosťou rieky Dunaj, Váh, Hron, Nitra, Ipeľ a Stará Nitra. Činnosť riek a zmeny ich toku v rovinatej časti Podunajskej nížiny v minulosti menili zákonite aj usporiadanie krajinnej štruktúry s typickými spoločenstvami. Tieto zmeny zároveň ovplyvňovali hydrologický režim územia, štruktúru pôd, ako aj ekologické podmienky územia pre výskyt určitého druhu vegetácie, či možný spôsob využitia. V pririečnych nivách vznikli najúrodnejšie pôdy, ktorých existencia súvisí okrem priaznivého geologického podložia aj s opakujúcimi sa záplavami v minulosti.

Celkový charakter a rozloženie prvkov súčasnej krajinnej štruktúry na území kraja závisí predovšetkým od reliéfu, vývoja osídlenia, historického využívania krajiny a charakteru pôd, čo vytvorilo charakteristickú štruktúru krajiny. Plošné zastúpenie vybraných zložiek súčasnej krajinnej štruktúry zachytáva nasledujúca tabuľka.

Tabuľka: Úhrnné hodnoty druhov pozemkov podľa okresov k 1.1.2020 (v hektároch)

Okres	KN	LV	NR	NZ	SA	TO	ZM	NSK spolu:	Podiel z výmery kraja (%)
Orná pôda	75 836	93 551	60 339	95 311	27 792	33 367	18 755	**404 949**	**63,83**
Chmeľnica	-	-	-	-	-	34	2	**36**	**0,01**
Vinica	2 176	2 787	1 992	3 515	203	248	517	**11 438**	**1,80**
Záhrada	2 198	2 737	2 671	3 011	818	1 458	1 125	**14 018**	**2,21**
Ovocný sad	1 498	507	310	1 908	232	336	175	**4 965**	**0,78**
TTP	4 430	11 711	1 630	3 606	391	1 843	5 207	**28 818**	**4,54**
Poľnohosp. pôda spolu	86 137	111 292	66 942	107 350	29 436	37 286	25 781	**464 225**	**73,18**
Lesný pozemok	6 987	29 575	8 836	10 408	1 457	17 026	22 697	**96 986**	**15,29**
Vodná plocha	5 560	2 321	1 356	4 245	966	838	425	**15 712**	**2,48**
Zastavaná plocha	6 608	7 928	7 022	9 150	2 867	2 990	2 203	**38 768**	**6,11**
Ostatná plocha	4 720	3 994	2 916	3 552	864	1 623	1 011	**18 682**	**2,94**
Celková výmera	110 013	155 110	87 072	134 706	35 590	59 763	52 118	**634 373**	**100,00**

Zdroj: Štatistická ročenka o pôdnom fonde v SR podľa údajov katastra nehnuteľností k 1. januáru 2020

Rovinatý charakter Podunajskej nížiny s najúrodnejšími pôdami predurčili spôsob využívania územia na poľnohospodárske účely. Z dôvodu priaznivých podmienok pre poľnohospodárske využívanie bola krajina pretvorená a zvyšky prirodzenej vegetácie sa tu do súčasnej doby zachovali len ostrovčekovito.

Krajinná štruktúra riešeného územia je charakteristická vysokým podielom poľnohospodárskej pôdy, ktorá zaberá viac ako 73 % celkovej výmery kraja. Najväčší podiel na jej výmere má orná pôda. Riešené územie môžeme charakterizovať ako typ poľnohospodárskej krajiny s prevahou oráčin, kde orná pôda predstavuje až 87 % celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy na území kraja. Z pomedzi okresov majú najvyšší podiel ornej pôdy okres Šaľa (78 %), Nové Zámky (71 %), Nitra (69 %) a Komárno (69 %). Najmenší podiel ornej pôdy majú okresy Zlaté Moravce (36 %) a Topoľčany (56 %).

V rámci spracovania prieskumov a rozborov bolo zároveň identifikovaných 765 plôch poľnohospodárskej výroby, ktoré tvoria družstvá, farmy a bývalé areály JRD, spolu pokrývajúce plochu 5 667,97 ha. Mnohé areály sú však v nevhodnom stavebnotechnickom stave, opustené, čím predstavujú poškodené urbanizované územia typu brownfield.

Na území celého kraja je nízke zastúpenie trvalých trávnych porastov (TTP). Plošne najrozsiahlejšie sa nachádzajú v okrese Levice, kde ide o rozlohu takmer 11 700 ha. Najmenej sú zastúpené v okrese Šaľa s celkovou výmerou 390 ha. Plošné výmery ornej pôdy, trvalých trávnych porastov a lesných pozemkov v jednotlivých okresoch zachytáva tabuľka uvedená nižšie.

Tab.: Úhrnné zastúpenie ornej pôdy, TTP a lesných pozemkov v jednotlivých okresoch NSK

OKRES	DRUHY POZEMKOV						Celková výmera okresu (ha)
	orná pôda		trvalý trávny porast		lesný pozemok		
	výmera (ha)	% z výmery okresu	výmera (ha)	% z výmery okresu	výmera (ha)	% z výmery okresu	
KN	75 759,73	68,86%	4 430,20	4,03%	6 986,19	6,35%	110 013,34
LV	93 553,60	60,31%	11 699,15	7,54%	29 574,27	19,07%	155 110,20
NR	60 313,77	69,27%	1 630,06	1,87%	8 835,52	10,15%	87 071,99
NZ	95 288,44	70,74%	3 606,08	2,68%	10 407,84	7,73%	134 706,48
SA	27 785,30	78,07%	390,72	1,10%	1 456,83	4,09%	35 590,01
TO	33 353,61	55,81%	1 842,91	3,08%	17 018,75	28,48%	59 763,37
ZM	18 755,76	35,99%	5 212,57	10,00%	22 696,35	43,55%	52 117,67

Zdroj: Databáza DATAcube, Štatistický úrad Slovenskej republiky, september 2021

Trvalé trávne porasty zabezpečujú plnenie viacerých mimo produkčných funkcií, napr. protieróznu ochranu, ochranu biologickej, funkciu biologického filtra, pozitívneho prvku v systéme ekologickej stability, rekreologickú funkciu a iné. Plochy TTP boli v minulosti často rozorávané a premieňané na ornú pôdu, čo viedlo k výraznému zníženiu ich výmery na celom území kraja. Preto je potrebné zvýšiť ich plošnú výmeru na úkor výmery ornej pôdy predovšetkým na zamokrených miestach a menej vhodných miestach pre ornú pôdu. Cenné plochy TTP (slaniská, rašeliniská, mokraďové lokality, lúky a pasienky) je potrebné udržiavať v priaznivom stave pravidelným kosením alebo spásaním.

V zmysle jedného z cieľov Koncepcie ochrany prírody a krajiny do roku 2030 je potrebné zaviesť opatrenia zamerané na udržiavanie a obnovu biodiverzity a krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine v priaznivom pomere k intenzívne obhospodarovanej krajine. To znamená, že je potrebné zvýšiť podiel nelesnej drevinovej vegetácie a TTP prostredníctvom navrhovaných krajinných prvkov s významnou ekostabilizačnou a krajinotvornou funkciou. Konkrétne opatrenia a zásady sú uvedené v záväznej časti územného plánu.

Lesnatosť riešeného územia je 15,3 %, čo je v porovnaní s lesnatosťou Slovenska nie celkom priaznivá situácia. Ucelenejšie lesné komplexy tvoria jednotlivé horstvá masívu Karpát (Považský Inovec, Tribeč, Pohronský Inovec, Vtáčnik, Štiavnické vrchy, Krupinská Planina a Burda) tiahnuce sa severným až severovýchodným okrajom riešeného územia. Fragmenty lesov sa nachádzajú v nížinných a pahorkatinných častiach územia kraja. Významným prvkom sú porasty lužných lesov, ktoré sa nachádzajú v povodí vodných tokov – najrozsiahlejšie v blízkosti Dunaja, Váhu, Hrona, Nitry, Ipľa, Malého Dunaja a Žitavy.

V rámci okresov má najvyššiu lesnatosť okres Zlaté Moravce, najnižší podiel lesov má okres Šaľa. Výmera lesných porastov v Nitrianskom kraji je podľa evidencie Národného lesníckeho centra vo Zvolene 92 923,81 ha. Z hľadiska funkcie lesov pripadá na hospodárske lesy 77 %, lesy osobitného určenia 13 % a na ochranné lesy 10 %. Dôležitú výrazné zastúpenie v kategórii ochranných lesov majú lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy. Z lesov osobitného určenia majú výrazné plošné zastúpenie lesy vo zverniciach a bažantniciach.

Napriek tomu, že Nitriansky kraj patrí k málo lesnatým oblastiam Slovenska (hodnota lesnatosti dosahuje len 15,3 %), podstatnou úlohou je legislatívne nastaviť efektívny systém prepojenia programov starostlivosti o lesy a programov starostlivosti o chránené územia. V prírodných lesoch, kde sa nevyžaduje bezzásahový režim, je potrebné nastaviť manažment založený na princípoch prírode blízkeho obhospodarovania lesov s rešpektovaním požiadaviek ochrany prírody.

Zastavané plochy na území kraja predstavujú približne 6 % z jeho celkovej výmery. Charakteristické sídelné sústavy kraja boli historicky formované hlavne významnými

riekami, menšími vodnými tokmi s brodmi, ako aj silnými väzbami na kvalitnú ornú pôdu v poľnohospodársky využívanej krajine. Čiastočný vplyv na tvorbu sídelnej štruktúry mali aj vrchy a pahorkatiny, pod ktorými lokálne vznikli aj podhorské sídelné pásy.

SCHÉMA
KULTÚRA PÔDY PODĽA LPIS

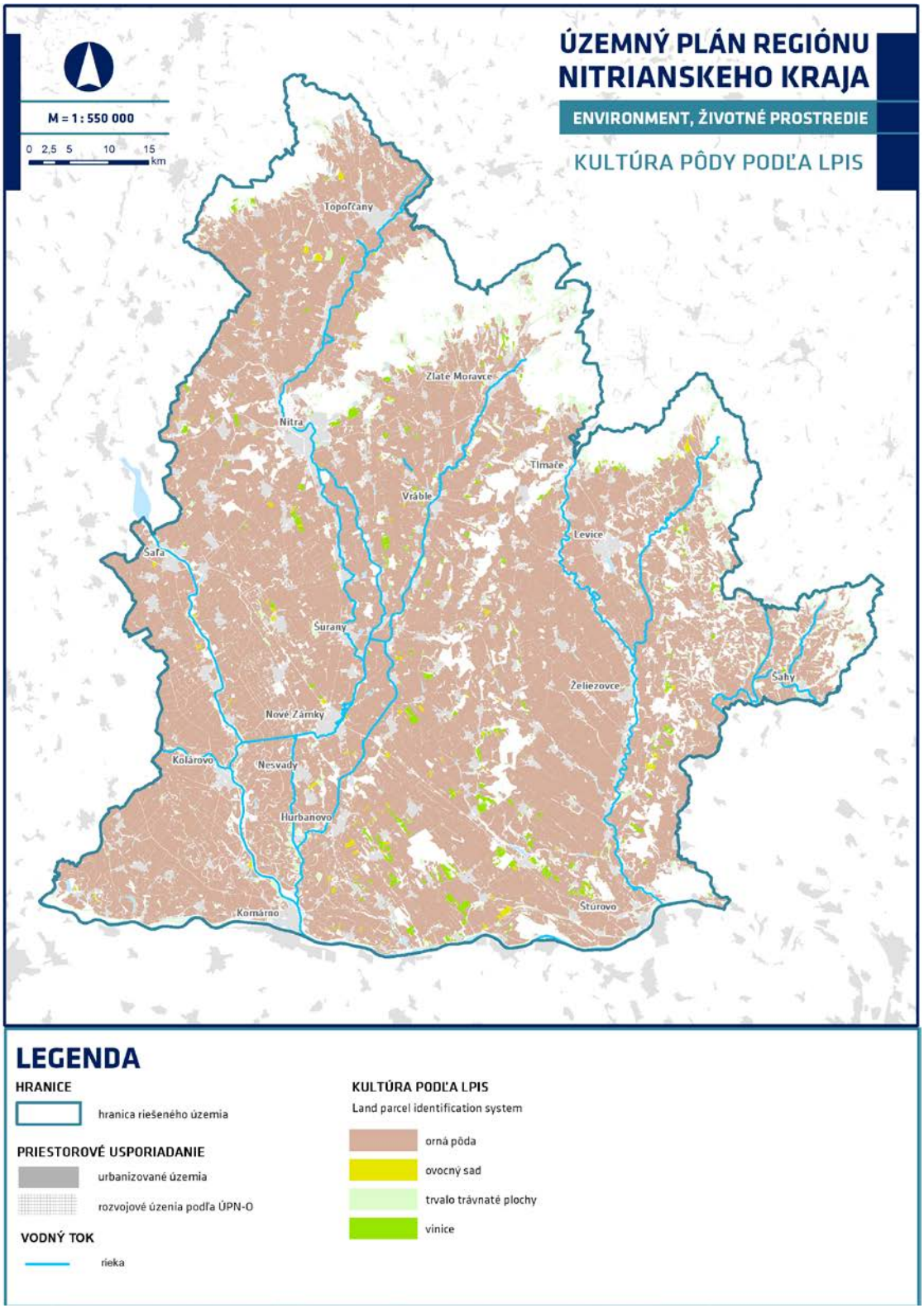

F.1.2.2 OBRAZ KULTÚRNEJ KRAJINY

Krajinný obraz, ako ho definuje zákon NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov, je vizuálny vzhľad krajiny. Je prejavom hmotných, vizuálne identifikovateľných priestorových vlastností krajiny. Je nositeľom rozhodujúcich, vizuálne prenosných informácií o charakteristických črtách krajiny. Javí sa ako kombinácia tvarov reliéfu (konfigurácie) a usporiadania zložiek štruktúry krajinnej pokrývky (kompozície) so spolupôsobením geoklimatických podmienok. Termín krajinný obraz je používaný pri identifikácii vizuálnych znakov krajiny.

V podmienkach Slovenska existuje rad právnych noriem, ktoré zabezpečujú zásady starostlivosti o životné prostredie a tvorbu krajiny, v ktorých sa objavuje aj vizuálna charakteristika krajiny a jej ochrana.

Obraz voľnej krajiny v riešenom území je tvorený niekoľkými charakteristickými prvkami nížinnej poľnohospodárskej krajiny. Plošne najrozsiahlejšie sú plochy poľnohospodárskej pôdy prevažne v podobe ornej pôdy. Tá je členená v závislosti od jej lokalizácie v území viac alebo menej významnými prvkami vegetácie v podobe plošných a líniových prvkov, ako sú vetrolamy, stromoradia, remízky, krovinaté pásy a pod., ktoré sú charakteristickým znakom kultúrnej krajiny. Uvedené prvky vytvárajú potrebné funkčné (ekologické), ako aj optické a hmotové členenie rovinatého územia. V častiach územia, ktoré sa vyznačujú ich nedostatočným zastúpením je potrebné za účelom zvýšenia diverzity krajinnej štruktúry, ekologickej stability, ako aj estetického pôsobenia krajiny zvýšiť ich podiel.

Významným prvkom v obraze krajiny sú porasty lužných lesov v blízkosti vodných tokov a ich meandrov. Dopĺňa ich sústava menších vodných tokov a vodných kanálov, ktorá je sprevádzaná rôznymi formami vegetácie (kroviny, stromy, bylinná vegetácia a pod.). Charakteristický vzhľad krajiny dotvárajú aj rôzne formy mokraďových spoločenstiev v podobe podmáčaných lúk v inundačných územiach riek, slatín, či slanísk, ako aj rôzne formy trvalých trávnych porastov, ktoré významnou mierou prispievajú k ekologickej stabilite a diverzite krajiny.

V severnej, severovýchodnej a východnej časti kraja vstupujú do krajinného obrazu krajinné štruktúry lesných celkov a zvlnených reliéfov hornatín a vrchovín Tríbeča, Považského Inovca, Pohronského Inovca, Vtáčnika, Štiavnických vrchov, Krupinskej Planiny a Burdy, ako aj roztratené osídlenie a lúčno-pasienkárska krajina.

Dôležitou súčasťou krajinného obrazu sú aj historické krajinné štruktúry (HKŠ). HKŠ sú výrazným identifikačným znakom typu kultúrnej krajiny a zvyšujú diverzitu súčasnej krajinnej štruktúry. Ide o akúsi zachovanú „pamäť krajiny“, ktorá nám lepšie pomáha pochopiť zákonitosti vzťahu človeka a jeho prostredia. Možno ich chápať ako súčasť kultúrneho dedičstva, kde predstavujú identifikovateľné artefakty (objekty) v krajine alebo ako zložky krajinnej štruktúry s historickým kontextom.

Historické krajinné štruktúry poľnohospodárskej krajiny predstavujú zachované mozaikové štruktúry ornej pôdy a trvalých trávnych porastov v kombinácii s trvalými kultúrami v podobe viníc a ovocných sadov. Ide predovšetkým o mozaikové štruktúry maloblokových a úzko pásových polí, viníc, záhrad, ovocných sadov a nelesnej drevinovej vegetácie. Súčasťou sú aj kamenné múriky (kamenice) na terasovaných viniciach a typické vinohradnícke domy (hajlochy).

Súčasťou historických krajinných štruktúr sú aj:

- Zachované pôdorysné usporiadania obcí.
- Mozaika vinohradov, sadov a záhrad lemujúcich intravilán obcí.
- Významné a dominantné objekty sakrálnej architektúry (veže kostolov a kaštiele s parkami), ako aj drobná sakrálna architektúra v podobe kaplniek, Božích múk pri cestách, krížov a ďalších drobných pamiatok.

F.1.2.3 ZÁSADY USPORIADANIA KRAJINY A OPATRENIA NA ZLEPŠENIE PÔSOBENIA KRAJINNEJ ŠTRUKTÚRY A ÚROVNE VNÍMANIA KRAJINY

- Rešpektovať požiadavky na využitie prírodných zdrojov (lesy, vodné zdroje, pôdne zdroje...).
- Vo voľnej krajine podporovať a ochraňovať nosné prvky jej estetickej kvality a typického vzhľadu – prirodzené lesné porasty lužných lesov, brehové porasty vodných tokov, nelesnú drevinovú vegetáciu v poľnohospodárskej krajine v podobe stromoradí a alejí listnatých a ovocných drevín, vetrolamov, plochy nelesnej drevinovej vegetácie v podobe pásov travinno-bylinnej vegetácie s vtrúsenými krami, pásov krovinných porastov, travinno-bylinné formácie, ako aj mokraďové lokality a slaniská.
- Zachovať existujúce a obnoviť bývalé meandre vodných tokov s revitalizáciou a doplnením sprievodnej brehovej vegetácie a mozaiky nelesnej drevinovej vegetácie (NDV) a travalo-trávnatých porastov (TTP).
- Zvýšiť zastúpenie podielu NDV v poľnohospodárskej krajine, realizovať výsadbu alejí a remízok a týmito opatreniami podporiť zvýšenie krajinnoekologickej stability.
- Podporiť zachovanie cenných mozaikovitých štruktúr v krajine obnovením obhospodarovania (kosenie, pasenie), čím dôjde k zabráneniu ich zarastania drevinami.
- Zabezpečiť ochranu kultúrnych a historických hodnôt krajiny vrátane historických krajinných štruktúr ako súčasti kultúrneho dedičstva.
- Podporovať ekologické formy hospodárenia a agroturizmus.
- Pri výstavbe neumiestňovať stavby v blízkosti tokov a v ich inundačných územiach.
- Vylúčiť výsadbu nepôvodných drevín najmä v priestoroch genofondových lokalít, ekologicky významných segmentoch krajiny, v chránených územiach a ich blízkosti.

F.1.3 ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY

Územný systém ekologickej stability (ÚSES) je taká celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Je definovaný ako vzájomne prepojený súbor prirodzených a pozmenených, avšak prírode blízkych ekosystémov, ktoré udržujú prírodnú rovnováhu. Vymedzenie ÚSES zabezpečuje zachovanie a reprodukciu prírodného bohatstva, priaznivé pôsobenie na okolité menej stabilné časti krajiny a vytvorenie základov pre mnohostranné využívanie krajiny.

Prvky nadregionálneho ÚSES boli vymedzené v Genereli nadregionálneho ÚSES SR (GNÚSES) v roku 1992. V nadväznosti na tento dokument boli vypracované v rokoch 1993-1995 podľa jednotnej metodiky Regionálne územné systémy ekologickej stability (RÚSES) pre všetky okresy Slovenska. V rokoch 2019 a 2020 bola spracovaná aktualizácia dokumentácií RÚSES pre jednotlivé okresy (spolu 42 dokumentácií) v rámci projektu Spracovanie dokumentov regionálnych územných systémov ekologickej stability pre potreby vytvorenia základnej východiskovej bázy pre reguláciu návrhu budovania zelenej infraštruktúry (RÚSES II).

F.1.3.1 PRIEMET SKLADOBNÝCH PRVKOV GNÚSES

ÚSES Nitrianskeho kraja nadväzuje na Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability (GNÚSES, 1992), schválený uznesením vlády SR č. 319 27.4.1992. Ten vyčlenil biocentrá a biokoridory vyššej úrovne – nadregionálneho, provincionálneho a biosférického významu. Na území NSK ich predstavujú provincionálne a nadregionálne biocentrá a biokoridory.

Hlavné smery nadregionálnych biokoridorov s biocentrami sú:

- Pozdĺž hlavných tokov:
  - Biokoridor Dunaja so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier.
  - Biokoridor Malého Dunaja a Váhu so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier.
  - Biokoridor Nitry s vetvením na biokoridor Žitavy so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier.
  - Biokoridor Hrona so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier.
  - Biokoridor Ipľa so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier.
- Pozdĺž hlavných horských pásiem:
  - Biokoridor Považského Inovca, v Nitrianskom kraji s odvetvením na Strážovské vrchy, s južnými výbežkami na Nitriansku pahorkatinu, so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier.
  - Biokoridor Tríbeča, s južnými výbežkami na Nitriansku a Žitavskú pahorkatinu až po Chrbát, so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier.
  - Biokoridor Pohronského Inovca, s výbežkami na Hronskú pahorkatinu, so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier.
  - Biokoridor Štiavnických vrchov, s výbežkami na Ipeľskú pahorkatinu až po Burdu, so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier.
  - Biokoridor Krupinskej vrchoviny, so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier.

F.1.3.2 NÁVRH PRVKOV RÚSES

Územie Nitrianskeho kraja má mimoriadne dôležitú polohu z hľadiska fungovania ÚSES. Je to styčné územie biogeografických provincií Carpaticum Occidentale, Eucarpaticum a Pannonicum. V tomto území vybiehajú na juh južné výbežky karpatských pohorí Považský Inovec, Tríbeč, Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy, Krupinská vrchovina, zároveň sú na tomto území najsevernejšie výbežky Podunajskej nížiny pozdĺž Váhu, Nitry, Hrona a Ipľa.

Nitriansky kraj má preto významné nadregionálne a regionálne biocentrá horského, pahorkatinného aj nížinného typu. Tieto sú usporiadané v pásmach podľa prírodných zákonitostí v zásade v smere sever - juh, tzn. v smere hlavných hrebeňov pohorí a v smere dolín hlavných riek, v najjužnejšej časti kraja pozdĺž Dunaja v smere západ - východ. Po prepojení týchto biocentier biokoridormi by tento systém mal tvoriť biokoridor provincionálneho významu medzi biogeografickými provinciami Pannonicum a Carpaticum (oblasti Praecarpaticum, Eupannonicum a Matricum).

Návrh skladobných prvkov RÚSES je prevzatý z aktuálne platných, tzn. schválených dokumentácií RÚSES, ako aj z dokumentácií RÚSES, ktorých schvaľovanie bolo v čase spracovania konceptu ÚPN regiónu Nitrianskeho kraja pred ukončením procesu ich schvaľovania. Dokument RÚSES predstavuje základný dokument ochrany prírody a krajiny v oblasti starostlivosti o krajinu a biodiverzitu v regionálnom meradle a patrí k základným podkladom pri spracovaní územnoplánovacej dokumentácie regiónu.

Spracovanie dokumentácií RÚSES bolo obstarané Slovenskou agentúrou životného prostredia v rámci projektu Spracovanie dokumentov regionálnych územných systémov ekologickej stability pre potreby vytvorenia základnej východiskovej bázy

pre reguláciu návrhu budovania zelenej infraštruktúry (RÚSES II). Cieľom projektu je zlepšiť stav ochrany druhov a biotopov a posilniť biodiverzitu, najmä v rámci sústavy Natura 2000, podporiť udržateľné a efektívne využívanie prírodných zdrojov, zabezpečiť ochranu životného prostredia, aktívne prispôsobenie sa zmenám klímy a propagáciu energetickej účinnosti a nízkouhlíkového hospodárstva. Spracovateľom dokumentácií RÚSES okresov Komárno, Levice a Nové Zámky je spoločnosť ESPRIT, s r.o. (Banská Štiavnica), okresov Nitra, Šaľa a Topoľčany je spoločnosť ESPRIT, s.r.o. (Banská Štiavnica) v spolupráci s Katedrou ekológie a environmentalistiky UKF v Nitre.

Aktuálne Regionálne územné systémy ekologickej stability pre okresy Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Šaľa, Topoľčany a Zlaté Moravce predstavujú dokumenty, ktoré odzrkadľujú všetky legislatívne zmeny ochrany prírody a krajiny, aktualizujú analýzu súčasného stavu krajiny a javov, ktoré vplývajú na zmenu krajiny a ekologickej stability. Premietnutie návrhov skladobných prvkov RÚSES a navrhovaných opatrení prispeje k zachovaniu lokalít NATURA 2000 v priaznivom stave a pomôže zosúladiť plánované činnosti s potrebou ochrany prírody a krajiny. V rámci spracovania aktualizácie RÚSES okresov Nitrianskeho kraja boli prehodnotené aj skladobné prvky ÚSES nadregionálnej úrovne.

Skladobné prvky RÚSES boli v zmysle platných metodických pokynov vymedzené a navrhnuté v štruktúre:

- Biocentrá.
- Biokoridory.
- Ostatné ekostabilizačné prvky (genofondové lokality a ekologicky významné segmenty krajiny).

F.1.3.2.1 BIOCENTRÁ A BIOKORIDORY

Najhodnotnejšie časti prírody boli na území Nitrianskeho kraja vyčlenené ako biocentrá. Význam biocentra je daný jeho rozlohou, druhovým zložením a biogeografickým významom. V závislosti od toho je možné vymedziť biocentrá provincionálne, nadregionálne, regionálne a miestne.

- Biocentrum nadregionálneho významu predstavuje územie s väčšou výmerou (spravidla aj viac ako 1000 ha), v rámci ktorého majú prevahu ekosystémy podstatne nezmenené ľudskou činnosťou v jedinečnej a prirodzenej krajinnej štruktúre a tieto ekosystémy sú významné pre zachovanie biologickej rozmanitosti, ekologickej stability a zabezpečujú charakteristický vzhľad krajiny.
- Biocentrum regionálneho významu predstavujú oblasť alebo časť krajiny so zvláštnym významom pre daný región, ktorá umožňuje za vhodných podmienok existenciu prirodzených ekosystémov a ich trvalý prirodzený vývoj.

V rámci návrhu RÚSES bolo na území Nitrianskeho kraja vymedzených spolu 126 biocentier, z toho jedno biocentrum provincionálneho významu (PBc Číčovské luhy), 11 biocentier nadregionálneho významu a 114 biocentier regionálneho významu.

Biocentrá sú prepojené sieťou biokoridorov. Význam biokoridoru je daný jeho rozlohou, druhovým zložením a biogeografickým významom. V rámci návrhu RÚSES bolo vymedzených spolu 138 biokoridorov, z toho 22 biokoridorov nadregionálnej úrovne a 116 biokoridorov regionálnej úrovne.

Prehľad biocentier a biokoridorov na území jednotlivých okresov je uvedený v nasledujúcich tabuľkách. Odlíšené sú prvky existujúce a navrhované.

Tabuľka: Biocentrá a biokoridory vymedzené na území NSK – okres Komárno

Okres Komárno	
Kategória prvku ÚSES	**Názov prvku ÚSES**
Biocentrum provincionálneho významu	PBc1 Číčovské Luhy
Biocentrum nadregionálneho významu	NRBc1 Apáli-Váh
Biocentrum regionálneho významu	RBc1 Chrbát
	RBc2 Trstiny
	RBc3 Veľkolélsky ostrov
	RBc4 Čerhát
	RBc5 Čalovec
	RBc6 Listové jazero
	RBc7 Marcelovské piesky
	RBc8 Radvaň - mokrade
	RBc9 Svätý Peter-Vinohrady
	RBc10 Bajč - lesíky
	RBc11 Imeľ - lesíky
	RBc12 Vlkanovo
	RBc13 Kolárovo-Šípové hony
	RBc14 Kolárovo-Častá
	RBc15 Dropie
	RBc16 Čenkovská step
	RBc17 Pohrebište
Biokoridor nadregionálneho významu	NRBk1 tok rieky Dunaj
	NRBk2 Malý Dunaj
	NRBk3 Čiližský potok
	NRBk4 Tok Váhu a Vážskeho Dunaja
Biokoridor regionálneho významu	RBk1 rieka Nitra
	RBk2 rieka Žitava
	RBk3 Čiližská mokraď
	RBk4 Okoličianska mokraď
	RBk5 Martovská mokraď
	RBk6 Pohronská pahorkatina
	RBk7 Komárňanský kanál
	RBk8 Patínsky kanál

Zdroj: Územný systém ekologickej stability okresu Komárno (ESPRIT, 2019)

Tabuľka: Biocentrá a biokoridory vymedzené na území NSK – okres Levice

Okres Levice	
Kategória prvku ÚSES	**Názov prvku ÚSES**
Biocentrum nadregionálneho významu	NRBc1 Patianska cerina
	NRBc2 Horša
	NRBc3 Brezovská stráň-Jedzina
	NRBc4 Poiplie
Biocentrum regionálneho významu	RBc1 Štiavnické vrchy-Krivín
	RBc2 Štiavnické vrchy-Jabloňovský roháč
	RBc3 Veľká Vápenná
	RBc4 Mochovská cerina
	RBc5 Ludinský háj
	RBc6 Vozokanský luh
	RBc7 Čereš
	RBc8 Veľký palag
	RBc9 Čierny hrad
	RBc10 Rataj
	RBc11 Tekovské Lužany
Biokoridor nadregionálneho významu	NBkh1 Hron
	NBkh2 Ipeľ
	NBkt1 Gerecse-Dunaj-Pohronský Inovec
	NBkt2 Börzsöny - Ipeľ - Štiavnické vrchy
	NBkt3 Börzsöny - Ipeľ - Krupinská planina
Biokoridor regionálneho významu	RBkh1 Čaradický potok
	RBkh2 Malokozmálovský potok
	RBkh3 Ďurský potok
	RBkh4 Vrbovec
	RBkh5 Lužianka
	RBkh6 Malianka
	RBkh7 Nýrica
	RBkh8 Kvetnianka (Ketský potok)
	RBkh9 Rybnický potok
	RBkh10 Čajkovský potok
	RBkh11 Podlužianka
	RBkh12 Perec
	RBkh13 Sikenica
	RBkh14 Jabloňovka

	RBkh15 Jelšovka
	RBkh16 Búr
	RBkh17 Čankovský potok
	RBkh18 Devičiansky potok
	RBkh19 Myšpotok
	RBkh20 Pukanský potok a Cieľový potok
	RBkh21 Semerovský potok
	RBkh22 Štiavnica
	RBkh23 Krupinica
	RBkh24 Olvár
	RBkh25 Teler
	RBkt1 Horša - Štiavnické vrchy Krivín
	RBkt2 Šiavnické vrchy Jabloňovský Roháč - Štiavnické vrchy Krivín
	RBkt3 Čereš - Veľký palag
	nRBkt4 Ludinský háj - Vozokanský luh - Čereš
	nRBkt5 Dolná hora - Turá

Zdroj: Územný systém ekologickej stability okresu Levice (ESPRIT, 2019)

Tabuľka: Biocentrá a biokoridory vymedzené na území NSK – okres Nitra

Okres Nitra	
Kategória prvku ÚSES	**Názov prvku ÚSES**
Biocentrum nadregionálneho významu	NRBc1 Patianska cerina
	NRBc2 Zoborské vrchy
Biocentrum regionálneho významu	RBc1 Bábsky les
	RBc2 Bažantnica
	RBc3 Cetínsky les – návrh
	RBc4 Čifársky háj
	RBc5 Dvorčiansky les
	RBc6 Horné lúky - Dolný kút – návrh
	RBc7 Kalište
	RBc8 Kynecký les
	RBc9 Ľakšan
	RBc10 Malý Ritkáš
	RBc11 Novosadský háj
	RBc12 Párovský les (Biskupský háj)
	RBc13 Ravasník
	RBc14 Starý háj
	RBc15 Štepnice
	RBc16 Titváň - Mesače - Strací vrch – návrh
	RBc17 Tizardov - Pod cermi
	RBc18 Tribeč
	RBc19 Veľké cery – návrh
	RBc20 Veľký cerový háj
	RBc22 Vinodolský hájik
	RBc22 Vodná nádrž Báb so sprievodnou vegetáciou
	RBc23 Vodná nádrž Golianovo so sprievodnou vegetáciou
	RBc24 Vodná nádrž Hruboňovo so sprievodnou vegetáciou
	RBc25 Vodná nádrž Malé Záluzie so sprievodnou vegetáciou
	RBc26 Vodná nádrž Vráble so sprievodnou vegetáciou
	RBc27 Zakázaný háj
	RBc28 Žitavský luh
Biokoridor nadregionálneho významu	NRBk1 Nitra
	NRBk2 Tribeč
	NRBk3 rieka Žitava
Biokoridor regionálneho významu	RBk1 Bábsky potok – návrh
	RBk2 Blatina – návrh
	RBk3 Bocegaj
	RBk4 Cabajský potok
	RBk5 Cedroň – návrh
	RBk6 Cetínsky les - Malá Nitra – návrh
	RBk7 Čifársky háj - vodná nádrž Čifáre – návrh
	RBk8 Dlhý kanál
	RBk9 Dolinský potok
	RBk10 Drevenica
	RBk11 Geňov potok - Andač
	RBk12 Hosťovský potok
	RBk13 Hunták
	RBk14 Jelenský potok
	RBk15 Kadaň
	RBk16 Kebelka

	RBk17 Koša
	RBk18 Kováčovský potok – návrh
	RBk19 Kynecký les - Zálužianska slatina – návrh
	RBk20 Lefantovský potok – návrh
	RBk21 Malá Nitra
	RBk22 Manický potok
	RBk23 Novosadský háj - Perkovský potok
	RBk24 Pačala
	RBk25 Perkovský potok
	RBk26 Radošinka
	RBk27 Ravasník - Blatina – návrh
	RBk28 Selenec
	RBk29 Starý háj - vodná nádrž Báb – návrh
	RBk30 Svetlov
	RBk31 Širočina
	RBk32 Tajniansky potok – návrh
	RBk33 Telinský potok – návrh
	RBk34 Trhovišťský potok
	RBk35 Tvrdošovský potok
	RBk36 Veľké cery - Zálužianska slatina – návrh
	RBk37 Zoborské vrchy - Bocegaj – návrh
	RBk38 Zagárd - Tizardov – návrh

Zdroj: Územný systém ekologickej stability okresu Nitra (ESPRIT a Katedra ekológie a environmentalistiky UKF v Nitre, 2019)

Tabuľka: Biocentrá a biokoridory vymedzené na území NSK – okres Nové Zámky

Okres Nové Zámky	
Kategória prvku ÚSES	**Názov prvku ÚSES**
Biocentrum nadregionálneho významu	NRBc1 Burdov
	NRBc2 Čenkovský les
Biocentrum regionálneho významu	RBc1 Drieňová hora
	RBc2 Parížske močiare
	RBc3 Kamenínske slaniská
	RBc4 Jurský chlm
	RBc5 Modrý vrch
	RBc6 Panské lúky
	RBc7 Šurianske slaniská
	RBc8 Dunaj
	RBc9 Dolný tok Hrona
	RBc10 Soví vrch - Kamenec
	RBc11 Perec
	RBc12 Ženská hora
	RBc13 Slanisko Diva
	RBc14 Zátoň
	RBc15 Ludinský háj
	RBc16 Krivé hrabiny
	RBc17 Bagovský vrch
	RBc18 Veľký les
	RBc19 Dolný háj
	RBc20 Horný háj
	RBc21 Baračský les
	RBc22 Žitavský luh
	RBc23 Bíňanský rybník
	RBc24 Boroštianske
Biokoridor nadregionálneho významu	NRBk1 Dunaj
	NRBk2 Hron
	NRBk3 Ipeľ
	NRBk4 Váh
	NRBk5 Žitava
	NRBk6 Nitra
Biokoridor regionálneho významu	RBk1 Salka - Bajtava
	RBk2 Trávnica – Veľké Lovce/Kolta - Svodín

Zdroj: Územný systém ekologickej stability okresu Nové Zámky (ESPRIT, 2019)

Tabuľka: Biocentrá a biokoridory vymedzené na území NSK – okres Šaľa

Okres Šaľa	
Kategória prvku ÚSES	**Názov prvku ÚSES**
Biocentrum regionálneho významu	RBc1 Bystré a Čierne jazierko
	RBc2 Trnovské rameno
	RBc3 Bábske jazierko
	RBc4 Vlčianske mŕtve rameno
	RBc5 Panské
	RBc6 Obecný les

	RBc7 Široká roľa
	RBc8 Hetméň
Biokoridor nadregionálneho významu	NRBk1 Alúvium rieky Váh
Biokoridor regionálneho významu	RBk1 Derňa
	RBk2 Kolarovský kanál
	RBk3 Selický kanál
	RBk4 Dlhý kanál
	RBk5 Zájerčie - Lúky
	RBk6 Nový svet
	RBk7 Pusté
	RBk8 Komočský kanál

Zdroj: Územný systém ekologickej stability okresu Komárno (ESPRIT a Katedra ekológie a environmentalistiky UKF v Nitre, 2019)

Tabuľka: Biocentrá a biokoridory vymedzené na území NSK – okres Topoľčany

Okres Topoľčany	
Kategória prvku ÚSES	**Názov prvku ÚSES**
Biocentrum nadregionálneho významu	NRBc1 Hrdovická
	NRBc2 Havran
Biocentrum regionálneho významu	RBc1 Čepúšky
	RBc2 Hontová
	RBc3 Pod Prieľačinou
	RBc4 Panská javorina
	RBc5 Topoľčiansky hrad
	RBc6 Skalka
	RBc7 Žihľavník
	RBc8 Nemčické chrastie
	RBc9 Dubinec
	RBc10 Hraškove lúky - Drža
	RBc11 Medvedí vrch
	RBc12 Studená dolina
	RBc13 Stráne
	RBc14 Hrabový vrch
	RBc15 Kukučí vrch
	RBc16 Chotárna dolina
	RBc17 VN Veľké Ripňany
	RBc18 Dolné líščie
	RBc19 Hrabový háj
	RBc20 Mŕtve rameno rieky Nitra
Biokoridor nadregionálneho významu	NRBk1 Nitra
	NRBk2 Horňany
Biokoridor regionálneho významu	RBk1 Potok Dubnica
	RBk2 Vegetačný pás Opálené
	RBk3 Potok Bojnianka
	RBk4 Medzi Medvedím vrchom a okresom NR
	RBk5 Medzi Medvedím vrchom a Držou
	RBk6 Potok Chotina
	RBk7 Rieka Bebrava
	RBk8 Cerový potok
	RBk9 Manický potok
	RBk10 Medzi Havranom a Chotárnou dolinou
	RBk11 Radošinka
	RBk12 Potok Hlavinka
	RBk13 Potok Čížovec
	RBk14 Lesný koridor Bojná
	RBk15 Mladý háj
	RBk16 Nemečianska tabla
	RBk17 Merašický potok
	RBk18 Potok Vyčoma
	RBk19 Mŕtve rameno rieky Nitra
	RBk20 Lesný koridor medzi Kameňmi
	RBk21 Potok Mocidelník
	RBk22 Podhradie
	RBk23 Vodný tok – prítok Slivnice
	RBk24 Potok Lišna
	RBk25 Vegetačný pás k Fintorici

Zdroj: Územný systém ekologickej stability okresu Topoľčany (ESPRIT a Katedra ekológie a environmentalistiky UKF v Nitre, 2019)

Tabuľka: Biocentrá a biokoridory vymedzené na území NSK – okres Zlaté Moravce

Okres Zlaté Moravce	
Kategória prvku ÚSES	**Názov prvku ÚSES**
Biocentrum nadregionálneho významu	NRBc1 Tribeč
Biocentrum regionálneho významu	RBc1 Čierny vrch
	RBc2 Brezov vrch
	RBc3 Skalka – Trstené vŕšky
	RBc4 Kráľov vrch
	RBc5 Pohronský Inovec
	RBC6 Mochovská cerina
Biokoridor nadregionálneho významu	NRBk1 Žitava
Biokoridor regionálneho významu	RBk1 Čaradice - Nemčiňany
	RBk2 Obyce
	RBk3 Hostie - Jedľové Kostoľany
	RBk4 Skýcov
	RBk5 Jedľové Kostoľany

Zdroj: Územný systém ekologickej stability okresu Zlaté Moravce (ESPRIT, 2019)

F.1.3.2.2 OSTATNÉ EKOSTABILIZAČNÉ PRVKY

Ako ďalšie ekostabilizačné prvky v krajine boli v rámci návrhu RÚSES vymedzené genofondovo významné lokality (GL) a ekologicky významné segmenty krajiny (EVSK).

Genofondové lokality predstavujú územia s výskytom vzácnych a chránených druhov flóry a fauny. Ide o lokality, ktoré sú významné z pohľadu zachovania biodiverzity. Ekologicky významné segmenty krajiny sú časti krajiny, ktoré sú tvorené alebo v nich prevažujú ekosystémy s relatívne vyššou ekologickou stabilitou. Predstavujú základ pre vymedzenie biocentier, príp. môžu mať vplyv na trasovanie biokoridorov. Ide o vzácne prirodzené a prírode blízke biotopy z hľadiska ochrany genofondu, ako aj územia, ktoré plnia vyrovnávaciu funkciu (tlmia negatívne dôsledky ľudskej činnosti).

Na území Nitrianskeho kraja bolo spolu vymedzených 250 genofondových lokalít a 167 ekologicky významných segmentov krajiny.

SCHÉMA
REGIONÁLNY ÚZEMNÝ SSTÉM EKOLOGICKE JSTABILITY

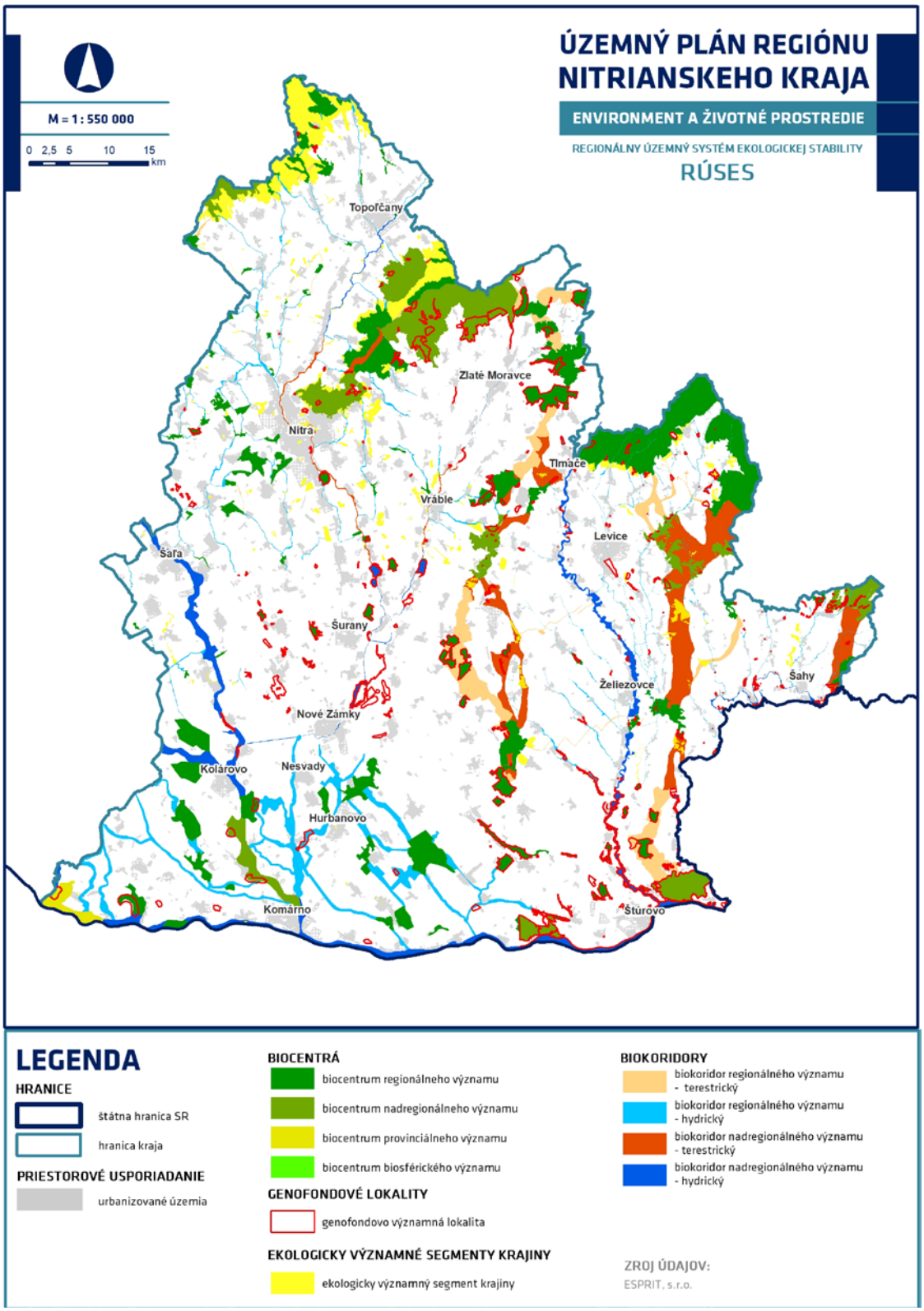

F.1.3.3 EKOSTABILIZAČNÉ OPATRENIA

Ekostabilizačné opatrenia zabezpečujú celoplošné fungovanie územného systému ekologickej stability na miestnej úrovni, ktorého cieľom je zachovanie biodiverzity a stabilizovanie krajinného systému. Osobitný význam majú opatrenia v poľnohospodárskej krajine a v zastavanom území. Bez týchto opatrení môže dochádzať k situácií, že aj napriek návrhu dostatočne hustej siete biocentier a biokoridorov bude funkcia ÚSES znižovaná prípadne znemožnená nevhodným využívaním okolitého územia. Komplex problémov je možné riešiť cestou zlepšenia stavu existujúcich prírodných prvkov a ich vzájomným prepojením, ale aj tvorbou nových prvkov zelene s ekostabilizačnou funkciou.

Z hľadiska zabezpečenia funkčného systému ekologickej stability územia, ako i z hľadiska zvýšenia priestorovej stabilizácie územia je potrebné na miestnej úrovni realizovať nasledovné ekostabilizačné opatrenia:

- Podporovať zachovanie a rozvoj plôch a línií krajinnej zelene, zabezpečujúce retenciu vôd v krajine, zvyšujúce ekologickú stabilitu poľnohospodárskej pôdy, ako aj umocňujúce estetické dotváranie krajiny.
- Realizovať hydrologické opatrenia na zlepšenie hydrického režimu územia – zabezpečiť renaturalizáciu a revitalizáciu vodných tokov a ich brehových a sprievodných porastov.
- Vytvoriť na poľnohospodárskych plochách prvky krajinnej zelene s vysokým stupňom diverzity.
- Výsadby v blízkosti prvkov ÚSES alebo ich súčasti, navrhnúť ako prírode blízke spoločenstvá s dominantným zastúpením autochtónnych drevín.
- Vylúčiť zásahy v mokraďových spoločenstvách, ktoré ohrozujú existenciu týchto plôch (odvodňovanie pozemkov v blízkosti mokradí a pod.).
- Zvýšiť podiel súvislých porastov nelesnej stromovej a krovinnej vegetácie.
- Podporovať zachovanie ekologicky významných fragmentov lesov s malými výmerami v poľnohospodársky využívanej krajine, zvyšovať ich ekologickú stabilitu prostredníctvom ich obnovy dlhovekými pôvodnými drevinami podľa stanovištných podmienok.
- Eliminovať šírenie nepôvodných a inváznych druhov rastlín a drevín do krajiny.
- Vytvárať územnotechnické podmienky pre realizáciu výsadby ekologicky vhodných druhov drevín v nivách riek, na plochách náchylných na eróziu a pri prameniskách, podporovať zvýšenie podielu nelesnej stromovej a krovinovej vegetácie (hlavne pozdĺž tokov, kanálov a ciest a v oblasti svahov Podunajskej pahorkatiny).
- Podporovať, aby podmáčané územia s ornou pôdou v oblasti Podunajskej roviny a pahorkatiny, boli upravené na trvalé trávne porasty, resp. zarastené vlhkomilnou vegetáciou.

F.1.4 ZELEŇ

Krajinné prvky, celky a štruktúry predstavujú na území sídiel prírodné atribúty sídelnej krajiny, vďaka ktorým je územie sídla vnímané ako krajina. Krajiny v sídle sa dotýka aj iniciatíva EÚ, formulovaná v rezolúcii Európskeho parlamentu z 12.12.2013 (2013/2663(RSP)) Green Infrastructure – Enhancing Europe´s Natural Capital. Hlavnou myšlienkou je prepojenie ekosystémových, sociálnych a retenčných funkcií územia, pričom zelená infraštruktúra je tvorená sieťou zelených priestorov, v ktorých a vďaka ktorým sú udržiavané prírodné funkcie a procesy. Jej zložkami v sídle sú parky s veľkou biologickou rozmanitosťou, záhrady, zelené strechy, rekultivované bývalé priemyslové pozemky a predovšetkým systémy vodných tokov a plôch, ktoré prispievajú k plneniu dôležitých funkcií – zvýšenie retencie vody v území, využitie

priestorov vodných tokov, údolných priestorov a brehových polôh pre rekreáciu, využitie nábreží v urbanizovanom prostredí ako verejných priestranstiev, využitie koridorov vodných tokov k zvýšeniu priestupnosti urbanizovanej krajiny a pre prepojenie územia sídla a voľnej krajiny.

Koncept zelenej infraštruktúry ako prepojenie ekosystémových, sociálnych a retenčných funkcií územia, je na území sídiel spojený s tvorbou celomestského systému zelene, tzn. zelenej kostry a s tvorbou systému sídelnej zelene prelínajúceho sa so systémom ekologickej stability, s pozornosťou venovanou vodnému režimu a prepojenia „zeleného" systému vegetačných plôch a „modrého" systému vodných tokov a vodných plôch a plôch určených na zadržiavanie zrážkových vôd a k rozlievaniu povodňových vôd v nivách vodných tokov.

Zeleň zároveň zohráva nezastupiteľnú úlohu v rámci realizácie adaptačných opatrení na zmiernenie dopadov zmeny klímy. Pre územie Nitrianskeho samosprávneho kraja bolo spracovaných niekoľko dokumentácií, ktoré sledovali a hodnotili stav plôch zelene na území kraja z pohľadu plošného zastúpenia jednotlivých typov zelene, ako aj kvality týchto plôch a ich potenciálu z pohľadu možných adaptačných opatrení na zmiernenie dopadov klimatickej zmeny.

- Parky ako adaptačný potenciál na klimatické zmeny (Dobrucká a kol., 2018).
- Štúdia pre hodnotenie a monitorovanie ÚPN NSK s využitím výsledkov SEE projektu Donauregionen+ - časť "urbánna zeleň" (AUREX spol. s r.o., 2015).

V zmysle vyššie uvedených dokumentov bolo na území kraja identifikovaných spolu 255 plôch parkového charakteru, pričom až 159 plôch bolo identifikovaných ako plochy zelene s historickým kontextom a na 60 z nich sa vzťahuje ochrana v zmysle zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkové fondu v znení neskorších predpisov. Z hľadiska kategorizácie plôch zelene ide o parky rozličného významu (lokálny, obvodový, mestský či regionálny), ktoré majú rozlohu minimálne 0,5 ha a nachádzajú sa pri kaštieľoch, úradoch, či ako samostatné plochy mestských parkov. Tieto plochy zelene sú chápané ako ucelené objekty zelene, ktoré predstavujú neoddeliteľnú súčasť urbanistickej štruktúry sídla a tvoria tak existujúci základ jeho systému zelene. Preto je nevyhnuté ich vnímať ako plochy, ktoré je potrebné zachovať, revitalizovať a primerane udržiavať, aby mohli plniť funkciu priestorotvornú, hygienickú, rekreačnú, kultúrno-spoločenskú, či ekostabilizačnú. V obciach, kde neboli zaznamenané plochy verejnej zelene je potom potrebné navrhnúť a založiť nové plochy, ktoré sa stanú základom systému zelene sídla.

Návrh funkčného a priestorovo prepojeného systému zelene je nevyhnutné vnímať ako nedielnu súčasť územnoplánovacej dokumentácie na úrovni obcí. Ďalším dôležitým dokumentom, ktorý je potrebné na úrovni obcí (predovšetkým miest) obstarať je generel zelene, ktorý vytvorí základnú informačnú databázu o plochách zelene, ich stave, možnom potenciáli a spôsobe údržby a navrhne jasnú víziu koncepcie zelene na základe súčasnej potreby adaptácie na zmenu klímy, trendov a ekologických, socioekonomických a historicko-spoločenských hodnôt.

F.1.4.1 ZÁSADY TVORBY SYSTÉMU ZELENE – VÝCHODISKÁ PRE BUDOVANIE ZELENEJ INFRAŠTRUKTÚRY

- Vytvorenie rôznorodého, funkčne diferencovaného a podľa významu v štruktúre sídiel hierarchizovaného systému zelene previazaného s prírodným celkami v podobe lesných porastov, rozptýlenej krajinnej zelene, vodných tokov a plôch.
- Na miestnej úrovni vytvorenie systému sídelnej zelene vo vzťahu k zázemiu sídla (koncepcia sídelnej a krajinnej zelene).
    - Využitie vodných tokov a vodných plôch v systéme zelene s ohľadom na zvýšenie retenčnej schopnosti

krajiny a na zadržovanie zrážkových vôd v území a na ochranu pred povodňami.
  - Vytvorenie rekreačne využiteľnej poľnohospodárskej krajiny.
- Posilnenie ekologických hodnôt štruktúry sídiel.
  - Návrh územného systému ekologickej stability na miestnej úrovni.
  - Ochrana cenných biotopov a vzácnych a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov (genofondové plochy).
  - Revitalizácia vodných tokov v poľnohospodár. krajine.
  - Revitalizácia kompozične a funkčne významných prvkov zelene v podobe alejí, stromoradí a parkov.
  - Budovanie prvkov modrozelenej infraštruktúry za účelom hospodárenia s vodou a zlepšenia klimatických podmienok územia.
- Regenerácia degradovaných území.
  - Transformácia nevyužívaných území s návrhom plôch zelene.
- Rehabilitácia významu prírodných zložiek v obraze sídiel.
  - Vodné toky a vodné plochy.
  - Brehové a sprievodné porasty vodných tokov a vodných plôch.
  - Aleje a stromoradia.
  - Parky a parkovo upravené plochy zelene.
- Ochrana kultúrnych a historických hodnôt krajiny, rešpektovanie kultúrneho dedičstva.

F.2 KONCEPCIA STAROSTLIVOSTI O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE VRÁTANE POŽIADAVIEK NA HODNOTENIE Z HĽADISKA PREDPOKLADANÝCH VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitolách č.6.

F.2.1 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

F.2.1.1 OVZDUŠIE

Na znečistení ovzdušia sa v riešenom sa podieľajú výraznou mierou činitele, ktoré sú situované priamo v jeho území, ale aj pôsobiace v okolí tohto územia. Z hľadiska zdrojov znečistenia sa podieľali na znečistení ovzdušia najmä energetické zdroje výrobných podnikov, centrálne tepelné zdroje, blokové kotolne, domáce kúreniská a podobne. Významné stredné a veľké zdroje znečistenia ovzdušia pochádzajú z bodových zdrojov ako napr. DUSLO, a. s., SLOVINCOM, spol. s r. o., P.G.TRADE spol. s r. o., Liaharenský podnik Nitra, a. s., TeHo Topoľčany, s. r. o. , BIOENERGY TOPOĽČANY s r. o., SLOVINTEGRA ENERGY, a. s., CALMIT spol. s r. o., Bytkomfort, s r. o. a ďalších.

Významným zdrojom znečistenia ovzdušia je cestná doprava. Problematické lokality sú v okolí frekventovaných úsekov rýchlostných ciest a ciest 1. triedy. Čiastočným

zdrojom znečistenia ovzdušia je aj železničná doprava. Nie všetky železničné úseky sú elektrifikované a prevádzka súprav s naftovými motorovými jednotkami negatívne vplýva na kvalitu ovzdušia. Významným druhotným zdrojom znečisťovania je sekundárna prašnosť, ktorej úroveň závisí od meteorologických činiteľov, zemných a poľnohospodárskych prác a charakteru povrchu.

Voda je jedným z médií transportu a akumulácie látok znečisťujúcich ovzdušie. Na pôdu majú najškodlivejší vplyv plynné exhaláty kyslého charakteru, ako sú oxidy síry, oxidy dusíka, chlorovodík a pod., preto že neutralizujú zásadité zložky pôdy a spôsobujú jej okysľovanie. Okysľovanie pôd vplýva negatívne nielen na rastlinstvo, ale aj na ďalšie faktory ako napr. nedostatok živín, zníženie biologickej aktivity, slabý rozklad organickej hmoty. Ďalším rizikom je kumulácia ťažkých kovov v pôde, čo sa odráža v schopnosti pôdy poskytovať hygienicky neškodné plodiny.

V oblasti ochrany ovzdušia musia prevádzkovatelia zdrojov znečisťovania ovzdušia plniť podmienky zákona NR SR č. 137/2010 Z. z. o ovzduší. Kategorizácia stacionárnych zdrojov znečistenia ovzdušia je daná vyhláškou MŽP SR č. 410/2012 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o ovzduší. Vyhláškou MŽP SR č. 231/2013 Z. z., sa ustanovujú požiadavky na vedenie prevádzkovej evidencie a rozsah ďalších údajov o stacionárnych zdrojoch znečisťovania ovzdušia. Vyhláškou Ministerstva životného prostredia SR, č. 411/2012 Z. z. sa ustanovuje monitorovanie emisií zo stacionárnych zdrojov a kvality ovzdušia v okolí, spôsob a požiadavky na zisťovanie a preukazovanie množstva vypúšťaných znečisťujúcich látok a údajov o dodržaní určených technických požiadaviek a všeobecných podmienok prevádzkovania.

V Nitrianskom kraji je problémovou oblasťou územie mesta Nitra, kde bola donedávna legislatívne vymedzená oblasť riadenia kvality ovzdušia pre znečisťujúcu látku PM10. Pre obdobie roku 2020 však oblasť riadenia kvality ovzdušia nebola vyhlásená. NSK má v súčasnej dobe spracovanú Štúdiu pre hodnotenie a monitorovanie ÚPN NSK s využitím výsledkov SEE projektu Donauregionen+ (AUREX spol. s r. o). Jej súčasťou je aj viacero ukazovateľov zameraných na kvalitu ovzdušia v kraji a po aktualizovaní časti údajov bolo možné vytvoriť mapové schémy zaťaženia ovzdušia v katastrálnych územiach obcí kraja.

Tabuľka: Emisie znečisťujúcich látok zo stredných a veľkých zdrojov znečistenia ovzdušia v okresoch Nitrianskeho kraja

Názov okresu	Tuhé znečisťujúce látky	Oxidy síry	Oxidy dusíka	Oxid uhoľnatý
Komárno	25,566	0,368	94,695	86,441
Levice	55,344	14,682	145,482	100,202
Nitra	50,280	50,948	205,318	1 524,767
Nové Zámky	14,568	30,953	115,716	191,430
Šaľa	132,775	7,504	642,188	112,068
Topoľčany	24,491	0,658	258,186	42,797
Zlaté Moravce	9,683	1,635	36,670	143,428
SPOLU	312,707	106,748	1498,255	2201,133

Zdroj: vytvorené podľa údajov Národného Emisného Inventarizačného Systému, 2019

Z hľadiska ďalšieho rozvoja regiónu vzhľadom na zlepšenie kvality ovzdušia je potrebné znižovanie emisií skleníkových plynov a znečisťujúcich látok do životného prostredia a zamedzenie degradácie strategických prírodných zdrojov (voda, lesy a pôda), podporovať koordináciu a budovanie kapacít pre rozvoj regionálnej a lokálnej udržateľnej energetiky a zvyšovať energetickú efektivitu urbanizovaných území formou ich hĺbkovej a komplexnej obnovy.

Graf: Vývoj množstva emisií znečisťujúcich látok zo stredných a veľkých zdrojov znečistenia v riešenom území od roku 2000 do roku 2019

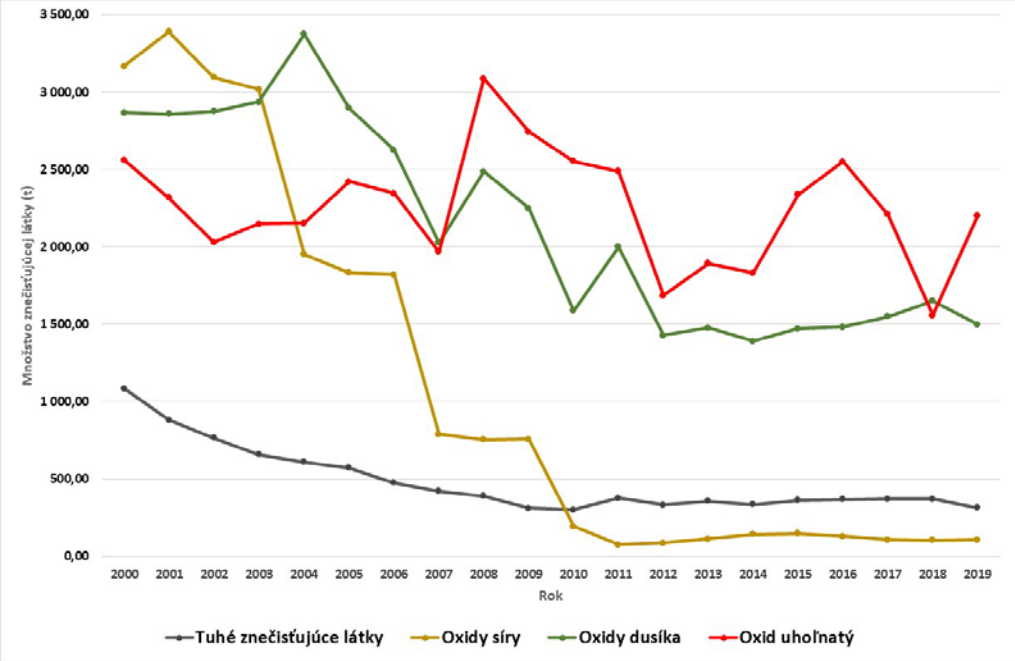

Zdroj: vytvorené podľa údajov Národného Emisného Inventarizačného Systému

F.2.1.2 HLUK

Najväčším zdrojom hluku v riešenom území je intenzívna doprava a to ako cestná tak aj železničná. Hluk z automobilovej dopravy predstavuje environmentálnu záťaž postihujúcu takmer každé sídlo a krajinu pozdĺž ciest zaťažených intenzívnou dopravou. Je závislá najmä od intenzity a skladby dopravného prúdu a od charakteristík trasy cesty. Všeobecne možno konštatovať, že vysoká intenzita dopravy je typická predovšetkým pre cesty prvej triedy a diaľnicu. Za najvýznamnejší zdroj hluku v riešenom území z celkového hľadiska je možné považovať úseky v okolí rýchlostných komunikácií a hlavných železničných tratí prechádzajúcich obytným územím alebo v jeho tesnej blízkosti.

Z krajinno-ekologického hľadiska sú výraznými kolíziami dopravné ťahy prechádzajúce v bezprostrednej blízkosti obytných častí sídiel a chránených území. Okrem hluku z dopravy je potrebné spomenúť aj stacionárne zdroje hluku, ktorými sú predovšetkým areály a prevádzky priemyselnej a poľnohospodárskej výroby.

Legislatívne je hluk v súčasnosti upravený vyhláškou MZ SR č. 549/2007, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prípustných hodnotách hluku, infrazvuku a vibrácií a o požiadavkách na objektivizáciu hluku, infrazvuku a vibrácií v životnom prostredí. Zo Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/49/EC vyplýva pre štáty EÚ povinnosť vypracovávať strategické hlukové mapy a akčné plány pre väčšie aglomerácie, pozemné komunikácie, železničné dráhy a letiská. Úlohou strategických hlukových štúdií nie je nahradiť hlukové štúdie požadované pri stavebnom konaní. Mali by pomôcť pri strategických rozhodovaniach (odklon dopravy, organizácia dopravy, tvorba územných plánov, atď.) a prebudiť záujem verejnosti o riešenie vážnych problémov s hlukom.

V súčasnej dobe sú spracované hlukové mapy pre väčšie cesty ako sú cestné úseky v správe Národnej diaľničnej spoločnosti (pre stav v roku 2006) a cesty 1. triedy (pre stav v roku 2011). Opatrenia, ktoré bude potrebné prijať na eliminovanie hluku vzhľadom k ďalšiemu rozvoju regiónu súvisia hlavne s reorganizáciou dopravy. Ide najmä o vylúčenie tranzitnej dopravy z centra a jej riešenie mimo sídelných útvarov, ako aj budovanie ochranných protihlukových bariér v miestach obytných štvrtí exponovaných zvý-šenou hladinou hluku.

F.2.1.3 RÁDIOAKTIVITA

Jedným z vybraných negatívnych faktorov životného prostredia priamo súvisiacich s územím a jeho funkčným využitím je poznanie radónového rizika. Radón ako produkt rádioaktívnej premeny rádia sa obyčajne nachádza v pôdnom vzduchu. Ako rádioaktívny interný plyn ľahko preniká cez rôzne prostredia následkom teplotného a tlakového rozdielu vo vnútri budov a mimo nich, ktorý je nasávaný z podložia budov a môže byť príčinou zvýšenej objemovej aktivity radónu v ovzduší obytných priestorov.

V zmysle zákona NR SR č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov je smernou hodnotou na vykonanie opatrení proti prenikaniu radónu z podložia stavby pri výstavbe stavieb s pobytovými priestormi objemová aktivita radónu v pôdnom vzduchu na úrovni základovej ryhy.

Stredné radónové riziko môže negatívne ovplyvniť možnosti ďalšieho využitia územia. Viď nasledujúca schéma. Prezentované výsledky radónového prieskumu v riešenom území nie je možné použiť ako podklad pre detailnú projekčnú činnosť a nenahradzujú podrobný radónový prieskum. Výsledky podávajú len základné informácie o radónovej situácii a slúžia ako podklad pre usmernenie ďalších činností.

Z hľadiska ďalšieho rozvoja regiónu vzhľadom k ohrozeniu územia radónom je potrebné uprednostňovať pri vymedzovaní nových rozvojových plôch tie oblasti na rozvoj urbanizácie, kde nie sú potrebné protiradónové opatrenia, resp. požadovať prispôsobenie technických a technologických opatrení už v územnoplánovacích činnostiach.

SCHÉMA
RADÓNOVÉ RIZIKO

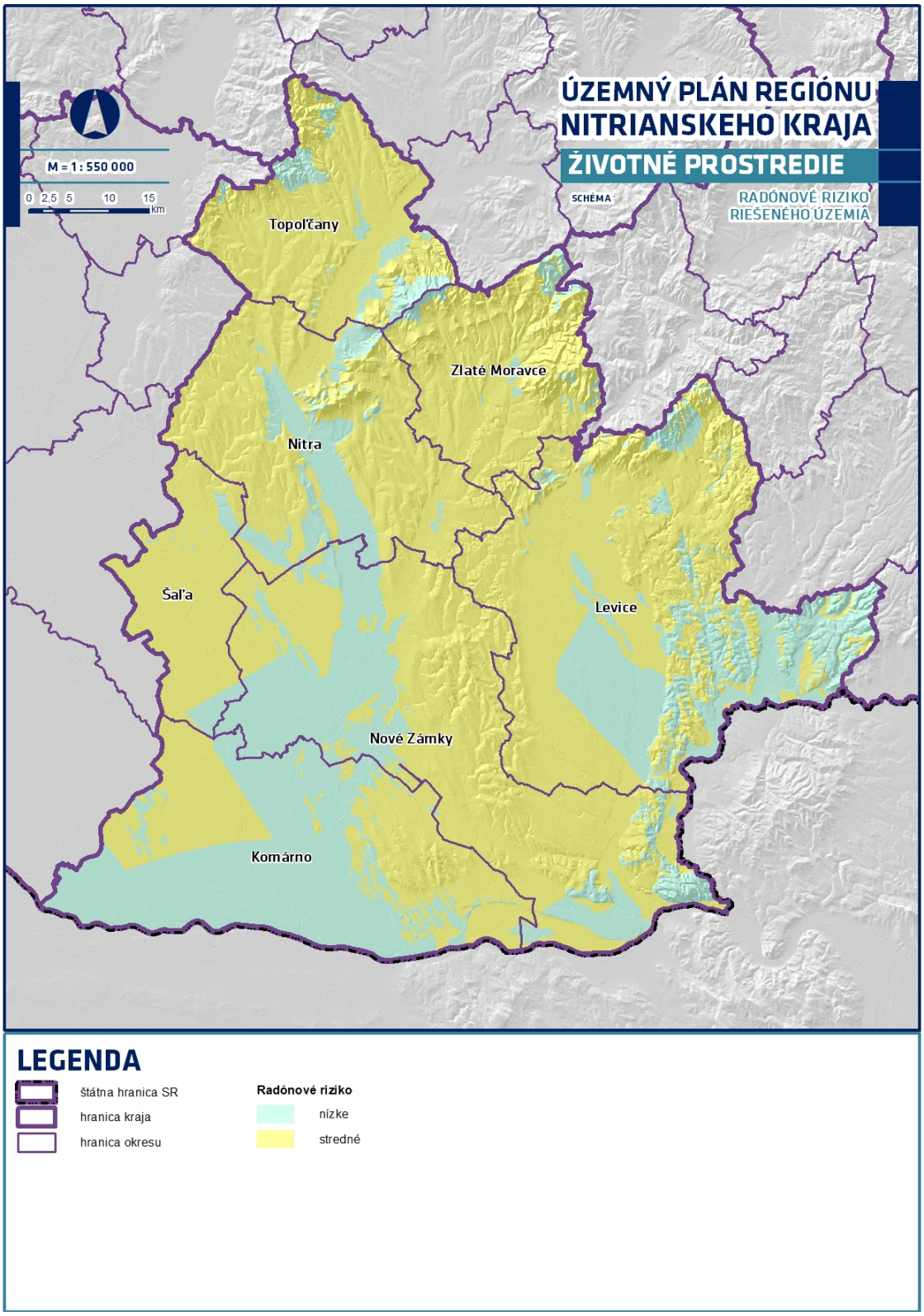

Zdroj: vytvorené podľa údajov Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra

F.2.2 PRÍRODNÉ ZDROJE

F.2.2.1 VODA

Vzácnymi a chránenými územiami podľa zákona o vodách sú územia s povrchovou vodou určenou na odber pre pitnú vodu, územia s vodou vhodnou na kúpanie, územia s povrchovou vodou vhodnou pre život a reprodukciu pôvodných druhov rýb, chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd (chránené vodohospodárske oblasti), ochranné pásma vodárenských zdrojov, citlivé oblasti, zraniteľné oblasti a chránené územia a ich ochranné pásma podľa zákona č.543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

F.2.2.1.1 KVALITA A ZNEČISTENIE VÔD

Hlavnými zdrojmi znečistenia povrchových vôd riešeného územia sú bodové zdroje znečistenia - komunálne a priemyselné zdroje znečistenia. Nekontrolovateľnými zdrojmi znečistenia vôd, najmä podzemných, je tiež poľnohospodárska výroba - splach agrochemikálií, priesaky exkrementov a pod., urbanizácia - priesaky nevodotesných žúmp, priesaky zo skladovania odpadov a pod.

Najväčším tokom v záujmovom území je rieka Dunaj. Kvalitu vody v Dunaji ovplyvňujú bodové zdroje - odpadové vody komunálne, z priemyslu, poľnohospodárskej činnosti, ako aj znečistenie privádzané prítokmi. Kvalita vody v Dunaji na našom území závisí od kvality vody pritekajúcej na územie Slovenska z vyšších častí povodia a je negatívne ovplyvnená najmä v čase poľnohospodárskej sezóny.

Medzi kľúčové poľnohospodárske zdroje organického znečistenia a znečistenia živinami patrí vypúšťanie odpadových vôd zo zariadení intenzívneho chovu hydiny a ošípaných do povrchových vôd, prípadne šírenie znečistenia difúznym spôsobom pôsobením klimatických faktorov. Ďalším významným zdrojom znečistenia živinami je používanie minerálnych a organických hnojív, ktoré významne prispieva k znečisťovaniu vôd živinami - difúznym odtokom (prostredníctvom drenáže), vplyvom vetra pri postrekoch a povrchovým odtokom.

Ďalšími potenciálnymi bodovými aj plošnými zdrojmi znečistenia sú environmentálne záťaže, skládky odpadu a smetiská, nachádzajúce sa na okrajoch sídiel, ale aj na poľnohospodárskej a aj lesnej pôde. V okolí týchto zdrojov kontaminácie je zvýšené riziko koncentrácie škodlivých a toxických látok, ktoré sú však často neznáme. Z hľadiska kvality pitnej vody môžeme označiť za nebezpečné odpadové vody vytekajúce v blízkosti Dunaja, ktorý napája rozsiahle zdroje podzemnej vody.

F.2.2.1.2 OCHRANA VODY

V riešenom území boli hodnotené dve skupiny vodných zdrojov. Podpovrchové a povrchové.

- PODPOVRCHOVÉ VODNÉ ZDROJE
  - Citlivé a zraniteľné oblasti.
  - Chránené vodohospodárske oblasti (CHVO).
- POVRCHOVÉ VODNÉ ZDROJE
  - Vodohospodársky významné toky a vodárenské toky.
  - Geotermálne vody.
  - Ochrana prírodných minerálnych a liečivých zdrojov.

CITLIVÉ A ZRANITEĽNÉ OBLASTI

Väčšina územia kraja patrí medzi zraniteľné oblasti podpovrchovej ochrany vody. Zraniteľné oblasti sú poľnohospodársky využívané územia, z ktorých odtekajú vody zo zrážok do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je

koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 miligramov na liter alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť.

Citlivé a zraniteľné oblasti ustanovuje Nariadenie vlády č. 174/2017 Z. z. a tiež Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách. Ide o vodné útvary povrchových vôd, v ktorých dochádza alebo môže dôjsť v dôsledku zvýšenej koncentrácie živín k nežiaducemu stavu kvality vôd, ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sú využiteľné ako vodárenské zdroje a ktoré si vyžadujú v záujme zvýšenej ochrany vôd vyšší stupeň čistenia vypúšťaných odpadových vôd.

CHRÁNENÉ VODOHOSPODÁRSKE OBLASTI

Chránená vodohospodárska oblasť (CHVO) Žitný ostrov sa nachádza v kontaktnej polohe riešeného územia kraja. Situovaná je cca 850 metrov od západnej hranice mesta Kolárovo v okrese Komárno. Zákon č. 305/2018 Z. z. o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd stanovuje zakázané aj povolené činnosti na území chránených vodohospodárskych oblastí.

CHVO Žitný Ostrov predstavuje najväčší riečny ostrov na Dunaji s 10 miliardami m^3 kvalitnej pitnej vody pod povrchom Žitného ostrova, sústavne doplňovanej vodou presakujúcou z riek (CHVO Žitný ostrov – 1 400 km^2). Ide o jednu z najväčších zásobární pitných vôd v Európe, kde je podzemná voda v hĺbke 200 – 700 m, resp. v blízkosti Dunaja a Malého Dunaja len 100 – 150 m.

VODOHOSPODÁRSKY VÝZNAMNÉ TOKY A VODÁRENSKÉ TOKY

Vodárenské toky a vodohospodársky významné toky sú vodné toky alebo úseky vodných tokov, ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sa môžu využívať ako vodárenské zdroje na odber pre pitnú vodu. Zoznam vodárenských tokov ustanovuje vyhláška MŽP SR č. 211/2005 Z. z. (Príloha č. 1 a č. 2), ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov.

GEOTERMÁLNE VODY

Minerálne a geotermálne vody sú prírodné vody, ktoré sa líšia od obyčajných vôd teplotou, chemickým zložením obsahom voľných plynov, rádioaktivitou a najčastejšie biochemickým pôsobením na ľudský organizmus.

V riešenom území bolo zaznamenaných 44 vrtov s geotermickými meraniami. Geotermálne vody sú prírodné vody ohriate zemským teplom tak, že ich teplota po výstupe na zemský povrch je vyššia ako priemerná ročná teplota vzduchu v danej lokalite. Nachádzajú na území obcí [23] Komárno, Kravany, Marcelová, Nesvady, Patince, Želiezovce, Virt, Zemianska Olča, Zlatná na Ostrove, Kalinčiakovo, Santovka, Svätý Peter, Želiezovce, Poľný Kesov, Bruty, Dvory nad Žitavou, Komjatice, Nové Zámky, Obid, Podhájska, Štúrovo, Šurany, Tvrdošovce, Diakovce, Šaľa, Vlčany, Topoľčany a Topoľčianky.

OCHRANA PRÍRODNÝCH MINERÁLNYCH A LIEČIVÝCH ZDROJOV

Z hľadiska ochrany záujmov prírodných a minerálnych vôd sú v riešenom území dotknuté lokality Santovka a Slatina, v ktorých sú uznané prírodné minerálne zdroje využívané na plnenie do spotrebiteľských obalov v plniarňach minerálnych vôd.

Prírodné minerálne zdroje v Santovke a v Slatine sú spolu s prírodnými liečivými zdrojmi v Dudinciach (Banskobystrický kraj) chránené ochrannými pásmami I. a II. stupňa.

[23] *Zdrojom údajov je register ostatných vrtov a Register hydrogeologických a geotermálnych vrtov, Geofond ŠGÚDŠ.*

Na území Nitrianskeho kraja sú tieto ochranné pásma vymedzené v okrese Levice, v katastrálnych územiach:

- Pre ochranné pásmo I. stupňa prírodných minerálnych zdrojov v Santovke - k. ú. Santovka.
- Pre ochranné pásmo I. stupňa prírodných minerálnych zdrojov v Slatine - k. ú. Slatina a Chorvatice.
- Pre ochranné pásmo II. stupňa prírodných liečivých zdrojov v Dudinciach a prírodných minerálnych zdrojov v Santovke a v Slatine -k. ú. Levice, Kalinčiakovo, Mýtne Ludany, Malý Kiar, Čankov , Veľké Kršk̆any, Malé Kršk̆any , Dolné Brhlovce , Horné Brhlovce, Hontianske Trsťany, Bory, Santovka, Domadice, Hontianska Vrbica, Demandice, Malinovec, Hokovce, Dolné Semerovce, Horné Semerovce, Tupá, Chorvatice, Slatina, Dolné Turovce, Stredné Turovce, Horné Turovce, Plášťovce.

Ochranné pásmo I. stupňa sa určuje pre územie výverovej oblasti hydrogeologickej štruktúry. Ochranné pásmo II. stupňa chráni hydrogeologický kolektor minerálnej vody, jeho tranzitno – akumulačnú a infiltračnú oblasť. Z dôvod u zabezpečenia ochrany hydrogeologickej štruktúry prírodných minerálnych zdrojov v Santovke a v Slatine je potrebné rešpektovať a dodržiavať ustanovenia Zákona č. 538/2005 Z. z., ktoré sa vzťahujú na ochranné pásma.

Z hľadiska ďalšieho rozvoja regiónu v oblasti vôd je potrebné podporovať posilnenie ochrany vôd a zvýšenie podielu obyvateľov napojených na modernú a efektívnu kanalizačnú a vodovodnú sieť. Na vodných tokoch je potrebné zamedziť vytváraniu nových migračných bariér a zariadení, ktorých výstavba alebo prevádzka ochudobňuje toky o vodu, poškodzuje alebo likviduje brehové porasty resp. mení ich prírodný charakter. Navrhované riešenie rešpektuje vodné prvky v krajine, akými je najmä sieť vodných tokov, vodných plôch a mokradí.

SCHÉMA
OCHRANA VÔD A MINERÁLNE VODY

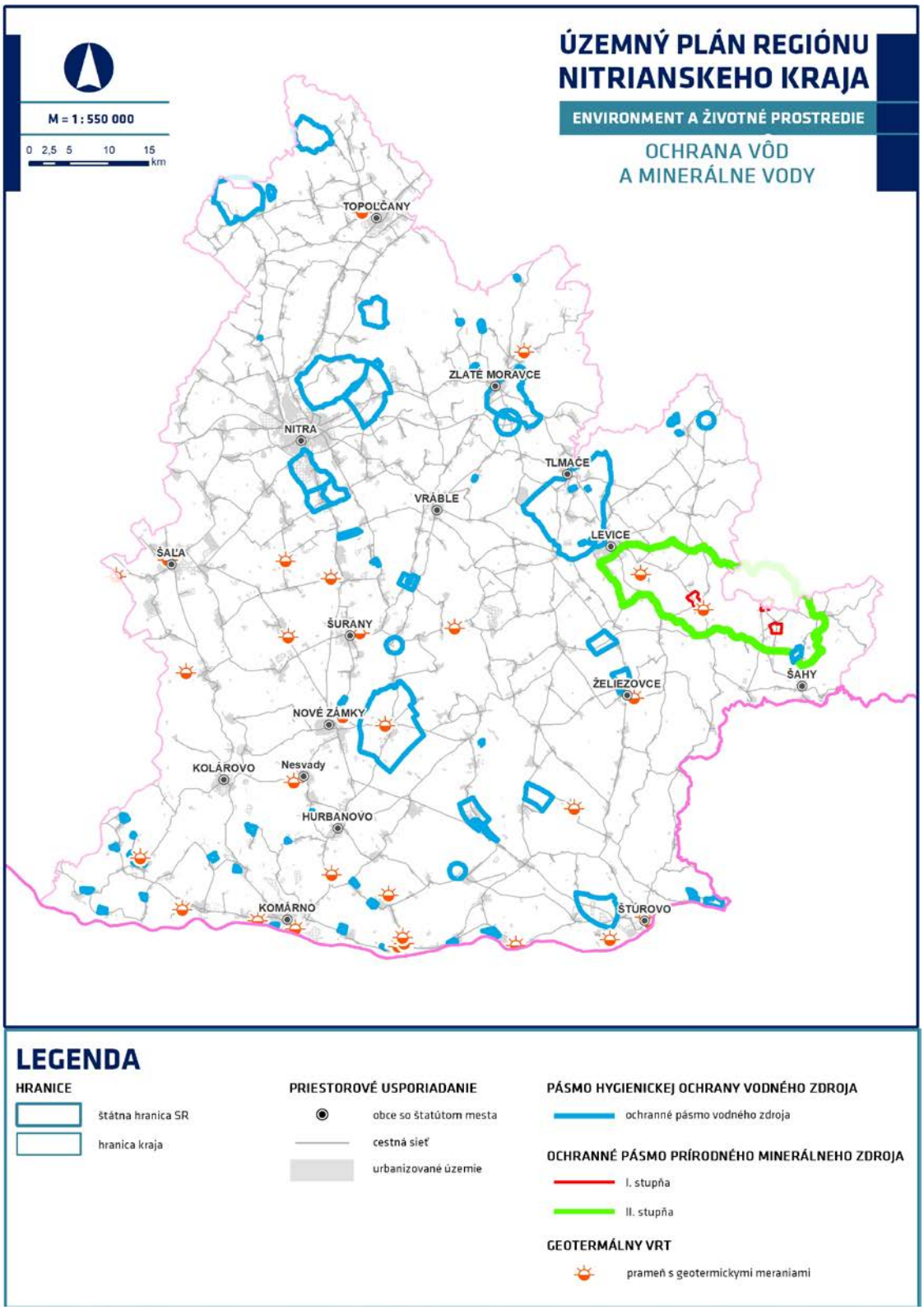

F.2.2.2 PÔDA

Z druhov pozemkov majú poľnohospodárske pôdy v riešenom území dominantné postavenie. Z celkovej výmery riešeného územia, ktorá podľa katastra nehnuteľností predstavuje 634 373,07 ha, zaberá poľnohospodárska pôda 464 225,47 ha, čo predstavuje 73,18 %. Z toho orná pôda zaberá až 404 949,24 ha.

Z hľadiska ďalšieho rozvoja regiónu v oblasti pôd je potrebné rešpektovať kvalitnú poľnohospodársku pôdu ako základný pilier potravinovej bezpečnosti štátu, zabezpečiť ochranu najkvalitnejších a najprodukčnejších poľnohospodárskych pôd a ich zástavbu umožniť len vo verejnoprospešne odôvodnených prípadoch. Dôležitá je podpora ekologického poľnohospodárstva, obnova a zachovanie vinohradov, ako aj zachovanie ovocných sadov s obnovou produkcie tradičných odrôd ovocných stromov. V súvislosti s poľnohospodárskou pôdou je dôležitá obnova hydromeliorácií, ako aj výstavba nových zavlažovacích zariadení, s využitím inovačných technológií a s cieľom modernizovania a mitigácie poľnohospodárskych aktivít na klimatické zmeny.

F.2.2.2.1 KVALITA A ZNEČISTENIE PÔDY

VODNÁ ERÓZIA

Vodná erózia pôdy má veľký význam pri modelovaní reliéfu krajiny, ako aj pri degradácii vlastností poľnohospodárskych. Prejavuje sa znižovaním hĺbky pôdneho profilu, úbytkom organickej hmoty a živín, rovnako aj zhoršovaním pôdnej štruktúry. Z pohľadu dlhodobého negatívneho efektu na produkčnú schopnosť pôd je erózia pôdy chápaná ako významná environmentálna hrozba. Hoci je vodná erózia prirodzený proces, neuvážená činnosť človeka môže významne ovplyvniť rýchlosť jej pôsobenia. K hlavným faktorom podmieňujúcim intenzitu vodnej erózie patrí svahovitosť územia, rastlinný kryt, množstvo a intenzita zrážok a zrnitosť pôdy. K zvýšeným prejavom vodnej erózie môže dochádzať na poľnohospodárskych pôdach bez vegetačného krytu alebo s minimálnym vegetačným krytom a taktiež na pôdach, kde sa uplatňujú nesprávne poľnohospodárske postupy.

Tabuľka: Zastúpenie kategórií pôd v % ohrozených vodnou eróziou v okresoch NSK

Okres	žiadna až slabá	stredná erózia	silná erózia	extrémna erózia
Komárno	94,57	4,11	1,19	0,13
Levice	57,27	24,04	12,93	5,76
Nitra	56,93	34,58	7,32	1,17
Nové Zámky	77,1	14,94	6,12	1,84
Šaľa	98,52	1,31	0,17	-
Topoľčany	51,25	35,01	12,35	1,39
Zlaté Moravce	44,7	39,57	9,53	6,21
Nitriansky kraj	70,3	19,93	7,31	2,45

Zdroj: Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy

ZHUTNENIE PÔDY

V riešenom území dochádza takmer na všetkých poľnohospodárskych pôdach zhutneniu v závislosti od charakteru pôdnych druhov nachádzajúcich sa v území, ale aj v dôsledku intenzívneho obrábania ornej pôdy. Na plochách pokrytých vinicami nedochádza k výraznému poškodeniu pôd zhutnením. Primárne zhutnenie je podmienené genetickými vlastnosťami pôdy. Sekundárne (technogénne) zhutnenie je spôsobené činnosťou človeka, a to priamo - vplyvom tlaku kolies poľnohospodárskych mechanizmov, alebo nepriamo – znižovaním odolnosti pôd voči zhutneniu nesprávnym hospodárením.

Tabuľka: Zastúpenie kategórií pôd v % ohrozených zhutnením v okresoch NSK

Okres	primárna	primárna i sekundárna	sekundárna	bez zhutnenia
Komárno	39,18	13,16	21,36	26,3
Levice	26,06	12,38	40,56	21
Nitra	13,45	4,74	50,33	31,49
Nové Zámky	14,54	9,11	49,45	26,9
Šaľa	43,08	2,83	39,29	14,81
Topoľčany	9,17	12,08	52,73	26,02
Zlaté Moravce	16,8	15,06	33,65	34,49
Nitriansky kraj	23,28	10,19	40,94	25,58

Zdroj: Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy

VETERNÁ ERÓZIA

Významný vplyv na tento typ erózie má expozícia voči vetru, zrnitostné zloženie pôd a ich ochrana vegetačným krytom. Ťažké (ílovito-hlinité) a veľmi ťažké pôdy (ílovité) skôr odolávajú odvievaniu pôdnych častíc, ako stredne ťažké pôdy (hlinité) a ľahké (piesočnaté) pôdy. Preto je potenciálne riziko postihnutia pôd veternou eróziou v riešenom území nízke. Zvýšená náchylnosť pôd na veternú eróziu v riešenom území je spôsobená najmä otvorenosťou územia bez ochrannej líniovej zelene.

Tabuľka: Zastúpenie kategórií pôd v % ohrozených veternou eróziou v okresoch NSK

Okres	žiadna až slabá	stredná erózia	silná erózia	extrémna erózia
Komárno	82,61	4,64	9,89	2,87
Levice	98,1	1,33	0,13	0,43
Nitra	98,02	1,48	0,48	0,02
Nové Zámky	91,12	4,3	4,07	0,51
Šaľa	87,13	7,97	4,9	-
Topoľčany	99,45	0,45	-	-
Zlaté Moravce	99,31	0,58	-	0,11
Nitriansky kraj	93,11	2,95	3,17	0,76

Zdroj: Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy

SVAHOVÉ DEFORMÁCIE, ZOSUVY

Podľa registrov Geofondu Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra bolo v riešenom území zdokumentovaných 63 lokálnych svahových deformácií. Tieto územia sú považované ako plochy so zvýšenou ochranou podľa vyhlášky MŽP č. 55/2011, §12 ods.4 písm. o) pre územné plány miest a obcí. Ich priestorové vymedzenie je súčasťou grafickej časti územnoplánovacej dokumentácie.

Z hľadiska náchylnosti územia na zosúvanie možno riešené územie hodnotiť z veľkej časti ako slabo ohrozené na zosúvanie, okrem pohoria Burdy, ktoré je hodnotené ako stredne ohrozené územie na zosúvanie (Atlas krajiny SR, 2002).

Svahové pohyby, najmä zosúvanie, patria k najzávažnejším geologickým faktorom ohrozujúcim životné prostredie. Náchylnosť územia na svahové pohyby závisí od geologickej štruktúry a typu hornín, ako aj od charakteru reliéfu, najmä sklonu svahov, hydrogeologických a klimatických pomerov. Ich vymedzenie reflektuje nasledovná schéma.

F.2.2.2.2 OCHRANA PÔDNYCH ZDROJOV

Kvalita pôd je daná produkčným potenciálom, podľa ktorého sa radia do jednotlivých skupín bonity pôdy na základe bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek (BPEJ). Všetky poľnohospodárske pôdy sú podľa príslušnosti BPEJ zaradené do 9 skupín kvality pôdy. Najkvalitnejšie patria do 1. skupiny a najmenej kvalitné do 9. skupiny.

Tabuľka: Zastúpenie stupňov kvality poľnohospodárskych pôd v riešenom území (%)

Okres	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Komárno	18,4	21,41	15,36	3,74	22,35	14,42	3,91	0,41	-
Levice	2,37	30,83	10,02	10,68	17,24	18,49	2,51	5,67	2,19
Nitra	3,95	38,22	10,69	9,35	15,23	20,22	0,86	1,11	0,36
Nové Zámky	14,85	35,76	13,46	6,74	15,38	10,5	1,07	1,93	0,3
Šaľa	15,17	41,39	7,21	0,81	25,57	6,93	2,68	0,23	-
Topoľčany	-	31,48	12,02	15,32	11,46	25,7	1,75	1,23	1,04
Zlaté Moravce	0,02	12,98	14,3	15,52	20,33	20,27	4,71	6,36	5,51
SPOLU	8,99	31,04	12,12	8,28	17,71	16,04	2,27	2,51	1,03

Zdroj: Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy
Poznámka: Údaje o výmerách v tabuľke sú odhadované, nakoľko výpočet prebehol v prostredí geografických informačných systémov a vstupné priestorové údaje môžu byť spracované na rôznych podkladových mapách a v rôznych mierkach detailnosti spracovania sledovaných javov

Ochrana poľnohospodárskej pôdy je zabezpečená ochranou najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v katastrálnom území podľa kódu bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek, ktorý je uvedený v prílohe č. 2 k nariadeniu vlády č.58/2013 Z. z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy.

Tabuľka: Zastúpenie chránených poľnohospodárskych pôd v riešenom území

Okres	Chránené pôdy (ha)	Podiel z celkovej výmery okresu (%)	Podiel z celkovej výmery kraja (%)
Komárno	35 760	32,51	5,64
Levice	44 984	29,01	7,09
Nitra	26 975	30,99	4,25
Nové Zámky	44 846	33,30	7,07
Šaľa	11 403	32,05	1,80
Topoľčany	15 448	25,85	2,44
Zlaté Moravce	9 563	18,36	1,51
SPOLU	188 979	29,80	29,80

Zdroj: Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy, Portál otvorených dát https://data.gov.sk/
Poznámka: Údaje o výmerách v tabuľke sú odhadované nakoľko výpočet prebehol v prostredí geografických informačných systémov a vstupné priestorové údaje môžu byť spracované na rôznych podkladových mapách a v rôznych mierkach detailnosti spracovania sledovaných javov

SCHÉMA
KVALITA PÔD A ZDOKUMENTOVANÉ SVAHOVÉ DEFORMÁCIE

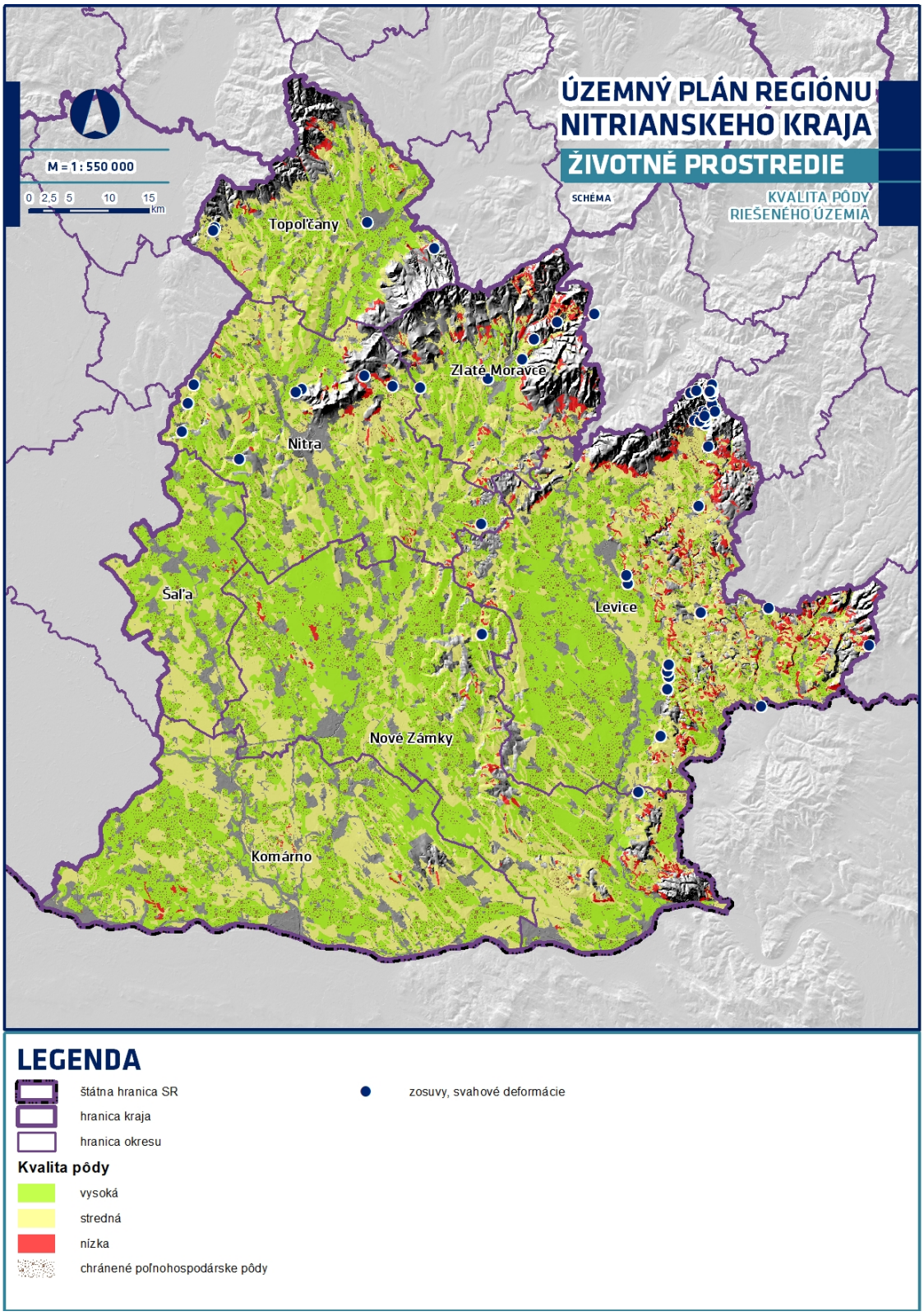

Zdroj: vytvorené podľa údajov Výskumného ústavu pôdoznalectva a ochrany pôdy a Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra

F.2.3 ENVIRONMENTÁLNE ZÁŤAŽE

Podľa Informačného systému environmentálnych záťaži sa v riešenom území nachádza 271 záznamov environmentálnych záťaží, z toho 124 zaradených do registra A - pravdepodobná environmentálna záťaž, 41 do registra B – potvrdená environmentálna záťaž a 106 do registra C - sanovaná, rekultivovaná lokalita.

V kraji sa nachádza 247 lokalít environmentálnych záťaží. Viaceré záťaže sú zaradené súčasne vo viacerých registroch. Vzhľadom k ich postupnej revitalizáciu sa počet pravidelne aktualizuje. Environmentálna záťaž (EZ) je definovaná v zmysle geologického zákona.

Tabuľka: Zoznam potvrdených environmentálnych záťaží na území NSK

Kód záťaže	Názov	Lokalita	Reg.	Obec
SK/EZ/KN/335	KN (012) / Komárno - Harčáš	Harčáš	B	Komárno
SK/EZ/KN/341	KN (018) / Nesvady - skládka TKO	skládka TKO	B	Nesvady
SK/EZ/KN/1661	KN (1661) / Komárno - Rušňové depo, Cargo a.s.	Rušňové depo, Cargo a.s.	B	Komárno
SK/EZ/LV/428	LV (002) / Bielovce - sklad pesticídov	sklad pesticídov	B	Bielovce
SK/EZ/LV/434	LV (008) / Levice - práčovne a čistiarne	práčovne a čistiarne	B	Levice
SK/EZ/LV/438	LV (012) / Nová Dedina - sklad pesticídov	sklad pesticídov	B	Nová Dedina
SK/EZ/LV/440	LV (014) / Pohronský Ruskov - mazutové hospodárstvo bývalého cukrovaru	mazutové hospodárstvo bývalého cukrovaru	B	Pohronský Ruskov
SK/EZ/NR/547	NR (006) / Ivanka pri Nitre - kompresorová stanica (SPP)	kompresorová stanica (SPP)	B	Ivanka pri Nitre
SK/EZ/NR/557	NR (016) / Nitra - nelegálne vypustenie RL pri ČOV (Horné Krškany)	nelegálne vypustenie RL pri ČOV (Horné Krškany)	B	Nitra
SK/EZ/NR/559	NR (018) / Nitra - rušňové depo (Cargo)	Rušňové depo, Cargo a.s.	B	Nitra
SK/EZ/NR/567	NR (026) / Vráble - skládka KO (časť Židová)	skládka KO (časť Židová)	B	Vráble
SK/EZ/NZ/595	NZ (023) / Štúrovo - bývalé JCP, sklad asfaltov a olejov s prevádzkami	bývalé JCP, sklad asfaltov a olejov s prevádzkami	B	Štúrovo
SK/EZ/NZ/600	NZ (028) / Štúrovo - odkalisko Smurfit Kappa Štúrovo	odkalisko Smurfit Kappa Štúrovo	B	Štúrovo
SK/EZ/NZ/601	NZ (029) / Štúrovo - rušňové Depo (Cargo)	rušňové Depo (Cargo)	B	Štúrovo
SK/EZ/NZ/605	NZ (033) / Šurany - bývalý areál Elitexu a STS	bývalý areál Elitexu a STS	B	Šurany
SK/EZ/NZ/609	NZ (037) / Tvrdošovce - skládka NNO	skládka NNO	B	Tvrdošovce
SK/EZ/NZ/610	NZ (038) / Veľký Kýr - skládka KO	skládka KO	B	Veľký Kýr
SK/EZ/NZ/2067	NZ (2067) / Nové Zámky - bývalé prekladisko uhlia	bývalé prekladisko uhlia	B	Nové Zámky
SK/EZ/SA/796	SA (007) / Šaľa - Duslo - výroba gumárenských chemikálií	Duslo - výroba gumárenských chemikálií	B	Šaľa
SK/EZ/SA/797	SA (008) / Šaľa - Duslo - výroba kyseliny dusičnej	Duslo - výroba kyseliny dusičnej	B	Šaľa
SK/EZ/SA/798	SA (009) / Šaľa - Duslo - výroba LAD a dusičnanu amónneho	Duslo - výroba LAD a dusičnanu amónneho	B	Šaľa
SK/EZ/SA/803	SA (014) / Trnovec nad Váhom - odkalisko Amerika I (Duslo Šaľa)	odkalisko Amerika I (Duslo Šaľa)	B	Trnovec nad Váhom
SK/EZ/ZM/1115	ZM (013) / Zlaté Moravce - bývalý areál Calexu	bývalý areál Calexu	B	Zlaté Moravce
SK/EZ/ZM/1118	ZM (016) / Zlaté Moravce - rušňové depo	Rušňové depo, Cargo a.s.	B	Zlaté Moravce

Zdroj: Informačný systém environmentálnych záťaži, Ministerstvo životného prostredia SR.

Z hľadiska ďalšieho rozvoja je aktuálnou témou zabezpečovať podmienky pre postupnú účinnú sanáciu starých environmentálnych záťaží, najmä bývalé skládky komunálneho odpadu, odkaliská, územia priemyselnej výroby atď. Dôležité je odstraňovať pôsobenie ich stresových faktorov, hlavne v územiach ochrany prírody a krajiny, ako aj v prvkoch ÚSES a prinavracať im vhodnými opatreniami pôvodný charakter krajiny.

F.2.4 POSUDZOVANIE VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Územný plán sa v etape konceptu riešenia posudzuje v zmysle zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Podľa § 9 ods. 6 písm. a) Zákona č. 24/2006 Z. z., ako aj v kontexte rozsahu hodnotenia príslušného úradu životného prostredia, je tak prílohou konceptu územného plánu regiónu Správa o hodnotení strategického dokumentu SEA.

- Oznámenie o strategickom dokumente v zmysle § 5 a prílohy č. 2 zákona NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov spracoval doc. Ing. arch. Jaroslav Coplák, PhD., CITYPLAN, s.r.o. Bratislava v júni 2020.
- Rozsah hodnotenia určil Okresný úrad Nitra - odbor starostlivosti o životné prostredie - oddelenie štátnej správy vôd a vybraných zložiek životného prostredia kraja, listom č. OU-NR-OSZP2 -2020/025501-116 zo dňa 7.7.2021.
- Správa o hodnotení strategického dokumentu podľa zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je prílohou tohto konceptu územného plánu. Správu o hodnotení SEA vypracoval Inštitút priestorového plánovania v novembri 2021.

Súčasťou konceptu územného plánu
je aj správa o hodnotení strategického dokumentu.

Následne prebehnú dve paralelné prerokovania. Podľa stavebného zákona bude prerokovaný variantný návrh strategického dokumentu, ktorým je koncept Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja a podľa Zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie bude prerokovaná Správa o hodnotení strategického dokumentu. Oba procesy budú vyhodnotené a všetky pripomienky vyhodnotené. Následne bude spracovaný odborný posudok k správe o hodnotení územnoplánovacej dokumentácie a následne aj Záverečné stanovisko z posúdenia strategického dokumentu.

Výsledok procesu posudzovania by mal byť formulovaný v Záverečnom stanovisku z posúdenia strategického dokumentu od Okresného úradu Nitra - odbor starostlivosti o životné prostredie. Záverečné stanovisko bude vydané na základe správy o hodnotení, odborného posudku a súboru stanovísk všetkých subjektov zúčastnených v procese posudzovania vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie, ako aj v zmysle prerokovania vlastného územného plánu. Zároveň možno očakávať, že záverečné stanovisko v prípade potreby odporučí do územného plánu zapracovať, prepracovať alebo upraviť aj konkrétne pozmeňujúce návrhy. Výstupy z posúdenia strategického dokumentu budú zapracované do Územného plánu, v nasledujúcej etape invariantného Návrhu riešenia.

Keďže Návrh územného plánu regiónu bude v zmysle Stavebného zákona opätovne prerokovaný, dotknuté orgány budú mať možnosť skôr požadované odporúčania aj odkontrolovať a v prípade potreby vzniesť ďalšie podnety. Týmto spôsobom vznikne návrh územného plánu regiónu, upravený podľa vyhodnotenia pripomienok k návrhu. Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja tak vznikne ako kolektívna dohoda všetkých aktérov územného plánovania.

F.3 KLIMATICKÁ AGENDA A ADAPTÁCIA NA KLIMATICKÉ ZMENY.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitolách č. **7.**

KLIMATICKÁ ZMENA

Prebiehajúca zmena klímy je z vedecko-výskumného hľadiska nespochybniteľná. Ako potvrdila šiesta hodnotiaca správa Medzivládneho panelu pre klimatickú zmenu z augusta 2021, najväčšia časť oteplenia v 20. storočí je spôsobená ľudskou činnosťou.

O klimatickej agende však bolo popísaných množstvo publikácií v rôznych svetových jazykoch. Ich implementáciu do rozhodovacích procesov primárne zastrešuje Ministerstvo životného prostredia SR [24], avšak sektorálne sa už dostáva do všetkých sfér plánovania udržateľného rozvoja.

- Vízia a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 (Integrovaný rozvojový program I. – Prírodné zdroje, ľudské zdroje a kultúrny potenciál a Integrovaný rozvojový program II. – Inovačné a udržateľné hospodárstvo).
- Nízkouhlíková stratégia rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050.
- Integrovaný národný energetický a klimatický plán.
- Aktualizovaná Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy.
- Akčný plán implementácie národnej adaptačnej stratégie SR (Návrh).
- Adaptačný akčný plán.
- Dôsledky klimatickej zmeny a možné adaptačné opatrenia v jednotlivých sektoroch.
- Klimatická zmena - výzva pre lokálny rozvoj na Slovensku.
- Adaptácia na zmenu klímy – naliehavá úloha miest.
- Environmentálna štúdia Nitrianskeho samosprávneho kraja územných dopadov klimatických zmien.

KLIMATICKÁ KRÍZA

I keď ide o globálny problém, negatívne sa tak dotýka aj riešeného územia Nitrianskeho kraja. Nielen preto, že patrí k najteplejším oblastiam Slovenska, ale aj preto, že v pozitívnom zmysle disponuje kľúčovými komoditami celoeurópskych rozmerov. Kvalitné zásoby pitnej vody, úrodná poľnohospodárska pôda a zdroje nízkouhlíkovej výroby elektrickej energie môžu byť v budúcnosti rozhodujúcimi pre fungovanie ľudstva ako takého. Aj keď sa v rámci zraniteľnosti území klimatickými následkami javí stredná Európa v celosvetovom meradle ako ten „šťastnejší“ región, práve sem môže budúcnosť vyhnať z neobývateľných častí sveta aj stovky miliónov klimatických migrantov. Stúpajúca priemerná ročná teplota, počet tropických dní, úhrn zrážok alebo supercelárne búrky a tornáda zo začiatku tretieho desaťročia 21. storočia môžu byť v tomto smere stále len začiatkom.

Ak bude naďalej pokračovať celosvetový rast emisií, pravdepodobne nás už na konci 21. storočia čakajú vážne a dlhodobé teplotné zmeny. V závislosti od vypro-

[24] *Dokumenty Ministerstva životného prostredia v oblasti klímy sú dostupné a aktualizované na webovom sídle ministerstva.*

https://www.minzp.sk/klima/

dukovaných emisií sa môže teplota zvýšiť o 2,5°C až 7,5°C (rôzne zdroje udávajú hodnoty v tomto rozsahu). Aj keď sa môže klimatická zmena zdanlivo javiť ako pomalá, čísla svedčia o kríze už dnes.

MITIGÁCIA A PREVENCIA

Klimatickú agendu treba v udržateľnom rozvoji vnímať v dvoch podobách. Prevencia a mitigácia [25]. Kým mitigačné opatrenia vedú k prispôsobeniu sa na nový stav, preven-cia sa usiluje tento rozbehnutý vlak čo možno najviac priblížiť k stavu zabrzdenia.

Hlavným cieľom Európskej zelenej dohody, ktorá je základom stratégie Európskej komisie pre implementáciu Agendy 2030 OSN a cieľov udržateľného rozvoja, je transformovať hospodárstvo EÚ v záujme udržateľnej budúcnosti. Zelená dohoda sa uvádza aj vo Vízii a stratégii rozvoja Slovenska do roku 2030 (Slovensko 2030). Európska zelená dohoda predstavuje víziu, že Európa sa stane prvým klimaticky neutrálnym kontinentom.

Dokument Slovensko 2030 [26] uvádza, že EÚ má byť spravodlivou, prosperujúcou spoločnosťou s moderným a konkurencieschopným hospodárstvom, ktoré efektívne využíva zdroje, kde budú do roku 2050 čisté emisie skleníkových plynov znížené na nulu a kde hospodársky rast nezávisí od využívania zdrojov. Cieľom je ochraňovať, šetriť a zveľaďovať prírodný kapitál EÚ a chrániť zdravie a blaho občanov pred environmentálnymi rizikami a vplyvmi. Zároveň musí byť táto transformácia spravodlivá a inkluzívna v duchu hesla „na nikoho nezabudnúť".

Nízkouhlíková stratégia rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 tieto ciele pretavuje až do dosiahnutia klimatickej neutrality do roku 2050. Stratégia identifikovala v tomto smere opatrenia, vrátane dodatočných, ktoré bude potrebné ešte doskúmať a podľa potreby aktualizovať. Najvyšším energeticko - dekarbonizačným cieľom je tak redukcia minimálne vo výške 90 % emisií v porovnaní s rokom 1990.

ENVIRONMENTÁLNA ŠTÚDIA ÚZEMNÝCH DOPADOV KLIMATICKÝCH ZMIEN NITRIANSKEHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

Ako vyplynulo zo zozbieraných klimatických charakteristík, zmena klímy sa negatívne dotýka aj územia Nitrianskeho kraja. Ak bude naďalej pokračovať celosvetový rast emisií, pravdepodobne nás už na konci 21. storočia čakajú vážne zmeny. V závislostí od vyprodukovaných emisií sa môže teplota zvýšiť až o 7,5°C. Ako reakciu na problémy súvisiace so zmenou klímy si Úrad Nitrianskeho samosprávneho kraja obstaral odbornú štúdiu s názvom „Environmentálna štúdia územných dopadov klimatických zmien (EKOJET, s. r. o.)", ktorá má slúžiť ako sprievodca oblasťou adaptácie na zmenu klímy v urbanizovanom prostredí.

Nitriansky kraj má spracovanú environmentálnu štúdiu územných dopadov klimatických zmien.

Uvedená štúdia rieši problémy klimatickej zmeny vo viacerých sektoroch, ako napr. na vodné hospodárstvo, lesné hospodárstvo, poľnohospodárstvo, cestovný ruch, biodiverzitu, dopravu, zdravotníctvo a ďalšie. Okrem iného sa zameriava na scenáre vývoja v uvedených sektoroch a definovanie opatrení smerujúcich k zmierneniu dopadov klimatických zmien.

---

[25] *Mitigácia = zmiernenie, zoslabenie, zjemnenie, upokojenie, Slovenská agentúra životného prostredia uvádza aj ako antropogénne intervencie na zníženie zdrojov, alebo zväčšenie záchytov skleníkových plynov.*

[26] *Vízia a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 – nové znenie, schválená vládou SR (Slovensko 2030).*

Vplyvy zmeny klímy ohrozujú konkrétne sídla a dotýkajú sa života obyvateľov konkrétnych obcí a miest. Štúdia popisuje viacero krokov, nástrojov a opatrení, ako samosprávy miest a obcí môžu zmierňovať dopady zmeny klímy na svojich obyvateľov, svoje územie a prostredie. Dôležitou súčasťou je zostavenie plánu pre adaptáciu na dopady zmeny klímy kraja, kde sa napr. identifikujú dopady klimatickej zmeny, zhodnotí zraniteľnosť daného územia, stanoví sa strategické smerovanie a naplánuje sa implementácia adaptačných opatrení. Opatrenia môžu byť zamerané napríklad na zvýšenie vegetácie na verejných priestranstvách, zakladanie vodných prvkov, energetickú efektívnosť budov, racionálne využívanie vody, obnovu mokradí, ale aj celkovú osvetu obyvateľov kraja alebo konkrétneho sídla.

Predpokladá sa, že vplyv klímy sa prejaví v zmene režimu zrážok, vo výskyte povodní, ale aj v silnejšej erózii pôdy. Môže dôjsť aj k znefunkčneniu kanalizačných systémov a zanášaniu vodných nádrží. Pri zvýšenom výskyte a trvaní sucha sa bude zvyšovať nedostatok vody vo vrchnej vrstve pôdy, čiže nastane ďalšie vysušovanie pôdy, zvýšená potreba závlahových vôd, nielen na poľnohospodárske plodiny, ale aj mestskú zeleň. Na poľnohospodárskych pôdach bude treba investovať finančné prostriedky na obnovu zastaranej hydromelioračnej siete alebo vybudovanie novej.

ÚZEMNÝ ROZVOJ KRAJA Z POHĽADU KLIMATICKEJ AGENDY

Klimatická agenda je jeden zo základných motívov tvorby nového územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja. Nejedná sa pritom len o spracovanie akéhosi „wishlistu“, resp. zoznamu želaní a požadovaných cieľov, ale táto filozofia je skutočné integrovaná prierezovo do všetkých kapitol ÚP R NK.

O rozmanitosti a multiplikácii opatrení k mitigácii, ako aj k prevencii klimatickej agendy svedčí aj 127 nových dodatočných opatrení, ktoré k už pomerne etablovaným trendom sformulovala Nízkouhlíková stratégia rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050.

Územný plán vytvára rámec pre implementáciu nízkouhlíkových riešení a adaptačných opatrení v sektoroch využívania krajiny, ochrany prírodných zdrojov, poľnohospodárstva, energetiky, priemyslu, dopravy, ale aj v odpadoch.

Klimatická agenda je jeden zo základných motívov tvorby nového územného plánu regiónu.

Úlohou územného plánu je koordinovať územný priemet všetkých aktivít spoločnosti – horizontálne, ako aj zosúlaďovať sektorálne politiky a odvetvové koncepcie – vertikálne. Klimatická agenda je rozhodujúcim kritériom pre voľbu optimálnych riešení.

ZAHRNUTIE ADAPTÁCIE NA ZMENU KLÍMY DO PRÍPRAVY ÚZEMNOPLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCIE

V územnom pláne na regionálnej úrovni sú mitigačné opatrenia, ako aj aktivity na predchádzanie zmeny klímy zapracované dôsledne, zodpovedne a prierezovo do všetkých kapitol. Na mieru riešeného územia kraja.

Adaptácie na zmenu klímy do prípravy územnoplánovacej dokumentácie na lokálnej úrovni miest a obcí je potrebné realizovať následne aj nepriamo, sekundárne. Územné plánovanie je úzko späté s posudzovaním vplyvov na životné prostredie. Či už tvorba nového plánu alebo jeho aktualizácia je formovaná zákonom č. 24/2006. Koncepty a návrhy územných plánov miest a obcí sa prerokovávajú, na základe čoho sa zapracovávajú konkrétne pripomienky. A práve v tejto polohe je priestor, aby boli do dokumentov miest a obcí zapracované aj opatrenia v kontexte zmeny klímy. Stanoviská orgánov štátnej správy sú totiž záväzné. Týmto spôsobom sa nielen zvýši povedomie o tejto téme u spracovateľov územných plánov, ale dostane sa do schválených materiálov už dnes. Bez zmeny metodík, či legislatívnych predpisov.

KOORDINÁCIA ZÁUJMOV SEKTORÁLNYCH POLITÍK.

Rôzni aktéri rozvoja majú odlišné názory. Každý rezort považuje iné premenné za tie najdôležitejšie. A práve prostredníctvom vzniku ratifikovanej metodiky pre tvorbu prevenčného i adaptovaného sídelného prostredia je možné tieto názory zjednotiť, sumarizovať ukazovatele a určiť ich relevantnosť. Dnes je potrebné stanoviť parametre a premenné pre tvorbu metodiky klimatickej zraniteľnosti (klimatického zdravia) sídla.

Niektoré mestá a obce si spracovali stratégiu pre zmenu klímy, iné sídla obstarávajú adaptačné opatrenia a iné zase rovno na cieľ orientované akčné plány boja proti otepľovaniu urbanizovaného prostredia. AJ keď sú všetky materiály výrazným krokom vpred, systematiku ich tvorby je vhodné zjednotiť. A to práve v zmysle takto dohodnutej metodiky.

Pre dosiahnutie koordinovaného cieľa a jednotlivých sektorov s vplyvom na sídelné prostredie, ako najmä doprava, hospodárstvo, ekológia, lesné hospodárstvo, vodstvo a pod; je potrebné sektorálne politiky koordinovať. Každé odvetvie si úplne legitímne rieši primárne svoju agendu. V našich podmienkach je všeobecný trend všetky parciálne problémy delegovať na územný plán. Keďže sa schvaľuje Všeobecne záväzným nariadením, je záväzný. Územný plán by však mal správoplatniť skôr dohodnuté riešenia. Či už v doprave, technickej infraštruktúre, či v rámci rozvoja zelene. Pre tieto odvetvia slúžia samostatné generely, ktoré sú podkladom pre tvorbu alebo aktualizáciu územných plánov. ÚP R NK totiž rieši vo svojej podstate primárne plochy funkčného využitia územia. O stupeň nižšie územné plány miest a obcí usmerňujú výstavbu.

Pre koordináciu záujmov jednotlivých sektorov s vplyvom na sídelné prostredie je potrebné vytvoriť platformu, v rámci ktorej sa bude hľadať konsenzus. Až takéto riešenia možno premietnuť do územného plánu. Treba zdôrazniť potrebu vzniku nového formalizovaného nástroja, resp. dokumentu, štúdie, stratégie či generelu, skrátka niečoho, čo by v rámci prerokovania vytvorilo odborný diskurz o integrácii sektorálnych politík pre potrebu adaptovaného prostredia.

METODIKA KOMPLEXNÉHO HODNOTENIA JEDNOTLIVÝCH ÚZEMNÝCH DOPADOV ZMENY KLÍMY NA SÍDELNÉ PROSTREDIE.

Systematická integrácia klimatickej agendy do územného plánovania na regionálnej, či lokálnej úrovni je bezpochyby dôležitá. Musí tomu však predchádzať ratifikácia metodiky. Najprv je potrebné určiť, čo chceme integrovať do územného a regionálneho plánovania, a až následne určiť akým spôsobom. Osobitne pre národnú úroveň, osobitne pre regióny, osobitne pre sídla. Do tej doby je to na zodpovednom prístupe predstaviteľov územnej samosprávy, no najmä na invenčnom prístupe územných plánovačov.

F.4 KONCEPCIA OCHRANY A VYUŽITIA KULTÚRNEHO DEDIČSTVA A NÁVRH ROZVOJA REKREÁCIE.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitolách č.**8.** a **12.**

F.4.1 KULTÚRNE A HISTORICKÉ HODNOTY REGIÓNU

F.4.1.1 HISTORICKÝ VÝVOJ

Kultúrno - historické danosti územia boli formované historickými štátoprávnymi útvarmi, poľnohospodárstvom s veľmi dobrými prírodnými podmienkami s nadväznosťou na vodstvo a historicky známymi minerálnymi a termálnymi prameňmi.

Štruktúra historického osídlenia sa v mnohých častiach zachovala aj s ich väzbou na okolité krajinné prostredie. Na území kraja vznikli aj špecifické formy sídelno-hospodárskych štruktúr – majere, štále, vodné mlyny a k vinohradom sa viažuce pivnice – hajlochy.

PRAVEK

- Územie Nitrianskeho kraja bolo husto osídleným územím už pred 30 000 rokmi.
- Pred 6 000 rokmi sa objavili osady prvých roľníckych obyvateľov.

STAROVEK

- Obdobie rímskej ríše - Dunaj ako hraničná línia civilizovaného sveta – Limes Romanus.
- Významné stredisko Keltov, neskôr Germánov a nakoniec Slovanov.

STREDOVEK

- Od 5. stor. – Slovania v Karpatskej kotline.
- V 2. pol. 7. stor. – Avari v okolí Nitry, protiavarské povstania pod vedením franského kupca Sama a vznik Samovej ríše (v rokoch 623 – 659), ktorej súčasťou bol aj nitriansky región.
- 9. storočie – Nitrianske kniežactvo s centrom v Nitre na čele s kniežaťom Pribinom.
- Obdobie Veľkomoravskej ríše – jedným z centier ríše bola Nitra – hrad nad tzv. hradským mestom s remeselnou výrobou a obchodom (byzantskí, arabskí, židovskí a franskí kupci), spoločenské funkcie spojené s byzantskou misiou Konštantína a Metoda, sídlo biskupstva.
- 9. až 11. stor. – územná štruktúra ovplyvnená kláštormi (benediktínske opátstvo na Zobore, kláštor v Hronskom Beňadiku).
- Nitra po páde Veľkej Moravy – sídlo včasnouhorského údelného vojvodstva – dukátu spravované čakateľmi na kráľovský trón.
- 11. až 13. stor. – územie súčasťou Nitrianskeho, Tekovského, Hontianskeho, Komárňanského a Ostrihomského komitátu.
- Od roku 1248 – Nitra získala privilégiá kráľovského mesta.
- Od 13. stor. do 1848 – územie súčasťou Nitrianskej, Tekovskej, Hontianskej, Komárňanskej a Ostrihomskej stolice.

NOVOVEK

- Od 15. až po začiatok 16. stor. – stabilizácia sídelného systému, narušená vpádom vojsk Osmanskej ríše.
- 16. až 17. stor. – zánik väčšieho počtu sídiel, stavanie protitureckých pevností (Nové Zámky, Komárno), opevňovanie existujúcich hradov (Nitra).
- V období jozefínskeho osvietenstva sa Ostrihomská stolica stáva súčasťou Komárňanskej.
- 18. stor. – obdobie konsolidácie, posilňovanie trhovej a strediskovej funkcie miest.
- Od roku 1849 (obdobie Bachovho absolutizmu) – územie sa člení na župy – Dolnonitrianská, Tekovská, Hontianska, Komárňanská, riadené boli komisármi, od roku 1867 opäť municipálne zriadenie s obnovením samosprávy.
- Od roku 1923 sa zrušili uhorské župy so slúžnovskými a okresnými úradmi, nahradili sa veľžupami – do územia Nitrianskeho kraja zasahovali Bratislavská, Nitrianska a Zvolenská veľžupa.
- Od roku 1928 – krajinské zriadenie.
- Od roku 1940 – župné zriadenie.
- Od roku 1949 – Nitriansky kraj so 17 okresmi, z ktorých 13 sa nachádzalo na území dnešného kraja.
- V roku 1996 bolo územie SR rozdelené na 8 krajov, jedným z nich je aj Nitriansky kraj.
- Od roku 2001 bol Nitriansky kraj pretransformovaný na Nitriansky samosprávny kraj s priamo voleným predsedom a 52-členným zastupiteľským zborom (Zastupiteľstvo NSK), územie tvorí 7 okresov (Topoľčany, Nitra, Zlaté Moravce, Šaľa, Nové Zámky, Levice a Komárno).

F.4.1.2 KULTÚRNE DEDIČSTVO

SVETOVÉ DEDIČSTVO UNESCO

V Zozname svetového kultúrneho dedičstva sa nachádza:

- Limes Romanus – rímske antické pamiatky na strednom Dunaji.

Stredoeurópska časť Limes Romanus je súčasťou cezhraničnej lokality svetového dedičstva UNESCO Hranice Rímskej ríše, skrátene Dunajský Limes. Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza jeho časť - rímsky kastel Kelemantia v obci Iža.

Medzi lokalitami vytipovanými na zápis do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO je aj Pevnostný systém na sútoku riek Dunaja a Váhu v Komárne – Komárome.

SLOVANSKÉ KULTÚRNE DEDIČSTVO

Výnimočnou, tak z hľadiska urbanistického usporiadania, ako aj historického vývoja je starobylá Nitra so svojim okolím, ktorej základ je daný slovanským osídlením. V 9. storočí bola centrom prvých štátnych útvarov na území Slovenska – Pribinovho kniežatstva a východnej časti Veľkomoravskej ríše. Už v roku 828 tu bol vysvätený prvý kresťanský kostol na území strednej a východnej Európy. V roku 880 v Nitre vzniklo prvé biskupstvo v stredovýchodnej Európe a už v tomto období aj prvý benediktínsky kláštor sv. Hyppolita na území Slovenska. Neskôr, už v rámci Uhorského kráľovstva predstavovalo Nitrianske vojvodstvo osobitný teritoriálny a mocenský útvar – údelné kniežatstvo (ducatus), kronikármi nazývaný „tertia pars regni“. Nitriansky hrad a Zobor sú dodnes symbolmi slávnej minulosti Slovákov. Kontinuálne osídlenie na území kraja je teda neoddeliteľne spojené s tradíciou rozvoja kresťanstva, slovanského písomníctva, kultúry a vzdelanosti.

V posledných rokoch sú najvýznamnejšou archeologickou lokalitou na území Nitrianskeho kraja slovanské hradiská pri obci Bojná (v polohách Valy I, Bojná II a III), kde boli objavené unikátne nálezy z konca 8. a začiatku 9. storočia, ktoré sú dokladom prítomnosti kresťanstva na území Slovenska už pred príchodom sv. Konštantína-Cyrila a Metoda.

CEZHRANIČNÉ KULTÚRNE SÚVISLOSTI

Širší, medzinárodný význam majú pohraničné územia pozdĺž hranice s Maďarskom, ktorým na slovenskej strane Dunaja dominujú mestá Komárno a Štúrovo:

- Komárno je známe mohutnou bastiónovou pevnosťou, ktorá zohrala dôležitú úlohu počas viac ako 150-ročnej okupácie Uhorska vojskami Osmanskej ríše. Predstavuje významný príklad európskeho pevnostného staviteľstva s navrstvením viacerých vývojových etáp. Niektoré pevnostné línie sa nachádzajú na pravom brehu Dunaja, na území dnešného Maďarska. Komárňanská pevnosť patrí svojimi rozmermi i dômyselným systémom obrany medzi najväčšie a najvýznamnejšie pevnosti na svete.
- Štúrovo je spojené s maďarským Ostrihomom, ktorý je významným cirkevným centrom s bývalým sídlom župy, ho spája obnovený Most Márie Valérie. Je známy neopakovateľnou panorámou jeho katedrály vypínajúcej sa na pravom brehu Dunaja.

UNIKÁTY ĽUDOVEJ ARCHITEKTÚRY A ARCHEOLOGICKÉ LOKALITY

Obec Brhlovce je známa skalnými obydliami vysekanými do tufového masívu, ocenenými cenou EUROPA NOSTRA. Podľa ľudovej tradície vznikli v období tureckých nájazdov, na ochranu tunajších obyvateľov.

Špecifikom kraja sú archeologické lokality ako miesta výskytu rôznych kultúrnych horizontov z predchádzajúcich historických období, od praveku, doby bronzovej cez slovanské osídlenie s veľkomoravskými pamiatkami, stredoveké osady a mestá až po novoveké nálezy, najmä z obdobia 2. svetovej vojny. Prezentované sú lokality v Bíni, Radošine, Santovke, Vrábľoch a najvýznamnejším je odkrytie včasno-kresťanskej lokality v Bojnej.

DOMINANTY KRAJA

Nenahraditeľnými kultúrno - historickými dominantami kraja, jeho miest a obcí sú kostoly. Najvýznamnejšími v Nitrianskom kraji sú Katedrála sv. Emeráma na Nitrianskom hrade - Bazilika minor, Kostol sv. Juraja Archanjela v Nitre-Dražovciach, Kostol sv. Juraja v Kostoľanoch pod Tríbečom (včasnorománska architektúra a nástenné maľby), Kostol sv. Mikuláša v Sazdiciach (gotické nástenné maľby), kaštieľ v Topoľčiankach s areálom, rímsky vojenský tábor Kelemantia v Iži (zapísané v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO), Mestské opevnenie – Palatínska a Vážska línia v Komárne, Protiturecká pevnosť (Stará pevnosť) v Komárne a Kostol sv. Jakuba v Želiezovciach (torzo gotickej architektúry), ktorým patrí nezastupiteľné miesto v našej kresťanskej tradícii.

K významným dominantám patria aj Nitriansky hrad, hrady Hrušov (Hostie), Gýmeš (Jelenec), Levice, Oponice a Topoľčany nad obcou Podhradie, ako opevnené kráľovské alebo šľachtické sídla, či sídla stredovekej územnej správy.

VODNÉ MLYNY

Rozvinuté poľnohospodárstvo spojené s pestovaním obilovín, ako aj množstvo vhodných vodných tokov, sa podpísali pod vznik veľkého množstva mlynov. Vodné mlyny sa stavali na všetkých riekach, mlynmi sa stala známa najmä rieka Žitava. Špecifickým druhom mlynov, ktoré sa používali najmä na Dunaji a dolnej časti Váhu, boli lodné mlyny, ktoré umožňovali mlyn premiestňovať na rieke podľa sily prietoku tak, aby vždy dosahovali maximálny výkon. To bolo potrebné najmä v suchších

a letných mesiacoch, kedy tradičné vodné mlyny často bojovali s nedostatkom potrebného množstva vody v riekach.

Dnes sú mnohé mlyny zrekonštruované a namiesto svojho pôvodného účelu, slúžia potrebám cestovného ruchu. Zachované mlyny v Nitrianskom kraji sú v obciach Machulince, Horný Ohaj (Vráble), Bohunice, v Kolárove a tiež v skanzene v Nitre.

KULTÚRNE TRASY RADY EURÓPY

Kultúrna trasa Rady Európy, niekedy označovaná ako Európska kultúrna trasa je titul udeľovaný kultúrnym trasám, ktoré sú podľa Rady Európy uznávané ako významné trasy v rámci celej Európy tým, že podporujú spoločnú kultúru, históriu, pamäť a Európsku integráciu. Tieto trasy musia tiež spĺňať niekoľko základných hodnôt podporovaných Radou Európy, ako sú demokracia, ľudské práva a medzikultúrna výmena v rámci kultúrneho cestovného ruchu.

- Svätojakubská cesta (Camino de Santiago).Je najstaršou kultúrnou trasou Rady Európy, vedie aj cez SR, v časti prechádza aj cez Nitriansky kraj: Aktuálne vytýčená trasa začína v starobylom, dnes už zaniknutom benediktínskom opátstve v Hronskom Beňadiku. Pokračuje smerom na Tekovské Nemce a cez lesy pohoria Inovec smeruje do Topoľčianok. Z Topoľčianok prechádza cez polia a lesy do Kostolian pod Tríbečom. Nasleduje výstup na Zobor, starobylá Nitra so svojimi pamiatkami. Cez polia a lúky po cyklochodníkoch trasa pokračuje do Veľkého Záluzia a potom do Serede.
- Transromanica. Kultúrna cesta Transromanica sa zameriava na mapovanie, uchovanie a sprístupnenie kultúrno-historického odkazu románskeho umenia. Slovenská republika sa do cesty zapojila predovšetkým na základe románskych sakrálnych pamiatok v Spišskej Kapitule, Bíni, Diakovciach a Skalici. Z týchto štyroch najvýznamnejších lokalít s románskymi sakrálnymi stavbami sa nachádzajú práve dva na území Nitrianskeho samosprávneho kraja. Bíňa (Kaplnka dvanástich apoštolov (pôvodne rotunda) a kláštorný kostol Nanebovzatia Panny Márie) a Diakovce (kláštorný kostol Panny Márie Nanebovzatej).

EVROPSKÁ KULTURNÍ STEZKA SV. CYRILA A METODĚJE

NSK je členom v medzinárodnom združení, ktoré zabezpečuje úlohy spojené s realizáciou projektov zameraných na budovanie trás Cyrilo-metodskej cesty a kultúrne aktivity a podujatia tohto medzinárodného združenia na území Nitrianskeho kraja. Zatiaľ však nie je zrejmé, či táto cesta bude zaradená medzi kultúrne trasy Rady Európy.

F.4.1.3 PAMIATKOVÝ FOND

Pamiatkový fond, predovšetkým národné kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie, pamiatkové zóny a archeologické lokality sú nielen cenným kultúrnym majetkom, ale aj významným prvkom ekonomického rozvoja. Ako podstatná zložka cestovného ruchu, najmä tzv. kultúrneho turizmu, sú zdrojom podnikateľských aktivít a dôležitým rozvojovým faktorom regiónov a obcí.

Ústredný zoznam pamiatkového fondu (ÚZPF) má 4 registre - register nehnuteľných NKP, register hnuteľných NKP (nezverejňuje sa), register pamiatkových rezervácií a register pamiatkových zón.

Na území kraja sa nachádza 638 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, ktoré tvorí 1 455 pamiatkových objektov a tiež 2 pamiatkové rezervácie a 7 pamiatkových zón.

F.4.1.3.1 VYBRANÉ NÁRODNÉ KULTÚRNE PAMIATKY

Vybrané národné kultúrne pamiatky sú súborom 72 najvýznamnejších a najvzácnejších pamiatok na území Slovenskej republiky, ktoré boli vyhlásené za národné kultúrne pamiatky pred prijatím a vyhlásením Zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu, ktorým sa zmenil systém evidencie pamiatkového fondu. Z nich sa na území Nitrianskeho kraja nachádzajú nasledovné, tabuľkovo uvedené.

Na území kraja sa zo súboru vybraných najvýznamnejších a najvzácnejších národných kultúrnych pamiatok nachádza 9.

Tabuľka: Vybrané národné kultúrne pamiatky na území Nitrianskeho samosprávneho kraja

Obec	Vyhlásené v roku	Názov NKP
Iža	1990	Rímsky vojenský tábor Leányvár
Komárno	1970	Protiturecká pevnosť
Komárno	1985	Fortifikačný systém mesta
Kostoľany p. Tríbečom	1970	Kostol sv. Juraja
Nitra	1961	Hrad a nálezisko staroslovan. osídlenia
Topoľčianky	1970	Kaštieľ
Slovensko	1991	Stredoveké nástenné maľby
Nitra	1990	Historický fond Diecéznej knižnice
Slovensko	1991	Dielo Jána Szilássyho

F.4.1.3.2 NÁRODNÉ KULTÚRNE PAMIATKY S PRIORITOU OCHRANY A OBNOVY

Zoznam národných kultúrnych pamiatok s prioritou ochrany a obnovy k 31.07.2017 vznikol v spolupráci Pamiatkového úradu Slovenskej republiky, Ministerstva kultúry Slovenskej republiky a samosprávnych krajov. Predstavuje najvýznamnejšie nehnuteľné národné kultúrne pamiatky v zastúpení jednotlivých druhov, ktoré vyžadujú prioritu pri obnove vzhľadom na ich stavebno-technický stav.

Tabuľka: Nehnuteľné národné kultúrne pamiatky s prioritou ochrany a obnovy na území Nitrianskeho samosprávneho kraja

Obec	Názov v roku	Číslo v ÚZPF
ARCHEOLOGICKÉ PAMIATKY		
Bojná	hradisko	142/1
Iža	kastel (rímsky vojenský tábor Leányvár)	289/1
Nitra	kláštor kamaldulov	1513/1-3
Podhorany – Sokolníky	kostol základy (sv. Michala)	1523/1
HRADY, ZÁMKY A FORTIFIKÁCIE		
Hostie	hrad Hrušov	1539/1-13
Jelenec	hrad Gýmeš	1443/1-26
Komárno	pevnosť	302/1-7
Komárno	opevnenie bastiónové	301/1-45
Levice	hrad	1616/1-20
Nitra	hrad	14831-59
Podhradie	hrad (Topoľčiansky hrad)	234/1-21
Pukanec	opevnenie mestské	1628/1-6
KAŠTIELE A KÚRIE		
Beladice	kaštieľ	1396/1
Horné Obdokovce	kaštieľ a park	163/1-2
Kamanová	kaštieľ	11575/1
Lúčnica nad Žitavou	kaštieľ a park	1456/1-2
Malé Vozokany	kaštieľ	1464/1
Maňa	kaštieľ	375/1
Močenok	kaštieľ a park	1543/1-2
Nitrianska Blatnica	kaštieľ	210/1
Oponice	kaštieľ	218/1
Solčany	kaštieľ	2351/1
Veľké Zálužie	kaštieľ a park	1563/1-2
Vieska nad Žitavou	kaštieľ s areálom	1552/1-4
Zlaté Moravce	kaštieľ	1583/1
Želiezovce	kaštieľ	1653/1
PARKY A ZÁHRADY		
Mlyňany (k.ú. Vieska nad Žitavou)	arborétum	1552/2
Želiezovce	park (pri kaštieli)	1653/2

SAKRÁLNA ARCHITEKTÚRA (kostoly, kláštory, kalvárie, zvonice, synagógy)		
Bátovce	kostol sv. Martina	1592/1
Bíňa	kláštor základy (premonštrátov), kostol, kostol (rotunda)	324/1; 325/1; 326/1
Diakovce	kostol Nanebovzatia P. Márie	12/1
Hokovce	kostol sv. Petra a Pavla	1599/1
Horné Lefantovce	kláštor a park (bývalý paulínsky)	1422/1-2
Hronovce	kostol sv. Salvátora	1595/1
Komárno	kostol a kolégium	306/1-2
Komárno	kostol pravoslávny	304/1
Komjatice	kalvária	342/1-21
Kostoľany pod Tríbečom	kostol sv. Juraja	1452/1
Krušovce	kostol Nanebovzatia P. Márie	193/1
Levice	kláštor piaristov	1618/1-2
Levice – Kalinčiakovo	kostol kalvínsky	1610/1
Nitra – Dražovce	kostol sv. Michala	1417/1
Nitrianska Blatnica	kostol sv. Juraja a cintorín príkostolný	212/1-2
Ondrejovce	kostol	11981/1
Ondrejovce	kaplnka	11976/1
Pukanec	kostol ev. a. v.	12030/1
Pukanec	kostol sv. Mikuláša	1633/1
Šahy	kostol a sýpka	1648/1-2
SAKRÁLNA ARCHITEKTÚRA – STREDOVEKÉ NÁSTENNÉ MAĽBY (kostoly)		
Poruba	kostol s areálom	869/1
Rybník	kostol	1019/1
Sazdice	kostol	1637/1
Želiezovce	kostol	1654/1
VEREJNÉ STAVBY (radnice, školy, divadla, reduty, múzeá, kúpeľné domy, hotely a pod.)		
Levice	radnica	2177/1
Levice	škola (židovská škola)	11984/1
Nitra	palác mestský (župný dom)	1486/1
Nitra	kasáreň	11871/1
Nitra	škola (štátna obchodná škola)	11847/1
Nitra	banka (Ústredná nitrianska banka, NKB)	11607/1
Nitra	banka (bývalá Rakúsko-uhorská banka)	11904/1
Nové Zámky	gymnázium s areálom	11479/1-3
Zlaté Moravce	dom župný	1584/1
MESTSKÉ PALÁCE		
Komárno	palác mestský (Zichyho palác)	2144/1
TECHNICKÉ PAMIATKY		
Bohunice	mlyn vodný	2168/1
Hurbanovo	observatórium	287/1
Močenok – Goradzov	sýpka (biskupská)	12028/1
ARCHITEKTÚRA 20. STOROČIA		
Nitra	pošta – Poštový a telegrafný úrad	11230/1
Nitra	súbor obytný (Kolónia Krajinské domky)	11419/1-14
Nitra	vila (Vila K)	11792/1
Nitra	vila (Arpássyho vila)	11879/1
Nitra	dom bytový, pavlačový	11894/1
Nitra - Chrenová	škola – chodba spojovacia s poslucháreň ou (Poľnohospodárska univerzita)	11946/9
INÉ		
Bátovce	dom ľudový	2507/1
Brhlovce	obydlia skalné	2331/1-3
Nitra	kasáreň (Štefánikove kasárne)	11749/1-13
Pukanec	dom remeselnícky (Frankov dom)	2074/1
Pamiatková rezervácia NITRA		
Nám. Jána Pavla II. č. 2, 4	kanónia a múr ohradný (Nécseyov dom)	2168
Pribinova ul. č. 5	seminár (Malý seminár, Seminár sv. Gorazda)	2168
Samova ul. č. 1	dom meštiansky (krajská knižnica K. Kmeťku)	2168
Samova ul. č. 12	starobinec (Dom Pro Quieti)	2168
Samova ul. č. 14	seminár (Veľký seminár)	2168
Samova ul. č. 16	kanónia (dom kanonika Gregušku, Kluchov dom)	2168

F.4.1.3.3 NEHNUTEĽNÉ NÁRODNÉ KULTÚRNE PAMIATKY

V súčasnosti sa eviduje v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR na území Nitrianskeho kraja 638 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, ktoré tvorí 1 455 pamiatkových objektov.

F.4.1.3.4 PAMIATKOVÉ REZERVÁCIE

Na území kraja sa nachádzajú 2 pamiatkové rezervácie, ktoré možno topograficky vymedziť podľa § 16 ods.1 zákona NR SR č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu.

Tabuľka: Pamiatkové rezervácie na území Nitrianskeho samosprávneho kraja

Názov	Obec	Typ	Vyhlásená	Počet pamiatok
PR Brhlovce	Brhlovce	Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry	14.9.1983	25
PR Nitra	Nitra	Mestská pamiatková rezervácia	21.1.1981	23

Pamiatková rezervácia Nitra – Horné mesto s dominantou Nitrianskeho hradu je postavené na mieste mohutného slovanského hradiska, sídla nitrianskych kniežat a veľkomoravských panovníkov. Dnes je sídlom nitrianskeho biskupstva. Zásady pamiatkovej ochrany PR Nitra sú dostupné na webovom sídle Pamiatkového úradu SR. [27]

Pamiatková rezervácia – skalné obydlia sú špecifickým a ojedinelým typom osídlenia, kde časti bývania sú v zahĺbených priestoroch tufového a tufitového skalného masívu. Zásady pamiatkovej ochrany PR Brhlovce sú dostupné na webovom sídle Pamiatkového úradu SR. [28]

F.4.1.3.5 PAMIATKOVÉ ZÓNY

Na území kraja sa nachádza 5 pamiatkových zón, ktoré možno topograficky vymedziť podľa § 17 ods.1 zákona NR SR č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu.

Tabuľka: Pamiatkové zóny na území Nitrianskeho samosprávneho kraja

Názov	Obec	Okres	Typ	Vyhlásená
PZ Bátovce	Bátovce	Levice	vidiecka	10.10.1997
PZ Komárno	Komárno	Komárno	mestská	25.9.1990
PZ Nitra-Staré Mesto	Nitra	Nitra	mestská	15.9.1992
PZ Šahy	Šahy	Levice	mestská	3.5.1993
PZ Topoľčany	Topoľčany	Topoľčany	mestská	1.7.1991
PZ Topoľčany - Stummerova ul.	Topoľčany	Topoľčany	mestská	24.3.2000
PZ Zlaté Moravce	Zlaté Moravce	Zlaté Moravce	mestská	1.3.1994

Zásady ochrany jednotlivých pamiatkových zón sú sprístupnené na stránkach pamiatkového úradu. Zásady ochrany jednotlivých pamiatkových zón sú sprístupnené na stránkach pamiatkového úradu SR.[29]

F.4.1.3.6 OCHRANNÉ PÁSMA NÁRODNÝCH KULTÚRNYCH PAMIATOK A PAMIATKOVÝCH ÚZEMÍ

Na území kraja je evidovaných 20 lokalít, ktoré majú osobitne vymedzené ochranné pásmo podľa § 18 zákona NR SR č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu.

- Bátovce – ochranné pásmo pamiatkovej zóny.
- Brhlovce – ochranné pásmo pamiatkovej rezervácie.
- Hajná Nová Ves – kaštieľ a park.
- Hruboňovo – kaštieľ.

[27] *http://www.pamiatky.sk/sk/page/zasady-ochrany-pr-nitra*

[28] *http://www.pamiatky.sk/sk/page/zasady-ochrany-pr-brhlovce*

[29] *https://www.pamiatky.sk/sk/page/zasady-ochrany-pamiatkovej-zony*

- Iža - Castrum romanum.
- Kolíňany – kostol sv. Štefana.
- Komárno – pevnostný systém.
- Kostoľany pod Tríbečom – kostol sv. Juraja.
- Kuzmice: osada Vítkovce – kostol sv. Štefana kráľa.
- Močenok – kaštieľ a kostol sv. Klimenta.
- Mojmírovce – mlyn strojový.
- Nitra – ochranné pásmo mestskej pamiatkovej rezervácie a pamiatkovej zóny.
- Nitrianska Blatnica – kostol sv. Juraja.
- Nové Zámky – kalvária.
- Podhradie – Topoľčiansky hrad.
- Sazdice – kostol sv. Mikuláša.
- Topoľčany – ochranné pásmo pamiatkovej zóny.
- Tovarníky – kaštieľ Stummerovcov.
- Želiezovce - kostol sv. Jakuba staršieho.
- Želiezovce – kaštieľ Esterházyovcov.

F.4.1.3.7 ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZISKÁ

Na území kraja sa nachádza niekoľko tisíc evidovaných archeologických nálezísk, ktoré sú dokladom života človeka na tomto území od najstarších dôb až po obdobie novoveku. Značná časť územia kraja však stále nie je podrobne preskúmaná, takže celkový počet archeologických nálezísk, vrátane doteraz odbornej verejnosti neznámych, je zrejme oveľa vyšší. Niekoľko desiatok archeologických nálezísk je prezentovaných a sprístupnených širokej verejnosti. Postup a zásady ochrany archeologických nálezísk a nálezov upravuje Pamiatkový zákon. Archeologické náleziská eviduje Archeologicky´ústav SAV v Centrálnej evidencii archeologických nálezísk Slovenskej republiky.

F.4.1.3.8 PAMÄTIHODNOSTI

Tento druh ako súčasť kultúrneho dedičstva je evidovaný každou obcou individuálne a je často zverejnený na príslušnej webstránke obce.

Pamätihodnosti sú súčasťou ako kultúrneho dedičstva, tak aj pamiatkového fondu a Nitriansky samosprávny kraj spolu s občanmi môže rozhodnúť o utvorení a odbornom vedení takejto evidencie. Do evidencie pamätihodností obce možno zaradiť okrem hnuteľných vecí a nehnuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce.

F.4.2 KONCEPCIA STAROSTLIVOSTI A PREZENTÁCIE KULTÚRNEHO DEDIČSTVA

Koncepcia ochrany a využívania kultúrneho dedičstva v Nitrianskom kraji vychádza nielen z kultúrneho dedičstva, ale aj z ochrany pamiatkového fondu, ktoré predstavujú základnú kultúrnohistorickú hodnotu územia. Kultúrne dedičstvo je predmetom medzinárodných dohovorov o ochrane kultúrneho dedičstva, architektonického či archeologického dedičstva, kde pomocou kultúrnych a historických hodnôt je definovaný ich obsah.

Rozsah a obsah kultúrneho dedičstva je širší ako len legislatívne chránený pamiatkový fond a v rámci medzinárodných dohôd rámcovo charakterizované kultúrne dedičstvo. Tieto hodnoty tvoria historické a kultúrne štruktúry vytvorené predchádzajúcimi generáciami bez ohľadu na dobu a miesto ich vzniku. Predstavujú

hmotné i nehmotné hodnoty: hnuteľné i nehnuteľné veci a predmety, jednotlivé objekty, ucelené súbory a komplexy.

Kultúrne dedičstvo a pamiatkový fond majú význam aj v hospodárskej činnosti Nitrianskeho kraja, kde sú pre oblasť rozvoja turizmu a rekreácie nezastupiteľné.

NEHMOTNÁ ČASŤ KULTÚRNO-HISTORICKÝCH HODNÔT

- Rôzne druhy jazykových, literárnych a interpretačných prejavov.
- Diela dramatického, hudobného a tanečného umenia.
- Zvyky a tradície.
- Historické udalosti.
- Zemepisné, katastrálne a miestne názvy.

HMOTNÁ ČASŤ KULTÚRNO-HISTORICKÝCH HODNÔT

- Archívne dokumenty, knižničné fondy, diela písomníctva, kinematografie, scénografie.
- Televízna a audiovizuálna tvorba.
- Diela výtvarného a úžitkového umenia.
- Zbierky múzeí a galérií.
- Historická urbanistická, architektonická a stavebná štruktúra.
- Štruktúry poznané či nepoznané nachádzajúce sa pod úrovňou terénu, ktoré sa zisťujú metódami archeologického výskumu pri akýchkoľvek zásahoch pod terén označované ako archeologické kultúrne dedičstvo.

ŠTRUKTÚRA CHRÁNENÉHO I NECHRÁNENÉHO STAVEBNÉHO FONDU A JEHO DOTVÁRAJÚCE PRVKY

- Pamiatkový fond chránený.
- Chránené územia - pamiatkové rezervácie (PR), pamiatkové zóny (PZ).
- Chránené súbory a solitéry národných kultúrnych pamiatok (NKP), ako výberová kategória historických vecí hnuteľných i nehnuteľných.
- Ochranné pásma území a NKP (OP).
- Ostatné kultúrnohistorické štruktúry, ktoré nie sú v zmysle uvedeného zákona chránené, ale sú nositeľmi historicko-kultúrnych hodnôt v území resp. sú to územia s väzbou na kultúrnohistorický potenciál, špecifikovaný v Koncepcii územného rozvoja Slovenska.
- Historické jadrá miest a obcí, vrátane významných častí mimo intravilánov - areály kalvárií, cintorínov a pod.
- Rozptýlené osídlenia: osady, majere.
- Vodné mlyny.
- Doplňujúce a sezónne prvky osídlenia: vínne búdy – hajlochy.
- Špecifické prvky osídlenia: technické diela a stopy historickej výrobnej činnosti, prírodné umelé prvky – hate, nádrže, regulačné kanály, aleje a pod.

Tieto štruktúry však nie sú chápané ako samostatné prvky alebo solitéry, ale vždy spolu so svojim bezprostredným prírodným okolím, poznamenaným kultivačnou činnosťou človeka.

F.4.2.1.1 ESTETICKÉ A KULTÚRNO-HISTORICKÉ HODNOTY ÚZEMIA

Zásady zamerané na estetickú kvalitu, kultúrno-historický kontext, identitu a charakter územia [30] :

- Identita územia – dosiahnutie čo najväčšej rozmanitosti, jedinečnosti a svojbytnosti urbanistických štruktúr (napr. rozličné formy zástavby) pri plnom využití a uplatnení prírodných podmienok a dochovaných hodnôt.
- Charakter územia – rešpektovanie miestneho charakteru územia, charakteristických územných foriem, urbanistických štruktúr, originálnych spôsobov zástavby a využitia územia, lokálnych stavebných tradícií.
- Pamäť územia – ochrana, starostlivosť a rozvoj dochovaného historického usporiadania územia a pôvodnej skladby jeho prírodných, kultúrnych a historických hodnôt.
- Kvalita územia – inovatívne, originálne a vysokokvalitné zásahy do územia s vysokou pridanou a estetickou hodnotou a pozitívnym vplyvom na okolie a celé územie.
- Čitateľnosť územia – obmedzenie negatívnych a invazívnych zásahov do pôvodných štruktúr územia, redukcia vizuálneho a estetického smogu na minimálnu mieru.

F.4.2.1.2 ZACHOVANIE A ROZVOJ KULTÚRNEHO DEDIČSTVA

Nitriansky samosprávny kraj je vlastníkom 27 národných kultúrnych pamiatok (s objemovou skladbou 43 objektov), ktoré sú väčšinou sídlami organizácií v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti. Stará sa o ich obnovu a postupne ich zveľaďuje. Na území Nitrianskeho kraja, teda v územnom obvode svojej pôsobnosti, utvára podmienky na ochranu pamiatkového fondu a poskytuje dotácie z rozpočtu NSK na obnovu národných kultúrnych pamiatok vo vlastníctve iných subjektov.

Neoddeliteľnou súčasťou kultúrneho dedičstva kraja sú kultúrne, najmä ľudové tradície, ktoré uchovávajú a rozvíjajú hlavne profesionálne kultúrne organizácie, ale aj rôzne ľudové i folklórne súbory či skupiny. Svojimi vystúpeniami tvoria osobitný kolorit Nitrianskeho kraja, ktorý obdivujú tisíce návštevníkov z domova i zo zahraničia. V posledných rokoch sa stali neodmysliteľnou súčasťou všetkých obecných a mestských slávností v kraji, pričom ich dopĺňa bohatá ponuka chutných a originálnych krajových gastronomických špecialít i kvalitných domácich vín, stále častejšie oceňovaných aj na súťažiach v Paríži, v Londýne či v zámorí.

[30] *Vytvorenie podmienok pre stanovenie zásad a pravidiel územného plánovania - Návrh zásad a pravidiel územného plánovania III.-V. etapa, AZ ˇ PROJEKT s.r.o., 2013*

SCHÉMA
KULTÚRNE PAMIATKY

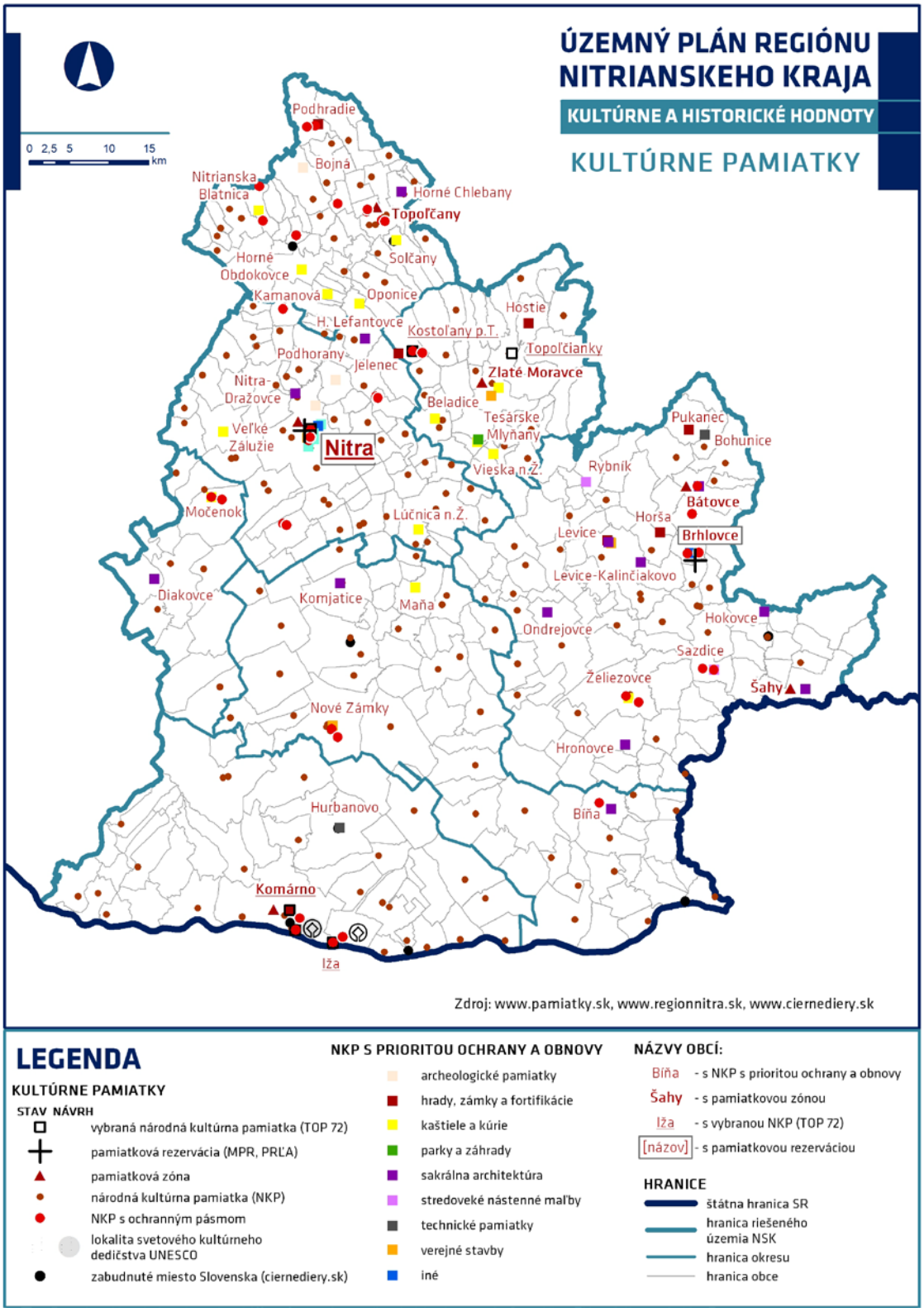

F.4.3 REKREÁCIA

Zóny rekreácie sú prítomné najmä v sídlach - športové plochy a zariadenia, parky, parkovo upravené plochy zelene, lokálne plochy a zariadenia každodennej rekreácie - a v extraviláne - v rekreačných územiach a lokalitách.

- Rekreačné územia tvoria najmä chatové a záhradkárske osady.
- Rekreačné lokality predstavujú areály s rozvinutou infraštruktúrou rekreačných služieb.

V schéme Rekreácia a šport sú okrem rekreačných území a lokalít znázornené aj športové areály sídiel. V prevažnej väčšine obcí/miest kraja sa nachádza futbalové ihrisko, miestami doplnené o iné druhy športových plôch – multifunkčné ihriská, tenisové kurty a podobne. K významným športoviskám možno zaradiť golfové ihriská (Veľké Zálužie, Ivanka pri Nitre a Šurany), športové letiská, motokrosový areál (Skýcov) a kryté zimné štadióny, resp. hokejové haly (Nitra, Topoľčany, Nové Zámky a Levice).

Podrobnejšie sa problematike venuje kapitola G.1.13 Cestovný ruch a turizmus.

SCHÉMA
REKREÁCIA A ŠPORT

0 5 10 20 30 km

ÚZEMNÝ PLÁN REGIÓNU NITRIANSKEHO KRAJA
HOSPODÁRSTVO A SOCIÁLNE VECI
REKREÁCIA A ŠPORT

REKREAČNÁ LOKALITA

rekreačná lokalita

REKREAČNÉ ÚZEMIE

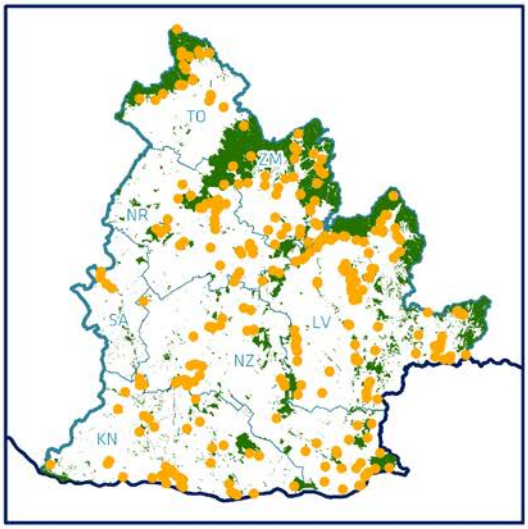

rekreačné územie
lesný porast

ŠPORTOVÉ AREÁLY V OBCI

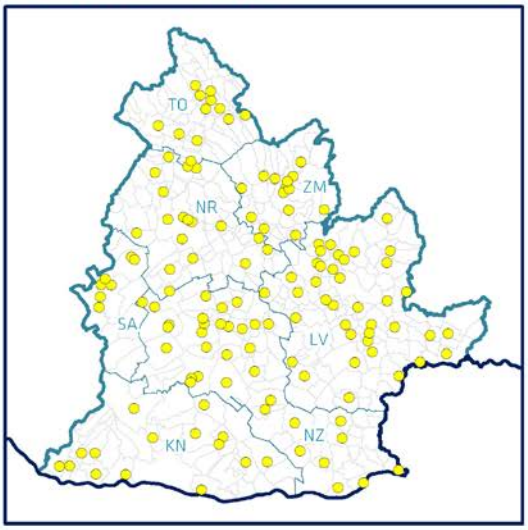

športový areál

VÝZNAMNÉ ŠPORTOVISKÁ

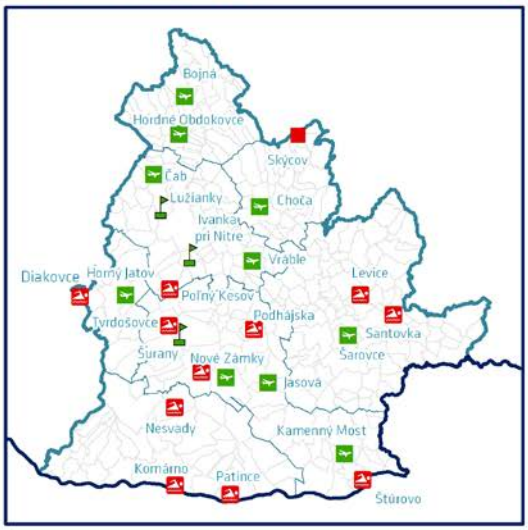

golfový areál
športové letisko
termálne kúpalisko
motocross

HRANICE

štátna hranica SR
hranica riešeného územia NSK
hranica okresu
hranica obce

G. HOSPODÁRSTVO A SOCIÁLNE VECI.

G.1 ZÁKLADNÉ DEMOGRAFICKÉ, SOCIÁLNE A EKONOMICKÉ VÝCHODISKÁ PODMIEŇUJÚCE ROZVOJ ÚZEMIA.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitolách č. 9., 10. a 12.

Základné východiská tvorby rozvoja kraja tvorí demografická štruktúra, demografická prognóza, domový a bytový fond, komerčná občianska vybavenosť a služby, školstvo, zdravotníctvo, kultúra, administratíva, sociálna infraštruktúra, hospodárstvo, ekonomika, regionálny rozvoj, cestovný ruch a turizmus a kúpeľníctvo.

G.1.1 DEMOGRAFICKÁ ŠTRUKTÚRA

G.1.1.1 POČET OBYVATEĽOV KRAJA

Ku koncu roku 2020 žilo v Nitrianskom kraji 671 508 obyvateľov spolu v 354 obciach. Najpočetnejšiu skupinu predstavuje veľkostná kategória obcí s 1 000 – 4 999 obyvateľmi, ktorých bolo 140 s viac ako 257 tisíc obyvateľmi (38 % obyvateľstva). Druhou najpočetnejšou skupinou sú obce s počtom obyvateľov 500 – 999. Celkový podiel obyvateľov žijúcich v obciach tejto veľkostnej kategórie však predstavoval iba 11%. Počet obyvateľov žijúcich v piatich obciach s 20 000 – 49 999 obyvateľmi bol takmer 150 tisíc (22%). V kraji sa nachádza aj vysoký počet (98) obcí veľkostnej kategórie 0 – 499 obyvateľov s celkovým počtom obyvateľov 31 782, čo predstavuje len 4,7 % všetkých obyvateľov kraja.

Nitriansky kraj má 671 508 obyvateľov.

Podrobný prehľad veľkostných kategórií obcí je uvedený v tabuľke nižšie.

Tabuľka: Veľkostné kategórie sídiel a ich počty

Kategória počtu obyvateľov	Počet sídiel vo veľkostnej kategórii	Počet obyvateľov vo veľkostnej kategórii
0 – 499	98	31 782
500 – 999	99	71 198
1 000 – 4 999	140	257 143
5 000 – 9 999	8	54 342
10 000 – 19 999	3	31 898
20 000 – 49 999	5	149 117
50 000 – 99 999	1	76 028
SPOLU	**354**	**671 508**

Poznámka: ku 31. 12. 2020

V roku 2021 sa na Slovensku uskutočnilo Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, ktorým sa spravidla každých desať rokov zisťujú podrobné údaje o obyvateľoch, domoch a bytoch. K dátumu spracovania konceptu ÚP R NK výsledky z toho sčítania publikované neboli.

SCHÉMA
KATEGÓRIE SÍDIEL PODĽA POČTU OBYVATEĽOV

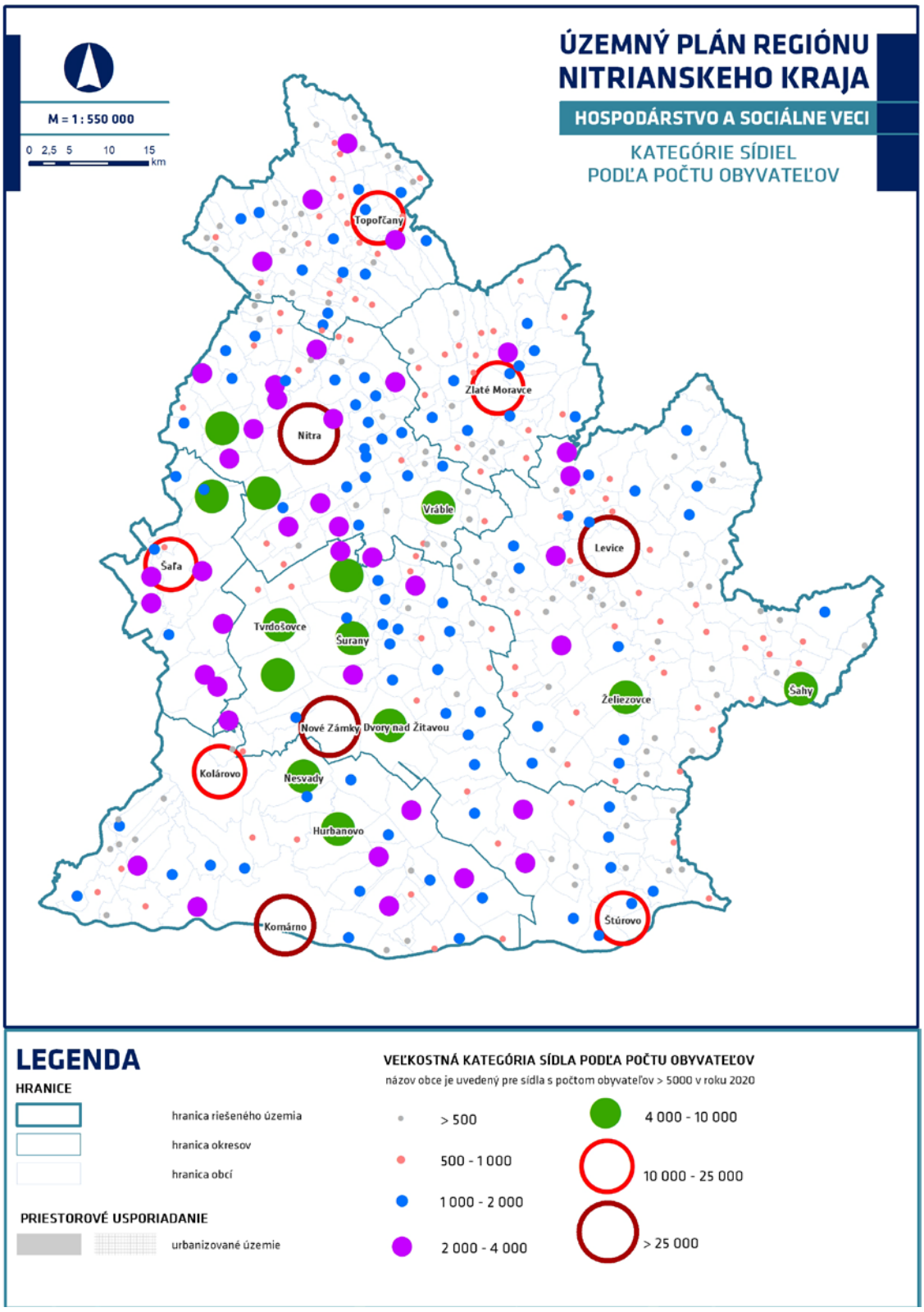

G.1.1.2 VEKOVÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA

Vekovú štruktúru obyvateľstva charakterizuje rozdelenie obyvateľstva do hlavných vekových skupín, ktoré sú predproduktívny vek - 0-14 rokov, produktívny vek - 15-64 rokov a poproduktívny vek - 65+ rokov.

Z hľadiska vekovej štruktúry, resp. vekových skupín je významným ukazovateľom index vitality, ktorý vyjadruje počet obyvateľov v predproduktívnom veku na počte obyvateľov v poproduktívnom veku. Ako je vidieť z údajov v tabuľke nižšie a ďalej uvedených schém, všetky okresy Nitrianskeho kraja vykazujú index vitality výrazne pod hodnotou 100, čo znamená, že počet obyvateľov vo vekovej kategórii 0-14 rokov je nižší ako počet najstaršej zložky obyvateľstva (65+). Vo všetkých okresoch evidujeme tzv. regresívny typ populácie.

Tabuľka: Veková štruktúra obyvateľstva v okresoch Nitrianskeho kraja a v SR v r. 2020

okres, kraj	počet obyvateľov vo veku				% obyvateľov vo veku			index vitality
	predprod.	*produkt.*	*poprod.*	*spolu*	*predprod.*	*produkt.*	*predprod.*	
Komárno	13 158	68 618	19 216	100 992	13,03	67,94	19,03	68,47
Levice	14 998	74 358	20 684	110 040	13,63	67,57	18,80	72,51
Nitra	24 431	107 835	29 233	161 499	15,13	66,77	18,10	83,57
Nové Zámky	17 967	92 946	26 865	137 778	13,04	67,46	19,50	66,88
Šaľa	7 259	34 959	9 091	51 309	14,15	68,13	17,72	79,85
Topoľčany	9 427	46 976	13 118	69 521	13,56	67,57	18,87	71,86
Zlaté Moravce	5 600	27 064	7 705	40 369	13,87	67,04	19,09	72,68
NSK	***92 840***	***452 756***	***125 912***	***671 508***	***13,83***	***67,42***	***18,75***	***73,73***
SR	**868 294**	**3 659 463**	**932 024**	**5 459 781**	**15,90**	**67,03**	**17,07**	**93,16**

Zdroj: Štatistický úrad SR

Index vitality a index rastu trvale bývajúceho obyvateľstva za obce Nitrianskeho kraja sú znázornené v nasledovných schémach, kde sú porovnané údaje za rok 2000 a 2020. Ako je z grafického znázornenia vidieť, medzi rokmi 2000 a 2020 došlo k výraznému poklesu hodnôt indexu vitality na celom území kraja. Stabilizovaný, resp. progresívny typ populácie je v roku 2020 zaznamenaný iba v niekoľkých obciach kraja.

G.1.1.1 NÁRODNOSTNÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA

V národnostnej štruktúre obyvateľstva kraja má podstatné zastúpenie obyvateľstvo slovenskej národnosti (takmer 70 %). Druhou najpočetnejšou skupinou je obyvateľstvo maďarskej národnosti, ku ktorej sa v roku 2019 hlásilo takmer 24 % obyvateľov, pričom najväčšie zastúpenie má v okrese Komárno (64,24 %). Zastúpenie všetkých ostatných národností na úrovni kraja proporčne nedosahovalo ani 0,6 percenta.

Tabuľka: Národnostná štruktúra obyvateľstva podľa okresov Nitrianskeho kraja a v SR v r. 2020

okres, kraj	národnosť				
	Slovenská [%]	Maďarská [%]	Rómska [%]	Česká [%]	iná a nezistená
Komárno	28,67	64,24	1,30	0,57	4,67
Levice	70,58	23,15	0,69	0,66	4,41
Nitra	88,30	5,17	0,44	0,68	4,29
Nové Zámky	59,76	33,15	0,48	0,58	5,61
Šaľa	61,81	30,19	0,77	0,50	6,07
Topoľčany	95,11	0,54	0,05	0,43	3,19
Zlaté Moravce	95,33	1,07	0,13	0,55	2,35
Nitriansky kraj	***69,68***	***23,93***	***0,59***	***0,59***	***4,54***
SR	**81,72**	**8,20**	**2,08**	**0,70**	**5,90**

Zdroj: Štatistický úrad SR

G.1.1.2 VÝVOJ POČTU OBYVATEĽOV

Počet obyvateľov kraja má dlhodobo klesajúcu tendenciu. Ako je vidieť v tabuľke nižšie, z údajov o počte obyvateľov ku koncu roka za rok 1999 a následne ročne od roku 2009 dochádza k permanentnému poklesu za kraj ako celok i za jednotlivé okresy. Výnimkou je iba okres Nitra, ktorý od roku 2011 vykazuje mierny, ale permanentný nárast. V okrese Nitra žije zároveň aj najväčší počet obyvateľov

kraja (24%). Druhým najväčším okresom z pohľadu žijúceho obyvateľstva je okres Nové Zámky. Naopak, najmenej obyvateľov žije v okrese Zlaté Moravce (6%).

Celkovo, medzi rokmi 1999 až 2019 došlo k poklesu počtu obyvateľov v Nitrianskom kraji o 41 535.

Tabuľka: Vývoj počtu obyvateľov na úrovni okresov kraja v rokoch 2000 - 2020

okres	počet obyvateľov											
	2000 (31.12.)	2010 (31.12.)	2011 (31.12.)	2012 (31.12.)	2013 (31.12.)	2014 (31.12.)	2015 (31.12.)	2016 (31.12.)	2017 (31.12.)	2018 (31.12.)	2019 (31.12.)	2020 (31.12.)
KN	108 289	106 414	103 996	103 973	103 709	103 360	102 961	102 599	102 295	101 923	101 500	100 992
LV	120 603	117 256	115 087	114 552	113 913	113 511	112 874	112 320	111 761	111 125	110 523	110 040
NR	163 419	165 011	159 422	159 761	160 040	160 241	160 381	160 793	161 025	161 441	161 679	161 499
NZ	150 710	145 586	144 212	143 636	142 964	142 317	141 574	140 913	140 171	139 432	138 577	137 778
SA	54 354	53 903	53 258	53 101	52 938	52 780	52 513	52 358	52 158	51 802	51 568	51 309
TO	73 901	73 985	72 231	72 038	71 847	71 586	71 247	70 999	70 617	70 316	69 947	69 521
ZM	43 326	42 597	41 358	41 339	41 251	41 127	40 977	40 797	40 665	40 633	40 512	40 369
NSK	***714 602***	***704 752***	***689 564***	***688 400***	***686 662***	***684 922***	***682 527***	***680 779***	***678 692***	***676 672***	***674 306***	***671 508***

Zdroj: Štatistický úrad SR

Dynamika vývoja počtu obyvateľov medzi rokmi 2000 – 2010, 2010 – 2020 a 2000 – 2020 zaznamenala v okresoch Nitrianskeho kraja nasledovné prírastky resp. úbytky obyvateľstva:

Tabuľka: Zmena počtu obyvateľov a index rastu podľa okresov Nitrianskeho kraja v r. 2000-2020

okres, kraj	prírastky/úbytky počtu obyvateľov			index rastu		
	2000 - 2010	2010 - 2020	2000 - 2020	2010/2000	2020/2010	2020/2000
Komárno	-1 875	-5 422	-7 297	98,3	94,9	93,3
Levice	-3 347	-7 216	-10 563	97,2	93,8	91,2
Nitra	1 592	-3 512	-1 920	101,0	97,9	98,8
Nové Zámky	-5 124	-7 808	-12 932	96,6	94,6	91,4
Šaľa	-451	-2 594	-3 045	99,2	95,2	94,4
Topoľčany	84	-4 464	-4 380	100,1	94,0	94,1
Zlaté Moravce	-729	-2 228	-2 957	98,3	94,8	93,2
Nitriansky kraj	***-9 850***	***-33 244***	***-43 094***	***98,6***	***95,3***	***94,0***

Zdroj: vlastný výpočet na základe údajov ŠÚ SR (stav k 31. 12.)

V uvedenom období bol zaznamenaný prírastok obyvateľov v okresoch Nitra a Topoľčany a to iba medzi rokmi 2000 – 2010. Vo všetkých ostatných okresoch a sledovaných obdobiach sledujeme úbytok počtu obyvateľov. Tento bol medzi rokmi 2000 – 2020 najvýraznejší v okresoch Nové Zámky, Levice a Komárno. Celkovo sa v kraji počet obyvateľov znížil o 43 094, čo je pokles o 6 % v priebehu 20 rokov.

Zaujímavé je tiež porovnanie podielu zastúpenia jednotlivých okresov nielen na počte obyvateľov kraja, ale aj pri prepočte na rozlohu. Najvyššia hustota obyvateľstva je v okrese Nitra (takmer 186 obyvateľom na km^2), kde žije aj najviac obyvateľov kraja. Druhým najhustejšie obývaným je okres Šaľa (144 obyv./km^2), kde žije iba 7,6 % obyvateľov kraja. Najmenším, z hľadiska počtu obyvateľov, je okres Zlaté Moravce, ktorý je zároveň aj okresom s najnižšou hustotou obyvateľstva z celého kraja.

Tabuľka: Podiel okresov na rozlohe a počte obyvateľov Nitrianskeho kraja v roku 2020

okres, kraj	rozloha v km^2		počet obcí		počet miest		počet obyvateľov k 31. 12. 2020		počet obyv. na km^2
	abs.	*%*	*abs.*	*%*	*abs.*	*%*	*abs.*	*%*	
Komárno	1 100,13	17,3	41	11,6	4	25,0	100 992	15,0	92,03
Levice	1 551,10	24,5	89	25,1	4	25,0	110 040	16,4	71,10
Nitra	870,72	13,7	62	17,5	2	12,5	161 499	24,1	185,58
Nové Zámky	1 347,06	21,2	62	17,5	3	18,8	137 778	20,5	102,58
Šaľa	355,90	5,6	13	3,7	1	6,3	51 309	7,6	144,53
Topoľčany	597,63	9,4	54	15,3	1	6,3	69 521	10,4	116,68
Zlaté Moravce	521,18	8,2	33	9,3	1	6,3	40 369	6,0	77,59
Nitriansky kraj	***6 343,73***	***100***	***354***	***100***	***16***	***100***	***671 508***	***100***	***106,07***

SCHÉMA
VÝVOJ POČTU OBYVATEĽOV – OKRESY V ROKOCH 2000 AŽ 2020

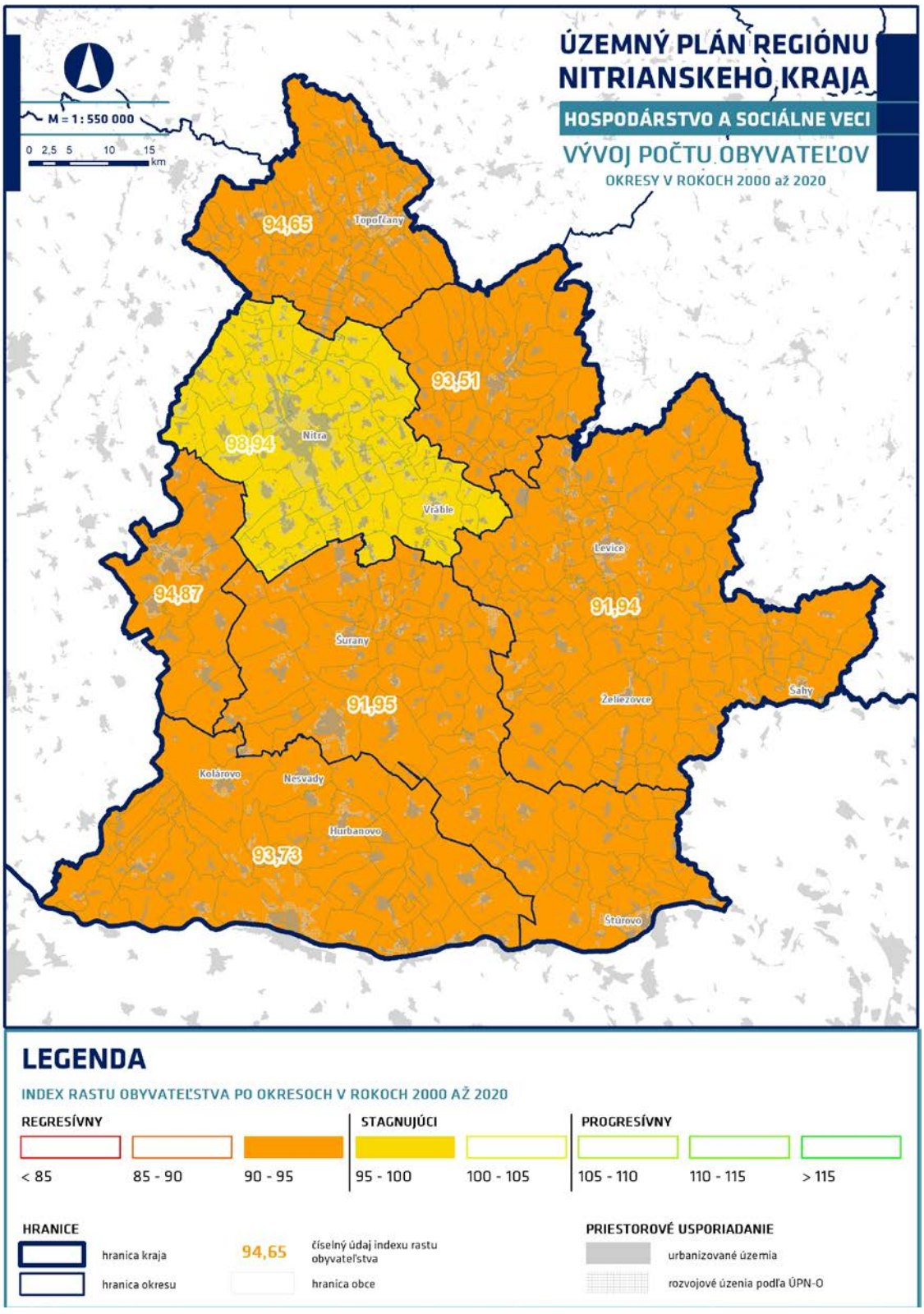

SCHÉMA
VÝVOJ POČTU OBYVATEĽOV – ŤAŽISKÁ OSÍDLENIA V ROKOCH 2000 AŽ 2020

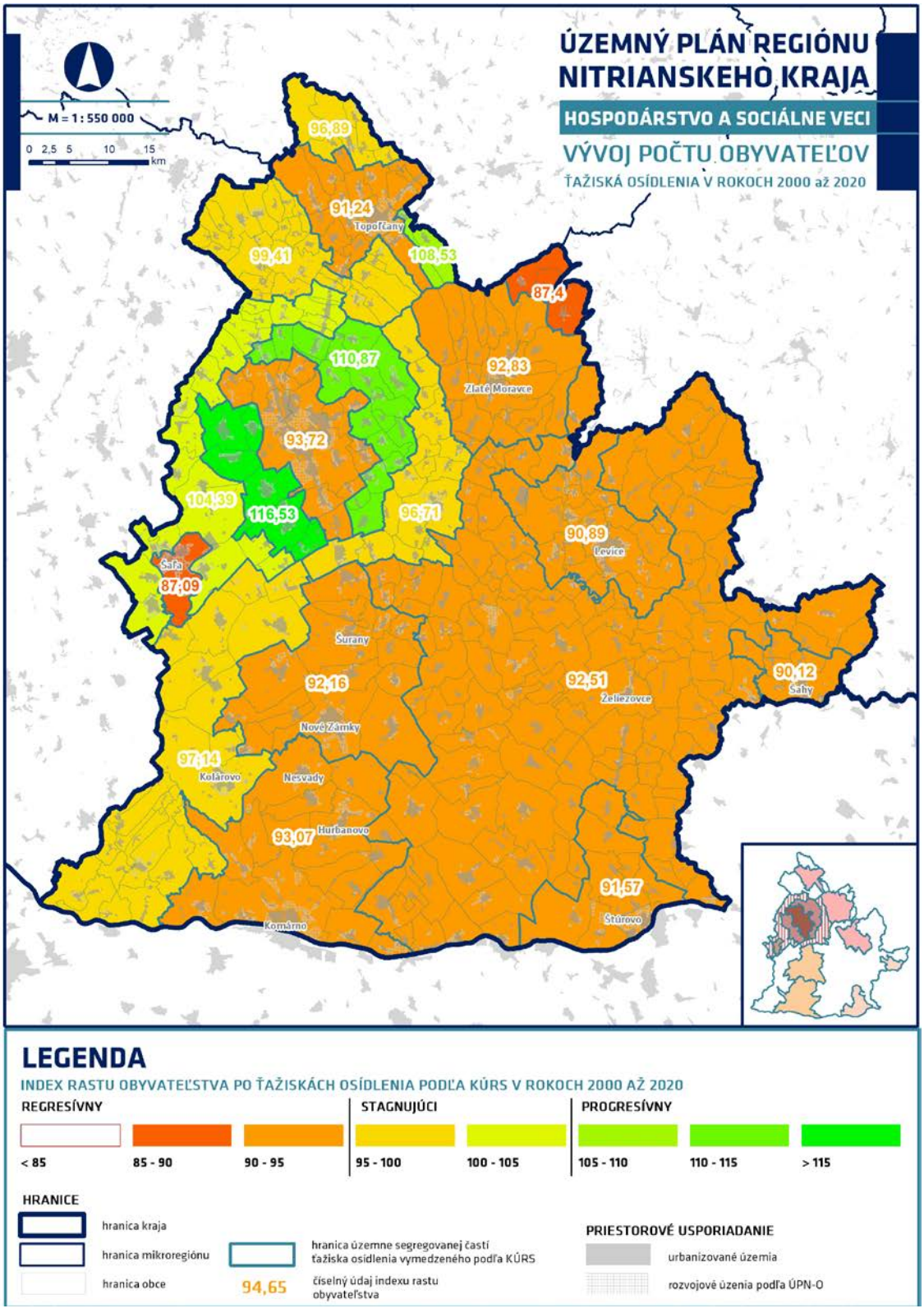

SCHÉMA
VÝVOJ POČTU OBYVATEĽOV – MIKROREGIÓNY V ROKOCH 2000 AŽ 2020

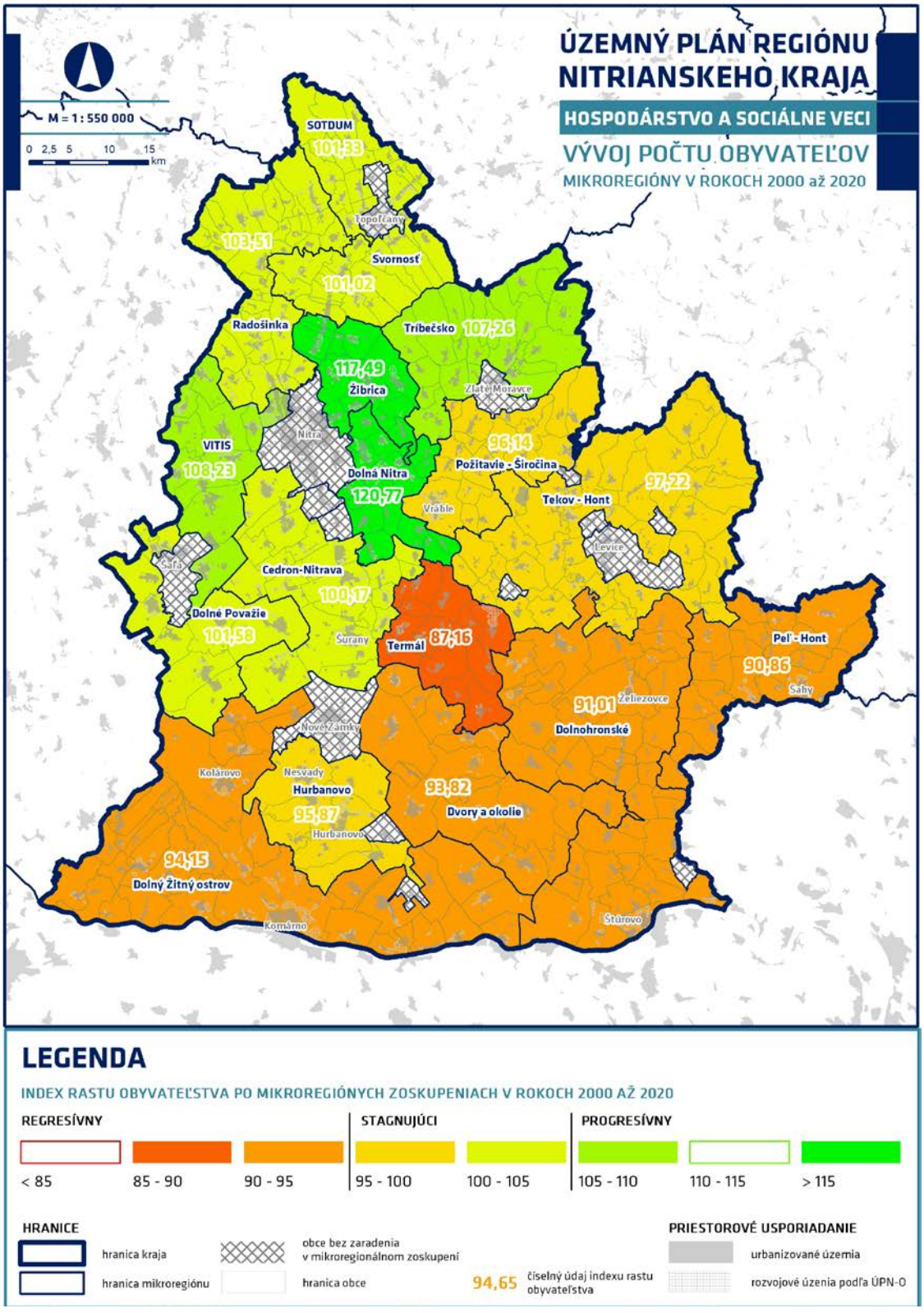

SCHÉMA
VÝVOJ POČTU OBYVATEĽOV – OBCE V ROKOCH 2000 AŽ 2020

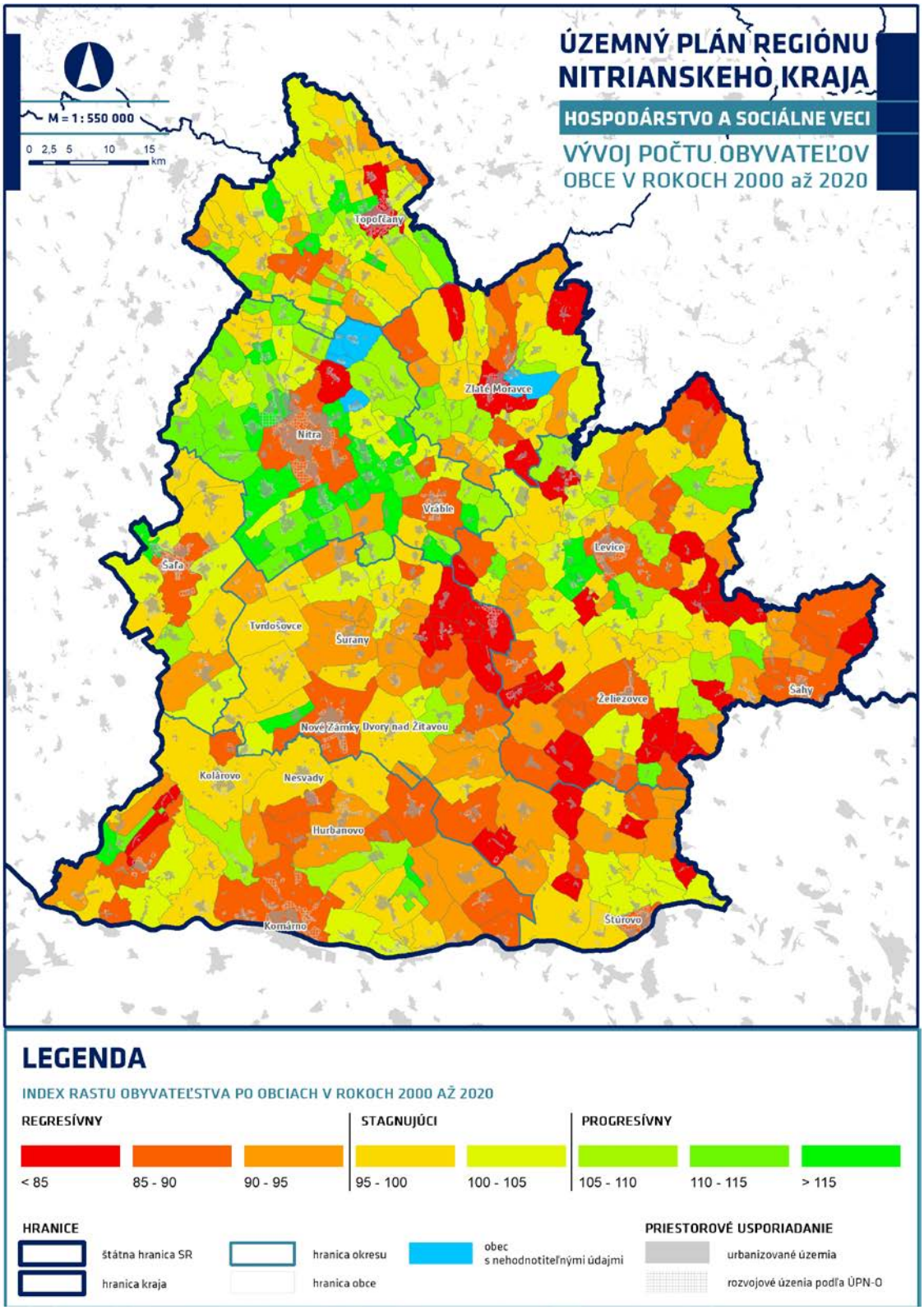

SCHÉMA
INDEX VITALITY A INDEX STARNUTIA V ROKOCH 2000, 2010 A 2020

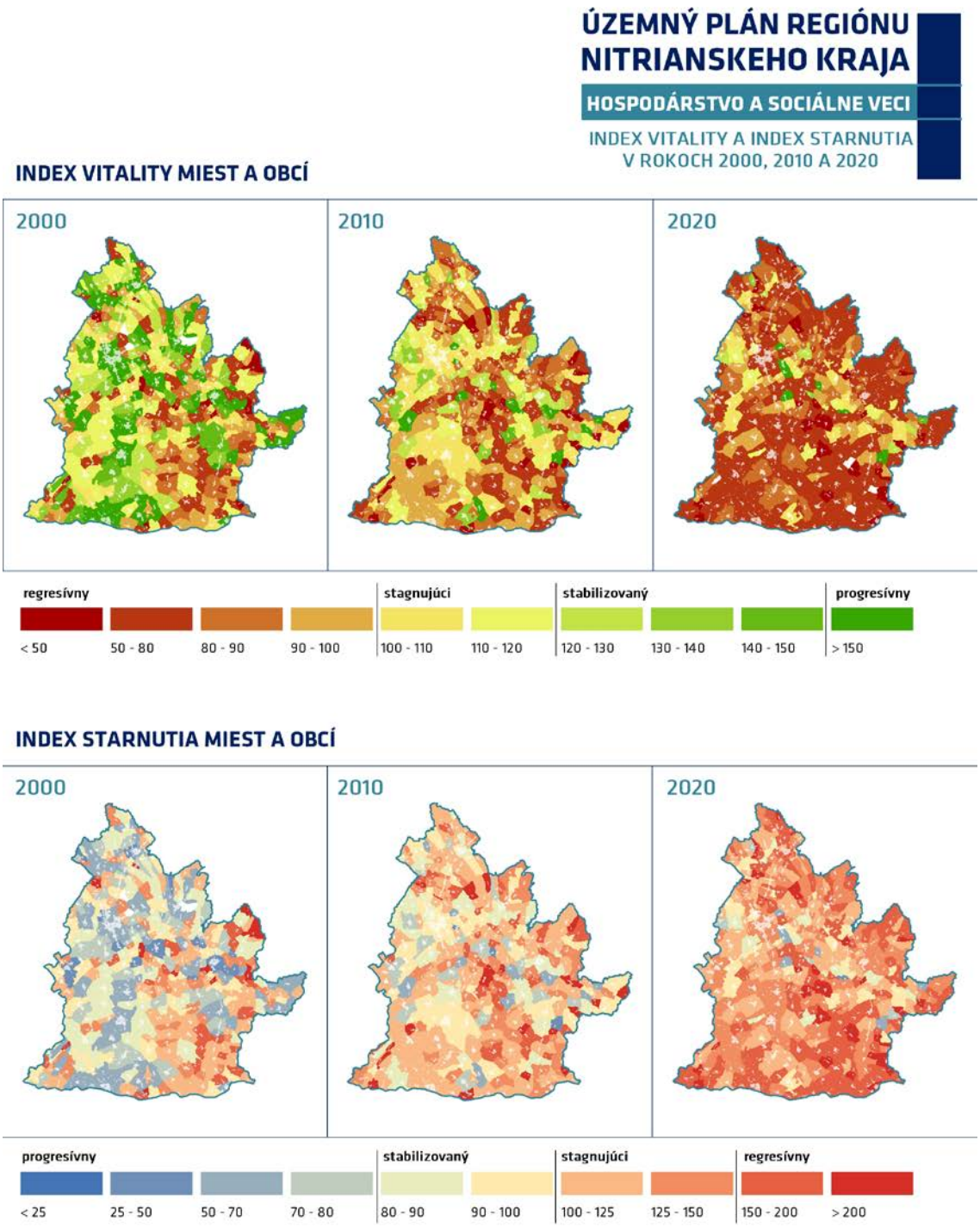

SCHÉMA
INDEX RASTU OBYVATEĽSTVA

ÚZEMNÝ PLÁN REGIÓNU NITRIANSKEHO KRAJA
HOSPODÁRSTVO A SOCIÁLNE VECI
INDEX RASTU OBYVATEĽSTVA

INDEX RASTU TRVALE BÝVAJÚCEHO OBYVATEĽSTVA V MESTÁCH A OBCIACH KRAJA

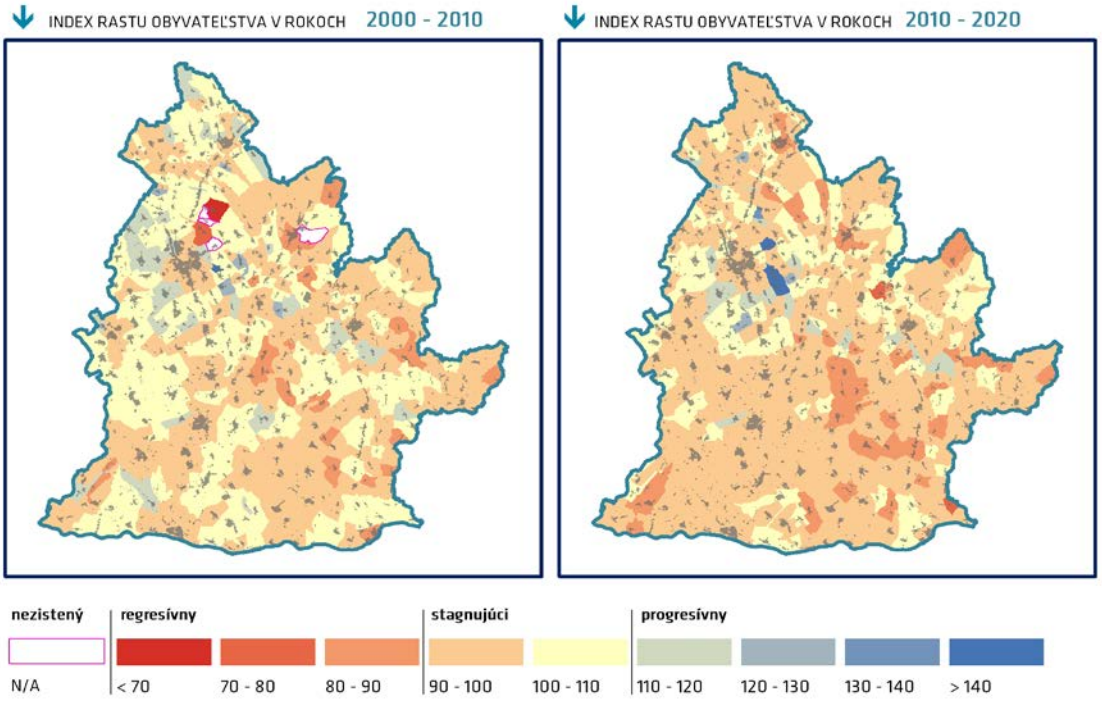

G.1.1.4 BILANCIA POHYBU OBYVATEĽSTVA

V jednotlivých okresoch Nitrianskeho kraja mal prirodzený a migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2009-2020 nasledujúci priebeh.

Z uvedeného prehľadu je zrejmé, že Nitriansky kraj vykazuje najmä nepriaznivé trendy vývoja prirodzeného pohybu obyvateľstva, ktorý sa významne odráža v celkovom úbytku obyvateľstva, pričom najväčší prirodzený úbytok a to vo všetkých okresoch kraja súčasne je zaznamenaný v roku 2020. Od roku 2013 však pozorujeme aj úbytok obyvateľstva spôsobený migráciou, ktorý bol najvýraznejší v roku 2019. V rámci sledovaného obdobia došlo k najväčšiemu celkovému úbytku obyvateľov v rokoch 2015 a 2020.

Na úrovni okresov najpriaznivejšie trendy vo vývoji obyvateľstva zaznamenáva okres Nitra, kde sledujeme celkový prírastok obyvateľstva predovšetkým vďaka kladnému migračnému saldu. Aj v tomto okrese však v roku 2020 došlo prvý krát od roku 2009 k celkovému poklesu obyvateľov a to aj napriek pozitívnemu migračnému prírastku. U všetkých ostatných okresov pozorujeme prevažne pokles obyvateľstva spôsobený prirodzeným úbytkom, ako aj migráciou.

Tabuľka: Bilancia pohybu obyvateľstva v okresoch Nitrianskeho kraja v r. 2009-2019

okres, kraj	rok	prírastok/úbytok obyv. spolu			prírastok/úbytok na 1 000 obyvateľov			počet obyv. (k 31.12.)
		prirodzený	sťahovaním	celkový	prirodzený	sťahovaním	celkový	
Komárno	2009	-176	167	-9	-1,65	1,57	-0,08	106 636
	2010	-448	226	-222	-4,21	2,12	-2,09	106 414
	2011	-280	154	-126	-2,69	1,48	-1,21	103 996
	2012	-359	336	-23	-3,45	3,23	-0,22	103 973
	2013	-429	165	-264	-4,14	1,59	-2,55	103 709
	2014	-480	131	-349	-4,64	1,27	-3,38	103 360
	2015	-453	54	-399	-4,40	0,52	-3,88	102 961
	2016	-375	13	-362	-3,66	0,13	-3,53	102 599
	2017	-404	100	-304	-3,95	0,98	-2,97	102 295
	2018	-430	58	-372	-4,22	0,57	-3,65	101 923
	2019	-383	-40	-423	-3,77	-0,39	-4,17	101 500
	2020	**-562**	**54**	**-508**	**-5,56**	**0,53**	**-5,03**	**100 992**
Levice	2009	-145	-278	-423	-1,23	-2,36	-3,59	117 765
	2010	-212	-297	-509	-1,81	-2,53	-4,34	117 256
	2011	-195	-298	-493	-1,69	-2,59	-4,28	115 087
	2012	-141	-394	-535	-1,23	-3,44	-4,67	114 552
	2013	-188	-451	-639	-1,65	-3,96	-5,61	113 913
	2014	-113	-289	-402	-1,00	-2,55	-3,54	113 511
	2015	-226	-411	-637	-2,00	-3,64	-5,64	112 874
	2016	-266	-288	-554	-2,37	-2,56	-4,93	112 320
	2017	-240	-319	-559	-2,15	-2,85	-5,00	111 761
	2018	-322	-314	-636	-2,90	-2,83	-5,72	111 125
	2019	-323	-279	-602	-2,92	-2,52	-5,45	110 523
	2020	**-416**	**-67**	**-483**	**-3,78**	**-0,61**	**-4,39**	**110 040**
Nitra	2009	-10	242	232	-0,06	1,47	1,41	164 597
	2010	73	341	414	0,44	2,07	2,51	165 011
	2011	99	318	417	0,62	1,99	2,62	159 422
	2012	-30	369	339	-0,19	2,31	2,12	159 761
	2013	5	274	279	0,03	1,71	1,74	160 040
	2014	-3	204	201	-0,02	1,27	1,25	160 241
	2015	-67	207	140	-0,42	1,29	0,87	160 381
	2016	49	363	412	0,30	2,26	2,56	160 793
	2017	54	178	232	0,34	1,11	1,44	161 025
	2018	21	395	416	0,13	2,45	2,58	161 441
	2019	2	236	238	0,01	1,46	1,47	161 679
	2020	**-295**	**115**	**-180**	**-1,83**	**0,71**	**-1,11**	**161 499**
Nové Zámky	2009	-419	121	-298	-2,87	0,83	-2,04	146 047
	2010	-466	5	-461	-3,20	0,03	-3,17	145 586
	2011	-340	24	-316	-2,36	0,17	-2,19	144 212
	2012	-552	-24	-576	-3,84	-0,17	-4,01	143 636
	2013	-601	-71	-672	-4,20	-0,50	-4,70	142 964
	2014	-484	-163	-647	-3,40	-1,15	-4,55	142 317
	2015	-626	-117	-743	-4,42	-0,83	-5,25	141 574
	2016	-564	-97	-661	-4,00	-0,69	-4,69	140 913
	2017	-499	-243	-742	-3,56	-1,73	-5,29	140 171
	2018	-631	-108	-739	-4,53	-0,77	-5,30	139 432
	2019	-484	-371	-855	-3,49	-2,68	-6,17	138 577
	2020	**-726**	**-73**	**-799**	**-5,27**	**-0,53**	**-5,80**	**137 778**
Šaľa	2009	-96	-66	-162	-1,78	-1,22	-3,00	53 937
	2010	-27	-7	-34	-0,50	-0,13	-0,63	53 903
	2011	-18	-87	-105	-0,34	-1,63	-1,97	53 258
	2012	-36	-121	-157	-0,68	-2,28	-2,96	53 101
	2013	-29	-134	-163	-0,55	-2,53	-3,08	52 938
	2014	-70	-88	-158	-1,33	-1,67	-2,99	52 780
	2015	-74	-193	-267	-1,41	-3,68	-5,08	52 513
	2016	-37	-118	-155	-0,71	-2,25	-2,96	52 358
	2017	-72	-128	-200	-1,38	-2,45	-3,83	52 158
	2018	-127	-229	-356	-2,45	-4,42	-6,87	51 802
	2019	-78	-156	-234	-1,51	-3,03	-4,54	51 568
	2020	**-173**	**-86**	**-259**	**-3,37**	**-1,68**	**-5,05**	**51 309**
Topoľčany	2009	-9	51	42	-0,12	0,69	0,57	74 000
	2010	-52	37	-15	-0,70	0,50	-0,20	73 985
	2011	-17	-2	-19	-0,24	-0,03	-0,26	72 231
	2012	-215	22	-193	-2,98	0,31	-2,68	72 038
	2013	-96	-95	-191	-1,34	-1,32	-2,66	71 847
	2014	-197	-64	-261	-2,75	-0,89	-3,65	71 586
	2015	-204	-135	-339	-2,86	-1,89	-4,76	71 247
	2016	-139	-109	-248	-1,96	-1,54	-3,49	70 999
	2017	-164	-218	-382	-2,32	-3,09	-5,41	70 617

	2018	-170	-131	-301	-2,42	-1,86	-4,28	70 316
	2019	-190	-179	-369	-2,72	-2,56	-5,28	69 947
	2020	**-244**	**-182**	**-426**	**-3,51**	**-2,62**	**-6,13**	**69 521**
Zlaté Moravce	2009	-118	22	-96	-2,76	0,52	-2,25	42 679
	2010	-84	2	-82	-1,97	0,05	-1,93	42 597
	2011	-53	-52	-105	-1,28	-1,26	-2,54	41 358
	2012	-97	78	-19	-2,35	1,89	-0,46	41 339
	2013	-120	32	-88	-2,91	0,78	-2,13	41 251
	2014	-73	-51	-124	-1,77	-1,24	-3,02	41 127
	2015	-110	-40	-150	-2,68	-0,98	-3,66	40 977
	2016	-57	-123	-180	-1,40	-3,01	-4,41	40 797
	2017	-91	-41	-132	-2,24	-1,01	-3,25	40 665
	2018	-71	39	-32	-1,75	0,96	-0,79	40 633
	2019	-72	-49	-121	-1,78	-1,21	-2,99	40 512
	2020	**-131**	**-12**	**-143**	**-3,25**	**-0,30**	**-3,54**	**40 369**
Nitriansky kraj	2009	-1 106	392	-714	-1,57	0,56	-1,01	705 661
	2010	-1 301	392	-909	-1,85	0,56	-1,29	704 752
	2011	-907	160	-747	-1,32	0,23	-1,08	689 564
	2012	-1 683	519	-1 164	-2,44	0,75	-1,69	688 400
	2013	-1 721	-17	-1 738	-2,51	-0,02	-2,53	686 662
	2014	-1 596	-144	-1 740	-2,33	-0,21	-2,54	684 922
	2015	-1 945	-450	-2 395	-2,85	-0,66	-3,51	682 527
	2016	-1 411	-337	-1 748	-2,07	-0,50	-2,57	680 779
	2017	-1 495	-592	-2 087	-2,20	-0,87	-3,08	678 692
	2018	-1 722	-298	-2 020	-2,54	-0,44	-2,99	676 672
	2019	-1 484	-882	-2 366	-2,20	-1,31	-3,51	674 306
	2020	**-2 547**	**-251**	**-2 798**	**-3,79**	**-0,37**	**-4,17**	**671 508**

Zdroj: Štatistický úrad SR

Pre posúdenie postavenia Nitrianskeho kraja v rámci hierarchie krajov SR podľa bilancie pohybu obyvateľstva v roku 2020 uvádzame v nasledujúcej tabuľke jej prehľad. Z uvedeného vyplýva, že Nitriansky kraj spolu zaznamenal v roku 2020 najväčší prirodzený, ako aj celkový pokles populácie a to v absolútnom aj relatívnom vyjadrení.

Tabuľka: Bilancia pohybu obyvateľstva v krajoch SR

územie	prírastok/úbytok obyv. spolu			prírastok/úbytok na 1 000 obyv.			obyv. (k 31.12.)
	prirodzený	sťahovaním	celkový	prirodzený	sťahovaním	celkový	
Bratislavský kraj	1 785	5 647	7 432	2,64	8,34	10,98	677 024
Trnavský kraj	-841	1 248	407	-1,49	2,21	0,72	565 324
Trenčiansky kraj	-1769	-233	-2 002	-3,04	-0,40	-3,44	582 567
Nitriansky kraj	***-2 547***	***-251***	***-2 798***	***-3,79***	***-0,37***	***-4,17***	***671 508***
Žilinský kraj	-95	-278	-373	-0,14	-0,40	-0,54	691 136
Banskobystrický kraj	-1 518	-656	-2 174	-2,36	-1,02	-3,38	643 102
Prešovský kraj	2 022	-1 238	784	2,44	-1,50	0,95	827 028
Košický kraj	524	108	632	0,65	0,13	0,79	802 092
SR spolu	**-2 439**	**4 347**	**1 908**	**-0,45**	**0,80**	**0,35**	**5 459 781**

Zdroj: Štatistický úrad SR

G.1.2 DEMOGRAFICKÁ PROGNÓZA

Pri stanovovaní výhľadového počtu obyvateľov je potrebné zohľadniť očakávané dlhodobé trendy demografického vývoja na Slovensku. Pre spracovanie kapitoly boli použité informácie z publikácií Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060 (Bratislava, marec 2013) a Kraje a okresy Slovenska v demografickej perspektíve, Populačná prognóza do roku 2040 (Bratislava, december 2019).

Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060 vznikla v roku 2013 v nadväznosti na výsledky Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011. Vstupné údaje týkajúce sa dynamiky aj štruktúry obyvateľstva sú oficiálnymi údajmi ŠÚ SR. Vo výsledkoch prognózy sú prezentované tri základné scenáre – nízky, stredný a vysoký, ktoré vznikli kombináciou rovnakých variantov vstupných predpokladov, pričom stredný scenár je z dnešného pohľadu najpravdepodobnejším scenárom budúceho vývoja. Prognóza vznikla v spolupráci INFOSTATu – Výskumného demografického centra a Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského. V prognóze spracovanej klasickou koherentne-komponentnou metódou je za každý

rok prognózovaného obdobia (2012-2060) uvedená podrobná veková štruktúra podľa pohlavia, bilancia pohybu obyvateľstva a ďalšie základné demografické charakteristiky.

V závere práce sa jednoznačne konštatuje, že:

- Obdobie najbližších 40 rokov bude charakteristické zmenou trendu vo vývoji počtu obyvateľov a kontinuálnym pokračovaním populačného starnutia. V roku 2060 bude obyvateľstvo Slovenska menej početné, staršie a pravdepodobne aj etnicky pestrejšie.
- Úbytok počtu obyvateľov na Slovensku začne s veľkou pravdepodobnosťou najneskôr v roku 2030 a s veľmi veľkou pravdepodobnosťou sa zachová až do konca prognózovaného obdobia. Počet obyvateľov SR by sa mal v roku 2060 pohybovať okolo hranice 5,3 milióna osôb.
- Čo sa týka starnutia obyvateľstva na Slovensku, počas celého prognózovaného obdobia bude nezvratné a hlavne v období r. 2020 - 2040 veľmi intenzívne. Slovensko sa spolu s Poľskom stane najstaršou krajinou EÚ a zaradí sa medzi najstaršie krajiny na svete (Eurostat, OSN).
- Starnutie vo zvýšenej miere zasiahne obyvateľstvo v produktívnom veku. Ekonomické zaťaženie produktívneho obyvateľstva neproduktívnym obyvateľstvom sa začne zvyšovať.

Podľa publikácie Populačná prognóza do roku 2040 sa predpokladá, že vývoj počtu obyvateľov v jednotlivých okresoch kraja bude do roku 2040 prebiehať nasledovne:

Tabuľka: Počet obyvateľov v okresoch Nitrianskeho kraja v r. 2020 a prognózovaný počet obyvateľov

okres, kraj	počet obyvateľov v roku					
	r. 2020*	r. 2020 prognóza	r. 2025 prognóza	r. 2030 prognóza	r. 2035 prognóza	r. 2040 prognóza
Komárno	100 992	100 631	96 979	93 220	89 285	85 738
Levice	110 040	110 090	107 084	103 741	100 016	96 252
Nitra	161 499	161 782	161 606	160 263	158 197	156 022
Nové Zámky	137 778	138 782	136 592	133 632	130 078	126 337
Šaľa	51 309	51 434	50 213	48 924	47 481	46 166
Topoľčany	69 521	69 678	67 699	65 607	63 269	61 139
Zlaté Moravce	40 369	40 360	39 526	38 536	37 367	36 326
Nitriansky kraj	**671 508**	**672 757**	**659 699**	**643 923**	**625 693**	**607 980**

**Pozn.: údaj za rok 2020 prestavuje skutočný počet obyvateľov k 31.12. podľa údajov ŠÚ SR*
Zdroj: Kraje a okresy Slovenska v demografickej perspektíve, Populačná prognóza do roku 2040, INFOSTAT – Výskumné demografické centrum, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, Katedra ekonomickej a sociálnej geografie, demografie a územného rozvoja Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského; Bratislava, december 2019

Kraje a okresy Slovenska v demografickej perspektíve, Populačná prognóza do roku 2040 (Bratislava, december 2019) je výsledkom priamej spolupráce troch inštitúcií: INFOSTATu – Výskumného demografického centra, Centra spoločenských a psychologických vied SAV a Katedry ekonomickej a sociálnej geografie, demografie a územného rozvoja Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského. Publikácia vznikla na konci roku 2019. Východiskovým rokom je koniec roka 2018 (stav k 31.12.) a horizontom prognózy je rok 2040. Za každý okres/kraj a za každý rok prognózovaného obdobia bola spracovaná podrobná veková štruktúra, a tiež základné reprodukčné charakteristiky a charakteristiky prírastku obyvateľstva.

V roku 2040 je prognózovaný počet obyvateľov kraja 607 980.

Vo výhľade do roku 2040 sa podľa prognózy vývoja obyvateľstva v Nitrianskom kraji predpokladá úbytok obyvateľstva, pričom k poklesu obyvateľstva dôjde vo všetkých okresoch.

G.1.3 DOMOVÝ A BYTOVÝ FOND

Štatisticky sledované ukazovatele o stave a štruktúre domového a bytového fondu sa sledujú pri Sčítaní obyvateľov, domov a bytov, ktoré sa spravidla koná každých desať rokov. Medziročne sa údaje o dokončených bytoch evidujú na príslušných stavebných úradoch, ktoré následne sumarizuje Štatistický úrad SR.

V roku 2020 celkový počet bytov v kraji presahuje 252 400.

Nitriansky kraj zaznamenal v rokoch 2010 až 2020 nárast počtu bytov o 32 941. V súčasnosti sa celkový počet bytov v kraji pohybuje na úrovni okolo 252 420. Najvyšší prírastok v tomto období zaznamenali prirodzene veľké mestá Nitra, Nové Zámky a Šaľa, ktorých prírastok bytov prevýšili tisíc. Nad päťsto bytov bolo dokončených aj v sídlach Topoľčany, Levice, Žitavany a Komárno.

Na 1000 obyvateľov kraja pripadalo v roku 2020 cca 416 bytov.

Obložnosť dlhodobo vykazuje klesajúcu tendenciu. Od roku 1970, kedy dosahovala obložnosť v kraji 3,75 obyvateľa na jeden byt, klesla pri 264 414 bytoch v roku 2011, až na hodnotu 2,91 obyvateľov na jeden byt. Keďže počet obyvateľov kraja predstavuje v roku 2020 celkovo 671 507 osôb, a v rokoch 2012 až 2020 bolo dokončených celkovo 15 495 nových bytov, v roku 2020 predstavuje úroveň obložnosti už cca 2,40 obyvateľa na jeden byt.

G.1.3.1 PRIESTOROVÁ ŠTRUKTÚRA DOMOVÉHO A BYTOVÉHO FONDU

V roku 2000 predstavoval počet obyvateľov vo všetkých 16 mestách Nitrianskeho kraja celkovo 350 956 obyvateľov. Do roku 2020 však klesol až o 46 178 obyvateľov. Zároveň v nich stúpol počet skolaudovaných bytov o 11 636. Obložnosť tak klesla z troch ľudí na jeden byt, na takmer 2,4. Ešte zaujímavejšie je, že intenzita výstavby nových bytov výrazne rastie v malých sídlach v okolí veľkých miest. Najlepšie miesta pre život sú tu zrejme okolia miest Nitra, Topoľčany, Levice, Zlaté Moravce a čiastočne Štúrovo. Ľudia chcú pokoj dediny, ale služby na úrovni mesta.

Ľudia chcú bývať na dedine, ale mesto musí zostať na dohľad.

V desiatich rokoch 2000 až 2010 bolo vo všetkých sídlach kraja dokončených 16 084 bytov, a v deviatich rokoch 2011 až 2020 už 16 857 bytov. Najviac v okresoch Nitra a Nové Zámky. Od roku 2000 tak pribudlo v kraji každý rok v priemere 1 569 dokončených bytov. Najviac v okrese Nitra, kde v sledovanom období rokov 2000 až 2020 pribudlo 11 747 dokončených bytov. Nasleduje okres Nové Zámky s novými 4 434 bytmi, okres Topoľčany s 3 531 bytmi a okres Levice s 3 066 bytmi. Zvyšné tri okresy NSK vykazujú vzájomne porovnateľné prírastky. Celkovo 2 570 dokončených bytov v okrese Zlaté Moravce, 2 861 v okrese Šaľa a 2 924 v okrese Komárno.

Z priestorového hľadiska najvyššiu koncentráciu novo dokončených bytov sledujeme po roku 2000 vo veľkých mestách Nitra, Nové Zámky a Šaľa, ktoré ako jediné dosiahli v posledných rokoch 2000 - 2020 prírastok viac ako 1 000 bytov. Za nimi nasledujú mestá Topoľčany, Levice, Komárno a obec Žitavany, ktorých prírastok dokončených bytov v tomto období prevýšili 500. Nad 400 nových bytov vykázalo v tomto období iba mesto Vráble. Do kategórie 300 až 400 nových bytov patria aj sídla Zlaté Moravce, Cabaj-Čápor, Ivanka pri Nitre, Močenok, Štitáre, Veľké Zálužie, Veľký Lapáš, Nitrianske Hrnčiarovce, Malý Lapáš, Golianovo, Šurany a Tešedíkovo. Významným podielom na tvorbe nových bytov, kde po roku 2000 až po súčasnosť dosahovala úroveň dokončených bytov 200 - 300 bytov, mali aj sídla Dolné

Lefantovce, Kolárovo, Lužianky, Štúrovo, Nesvady, Hurbanovo, Tlmače, Kráľová nad Váhom, Tvrdošovce, Andovce, Svätý Peter, Lehota, Bádice a Želiezovce.

Najvyššia koncentrácia nových dokončených bytov je v rokoch 2000 až 2020 v západnej časti kraja, v okolí sídiel Nitra, Šaľa, Nové Zámky a Komárno.

Počet dokončených bytov, ako aj intenzitu bytovej výstavby v obciach kraja v rokoch 2000 až 2020 ilustrujú schémy na konci nasledujúcej podkapitoly.

G.1.3.2 INTENZITA BYTOVEJ VÝSTAVBY

Intenzita bytovej výstavby vykazuje pomerne odlišné charakteristiky. V rebríčku dokončených bytov na 1000 obyvateľov obce [31] dominujú menšie sídla v okolí veľkých miest. Majú dobrú dostupnosť za prácou, vzdelaním a voľnočasovými aktivitami a zároveň sú príjemným miestom na bývanie vo vidieckom prostredí. Najvyššiu intenzitu bytovej výstavby v rokoch 2000 až 2020 vykázali sídla Bádice a Dolné Lefantovce, kde úroveň dosahovala každý rok zhruba 30 dokončených bytov na 1 000 obyvateľov obce. Nadpriemerné hodnoty nad 10 dosiahli aj sídla Malý Lapáš, Štitáre, Žitavany, Veľký Lapáš, Golianovo a Horné Štitáre.

Úroveň intenzity 5 až 10 dosiahlo 18 obcí. Zostupne Nitrianske Hrnčiarovce, Malý Cetín, Andovce, Ivanka pri Nitre, Biskupová, Machulince, Belince, Kráľová nad Váhom, Štefanovičová, Čechynce, Babindol, Tovarníky, Paňa, Hosťová, Čab, Poľný Kesov, Báb a Lehota.

Tabuľka: Medziročný prírastok dokončených bytov v rokoch 2000 - 2019

okres	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
KN	41	41	213	192	178	141	183	165	175	215	130	160	266	140	99	95	112	68	81	105	124
LV	89	89	202	155	98	92	84	79	118	67	108	161	189	223	199	229	180	154	162	205	183
NR	62	62	894	564	481	352	440	412	667	663	585	476	514	526	644	546	493	657	920	860	929
NZ	62	62	206	291	271	196	225	225	181	210	331	225	201	291	251	210	226	241	269	294	266
SA	13	13	98	217	156	136	147	176	89	151	128	117	117	170	119	158	145	149	140	293	129
TO	54	54	213	212	166	120	212	151	133	218	149	154	219	148	208	180	164	152	150	253	221
ZM	33	33	696	61	58	50	61	59	64	58	100	69	146	154	127	102	113	170	116	129	171
Σ	354	354	2 522	1 692	1 408	1 087	1 352	1 267	1 427	1 582	1 531	1 362	1 652	1 652	1 647	1 520	1 433	1 591	1 838	2 139	2 023

Zdroj: Štatistický úrad SR

V roku 2021 sa na Slovensku uskutočnilo Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, ktorým sa spravidla každých desať rokov zisťujú podrobné údaje o obyvateľoch, domoch a bytoch. Prvé výsledky z tohto celoštátneho sčítania sa podľa priebežných informácií majú publikovať na prelome rokov 2021 a 2022. Sčítaním sa aktualizujú údaje a informácie o demografickej, sociálnej, kultúrnej, vzdelanostnej a ekonomickej úrovni spoločnosti, o počte a štruktúre domov i bytov. V nadväznosti na SODB 2021 a následnú publikáciu dát z tohto štatistického zisťovania bude možné všetky relevantné údaje do tejto kapitoly zapracovať v nasledujúcej etape spracovania územného plánu.

[31] *Priemerný medziročný počet dokončených bytov v rokoch 2000 - 2019 na 1000 obyvateľov priemerného stavu trvale bývajúceho obyvateľstva v danom sídle, podľa údajov Štatistického úradu SR.*

SCHÉMA
POČET DOKONČENÝCH BYTOV – OBCE V ROKOCH 2000 AŽ 2020

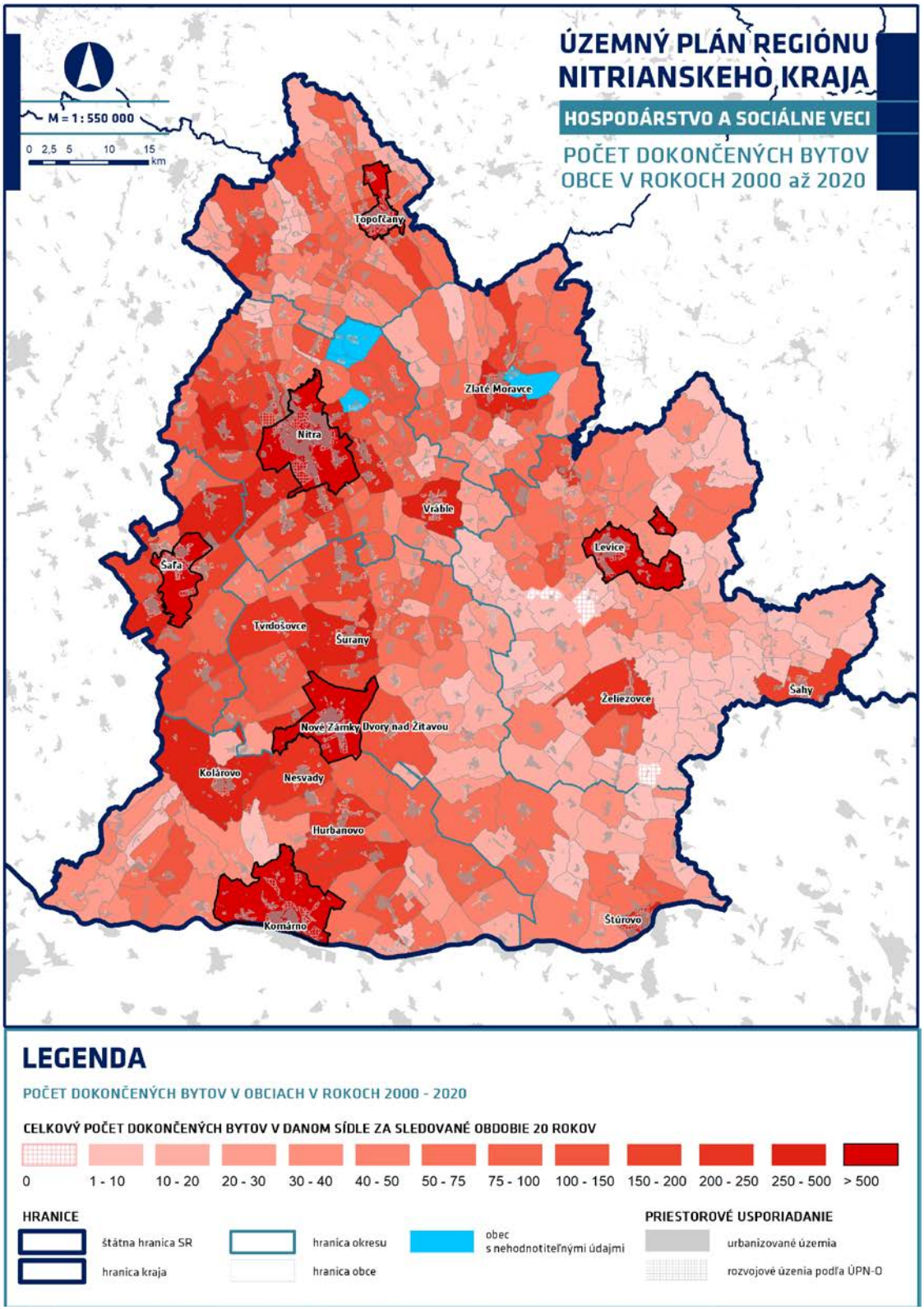

SCHÉMA
INTENZITA BTOVEJ VÝSTAVBY – OBCE V ROKOCH 2000 AŽ 2020

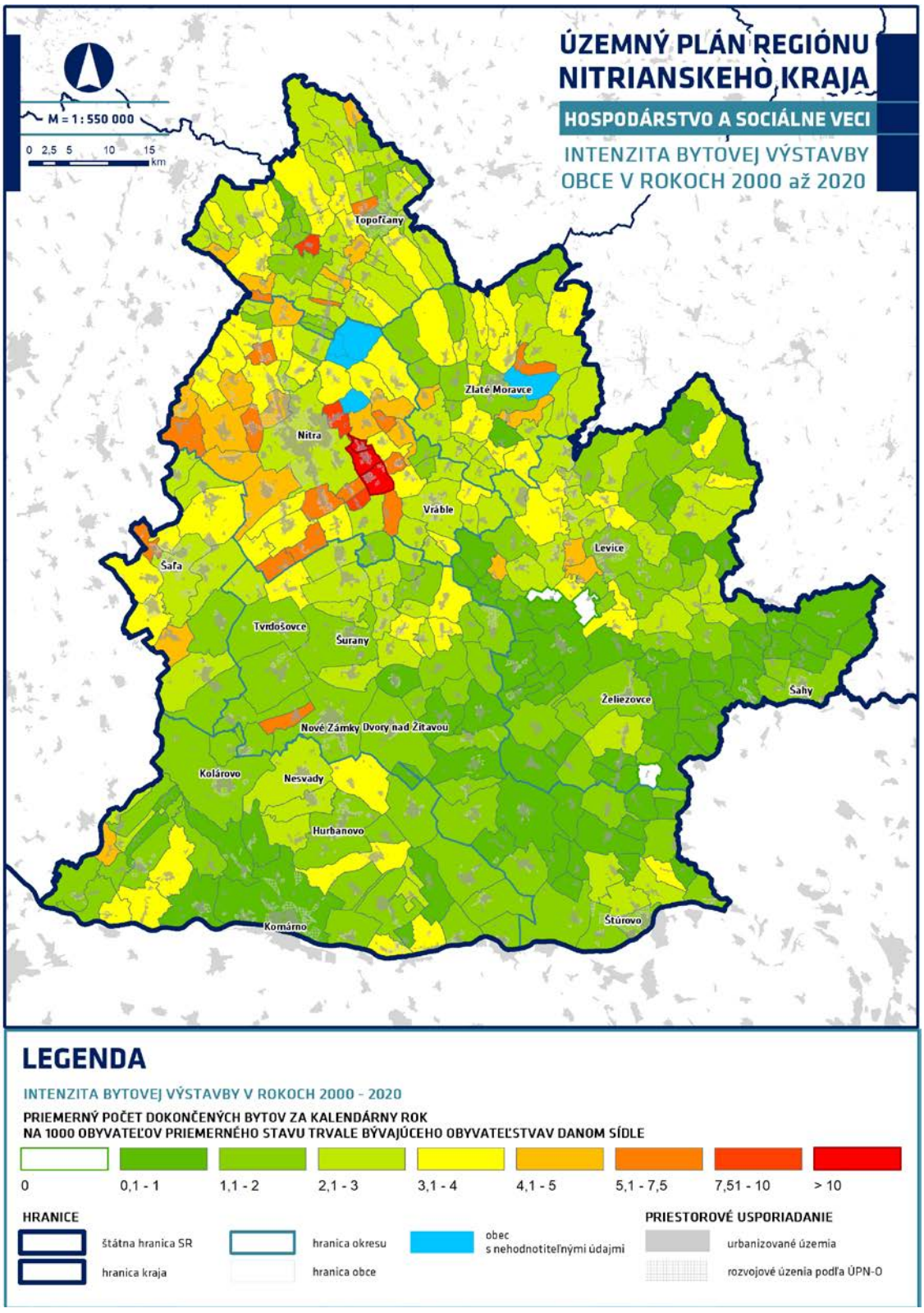

SCHÉMA
POROVNANIE VÝVOJA BYTOV V ROKOCH 2000 AŽ 2020

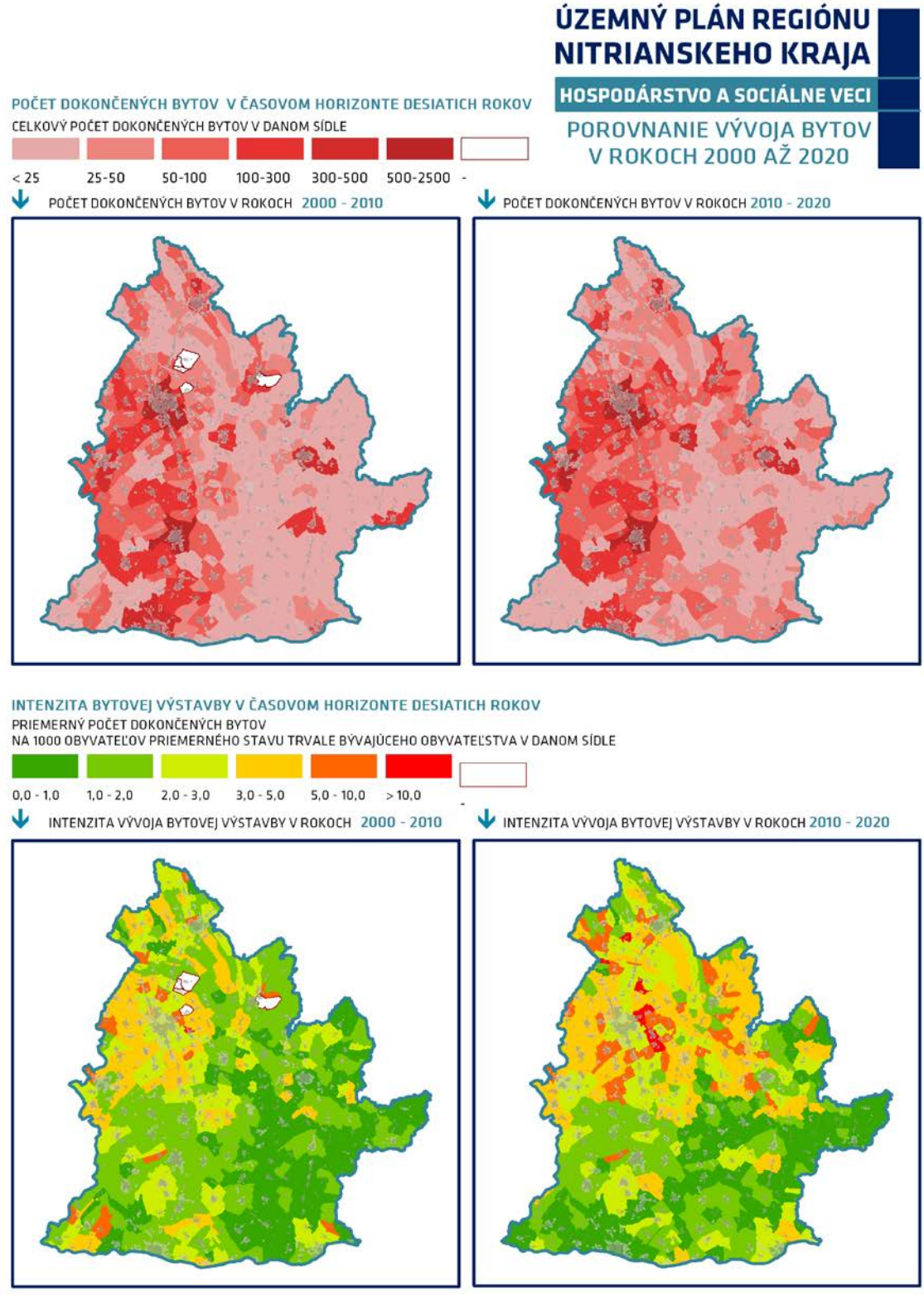

G.1.3.1 DOMOVÝ FOND PODĽA SČÍTANIA OBYVATEĽOV DOMOV A BYTOV

Údaje zo sčítania obyvateľov domov a bytov roku 2021 neboli v rámci spracovania tejto etapy územného plánu regiónu k dispozícii.

Pri sčítaní obyvateľov domov a bytov roku 2011 (SODB 2011) bolo v Nitrianskom kraji 173 976 domov, z toho 147 112 trvale obývaných, t.j. 84,60 %. Neobývaných domov bolo 26 074, čo predstavuje 15,00 % z celkového počtu domov. Ubytovacích zariadení bez definovaného typu bolo 155.

Rodinných domov bolo celkovo 147 112 a bytových domov 135 522. Domov bez bližšieho určenia bolo 939. Najviac rodinných domov sa nachádza v okresoch Nové Zámky (29 615) a Nitra (27 792). Najmenej rodinných domov bolo v okrese Zlaté Moravce (9 631). Najviac bytových domov bolo vďaka krajskému mesta v okrese Nitra (1 994). Najmenej bytových domov bolo taktiež v okrese Zlaté Moravce (294).

Pri pohľade na formu vlastníctva bolo najviac obývaných domov vo vlastníctve 130 975 fyzických osôb, t.j. viac ako 89 %. Štátnych domov bolo evidovaných 314, obecných 971, vo vlastníctve iných právnických osôb bolo 557 obývaných domov. Kombinované vlastníctvo domov vykazovalo 6 012 domov.

G.1.3.2 BYTOVÝ FOND PODĽA SČÍTANIA OBYVATEĽOV DOMOV A BYTOV

Údaje zo sčítaní obyvateľov domov a bytov roku 2021 neboli v rámci spracovania tejto etapy územného plánu regiónu k dispozícii.

V r. 2001 bolo v Nitrianskom kraji 264 414 bytov. Počet trvale obývaných bytov dosiahol 231 119 bytov, z toho sa 138 262 bytov (59,8 %) nachádzalo v rodinných domoch, 90 979 bytov (39,4 %) v bytových domoch a 1 878 bytov (0,8 %) v ostatných budovách. Neobývaných bolo 33 295 bytov (t.j. 12,6 % z celkového počtu 264 414 bytov). K r. 2011 sa vzhľadom na r. 2001 zvýšil celkový počet bytov o 6 539 bytov a počet trvale obývaných bytov o 5 804 bytov.

Pri pohľade na formu vlastníctva bolo najviac obývaných bytov v osobnom vlastníctve fyzických osôb vo vlastnom rodinnom dome, ktorých bolo až 12 432, t.j. 51,25% z pomedzi všetkých obývaných bytov kraja. Tretinu bytov predstavovalo osobné vlastníctvo vo vlastnom bytovom dome na úrovni 79 503 bytov. Ostatné formy vlastníctva, ako obecný (4 809), služobný (816), družstevný (9 128), či byt v nájme (5 886) dosahovali úrovne maximálne od 2 do 4 %.

Z hľadiska počtu izieb je najpočetnejšou kategóriou 3 izbových byt, ktorých bolo 100 515, t.j. podiel 42,43 % z pomedzi všetkých obývaných bytov kraja. Táto situácia prevláda vo všetkých okresoch kraja. Nasledujú 4 izbové byty s počtom 45 390 o podiele 19,16 % a 2 izbové byty s počtom 32 232 o podiele 13, 60 %. Z hľadiska výmery podlažnej plochy bytov dominovala sledovaná kategória 40 – 80 m^2.

Neobývané byty boli evidované najmä z dôvodu zmeny vlastníka, ako aj z dôvodu bytov určených na sezónnu rekreáciu alebo neboli byty spôsobilé na bývania.

G.1.4 KOMERČNÁ OBČIANSKA VYBAVENOSŤ A SLUŽBY

MALOOBCHOD

Komerčné služby maloobchodu na krajskej úrovni sú reprezentované najmä nákupnými centrami. Sú to Galéria Mlyny, Centro a OC Galéria. Samostatnú kategóriu tvoria retail parky (centrum s predajňami so samostatnými vchodmi zvonka, najčastejšie z parkoviska) alebo big boxy (hala s jednou predajňou). Obchodný vplyv jednotlivých nákupných centier v NSK možno považovať za regionálny. Väčšina nákupných centier je koncentrovaná v krajskom meste Nitra.

V kraji sa nachádzajú 3 stredne veľké nákupné centrá, všetky tri sú lokalizované v krajskom meste Nitra.

Nákupné centrá:

- Galéria Mlyny Nitra (stredne veľké nákupné centrum - NC).
- Centro Nitra (stredne veľké NC).
- OC Galéria Nitra (stredne veľké NC).
- NC Komárno (malé NC).
- Dituria Levice (malé NC).

Retail parky:

- OC Korzo Komárno.
- Family Center Komárno.
- Stop Shop Nové Zámky.
- City Park Levice.
- Vendo Park Zlaté Moravce.
- OC Topoľčany.

Medzi menšie, no subregionálne významné, patria aj nasledovné malé nákupné centrá a retail parky:

- Aquario Štúrovo,
- Aquario Nové Zámky,
- OC Korzo Topoľčany,
- OC Juh Topoľčany,
- retail park S1 v Šali (Veča).

Okrem toho možno v kraji rozlíšiť nákupné zóny, ktoré predstavujú rozsiahle plochy s viacerými typmi predajných objektov (nákupné centrum, retail park, big box). Takto definované územia sa nachádzajú v meste Nitra (MČ Chrenová), Nové Zámky, Komárno, Levice a Topoľčany. V týchto mestách sú zároveň lokalizované big boxy nábytkárskej firmy. V meste Nitra sa nachádzajú ďalšie veľké predajne nábytku 4 značiek. Špecifickou formou big boxu je hypermarket, v NK sa nachádzajú značky Tesco (Nitra, Nové Zámky, Levice, Topoľčany a Zlaté Moravce) a Kaufland (Nitra, Nové Zámky, Levice, Topoľčany, Zlaté Moravce a Šaľa). Hore uvedené nákupné centrá a retail parky a ich rozmiestnenie znázorňuje schéma Maloobchod.

V období pandémie (2020, 2021) väčší význam nadobúda online obchod (e-shopy). Postupne sa etablovali všetky druhy tovarov, vrátane potravín. Výdajné a odberné miesta sa integrovali postupne do všetkých väčších miest, ako hlavne Nitra, Kolárovo, Komárno, Nové Zámky, Šaľa, Štúrovo, Topoľčany, Zlaté Moravce, Vráble, Zlaté Moravce, Želiezovce, ako aj v obciach Nitrianske Hrnčiarovce či Tvrdošovce.

FINANČNÉ SLUŽBY

Finančné služby sú reprezentované najmä bankami. V schéme Banky sú znázornené obce, v ktorých sa nachádza aspoň jedna klientska pobočka banky, ako aj optimálna dostupnosť obcí NK k najbližšej banke po cestnej sieti v minútach. Banka sa nachádza v každom meste kraja, s výnimkou miest Tlmače a Nesvady.

Najlepšie pokrytie má jednoznačne juhozápadný sektor Nitrianskeho kraja. V tejto časti, v okresoch Šaľa, Komárno a Nové Zámky, sa banky okrem miest nachádzajú aj v štyroch obciach. Najmenej priaznivými mierami dostupnosti sa vyznačujú okrajové obce okresu Komárno, Levice a Topoľčany, a bezprostredné okolie obcí Svodín a Bátorove Kosihy (okresy Nové Zámky a Komárno).

SCHÉMA
MALOOBCHOD

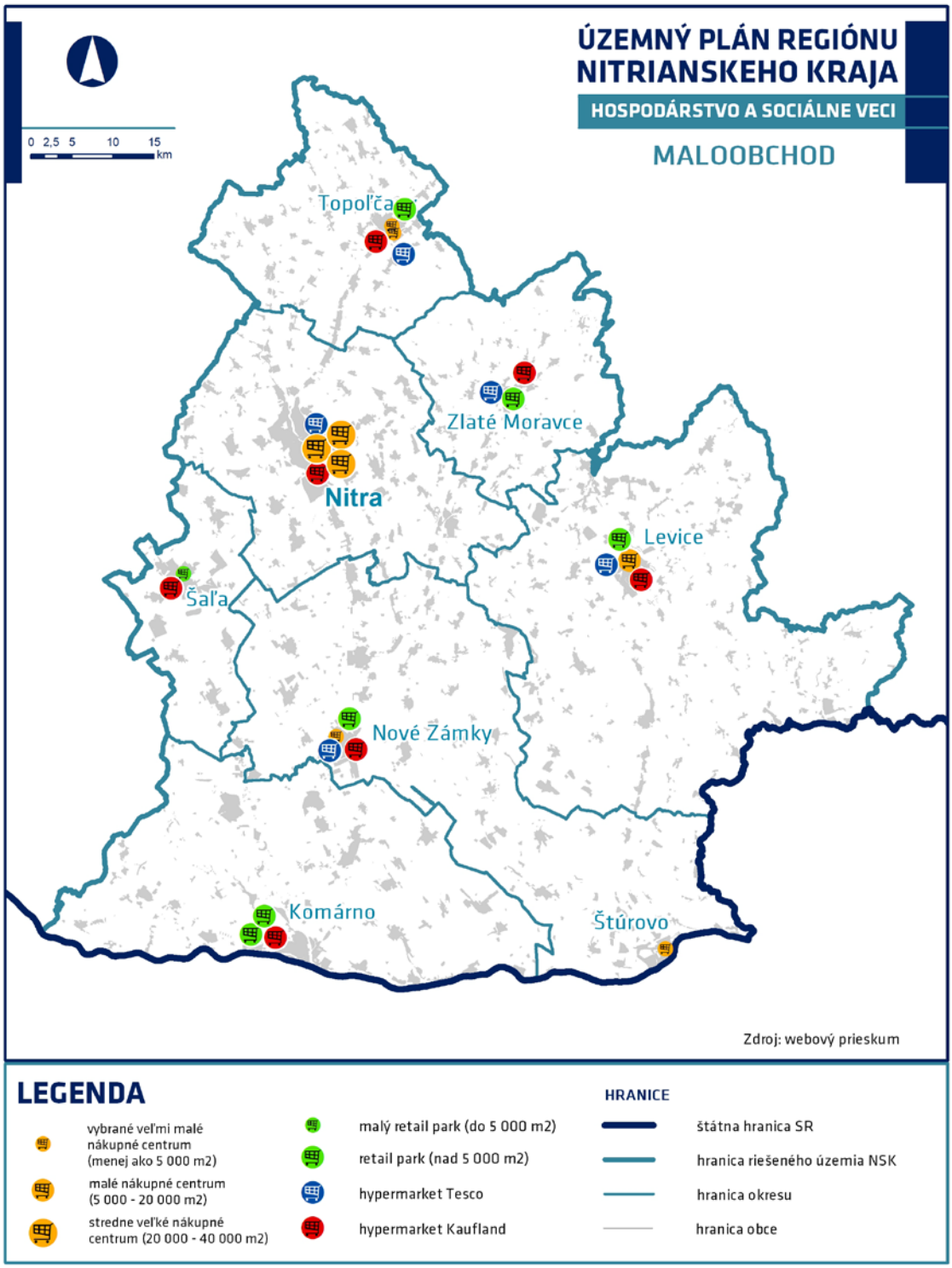

Poznámka: Schéma bola vytvorená v súlade s metodikou Štúdia pre hodnotenie a monitorovanie ÚPN NSK s využitím výsledkov SEE projektu Donauregionen+

SCHÉMA
BANKY

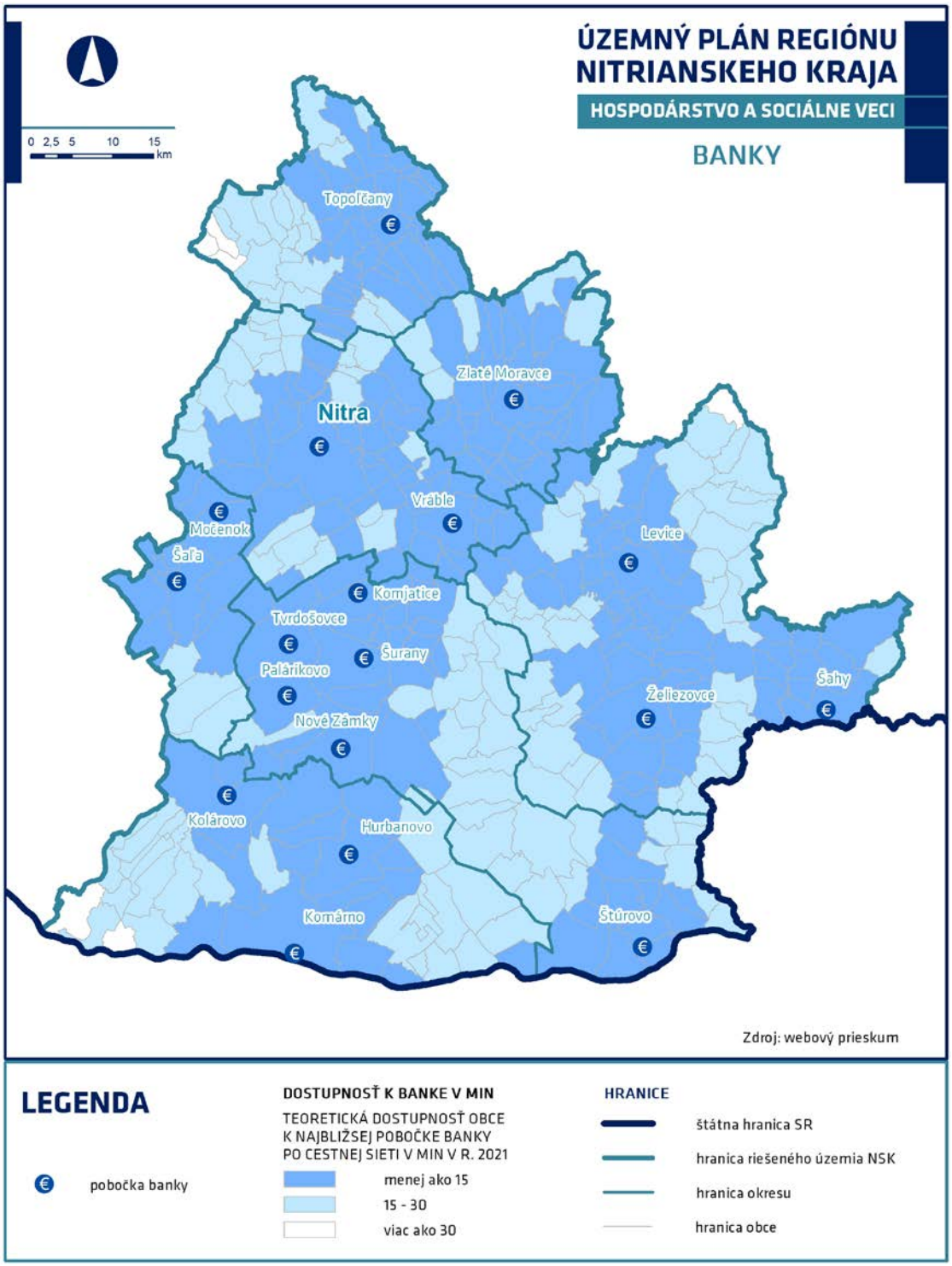

Poznámka: schéma bola vytvorená v súlade s metodikou Štúdia pre hodnotenie a monitorovanie ÚPN NSK s využitím výsledkov SEE projektu Donauregionen+

G.1.5 ŠKOLSTVO

MATERSKÉ A ZÁKLADNÉ ŠKOLY

Podľa Štatistického úradu SR bol v roku 2020 celkový počet materských škôl (MŠ) 424 a základných škôl (ZŠ) 233. Počet MŠ v NK je dlhodobo stabilizovaný, počet ZŠ zaznamenáva dlhodobo pokles (z 291 v roku 2011 na 265 v roku 2019). Počet žiakov ZŠ má od roku 2011 stabilné hodnoty (51 855 v roku 2011 a 51 486 v roku 2019). Priestorové rozmiestnenie ZŠ a MŠ v NSK bolo viac-menej rovnomerné, čo dokumentuje schéma Školstvo.

STREDNÉ ŠKOLY

Počet gymnázií na území kraja bol 22 (z toho 16 štátnych a 6 cirkevných), celkový počet stredných odborných škôl bol 58 (z toho 47 štátnych, 1 cirkevná a 10 súkromných), spolu teda 80 stredných škôl. Žiadne zastúpenie strednej odbornej školy nie je v okolí mesta Želiezovce (územie medzi mestami/obcami Levice, Šurany, Bátorove Kosihy a Štúrovo). Gymnázium sa nenachádza v juhovýchodnej časti územia medzi sídlami Nové Zámky, Želiezovce, Štúrovo a Komárno, tu sa však nachádza len jedno mesto (Hurbanovo), a to v bezprostrednej blízkosti Komárna. Počet študentov stredných škôl má dlhodobo klesajúci trend. Kým v roku 2011 navštevovalo v NK stredné školy 20 568 študentov, v roku 2019 je to 14 130 študentov.

V kraji sa nachádza 62 škôl v pôsobnosti kraja, z toho 15 gymnázií a 47 stredných odborných škôl.

Tabuľka: Školy v pôsobnosti NSK - v šk. r. 2019/2020 - od 1.1.2020

typ školy		počet
gymnáziá		**15**
stredné odborné školy (SOŠ)		**47**
z toho:	obchodné akadémie (OA)	5
	stredná odborná škola pedagogická	1
	škola umeleckého priemyslu	1
	stredné priemyselné školy	5
	spojené školy	3
	stredné zdravotnícke školy	2
	stredná odborná škola veterinárna	1
	stredná odborná škola poľnohospodár. a služieb na vidieku	1
	stredné odborné školy - ostatné	28
spolu		**62**

Zdroj: NSK - www.unsk.sk

VYSOKÉ ŠKOLY

Podľa Centra vedecko-technických štúdií sa v NSK v roku 2020 nachádzajú, resp. majú svoje sídlo 3 verejné vysoké školy (Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre a Univerzita J. Sellyeho v Komárne) a 2 detašované fakulty, na ktorých pôsobí celkovo 16 fakúlt.

V kraji pôsobia 3 verejné vysoké školy, 2 detašované fakulty, spolu 16 fakúlt.

Počet absolventov denného štúdia má v posledných rokoch klesajúci charakter (5 281 v roku 2014 a 3 837 v roku 2019), podobne aj počet študentov (15 236 v roku 2014 a 11 594 v roku 2019).

SCHÉMA
ŠKOLSTVO

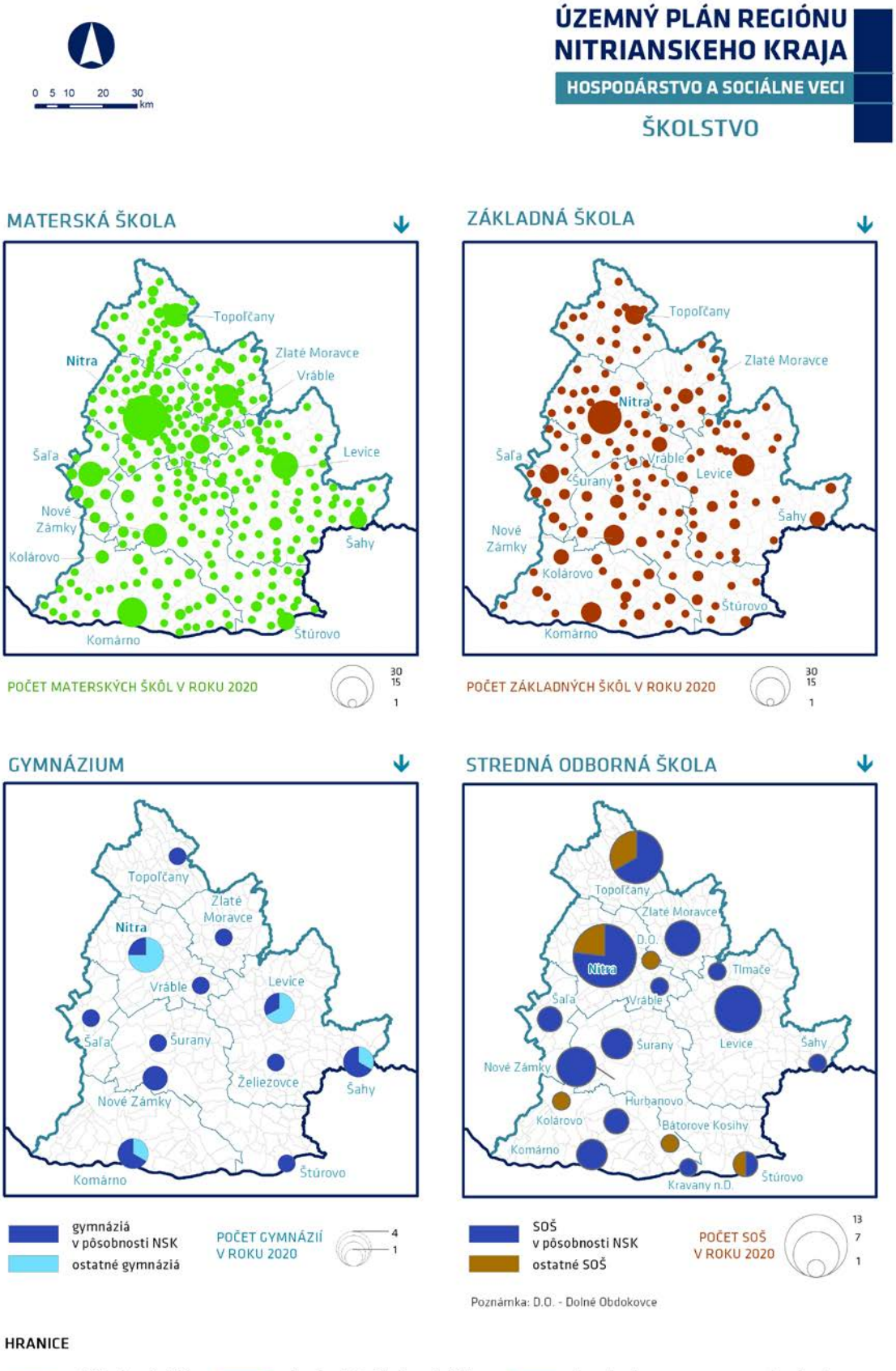

SCHÉMA
ŠKOLY A ZARIADENIA V PÔSOBNOSTI NSK

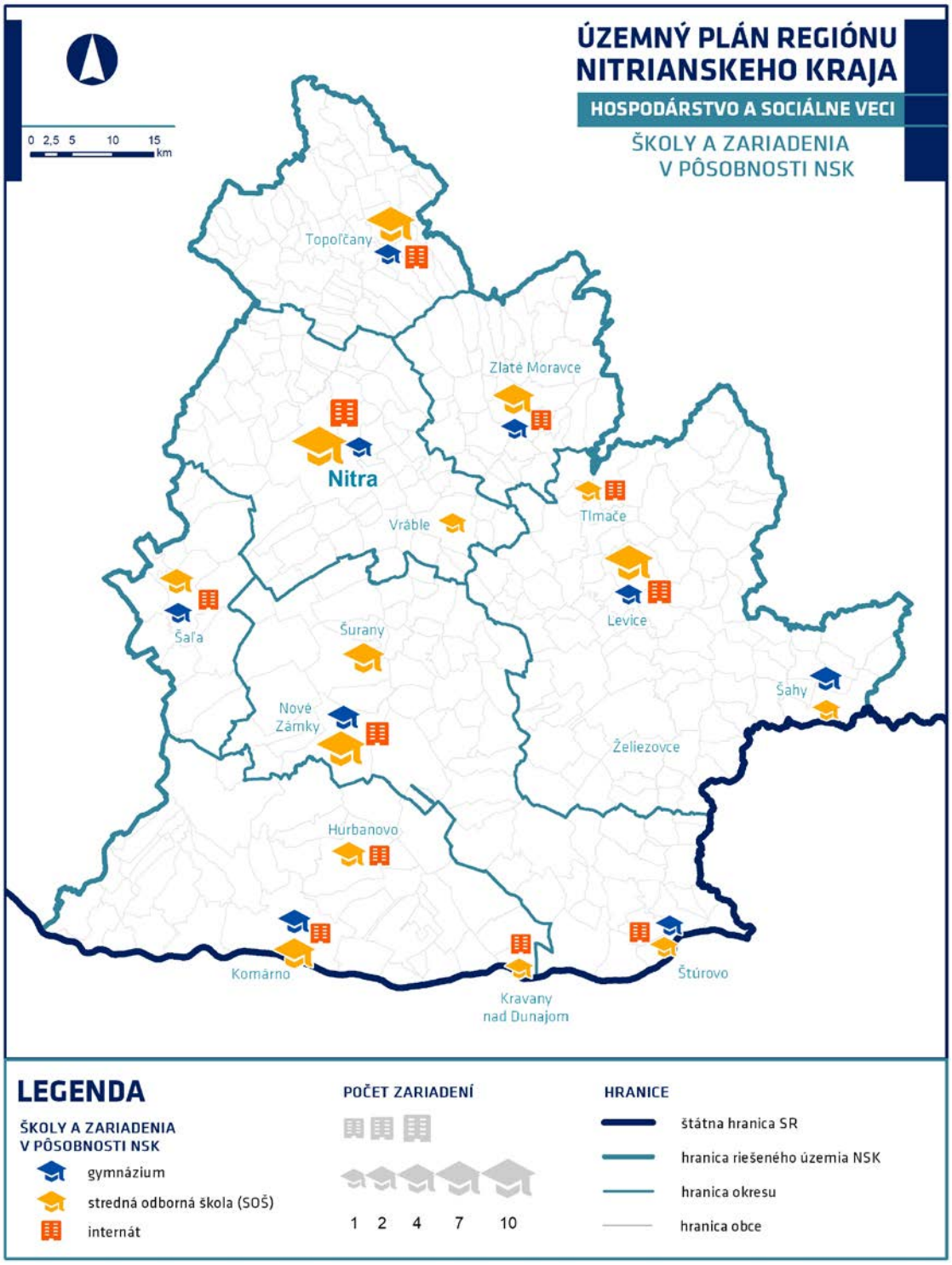

Zdroj: NSK - www.unsk.sk
Poznámka: schéma bola vytvorená v súlade s metodikou Štúdia pre hodnotenie a monitorovanie ÚPN NSK s využitím výsledkov SEE projektu Donauregionen+

G.1.6 ZDRAVOTNÍCTVO

Všeobecná nemocnica je lokalizovaná v každom okresnom meste. Výnimkou je mesto Šaľa, ktoré spáduje do nemocnice v Galante v susednom Trnavskom kraji. Všeobecnou nemocnicou disponuje aj mesto Šahy v okrese Levice, ktorý tým pádom predstavuje okres s najväčším počtom nemocníc v kraji. Špecializované nemocnice sa nachádzajú v mestách Nové Zámky, Nitra a obciach Veľké Zálužie a Hronovce. V Nových Zámkoch sa nachádza centrum pre liečbu drogových závislostí, vo Veľkom Záluží a Hronovciach psychiatrická nemocnica a v Nitre špecializovaná nemocnica a kardiocentrum. Liečebňa pre dlhodobo chorých je umiestnená v meste Želiezovce. Hospice sú umiestené v obci Palárikovo a meste Nitra. Dom ošetrovateľskej starostlivosti je lokalizovaný v Nitre a Leviciach.

V Nitrianskom kraji sa nachádza 7 všeobecných nemocníc, 5 špecializovaných nemocníc, 1 liečebňa, 2 hospice a 2 domy ošetrovateľskej starostlivosti.

Všeobecné nemocnice:

- Fakultná nemocnica Nitra.
- Fakultná nemocnica s poliklinikou Nové Zámky.
- Nemocnica AGEL Komárno.
- Nemocnica AGEL Levice.
- Nemocnica AGEL Zlaté Moravce.
- Svet zdravia Nemocnica Topoľčany.
- Hospitale Šahy.

Špecializované nemocnice:

- Špecializovaná nemocnica F. Kapisztóryho Nové Zámky (Centrum pre liečbu drogových závislostí).
- Špecializovaná nemocnica sv. Svorada Zobor, Nitra.
- Psychiatrická nemocnica Veľké Zálužie.
- Psychiatrická nemocnica Hronovce.
- Špecializovaná nemocnica Kardiocentrum Nitra.

Počet lôžok v nemocniciach NSK má dlhodobo klesajúci trend. Kým v roku 2001 bolo k dispozícii 4 555 lôžok, v roku 2011 to bolo 3 580 a v roku 2019 iba 3 413 lôžok (podľa ŠÚ SR 2021). V nasledovnej schéme sú všeobecné a špecializované nemocnice nielen priestorovo lokalizované, ale zároveň je uvedená aj optimálna dostupnosť obcí NK k najbližšej nemocnici osobným automobilom po cestnej sieti v minútach.

Do analýzy dostupností boli zahrnuté len všeobecné nemocnice (na území NSK, ako aj susediacich krajov), ktoré poskytujú všestrannú starostlivosť. Súčasťou analýzy neboli špecializované nemocnice. V mape je, pre ilustráciu, znázornená aj nemocnica v maďarskom Ostrihome, ktorej využiteľnosť je teoreticky možná, avšak s obmedzeniami (jazyková bariéra, odlišný systém zdravotného poistenia, nemožnosť predikcie uzavretia hraníc z dôvodu pandémie a pod.). Zo schémy vyplýva, že z hľadiska dostupnosti k najbližšej slovenskej všeobecnej nemocnici, najhoršími hodnotami (nad 30 minút) sa vyznačuje oblasť medzi mestami Želiezovce, Štúrovo a obcou Bátorove Kosihy (juhovýchod okresu Nové Zámky, južná časť okresu Levice a najvýchodnejšia časť okresu Komárno). Ostatné časti kraja sa vyznačujú dostupnosťou menšou ako 30 minút. Výnimku tvorí len 8 obcí na okrajoch okresov Komárno, Šaľa a Nové Zámky; ich hodnoty sa pohybujú medzi 30 a 35 minútami.

SCHÉMA
NEMOCNICE

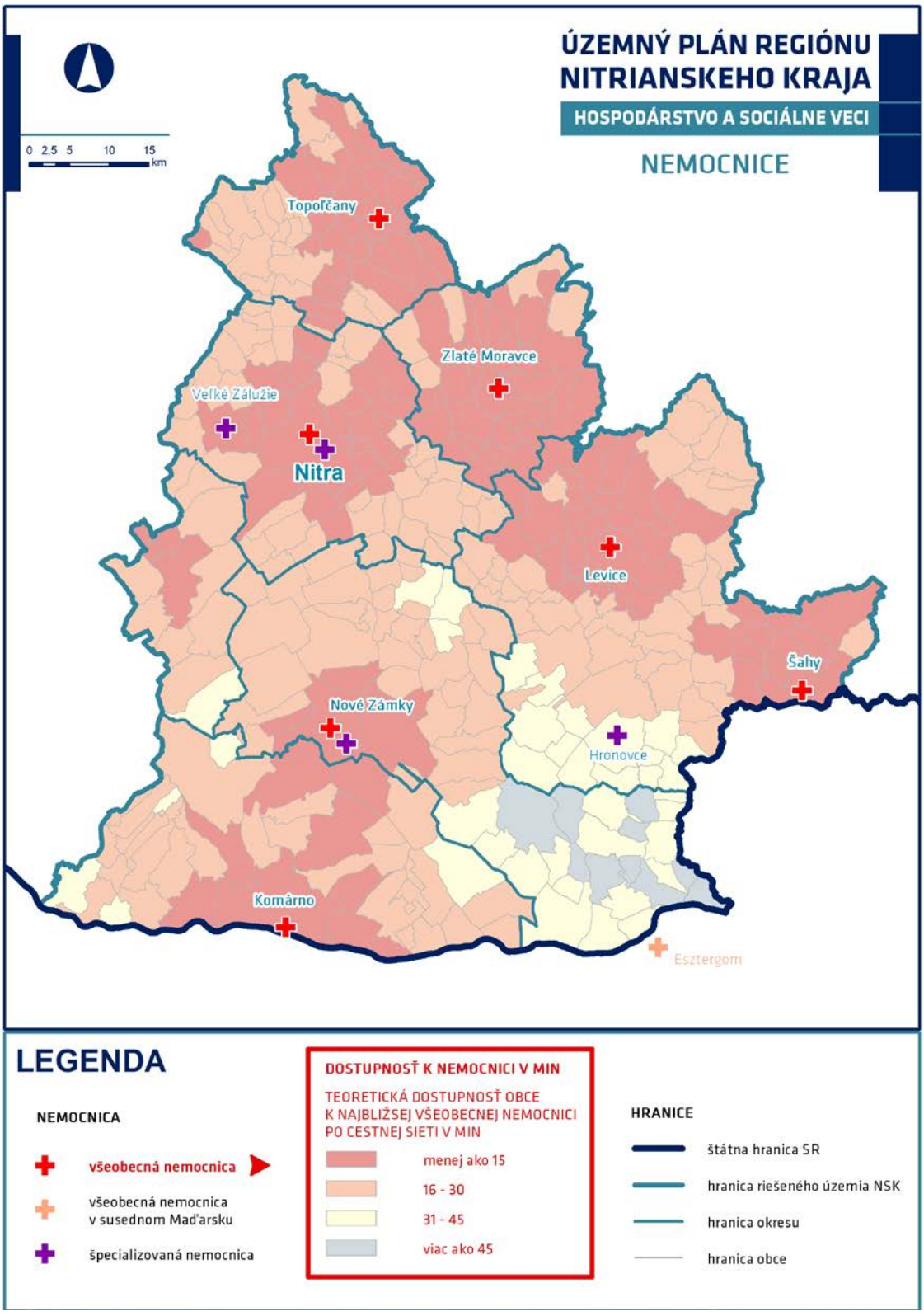

Poznámka: schéma bola vytvorená v súlade s metodikou Štúdia pre hodnotenie a monitorovanie ÚPN NSK s využitím výsledkov SEE projektu Donauregionen+, Zdroj: Portál evuc.sk, databáza OSM, vlastný prieskum

AMBULANCIE

Priestorovo najlepším pokrytím ambulanciami všeobecného lekára pre dospelých sa v roku 2019 vyznačuje okres Komárno, s presahom do západnej časti okresu Nové Zámky a centrálnej časti okresu Šaľa. Viď ďalšie schémy Ambulancie a Lekárne. V ostatných okresoch (častiach okresov) prevažuje počet obcí bez ambulancie nad počtom obcí s aspoň jednou ambulanciou. Počet ambulancií je najvyšší v krajskom meste Nitra (40 ambulancií). S výnimkou mesta Nesvady sú v každom meste NSK lokalizované aspoň 3 ambulancie všeobecného lekára pre dospelých. Počet týchto ambulancií v NK sa vyznačuje dlhodobo mierne klesajúcou tendenciou (261 v roku 2011 a 241 v roku 2019).

LEKÁRNE

Geografická disperzia lekární v roku 2019 bola obdobná ako pri ambulanciách. Lepšie pokrytie má viacero obcí v centrálno-západnej časti okresu Nové Zámky a susediace obce krajského mesta Nitra. Naopak menej lekární je lokalizovaných v severovýchodných a juhovýchodných častiach okresov Nové Zámky a Levice. Počet lekární v NK sa vyznačuje dlhodobo stabilnými hodnotami (209 v roku 2011 a 213 v roku 2019).

Detailný prehľad o jednotlivých zdravotníckych zariadeniach poskytuje portál e-vuc.sk, kde je možné dohľadať konkrétny typ ambulancie, alebo iného zariadenia, vrátane nasledovných:

- Ambulantná pohotovosť.
- Lekárenská pohotovosť.
- Lekárne a výdajne zdravotníckych pomôcok.
- Ústavné zdravotnícke zariadenia.
- Agentúry domácej ošetrovateľskej starostlivosti.
- Kúpeľná liečba.

Najaktuálnejší prehľad o počte pracovníkov v zdravotníckych zariadeniach za kraj, či okres, je súčasťou Zdravotníckej ročenky 2019, dostupnej na webových stránkach Národného centra zdravotníckych informácií [32].

[32] *http://www.nczisk.sk/Statisticke_vystupy/Zdravotnicka_rocenka/Pages/default.aspx*

SCHÉMA AMBULANCIE

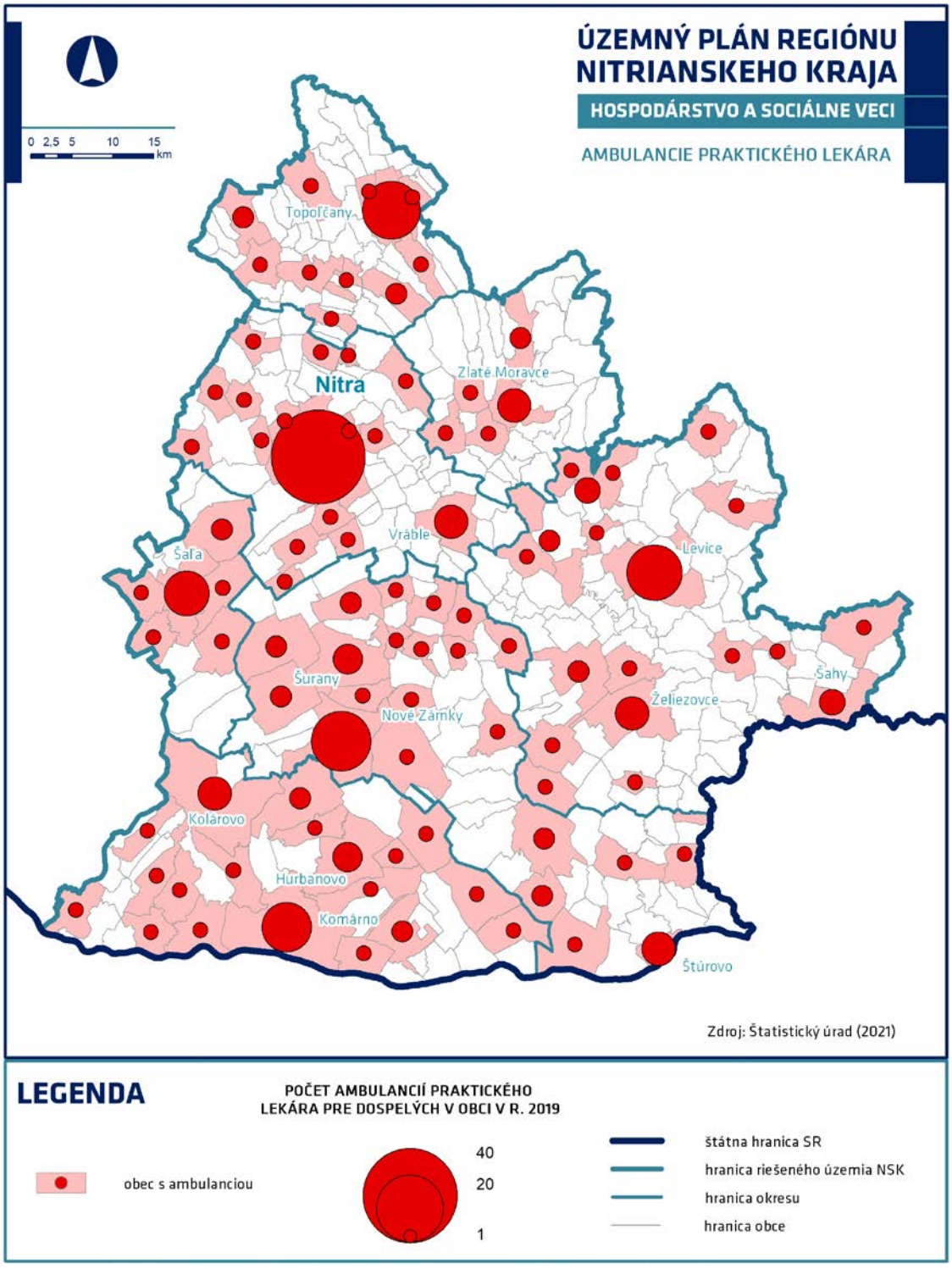

SCHÉMA
LEKÁRNE

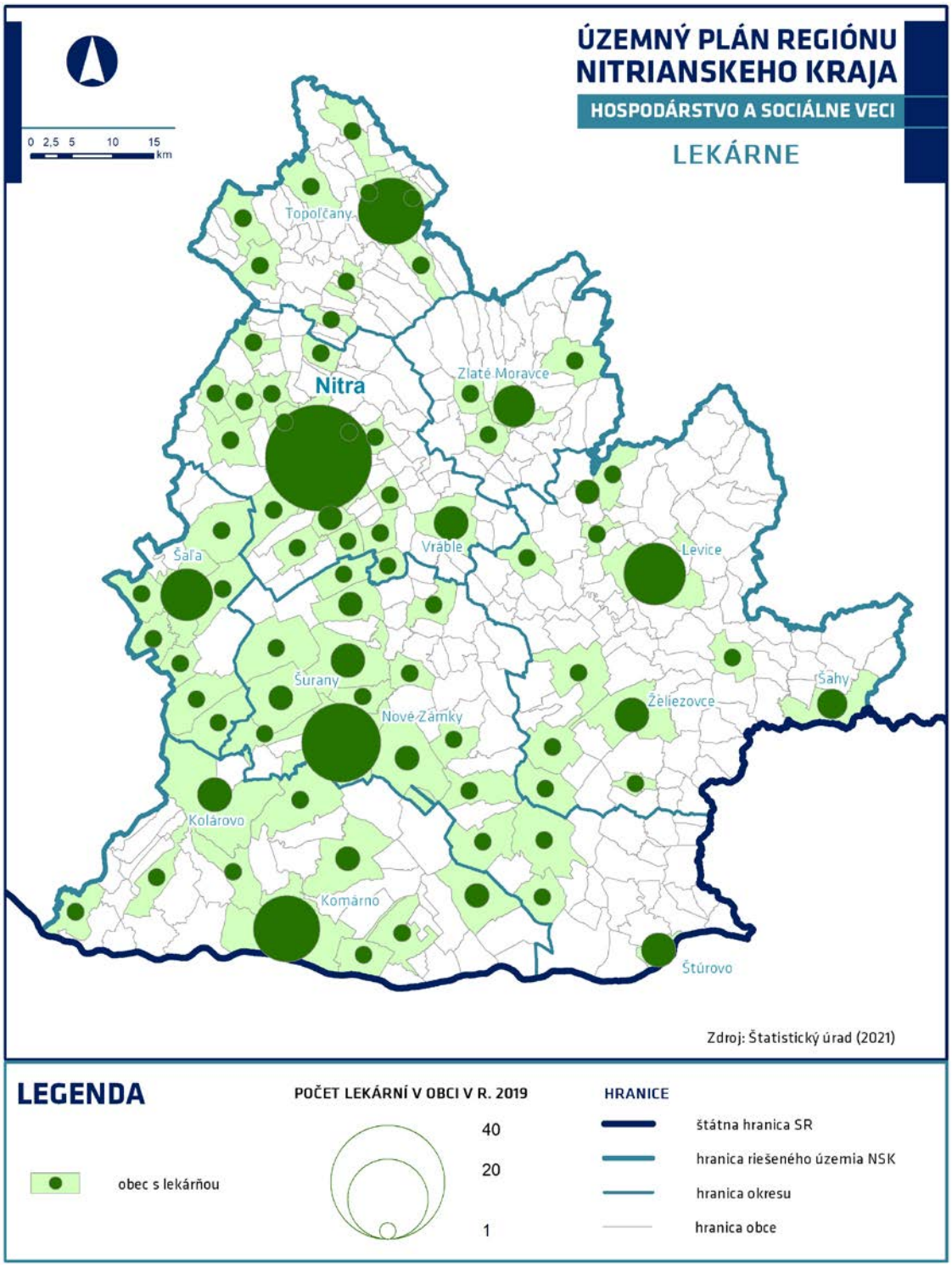

G.1.7 KULTÚRA

V NSK sa v roku 2020 nachádzala rozsiahla sieť kultúrnych zariadení, ktoré možno hierarchicky rozdeliť na zariadenia štátneho, regionálneho a lokálneho (obecného) významu a kultúrne zariadenia iných subjektov. Ku kultúrnym inštitúciám štátneho významu patrí Slovenské poľnohospodárske múzeum v Nitre so skanzenom, ktorého zriaďovateľom je SPM Agrokomplex - výstavníctvo, š.p. a tiež Slovenská ústredná hvezdáreň v Hurbanove s Múzeom Mikuláša Thegeho Konkolyho.

V zriaďovateľskej pôsobnosti NSK sa v roku 2020 nachádzalo 21 kultúrnych organizácií regionálneho významu, z toho 3 divadlá, 5 múzeí, 2 galérie, 5 knižníc, 5 osvetových stredísk a hvezdáreň.

DIVADLÁ

Divadlá v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK:

- Divadlo Andreja Bagara v Nitre.
- Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre.
- Jókaiho divadlo v Komárne.

Divadlá ostatné:

- Divadlo Pôtoň - Bátovce.
- Teatro Tatro Nitra.

MÚZEÁ

Múzeá v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK:

- Ponitrianske múzeum v Nitre a 2 vysunuté expozície.
    - Mestské múzeum Zlaté Moravce - Migazziovský kaštieľ.
    - Šaľa - Dom ľudového bývania.
- Podunajské múzeum v Komárne (Kultúrny palác) a 4 vysunuté expozície:
    - Budova múzea a knižnice Komárno.
    - Zichyho palác Komárno.
    - Bašta VI. - Rímske lapidárium, Komárno.
    - Roľnícky dom v Martovciach.
- Tekovské múzeum v Leviciach a 2 vysunuté expozície:
    - Vodný mlyn Bohunice.
    - Skalné obydlia Brhlovce.
- Tribečské múzeum v Topoľčanoch.
- Múzeum Jána Thaina v Nových Zámkoch.

Ostatné múzeá:

- Diecézne múzeum Nitrianskeho biskupstva - Nám. Jána Pavla II., Nitra.
- Vodný kolový mlyn v Kolárove - Múzeum vodného mlynárstva v Kolárove.
- Hontianske múzeum a Galéria Ľudovíta Simonyiho, Šahy.

Menšie múzeá, zvyčajne pozostávajúce z jednej budovy, či pamätnej izby s dvorom, sa nachádzajú v mestách a vidieckych obciach Bojná, Dvory nad Žitavou, Jelenec, Nesvady, Nitrianska Blatnica, Oponice, Rišňovce, Štúrovo, Šurany, Topoľčianky, Vráble, Želiezovce a Žirany. Okrem zámku Topoľčianky a kaštieľa v obci Jelenec a Oponice sú sprístupnené kaštiele v obci Mojmírovce, Hokovce a Belá (hotely).

Múzeá sú v NSK rozmiestnené rovnomerne. Aktivity NSK v oblasti kultúry za rok 2016 sú súčasťou Výročnej správy odboru vzdelávania a kultúry NSK.[33] Podrobnejšie informácie ohľadom činnosti jednotlivých subjektov kultúry možno nájsť aj v dokumente Koncepcia rozvoja kultúry NSK na roky 2008 - 2015[34].

GALÉRIE

Galérie v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK:

- Nitrianska galéria, Nitra.
- Galéria umenia Ernesta Zmetáka, Nové Zámky.

Súkromné galérie:

- Prírodná galéria umeleckej keramiky - kaštieľ Beladice - Pustý Chotár.
- M´Art Print Gallery, Veľké Zálužie.
- Galéria Limes - galéria súčasného umenia, Komárno.
- Galéria Júliusa Bartu, Štúrovo.
- Galéria mesta Topoľčany, Topoľčany.

KNIŽNICE

V zriaďovateľskej pôsobnosti NSK je 1 krajská a 4 regionálne knižnice. Krajská knižnica Karola Kmeťka v Nitre, Tekovská knižnica v Leviciach, Tribečská knižnica v Topoľčanoch, Knižnica Antona Bernoláka v Nových Zámkoch a Knižnica Józsefa Szinnyeiho v Komárne.

V roku 2019 pôsobilo na území NK 213 verejných knižníc s mestskou, resp. obecnou pôsobnosťou. Ich lokalizácia je znázornená, tak ako v prípade hore uvedených inštitúcií a zariadení, v schéme Kultúra. S výnimkou okresu Levice sú verejné knižnice rozložené viac-menej rovnomerne. Významnú úlohu plnia aj akademické knižnice:

- Slovenská poľnohospodárska knižnica pri SPU v Nitre.
- Univerzitná knižnica Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.
- knižnica pri Univerzite J. Selyeho v Komárne.
- vedecké (pri pracoviskách Slovenskej akadémie vied a výskumných ústavoch).
- školské a iné špeciálne knižnice.

V Nových Zámkoch pôsobí tiež súkromná knižnica Bibliotheka Kálaka, ktorá je prvou súkromnou knižnicou na Slovensku.

OSVETOVÉ STREDISKÁ

Osvetové strediská (OS) v zriaďovateľskej pôsobnosti sú krajské OS v Nitre, regionálne OS v Nových Zámkoch, v Leviciach a v Topoľčanoch. V krajskom meste Nitra majú svoje sídlo viaceré inštitúcie celoslovenského významu: Archeologický ústav SAV v Nitre, Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum Lužianky (organizuje medzinárodný filmový festival AGROFILM, pravidelné výstavy umenia), Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Kňazský seminár sv. Gorazda v Nitre, Agrokomplex v Nitre.

HVEZDÁREŇ

- Tekovská hvezdáreň v Leviciach - v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK.

[33] *www.unsk.sk/zobraz/sekciu/vyrocna-sprava-oddelenia-kultury*

[34] *Koncepcia rozvoja kultúry NSK na roky 2008 – 2015. Odbor školstva, mládeže, športu a kultúry Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja Nitra, november 2007. Dostupné na https://www.unsk.sk/zobraz/obsah/8045*

SCHÉMA
KULTÚRA

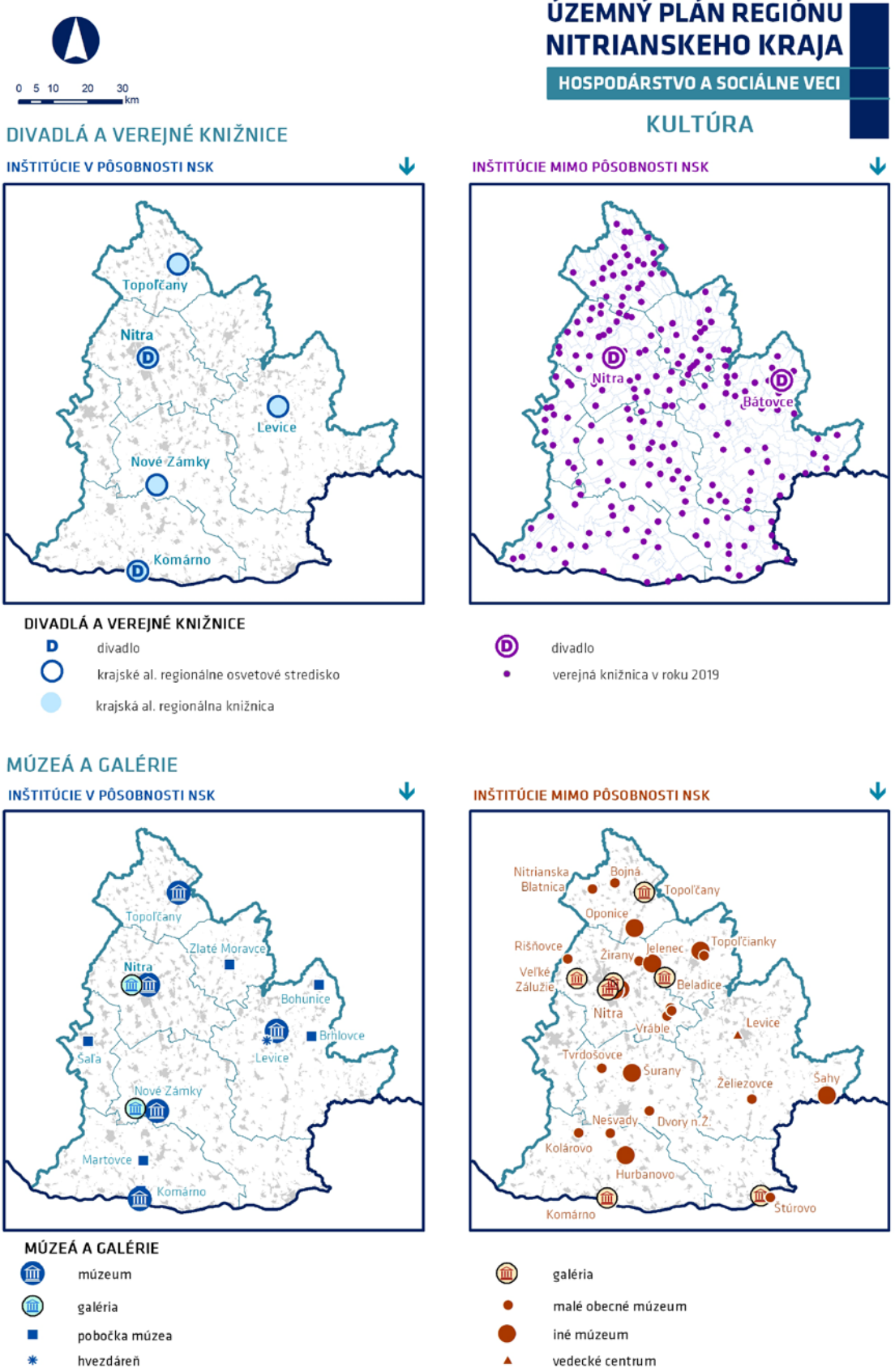

G.1.8 ADMINISTRATÍVA

Krajské mesto Nitra je okrem sídla kraja sídlom niekoľkých krajských inštitúcií:

- Krajské riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru (HaZZ) sa nachádza na Dolnočermánskej 64 v Nitre. Okresné riaditeľstvá HaZZ sa nachádzajú v šiestich okresných mestách (výnimkou je Šaľa, ktorej okres spadá do jurisdikcie okresu Nitra).
- Krajské riaditeľstvo policajného zboru (KR PZ) sa nachádza na Pieskovej 32 v Nitre. Okresné riaditeľstvá PZ sa nachádzajú v šiestich okresných mestách (výnimkou sú Zlaté Moravce, ktorých okres spadá do jurisdikcie okresu Nitra), podrobnejšie členenie je znázornené v schémach Pošty a Polícia.
- Krajský pamiatkový úrad (KPÚ) sa nachádza na Nám. Jána Pavla II. 8 v Nitre.

V NSK sa nachádza 7 okresných úradov: Nitra, Šaľa, Nové Zámky, Komárno, Levice, Topoľčany a Zlaté Moravce.

K organizáciám založeným Nitrianskym samosprávnym krajom patrí:

- Regionálna správa a údržba ciest Nitra, a. s., so sídlom na Štúrovej 147 v Nitre; so strediskami správy a údržby v meste Nitra, Levice, Komárno, Nové Zámky a Topoľčany.

Z celkového počtu 354 obcí NSK sa až v 230 z nich nachádza aspoň jeden úrad pošty.

Schémy Pošty a Polícia znázorňujú na území NSK rozmiestnenie pôšt a policajných zborov.

Veľmi dobrým pokrytím pobočkami pošty sa vyznačujú okresy Šaľa, Komárno a Nové Zámky (nad 80 % pokrytie obcí aspoň jednou poštou). Slabšie pokrytie obcí je v okresoch Zlaté Moravce (64 %), Nitra (62 %), Levice (57 %). Len v 37 % obcí je lokalizovaná pošta v okrese Topoľčany. Počet pôšt je v období posledných 10 rokov stabilizovaný, oproti roku 2011 nastal pokles.

SCHÉMA
POŠTY

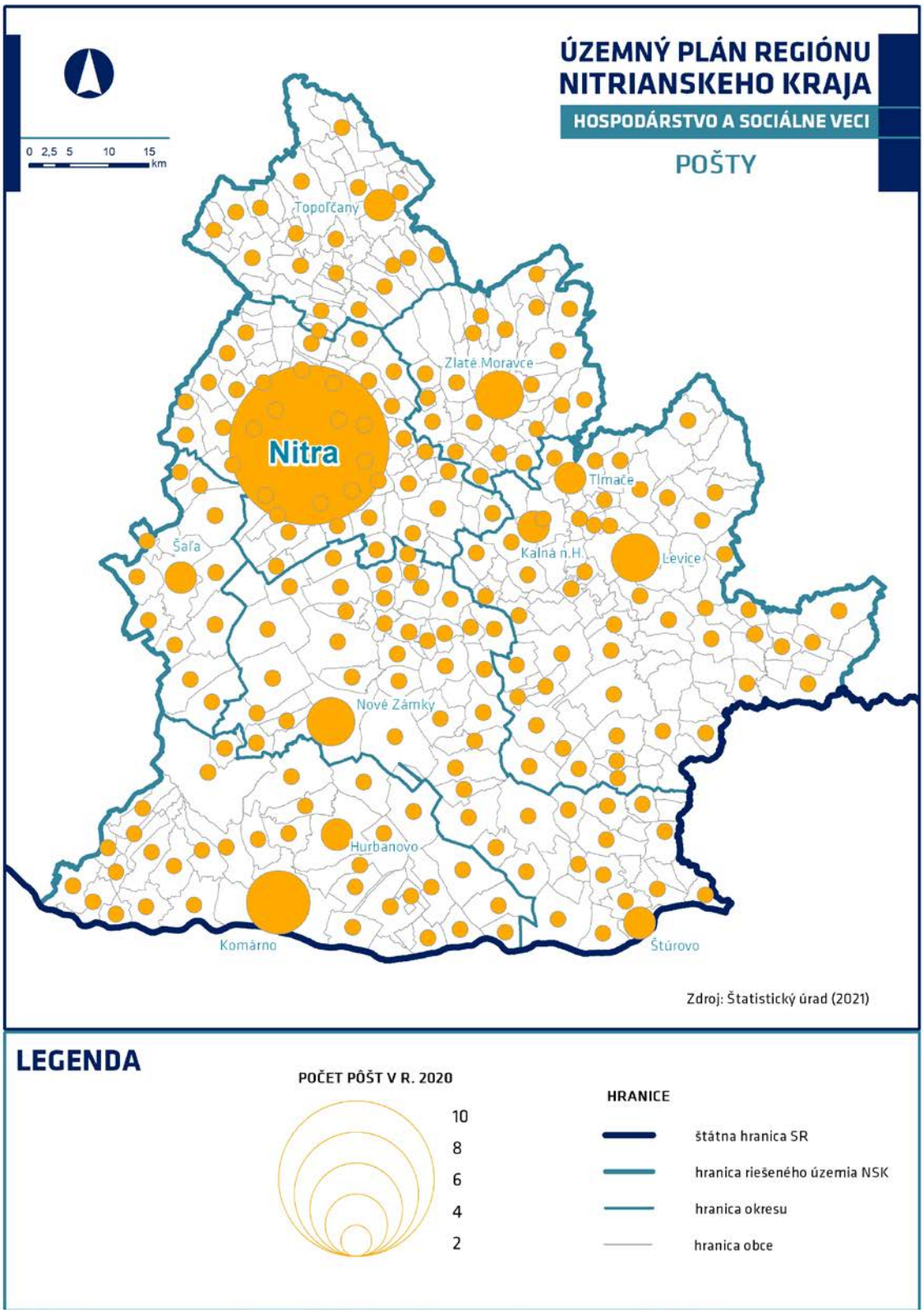

Poznámka: schéma bola vytvorená v súlade s metodikou Štúdia pre hodnotenie a monitorovanie ÚPN NSK s využitím výsledkov SEE projektu Donauregionen+

SCHÉMA
POLÍCIA

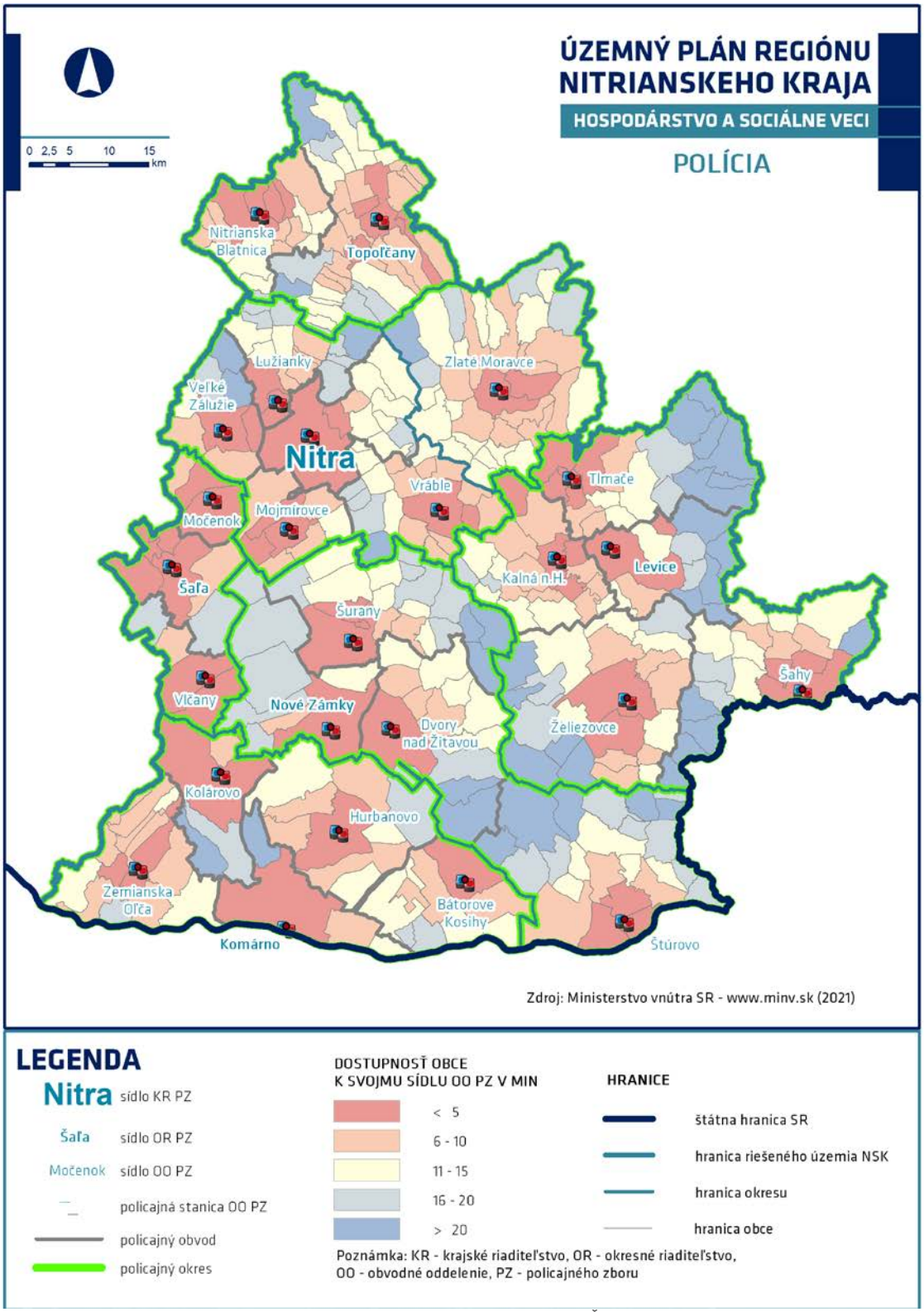

Poznámka: schéma bola vytvorená v súlade s metodikou Štúdia pre hodnotenie a monitorovanie ÚPN NSK s využitím výsledkov SEE projektu Donauregionen+

G.1.9 SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA

Sociálne služby sú poskytované predovšetkým starším a zdravotne postihnutým občanom, ako aj sociálne ohrozeným, či inak znevýhodneným skupinám. Zabezpečenie dostupnosti poskytovaných služieb sociálnej starostlivosti patrí medzi základné úlohy a povinnosti samosprávy. Medzi sociálne služby, v zmysle platného zákona o sociálnych službách, patria:

- Sociálne služby krízovej intervencie.
- Sociálne služby na podporu rodiny s deťmi.
- Sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku.
- Sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií.
- Podporné služby.

ZARIADENIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Z hľadiska infraštruktúry poskytovania sociálnych služieb je Nitriansky kraj kvantitatívne dostatočne vybaveným regiónom.

Starostlivosť v zariadeniach sociálnych služieb (ZSS) je občanom Nitrianskeho kraja poskytovaná prostredníctvom:

- Zariadení sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK.
- Iných verejných poskytovateľov (ZSS v zriaďovateľskej pôsobnosti miest a obcí).
- Verejných poskytovateľov v iných samosprávnych krajoch.
- Zariadení sociálnych služieb prevádzkovaných neverejnými poskytovateľmi, ktoré poskytujú sociálne služby v zmysle ustanovení zákona o sociálnych službách.

Celkovo sú ZSS pomerne rovnomerne zastúpené na celom území kraja, pričom počet zariadení a ich kapacita v okresoch kraja zohľadňuje veľkosť a potreby jednotlivých okresov. Priestorové pokrytie je slabšie len v južných obciach okresu Komárno.

Pravidelne aktualizované informácie o všetkých poskytovaných službách, poskytovateľoch a kapacitách v jednotlivých zariadeniach sociálnej starostlivosti sú publikované na webovom sídle Úradu NSK. [35]

KONCEPCIA ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Nitriansky kraj má spracovanú Koncepciu rozvoja sociálnych služieb v regióne Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2018 – 2023 (Nitra, 2018), ktorý bol v roku 2019 doplnený o dodatočné informácie v podobe dokumentu Dodatok č. 1 ku Koncepcii rozvoja sociálnych služieb v regióne Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2018 – 2023. Uvedené materiály sú základnými dokumentmi pri riešení problematiky sociálnych služieb na území Nitrianskeho kraja. Obsahujú analýzu poskytovaných sociálnych služieb podľa jednotlivých druhov sociálnych služieb, analýzu požiadaviek prijímateľov sociálnych služieb a ďalších obyvateľov, analýzu demografických údajov a sociálnej situácie a určenie cieľov a priorít rozvoja sociálnych služieb kraja podľa jednotlivých druhov sociálnych služieb, foriem

[35] *Zdroj údajov: https://www.unsk.sk/zobraz/sekciu/zariadenia-socialnych-sluzieb-v-zriadovatelskej-posobnosti-nsk*

sociálnych služieb a cieľových skupín, vrátane kvantifikácie potrebnej kapacity týchto služieb.

Koncepcia definuje 4 základné strategické ciele:

- Pomoc a podpora osobám pri riešení nepriaznivých sociálnych situácií – so zámerom riešiť nedostatočnú kapacitu azylového typu ubytovania (útulok, zariadenie núdzového bývania) pre ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii vrátane rodín s deťmi.
- Vytvorenie priaznivých životných podmienok pre rodiny s deťmi – ako reakcia na nerozvinutú sieť sociálnych služieb pre rodiny s deťmi, nedostatočnú informovanosť a dostupnosť poradenstva pre rodiny s deťmi a absenciu podporných a odľahčovacích služieb.
- Zlepšenie dostupnosti sociálnych služieb pre seniorov a osoby so zdravotným postihnutím – jedná sa hlavne o špecializované zariadenie, zariadenie podporovaného bývania a nedostatočné sú aj kapacity rehabilitačných služieb, ktoré majú podporovať osoby so zdravotným postihnutím v sociálnej rehabilitácii a v nezávislom živote.

V ďalšom období sa taktiež očakáva starnutie populácie, to znamená zvyšovanie podielu osôb v poproduktívnom veku, ako aj zvyšovanie veku dožitia. To so sebou prinesie aj zvýšené nároky nielen na zdravotnú starostlivosť, ale aj sociálne zabezpečenie pre seniorov, na ktoré bude potrebné primerane reagovať v podobe vytvárania nových kapacít a nových služieb.

Na národnej úrovni bol v roku 2021 Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR vypracovaný dokument Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021-2030, ktorého cieľom je cyklicky pozitívne ovplyvňovať rozvoj sociálnych služieb v Slovenskej republike. Dokument pre obdobie 2021 – 2030 identifikuje 4 národné priority, ktoré by mali byť implementované, resp. prostredníctvom VÚC a obcí premietnuté do regionálnej a lokálnej úrovne:

- Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a podporu s cieľom zabezpečenia dostupnosti rôznorodých sociálnych služieb komunitného charakteru v súlade s potrebami cieľových skupín sociálnych služieb.
- Zavedenie systému integrovanej sociálno-zdravotnej starostlivosti.
- Podpora prepájania sociálnych služieb a neformálnej (najmä rodinnej) starostlivosti, ako súčasti systému starostlivosti o osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby.
- Podpora zvyšovania kvality sociálnych služieb.

SCÉHMA
ZARIADENIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB V PÔSOBNOSTI NSK

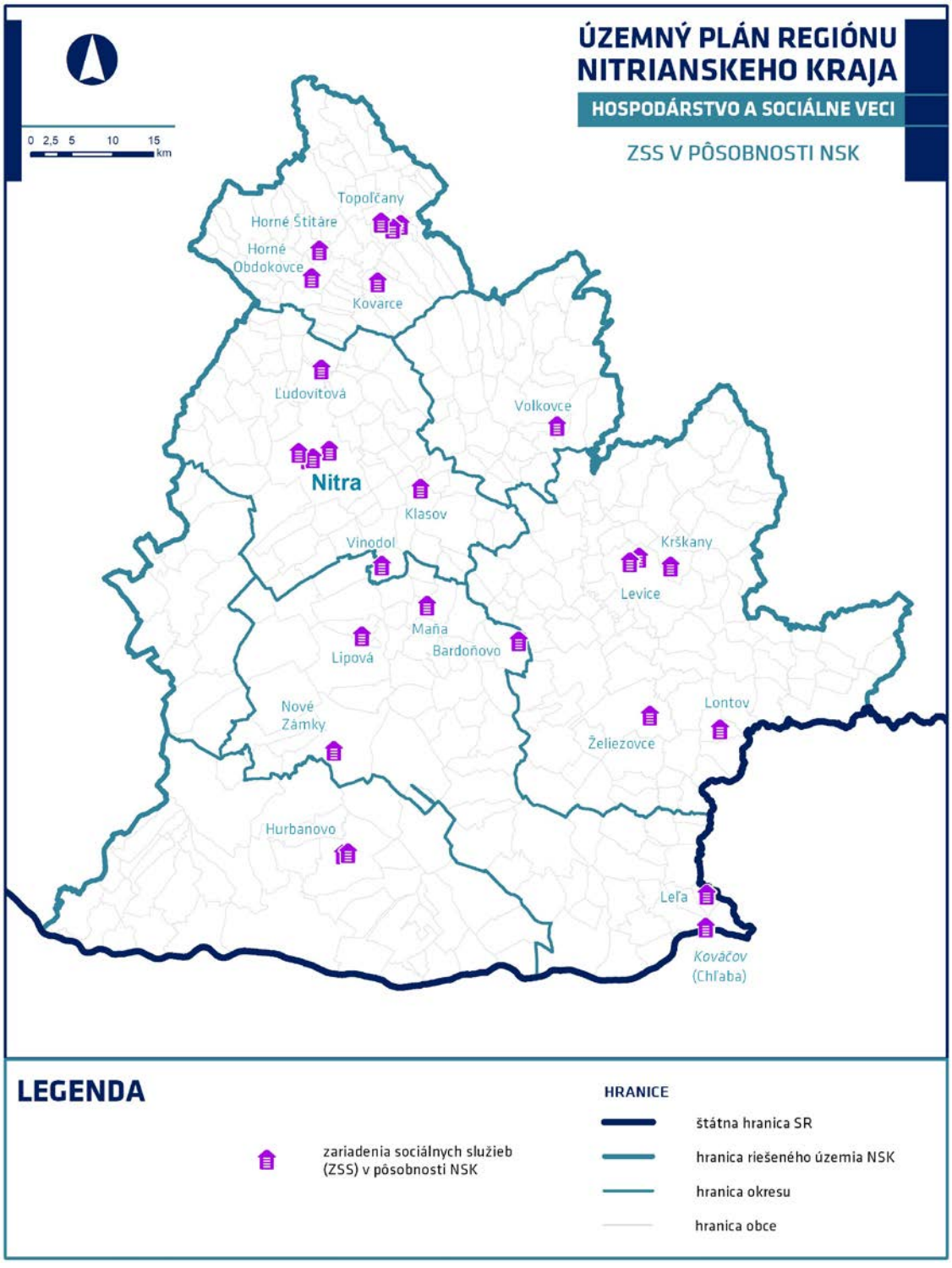

G.1.10 HOSPODÁRSTVO

Hospodárstvo tvorí primárny sektor poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Sekundárny sektor priemyslu a stavebníctva. Terciárny sektor obchodu, služieb a rozvíjajúcej sa logistiky a kvartérny sektor vedy, výskumu a inovácií.

G.1.10.1 PRIMÁRNY SEKTOR HOSPODÁRSTVA

G.1.10.1.1 POĽNOHOSPODÁRSTVO

Obce a tiež menšie mestá vidieckeho osídlenia v kraji disponujú vysokým poľnohospodárskym i rekreačným potenciálom, ale ten ostáva bez potrebných finančných stimulov a investorských záujmov zvonka, dostatočnej iniciatívy miestnych obyvateľov nevyužitý, pričom ide o priestory:

- S potenciálom zvyšovania potravinovej sebestačnosti.
- S potenciálom rozvoja cestovného ruchu /turizmu, v súčasnej dobe jedného z rýchlejšie sa rozvíjajúcich ekonomických odvetví na svete.
- So skrytým potenciálom pracovných príležitostí v trvalej starostlivosti o krajinu, ako aj pri riešení klimatickej krízy.

POĽNOHOSPODÁRSKA VÝROBA

Poľnohospodárstvo je úzko späté s materiálnym, sociálnym a kultúrnym rozvojom vidieka. Preto by sa mal ďalší rozvoj vidieka opierať o zachovanie životaschopnosti vidieckeho osídlenia prostredníctvom rozvoja zamestnanosti a infraštruktúry s ohľadom na mimoprodukčnú funkciu poľnohospodárstva.

Priaznivé pôdno-klimatické pomery zaraďujú Nitriansky kraj k regiónom s najvyšším poľnohospodárskym potenciálom na Slovensku. Nížinný charakter územia a vyšší podiel závlah tvoria prirodzené predpoklady pre intenzívnu rastlinnú výrobu takmer na celom riešenom území, ktoré patrí medzi vysoko produkčné poľnohospodárske oblasti na Slovensku. Klimatické a pôdne podmienky umožňujú pestovanie aj na teplo náročných plodín. Územie disponuje dostatočnou kvalitou a množstvom objemových krmív pre hovädzí dobytok a množstvom jadrového krmiva (kŕmnych zmesí pre ošípané a hydinu).

V okresoch riešeného územia je dominantná poľnohospodárska pôda, ktorá dosahuje okolo 70 % z celkovej výmery kraja.

- V rámci rastlinnej výroby majú v riešenom území v osevných štruktúrach najväčšie zastúpenie husto siate zrniny a obilniny, olejniny, cukrová repa, zemiaky a krmoviny na ornej pôde. Z obilnín má dominantné zastúpenie pšenica a jačmeň. Obilniny pre hospodárov predstavujú vysoko produkčné plodiny s najnižšou nákladovosťou. V rámci osevných postupov vzrastajú pestovateľské plochy olejnín a to hlavne slnečnice a repky olejnej.
- V rámci živočíšnej výroby ovplyvňuje rozvoj, výrobné zameranie a intenzita rastlinnej výroby. Výsledky v chove hospodárskych zvierat možno očakávať len pri dostatočnej kvalite a množstve objemových krmív pre hovädzí dobytok a jadrového krmiva – kŕmnych zmesí u ošípaných a hydiny. Základnú štruktúru živočíšnej výroby v riešenom území tvorí chov hovädzieho dobytka, chov ošípaných, hydiny a v menšom počte chov oviec. Nevylučujú sa ani netradičné chovy, ale ich prípadné zavedenie však má len lokálny význam. Chov hospodársky zvierat má navyše v globálnom meradle výrazne negatívny vplyv na prehlbovanie klimatickej krízy.

CHRÁNENÁ PÔDA

V riešenom území sú zastúpené pôdy s vysokou produkčnou kvalitou, ktorých ochrana je zabezpečená ochranou najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v katastrálnom území podľa kódu bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek,

ktorý je uvedený v prílohe č. 2 k nariadeniu vlády č. 58/2013 Z. z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy.

Z druhov pozemkov majú poľnohospodárske pôdy v riešenom území dominantné postavenie. Z celkovej výmery riešeného územia, ktorá podľa katastra nehnuteľností predstavuje 634 373,07 ha, zaberá poľnohospodárska pôda 464 225,47 ha, čo predstavuje 73,18 %. Z toho orná pôda zaberá až 404 949,24 ha. Chránené poľnohospodárske pôdy s rozlohou 188 979 hektárov tvoria 29,80 % výmery riešeného územia. Chránené poľnohospodárske pôdy tvoria 40,71 % výmery poľnohospodárskej pôdy kraja.

HYDROMELIORÁCIE

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádzajú hydromelioračné zariadenia v správe Hydromeliorácie, š. p.. Jedná sa o závlahové stavby, závlahové čerpacie stanice, závlahové privádzače, odvodňovacie a závlahové kanály, drenáže a odvodňovacie čerpacie stanice. Hydromeliorácie kraja reflektuje nasledujúca schéma.

Z hľadiska prebiehajúcej klimatickej zmeny ide o rozhodujúcu infraštruktúru poľnohospodárstva. Hydromeliorácie zabezpečujú prísun vody na polia, t.j. polievajú úrodu v čase sucha. Taktiež plnia úlohu rýchleho odvedenia vôd v čase intenzívnych prívalových dažďov. Ich technický stav je však dôležitý.

VINOHRADNÍCTVO A VINÁRSTVO

Územie kraja tvoria tri vinohradnícke oblasti: Nitrianska, Juhoslovenská a Stredoslovenská vinohradnícka oblasť. Podmienky pestovanie viniča na registrovaných plochách nachádzajúcich sa vo vinohradníckych oblastiach, ako aj podmienky výroby vinárskych produktov a ich uvádzanie na trh v záujme zabezpečenia zdravotnej neškodnosti a kvality ustanovuje zákon č. 313/2009 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve.

SCHÉMA HYDROMELIORÁCIE

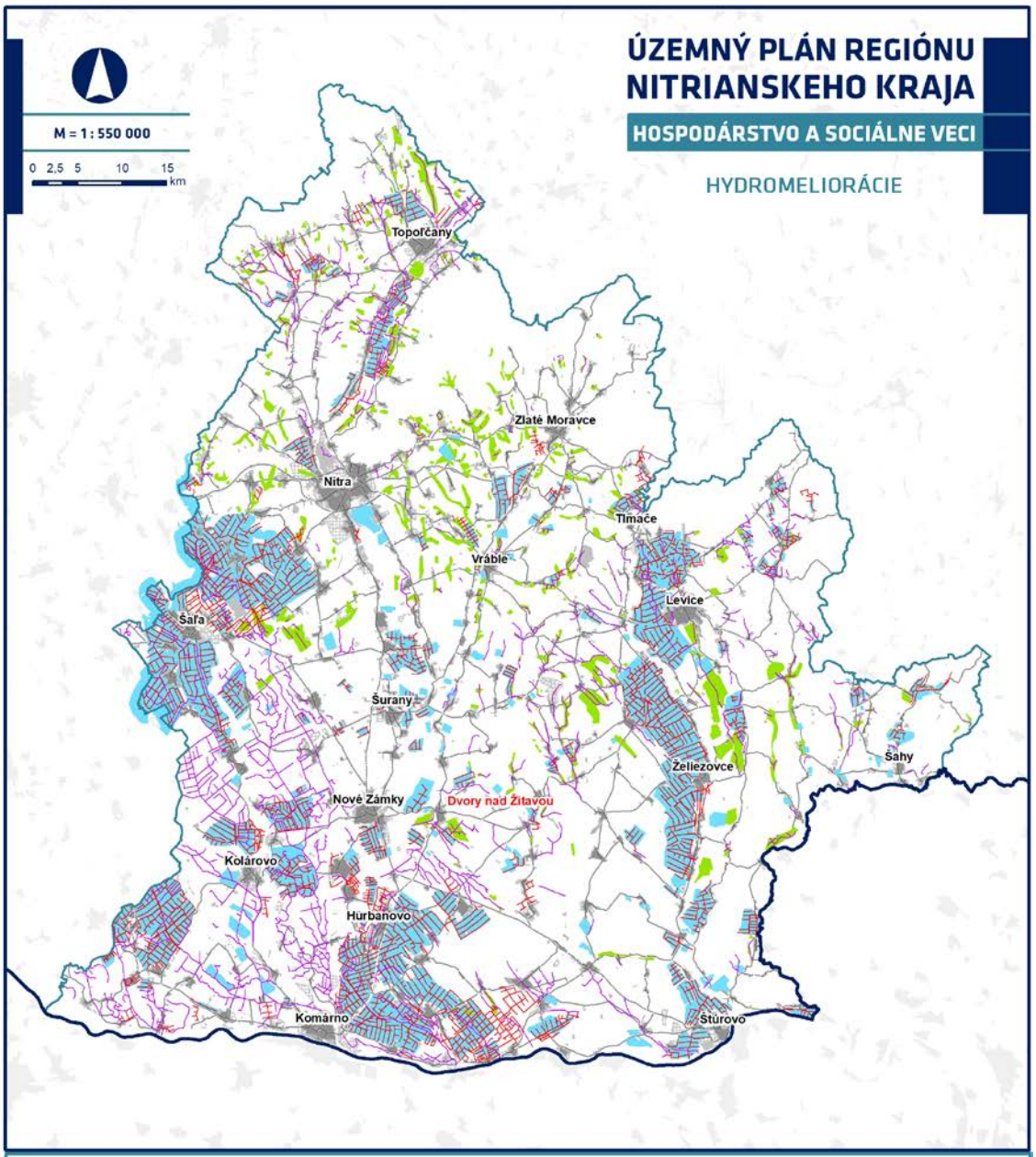

G.1.10.1.2 LESNÍCTVO

Lesnatosť riešeného územia je 15,3 %, čo je v porovnaní s lesnatosťou Slovenska nie celkom priaznivá situácia. V rámci okresov má najvyššiu lesnatosť okres Zlaté Moravce , najnižší podiel lesov má okres Šaľa. Výmera lesných porastov v Nitrianskom kraji je podľa evidencie Národného lesníckeho centra vo Zvolene 92 923,81 ha. Z hľadiska funkcie lesov pripadá na hospodárske lesy 77 %, lesy osobitného určenia 13 % a na ochranné lesy 10 %. Popri produkčnom využívaní lesov plnia lesy v kraji aj nekomerčné verejnoprospešné funkcie.

Tabuľka: Kategórie a subkategórie lesov v riešenom území

Kategória lesa	Sub-kategória	Popis	Výmera v ha
ochranné lesy	a	Lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach	2 819,80
	d	Ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy	6 666,29
	Spolu		9 486,09
lesy osobitného určenia	a	Lesy v ochranných pásmach vodárenských zdrojov	18,75
	b	Lesy v ochranných pásmach prírodných liečivých zdrojov	0,20
	c	Prímestské a rekreačné lesy	318,65
	d	Lesy vo zverniciach a bažantniciach	9 685,89
	e	Lesy v chránených územiach	867,15
	f	Lesy v zriadených génových základniach lesných drevín	6,21
	g	Lesy určené na lesnícky výskum a lesnícku výučbu	53,73
	h	Vojenské lesy	682,12
	Spolu		11 632,70

Zdroj: Národné lesnícke centrum Zvolen

Problémom je vysoké zastúpenie hospodárskych lesov, ktorých evidujeme až 77 % z celkovej rozlohy lesov v kraji. Účelom hospodárskych lesov je produkcia dreva a ostatných lesných produktov pri súčasnom zabezpečovaní mimoprodukčných funkcií lesov.

- Do riešeného územia zasahuje 9 lesných oblastí a to Burda, Juhoslovenská kotlina, Gemerská pahorkatina, Krupinská planina, Ostrôžky, Podunajská pahorkatina (bez nív), Podunajská rovina, Čenkovská niva, Považský Inovec, Sústava nív podunajskej pahorkatiny (Dolnovážska, Nitrianska, Žitavská, Hronská, Ipeľská niva), Štiavnické vrchy, Javorie, Pliešovská kotlina, Pohronský Inovec a Tribeč.
- Do riešeného územia zasahujú lesné hospodárske celky Ladzany. Skýcov, Nová Baňa, Brehy, Hlohovec, Hrušov, Jedľové Kostoľany, Plášťovce, Topoľčianky, Bohunice, Jelenec, Žitavany, Čalovo, Devičany, Partizánske, Šahy, Zobor, Vojnice, Čifáre, Topoľčany, Štúrovo, Levice, Nitra, Komárno, Podhájska.

S lesným hospodárením úzko súvisí poľovníctvo, ktoré tvorí dôležitú súčasť využívania lesných pozemkov. Z hľadiska poľovníckej rajonizácie územie patrí do chovateľskej oblasti pre jeleniu, srnčiu a malú zver. V riešenom území sa nachádza viacero poľovníckych oblastí s vymedzenými poľovnými revírmi.

SCHÉMA
ORNÁ PÔDA A CHRÁNENÉ PÔDY PODĽA BPEJ

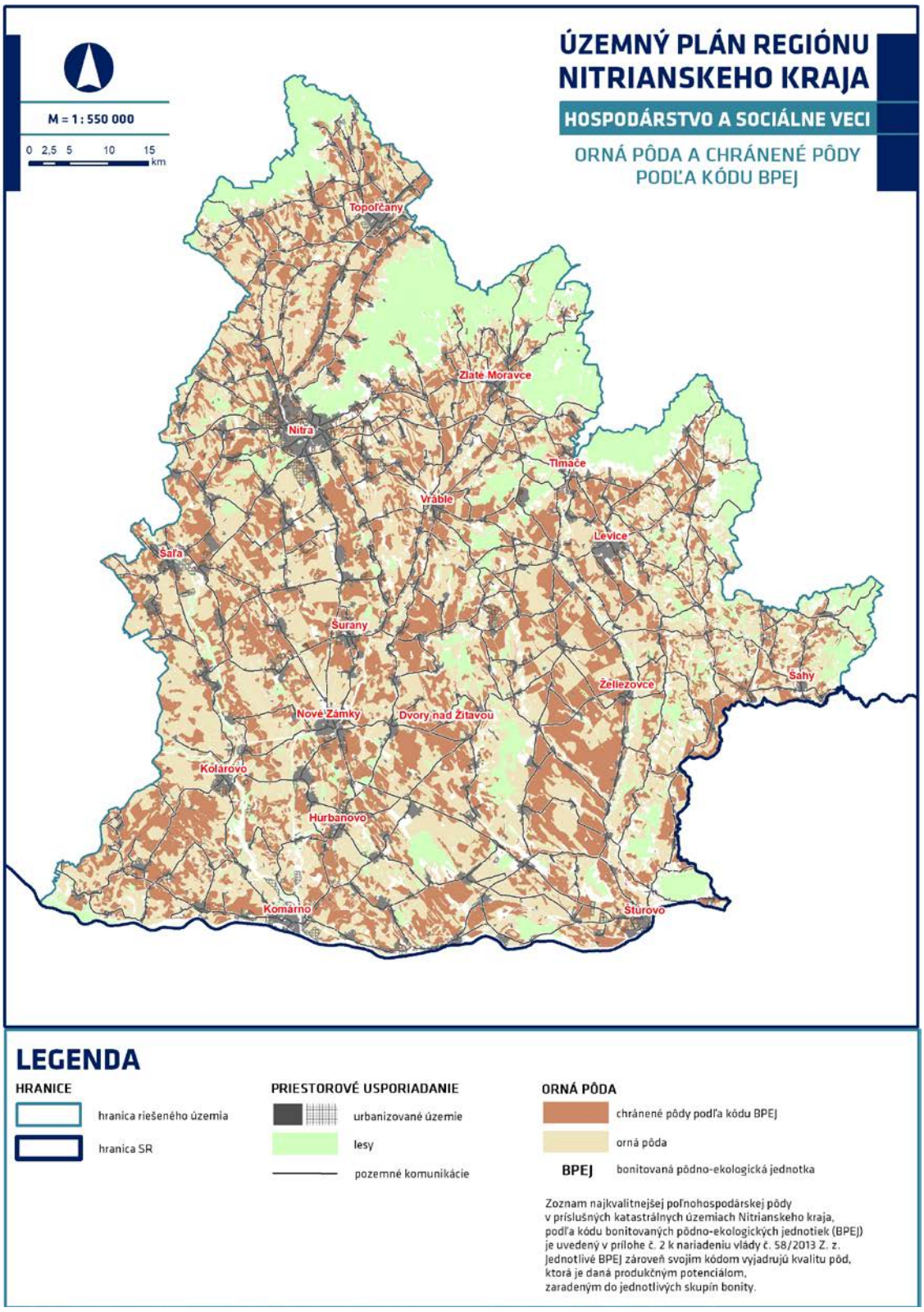

SCHÉMA
VINOHRADNÍCKE OBLASTI A VINOHRADNÍCKE RAJÓNY

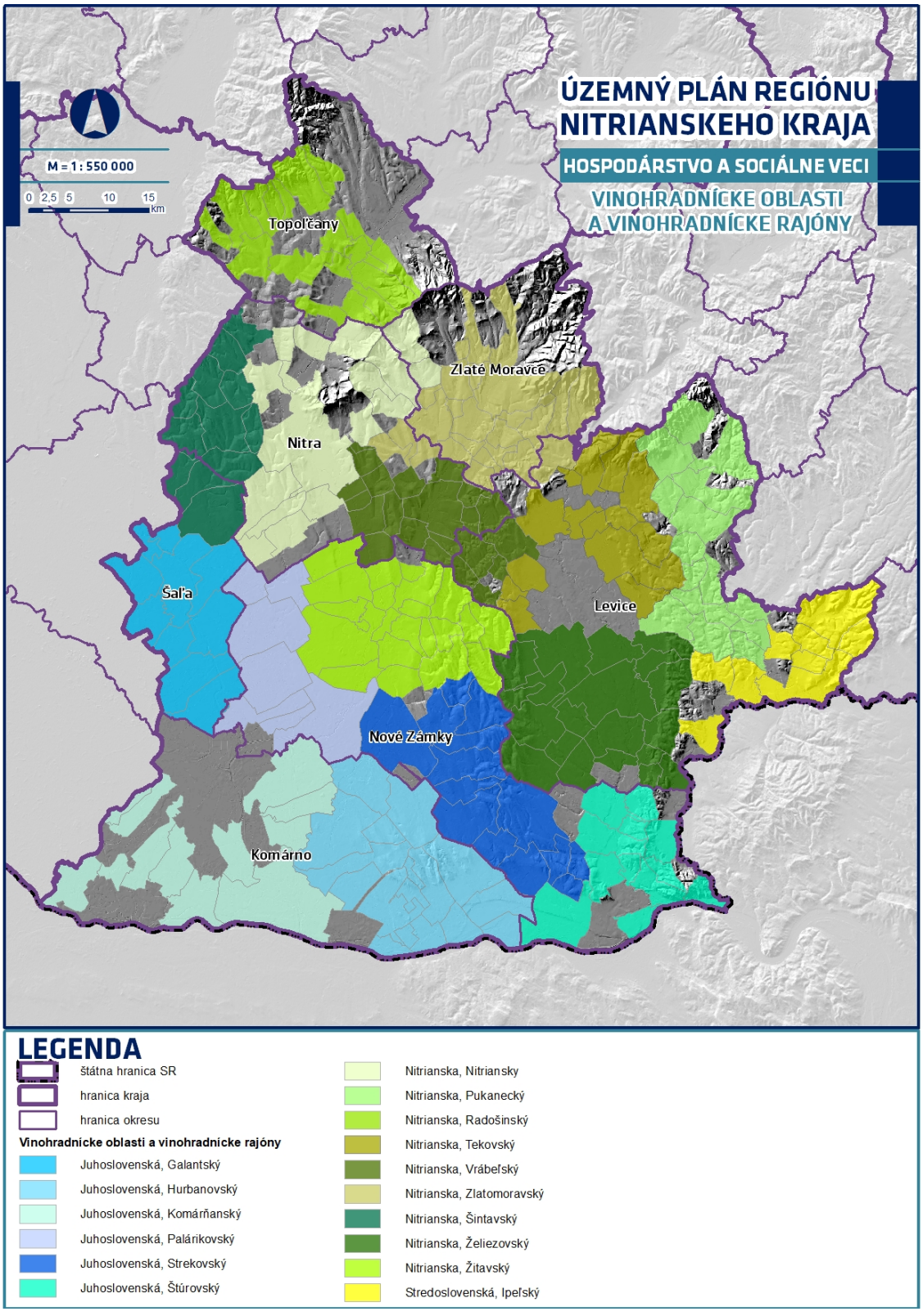

SCHÉMA
KATEGÓRIE LESOV A LESNÉ CELKY V RIEŠENOM ÚZEMÍ

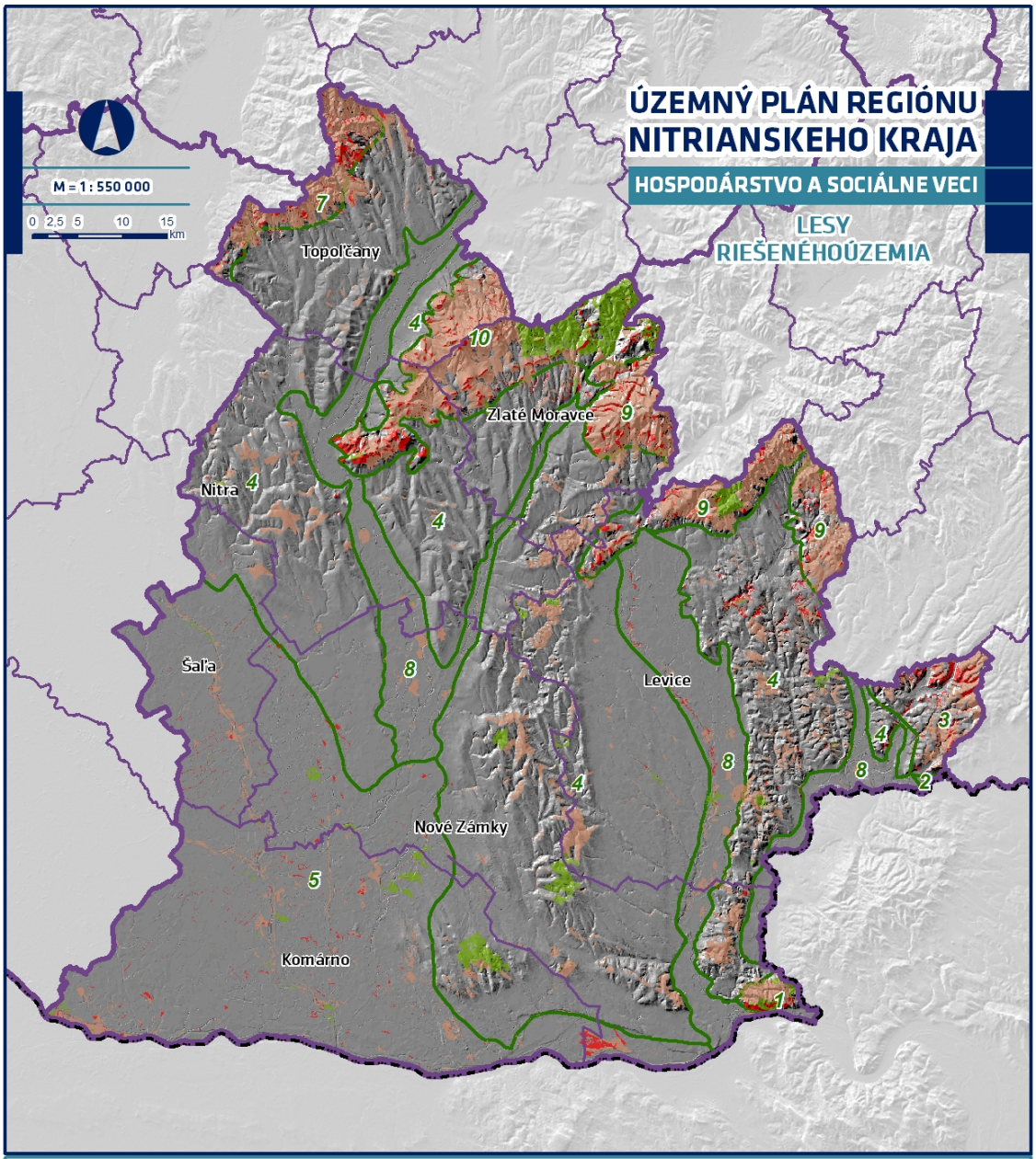

LEGENDA

štátna hranica SR
hranica kraja
hranica okresu

Kategória lesa

hospodársky les
les osobitného určenia
ochranný les

Lesné oblasti

1. BURDA
2. JUHOSLOVENSKÁ KOTLINA, GEMERSKÁ PAHORKATINA
3. KRUPINSKÁ PLANINA, OSTRÔŽKY
4. PODUNAJSKÁ PAHORKATINA (BEZ NÍV)
5. PODUNAJSKÁ ROVINA, ČENKOVSKÁ NIVA
7. POVAŽSKÝ INOVEC
8. SÚSTAVA NÍV PODUNAJSKEJ PAHORKATINY (DOLNOVÁŽSKA, NITRIANSKA, ŽITAVSKÁ, HRONSKÁ, IPEĽSKÁ NIVA)
9. ŠTIAVNICKÉ VRCHY, JAVORIE, PLIEŠOVSKÁ KOTLINA, POHRONSKÝ INOVEC
10. TRIBEČ

G.1.10.2 SEKUNDÁRNY SEKTOR HOSPODÁRSTVA

G.1.10.2.1 PRIEMYSEL

Priemysel, resp. priemyselná výroba predstavuje stabilný sektor hospodárstva kraja, ktorý zamestnáva relatívne vysoký podiel zamestnancov. V jednotlivých odvetviach priemyslu pracuje (podľa posledných štatistických údajov za rok 2019) takmer tretina zo všetkých zamestnancov. Pri porovnaní jednotlivých okresov tak v absolútnom vyjadrení najviac zamestnancov pracujúcich v priemysle je zamestnaných v okresoch Nitra a Levice (15, resp. 13 tisíc pracujúcich). Najviac priemyselným okresom je však okres Topoľčany, kde až takmer polovica zamestnancov pracuje v odvetviach priemyslu. Aj napriek tomu, že v okrese Nitra pracuje v odvetviach priemyslu v absolútnom vyjadrení najvyšší počet zamestnancov (pri porovnaní s ostatnými okresmi), zároveň tu evidujeme ale najnižší podiel zamestnancov pracujúcich v odvetviach priemyslu (iba približne 26 %).

Počet priemyselných závodov je na území kraja z dlhodobého hľadiska stabilizovaný. Na území kraja bolo v roku 2020 lokalizovaných približne 14 % zo všetkých priemyselných závodov Slovenska. V rámci územia kraja sú tieto závody koncentrované najmä do územia okresu Nitra (takmer tretina z nich).

Napriek tomu, že na území kraja je lokalizovaných približne 14 % priemyselných závodov zo všetkých závodov SR, ich hrubý obrat tvorí iba necelých 8 % z celkového obratu priemyselných podnikov na Slovensku. Najväčší podiel obratu v rámci kraja, až takmer polovicu, tvorili podniky koncentrované na území okresu Nitra.

Postavenie výroby motorových vozidiel, ako aj nadväzujúce odvetvia na tento sektor hospodárstva, sa aj naďalej posilňujú.

Treba poznamenať, že niektoré štatistické údaje sú dostupné iba za rok 2019, kedy ešte produkcia priemyselného závodu Jaguar Land Rover neprebiehala naplno. V ďalšom období sa dá očakávať, že postavenie priemyslu (špeciálne výroba motorových vozidiel a nadväzujúce odvetvia) sa na území kraja ešte posilní.

Z hľadiska odvetvovej štruktúry priemyslu má v celoslovenskom meradle veľmi silné zastúpenie potravinársky priemysel pôsobiaci na území kraja. Medzi 20 najväčšími podnikmi potravinárskeho priemyslu na Slovensku (za rok 2020), ktoré publikuje týždenník o ekonomike a podnikaní, je až 6 lokalizovaných na území Nitrianskeho kraja. Tými najväčšími výrobcami sú pivovar (Heineken) v Hurbanove, mäso-výroba (Hyza) v Topoľčanoch, a tiež výroba cukroviniek v Leviciach (Cloetta Slovakia), ktorej výroba sa orientuje na export, predovšetkým do štátov Škandinávie.

Veľmi silné zastúpenie má potravinársky priemysel.

Okrem potravinárskeho priemyslu majú významné zastúpenie aj odvetvia výroba kovových konštrukcií, výroba motorových vozidiel, výroba výrobkov z gumy a výroba elektrických zariadení.

V odvetví výroba výrobkov z gumy (resp. chemický priemysel) je najvýznamnejším podnikom Duslo, a. s. so sídlom v Šali, ktorý zamestnáva takmer 2 tis. zamestnancov.

STRATEGICKÝ PARK NITRA – SEVER (JAGUAR LAND ROVER)

Jednou z najvýznamnejších investícií v ostatných rokoch na území Slovenska bola výstavba automobilového závodu Jaguar Land Rover Slovakia pri Nitre, ktorý zamestnáva aktuálne už viac ako 3 tis. zamestnancov a ktorý sa radí k najvýznamnejším priemyselným podnikom nielen v rámci kraja, ale aj v rámci celého Slovenska. Cieľom automobilky je postupná kompletná elektrifikácia všetkých

modelov, preto plánuje vybudovať novú prevádzku Powertrain, v ktorej sa budú montovať batériové moduly a veľké batérie (to zo sebou prinesie ďalší nárast zamestnancov o približne tisíc osôb). Zároveň prostredníctvom tzv. multiplikačného efektu táto významná investícia priťahuje do širšieho okolia aj svojich dodávateľov, poskytovateľov služieb a celý dodávateľský reťazec Jaguar Land Rover.

Ďalšími významnými podnikmi na území kraja, ktorých výroba nadväzuje na odvetvie automobilovej výroby, sú ZKW Slovakia, s.r.o. so sídlom v obci Krušovce (okres Topoľčany), ktorý zamestnáva takmer 2,4 tis. zamestnancov, Matador Automotive Vráble, a. s. so sídlom v meste Vráble (okres Nitra), ktorý zamestnáva takmer 1,4 tis. zamestnancov a Kromberg & Schubert, s.r.o. so sídlom v meste Kolárovo, ktorý zamestnáva tiež takmer 1,4 tis. zamestnancov.

V odvetví výroba elektrických zariadení je najvýznamnejším podnikom Foxconn Slovakia, s.r.o. so sídlom v Nitre, ktorý zamestnáva približne 1,5 tis. zamestnancov.

PRIEMYSELNÉ ZÓNY A PARKY

Na území kraja sa nachádza pomerne veľký počet evidovaných priemyselných areálov, ktoré sú vymedzené v územných plánoch miest a obcí. Väčšina z nich stále disponuje ešte voľnými plochami pre rozvoj tohto sektora hospodárstva. Priemyselné zóny a priemyselné parky navyše osobitne eviduje aj Ministerstvo hospodárstva SR.

Najvyšší počet priemyselných lokalít sa nachádza na území okresu Nitra.

Zároveň je v rámci okresu Nitra lokalizované aj najväčšie územie pre umiestnenie priemyselných, resp. výrobných funkcií a to Priemyselná zóna Nitra Sever – Mlynárce s celkovou rozlohou približne 240 ha. Taktiež sa tu nachádzajú aj najväčšie disponibilné voľné plochy. Naopak na území okresov Topoľčany a Zlaté Moravce neboli evidované žiadne priemyselné zóny, resp. parky. Na území okresu Šaľa sa nachádzajú 2 priemyselné lokality, avšak obe sú obsadené, resp. takmer úplne využité.

Tabuľka: Prehľad priemyselných zón a parkov

Názov parku / zóny	Okres	Rozloha	Voľné
Priemyselný park Hurbanovo	Komárno	15 ha - zelený park	1,4 ha
Priemyselný park Nesvady	Komárno	22 ha - zelený park,	6,1 ha
Priemyselný park Levice	Levice	95,70 ha (I., II. a III. etapa) - zelený park,	21 ha
Priemyselná zóna Nitra Sever – Mlynárce	Nitra	240 ha - zelený park	57 ha
Priemyselná zóna Čab	Nitra	74,13 ha - zelený park	40 ha
Priemyselná zóna Vráble	Nitra	18 ha - zelený park	0 ha
Priemyselná zóna - Nitra JUH - Dolné Krškany	Nitra	3 ha - zelený park,	0 ha
Priemyselný park Palárikovo	Nové Zámky	15 ha - zelený park,	2,9 ha
Priemyselná zóna Diakovce	Šaľa	8,28 ha - zelený park	0,3 ha
Priemyselný park Vlčany	Šaľa	20,5 ha - hnedý park,	0 ha

Zdroj: Ministerstvo hospodárstva SR, MH invest, Komplexné informácie o PZ/PP k 06/2021, august 2021

G.1.10.2.2 STAVEBNÍCTVO

Odvetvie stavebníctva nemá v súčasnej dobe nejaké špeciálne postavenie na území kraja. V odvetví v roku 2020 pracovalo približne 4 % zamestnancov kraja, čo je mierne pod úrovňou slovenského priemeru, ktorý je na úrovni približne 5 %. Napriek tomu, že odvetvie stavebníctva zaznamenalo v ostatných štyroch rokoch

mierny vzostup, z dlhodobého porovnania však odvetvie zďaleka nedosahuje úroveň spred dekády (pre porovnanie v roku 2010 bol podiel zamestnanosti v stavebníctve na celkovej zamestnanosti približne 2-násobný).

S výnimkou okresu Zlaté Moravce, kde v odvetví stavebníctva pracuje relatívne vysoký podiel zamestnancov (približne 11 %), má odvetvie stavebníctva pomerne nízke postavenie na zamestnanosti jednotlivých okresov.

V rámci odvetvia stavebníctva pracuje na území kraja približne 11 % zo všetkých zamestnancov odvetvia stavebníctva SR. Stavebné firmy so sídlom na území kraja sa podieľajú na celkovej stavebnej produkcii Slovenska približne 9 %, čo je mierne pod celoslovenským priemerom.

Z hľadiska koncentrácie stavebných činností je okres Nitra už dlhodobo dominantným okresom v rámci celého kraja. V roku 2020 viac ako tretina zo všetkých zamestnancov odvetvia pôsobila práve na území okresu Nitra. Ešte výraznejší podiel má okres Nitra na tvorbe stavebnej produkcie vykonanej vlastnými zamestnancami (približne 44 %), resp. podľa dodávateľských zmlúv (približne 40 %).

G.1.10.3 TERCIÁRNY SEKTOR HOSPODÁRSTVA

V odvetviach sektora obchodu a služieb (terciárny sektor) pracovala v roku 2020 väčšina, až približne 60 % zamestnancov kraja, čo je len mierne pod úrovňou slovenského priemeru. Podiel na štruktúre zamestnanosti je už dlhodobo stabilný.

Rozdiely v medziokresnom porovnaní, pri väčšine okresov, nie sú veľmi odlišné. Najviac zamestnancov v odvetviach služieb vykazuje okres Nitra (až takmer 70 %), naopak najmenej okresy Zlaté Moravce a Šaľa (približne 45 %), čo súvisí aj s priemyselným zameraním okresov a lokalizáciou významného priemyselného podniku.

Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že sektor obchodu a služieb nemá výrazné územné nároky. Avšak za posledné dve desaťročia zažilo Slovensko dynamický rast centier zdieľaných a podnikových služieb. Subjekty poskytujúce tieto služby sa čoraz viac koncentrujú do špecializovaných areálov s vyššou koncentráciou spoločností poskytujúcich takýto typ služieb, čo v území vytvára nové priestorové nároky.

Vďaka zvyšujúcej sa kvalite slovenského podnikateľského prostredia sa očakáva, že počet nadnárodných centier zdieľaných služieb sa bude ďalej zvyšovať.

Dostupnosť kvalifikovanej pracovnej sily je kľúčovým faktorom pre centrá zdieľaných a podnikových služieb. Významnú úlohu zohráva aj lokalizácia univerzít a vysokých škôl.

Na území kraja sa takéto služby sústreďujú najmä na území mesta Nitra (reprezentované najmä spoločnosťami UNIQA Group a Ledvance), čiastočne aj na území mesta Komárno a Nové Zámky. K hlavným tematickým oblastiam, na ktoré sa zameriavajú spoločnosti pôsobiace v rámci odvetvia zdieľaných služieb na území kraja, patria podnikanie a sociálna oblasť [36].

LOGISTIKA A DISTRIBUČNÉ CENTRÁ

Logistika patrí v súčasnosti k odvetviam, ktoré v rámci celej Európy zaznamenávajú postupný vzostup. Rovnako na tom je aj logistika na území Nitrianskeho kraja. V odvetví logistiky (doprava a skladovanie) pracovalo v roku 2020 približne 8 % zamestnancov kraja, čo je mierne nad úrovňou slovenského priemeru. V porovnaní

[36] *Zdroj údajov: SARIO: Shared Services & Business Process Outsourcing Centers in SLOVAKIA, 2019*

so situáciu spred desaťročia pozorujeme postupný vzostup tohto odvetvia jednak na území kraja ako aj na území Slovenska.

V rámci okresného porovnania pracuje najvyšší podiel zamestnancov (približne 16 %) ako aj najväčší počet v absolútnom vyjadrení (takmer 5 tisíc zamestnancov) v odvetví logistiky na území okresu Nové Zámky, naopak najmenej na území okresu Zlaté Moravce (iba približne 3 %). Pomerne veľký počet zamestnancov (v absolútnom vyjadrení) v odvetví logistiky pôsobí na území okresu Nitra (približne 4,5 tis.).

Odvetvie logistiky má stúpajúci trend.

Celkovo môžeme konštatovať, že odvetvie logistiky má stúpajúci trend čo podporuje aj kontinuálny rast tržieb tohto odvetvia. Nitriansky kraj sa dlhodobo podieľa na celkových tržbách tohto odvetvia v SR približne 10 %, pričom v ostatných rokoch evidujeme pomerne významný nárast tržieb tohto odvetvia práve na území Nitrianskeho kraja.

Významné logistické areály sú lokalizované na území mesta Nitra a v jeho bezprostrednom okolí (dôsledok lokalizácie automobilky Jaguar Land Rover). Na území kraja sa však nenachádza žiadne multimodálne prekladisko ani zoraďovacia stanica. [37]

Logistické centrá sa lokalizujú pozdĺž významných dopravných koridorov s dobrým napojením na túto dopravnú infraštruktúru. Na území Nitrianskeho kraja patrí k takýmto dopravným koridorom najmä Rýchlostná cesta R1 a železničný koridor Bratislava – Nové Zámky – Štúrovo/Komárno (smerom do Maďarska). Ďalším faktorom lokalizácie logistických centier sú významné priemyselné (výrobné) areáli. V nadväznosti na uvedené charakteristiky, patrí územie kraja k územiam s relatívne veľkým potenciálom na umiestňovanie významných (nadregionálnych) logistických areálov. V rámci uvažovaných lokalít je potrebné spomenúť ešte plánované prekladisko v lokalite Nové Zámky a tiež zámer prekladiska v pripravovanom prístave Veľký Harčáš, východne od mesta Komárno.

V súlade s požiadavkami dohodnutými na celoeurópskej úrovni je potrebné uvažovať o presunutí minimálne 50% nákladnej dopravy na železnicu do roku 2050.

Ide o mimoriadne náročné úlohy, ktoré si vyžiadajú vybudovanie sústavy multimodálnych prekladísk, hlavne v priestoroch existujúcich a perspektívnych zoskupení logistických centier.

G.1.10.4 KVARTÉRNY SEKTOR HOSPODÁRSTVA

V odvetviach kvartérneho sektora (tvorí ho oblasť informačných a komunikačných technológií, vedy a techniky, vzdelávania a zdravotníctva a sociálnych služieb) pracovalo v roku 2020 približne 21 % zamestnancov kraja, čo je porovnateľné s úrovňou slovenského priemeru. Podiel na štruktúre zamestnanosti je už dlhodobo stabilný s miernym rastom. Rozdiely v medziokresnom porovnaní nie sú veľmi odlišné (najvyššie podiely vykazujú okresy Nové Zámka a Nitra, naopak najnižšie podiely vykazujú okresy Šaľa a Topoľčany).

[37] *Zdroj informácií: „Inštitút priestorového plánovania": Regionálna analýza pre územia Západného Slovenska pre efektívnu a ekologickú nákladnú dopravu, 2020, URL: https://ipp-oz.sk/corcap [spracované v rámci projektu CORCAP – Capitalisation of TEN-T corridors for regional development and logistics]).*

Z pohľadu výdavkov na výskum a vývoj sa kraj v roku 2020 podieľal približne 5 % na celkových výdavkoch Slovenska. Celková suma výdavkov má rastúci trend aj keď v ostatnom roku došlo k poklesu výdavkov.

V rámci odvetví kvartérneho sektora majú najvýznamnejšie postavenie odvetvia výskumu a vývoja vrátane školstva. Na území kraja pôsobí viacero univerzít, vysokých škôl, resp. ich pobočky ako aj ďalšie vzdelávacie inštitúcie (napr. nitriansky Agroinštitút). Väčšina z nich sa koncentruje na území mesta Nitra. Medzi najvýznamnejšie verejné vysoké školy patria: Slovenská poľnohospodárska univerzita, Univerzita Konštantína Filozofa (obe v Nitre) a Univerzita J. Selyeho v Komárne. Na území kraja (prevažne v meste Nitra) tiež pôsobí viacero výskumných ústavov. Najvýznamnejšou verejnou výskumnou inštitúciou je Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum so sídlom v Lužiankach, ktoré zastrešuje viacero výskumných ústavov. Zároveň na území kraja pôsobí viacero významných spoločností, ktoré sa zaoberajú priemyselným výskumom a vývojom (napr. Centrum pre vedu a výskum, s.r.o., Mochovce, Atómové elektrárne Mochovce, OSRAM, a.s., Nové Zámky, Duslo, a.s., Šaľa, VÚEZ, a.s., Tlmače).

Súčasným trendom aj v oblasti podnikania a výskumu je spájanie sa a vytváranie účelových združení subjektov obdobného zamerania (tzv. klastre). Na území kraja má sídlo niekoľko takýchto združení (Slovenský plastikársky klaster, Nitra, Únia klastrov Slovenska, Nitra a Bioeconomy Cluster, Nitra).

V zmysle aktuálnej regionálnej inovačnej stratégie kraja (Regionálna Inovačná Stratégia 2021-2027), Nitriansky samosprávny kraj bude podporovať vývoj a výrobu plastov pre potreby automobilového priemyslu ako aj rozvoj konkurencieschopného poľnohospodárstva a potravinárskej výroby ako perspektívnych odvetví biohospodárstva s cieľom zvyšovania potravinovej sebestačnosti SR a tvorby pracovných príležitostí vo vidieckych oblastiach.

G.1.10.5 PRIESTOROVÁ ŠTRUKTÚRA HOSPODÁRSTVA

Priestorová štruktúra hospodárstva je formovaná viacerými funkčnými územiami, najmä územiami priemyselnej výroby, ťažby a dobývania, územiami poľnohospodárskej výroby, územiami logistických centier a skladového hospodárstva, ale aj ďalšími územiami pre rozvoj hospodárskych aktivít. Z hľadiska priestorovej štruktúry hospodárstva najväčšie zastúpenie majú územia areálov poľnohospodárskej výroby a družstiev. Tieto sú rozmiestnené rovnomerne po celom území kraja. Pri lokalizácií území priemyselnej výroby sa prejavuje príťažlivosť k centrám osídlenia (mestám), pričom najväčšia koncentrácia je na území okresu Nitra. Zo strany miest a obcí sú plánované aj ďalšie rozvojové územia priemyslu, takmer vo všetkých častiach územia kraja, s výnimkou okresu Zlate Moravce, kde nové plochy pre rozvoj aktivít hospodárstva sú lokalizované iba na území sídla okresu.

Plochy priemyselnej výroby, ťažby a dobývania sú situované na území o výmere 5 642,19 ha. V zmysle územných plánov miest a obcí kraja tvoria rozvojové plochy tejto funkcie 4 544,78 ha. Pri kumulatívnom pohľade na plochy výroby sú v kraji vytvorené predpoklady pre nárast plôch sekundárneho sektora hospodárstva až na takmer 8 300 hektárov. Územné plány miest a obcí kraja vytvárajú rozvojové plochy sekundárneho sektora hospodárstva o výmere 4 544,78, čo predstavuje viac ako 80 % nárast.

Nitriansky kraj je jednoznačne poľnohospodársky typ krajiny. Okrem toho, že orná pôda na ploche 407 803,75 ha zaberá 64,3 % riešeného územia, tak je v grafickej časti identifikovaných 765 plôch poľnohospodárskej výroby, ktoré tvoria družstvá, farmy a bývalé areály JRD. Pokrývajú plochu 5 667,97 ha. Mnohé areály sú však v nevhodnom stavebnotechnickom stave, opustené, čím predstavujú poškodené urbanizované územia typu brownfield.

SCHÉMA
PRIESTOROVÁ ŠTRUKTÚRA HOSPODÁRSTVA

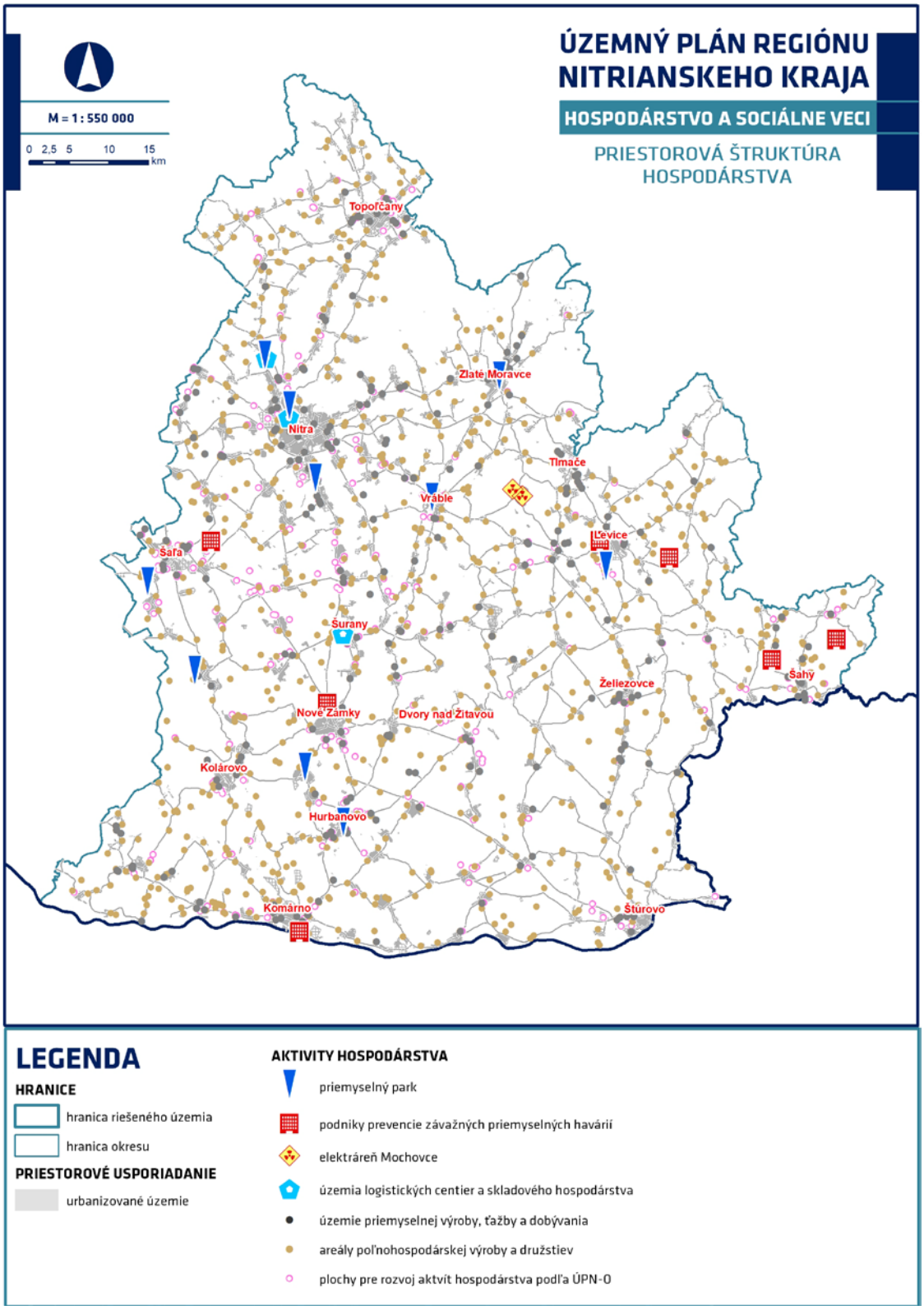

G.1.11 EKONOMIKA

G.1.11.1 ZAMESTNANOSŤ A EKONOMICKÉ ČINNOSTI

Na celkovej zamestnanosti Slovenska sa Nitriansky kraj, v roku 2019, podieľal približne 11 %, čo je pri porovnaní ďalších krajov (s výnimkou Bratislavského) priemerná úroveň. Tak ako bolo aj uvedené vyššie, približne 4 % zamestnancov pracuje v primárnom sektore (najmä poľnohospodárstvo), tretina v odvetví priemyslu a zvyšok približne 60 % v odvetviach terciárneho sektora (služieb). V rámci sektoru služieb majú najväčšie postavenie odvetvia veľkoobchodu (veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov), vzdelávanie a verejná správa a obrana a povinné sociálne zabezpečenie. Obdobná situácia je aj pri medzi-okresnom porovnaní.

Najvyšší počet zamestnancov sa koncentruje na území okresu Nitra (až približne tretina), naopak najnižší počet zamestnancov kraja pôsobí na území okresov Zlaté Moravce a Šaľa (čo do veľkej miery súvisí aj s hustotou zaľudnenia). Faktom však je, že koncentrácia zamestnanosti súvisí aj s lokalizáciou centra osídlenia a zároveň sídla kraja (mesto Nitra).

Najväčšiu pracovnú skupinu v kraji aktuálne tvoria zamestnanci vo vekovej kategórii 35-44 rokov (obdobne ako v rámci celoslovenského priemeru). V porovnaní s celoslovenským priemerom evidujeme v kraji mierne vyšší podiel (o približne 1,2 %) zamestnancov vo vekovej skupine 45-54 rokov.

Čo sa týka vzdelania, tak najväčšiu skupinu aktuálne tvoria zamestnanci s dosiahnutým úplným stredným vzdelaním, čo je v súlade s vývojom v rámci Slovenska. Na území kraja však pracuje o niečo menej zamestnancov s vysokoškolským vzdelaním (o takmer 6 % menej) ako je priemer Slovenska.

Rozdiely medzi krajom a zvyškom Slovenska v rámci odmeňovania zamestnancov nie sú nijak výrazné. Výška priemernej mesačnej hrubej nominálnej mzdy v hospodárstve presahovala za rok 2019 na území kraja hodnotu tisíc euro (konkrétne 1 126 EUR). Napriek tomu, že úroveň miezd patrí k nižším pri porovnaní s ostatnými krajmi, rozdiely v jej výške sú s výnimkou Bratislavského kraja minimálne.

G.1.11.2 EKONOMICKÁ AKTIVITA OBYVATEĽSTVA

Ekonomickú aktivitu obyvateľstva eviduje Štatistický úrad SR. Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva na území kraja aktuálne dosahuje tretiu najnižšiu úroveň v porovnaní s ostatnými krajmi SR (iba necelých 59 %). Je však potrebné poznamenať, že rozdiely sú iba minimálne, v rádoch percent. Celkovo však môžeme konštatovať, že podiel pracujúcich je pomerne vysoký.

Podiel pracujúcich je až 95 %.

Podiel pracujúcich z celkového počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva aktuálne dosahuje úroveň približne 95 %, z čoho vyplýva aj pomerne nízky počet nezamestnaných (z EAO), ktorý je necelých 5 %, pričom priemer SR predstavuje len o niečo viac ako 7 %.

Treba však aj poznamenať, že evidujeme pomerne vysoký podiel dôchodcov (invalidní, starobní) k celkovému počtu EAO a to približne 45 %, čo je jedna z vyšších hodnôt spomedzi krajov SR. V ďalšom období sa dá očakávať skôr nárast tohto podielu, čo môže spôsobiť problémy na trhu práce, najmä v zmysle nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily.

Tabuľka: Počet zamestnancov v odvetviach ekonomických činnostiach podľa okresov NSK

	KN	LV	NR	NZ	SA	TO	ZM	NSK
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	1 598	951	1 160	1 995	505	695	676	**7 580**
Priemysel spolu	8 598	13 150	15 079	7 258	3 569	8 727	3 049	**59 430**
Ťažba a dobývanie	-	D	D	-	-	-	D	**0**
Priemyselná výroba	7 856	9 798	14 118	6 664	3 377	7 967	2 755	**52 535**
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	200	2 724	421	227	D	92	D	**3 664**
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	542	D	D	368	D	668	143	**1 721**
Stavebníctvo	547	1 006	2 520	440	627	1 148	945	**7 233**
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	3 821	2 933	7 082	3 675	1 316	2 230	500	**21 557**
Doprava a skladovanie	1 726	2 369	4 628	4 786	307	1 616	211	**15 643**
Ubytovacie a stravovacie služby	D	1 016	779	433	D	535	190	**2 953**
Informácie a komunikácia	26	77	1 904	31	10	18	4	**2 070**
Finančné a poisťovacie činnosti	134	134	739	168	56	104	36	**1 371**
Činnosti v oblasti nehnuteľností	608	419	515	581	D	D	D	**2 123**
Odborné, vedecké a technické činnosti	985	847	3 261	1 197	88	486	155	**7 019**
Administratívne a podporné služby	2 015	1 041	4 688	513	103	224	55	**8 639**
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	2 114	3 244	4 774	1 974	834	1 561	763	**15 264**
Vzdelávanie	3 181	1 643	5 365	2 920	820	1 278	978	**16 185**
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	1 174	3 292	4 094	3 050	203	1 251	648	**13 712**
Umenie, zábava a rekreácia	184	276	658	576	54	330	42	**2 120**
Ostatné činnosti	D	488	952	200	22	D	D	**1 662**
Nitriansky kraj spolu	**27 101**	**32 885**	**58 198**	**29 797**	**8 637**	**20 313**	**8 416**	**185 347**

Poznámka: D = údaj nie je možné publikovať pre jeho dôverný charakter
- = jav sa nevyskytoval
Podľa klasifikácie SK NACE rev. 2
Posledná aktualizácia: 20.08.2020

Miera zamestnanosti kraja vo vekovej skupine 15-64, resp. 20-64 je pri percentuálnom porovnaní nad úrovňou slovenského priemeru.

Nitriansky kraj je najvýznamnejším regiónom z hľadiska poľnohospodárskej produkcie.

Nitriansky kraj je najvýznamnejším regiónom z hľadiska poľnohospodárskej produkcie. Pričom viac ako tretina všetkej poľnohospodárskej produkcie Slovenska (podľa tržieb za predaj poľnohospodárskych výrobkov) je realizovaná práve na území kraja.

Graf: Tržby za predaj poľnohospodárskych výrobkov ako podiel zo SR

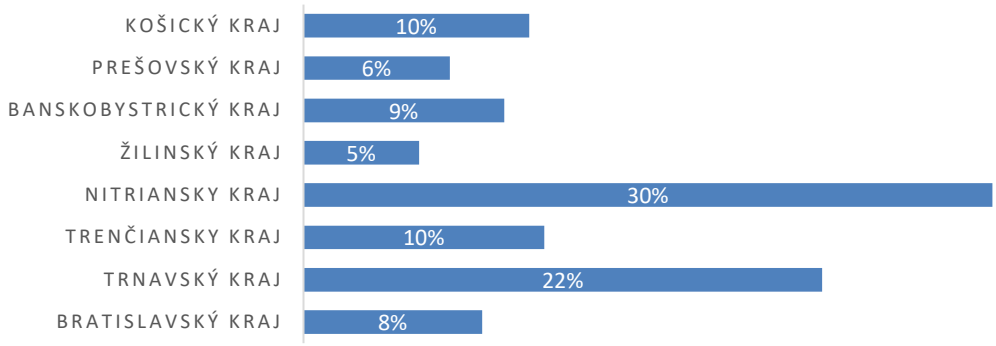

Zdroj: Štatistický úrad SR, Údaje za rok 2020

Špecifické postavenie má kraj aj v oblasti malého a stredného podnikania. Čo sa týka podnikateľskej aktivity a podnikateľských subjektov, po Bratislavskom kraji pôsobí na území kraja druhý najvyšší počet podnikov.

Na území kraja pôsobí druhý najvyšší počet podnikov malého a stredného podnikania.

Podľa záverov Strednodobej prognózy pracovnej sily [38] najvyššia dodatočná potreba pracovných síl na úrovni približne 54 tisíc osôb bude v období 2020-2025 v Bratislavskom a Nitrianskom kraji. Špecialisti, pracovníci v službách a obchode a montéri strojov a zariadení budú tvoriť viac ako polovicu celkovej dodatočnej potreby trhu práce do roku 2025 v Slovenskej republike.

G.1.11.3 NEZAMESTNANOSŤ

Miera nezamestnanosti na úrovni kraja dosahovala aj v roku 2020 veľmi dobré hodnoty a patrí k najnižším v rámci celého Slovenska. Miera nezamestnanosti v kraji je podľa metodiky Štatistického úradu SR na úrovni okolo 5 %, pričom priemer Slovenska je mierne nad 7 %. Obdobne, aj na základe údajov Úradu práce sociálnych vecí a rodiny, to bolo ku koncu júna 2021 na úrovni 5,5 %. Vzhľadom na prehlbujúcu sa hospodársku krízu spôsobenú pandemickou situáciou koronavírusu, vzrástla nezamestnanosť v SR v septembri v roku 2020 takmer až na úroveň 8,5 %. V medziokresnom porovnaní sa miera evidovanej nezamestnanosti pohybuje medzi približne 4 % v okrese Nitra a 7 % v okrese Komárno. Rozdiely v miere nezamestnanosti nie sú výrazné.

Z pohľadu uchádzačov o zamestnanie najväčšiu skupinu (takmer 30 %) tvoria mladí ľudia vo veku medzi 30 až 44 rokov, čo je do istej miery spôsobené aj fluktuáciou a zmenou pracovných miest. Relatívne veľkú skupinu nezamestnaných (v porovnaní úrovňou v ostatných krajoch) tvoria starší ľudia vo vekovej kategórii 55-59 rokov.

Dlhodobo nezamestnaní tvoria necelú tretinu z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie, čo v porovnaní s predchádzajúcim obdobím predstavuje určitý nárast. Z hľadiska dosiahnutého vzdelania najväčšiu skupinu nezamestnaných tvoria uchádzači so stredoškolským vzdelaním.

[38] *TREXIMA: Strednodobá prognóza potrieb trhu práce v horizonte 5 rokov v roku 2019.*

G.1.12 REGIONÁLNY ROZVOJ

Regionálny rozvoj predstavuje prierezovú multidisciplinárnu oblasť (zahŕňa sociálno-ekonomické, územno-technické, environmentálne aj inštitucionálno-organizačné zložky), ktorá je determinovaná regionálnou politikou Slovenska, ako aj Európskej únie. Na úrovni EÚ je obdobie regionálnej politiky spravidla 7 ročné. V súčasnosti sa prelína dobiehajúce programové obdobie pre roky 2014-2020, ktorého implementácia sa bude končiť v roku 2023 (v súlade s pravidlom n+3) a zároveň nové programové obdobie pre roky 2021-2027, ktoré sa postupne začína (treba poznamenať, že príprava niektorých kľúčových dokumentov či už na európskej alebo národnej úrovni ešte nie je ukončená).

Regionálna politika EÚ má podobu v tzv. Politike súdržnosti (kohézie), ktorej cieľom je znižovanie disparít medzi krajinami a regiónmi v rámci ekonomického a sociálneho rozvoja.

Tento cieľ sa realizuje prostredníctvom viacerých nástrojov vrátane finančných, ktorými sú predovšetkým európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF).

Na regionálnej úrovni je na podporu regionálneho rozvoja určený špecializovaný strednodobý strategický dokument (Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja VÚC), ktorého spracovanie je v gescii príslušného samosprávneho kraja. Treba poznamenať, že obsah strategického dokumentu v oblasti regionálneho rozvoja musí byť v súlade s obsahom definovaným v rámci územného plánu regiónu. Spoločne tak môžeme konštatovať, že oba dokumenty (Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja VÚC a Územný plán regiónu) patria k základným plánovacím dokumentom na úrovni kraja. Čo sa týka regionálnej politiky, tak aktuálne platný dokument je koncipovaný pre obdobie rokov 2016-2022. Nový strategický dokument (pre nasledujúce programové obdobie EÚ) je toho času v príprave, pričom jeho schválenie sa očakáva v priebehu roku 2022.

Spoločnou základnou úlohou týchto strategických materiálov je však vyvážená podpora rozvoja územia (sídelného prostredia) a zároveň zníženie medzi-regionálnych disparít v území tak, aby bol zachovaný vyvážený hospodársky aj sociálny rozvoj územia.

Územie Nitrianskeho kraja (ako súčasť väčšieho regiónu Západné Slovensko) patrí, v zmysle pravidiel európskej politiky súdržnosti pre roky 2021 – 2027 (pri porovnaní úrovne HDP) k „menej rozvinutým“ regiónom. Z tohto dôvodu sa implementácia európskej regionálnej politiky realizuje bez výraznejších obmedzení (na rozdiel napr. od regiónu Bratislavského kraja, ktorý je vylúčený z podpory pri niektorých špecifických tematických oblastiach).

Aktuálne sa regionálna politika kraja orientuje na tieto kľúčové ciele [39]:

- Konkurencieschopná ekonomika (podpora investícií s vyššou pridanou hodnotou, inovácií a kreatívneho priemyslu, rozvoj vidieka a turizmu).
- Kvalitné ľudské zdroje (podpora sociálnej infraštruktúry a služieb, podpora vzdelávania a posilnenie medziregionálnej spolupráce).
- Zdravé životné prostredie (ochrana všetkých zložiek životného prostredia, efektívne triedenie a zhodnocovanie odpadov a prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo).
- Dopravná a technická infraštruktúra (zlepšenie dopravnej dostupnosti, zlepšenie zásobovania vodou a odvádzanie a čistenie komunálnych vôd, dostupné a kvalitné informačné a komunikačné technológie).

[39] *PHSR NSK 2016-2022, NSK 2016*

Pre nasledujúce programové obdobie sa uvažuje s nasledujúcimi tematickými okruhmi, ktoré budú predmetom podpory regionálneho rozvoja na území Nitrianskeho kraja [40]:

- Inovatívna, udržateľná a konkurencieschopná ekonomika.
- Udržateľný regionálny agropotravinársky komplex a najmä spracovateľský a distribučný reťazec.
- Životné prostredie, ekosystémové služby a zelená infraštruktúra.
- Smart energetika, dopravná a technická infraštruktúra a vyrovnanie investičného dlhu v týchto oblastiach.
- Rozvoj udržateľných komunít a ich kvality života (vrátane sociálnej infraštruktúry).
- Vyvážený rozvoj a udržateľný manažment regiónov, miest a obcí v NSK.

Celkovo tak môžeme konštatovať, že regionálny rozvoj sa v nasledujúcom období bude orientovať najmä na zabezpečenie dostatočnej konkurencieschopnosti hospodárstva a inovácií, samostatne aj na podporu poľnohospodárstva a súvisiacich aktivít, ochranu životného prostredia a budovanie zelenej infraštruktúry, rozumné využívanie energií a dobudovanie a modernizáciu technickej a dopravnej infraštruktúry, rozvoj služieb pre obyvateľov (vrátane sociálnej starostlivosti) a podporu spolupráce medzi regiónmi.

Pre vyvážený a kontinuálny rozvoj územia je potrebné vhodným spôsobom zabezpečiť prepojenie územného plánovania s regionálnou politikou.

To znamená zabezpečiť prepojenie medzi územným plánom kraja, ktorý hovorí o efektívnom a vyváženom rozvoji územia a najmä programom hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja kraja, ktorý hovorí o kľúčových intervenciách v území a alokácii príslušných finančných zdrojov.

Prepojenie medzi koncepciou rozvoja územia definovanou územným plánom a rozvojovými prioritami definovanými v rámci regionálnej stratégie je potrebné realizovať tak, aby konkrétne intervencie (definované v rámci regionálnej stratégie) smerovali do takých území, resp. centier a ťažísk osídlenia, aby sa napĺňala stanovená koncepcia rozvoja sídelnej štruktúry (čím sa zabezpečí dodržanie princípu územnej koncentrácie aktivít). Ako najvýhodnejší variant sa javí podpora polycentrického variantu územného rozvoja rešpektujúc špecifické funkcie jednotlivých sídel definovaných v rámci koncepcie rozvoja sídelnej štruktúry kraja. Zároveň je potrebné zabezpečiť súlad (resp. prepojenie) intervencií definovaných v regionálnej stratégii (ako aj regionálnych sektorových stratégiách a koncepciách) so záväznými odporúčaniami definovanými v záväznej časti územného plánu kraja.

[40] *Oznámenie o strategickom dokumente Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2030, NSK, 2021*

G.1.13 CESTOVNÝ RUCH A TURIZMUS

Podľa dokumentu Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike (2005)[41] je územie NK súčasťou nasledujúcich regiónov cestovného ruchu (CR):

- Nitriansky - región v celom rozsahu na území NSK.
- Podunajský - východná časť regiónu.
- Dolnopovažský - okres Šaľa.
- Hornonitriansky - južná časť regiónu v okolí mesta Topoľčany.
- Ipeľský - západná časť regiónu v okolí mesta Šahy (juhovýchodný cíp NK).

Z hľadiska strednodobého, resp. dlhodobého významu majú prvé 4 regióny nadregionálny, resp. národný význam, Ipeľský región regionálny, resp. nadregionálny význam.

Nitriansky kraj tvorí 5 regiónov cestovného ruchu.

Z hľadiska geografického možno územie NSK členiť na severnú, strednú a južnú časť.

Severnú časť tvorí Nitrianska kotlina, ktorá je ohraničená pohoriami Považský Inovec a Tríbeč a západnými a južnými svahmi Pohronského Inovca a Štiavnických vrchov. Severná časť Nitrianskeho kraja má podmienky pre letný pobyt v horskom prostredí, miestami v horách aj pre zimné športy, ojedinele pre pobyt pri vode (vodné nádrže Duchonka, Tesáre, Lipovina pri Bátovciach).

Stredná časť pozostáva z Nitrianskej, Žitavskej, Pohronskej a Ipeľskej pahorkatiny. Stredná najrozsiahlejšia časť má podmienky pre pobyt na vidieku, ojedinele pre pobyt pri vode (bagrovisko Ivanka/Branč), termálne kúpaliská (Poľný Kesov, Podhájska, Margita-Ilona, Santovka, tesne za hranicami kraja kúpele Dudince), početné poľnohospodárske nádrže (športový rybolov), toky riek Váh, Hron.

Južnú časť predstavuje nížina pozdĺž Dunaja a dolného toku Váhu spolu s Malým Dunajom. Patrí sem aj pohorie Burda (Kováčovské kopce) pri Štúrove. Južná časť Nitrianskeho kraja má podmienky pre pobyt pri vode na riekach (Váh a Malý Dunaj), pre vodné športy vrátane vodnej turistiky (Dunaj, Hron) a na termálnych kúpaliskách (Nesvady, Vadaš, Patince) a pre horský pobyt (Kováčovské kopce, Kováčov).

Na území NK sa nachádzajú tieto oblastné organizácie cestovného ruchu (OO CR):

- OOCR Podunajsko (členské samosprávy: Komárno, Iža, Patince, Moča, Kravany nad Dunajom, Svodín).
- Nitrianska organizácia CR (OCR, členské samosprávy: Nitra, Topoľčianky, Bojná, Mojmírovce).
- OO CR Tekov (členské samosprávy: Levice, Želiezovce, Bátovce, Kalná nad Hronom, Čajkov, Jur nad Hronom, Santovka, Rybník, Pukanec, Bohunice, Žemberovce, Podhájska).

Celkový potenciál riešeného územia pre cestovný ruch je v porovnaní s ostatnými krajmi priemerný. Turistickými cieľmi celoštátneho významu sú mesto Nitra (pamiatková rezervácia, NKP, výstavisko Agrokomplex, vedecko-výskumná základňa), Topoľčianky s okolím, arborétum Mlyňany, celý Podunajský pás (mesto Komárno - NKP, tok Dunaja, kúpaliská Patince, Štúrovo - Vadaš), mikroregión Podhájska a mikroregión Štúrovo - Ostrihom.

[41] *Ministerstvo hospodárstva SR, odbor cestovného ruchu (2005): Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike. Bratislava: Ústav turizmu v spolupráci s Aurex. Dostupné na https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/legislativa-a-koncepcne-dokumenty/koncepcne-dokumenty/regionalizacia-cestovneho-ruchu-v-sr/regionalizacia-str-1-22-pdf-126-kb*

Základné východiská cestovného ruchu (CR) boli prebraté z dokumentu Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2014 – 2020 [42] a Monitoring Strategického a marketingového plánu rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2014 – 2020, ako aj z aktualizácie Akčného plánu pre jednotlivé strategické ciele na roky 2018 - 2020[43].

POZNÁVACÍ CESTOVNÝ RUCH

Poznávací cestovný ruch je súčasťou kultúrneho cestovného ruchu. Jeho zameranie je na rôzne prírodné zaujímavosti (pohoria, jazerá), hmotné objekty (svetské a sakrálne pamiatky, historické jadrá miest), z túžby po vzdelaní a zážitkoch. Už z tejto charakteristiky vyplýva, že poznávací CR sa prelína s inými formami CR (mestský CR, vidiecky CR, cykloturistika a podobne).

Pre poznávací turizmus majú najväčší význam:

- Pamiatka UNESCO – Rímsky vojenský tábor (kastel) Kelemantia v Iži s 3 lokalitami ako súčasť pamiatky Hranice Rímskej ríše – Dunajský Limes (zápis v júli 2021).
- Mestá a vidiecke obce a ich okolie - napr. Nitra, Komárno, Nové Zámky, Štúrovo, Topoľčianky, (mikroregión) Podhájska.
- Vidiecke obce - napr. Brhlovce, Svodín.
- Hrady a pevnosti - Nitriansky hrad, Gýmeš, Hrušov, Zlatno - Čierny hrad, Levický hrad, Oponický hrad, Topoľčiansky hrad, Pevnosť Komárno.
- Kaštiele, kúrie (asi 102 objektov) - napr. Malanta (Nitrianske Hrnčiarovce), Lefantovce, Mojmírovce, Beladice, Tesárske Mlyňany, Lúčnica nad Žitavou, Pečenice, Želiezovce, Žemberovce, Belá, Palárikovo, Trávnica, Veľká Maňa, Močenok, Šaľa, Oponice, Hajná Nová Ves, Horné Obdokovce, Nitrianska Streda, Radošina, Solčany, Tovarníky. Kaštiele majú všeobecne veľký potenciál CR, mnohé z nich sú však v zlom až dezolátnom stave, príp. sú verejnosti neprístupné (archívy a pracoviská štátnych inštitúcií).
- Technické pamiatky a stavby, napr. Komárno (vodárenská veža), Hurbanovo (hvezdáreň), Kolárovo (vodný mlyn), Virt (časť Patiniec - parná čerpacia stanica), Bátovce (kamenný most), Pukanec (štôlne), Levice - Horša (vodný mlyn), Šahy (sýpka), Topoľčany (cukrovar), Skýcov (vápenka).
- Archeologické pamiatky - Iža - rímsky tábor Kelemantia (pozri aj vyššie), Branč, Jelenec, Jelšovce, Lefantovce, Lupka (Nitra), Zobor (Nitra), Podhorany, Pohranice, Zlatno - Čierny hrad, Kostoľany pod Tríbečom, Horný Pial, Želiezovce, Bíňa, Kamenín, Obid, Nitriansky Hrádok, Veľký Kýr, Bojná (veľké nálezisko), Krnča, Nitrianska Blatnica, Prašice.
- Ľudová architektúra - napr. Komárno, Imeľ, Martovce (múzeum), Radvaň, Brhlovce (skalné obydlia v tufe), Bátovce, Devičany, Hronské Kosihy, Ipeľský Sokolec, Plavé Vozokany, Pukanec, Veľké Ludince, Dražovce, Podhorany, Pohranice, Chľaba, Dolný Chotár, Vlčany, Jedľové Kostoľany, Obyce, Ladice, Šaľa.
- Významné parky (väčšinou sa jedná o chránené areály) - napr. Arborétum Mlyňany (Vieska nad Žitavou/Tesárske Mlyňany), Báb, Lapáš, Lefantovce, Malanta (Nitrianske Hrnčiarovce), Mojmírovce, Topoľčianky, Horné Semerovce, Santovka, Želiezovce, Komjatice, Palárikovo, Rúbaň, Trávnica, Veľká Maňa, Kravany, Močenok, Hajná Nová Ves, Oponice, Tovarníky.
- Pamätníky a rôzne pomníky.

[42] Región Nitra (2014): Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2014 – 2020. Nitra: NSK. Dostupné na: https://www.unsk.sk/zobraz/obsah/8418
[43] Dubcová, A. - REGIO (2016): Monitoring Strategického a marketingového plánu rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2014 – 2020 za rok 2016 a aktualizácia Akčného plánu pre jednotlivé strategické ciele na roky 2018 – 2020. Nitra: NSK. Dostupné na: https://www.unsk.sk/Files/ShowFile/29713

- Sakrálne stavby - napr. kostoly v obciach Dražovce, Levice-Kalinčiakovo, Pukanec, Bíňa, Diakovce, Nitrianska Blatnica (kostol sv. Juraja), Veľké Lovce - zrúcanina kláštora Máriačalád.
- Múzeá a galérie (pozri časť G.1.7 Kultúra).
- Iné kultúrne zariadenia a priestory - divadlá (pozri časť G.1.7 Kultúra), koncertné sály, amfiteátre, zhromažďovacie priestory, fóra.

Vybrané zaujímavosti (turistické atraktivity) sú znázornené v schéme Cestovný ruch.

CYKLOTURISTIKA

Cykloturistika (vrátane cyklistickej dopravy) predstavuje odvetvie cestovného ruchu s významným potenciálom v kraji. Predurčujú ju k tomu fyzicko-geografické podmienky s rovinatým a pahorkatinovým reliéfom, ktorý vypĺňa väčšinu územia kraja. Navyše sa jedná o formu udržateľnej mobility, teda ekologicky šetrný a zdravotne vyhovujúci spôsoby dopravy a zároveň o športovo-rekreačnú aktivitu.

V súčasnosti možno konštatovať, že väčšina územia NK je pokrytá hlavnou kostrovou sieťou cykloturistických trás (cyklomagistrál s červeným cykloturistickým značením) prepájajúcich najvýznamnejšie body záujmu v kraji. Najvýznamnejšou cykloturistickou trasou je európska cyklomagistrála EuroVelo 6 (EV-6, na Slovensku v úseku Bratislava - Štúrovo). Na túto cyklomagistrálu sa v Komárne pripájajú cyklomagistrály národného významu 002 - Vážska cyklomagistrála a 019 - Ponitrianska cyklomagistrála. Ďalšími významnými sú 045 - Požitavská cyklomagistrála, 049 - Tríbečská hrebeňovka a nedokončená 010 - Pohronská cyklomagistrála. Jednotlivé cyklomagistrály sú znázornené v schéme Cestovný ruch.

Sieť cyklotrás nižšieho významu (modré, zelené a žlté cykloturistické značenie), ktorá je napojená na hore uvedené cyklomagistrály, je najlepšie rozvinutá v mikroregióne Podhájska, v pohorí Tríbeč, oblasti juhozápadne od krajského mesta Nitra a v juhovýchodnom cípe okresu Levice v okolí mesta Šahy.

Ďalšie informácie k cykloturistickej, ale aj cyklistickej doprave sú uvedené v kapitole H.1.6 Cyklistická doprava, v rámci tohto dokumentu. Ich grafické zobrazenie sa okrem uvedenej kapitoly nachádza aj vo Výkrese č. 3 - Výkres koncepcie verejného dopravného vybavenia. Téma cyklodopravy je riešená invariantne.

OSTATNÉ FORMY CESTOVNÉHO RUCHU

K ostatným formám CR patrí:

- Vodná turistika.
- Pobyt v horách a lesoch.
- Kongresový a veľtržný cestovný ruch.
- Tranzitný cestovný ruch.
- Religiózny cestovný ruch.
- Vidiecky cestovný ruch a agroturistika.
- Individuálna rekreácia.
- Prímestská rekreácia.

Na viacerých vodných tokoch (Malý Dunaj, Dunaj, Hron) a vodných nádržiach (Kráľová) možno vykonávať vodnú turistiku a vodné športy. Viacero projektov sa venuje revitalizácii a rozvoju rekreačného potenciálu Malého Dunaja. Z nich možno spomenúť:

- Projekt DANUBE BIKE&BOAT - „Objavte Malý a Mošonský Dunaj na bicykli a na člne“, realizovaný v rámci Programu INTERREG V-A SK HU - na území NK sa jedná najmä o zvýšenie atraktívnosti mesta Kolárovo s vodným mlynom,

- Analýza súčasného stavu a prípravy cyklotrás a rozvojových možností pre rekreačné využitie Malého Dunaja (AUREX spol. s r. o. 2018).

Pobyt v horách a lesoch je možný v oblastiach pohorí Tríbeč, Považský Inovec, Krupinská planina a Burda. V týchto pohoriach sa nachádza rozvinutá sieť turistických značkovaných chodníkov s príslušnou infraštruktúrou.

Kongresový a veľtržný CR, MICE (Meetings, Incentives, Conferences, Events) je zastúpený výstavnými areálmi a priestormi, ktoré sú súčasťou vybraných ubytovacích zariadení, kde sa konajú semináre, konferencie, sympóziá, kongresy. Patria sem napríklad Agrokomplex Nitra a hotely v kaštieľoch (Oponice).

Tranzitný CR je na území NSK reprezentovaný niekoľkými tranzitnými trasami:

- Z Bratislavy cez Nitru na Pohronie po rýchlostnej komunikácii R1.
- Z Bratislavy cez Komárno/Štúrovo do Maďarska (vrátane cykloturistickej aj lodnej turistickej a vodáckej turistickej trase popri, resp. po Dunaji).
- Z ČR/Poľska/severného Slovenska cez Považie alebo Ponitrie a Nitru a Komárno a do Maďarska.
- Z Pohronia cez Levice a Štúrovo do Maďarska (Ostrihom).
- Z Pohronia cez Šahy do Maďarska.

Význam tranzitného CR je v existencii možnosti prerušenia prechodu za účelom aspoň krátkodobej zastávky a návštevy turistických cieľov alebo rôznych zariadení CR. K tomu je prirodzene potrebná adekvátna infraštruktúra.

Religiózny cestovný ruch reprezentujú sakrálne pamiatky - napr. v obciach Dražovce, Kalinčiakovo, Pukanec, Bíňa, Veľké Lovce - zrúcanina kláštora Máriačalád, Komárno, Diakovce, Nitrianska Blatnica (kostol sv. Juraj). Menšie pútnické miesto sa nachádza pri obci Nová Ves nad Žitavou.

Vidiecky cestovný ruch a agroturistika - táto oblasť CR je v súčasnosti skôr potenciálna. Do tejto oblasti možno zaradiť aj rozvíjajúcu sa vínnu turistiku (Svodín, Dvory nad Žitavou), jazdectvo (Národný žrebčín v Topoľčiankach), či poľovníctvo (rôzne revíry).

Individuálna rekreácia je reprezentovaná aktivitami ako sú chatárstvo, záhradkárstvo, chalupárstvo, či vinohradníctvo. Je orientovaná najmä na celoročnú každodennú a víkendovú rodinnú rekreáciu a turistiku. K významným rekreačným územiam patrí Duchonka (okres Topoľčany) a Zobor. Rekreačné územia sú znázornené v schéme Rekreácia a šport.

SCHÉMA
REGIONALIZÁCIA CESTOVNÉHO RUCHU

Zdroj: Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike (2005)

SCHÉMA
CESTOVNÝ RUCH

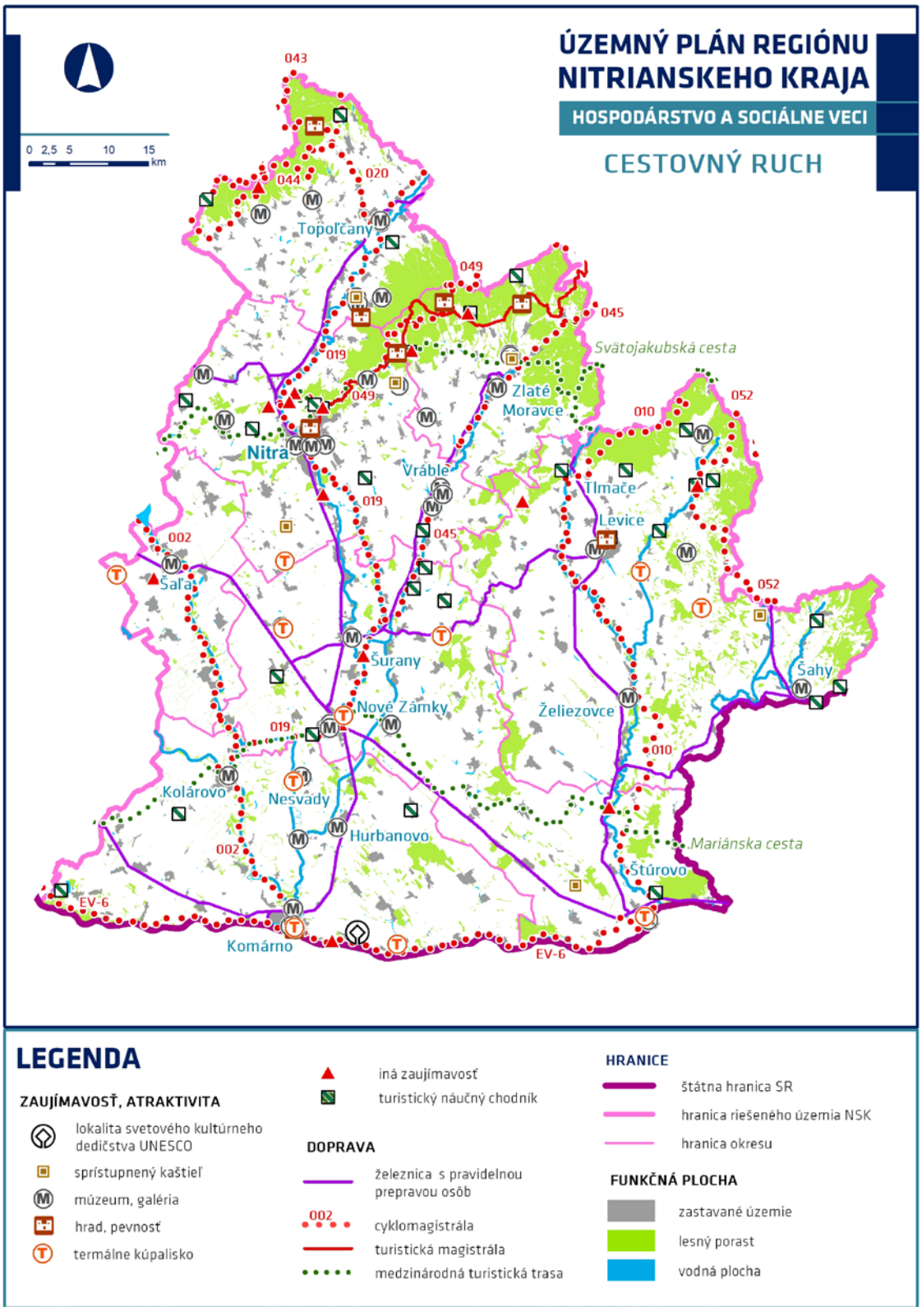

Zdroj: nr.cykloportal.sk, naucnechodniky.eu, whc.unesco.org, www.slovakia.travel, databáza Transhusk
Plus, hiking.waymarkedtrails.org, NSK - www.unsk.sk, Národné lesnícke centrum, webový prieskum

G.1.14 KÚPEĽNÍCTVO

V roku 2021 bolo v prevádzke 11 termálnych kúpalísk, ktorých základné charakteristiky sú uvedené nižšie. Štatút prírodné liečebné kúpele nemajú žiadne.

- Diakovce (Šaľa) - termálne kúpalisko (priestorovo nadväzujúce na kúpalisko v Horných Salibách (TSK) s 2 otvorenými bazénmi (len počas letnej sezóny), teplota zdroja vody je 38°C.
- Komárno - celoročné termálne kúpalisko sa nachádza v historickom jadre pred pevnosťou. Rozšírenie areálu je obmedzené; je vybavené 5 vonkajšími a jedným vnútorným bazénom, teplota zdroja vody je 38°C.
- Margita - Ilona (Levice) - areál s dobrou vybavenosťou, so štyrmi otvorenými bazénmi (len počas letnej sezóny), teplota zdroja vody je 25°C.
- Nesvady - jedná sa o najnovšie termálne kúpalisko.
- Nové Zámky - Štrand Emila Tatárika, termálne kúpalisko v rekreačnej zóne, 6 vonkajších bazénov (len počas letnej sezóny), teplota zdroja vody je 52°C.
- Podhájska - celoročné termálne kúpalisko s hodnotnou termálnou vodou s poskytovaním služieb, 5 vonkajších a štyri vnútorné bazény, teplota zdroja vody je 80°C.
- Poľný Kesov - Thermal Kesov - celoročné, v rekreačnom zázemí Nitry, 3 vonkajšie a jeden vnútorný bazén, teplota zdroja vody je 49°C.
- Santovka Wellness - s 3 otvorenými a jedným vnútorným bazénom (len počas letnej sezóny), teplota zdroja vody je 25,8°C.
- Štúrovo - Vadaš, s rozsiahlym areálom s vyššou vybavenosťou temer v centre mesta, areál je vybavený 7 vonkajšími a dvomi bazénmi, teplota zdroja vody je 40°C, väzby na susedný Ostrihom.
- Tvrdošovce - termálne kúpalisko miestneho významu.
- Wellness Patince - areál je vybavený 5 vonkajšími bazénmi (len počas letnej sezóny), teplota zdroja vody je 26°C, väzby na Virt.

Jednotlivé termálne kúpaliská sú znázornené v poslednej schéme predošlej podkapitoly Cestovný ruch.

G.2 KONCEPCIA ÚZEMNÉHO ROZVOJA HOSPODÁRSKYCH A SOCIÁLNYCH AKTIVÍT REGIÓNU.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitolách č. **9.**, **10.** a **15.**

G.2.1 KONCEPCIA ROZVOJA BÝVANIA

Prírastok nových domov a bytov má vplyv predovšetkým na lokálnu infraštruktúru dotknutej obce. Nové bytové jednotky je potrebné napojiť nielen dopravne, ale zabezpečiť im aj dodávku energií, odvádzať a čistiť odpadové vody, nakladať s odpadom a samozrejme nových obyvateľov zabezpečiť aj základnou vybavenosťou. Vo väčších mestách sa kumuláciou nových domov a bytov integrujú do štruktúry zástavby aj služby, vybavenosť a infraštruktúra. Umocňujú sa tak aj vzťahy a väzby ich integrovaných sídelných zoskupení. Stávajú sa atraktívnejšími pre svoje okolie.

Konkrétna lokalizácia rozvoja bývania bude preto riešená na obecnej úrovni v zmysle princípu subsidiarity a priestorovo usmerňovaná v intenciách potrieb celého regiónu, resp. jeho subregionálnych častí. Zohľadnená musí byť v tomto smere demografická

regresia obyvateľstva celej krajiny, ako aj nerovnomerné osídlenie jednotlivých subregiónov Nitrianskeho kraja. Špecificky zohľadnené sú taktiež obce s pozitívnym rastom obyvateľstva, ktoré sa spravidla vyvíjajú v zázemí veľkých miest.

Rozvoj bývania bude územno-technický delegovaný na mestá a obce.

Národné intervencie do komerčného či do nájomného bývania budú delegované v zmysle územného plánu regiónu. Obdobne budú usmerňované aj lokálne rozvojové potenciály rastu domového a bytového fondu miest a obcí kraja.

- Do popredia bude kladený prechod od zabezpečenia dostupnosti bytov smerom ku zabezpečeniu dostupnosti kvality obytného prostredia, vrátane jeho bezpečnosti, ako aj environmentálnej, ekonomickej a sociálnej udržateľnosti.
- Realizácia novej centrálne riadenej výstavby nájomného bývania bude prednostne riešená vo vymedzených regionálnych centrách osídlenia 6. a 7. skupiny, na plochách definovaných územným plánom obce.
- Realizácia nových domov a bytov v centrách osídlenia národného alebo nadregionálneho významu bude riešená prirodzene, v závislostí od potrieb daného sídla.
- Podporovať centrálne riadenú výstavbu nájomného bývania aj v sídlach s progresívnym indexom vitality, či indexom rastu trvale bývajúceho obyvateľstva, na plochách stanovených územným plánom obce.
- Plošnú expanziu rozvoja bývania v menších obciach vidieckeho a rurálneho charakteru umierniť v kontexte dlhodobého úbytku obyvateľov a sústrediť na skvalitňovanie obytného prostredia.
- Tvorbu nového štátneho nájomného bývania previazať s revitalizáciou zastaraného bytového fondu.
- Pri vytváraní nových územnotechnických opatrení pre rozvoj bývania je potrebné zohľadniť aj kvalitnú ornú pôdu Podunajskej nížiny, ako neobnoviteľný zdroj prospievajúci k tvorbe pracovných príležitostí alebo napomáhajúci k dosahovaniu potravinovej bezpečnosti.

G.2.2 KONCEPCIA ROZVOJA KOMERČNEJ VYBAVENOSTI

Rozvoj komerčnej vybavenosti obchodu a služieb bude formovaný prirodzene v zmysle voľno-trhovej ekonomiky. Jej rozvoj nie je možné indikovať priamo, ale len stimulovať z polohy územno-technickej prípravy, t.j. stanovením disponibilných rozvojových plôch pre aktivity vybavenosti a služieb, vrátane včasného vybudovania primeranej dopravnej obsluhy a nevyhnutnej technickej infraštruktúry pre veľkoobchod, ešte pred zahájením výstavby budov a zariadení. Dôležitejšie je však prirodzene integrovať budovy a zariadenia každodennej vybavenosti do hmotovo-priestorovej štruktúry sídiel, tak aby nenarúšali ich architektonický a urbanistický charakter, resp. aby negenerovali zbytočné emisné cesty automobilom na okraj sídla, či do susednej obce.

G.2.3 KONCEPCIA ROZVOJA OBČIANSKEJ VYBAVENOSTI

Zariadenia občianskej vybavenosti reprezentujú zariadenia regionálneho a subregionálneho významu, so zastúpením školstva, zdravotníctva, sociálnej starostlivosti, kultúry a osvety, telesnej kultúry a športu, administratívy a verejnej správy, bankovníctva a finančníctva, ako aj komerčnej vybavenosti obchodu a služieb.

Rozvoj občianskej vybavenosti sa takto rozvetvuje na komerčnú vybavenosť a komunálnu, resp. verejnoprospešnú vybavenosť. Komerčná vybavenosť je formo-

vaná prirodzene trhovými mechanizmami, resp. koncentráciou kúpyschopného obyvateľstva a vonkajšou reakciou podnikateľského prostredia prevažne súkromného charakteru. Rozvoj komunálnej vybavenosti je možné usmerňovať efektívnejšie, nakoľko je vo verejnom vlastníctve, resp. v správe štátu alebo územnej samosprávy. Z pohľadu územného plánovania ide však v prvom rade o rozvoj fyzickej infraštruktúry, t.j. budovy, plochy a ich priestorové zázemie. Modernizačný, organizačný a finančno – inštitucionálny rozvoj je v tomto smere sekundárny. Ten je totiž kreovaný hlavne prostredníctvom nástrojom regionálnej politiky, ako aj rezortných plánov, koncepcií a stratégií, ktoré územný plán región rešpektuje. Podľa jednotlivých oblastí sú charakterizované v predchádzajúcej kapitole G.1.

Rozvoj občianskej vybavenosti metodicky koreluje s usmerňovaním rozvoja centier osídlenia, stanoveným v koncepcii rozvoja sídelnej štruktúry.

Fyzickú infraštruktúru občianskej vybavenosti je potrebné alokovať do vybraných centier osídlenia národného, nadregionálneho a regionálneho významu. V záujme dosahovania vyváženej polycentrickej štruktúry osídlenia je potrebné analogicky dekoncentrovať aj aktivity vybavenosti. V záujme zvyšovania komplexnosti a územnej vyváženosti poskytovaných služieb rovnomerne po celom území kraja je potrebné rozvíjať občiansku vybavenosť hlavne v centrách osídlenia regionálneho významu, ktoré sú stanovené v rámci kapitoly venovanej koncepcii rozvoja sídelnej štruktúry. Tie totiž saturujú potreby tovarov každodennej spotreby nielen pre svojich obyvateľov, ale aj pre širšie zázemie. Prirodzeným rozmiestnením vybavenosti navyše klesajú dlhšie cesty, ktoré musia obyvatelia vykonávať prevažne z odľahlejších častí. Menej času v aute je menej emisií a tým pádom aj viac času pre ľudí na iné užitočnejšie aktivity.

Pri návrhu občianskej vybavenosti je potrebné vychádzať z návrhu štandardov minimálnej vybavenosti krajských a okresných miest a metodiky posudzovania úrovne štrukturálnej vybavenosti týchto sídiel, z návrhu štandardov minimálnej vybavenosti miest vo väzbe na reformu verejnej správy, a tiež z aktualizovaných štandardov minimálnej vybavenosti obcí.

ROZVOJ ŠKOLSTVA

Rozvoj školstva je verejným záujmom a symbolom úrovne spoločnosti. Prvoradým cieľom výchovy a vzdelávania na stredných školách kraja je podľa Koncepcie rozvoja stredného školstva NSK predovšetkým príprava absolventov škôl, ktorí svojimi schopnosťami a zručnosťami nájdu úspešné uplatnenie na trhu práce. Nitriansky samosprávny kraj mal v školskom roku 2019/2020 vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti 62 škôl, z toho 15 gymnázií a 47 stredných odborných škôl, 18 školských internátov a 39 zariadení školského stravovania. Nitriansky samosprávny kraj má snahu sprístupniť výchovu a vzdelávanie všetkým občanom na území Nitrianskeho kraja.

Priestorové rozmiestnenie budov a zariadení základného vzdelávania je po celom kraji pomerne rovnomerné. Obdobne aj v strednom školstve, kde však už badať aj isté disproporcie, ktoré bude potrebné v budúcom období napraviť. Žiadne zastúpenie strednej odbornej školy alebo gymnázia sa totiž nenachádza v juhovýchodnej oblasti regiónu. Dostupnosť jednotlivých druhov a typov stredných škôl v rámci zriaďovateľskej pôsobnosti kraja je však celkovo vyhovujúca.

Infraštruktúra školstva reaguje na demografický vývoj. Spravidla však na aktuálny stav, nie na dlhodobejšie tendencie. Keď klesol počet detí, rušili sa škôlky a pod. Zatiaľ čo počet žiakov základných škôl má od roku 2011 stabilné hodnoty, počet žiakov stredných škôl klesol v rokoch 2001 až 2019 až o 31%. Za posledných 5 rokov sa počet žiakov stredných odborných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK vzdelávajúcich sa v technických odboroch zvýšil z 30% na 37% a žiaden vzdelávací

odbor strednej školy v NSK sa nenachádza v „Zozname študijných a učebných odborov, ktoré sú nad rozsah potrieb trhu práce". Počet študentov stredných škôl má i tak dlhodobo klesajúci trend. Vzniknuté voľné kapacity v školách, spôsobené klesajúcim počtom žiakov, vytvárajú možnosti pre realizáciu aktivít celoživotného vzdelávania, ktoré umožňujú jednotlivcom všetkých vekových skupín rozvíjať a rozšíriť svoje vzdelanie, zvýšiť jeho kvalitu a získať tak lepšie možnosti uplatnenia na trhu práce.

- Centrá osídlenia národného významu je potrebné rozvíjať ako koncentračné póly systému rozvoja vyššieho vzdelávania, vysokého školstva a celoživotného vzdelávania.
- Centrá osídlenia nadregionálneho významu by mali plniť úlohy centier pre základné a stredné školy so štúdiom končiacim maturitou, stredné školy špecifického zamerania, ako aj pre špeciálne školy.
- Centrá osídlenia regionálneho významu je potrebné formovať ako koncentračné póly systému rozvoja základného školstva, prípadne stredného školstva spojeného s duálnym vzdelávaním.

V kraji postupne dochádza k rekonštrukcii a modernizácii budov škôl a školských zariadení a k postupnému skvalitňovaniu materiálno-technického vybavenia škôl. V stredných školách kraja však aj naďalej pretrváva „modernizačný dlh". Zariadenia budov sú opotrebované, učebné pomôcky, stroje a zariadenia nespĺňajú požiadavky modernej doby a technického pokroku. Budovy škôl nie sú vo vyhovujúcom stavebnotechnickom stave. S informatizáciou spoločnosti sa tiež enormne zvýšil prístup k informáciám. Infraštruktúra školstva je z priestorového hľadiska v kraji dostatočná. Potrebné je sústrediť sa na jeho obnovu, modernizáciu a systémovú reštrukturalizáciu smerom k praktickým informačným technológiám.

Riešený región má spracovanú Koncepciu rozvoja stredného školstva v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2021 – 2027. Dokument analyzuje súčasný stav výchovy a vzdelávania, ako aj formuje strategické ciele v oblasti všeobecného a odborného vzdelávania, výchovy, financovania a projektový činnosti.

ROZVOJ ZDRAVOTNÍCTVA

Nitriansky samosprávny kraj v rámci svojich kompetencií v oblasti zdravotníctva zabezpečuje štátnu správu ako prenesený výkon štátnej správy. Úroveň kvality zdravotníctva v regióne v posledných rokoch stagnuje, prípadne mierne klesá, čo sa usilujú suplovať súkromné zariadenia.

Všeobecná nemocnica je lokalizovaná v každom okresnom meste kraja, okrem mesta Šaľa, ktoré spáduje do nemocnice v Galante, vzdialenej cca 15 – 20 minút. Z hľadiska dostupnosti vyššej zdravotnej starostlivosti sa vyznačuje oblasť medzi mestami Želiezovce, Štúrovo a obcou Bátorove Kosihy, na juhovýchode okresu Nové Zámky, resp. južná časť okresu Levice a najvýchodnejšia časť okresu Komárno. Hlavne v okolí mesta Štúrovo využívajú obyvatelia aj možnosti a kapacity v susednom Ostrihome v Maďarsku.

- Centrá osídlenia národného významu je potrebné podporovať ako koncentračné jadrá pre lokalizáciu zdravotníckych zariadení (nemocnice a polikliniky) a sociálnej starostlivosti národného, nadregionálneho či krajského významu.
- Centrá osídlenia nadregionálneho významu je žiaduce rozvíjať ako centrá zdravotníckych zariadení (zdravotné strediská) a tiež rozvíjať ako strediská sociálnej starostlivosti okresného až regionálneho významu.
- Centrá osídlenia regionálneho významu budú plniť úlohu dekoncentračných pólov lokalizácie zdravotníckych (pediatria, všeobecní lekári, ambulancie a pod.) a sociálnych zariadení.

Na území kraja je potrebné zabezpečiť transformáciu zdravotníctva v organizáciách spravovaných samosprávnym krajom v súlade s celoštátnou koncepciou a vytvoriť podmienky rovnomernej a rovnocennej dostupnosti zdravotnej starostlivosti pre všetkých obyvateľov kraja. Výzvou pre samosprávy by malo byť priblíženie poskytovateľov zdravotnej starostlivosti k jej najčastejším prijímateľom.

Verejnú sieť zdravotníckych zariadení je potrebné do budúcna zabezpečovať vzhľadom na demografické zloženie, geografické podmienky a tiež štruktúru chorobnosti obyvateľstva. Cieľom je zabezpečenie kvalitnej, dostatočnej a dostupnej zdravotníckej starostlivosti, a to vyvážene na celom území kraja. Zdravotnícke zariadenia a liečebne pre dlhodobo chorých budú rozvíjané v záujme ich optimálneho využitia v rovnocennej prístupnosti všetkých obyvateľov.

Na webovom sídle nitrianskeho kraja je k dispozícii zoznam poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, ambulantná pohotovostná služba v Nitrianskom kraji, ako aj zdravotné obvody [44].

V lokalitách Santovka a Slatina sa nachádzajú uznané prírodné minerálne zdroje, využívané na plnenie do spotrebiteľských obalov v plniarňach minerálnych vôd. Z tohto dôvodu je potrebné umocniť ochranu ich územia, vymedzeného predovšetkým ochrannými pásmami prírodného liečivého a minerálneho zdroja 1. a 2. stupňami.

ROZVOJ KULTÚRY

Pri rozvoji kultúry v regióne je úlohou kraja vytvárať čo najlepšie podmienky pre tvorbu a prezentáciu tradičnej i modernej kultúry. Taktiež je potrebné rešpektovať i prezentovať kultúrno - historické hodnoty na miestnej a regionálnej úrovni, a to nielen pre súčasné generácie, ale aj v maximálnej miere zabezpečovať ochranu kultúrneho dedičstva pre generácie budúce. Poslaním kraja je zhodnotenie a využitie kultúrneho potenciálu kraja, vytváranie materiálno-technických a personálnych podmienok pre rozvoj kultúry, ako aj pre obnovu kultúrnych pamiatok a rozvoj kultúrneho turizmu.

Obzvlášť významná je stimulácia rozvoja kreatívneho priemyslu. Pôsobenie kreatívneho priemyslu funguje na báze individuálnych tvorivých a umeleckých činností jednotlivcov s ich transformáciou do ekonomickej hodnoty. Jedná sa o aktivity, ktoré sú založené na nadaní, kreativite a zručnostiach s vyššou pridanou hodnotou. Pre svoje fungovanie využívajú talent, kde základný materiál pochádza od jednotlivcov a ktoré majú zároveň reálnu ekonomickú hodnotou aj vo vonkajšom trhovom prostredí. Sú to aktivity, ktoré majú potenciál k vytvoreniu pracovných miest, ako aj k tvorbe hrubej pridanej hodnoty, realizovanej prostredníctvom využívania patentov alebo duševného vlastníctva. Kreatívny priemysel je síce do istej miery svojvoľne sa vyvíjajúci sektor, ktorý možno v rámci kompetencií kraja stimulovať len nepriamo, i tak mu je potrebné venovať osobitú pozornosť, vzhľadom k jeho vysokej miere potenciálneho rastu. Duševné vlastníctvo a autorské práva majú takisto svoju ekonomickú hodnotu. Kľúčovou problematikou pre rozvoj kreatívneho priemyslu je však stimulovanie špecifickej infraštruktúry. Či už reálnej alebo tej internetovej či virtuálnej. Kreatívny priemysel bezpochyby potrebuje priestory vhodné na tvorbu klastrových iniciatív, centier, inkubátorov, transferu poznatkov a technológií.

- Centrá osídlenia národného významu by sa mali rozvíjať ako územia invenčných foriem umenia, kreatívneho priemyslu a kultúry.
- Centrá osídlenia nadregionálneho významu by sa mali využívať pre alokáciu a pôsobenie zariadení kultúrny, umenia, osvety a celoživotného

[44] *Zdroj údajov: https://www.unsk.sk/zobraz/sekciu/usek-lekara-nsk*

vzdelávania, ako aj podporovať rozvoj zariadení pre invenčné voľnočasové aktivity.

- Centrá osídlenia regionálneho byť mali plniť úlohu pre formovanie aktivít zachovania a prezentácie tradičnej kultúry, miestnych zvykov a ľudových remesiel.

Do budúcna bude potrebné podporovať rast tvorby i spotreby kultúry, a to hlavne v podobe modernizácie zariadení kultúry, ktoré sú integrované do štruktúry miest a obcí, resp. sú v ich vlastníctve alebo v ich správe (kultúrne a spoločenské domy, domy umenia, divadlá, múzeá, galérie a pod). No taktiež je potrebné vytvárať územno-technické podmienky pre tvorbu inovatívnych foriem kultúry a moderného umenia (kreatívne centrá, kluby a koncertné priestory).

ROZVOJ ŠPORTU

Šport je významným faktorom zdravia obyvateľstva. Fyzického i duševného. Primárne je dôležité udržiavať priaznivý stavebno-technický stav, ako aj stimulovať rozvoj mestských i obecných ihrísk, vrátanej miestnych všešportových areálov, výhradne pre účely športu, rekreácie, vrátane doplnkových vybavenostných a kultúrnych aktivít. Celková transformácia na zastavané územia iného funkčného využitia je neprípustná. V rámci prebiehajúcej krízy ochorenia COVID-19 sa ukazuje exteriérová forma športu rozhodujúca, nakoľko v obciach kombinuje (profesionálne) organizovaný šport s jeho komerčným využitím, resp. s verejne prístupným pôsobením.

Interiérové formy športu, ako významné investičné stimuly, je dôležité rozvíjať a dobudovávať v nadväznosti aj na organizáciu periodických a príležitostných kultúrnych podujatí. Podporované tak budú hlavne štadióny a multifunkčné haly športu a kultúry.

- Centrá osídlenia národného významu budú slúžiť pre využívanie a budovanie veľkokapacitných športových štadiónov, zariadení a budov športu, resp. multifunkčných hál spojených s kultúrou.
- Centrá osídlenia nadregionálneho významu je potrebné využívať pre aktivity športu, na báze kombinovania profesionálne organizovaného a komerčného, t.j. verejne prístupného pôsobenia.
- Centrá osídlenia regionálneho významu by sa mali plynulo rozvíjať pre formovanie aktivít športu, rekreácie a voľnočasových aktivít v prírodnom prostredí.

G.2.4 KONCEPCIA ROZVOJA HOSPODÁRSTVA

Zámerom konceptu územného plánu regiónu je podporiť diverzifikáciu hospodárstva prostredníctvom cieleného nasmerovania existujúcich intervenčných nástrojov tak, aby sa v súlade s národnými cieľmi hospodárstva dosiahol nasledovný optimálny mix, usmerňovaný ekologickými a environmentálne akceptovateľnými opatreniami, za uplatňovania najlepších technologických riešení (BAT) zahajujúcich proces dekarbonizácie hospodárstva.

Koncept územného plánu regiónu teda uvažuje s nasledovnými východiskami rozvoja hospodárstva:

- Diverzifikácia odvetvovej štruktúry podnikov, resp. zníženie disproporčného podielu automobilového priemyslu.
- Vyváženie veľkostnej štruktúry podnikov (malé, stredné, veľké).
- Optimálne priestorové rozmiestnenie podnikov medzi okresmi.
- Štruktúra ponúkaných pracovných miest v nadväznosti na potreby trhu práce.
- Ekologizácia a dekarbonizácia hospodárstva.

Pre rozvoj hospodárstva kraja je potrebné vytvárať územno-technické predpoklady, ktoré budú zamerané na podporu lokalizácie aj ďalších priemyselných odvetví, za účelom podpory väčšej diverzifikácie priemyselnej výroby. Úlohou bude využívať vhodné lokality na umiestnenie výrobných areálov, ktoré budú nielen rešpektovať limitné javy riešeného územia, ale aj prioritne využívať zanedbané urbanizované územia. Ornú pôdu je v tomto smere potrebné vnímať ako neobnoviteľný a neopakovateľný zdroj vedúci k potravinovej bezpečnosti štátu. Nadväzné aktivity primárneho sektora hospodárstva budú v územnom rozvoji kraja rozhodujúce, resp. najdôležitejšie.

Prioritou rozvoja hospodárstva
je orná pôda a jeho primárny sektor.

Zároveň je potrebné rozvoj hospodárstva zosúladiť s koncepciou rozvoj sídelnej štruktúry, ktorá v polycentrickom variantne stanovuje hierarchizovanú sústavu miest a obcí, kde v oblasti hospodárstva plnia jednotlivé sídla nasledovné úlohy.

- Centrá osídlenia národného významu je potrebné rozvíjať do podoby koncentračných jadier vedy, výskumu, vývoja a centier vedecko-technologických inovácií a rozvíjať sídla ako centrá pre kumulovanie ekonomických a hospodárskych aktivít s vyššou pridanou hodnotou, s potrebou vysoko-kvalifikovanej pracovnej sily. Taktiež je v rozvoji týchto centier potrebné vytvárať postavenie výstavných, kongresových a koncertných centier, ako aj podporovať rozvoj diverzifikovanej infraštruktúry obchodu a služieb.
- Centrá osídlenia nadregionálneho významu je potrebné rozvíjať ako hospodárske centrá aktivít inovatívneho charakteru pre vznik, uplatnenie a šírenie komplementárnych produktov vedy, výskumu a vývoja.
- Centrá osídlenia regionálneho významu je potrebné rozvíjať ako regionálne centrá výroby a ponuky lokálnych výrobkov poľnohospodárstva na tuzemský trh, ako aj podporovať rozvoj moderných nezávadných výrobných zón a areálov. Úlohou týchto sídiel je etablovať rozvoj zariadení ekologického zhodnocovania odpadov, technologických parkov a centier cirkulárnej ekonomiky.

EKOLOGIZÁCIA HOSPODÁRSTVA

V súvislosti s národnými prioritami Nízkouhlíkovej stratégie rozvoja Slovenskej republiky, Integrovaného národného energetického a klimatického plánu, resp. Vízia a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030, je potrebné venovať klimatickej zmene (viď kapitola F.3) osobitnú pozornosť aj v rámci rozvoja hospodárstva.

Prijateľné budú len ekologické
a environmentálne akceptovateľné riešenia.

V Nitrianskom kraji je preto potrebné v rozvoji hospodárstva a energetiky akceptovať výhradne ekologické a environmentálne prijateľné opatrenia, implementované za účelom uplatňovania najlepších technologických riešení (BAT), zahajujúcich proces dekarbonizácie hospodárstva štátu, resp. celého kontinentu.

REVITALIZÁCIA BROWNFIELDOV

Na území kraja sa nachádza značný počet poškodených urbanizovaných území, nevyžívaných alebo opustených areálov bývalých družstiev alebo inak morálne, či stavebnotechnicky opotrebovaných urbanistických štruktúr, ktoré môžeme označiť ako „brownfieldy“. Niektoré z týchto území predstavujú aj evidované environmentálne záťaže.

Z hľadiska investičných nákladov je efektívnejšie postaviť výrobné prevádzky na tzv. zelených lúkach, avšak z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja krajiny bude Nitriansky samosprávny kraj uprednostňovať revitalizáciu týchto brownfieldov. Takéto lokality ponúkajú konkurenčnú výhodu najmä v podobe relatívne vybudovanej infraštruktúry, pričom ich lokalizácia je zväčša v okrajových územiach sídiel, dostatočne vzdialených od obytnej zástavby, a preto sú vhodnými lokalitami na umiestňovanie výrobných či skladových funkcií.

Uprednostňované budú revitalizácie a opätovné využívanie urbanizovaných území.

Pri rozvoji hospodárstva je preto potrebné preferovať revitalizovanie málo využívaných, opustených a poškodených urbanizovaných území typu „brownfield" pred stavbami na „zelenej" lúke, či ornej pôde. Taktiež je potrebné alokovať investičné zámery a stimuly regionálnej politiky predovšetkým do opätovného využívania a revitalizácie poškodených urbanizovaných území typu brownfield, ako aj do nedostatočne užívaných plôch a opäť tak integrovať tieto územia do každodenného života.

PODPORA ROZVOJA MALÉHO A STREDNÉHO PODNIKANIA

Posilňovanie postavenia malých a stredných podnikov (MSP) je jednou z kľúčových charakteristík a znakov vyspelého hospodárstva. MSP sa v čoraz väčšej miere podieľajú na zvyšovaní výkonnosti ekonomiky a celkovej zamestnanosti. Potenciál MSP je zároveň aj v tom, že v rámci reštrukturalizácie ekonomiky alebo hospodárstva sa MSP ľahšie a rýchlejšie dokážu prispôsobiť zmeneným podmienkam v hospodárstve krajiny, resp. regiónu.

Malé a stredné podniky sa ľahšie prispôsobujú štrukturálnym zmenám, a preto je ich podpora v ekonomike každej krajiny, resp. regiónu nevyhnutná. Nitriansky samosprávny kraj bude vhodnými územno-technickými nástrojmi vytvárať priaznivé podmienky na rozvoj malých a stredných podnikov pôsobiacich hlavne v primárnom sektore hospodárstva a na neho nadväzujúcich aktivít. Obdobne aj pri aktivitách vedy, výskum, ako aj v rámci rozvoja inovatívnych aktivít s vyššou pridanou hodnotou.

ROZVOJ PRIEMYSLU

Koncepcia rozvoja hospodárstva na území kraja predpokladá rozvoj území výroby a území definovaných ako priemyselný park, resp. alebo priemyselná zóna.

V rámci polycentrického variantu urbanistickej koncepcie je potrebné rozvoj týchto funkčných území využívať najmä v nadväznosti na existujúce funkčné plochy výroby, v zmysle hierarchizácie centier osídlenia, ako aj s ohľadom na čo najmenšie zábery kvalitnej poľnohospodárske pôdy. Špecifickú pozornosť koncept územného plánu regiónu venuje najmä rozvoju funkčných plôch výroby na území okresov Topoľčany a Zlaté Moravce, kde boli, v predchádzajúcej etape prác, disponibilné územia výroby identifikované ako nedostatočné, a tiež v juhovýchodnej časti kraja, predovšetkým do centier Levice, Štúrovo, Šahy a Želiezovce.

V rámci autoprofilačného variantu urbanistickej koncepcie sa počíta aj s rozvojom ďalších plôch výroby v zmysle identifikovaných požiadaviek všetkých miest a obcí kraja.

ROZVOJ LOGISTIKY

Špecifická pozornosť je venovaná rozvoju logistiky a súvisiacich aktivít, ako sú napr. terminály a prekladiská. Očakávaný rozvoj v tejto oblasti je determinovaný celoeurópskou snahou o podporu efektívnej a ekologickej formy prepravy tovarov, ktorá je aktuálne definovaná najmä prostredníctvom železničnej dopravy. V nadväznosti na uvedené ÚP R NK vytvára také územnoplánovacie podmienky,

aby sa umožnil presun kamiónovej prepravy na železničnú alebo vodnú prepravu, čo znamená vznik vhodných prekladísk a multimodálnych hubov na území kraja, ako aj súvisiacej infraštruktúry, najmä tej železničnej.

Na území kraja sa nachádza prakticky jediný terminál intermodálnej prepravy, situovaný v strategickom parku Nitra-Sever (Jaguar Landrover) na území obce Lužianky. V budúcom rozvoji sa očakáva jeho etablovanie v európskych súvislostiach, a tým aj postupná intenzifikácia jeho aktivít.

Koncept územného plánu regiónu stanovuje rozvoj logistiky najmä v tých lokalitách, ktoré aj v súčasnosti disponujú dostatočnou prepravnou kapacitou a vybudovanou prislúchajúcou infraštruktúrou. Tie majú totiž najväčší potenciál rozvoja, jednak z hľadiska existujúcej infraštruktúry, dostupnosti, ako aj ďalších hospodárskych faktorov.

Problematikou identifikácie ďalších atraktívnych logistických lokalít o.i. aj na území Nitrianskeho kraja sa zaoberala štúdia [45] Inštitútu priestorového plánovania z roku 2021, realizovaná v rámci medzinárodného projektu CORCAP. Rozvoj logistiky na území kraja je tak formovaný na základe záverov a odporúčaní projektu CORCAP.

Rozvoj logistiky kraja bol overený v medzinárodnom meradle projektu CORCAP.

Rozvoj logistiky, resp. stanovenie priestorov regionálnych a nedregionálnych súvislostí pre vznik prekladísk a súvisiacej infraštruktúry, je primárne lokalizované na území miest Nitra, Topoľčany, Šaľa a Štúrovo. Sekundárne sa s rozvojom logistiky a nadväzujúcich aktivít uvažuje aj v rámci území miest a obcí Komárno, Nové Zámky, Levice, Trnovec nad Váhom, Šahy, Štúrovo, Zlaté Moravce a Želiezovce.

Koncept územného plánu regiónu v polycentrickom variante stanovuje rozvoj logistiky na územiach miest Nové Zámky a Komárno, čo súvisí nielen s modernizáciou vybudovanej železničnej infraštruktúry, ale aj so zámerom budovania širokorozchodnej železničnej trate cez územie SR. V prípade jej realizácie tento variant uvažuje dokonca so zaústením tejto novej dráhy do pripravovaného prístavu s prekladiskom vo Veľkom Harčáši, umiestnenom na sútoku Dunaja a Váhu, východne od Komárna.

Rozvoj terminálov, logistických a distribučných centier a zariadení skladového hospodárstva subregionálneho významu je potrebné ďalej alokovať do centier osídlenia regionálneho významu, ktoré sú definované v kapitole urbanistickej koncepcie. Využiť treba pritom sídla bez výraznej intenzity dopravy, resp. alokovať ich do priestorov, kde nie je naplnená priepustnosť cestnej siete, a kde sú možnosti využitia železničnej nákladnej dopravy a súvisiacej infraštruktúry. Samozrejme s citom na kvalitnú ornú pôdu.

V rámci autoprofilačného variantu urbanistickej koncepcia sa navyše uvažuje aj s rozvojom ďalších území logistiky v zmysle požiadaviek miest a obcí, identifikovaných v ich lokálnych územnoplánovacích dokumentáciách.

[45] *Identifikácia atraktívnych logistických lokalít pre územia Západného Slovenska pre efektívnu a ekologickú nákladnú dopravu / Identification of attractive logistics locations, 2021, URL: https://ipp-oz.sk/corcap [spracované v rámci projektu CORCAP – Capitalisation of TEN-T corridors for regional development and logistics]*

SCHÉMA
INTERMODÁLNA PREPRAVA A LOGISTIKA

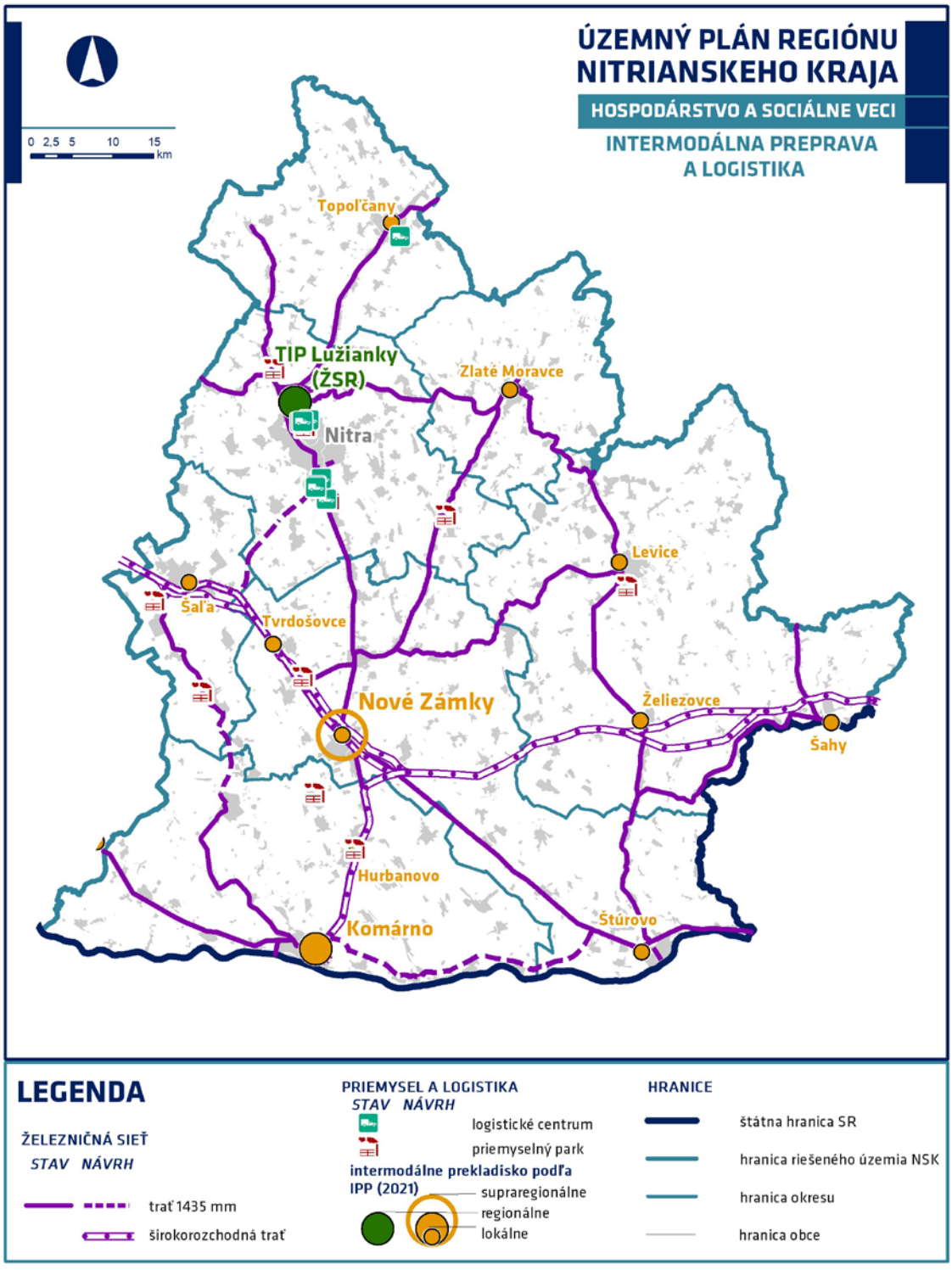

G.2.5 NÁVRH NA RIEŠENIE POŽIADAVIEK ZÁUJMOV OBRANY ŠTÁTU, POŽIARNEJ OCHRANY A OCHRANY PRED POVODŇAMI.

G.2.5.1 OBRANA ŠTÁTU

Koncept územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja v oboch variantoch v plnej miere rešpektuje záujmy obrany štátu na území kraja v tom zmysle, že sa zachovávajú všetky vojenské objekty na území kraja a rešpektujú sa ich ochranné pásma. Objekty vojenských zariadení, ktoré sú vyčlenené pre potreby obrany štátu ostávajú naďalej v prevádzke armády SR, vrátane ich ochranných pásiem. Jednotlivé zariadenia vrátane ich príslušných ochranných pásiem budú plne rešpektované v návrhu územného plánu kraja. Uvoľnené prebytočné vojenské zariadenia a plochy budú v návrhu ÚP R NK prehodnotené v prospech rozvoja funkčných systémov a podľa možností začlenené do miestnej územnej štruktúry.

G.2.5.2 POŽIARNA OCHRANA

Z hľadiska požiarnej ochrany Koncept ÚP R NK v oboch variantoch vylepšuje ochranu obyvateľstva najmä v tom zmysle, že návrhom komunikačného systému ciest v riešenom území vytvára možnosť dopravnej obsluhy, a teda aj prístupu požiarnej techniky do všetkých jeho častí. Uvedené požiadavky Koncept ÚP R NK zohľadňuje pri riešení dopravy a dopravnej infraštruktúry, ktorej sa venuje v samostatnej časti tohto dokumentu.

G.2.5.3 CHRÁNENÉ PODNIKY PRIEMYSELNÝCH HAVÁRIÍ

Niektoré z priemyselných podnikov, na území kraja, majú špeciálne postavenie vo vzťahu k ohrozeniu obyvateľstva a územia. Ich prehľad je uvedený nižšie v tabuľke. K tým najväčším podnikom patria Atómové elektrárne Mochovce a DUSLO, a. s.

Tabuľka: Prehľad podnikov spadajúcich pod zákon o prevencii závažných priemyselných havárií

Názov podniku	Adresa	Okres
DUSLO, a.s.	Administratívna budova 1236, Šaľa	Šaľa
Messer Tatragas, spol. s.r.o., Výrobno - obchodné stredisko a distribučné centrum Šaľa	Areál DUSLO, a.s. , Šaľa	Šaľa
Morsevo group s. r. o.	Elektrárenská cesta 1, Komárno	Komárno
MSM Nováky, a.s. - prevádzkareň Čankov	Mestská časť Čankov, Levice	Levice
REAL - H.M. s.r.o. - prevádzka Nové Zámky	Nitrianska cesta 136, Nové Zámky	Nové Zámky
Slovenské elektrárne, a.s. Atómové elektrárne Mochovce, závod	Mochovce, Kalná nad Hronom	Levice
Spoločnosť pre skladovanie, a.s., Prečerpávacia stanica TRANSPETROL č.4 Tupá	Tupá	Levice
TRANSPETROL, a.s., Prečerpávacia stanica č. 4 Tupá	Tupá	Levice

Zdroj: MŽP SR: PZPH - Informačný systém prevencie závažných priemyselných havárií

G.2.5.4 OCHRANA PRED POVODŇAMI

Nitriansky kraj má v porovnaní s ostatnými krajmi Slovenskej republiky z hľadiska vodného hospodárstva mimoriadne postavenie, nakoľko ním preteká päť významných tokov: Dunaj, Váh, Nitra, Hron, Ipeľ. Sú to dolné úseky tokov riek, okrem Dunaja, do ktorého vyúsťujú. Ďalšími významnejšími tokmi sú Malý Dunaj, Žitava, Dlhý kanál a Sikenica. Spracovanie odtokových pomerov v Nitrianskom kraji bude po čiastkových povodiach: Dunaj (4-20), Váh (4-21), Hron (4-23) a Ipeľ (4-24).

V Nitrianskom kraji sú 4 čiastkové povodia, Dunaja, Váhu, Hrona a Ipľa.

Základným plánovacím dokumentom vodného hospodárstva je Vodný plán Slovenska a tiež plány manažmentu jednotlivých povodí, resp. čiastkových povodí. Podľa požiadaviek Smernice Európskeho parlamentu a Rady, o hodnotení a manažmente povodňových rizík boli na území kraja vypracované:

- Plány manažmentu povodňového rizika (Plán manažmentu povodňového rizika čiastkového povodia Váh).
- Plán manažmentu povodňového rizika v čiastkovom povodí Hrona a Plán manažmentu povodňového rizika v Čiastkovom povodí Ipľa.

Plány manažmentu povodňového rizika určujú vhodné ciele manažmentu povodňových rizík pre geografické oblasti čiastkového povodia, ktoré sa nachádzajú v správnom území povodia na území Slovenskej republiky, v ktorých existuje potenciálne významné povodňové riziko alebo v ktorých možno predpokladať, že je pravdepodobný jeho výskyt.

Mapy povodňového ohrozenia a mapy povodňového rizika sú zverejnené na internetovej stránke Ministerstva životného prostredia SR.

V intenciách legislatívnych predpisov na úrovni Európskej únie a nadväzne v rámci Slovenskej republiky došlo k spracovaniu máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika, ktoré boli spracované pre účely vyhotovenia prvých plánov manažmentu povodňového rizika. V rámci vykonaného predbežného hodnotenia povodňového rizika boli v územnej pôsobnosti Nitrianskeho kraja identifikované viaceré oblasti s výskytom významného povodňového rizika. Pre tieto geografické oblasti boli navrhnuté protipovodňové opatrenia tak, aby sa zabezpečila ochrana intravilánov pre prietok storočnej vody Q_{100}.

KOMPLEXNÁ OCHRANA PRED POVODŇAMI

Komplexná ochrana pred povodňami v rámci riešeného územia prislúcha podľa § 22 ods. 1 zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami orgánom životného prostredia od národnej po okresnú úroveň. Riadenie a zabezpečovanie ochrany pred povodňami v obci tak prislúcha orgánom ochrany pred povodňami, ktorými sú Ministerstvo životného prostredia SR, Krajský úrad životného prostredia Nitra a sedem okresných úradov životného prostredia Topoľčany, Nitra, Šaľa, Zlaté Moravce, Levice, Nové Zámky a Komárno. Ochranu pred povodňami vykonávajú aj ostatné orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy, povodňové komisie, vláda SR a tiež správcovia vodohospodársky významných i drobných vodných tokov, vlastníci, správcovia a užívatelia pozemkov, stavieb, objektov alebo zariadení, ktoré sú umiestnené na vodnom toku alebo v inundačnom území. Ochranu pred povodňami podľa § 22 ods. rovnomenného zákona riadia a zabezpečujú aj krajské, či okresné povodňové komisie. Okresný úrad a okresný úrad v sídle kraja môže počas III. stupňa povodňovej aktivity zriadiť operačnú skupinu ochrany pred povodňami.

V územnom plánovaní musia byť rešpektované záujmy ochrany pred povodňami na všetkých úsekoch vodných tokov prechádzajúcich cez územie riešeného územia. Pri územnom rozvoji sa rešpektujú uvedené zákony a predpisy, za princípu cyklu manažmentu povodňových rizík. Stavby a plochy protipovodňovej ochrany by mali byť v územnom pláne stanovené ako verejnoprospešné stavby.

INUNDAČNÉ A ZÁPLAVOVÉ ÚZEMIA

Inundačné územie je podľa zákona o ochrane pred povodňami územie priľahlé k vodnému toku, ktoré je počas povodní zvyčajne zaplavované vodou vyliatou

z koryta. Inundačné územie smerom od koryta vodného toku vymedzuje záplavová čiara povodne vo vodnom toku, ktorá sa určuje:

- Výpočtom priebehu hladiny vody povodne so strednou pravdepodobnosťou výskytu, ktorej maximálny prietok odhadnutý ústavom sa dosiahne alebo prekročí priemerne raz za 100 rokov.
- Geodetickým meraním priebehu záplavovej čiary v čase kulminácie hladiny vody pri povodni, ktorej maximálny prietok ústav vyhodnotil ako prietok s dobou opakovania dlhšou ako priemerne raz za 50 rokov.
- Vymedzením medzihrádzového priestoru všetkých protipovodňových hrádzí na území kraja.

Záplavové územia storočnej vody Q_{100} je potrebné premietnuť do územných plánov miest a obcí. V záplavovom území Q_{100} (a teda aj Q_5, Q_{10} a Q_{50}) je potrebné prispôsobiť výstavbu adekvátnou protipovodňovou ochranou objektov ešte pred realizáciou, vlastnú výstavbu budov situovať nad hladinu Q_{100}. Výstavbu v záplavovom území Q_{100} je však potrebné podmieniť kladným stanoviskom správcu vodného toku, na základe predloženej projektovej dokumentácii. V záplavových územiach tisícročnej vody Q_{1000} je potrebné uvažovať s možnosťou výskytu povodňovej aktivity a v projektovej dokumentácii tomu patrične prispôsobiť aj technické riešenia. Pri územnom rozvoji je v kontexte ochrany pred povodňami potrebné zabezpečiť ochranu inundačného územia a vytvárať podmienky pre aktivity a opatrenia, resp. v zmysle stavebného zákona delegovať úlohy na miestne samosprávy.

PREVENTÍVNE OPATRENIA

Správca vodných tokov má vypracovaný investičný plán s návrhom lokalít pre zabezpečenie protipovodňovej ochrany a revitalizačné opatrenia. Jedná sa o Rozvojový program investícií, ktorý obsahuje menovitý zoznam pripravovaných stavieb zoradených podľa poradia naliehavosti a predpokladaných rozpočtových nákladov na najbližších päť rokov dopredu. V zmysle Rozvojového programu investícií sa na území kraja navrhujú investičné činnosti, ktoré sú uvedené v kapitole Vodné hospodárstvo.

Odtokové pomery
sú uvedené v kapitole Vodné hospodárstvo.

Mimoriadne účinnou súčasťou preventívnej prípravy na ochranu pred povodňami je vykonávanie povodňových prehliadok.

G.3 ŤAŽBA A DOBÝVANIE.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitole č. **11.**

G.3.1 VYMEDZENIE A VYZNAČENIE ÚZEMÍ A PRIESTOROV ŤAŽBY A DOBÝVANIA

Ťažba nerastných surovín patrí podľa odvetvovej klasifikácie ekonomických činností do sekundárneho sektora hospodárstva (priemysel). Ťažobný priemysel reprezentujú aktivity spojené s ťažbou a spracovaním nerastných surovín. Toto odvetvie je charakteristické tým, že činnosti s ním spojené, viac alebo menej, trvalo menia pôvodné prírodné prostredie, pretože každé ložisko nerastnej suroviny je nereprodukovateľné a po vyťažení nenahraditeľné. Ťažba nerastných surovín akoukoľvek formou a metódou sa nezaobíde bez zásahov do životného prostredia.

V riešenom území sa nachádzajú nasledovné ťažobné priestory v týchto kategóriách:

- Osvedčenie o výhradnom ložisku (8 lokalít).
- Prieskumné územia (5 lokalít a 2 plánované lokality).
- Dobývacie priestory (26 lokalít).
- Chránené ložiskové územia (39 lokalít).
- Ložiská nevyhradených nerastov (55 lokalít).

PRIESKUMNÉ ÚZEMIA

Lokalita	Nerast	Organizácia	Dátum platnosti od	Platnosť do
Pukanec	nerasty, z ktorých možno priemyselne vyrábať kovy - Au, Ag, Pb, Cu, Zn rudy	Prospech Slovakia, s.r.o.	05.02.2019	07.09.2025
Vlčany	geotermálna energia	RESTÁR & RESTÁR, s.r.o.	28.04.2014	28.04.2022
Tvrdomestice	hydrogeologický prieskum geotermálnych vôd	Duchjonka s.r.o.	19.11.2019	19.11.2023
Bruty	hydrogeologický prieskum podzemných vôd	MPconnect, s.r.o.	31.07.2015	31.07.2023
Rudno	Au-Ag, Cu-Pb-Zn rudy	Prospech Slovakia, s.r.o.	09.05.2017	09.05.2025
Dunajská streda-okolie	uhľovodíky	Bratislava Development Company, s.r.o.	plánovaná lokalita	
Diakovce	hydrogeologický prieskum	BEKOR s.r.o	plánovaná lokalita	

Zdroj: Štátny geologický ústav Dionýza Štúra

OSVEDČENIE O VÝHRADNOM LOŽISKU

Ložisko	Organizácia	Surovina	Nerast
Jedľové Kostoľany	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly
Ladice	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly
Žikava	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly
Hostie I	KAS, a. s.	nerudy	kremenec
Obid	ŠGÚDŠ Bratislava	energetické	hnedé uhlie
Horné Lefantovce	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly
Solčany	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly
Marcelová	Organizácia neurčená	nerudy	mineralizované I-Br vody

Zdroj: Štátny geologický ústav Dionýza Štúra

CHRÁNENÉ LOŽISKOVÉ ÚZEMIA

Ložisko	Organizácia	Surovina	Nerast	Využitie
Solčany	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Horné Lefantovce	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Žikava	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Ladice	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Jedľové Kostoľany	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Pukanec	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Závada	Roľnícke podielnické družstvo Závada	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Čierne Kľačany	IS-LOM s.r.o., Maglovec	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Marcelová	Organizácia neurčená	nerudy	mineralizované I-Br vody	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Pukanec	ŠGÚDŠ Bratislava	energetické	lignit	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Beladice	ŠGÚDŠ Bratislava	energetické	lignit	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Zlatno	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	kremenec	Ložisko s predpokladom využívania zásob

Ložisko	Organizácia	Surovina	Nerast	Využitie
Hontianske Trsťany	ALAS SLOVAKIA, s.r.o.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Horné Turovce	KAS, a.s.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Rybník nad Hronom	ČESATO, s.r.o.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Pohranice - Kolíňany	V.D.S. a.s.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Krnča	PORFIX Sand s. r. o.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Hostie	VÁHOSTAV-SK, a.s.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Obyce	KAS, a.s.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Obyce	Organizácia neurčená	stavebné	stavebný kameň	Ložisko so zastavenou ťažbou
Obid	ŠGÚDŠ Bratislava	energetické	hnedé uhlie	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Žirany - Žibrica	Calmit, spol. s r.o. - závod Žirany	nerudy	vápenec ostatný	Ťažené ložisko
Levice - Šiklóš	Organizácia neurčená	nerudy	dekoračný kameň	Ložisko so zastavenou ťažbou
Žirany - Žibrica	Calmit, spol. s r.o. - závod Žirany	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Súlovce	TOVO EU s.r.o.	stavebné	stavebný kameň	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Preseľany	Organizácia neurčená	stavebné	tehliarske suroviny	Ložisko so zastavenou ťažbou
Zlaté Moravce II	Wienerberger slovenské tehelne, spol. s r. o.	stavebné	tehliarske suroviny	Ťažené ložisko
Krnča	SLOVSKAL, s.r.o.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Levice - Zlatý Onyx	LEVITRADE, s.r.o.	nerudy	dekoračný kameň	Ťažené ložisko
Jelenec	Organizácia neurčená	stavebné	stavebný kameň	Ložisko so zastavenou ťažbou
Jelenec	Organizácia neurčená	nerudy	kremenec	Ložisko so zastavenou ťažbou
Semerovo	Organizácia neurčená	stavebné	tehliarske suroviny	Ložisko so zastavenou ťažbou
Volkovce	ALAS SLOVAKIA, s.r.o.	stavebné	štrkopiesky a piesky	Ložisko so zastavenou ťažbou
Machulince	Organizácia neurčená	stavebné	tehliarske suroviny	Ložisko so zastavenou ťažbou
Šoporňa	V.D.S. a. s.	stavebné	štrkopiesky a piesky	Ťažené ložisko
Mojzesovo	Organizácia neurčená	stavebné	tehliarske suroviny	Ložisko so zastavenou ťažbou
Pukanec	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	žiaruvzdorné íly	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Kolíňany	Organizácia neurčená	nerudy	vápenec ostatný	Ložisko s predpokladom využívania zásob
PZZP - Ivanka pri Nitre - Golianovo	ENGAS s. r. o.	energetické	horľavý zemný plyn	Ťažené ložisko

Zdroj: Štátny geologický ústav Dionýza Štúra

DOBÝVACIE PRIESTORY

Ložisko	Organizácia	Surovina	Nerast	Využitie
Rybník nad Hronom	ČESATO, s.r.o.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Horné Turovce	KAS, a.s.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Hontianske Trsťany	ALAS SLOVAKIA, s.r.o.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Pohranice - Kolíňany	V.D.S. a.s.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Marcelová	Organizácia neurčená	nerudy	mineralizované I-Br vody	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Mojzesovo	Organizácia neurčená	stavebné	tehliarske suroviny	Ložisko so zastavenou ťažbou
Jelenec	Organizácia neurčená	nerudy	kremenec	Ložisko so zastavenou ťažbou
Hostie	VÁHOSTAV-SK, a.s.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Čierne Kľačany	IS-LOM s.r.o., Maglovec	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko

Ložisko	Organizácia	Surovina	Nerast	Využitie
Žirany - Žibrica	Calmit, spol. s r.o. - závod Žirany	nerudy	vápenec ostatný	Ťažené ložisko
Obyce	Organizácia neurčená	stavebné	stavebný kameň	Ložisko so zastavenou ťažbou
Obyce	KAS, a.s.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Závada	Roľnícke podielnické družstvo Závada	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Súlovce	TOVO EU, s.r.o.	stavebné	stavebný kameň	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Semerovo	Organizácia neurčená	stavebné	tehliarske suroviny	Ložisko so zastavenou ťažbou
Zlaté Moravce II	Wienerberger slovenské tehelne, spol. s r. o.	stavebné	tehliarske suroviny	Ťažené ložisko
Preseľany	Organizácia neurčená	stavebné	tehliarske suroviny	Ložisko so zastavenou ťažbou
Volkovce	ALAS SLOVAKIA, s.r.o.	stavebné	štrkopiesky a piesky	Ložisko so zastavenou ťažbou
Levice - Zlatý Onyx	LEVITRADE,s.r.o.	nerudy	dekoračný kameň	Ťažené ložisko
Krnča	SLOVSKAL, s.r.o.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Krnča	PORFIX Sand s. r. o.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Jelenec	Organizácia neurčená	stavebné	stavebný kameň	Ložisko so zastavenou ťažbou
Šoporňa	V.D.S. a.s.	stavebné	štrkopiesky a piesky	Ťažené ložisko
PZZP - Ivanka pri Nitre - Golianovo	ENGAS, s.r.o.	energetické	podzemné zásobníky zemného plynu	Ťažené ložisko
Žirany - Žibrica	Calmit, spol. s r.o. - závod Žirany	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Machulince	Organizácia neurčená	stavebné	tehliarske suroviny	Ložisko so zastavenou ťažbou

Zdroj: Štátny geologický ústav Dionýza Štúra

SCHÉMA
ŤAŽBA A DOBÝVANIE

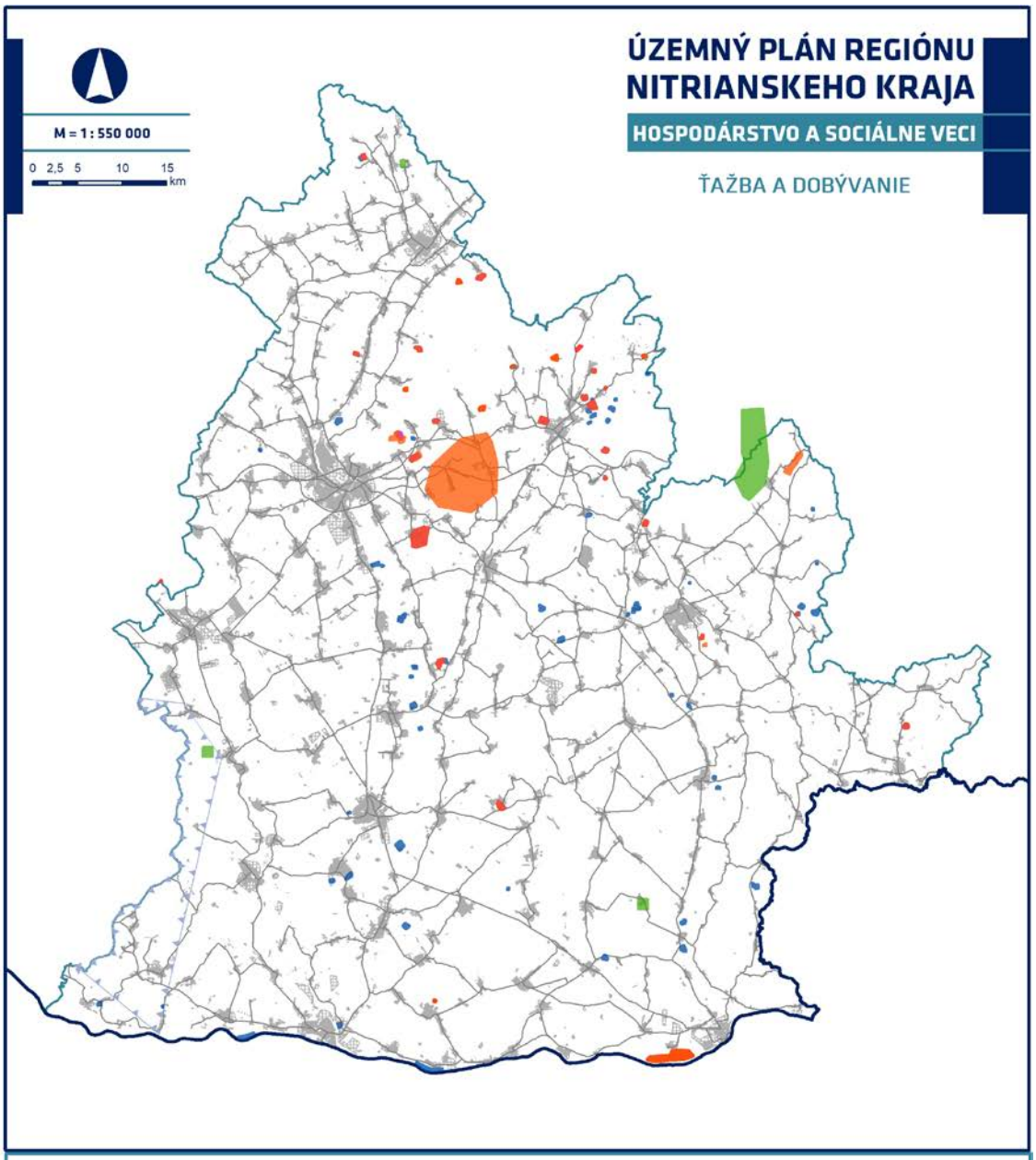

G.3.2 DÔSLEDKY A TECHNICKÉ ZABEZPEČENIE PREDPOKLADANEJ ŤAŽBY NERASTOV

Medzi najvážnejšie dôsledky ťažby patrí vytvorenie veľkých vydobytých priestorov v podzemí a na povrchu. S tým sú spojené prejavy ako sadanie a prepadávanie územia, vytváranie bezodtokových depresií, aktivácia geodynamických javov, predovšetkým svahových deformácií.

Nepriaznivými dopadmi na životné prostredie sú aj odvodňovanie horninových komplexov, zníženie výdatnosti a kapacity využívaných zdrojov, nahromadenie veľkého množstva zostatkových materiálov s obsahom kontaminantov na haldách a odkaliskách. Táto činnosť je spojená s viacerými sekundárnymi procesmi, ako sú vertikálne prípadne i horizontálne pohyby a následné zmeny terénu - poklesy územia, prepadliská, zosuny.

Ďalším problémom je kontaminácia povrchových a podzemných vôd niektorými vysoko mineralizovanými banskými vodami alebo vodami a výluhmi z háld a odkalísk. Do povrchových tokov sa z týchto zdrojov dostávajú nebezpečné látky, jednak v rozpustnom aj pevnom stave. Usadzujú sa v korytách potokov, postupne sa rozpúšťajú, čo spôsobuje dlhodobé zvýšenie obsahu nežiadúcich látok. Zisťujú sa v usadeninách potokov (aktívne riečne sedimenty).

Značné nebezpečenstvo spôsobuje najmä zvetrávanie sulfidov, kedy dochádza k acidifikácii pôd a vôd. Tieto prejavy možno pozorovať aj vo väčších vzdialenostiach od ložiskovej oblasti v alúviálnych náplavoch riek a potokov. Uvedené zmeny prebiehajú nepravidelne, v rôznych časových úsekoch po skončení ťažobnej činnosti a ich negatívne dopady sa môžu prejaviť náhle s katastrofickými dopadmi na životné prostredie.

Banskou činnosťou dochádza tiež k premiestňovaniu hornín z podzemia, mnohokrát s vyššou prírodnou rádioaktivitou. Vytekajúce banské vody môžu mať zvýšenú rádioaktivitu, čo má tiež negatívny vplyv na životné prostredie.

Odvetvie ťažby nerastných surovín sa musí riadiť najmä zákonom č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon), vyhláškou MŽP SR č. 51/2008 Z. z., ako aj zákonom č. 44/1988 o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení neskorších predpisov. Geologický zákon upravuje podmienky projektovania, vykonávania, vyhodnocovania a kontroly geologických prác, pôsobnosť štátnej geologickej správy a prípadné sankcie za porušenie ustanovení tohto zákona.

Z hľadiska ďalšieho rozvoja územia kraja je potrebné zabezpečiť ekologickú a environmentálne prijateľnú revitalizáciu území s pozostatkami ukončenej banskej ťažby a podporovať sanáciu a rekultiváciu opustených ťažobní, lomov a území dotknutých výraznou ťažbou nerastných surovín s cieľom ich začlenenia do prírodnej alebo kultúrnej krajiny, resp. umožniť ich opätovné využitie na nové inovačné aktivity.

H. DOPRAVA A TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA.

H.1 NÁVRH KONCEPCIE VEREJNÉHO DOPRAVNÉHO VYBAVENIA REGIONÁLNEHO VÝZNAMU.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitole č. 13.

Návrh koncepcie verejného dopravného vybavenia regionálneho významu Nitrianskeho kraja pozostáva zo siedmych módov, horizontálne (geograficky) sa prepájajúcich v území kraja a vertikálne (systémovo) na seba nadväzujúcich.

- Letecká doprava.
- Železničná doprava.
- Vodná doprava.
- Intermodálna nákladná doprava.
- Cestná doprava.
- Cyklistická doprava.
- Verejná doprava.

H.1.1 LETECKÁ DOPRAVA

Na území kraja sa nachádza celkovo 12 letísk, heliport v krajskom meste Nitra a tiež letecké pozemné zariadenia, z ktorých ochranných pásiem, prekážkových rovín a plôch letísk, vyplývajú pre územie kraja viaceré obmedzenia územno – technického charakteru.

Z ochranných pásiem a prekážkových rovín letísk, plôch letísk, letísk pre letecké práce v poľnohospodárstve, heliportov a leteckých pozemných zariadení, vyplývajú viaceré územno – technické obmedzenia. Uvedené sú v kapitole I.2.1 Ochranné pásma.

H.1.1.1 CHARAKTERISTIKA LETECKEJ DOPRAVY

MEDZINÁRODNÉ A VNÚTROŠTÁTNE LETISKÁ

Verejné, medzinárodné letisko Nitra je určené pre nepravidelnú leteckú dopravu s dennou prevádzkou. Dráha je dlhá 1080 m v šírkach 50 a 100 m s trávnatým povrchom. Je uspôsobená pre prevádzku lietadiel do maximálnej vzletovej hmotnosti 5 600 kg.

Tabuľka : Prehľad letísk

Názov letiska	kód ICAO *)	Okres	Povolený druh leteckej prevádzky		Rozhodnutie o vyhlásení ochranných pásiem
Nitra	LZNI	NR	medzinárodné	verejné	rozhodnutie Leteckého úradu SR č. 3151/313-1097-OP/2008 zo dňa 23.03.2009.
Nové Zámky	LZNZ	NZ	vnútroštátne	verejné	rozhodnutie Dopravného úradu č. 3651/2015/ROP-014-OP/20357 zo dňa 01.04.2015.
Šurany	LZSY	NZ	vnútroštátne	neverejné	Predpis L 14 Letiská . I. zväzok - Navrhovanie a prevádzka letísk.

Zdroj: Dopravný úrad SR

**) Medzinárodná organizácia pre civilné letectvo (angl. International Civil Aviation Organization, ICAO), je špecializovaným úrad Spojených národov, ktorý kodifikuje princípy a techniky*

medzinárodnej leteckej navigácie a zabezpečuje plánovanie a rozvoj medzinárodnej leteckej dopravy k zaisteniu bezpečnosti a systematickému rastu tejto oblasti.

Významné vnútroštátne letiská kraja sú lokalizované pri Nových Zámkoch a Šuranoch, obe s dennou prevádzkou.

Letisko Nové Zámky je verejné vnútroštátne letisko. Slúži pre motorovú aj bezmotorovú leteckú prevádzku.

Letisko Šurany je neverejné vnútroštátne letisko s trávnatým povrchom. Slúži pre motorovú leteckú prevádzku najmä pre UL a pre lietadlá do maximálnej vzletovej hmotnosti 2 700 kg.

Najbližšie medzinárodné letisko TEN-T s pravidelnou prepravou osôb a nákladov sa nachádza v Bratislave (Letisko M. R. Štefánika) a tiež v Budapešti (Medzinárodné letisko Ferenca Liszta Budapešť). Väčšina obcí kraja vykazuje po cestnej sieti rýchlejšiu dopravnú dostupnosť k Bratislave, s výnimkou južných a juhovýchodných častí okresov Komárno, Nové Zámky a Levice. Tie spádujú k letisku v Budapešti.

LETISKÁ PRE LETECKÉ PRÁCE V POĽNOHOSPODÁRSTVE

Dopravný úrad eviduje aj deväť letísk pre letecké práce v poľnohospodárstve, ktoré sa nachádzajú v obciach Ludanice, Nemčice, Pohronský Ruskov, Šalgovce – Orešany, Tekovský Hrádok, Veľké Janíkovce, Veľké Ripňany a Zemné.

Tabuľka: Prehľad letísk pre letecké práce v poľnohospodárstve

názov letiska	okres	povolený druh leteckej prevádzky	Rozhodnutie o vyhlásení ochranných pásiem
Chotín	TO	Letecké práce v poľnohospodárstve	Rozhodnutie Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-163/84 zo dňa 27.12.1984.
Ludanice	TO	Letecké práce v poľnohospodárstve	Rozhodnutie Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-194/85 zo dňa 28.12.1985.
Nemčice	TO	Letecké práce v poľnohospodárstve	Rozhodnutie Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-171/84 zo dňa 27.12.1984.
Pohronský Ruskov	LV	Letecké práce v poľnohospodárstve	Rozhodnutím Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-150/86 zo dňa 02.12.1986.
Šalgovce - Orešany	TO	Letecké práce v poľnohospodárstve	Rozhodnutie Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-160/85 zo dňa 20.11.1985.
Tekovský Hrádok	LV	Letecké práce v poľnohospodárstve	Rozhodnutie Štátnej leteckej Inšpekcie zn. 1-169/84 zo dňa 27.12.1984.
Veľké Janíkovce	NR	Letecké práce v poľnohospodárstve	Rozhodnutie Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-74/82 zo dňa 24.9.1982
Veľké Ripňany	TO	Letecké práce v poľnohospodárstve	Rozhodnutie Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-140/86 zo dňa 17.10.1986.
Zemné	NZ	Letecké práce v poľnohospodárstve	Rozhodnutie Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-37/88 zo dňa 12.5.1988.
Čab	*NR*	*Letecké práce v poľnohospodárstve mimo prevádzky*	*Zrušené*
Dvory nad Žitavou	*NZ*	*Letecké práce v poľnohospodárstve mimo prevádzky*	*Zrušené*

Zdroj: Dopravný úrad SR

V súpise sú zahrnuté aj bývalé letiská pre letecké práce v poľnohospodárstve Dvory nad Žitavou a Čab, ktoré sú však Dopravným úradom evidované ako letiská len z dôvodu, že vlastníci vzletových a pristávacích dráh nepožiadali o zmenu účelu užívania stavieb letísk.

V roku 2016 boli zrušené ochranné pásma Letiska Plášťovce a toto letisko bolo Dopravným úradom vyradené aj zo zoznamu letísk.

Plochy Jasová a Plášťovce sú pôvodne letiskami pre letecké práce v poľnohospodárstve, ktoré však už nedisponujú ani ochrannými pásmami (Jasová od roku 2012, Plášťovce od roku 2016), ani kolaudačným rozhodnutím s účelom pre vykonávanie akejkoľvek leteckej prevádzky, ani platným povolením na prevádzkovanie letiska. Z tohto dôvodu ich nie je možné používať na leteckú prevádzku a nie sú považované za letisko.

ŠPORTOVÉ LETISKÁ

V kraji sa nachádza 10 lokalít s plochami pre potenciálny rozvoj leteckej dopravy. Ide o plochy na území obcí Jasová, Bojná, Horné Obdokovce, Horný Jatov, Choča, Kamenný most, Plášťovce, Šarovce, Vráble a Želiezovce.

Hoci ich nie je možné považovať v zmysle platnej legislatívy SR za športové letiská, keďže nemajú vydaný súhlas so zriadením letiska, nemajú vydané povolenie na prevádzkovanie letiska a nespĺňajú ani požiadavky, ktoré sa v zmysle platných predpisov pre letisko vyžadujú, vzhľadom na vybudované plochy či zariadenia disponujú potenciálom pre vzlety a pristátia lietajúcich športových zariadení a výhľadovo aj pre etablovanie lietajúce autá typu „aeoromobil". Podmienky ich pre použitie a prevádzkovanie je potrebné stanoviť v rozhodnutí Dopravného úradu SR.

Plochy pre vzlety a pristátia lietajúcich športových zariadení sú neverejné a registruje ich Slovenská letecká federácia. Ide o vzletovú a pristávaciu plochu Kamenný most a Želiezovce. Pre tieto plochy však nie sú určené žiadne podmienky pre ich použitie, ktoré platná legislatíva vyžaduje a teda z nich nie je Dopravným úradom povolené vykonávanie leteckej prevádzky. Na vzlety a pristátia lietadiel sa používajú iba dočasne alebo príležitostne, rovnako tak na vzlety a pristátia lietajúcich športových zariadení.

HELIPORTY A PLOCHY VRTUĽNÍKOV

Heliport Fakultnej nemocnice Nitra je neverejný, vnútroštátny a vyvýšený heliport; ochranné pásma sú určené rozhodnutím Dopravného úradu č. 1169/2019/ROP-030-OP/14009-MK zo dňa 23.05.2019.

Letecké pozemné zariadenie - všesmerový rádiový maják D-VOR a merač vzdialeností DME – Nitra D-VOR/DME NIT, ochranné pásma sú určené rozhodnutím Leteckého úradu Slovenskej republiky č. 313-636-OP/2001-2968 zo dňa 18.06.2001.

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádzajú plochy verejného záujmu pre vrtuľníky vrtuľníkovej záchrannej zdravotnej služby v mestách Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Topoľčany, Šaľa, Šahy. Prevádzkovateľom týchto plôch je spoločnosť AIR - TRANSPORT EUROPE so sídlom v Poprade.

H.1.1.2 KONCEPCIA ROZVOJA LETECKEJ DOPRAVY

Vzhľadom na rastúcu ekonomickú aktivitu mesta Nitra, najmä s väzbou na zahraničných investorov, je možné očakávať zvýšený dopyt po tomto druhu leteckej dopravy.

V Nitrianskom samosprávnom kraji sa predpokladajú nasledovné rozvojové zámery:

- Na letisku Nitra sa uvažuje zavedenie nepravidelnej civilnej medzinárodnej leteckej prevádzky lietadlami pre 20-30 cestujúcich. Pre tento účel bude potrebné priestorovo uvažovať s vybudovaním spevnenej VPD v dĺžke 1800 m. Pri Letisku Nitra prebieha v súčasnosti na Dopravnom úrade konanie o zmene dennej prevádzky na dennú a nočnú prevádzku.
- Územný plán mesta Komárno uvažuje s vytvorením letiska. Medzi územiami Čerhát a Nová Stráž je rezervovaná plocha pre realizáciu areálu a zariadení nového letiska Komárno. Vzhľadom na zvyšujúcu sa dostupnosť športového a súkromného letectva, ako aj objavujúce sa prototypy lietajúcich automobilov, je potrebné výhľadovo túto plochu rezervovať (vrátane dodržania ochranných a bezpečnostných pásiem) a po preverení s príslušnými úradmi letisko realizovať. Letisko je možné využívať aj na poľnohospodárske účely.
- Výhľadovo je možné využívať poľnohospodárske letiská na malú a nepravidelnú verejnú leteckú dopravu pre cca 4 osoby (aerotaxi). Do úvahy môžu pripadať len existujúca letiská so zázemím (hangáre, sklady PHM

a pod.) za predpokladu, že parametre letiska a VPD sa prebudujú na letové vlastnosti lietadiel, ktoré ho budú využívať.

V rámci rozvoja leteckej dopravy je potrebné, aby štát venoval zvláštnu pozornosť a ochranu letísk a plôch pre vzlety a pristátia (PVP) ľahkých športových zariadení s VPD dĺžky 600 m a viac. Tieto VPD môžu slúžiť v rámci systému civilnej ochrany ako oporné body pri živelných pohromách (povodne, lesné požiare a pod.), na záchranu životov a ochranu majetku. Tento druh letísk a PVP by bolo potrebné zahrnúť do systému a štruktúry zariadení civilnej ochrany štátu. Okrem toho môžu slúžiť aj pre účely obrany štátu ako dočasné a núdzové plochy pre vzlety a pristátia vojenských lietadiel.

V rámci riešených projektov siedmeho rámcového programu EU pre roky 2007-2013 sa ako perspektívny koncept budúceho rozvoja dopravy rozpracovávala aj osobná letecká preprava PATS (Personal Air Transport Systems). Koncept predpokladá vyššie uplatnenie PPlane (Personal Plane), teda lietadiel do 8 cestujúcich, ktoré majú vyplniť medzeru medzi lietadlami všeobecného letectva „general aviation“ (2 až 4 miestne) a lietadlami leteckej dopravy „air transport“.

Viacero podporených EU projektov poukázalo na potenciu rastu leteckej dopravy na vzdialenosti 500 až 1000 km, priamo medzi koncovými bodmi trasy ("door-to-door"). A to lietadlami pre menší počet cestujúcich. Výhod je viacero, či už alternatíva k čoraz zahustenejšej pozemnej infraštruktúre, rýchlejšia preprava bez zdržaní vo vybavovacom procese, či prestupov v „Air Transport“-e. K doteraz známym dvom hraničným prístupom využívania vzdušného priestoru tak v blízkej budúcnosti môže pribudnúť aj tento typ dopravy. Limitmi sú zatiaľ vhodné stredne ťažké lietadlá, či autonómne lietajúce systémy. Z perspektívneho pohľadu nutnou podmienkou sú preto aj letiská so vzletovými pristávacími dráhami dĺžky od 800 m.

V lokalitách, kde je vyššia aglomerácia obyvateľstva, resp. dopyt priemyselných prevádzok, je potrebné zachovať a podporovať súčasné tzv. malé športové letiská. V regióne je preto táto doprava výsostne dôležitá a zmysluplná. V tomto duchu, ako aj podľa vyjadrenia Štátnej leteckej inšpekcie Bratislava, sa na letisku Nitra uvažuje so zavedením nepravidelnej civilnej medzinárodnej leteckej prevádzky lietadlami pre 20-30 cestujúcich. Pre tento účel je potrebné uvažovať so spevnením trávnatej plochy v dĺžke 1800 m.

Výhľadovo je možné, po stavebno-technických úpravách, využívať aj letiská pre letecké práce na malú a nepravidelnú verejnú leteckú dopravu. Do úvahy môžu pripadať len existujúce letiská s objektmi (hangáre, sklady PHM a pod.) za predpokladu, že parametre letiska a VPD sa prebudujú na letové vlastnosti lietadiel, ktoré ho budú využívať.

SCHÉMA
LETISKÁ A LETECKÁ DOPRAVA

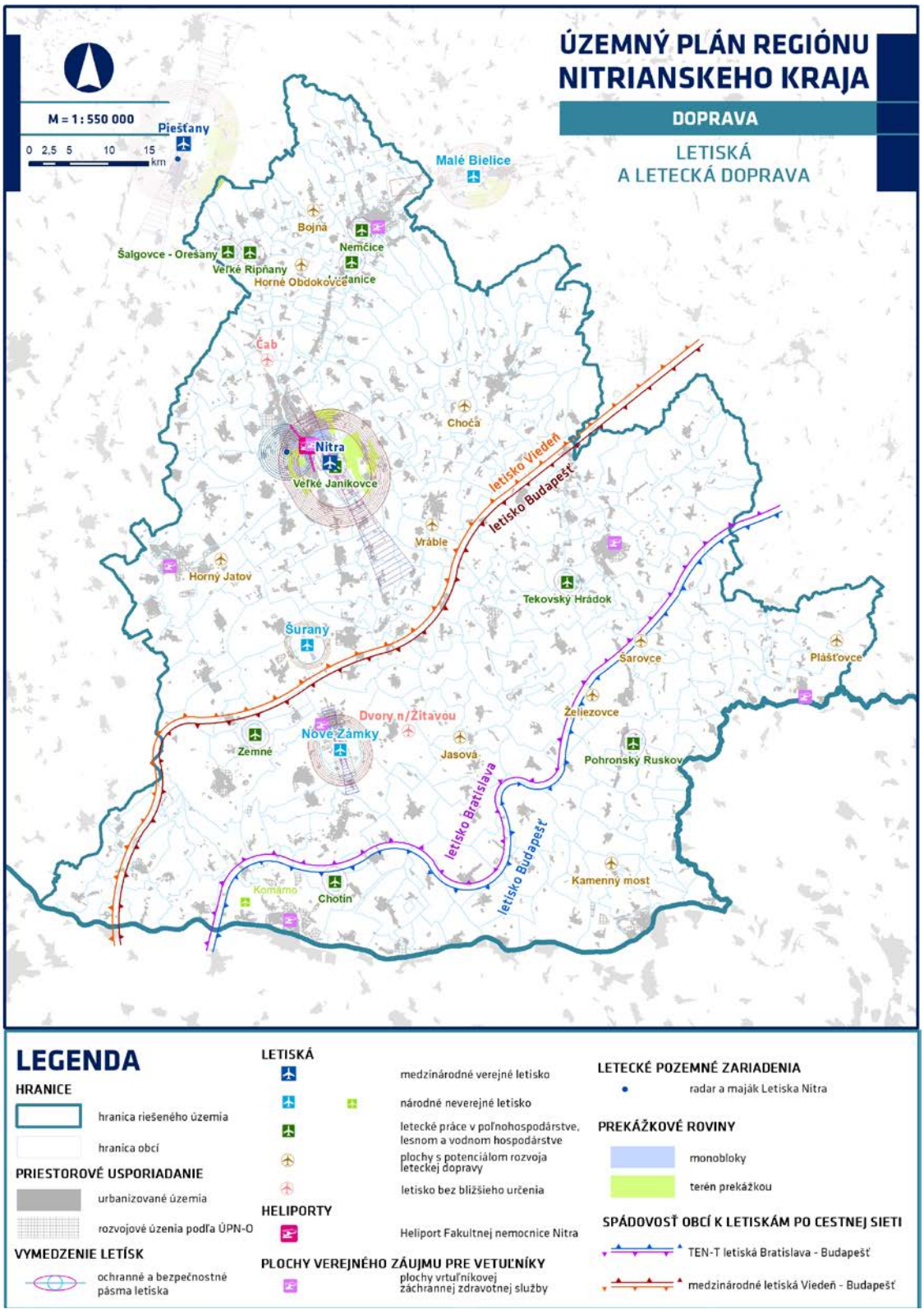

H.1.2 ŽELEZNIČNÁ DOPRAVA

Výstavbu, ako aj prevádzku železníc upravuje Zákon č. 164/1996 Z. z. zaradení železničnej dráhy do príslušnej kategórie dráhy a o zmenách tohto zaradenia rozhoduje príslušný dráhový správny úrad po dohode s Ministerstvom obrany Slovenskej republiky s výnimkou ustanovenia § 70. V zmysle zákona č. 513/2009 Z. z. o dráhach ich tvoria železničné trate dvoch skupín, hlavné a vedľajšie. Samostatnú skupinu predstavujú vlečky.

Z územnoplánovacieho pohľadu regionálnej úrovne tvoria tieto trate dopravné koridory NSK o celkovej dĺžke viac ako 550 km, pričom 113 km je z toho dnes nevyužívaných, t.j. mimo prevádzky.

- Hlavné trate 280 km.
- Vedľajšie trate 271 km.

Tvar železničnej siete kraja sleduje hlavné osi urbanistického osídlenia kraja. Plošne pokrýva väčšinu územia kraja. Technické parametre jestvujúcich tratí však nie sú na vysokej úrovni a nedovoľujú vyššie jazdné rýchlosti a tým aj intenzívnejšiu ponuku dopravy. Tento fakt má za následok prudký presun cestujúcich na verejnú autobusovú dopravu a individuálnu automobilovú dopravu a zníženie požiadaviek na železničnú dopravu.

V súčasnosti neexistuje pravidelná osobná preprava na úsekoch železničných tratí Lužianky – Radošina (súčasť trate 123), Šaľa – Neded (súčasť trate 124A) a na zrušenej trati v úseku Komárno – Kolárovo (súčasť trate 124A).

Tabuľka : Hlavné trate na území regiónu

kategória	km	od	do	Č. CP trate	e.č. trate	Poznámky o pripravovaných zmenách
1	148,963	Štúrovo štátna hranica HU	Bratislava hl. stanica	130 A	120	modernizácia V160km/h
1	33,417	Komárno štátna hranica HU	Nové Zámky	135 B	120	-
2	116,67	Hronská Dúbrava	Palárikovo	151 A	123	-
2	113,751	Prievidza	Nové Zámky	140 C	122	-
2	4,562	Jelšovce	Zbehy	140 D	122	-
2	26	Nitra	Šurany	140 C	122	príprava elektrifikácie
2	-	Lužianky	Leopoldov	141 A	123	príprava elektrifikácie

Tabuľka : Vedľajšie trate na území regiónu

kategória	km	od	do			
2		Kozárovce	Lužianky	141 A	123	-
2	53,078	Komárno	Dunajská Streda	131 A	124	-
3	39,048	Zlaté Moravce/Topoľčianky	Úľany nad Žitavou	151 B	123	-
3	52,324	Štúrovo	Levice	152	119	-
3	45,141	Čata	Zvolen	153	119	-
4	21,496	Zbehy	Radošina	142 C	123	zastavená doprava
4	18,939	Neded	Šaľa	134 C	124	zastavená doprava
4	25,811	Komárno	Kolárovo	136 B	124	zastavená doprava

Železničná doprava pokrýva väčšinu územia kraja, avšak technické parametre nedovoľujú intenzívnejšiu ponuku dopravy. Regionálne železničné trate majú veľký rozvojový potenciál za predpokladu ich modernizácie, ako hlavne zrýchlenie dopravy, zvýšenie početnosti spojení a modernizácie vozového parku a pod. Taktiež sa vzhľadom na agendu klimatickej zmeny a ekologizácie dopravy očakáva alokovanie finančných prostriedkov pre rozvoj tejto dopravy. Ľudstvo čaká opäť storočie železníc. V súčasnosti je na území NSK prevádzkovaných 6 železničných tratí, ktoré sú v majetku a správe Železníc Slovenskej republiky.

H.1.2.1 CHARAKTERISTIKA ŽELEZNIČNÝCH TRATÍ

Trať č. 119

- Úsek Hokovce – Šahy, jednokoľajná neelektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V = 70 km/h.
- Úsek Čata – Šahy, jednokoľajná neelektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V = 70 km/h.
- Úsek Levice – Čata – Štúrovo, jednokoľajná, neelektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V = 80-90 km/h.

Trať č. 120

- Úsek Bratislava – Galanta – Nové Zámky, dvojkoľajná, elektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V= 120km/h, ktorá je súčasťou medzinárodného koridoru č.- IV. Výhľadovo sa predpokladá jej modernizácia na rýchlosť 160 km/h.
- Úsek – Komárno – Nové Zámky, jednokoľajná, elektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V = 100km/h. Trať je stabilizovaná.

Trať č. 121

- Úsek Palárikovo – Šurany – Úľany nad Žitavou – Levice – Kozárovce, jednokoľajná elektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V = 80 – 100 km/h.

Trať č. 122

- Úsek Šurany – Nové Zámky, jednokoľajná, elektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V = 100km/h.
- Úsek Šurany – Lužianky – Topoľčany - jednokoľajná, neelektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V = 100 km/h.,

Trať č. 123

- Úsek Leopoldov - Lužianky, jednokoľajná neelektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V = 100 km/h.
- Úsek Zbehy – Radošina, jednokoľajná neelektrifikovaná trať, zjednodušené riadenie vlakovej dopravy, povolená rýchlosť V = 60km/h.
- Úsek Topoľčianky – Úľany nad Žitavou, jednokoľajná, neelektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V = 60 – 80 km/h.
- Úsek Kozárovce – Dražovce, jednokoľajná neelektrifikovaná trať, zjednodušené riadenie vlakovej dopravy, povolená rýchlosť V = 60 – 70 km/h. Úsek Dražovce – Lužianky bol pre stavbu priemyselného areálu Nitra – Sever (Jaguar – Landrover) zrušený. Celý úsek sa bude posudzovať pre ďalšie využitie pre dopravnú obsluhu územia. Pre zabezpečenie fungovania tejto trate a jej opätovné uvedenie do prevádzky bude potrebné riešiť nové prepojenie Dražovce – Jelšovce.

Trať č. 124A

- Úsek Dunajská Streda – Komárno, jednokoľajná, neelektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V = 80 km/h, predpokladá sa postupné zdvojkoľajňovanie v smere od Bratislavy.
- Úsek Komárno – Kolárovo, jednokoľajná, neelektrifikovaná trať, povolená rýchlosť V = 40 km/h, Trať je zrušená.
- Úsek Šaľa - Neded, jednokoľajná neelektrifikovaná trať, zjednodušené riadenie vlakovej dopravy, povolená rýchlosť V = 60 km/h. Celý úsek sa bude posudzovať pre ďalšie využitie pre dopravnú obsluhu územia.

Ochranné a bezpečnostné pásma železničnej dopravy sú uvedené v kapitole I.2.1 Ochranné pásma.

SCHÉMA
ÚZEMNÉ USPORIADANIE ŽELEZNIČNÝCH DRÁH

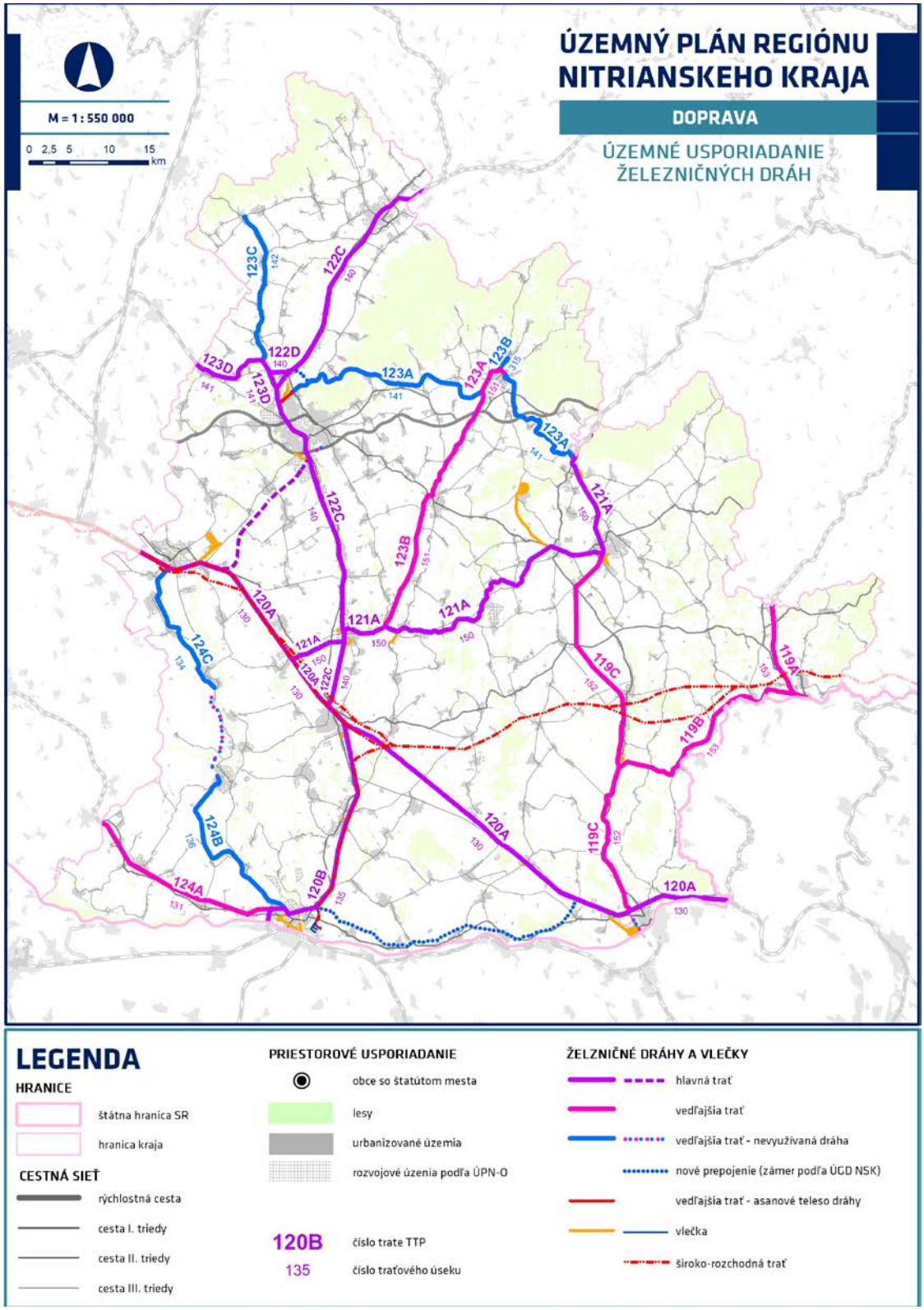

H.1.2.2 KONCEPCIA ROZVOJA ŽELEZNIČNEJ DOPRAVY

Návrh železničnej dopravy predpokladá podľa plánov ŽSR modernizáciu a opravu viacerých železničných tratí. Plánovaná je obnova, resp. výstavba nových úsekov, ktoré by mala doplniť existujúcu sieť a zlepšiť obsluhu územia železničnou dopravou.

Základná pozornosť sa v NSK orientuje prioritne trati č. 120 Bratislava – Nové Zámky – Štúrovo, ktorá je dominantnou v celom regióne. Územne, kapacitne aj výkonmi. Plánovaná modernizácia tohto IV. železničného koridoru zo štátnej hranice SR/ČR cez Bratislavu a Štúrovo až po štátnu hranicu s Maďarskom, je riešená podľa Štúdie realizovateľnosti IV. Paneurópskeho železničného koridoru štátna hranica ČR/SR - Kúty - Bratislava - Nové Zámky - Štúrovo/Komárno - štátna hranica SR/MR.

Využívanie existujúcich lokálnych a regionálnych tratí bolo v poslednej dobe viac orientované na rušenie tratí a prenajímanie pozemkov na rozvoj cyklotrás. Príklady z viacerých častí Slovenska však ukázali, že uvedený trend by mal byť opačný. Potrebná je intenzifikácia, dobudovávanie infraštruktúry a opätovné uvedenie nevyužívaných tratí do prevádzky. Elektrifikovaná železničná doprava je jedna z najekologickejších druhov mobility. Nepodlieha zápcham, je bezpečná a rýchla. Zámerom rozvoja je prehodnotenie týchto nevyužívaných úsekov a ich využitie, prípadne doplnenie tratí na ucelené trasy. V súvislosti so zavádzaním integrácie v prímestskej hromadnej doprave je potrebné využiť regionálne trate pre tento účel.

H.1.2.3 PLÁNOVANÉ PROJEKTY NA EXISTUJÚCEJ ŽELEZNIČNEJ SIETI

H.1.2.3.1 OPTIMALIZÁCIA A MODERNIZÁCIA ŽELEZNIČNÝCH TRATÍ

TRAŤ BRATISLAVA – DUNAJSKÁ STREDA – KOMÁRNO

Navrhnutá je optimalizácia železničnej trate Bratislava – Dunajská Streda – Komárno, s čiastočným zdvojkoľajnením v niektorých úsekoch a elektrifikáciou v celej dĺžke trate. Zámer je vo fáze spracovávania štúdie (Štúdia uskutočniteľnosti pre zvýšenie priepustnosti trate Bratislava – Dunajská Streda – Komárno) [46]. Problémom trate je zlý technický stav, vyčerpaná kapacita v špičkových časoch a zastaralé staničné zabezpečovacie zariadenia.

Štúdia uskutočniteľnosti o zdvojkoľajnení železničnej trate Bratislava – Dunajská Streda – Komárno bude vypracované v 2 alternatívach, pričom najvhodnejšie riešenie by malo byť to s najvyššou návratnosťou. Alternatíva „E“ bude uvažovať s elektrifikáciou trate a alternatíva „S“ s výstavbou traťovej spojky v Komárne. Cestovná rýchlosť sa u osobných vlakov momentálne pohybuje okolo 45 km/h, v prípade regionálnych expresov môže v časti trasy dosiahnuť až 60 km/h. Štúdia má za úlohu pojednávať o zvýšení traťovej rýchlosti na 120 km/h až 160 km/h, avšak iba v miestach, kde nie je potrebné uvažovať s preložkou trate.

TRAŤ PRIEVIDZA – JELŠOVCE

Pre projekt optimalizácie trate Prievidza – Jelšovce je spracovaná štúdia uskutočniteľnosti.

Štúdia sa zaoberá troma variantami možného riešenia. Variant „0“ (scenár bez projektu), Variant „1“ (modernizácia zabezpečovacích zariadení a zavedenie centrálneho riadenia dopravy na trati Prievidza – Jelšovce) a Variant „2“ (úprava traťových pomerov na rýchlosť v = 120 km/h a modernizácia zabezpečovacích zariadení so zavedením centrálneho riadenia dopravy na trati Prievidza – Jelšovce). Variant 2 je ako preferovaný variant z hľadiska ekonomických ukazovateľov (ENPV, ERR a B/C) najprínosnejší, a zároveň prináša za celé hodnotiace obdobie takmer 2-násobok celospoločenských prínosov. Aj z hľadiska dopravno-technologického je

[46] *Zdroj: https://www.zsr.sk/pre-media/vyjadrenie-media/2018/april/trat-ba-ds-komarno-zdvojkolajnenie.html -*

praktickejšia realizácia projektu vo Variante 2 a to najmä z pohľadu prevádzkových obmedzení predovšetkým pre cestujúcu verejnosť, ale taktiež aj pre prevádzkovateľa dopravy na predmetnej trati a taktiež pre manažéra infraštruktúry.

Predpokladaná doba ukončenia výstavby pre Variant 1 (žltý FIDIC) je apríl 2024. Pre variant 2 je predpokladaná doba ukončenia výstavby (žltý FIDIC) marec 2027 alebo (červený FIDIC) jún 2029.

V katastrálnom území Nové Zámky sa nachádza pracovisko rušňového depa a opravovne vozňov, kde Železničná spoločnosť Slovensko, a.s. plánuje výstavbu modernej technologickej stavby - technicko - hygienickej údržby železničných koľajových vozidiel.

TRAŤ Č. 119

Trať Zvolen osobná stanica /mimo/ - Dudince /mimo/ - Šahy (TTP: 119 A, KCP: 153):

- Zvýšenie traťovej rýchlosti zo 70 na 80 km/h, možno predpokladať nezmenené trasovanie, avšak vízia železníc do roku 2030 predpokladá so zvýšením rýchlosti na 120 km/h, čo môže mať vplyv na zmeny trasovania.

Trať Šahy - Čata (TTP: 119B, KCP: 153):

- Zvýšenie najvyššej traťovej rýchlosti zo 70 km/h na 80 km/h.

Trať Levice- Štúrovo (TTP: 119 C, KCP: 152):

- Zvýšenie najvyššej traťovej rýchlosti z 90 km/h na 100 km/h.
- Revitalizácia, elektrifikácia vo výhľade, ale ako nenávratná investícia má nízku prioritu.
- Pomerne častý výskyt sídel popri trati, v úseku (Štúrovo – Čata, 80km/h).

TRAŤ Č. 120

Trať Szob HU /mimo/ - Štúrovo št. hr. - Štúrovo - Šaľa - Bratislava hl. st. /mimo/ (TTP: 120 A, KCP: 130):

- Modernizácia železničnej trate na rýchlosť do 200 km/h ako súčasť modernizácie 4. Paneurópskeho koridoru – bližšie v štúdii 47 ŽSR z roku 2014.
- Štúdia rozpracúva modernizáciu koridoru v 3 alternatívach, ktoré využívajú kombináciu 4 alternatív riešenia koridoru – „bez projektu“, „základná“, „stredná“ a „vysoká“ alternatíva riešenia.
- Ako najprijateľnejšia alternatíva sa javí „C“ vzhľadom na objem investičných nákladov a rozsah dosiahnutých benefitov. Ekonomická čistá súčasná hodnota pritom dosahuje najvyššiu hodnotu.
- Alternatíva C - vychádza a zodpovedá v prevažnej miere „vysokej“ alternatíve riešenia, smerovo sledujúc najvyššiu traťovú rýchlosť do 200 km/h s výnimkou úsekov, kde je z pohľadu dynamiky jazdy vlakov osobnej aj nákladnej dopravy na základe spracovaných grafov rýchlosti preukázané nevyužitie tejto rýchlosti resp. možnosť zvýšenia traťovej rýchlosti len za cenu vynaloženia vysokých investičných nákladov – MÚ št. hr. ČR/SR - ŽST Kúty, úsek Devínske Jazero – DNV, MÚ Šaľa – Trnovec, západné záhlavie ŽST Štúrovo, MÚ Štúrovo - št. hr. SR/MR (Szob), v TÚ Nové Zámky - Komárno – št. hr. SR/MR sa s variantom „C“ neuvažuje. V niektorých z uvedených úsekov je po stránke vyčíslenia rozdielnych investičných nákladov, ako aj úspor jazdných časov prevzatý SUB-VARIANT „B1“, „B2“. – str. 133.

[47] *https://www.zsr.sk/obstaravanie/verejne-obstaravanie-fondy-eu/skr-stranky-skuska/Malacky-Kuty.html*

- Danú alternatívu je možné odporučiť na realizáciu, nakoľko vo vzťahu k investičným výdavkom prináša najvyššie úspory času, zlepšenie dostupnosti a zvýšenie bezpečnosti dopravy, ďalej skvalitnenie životného prostredia a v konečnom dôsledku aj zlepšenie konkurencieschopnosti železničnej dopravy v porovnaní s cestnou dopravou. Naviac modernizácia železničnej infraštruktúry realizovaná v zmysle tejto alternatívy umožňuje dosiahnuť traťovú rýchlosť do 200 km/hod. na celom IV. koridore. Problém modernizácie koridoru spočíva vo financovaní, nakoľko príjmy generované projektom nepokrývajú investičné náklady. Finančné výnosové percento a finančná čistá súčasná hodnota investície sú vo všetkých variantoch záporné – sú nižšie ako použitá diskontná sadzba vo výške 4 %, je preto potrebné spolufinancovanie zo strany verejných zdrojov EÚ.

Trať Komárom HU /mimo/ - Komárno št. hr. - Komárno - Nové Zámky (120 B, KCP:135):

- Modernizácia železničnej trate na rýchlosť do 140km/h.
- Revitalizácia trate Komárno – št. hr. (MDV SR preferuje projekt ako vysoký prioritu so žiadaným rokom začatia 2025 a trať Komárno – Nové Zámky má strednú prioritu so žiadaným rokom začatia 2030).

TRAŤ Č. 121

Trať Hronská Dúbrava /mimo/ - Kozárovce - Palárikovo (TTP: 121 A, KCP: 150, 140):

- Optimalizácia železničnej trate na rýchlosť do 120 km/h.
- Zdvojkoľajnenie jednokoľajných úsekov trate.

TRAŤ Č. 122

Trať Nitrianske Pravno /mimo/ - Bošany /mimo/ - Nové Zámky (TTP: 122 C, KCP: 140):

- O optimalizácia úseku Lužianky - Šurany na rýchlosť 120 km/h.
- Zdvojkoľajnenie traťového úseku Lužianky – Nitra.
- Elektrifikácia úseku Prievidza - Šurany.

Trať Jelšovce - Zbehy (TTP: 122 C, KCP: 140):

- Elektrifikácia trate.

TRAŤ Č. 123

Trať Kozárovce - Dražovce (TTP: 123 A, KCP: 141)

- Zachovanie súčasného stavu na trati.
- Trať Dražovce - Lužianky je zrušená, vedie iba vlečka do Landroveru, v prioritách MDV SR je preverenie obnovy tejto trate, avšak dá sa predpokladať, že kvôli Landroveru by sa prepojenie trate zo smeru od Zlatých Moraviec presunulo z obcí Lužianky/Dražovce do obcí Čakajovce/Jelšovce.

Trať Topoľčianky nákl. - Úľany nad Žitavou (TTP: 123 B, KCP:151):

- Zachovanie súčasného stavu na trati.

Trať Zbehy - Radošina (TTP: 123 C, KCP:142):

- Zachovanie súčasného stavu na trati, resp. prenájom trate pre cyklotrasu. V súčasnosti ŽSR považuje za prevádzkyschopné [48].

[48] *Zdroj: https://www.zsr.sk/pre-media/vyjadrenie-media/2020/maj/nove-cyklotrasy-vyradenych-zeleznicnych-tratiach.html*

Trať Lužianky TIP-Rišňovce-Leopoldov/mimo. (TTP: 123 D, KCP:141)

- Vybudovaná nová trať Lužianky TIP – Lužianky – Terminál (vybudovaný od roku 2018) je súčasťou strategického priemyselného parku Nitra v tesnej blízkosti výstavby závodu automobilky Land Rover Jaguar a je napojený na nadradenú železničnú sieť jednokoľajnou neelektrifikovanou traťou do železničnej trate Lužianky, pomocou pôvodnej odbočnej výhybky niekdajšej zrušenej trate Dražovce 49.
- Optimalizácia úseku Lužianky – Leopoldov na rýchlosť 120 km/h.
- Územná rezerva pre zdvojkoľajnenie traťového úseku Lužianky – Leopoldov.
- Elektrifikácia trate – projekt s malou prioritou.

TRAŤ Č. 124 (131, 134, 136)

Trať Komárno - Veľký Meder /mimo/ - Bratislava-Nové Mesto /mimo/ (TTP: 124 A, KCP:131):

- Elektrifikácia, modernizácia na rýchlosť do 160 km/h.
- Zdvojkoľajnenie trate.

Trať Neded-Šaľa (TTP: 124 C, KCP: 134):

- Zachovanie súčasného stavu na trati (zvlášť úsek Vlčany – Šaľa). Prenájom trate pre cyklotrasu (zvlášť úsek Neded – Vlčany) – už neaktuálne, nakoľko novší je zámer pokračovať vo Vážskej cyklomagistrále a tú pomocou 1,5 km dlhej cyklotrasy cez Kolárovo napojiť na už existujúci cyklotrasu do Komárna.
- Podpora zo strany občanov o obnovenie osobnej dopravy na tejto trati [50].

Trať Komárno - Kolárovo (TTP: 134 B, KCP: 136), nezjazdná trať:

- Od roku 2006 zastavená všetka doprava na trati, z dôvodu nevyhovujúceho zvršku by mohla byť trať znovu otvorená až po celkovej rekonštrukcii. Zámer využiť trať ako cestičku pre cyklistov je starý, keďže už trasa existuje [51].

H.1.2.3.2 OBNOVENIE VYRADENÝCH TRATÍ

ZLATÉ MORAVCE – KOZÁROVCE

- Vhodné zachovať trať v územnom pláne vzhľadom na prebiehajúcu petíciu za obnovenie prevádzky osobných vlakov [52].

ŠAHY – DRÉGELYPALÁNKOM

- Vhodné zachovať trať v územnom pláne vzhľadom na snahu predstaviteľov mesta Šahy za obnovenie prevádzky osobných vlakov a jej podpory zo strany štátneho tajomníka [53].

[49] *Zdroj: https://www.zsr.sk/pre-media/vyjadrenie-media/2018/oktober/nova-web-stranka.html*

[50] *Zdroj: https://neded.sk/wp-content/uploads/2020/01/Pet%C3%ADcia-text.pdf*

[51] *https://www.thermalcorvinus.eu/sk/velky-meder/30km-cyklo-kolarovo-komarno/*

[52] *https://www.tvnoviny.sk/domace/2019469_na-juhu-slovenska-bojuju-za-obnovenie-trate-chyba-spojenie-pohronia-s-pozitavim*

[53] *https://www.webnoviny.sk/nasadoprava/ministerstvo-dopravy-podporuje-obnovenie-zeleznicnej-trate-medzi-sahami-a-madarskym-dregelypalankom/*

ZBEHY – RADOŠINA

- Vhodné zachovať trať v územnom pláne vzhľadom na snahu za obnovenie prevádzky osobných vlakov, pričom v minulosti sa uvažovalo aj s jej predĺžením do Piešťan [54].

OBNOVA TRATÍ PODĽA PUM

Plán udržateľnej mobility (PUM) Nitrianskeho kraja odporúča vypracovať štúdiu realizovateľnosti na obnovenie prevádzky na tratiach, čím by sa dokázala opodstatnenosť obnovenia:

- Šaľa – Neded.
- Komárno – Kolárovo.
- Zbehy – Radošina.
- Lužianky – Kozárovce.
- Zlaté Moravce – Topoľčianky.

H.1.2.3.3 PRIORITY MINISTERSTVA DOPRAVY A VÝSTAVBY SR

Tabuľka : Projekty revitalizácie železničných tratí v NSK

trať	Projekt	návratnosť	Miera urgencie	Žiadaný rok
130c	Galanta - Palárikovo	ÁNO	vysoká	2022
130d	Nové Zámky - Palárikovo	ÁNO	vysoká	2025
130e	Nové Zámky - Štúrovo	ÁNO	vysoká	2025
141a	Leopoldov - Lužianky	ÁNO	vysoká	2025
131c	Komárno - Dunajská Streda	ÁNO	vysoká	2025
130f	Štúrovo - HU	ÁNO	vysoká	2025
135b	Komárno - HU	ÁNO	vysoká	2025
150a	Palárikovo - Šurany	ÁNO	stredná	2030
140b	Nitra - Šurany	ÁNO	stredná	2030
140c	Nitra - Lužianky	ÁNO	stredná	2030
130d	Nové Zámky - Palárikovo	ÁNO	nízka	2035
130e	Nové Zámky - Štúrovo	ÁNO	nízka	2035
150c	Levice - Zvolen	ÁNO	nízka	2035
152a	Levice - Štúrovo	NIE	vysoká	2025
151a	Zlaté Moravce - Úľany	NIE	vysoká	2025
136a	Komárno - Kolárovo	NIE	nízka	2035
142a	Zbehy - Radošina	NIE	nízka	2035
141b	Kozárovce - Dražovce	NIE	nízka	2035
136a	Komárno - Kolárovo	NIE	nízka	2035
142a	Zbehy - Radošina	NIE	nízka	2035

Zdroj: Ministerstvo dopravy a výstavby SR, https://www.mindop.sk/priority/zeleznice

[54] *https://reginazapad.rtvs.sk/clanky/z-regionu/263827/jazda-a-iniciativa-obnovenia-trate-zbehy-radosina*

Tabuľka: Tabuľka : Projekty pre odstránenie úzkych miest na železničných tratiach v NSK

trať	Projekt	návratnosť	Miera urgencie	Zdôvodnenie	
140d	Lužianky - Topoľčany	ÁNO	vysoká	nemožnosť pravidelného intervalu 60 min	DOZZ *)
140c	Nitra - Lužianky	ÁNO	vysoká	nemožnosť pravidelného intervalu 60 min	DOZZ
140b	Nitra - Šurany	ÁNO	vysoká	nemožnosť pravidelného intervalu 60 min	DOZZ
150c	Levice - Zvolen	ÁNO	vysoká	nízka pravidelnosť dopravy (prenášanie meškaní), zdržania pri križovaní/predchodení	DOZZ, vrátane obnovy výhybní Tek. Breznica, Voznica, Suť
131c	Komárno - Dunajská Streda	ÁNO	vysoká	nemožnosť pravidelného intervalu 60 min, zdržanie nákladnej dopravy	výhybňa Okoč; zrušenie samovratov Veľký Meder a Zlatná n. O.

**)Zavedenie diaľkového riadenia dopravy*

Tabuľka : Projekty elektrifikácie železničných tratí v NSK

trať	Projekt	návratnosť
131c	Komárno - Dunajská Streda	ÁNO
140c	Nitra - Lužianky	NIE
140e	Topoľčany - Prievidza	NIE
141a	Leopoldov - Lužianky	NIE
140d	Lužianky - Topoľčany	NIE
140b	Nitra - Šurany	NIE
151a	Zlaté Moravce - Úľany	NIE
152a	Levice - Štúrovo	NIE
134a	Šaľa - Neded	NIE
141b	Kozárovce - Dražovce	NIE
136a	Komárno - Kolárovo	NIE
142a	Zbehy - Radošina	NIE

Tabuľka : Rozvojové projekty železničných tratí v NSK

Projekty posúdené štúdiami realizovateľnosti				
Trať	**Projekt**	**Rozsah**	**Návratné**	**Poznámka**
131_	Bratislava - Komárno (priecestia)	Náhrada priecestí mimoúrovňovo	ÁNO	nevalidované ÚHP
130d	Nové Zámky - Palárikovo	modernizácia 200 km/h	ÁNO	nevalidované ÚHP
131_	Bratislava - Komárno	modernizácia a skapacitnenie	ÁNO	nevalidované ÚHP
160f	Haniska - Moldava	elektrifikácia	ÁNO	nevalidované ÚHP
131_	Kvetoslavov - Šamorín	obnova zrušenej trate	ÁNO	nevalidované ÚHP
131_	Odbočka Nová Stráž - Komárom	nová trať	ÁNO	nevalidované ÚHP
130e	Nové Zámky - Štúrovo	modernizácia 200 km/h	NIE	nevalidované ÚHP
130o	Nitra - Trnovec n. V.	nová trať	NIE	nevalidované ÚHP
130f	Štúrovo - HU	modernizácia 200 km/h	NIE	nevalidované ÚHP
141a	Leopoldov - Nitra	elektrifikácia + optimalizácia	NIE	nevalidované ÚHP
140b	Nitra - Šurany	elektrifikácia + optimalizácia	NIE	nevalidované ÚHP
135a	Komárno - Nové Zámky	modernizácia 120 km/h	NIE	nevalidované ÚHP
135b	Komárno - HU	modernizácia 120 km/h	NIE	nevalidované ÚHP

Plánované vypracovanie predštúdie realizovateľnosti

- Trať 141a Nitra – Leopoldov - elektrifikácia
- Trať 140c Nitra – Lužianky - zvýšenie kapacity (zdvojkoľajnenie)

Preverenie nových tratí národným alebo regionálnymi dopravnými modelmi

- Trať 301a Dražovce – Lužianky - obnova zrušenej trate
- Trať 308a1 Nitra - Zlaté Moravce - nová trať
- Trať 309a Kolárovo – Neded - nová trať
- Trať 310a Levice – Dudince - nová trať

H.1.2.4 NOVÉ ŽELEZNIČNÉ KORIDORY A SLUŽBY

ŽELEZNIČNÁ TRAŤ NITRA - TRNOVEC NAD VÁHOM (ŠAĽA)

Plánovaná je výstavba novej železničnej trate Nitra - Trnovec nad Váhom. Zámer je súčasťou štúdie realizovateľnosti „Elektrifikácia a optimalizácia trate Leopoldov - Nitra - Šurany" pre variant CI - výstavba novej trate v úseku Nitra - Trnovec nad Váhom". Ide o strategický zámer vybudovania novej trate za účelom čo najrýchlejšieho napojenia krajského mesta Nitra cez Trnovec nad Váhom na železničný koridor do hlavného mesta SR. Prvýkrát sa táto idea objavila v územnoplánovacej dokumentácii regiónu Nitrianskeho kraja v roku 1998. Dnešný návrh predstavuje výstavbu novej trate s cestovným časom Nitra – Bratislava cca 60 min, ako konkurencia automobilovej doprave v tejto destinácii. Železničná spoločnosť Slovensko vzhľadom na predpokladaný rozsah vlakovej dopravy a napojenie nového traťového úseku na koridorovú trať Štúrovo - Bratislava požadovala prehodnotenie zvýšenia traťovej rýchlosti nového traťového úseku a zdvojkoľajnenie úseku Nitra – odb. Dolné Krškany a zároveň navrhla traťový úsek Trnovec nad Váhom - Dolné Krškany projektovať ako dvojkoľajný, na traťovú rýchlosť minimálne 160 km/h.

- Jednokoľajná, elektrifikovaná trať na rýchlosť 120 km/h, resp. 160 km/h.
- Územná rezerva pre dvojkoľajnú trať na rýchlosť do 160 km/h.

V rámci investičnej prípravy programového obdobia Operačného programu doprava 2007-2013 bola spracovaná Štúdia realizovateľnosti s názvom „ŽSR, Elektrifikácia a optimalizácia trate Leopoldov – Nitra – Šurany", ktorá prednostne riešila v zmysle zadania problematiku elektrifikácie existujúcej jednokoľajnej železničnej trate Leopoldov – Nitra – Šurany a zabezpečenie konkurencieschopnosti železničnej dopravy na trase Nitra – Bratislava. Dodávateľ štúdie realizovateľnosti posúdil možnosť napojenia Nitry po „novej jednokoľajnej železničnej trati" z obce Horné Krškany do Trnovca nad Váhom. Zároveň bolo uvažované riešenie po novej trati posúdené z hľadiska vplyvu na životné prostredie (EIA). Záverom spracovateľ konštatoval, že nová trať vyhovuje z pohľadu hodnotenia EIA. V časti ekonomického hodnotenia štúdia riešila tri alternatívy, pričom sa jednoznačne uvažuje so skrátením cestovného v úseku Nitra – Bratislava až na 60 min. V prípade modernizácie trate Trnovec nad Váhom – Bratislava - Vajnory na 200 km/h je predpoklad cestovného času Nitra – Bratislava až dokonca 45-50 min. Závery výsledkov štúdie realizovateľnosti sú, že všetky posudzované varianty sú technicky a prevádzkovo realizovateľné.

PRIEMYSELNÝ PARK NITRA - SEVER

V priemyselnom parku Nitra – Sever, ktorého súčasťou je aj automobilový závod Jaguar – Landrover, sa zrealizovalo vlečkové pripojenie na stanicu Lužianky, a to namiesto zrušeného prepojenia na Dražovce v smere na Zlaté Moravce na trati č. 123. Predpokladané smerovanie dopravy je v smere na Leopoldov. Predpokladaný hlavný smer železničnej dopravy bol v smere na sever do Poľska, avšak momentálne sa zintenzívňuje smer k prístavom v súmestí Komárno – Komárom. Od roku 2019 je používaná (kolaudovaná) iba časť pre expedíciu a sklad hotových výrobkov vrátane spojovacej koľaje. Súčasťou bude kontajnerové prekladisko.

Pri realizácii priemyselného parku bola asanovaná časť trate č. 141 Zlaté Moravce – Lužianky. Opätovné prepojenie a sprevádzkovanie dnes nevyužívanej trate formuloval aj Územný generel dopravy Nitrianskeho kraja, ako nové prepojenie tratí 122 (140C) a 123 (141) cez územie obce Jelšovce.

PREPOJENIE DRAŽOVCE - JELŠOVCE

Z dôvodu výstavby strategického parku Nitra – sever bolo pri jeho realizácii prerušené spojenie tratí 123A a 122D. Do budúcna je potrebné toto prepojenie obnoviť výstavbou nového úseku železničnej trate o dĺžke cca 3,5 km. Preto je potrebné medzi obcami Jelšovce a Čakajovce rezervovať priestor pre realizáciu nového

prepojenie železničných dráh na tratiach 123A a 122D, ktorých priame bezkolízne prepojenie bolo prerušené z dôvodu výstavby strategického parku Nitra – sever a požadovať realizáciu nového prepojenia medzi obcami Nitra-Dražovce a Jelšovce.

SPOJENIE TRATÍ KOMÁRNO – KOLÁROVO A NEDED – ŠAĽA

V rámci rozvoja regionálnych tratí je stanovené navrhované dopravné prepojenie železničných tratí č. 124C (obec Neded) a č. 124B (mesto Kolárovo) o dĺžke cca 12,5 km. Mesto Kolárovo by malo výhľadovo plniť úlohu terminálu integrovanej dopravy celej juhozápadnej časti regiónu.

ŽELEZNIČNÁ TRAŤ KOMÁRNO - ŠTÚROVO

V polycentrickom variante je stanovené nové železničné prepojenie miest Komárno – Štúrovo. Prepojenie by malo funkciu regionálnej trate a slúžilo by ako alternatívna dopravná ponuka pre obyvateľov dotknutých obcí a ich napojenie na spádové mestá Komárno a Štúrovo. Zároveň by vzniklo prepojenie zaujímavých lokalít (Komárno, Iža, Patince, Štúrovo) v rámci turistického rozvoja regiónu (Iža v zozname UNESCO).

Návrh železničného spojenia Komárno – Štúrovo je potrebné vnímať ako ideový, pre ktorý nie je v súčasnosti spracovaná žiadna projektová dokumentácia. Je preto nutné ideový návrh rozpracovať v potrebnej podrobnosti a preveriť aj jeho ekonomickú efektívnosť.

Tabuľka : Variantné riešenie lokálnych a regionálnych tratí v NSK

Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
Ideový zámer železničného prepojenia miest Komárno a Štúrovo	Bez zaradenia do návrhovej časti.

VYSOKORÝCHLOSTNÁ TRAŤ

Vysokorýchlostná trať prepájajúca krajiny V4 je uvažovaná iba výhľadovo. V súčasnosti nie je spracovaná štúdia a nie je zadefinované presné trasovanie trate. V súčasnosti je plánované spracovanie ŠR, ktorá má navrhnúť a posúdiť trasu vysokorýchlostnej trate cez územie Slovenska. Ako možný scenár sa objavuje, že z Maďarskej strany povedie trať cez Győr do Dunajskej Stredy alebo Rajky, čiže trasovanie cez Nitriansky kraj bude minimálne, resp. žiadne. V dnešných podmienkach nie je možné a ani potrebné rezervovať priestorový koridor pre tento druh železničnej trati, pretože nie sú známe žiadne podrobnosti o jej možnom trasovaní. Výhľadová nová vysokorýchlostná trať Bratislava – štátna hranica SK/UA[55] [56]. Návrh bol spracovaný v dvoch alternatívach (Alternatíva 1 južného variantu - Bratislava, Nitra, Zvolen, Košice, št. hr. SK/UA a Alternatíva 2 južného variantu - Bratislava, Nitra, Lučenec, Košice, št. hr. SK/UA). Realizácia každej z alternatív je najbližšie desiatky rokov v nedohľadne, keďže nie je súčasťou žiadneho medzinárodného koridoru.

ŠIROKOROZCHODNÁ TRAŤ

Prebieha medzinárodná politická a odborná diskusia o opodstatnenosti tohto druhu železničnej trati v podmienkach Slovenska. Vzhľadom k skutočnosti, že táto železničná trať bude riešiť a zabezpečovať na území Slovenska iba tranzitný charakter dopravy, je jej umiestnenie a realizácia plno závislá od medzinárodných okolnosti a dohôd. Do posudzovania vplyvov na životné prostredie v procese EIA bol predložený zámer [57] s názvom „Predĺženie širokorozchodnej železničnej trate na území Slovenska s prepojením na územie Rakúska“. Zámer bol premietnutý do dokumentácie ÚP R NK variantne. Do doby sfinalizovania medzinárodných dohôd

[55] *https://www.mfsr.sk/files/archiv/27/stanovisko_ELZVFIL_20201127.pdf*

[56] *https://istroanalytica.sk/analyza-vlak-vrt-bratislava-kosice/*

[57] *https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/predlzenie-sirokorozchodnej-zeleznicnej-trate-na-uzemi-slovenska-s-pre*

(aj finančných) je možné rezervovať priestorový koridor pre tento druh železničnej trati na území NSK. V každom prípade sa jedná o vzdialený možný horizont jej umiestnenia v danom prostredí NSK.

Tabuľka : Variantné riešenie trasovania širokorozchodnej trate v NSK

Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
Hranica NSK a BBSK – Nové Zámky (terminál) - Prístav Komárno – Veľký Harčáš, ako cieľová stanica s multimodálnym prekladiskom.	**Hranica NSK a BBSK – Nové Zámky (terminál) - hranica NSK a TNSK (v zmysle spracovanej dokumentácie** „Predĺženie širokorozchodnej železničnej trate na území Slovenska s prepojením na územie Rakúska“

SCHÉMA
ŠPECIFIKÁCIA ŽELEZNIČNÝCH TRATÍ

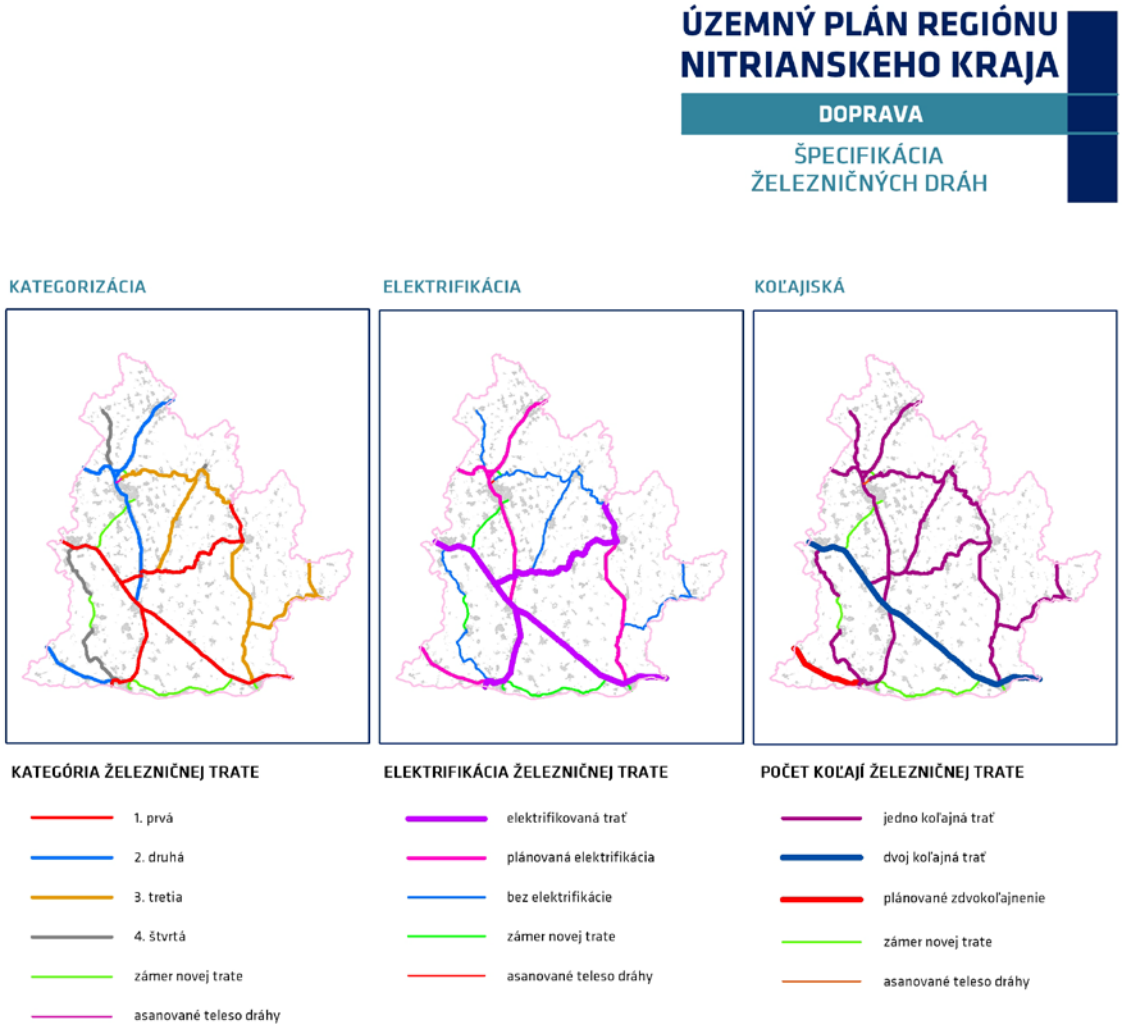

H.1.3 VODNÁ DOPRAVA

Vodné cesty sa zaraďujú do tried podľa klasifikácie vodných ciest miestneho významu a medzinárodného významu. Trieda vodnej cesty určuje, pre aké najväčšie plavidlo alebo zostavu plavidiel sú na vodnej ceste utvorené podmienky na ich bezpečnú a plynulú prevádzku. Vodná doprava je v riešenom území prevádzkovaná predovšetkým na Dunajskej vodnej ceste s prístavmi v Komárne a Štúrove. Vodná cesta Dunaj je klasifikovaná ako medzinárodný multimodálny koridor. Pre vodnú dopravu sa využíva aj vodná cesta Váh, ktorá je taktiež súčasťou medzinárodnej dohody AGN.

H.1.3.1 CHARAKTERISTIKA VODNEJ DOPRAVY

H.1.3.1.1 SLEDOVANÉ VODNÉ CESTY

Sledované vodné cesty na území NSK v zmysle Vyhlášky č. 22/2001 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zaradení vodných ciest a ich jednotlivých úsekov do príslušných tried podľa klasifikácie európskych vodných ciest. Klasifikácia vnútrozemských vodných ciest je uvedená v prílohe Vyhlášky, kde sa upravuje druh a triedy vodnej cesty, ako aj technické charakteristiky plavidiel a tlačnej zostavy, ako je dĺžka, šírka, hmotnosť a nosnosť plavidla. Taktiež upravuje najmenšiu výšku pod mostom.

- Dunaj na úseku od riečneho kilometra 1880,20 po riečny kilometer 1867,00 klasifikačná trieda VIb.
- Dunaj na úseku od riečneho kilometra 1867,00 po riečny kilometer 1708,20 klasifikačná trieda VII.
- Váh na úseku od riečneho kilometra 0,00 po riečny kilometer 70,00 klasifikačná trieda VIa.

Ochranné a bezpečnostné pásma vodnej dopravy sú uvedené v kapitole I.2.1 Ochranné pásma.

VODNÁ CESTA DUNAJ

Vodná cesta Dunaj s označením E 80 je klasifikovaná ako multimodálny koridor č. VII. Na väčšine územia Nitrianskeho kraja je Vodná cesta Dunaj situovaná v osi plavebnej dráhy, ako aj v priamej nadväznosti na vodné dielo Gabčíkovo v Trnavskom kraji. Slovenská republika má v rámci infraštruktúry vodnej dopravy účasť na prioritných projektoch európskeho záujmu, ktoré sú súčasťou alebo bezprostredne sa dotýkajú územia Nitrianskeho samosprávneho kraja. Vplyv na územie kraja bude mať prioritný projekt č. 18:

- Vnútrozemská vodná os Rýn / Meuse – Mohan – Dunaj, cezhraničný úsek Wien – Bratislava. Súčasťou európskeho projektu prioritného záujmu č.18 je i zlepšenie plavebných pomerov v úseku Sap/Palkovičovo – Moháč. Úsek sa začína pod vodným dielom Gabčíkovo, na území Trnavského kraja, cez územie kraja Nitrianskeho pokračuje do Maďarska.

VODNÁ CESTA VÁH

Vodná cesta Váh E 81 je podľa dohody AGN vnútrozemskou vodnou cestou pripojenou na magistrálnu vodnú cestu Dunaj E 80. Vodná cesta je rozdelená na dva úseky jej realizácie, pričom NSK sa týka len prvá etapa.

- Etapa: Komárno - Sereď v dĺžke 75 km.
- Etapa: Sereď - Púchov 124 km.

V úseku Vážskej vodnej cesty Komárno – Sereď je v súčasnosti vodná cesta splavná len podmienečne. Tento problém sa plánuje vyriešiť Vodným dielom Kolárovo. Tento úsek bude dosahovať vodnú cestu parametrov VIa., evidovanú podľa klasifikácie

európskych vodných ciest. Pre vytvorenie kvalitnej plavebnej dráhy je však potrebné realizovať stavby splavnenia a s tým súvisiace investície.

V súčasnosti je vo výstavbe prvá etapa Vážskej vodnej cesty Komárno – Sereď (hlavná vodná cesta medzinárodného významu), ktorá prechádza riešeným územím. Na ľavom brehu Váhu sa nachádza nákladné prekladisko umelých hnojív pre Duslo Šaľa. Nadväzne naň sa navrhuje prístav Šaľa s predpokladom dopravných nárokov 305 000t. Zároveň sa v zmysle Koncepcie územného rozvoja Slovenska uvažuje s rezervovaním priestoru pre výhľadové vybudovanie prístaviska v Kolárove.

H.1.3.1.2 VÝHĽADOVO SLEDOVANÉ VODNÉ CESTY

Vodné cesty na území kraja, ktoré sú určené na splavnenie, sa považujú za výhľadovo sledované. Medzi vodné cesty Nitrianskeho kraja patria aj rieky Nitra, Hron, Ipeľ. Ostatné vodné toky dávajú predpoklad pre ich využívanie vodnou dopravou.

- Váh na úseku od riečneho kilometra 70,00 po riečny kilometer 240,00 klasifikačné triedy Va a Vb.
- Hron klasifikačná trieda I až III.
- Ipeľ klasifikačná trieda I až III.
- Nitra v úseku od zaústenia do Váhu po mesto Nitra, klasifikačná trieda Va.

Ostatné vodné toky územia kraja nedávajú predpoklad pre ich využívanie vodnou dopravou.

VODNÉ CESTY NITRA, HRON, IPEĽ

V Koncepcii rozvoja vodnej dopravy Slovenskej republiky sa v NSK ako ostatné vodné cesty Slovenskej republiky uvádza splavnenie dolných úsekov vodných ciest Nitra, Hron, Ipeľ. Keďže ide o úseky vodných ciest, ktoré nadväzujú na vodné cesty Dunaj a Váh, termíny prípravy a začatie výstavby, sú podmienené zosúladením postupov s výstavbou dunajskej a vážskej vodnej cesty, vrátane zhodnotenia efektívnosti a ekonomickej opodstatnenosti výstavby splavnenia dolných úsekov vodných ciest Nitra, Hron a Ipeľ.

H.1.3.1.3 TURISTICKÉ VODNÉ CESTY

V regióne je nutné uvažovať a plánovať turistické vodné cesty. Turistické vodné cesty musia byť vybavené príslušným zázemím na brehu vo viacerých lokalitách pozdĺž tokov týchto riek. Vzhľadom na veľkú sieť riek a potokov nie sú vybudované a vytvorené podmienky pre turistickú plavbu. Plavby po týchto vodách sú občasné a väčšinou sú to organizované plavby bez možnosti turizmu.

Medzi turistické vodné cesty sú zaradené toky:

- Malý Dunaj.
- Nitra.
- Žitava.
- Sikenica.

Región NSK má veľký potenciál na vodný turizmus vzhľadom na rozsiahlu sieť vodných plôch s turistickou využiteľnosťou. Väčšina vodných plôch na riečnych tokoch Nitra, Váh a Hron je splavná pre turistické lode do ponoru 0,5 m. Vodný turizmus je moderný prvok ktorý vytvára nové prepojenia medzi turistickými bodmi a prináša nový pohľad na krajinu. Postupným vybudovaním prístavov a marín s požičovňami lodí je ako atraktívny prvok oddychu a aktívneho cestovného ruchu. V návrhu je potrebné definovať polohy turistických marín aj vo väzbe na cestnú sieť. Maríny musia mať priestor pre príslušné nábrežné zariadenia (prístupy do vody, vyťahovania spúšťanie lodí, reštaurácie, občerstvenie, servis, prípadné sezónne ubytovanie a campy.

Vodné toky Malý Dunaj, Žitava, Sikenica, horný tok Nitry predstavujú nížinné rieky, tečúce miernym prúdom po Nitrianskom kraji, patria do povodia Váhu. I keď sa využívajú pre organizáciu splavov, či pre rekreačnú plavbu drobných motorových člnov, predstavujú v zmysle vyššie uvedenej vyhlášky nesledované vodné cesty. Do budúcna však bude potrebné tejto otázke venovať osobitú pozornosť. Existujú však rôznorodé myšlienky o rozvoji týchto tokov. Je preto potrebné hľadať ideu, resp. víziu, do ktorej bude rozvoj vodných športov usmerňovaný udržateľným spôsobom. Na základe dostupných štúdií [58] je možné hovoriť o štyroch rozhodujúcich faktoroch rozvoja. Environmentálne, rekreačné, vodohospodárske a priestorové faktory rozvoja vodnej dopravy. Štúdie uvádzajú, že primárne je potrebné zmapovať profil vodného toku pre vytvorenie exaktného 3D modelu vodného toku pre identifikáciu maximálneho možného ponoru plavidiel. Následne zabezpečiť spracovanie hĺbkového prieskumu znečistenia podložných vrstiev vodného koryta, ako moni-toring možných environmentálnych rizík povrchových a podzemných vôd. Konfrontáciou týchto dvoch bodov sa objasnia prípadné možnosti bezkolízneho a ekologicky prijateľného prehĺbenia koryta rieky, na základe čoho bude možné definovanie povolených, obmedzene prípustných a zakázaných plavidiel podľa príslušných právnych predpisov SR. Osobitou otázkou však ostáva definovanie vízie vodných tokov.

H.1.3.2 PRÍSTAVY

PRÍSTAV KOMÁRNO

Prístav Komárno je riečny prístav na Dunaji a na rýnsko-mohansko-dunajskej vodnej ceste. Nachádza sa pred ústím Váhu a skladá sa z nákladného a osobného prístavu. Patrí medzi dva medzinárodné prístavy na Slovensku, druhý je prístav v Bratislave.

Prístav v Komárne je jedným z dvoch najvýznamnejších slovenských prístavov, je východiskovým bodom uvažovanej „Vážskej vodnej cesty – E-81“, ktorá má byť cez rieku Kysucu a Olšu (ČR) napojená na Odru a cez Odru vlastne na celú západoeurópsku sieť vnútrozemských vodných ciest (od Baltického mora cez kanál Odra – Havola na Labe a ďalej cez Stredozemský kanál v Nemecku na Severné more a celé európske pobrežie Atlantického oceánu). Územie verejného prístavu Komárno je vymedzené na ľavom brehu Dunaja a je členené na západnú a východnú časť. Jeho lokalizácia je čiastočne na brehu rieky, a čiastočne v spoločnom bazéne prístavu a lodenice. Areál prístavu sa rozkladá na ploche viac ako 20 ha, ale na relatívne úzkom teritóriu v blízkosti centra mesta, obytného sídliska a v tesnej blízkosti národnej kultúrnej pamiatky „Komárňanské fortifikačné opevnenie“ na sútoku riek Dunaja a Váhu v Komárne. Prístav Komárno je verejným prístavom, ktorý je koncepčne, technologicky a štrukturálne vybudovaný na prekládku hromadných, voľne uložených substrátov. Je typickým prístavom na preklad suchých a sypkých tovarov, vybavený žeriavovou technikou a napojený na železničnú i cestnú sieť.

Na vyťaženosť prístavu v Komárne má vplyv – z dôvodu odčerpávania dovozu a vývozu poľnoproduktov – neďaleký súkromný prístav Kližská Nemá, ktorý bol pôvodne určený ako sklad hmotných rezerv štátu. Negatívny vplyv na prístav Komárno má aj prístav Komárom a Györ- Gönyü. V schválenej Koncepcii rozvoja vodnej dopravy Slovenskej republiky sa pre prístav Komárno uvádza potreba redislokácie prístavných polôh v dôsledku zabezpečenia plnosplavnosti riek Dunaja a Váhu.

Do budúcna sa uvažuje s postupným vymiestnením existujúceho prístavu, resp. s jeho transformáciu na mestské funkcie obytného a vybavenostného charakteru. Zároveň Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR spracovalo strategický plán rozvoja verejného prístavu Komárno (Master plan and

[58] *(Štúdia uskutočniteľnosti využitia vodného toku Malý Dunaj na vznik nových alternatívnych dopravných prepojení v území medzi Bratislavou a Komárnom (AUREX spol. s r.o. 09/2014)*

Feasibility study for the public port Komárno), ktorý alternatívne riešil aj presun aktivít prístavu do lokality Komárno - Veľký Harčáš, kde sa uvažuje s vybudovaním nového transkontinentálneho prekladiska voda-železnica-cesta.

Master plan odporučil navrhovaný scenár 3.b so sledovaním scenára 1.b

- Variant 3.b - „Východný bazén – LOD na rieke – v súlade s územným plánom mesta Komárno".
- Variant 1.b - „Lokalita Veľký Harčáš – redukcia". V tomto variante sa taktiež predpokladá vybudovanie prístavu v lokalite rozvojového územia určeného územným plánom západne od osady Veľký Harčáš, pričom sa jedná o redukovaný variant - rozloha prístavu by bola ekonomicky prijateľná a využiteľná. Zároveň by sa pozemky priliehajúce na navrhnutý prístav využili na výstavbu priemyselnej zóny.

Súčasťou vybudovania prístavu v tejto lokalite by bolo aj vybudovanie napojenia na cestnú sieť, vodnú dopravu, ako aj aj železničnú dopravu. V rámci polycentrického variantu sa uvažuje aj so zaústením širokorozchodnej železnice práve do takto vznikajúceho multimodálneho prekladiska. Dopravné napojenie je riešené v jednotlivých variantoch odlišne.

Tabuľka : Variantné dopravné napojenie prístavu Komárno

Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
Prístav Komárno – Veľký Harčáš (var 3b)	Prístav Komárno – Veľký Harčáš (var1b)
Cestné napojenie - rýchlostná cesta R8	Cestné napojenie - cesta I. triedy
Železničné napojenie vlečkový systém pre trať 1345mm širokorozchodná železnica	Železničné napojenie vlečkový systém pre trať 1345mm

PRÍSTAV ŠTÚROVO

Štúrovo má v súčasnosti dva prístavy - osobný a nákladný. Oba sú využívané minimálne, najmä význam osobného prístavu po obnove Mosta Márie Valérie značne klesol.

V schválenej Koncepcii rozvoja vodnej dopravy Slovenskej republiky sa pre prístav Štúrovo uvádza potreba redislokácie prístavných polôh a areálu verejného prístavu Štúrovo po dokončení výstavby mosta Márie Valérie medzi Štúrovom a Ostrihomom. Termín začatia príprav a výstavby je podmienený dokončením výstavby mosta a definitívnym vyriešením plnosplavnosti dunajskej vodnej cesty v úseku Sap – ústie rieky Ipeľ.

Bývalé JCP si pre svoje potreby zriadilo nákladný prístav ako podnikový prístav. Vybudovanie nového priemyslového areálu v západnej časti mesta ponúka nové možnosti pre zvýšenie využívania nákladného prístavu. Predpokladá sa, že využitie nákladného prístavu bude postupne narastať, preto do tohto priestoru je navrhovaná nová prístupová komunikácia pre nákladnú automobilovú dopravu.

H.1.3.3 KOMPY

Na území kraja sú v prevádzke tri kompy.

- Kompa Štúrovo cez rieku Dunaj, ako nákladná kompa Štúrovo – maďarské mesto Esztergom.
- Kompa Kravany nad Dunajom cez rieku Dunaj, ako osobná kompa Kravany nad Dunajom – maďarské mesto Lábatlan.
- Kompa Vlčany cez rieku Váh, ako osobná kompa Vlčany – Palárikovo a Selice.

V lokalite katastrálneho územia obce Iža sa v súlade so zámermi slovenskej a maďarskej strany uvažuje s prepojením kompou cez rieku Dunaj. Išlo by o kompu pre osobnú prepravu obyvateľov a osobných áut. Lokalita pre novú kompu,

ako existujúca kompa v Kravanoch nad Dunajom, by mohli súčasne slúžiť ako malé prístaviská pre pristávanie vyhliadkových lodí a malých plavidiel. Do vybudovania nového mosta cez Dunaj v lokalite mesta Štúrovo sa odporúča realizovanie nákladnej kompy medzi mestami Štúrovo a Ostrihom.

Tabuľka : Variantné dopravné napojenie prístavu Štúrovo

Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
Prístav Štúrovo	**Prístav Štúrovo**
Cestné napojenie **preložka cesty I/76** **cesta I/63** **nový most cez Dunaj SR/HU** **(existujúca kompa zrušená)**	Cestné napojenie cesta I/76 severný obchvat Štúrova cesta I/63 nový most cez Dunaj SR/HU (existujúca kompa zrušená)
Železničné napojenie **vlečkový systém pre trať 1345mm**	Železničné napojenie vlečkový systém pre trať 1345mm

H.1.3.4 KONCEPCIA ROZVOJA VODNEJ DOPRAVY

Rozvoj vodnej dopravy má v kompetencii predovšetkým Ministerstvo dopravy výstavby a regionálneho rozvoja SR, Dopravný úrad SR, Slovenská plavba a prístavy a.s a Verejné prístavy a.s., v kontexte aktualizovanej Koncepcie rozvoja vodnej dopravy SR a pripravovanej aktualizácie Koncepcie rozvoja verejných prístavov Bratislava, Komárno a Štúrovo.

Pri rozvoji vodnej dopravy NSK je potrebné rešpektovať trasovanie existujúcich i plánovaných vodných ciest a prístavov v Nitrianskom samosprávnom kraji, ohraničenú jej ochrannými pásmami, podľa Európskej dohody o hlavných vnútrozemských vodných cestách medzinárodného významu (AGN).

- Podľa dohody AGN E-80, rieka Dunaj vrátane jej plavebných kanálov.
- Podľa dohody AGN E-80, E-81, Vážska vodná cesta a prístavy.

Vzhľadom na veľkú nákladnosť, ako i na rôznu pripravenosť budovania Vážskej vodnej cesty sa v súčasnosti uvažuje s jej budovaním po etapách:

- 1. časová etapa - Komárno až Sereď.
- 2. časová etapa - Sereď až Púchov.
- 3. časová etapa - Púchov až Žilina.

Úsek Váhu v riešenom povodí dolný Váh III patrí po Sereď do 1. časovej etapy, v rámci ktorej je už vybudované Vodné dielo Kráľová a Vodné dielo Selice. Ďalším vodným dielom, ktoré bude musieť byť vybudované v dôsledku zabezpečenia plavby a využitia vodnej energie je Vodné dielo Sereď. Ak sa však nezrealizuje Vodné dielo Nagymaros, bude nutné pre zabezpečenie plavby pod Vodným dielom Selice realizovať ďalší stupeň na Váhu, a to Kolárovo.

Realizácia Vodného diela Kolárovo na dolnom Váhu je nevyhnutnou podmienkou splavnenia Váhu v úseku Komárno (sútok s Dunajom) – Hlohovec (rkm 80). Svojím účinkom nahradí vzdutie, ktoré malo zabezpečiť Vodné dielo Nagymaros, pôvodne plánovaná súčasť sústavy vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros.

Okrem samotných stupňov sa musí upraviť aj koryto medzi nimi tak, aby spolu s plavebnými objektmi spĺňali kritériá parametrov vodnej cesty pre lodné zostavy triedy Vla podľa aktuálne platnej medzinárodnej klasifikácie vodných ciest medzinárodného významu.

SCHÉMA
PRÍSTAVY, KOMPY, PREKLADISKÁ A VODNÁ DOPRAVA

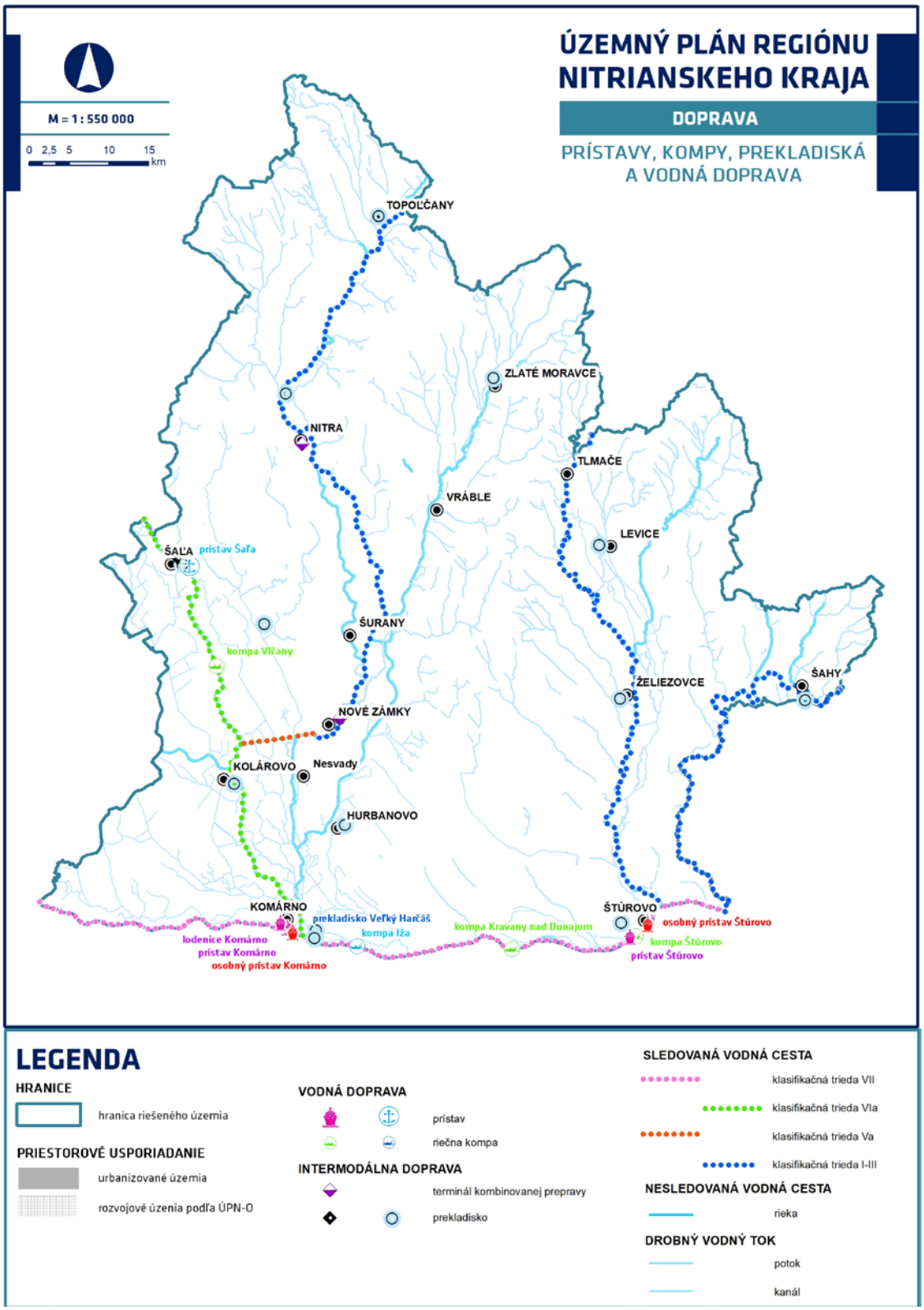

H.1.4 INTERMODÁLNA NÁKLADNÁ DOPRAVA

Najnovší terminál intermodálnej prepravy Lužianky sa nachádza v priemyselnom parku Jaguar Landrover. Sprevádzkovaný bol v roku 2018. Funkciu intermodálnych nákladných prekladísk v kraji však plnia aj prístavy v Komárne a Štúrove, ako aj uvažované lokality v Šali, Kolárove a v Nitre. Najbližší kontajnerový terminál, ako súkromná investícia, je umiestnený na území mesta Dunajská Streda (TTSK).

V NSK sa nachádzajú terminály:

- Terminál intermodálnej prepravy Lužianky.
- Terminál Šaľa.
- Prístav Komárno.
- Prístav Štúrovo.
- Prístav Nitra.
- Plánované prekladisko v Kolárove.

Tabuľka : Variantné riešenie napojenia terminálov kombinovanej dopravy v NSK

	Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
Terminál intermodálnej prepravy Lužianky	Cestné prepojenie – Rýchlostná cesta R8 Železničné napojenie vlečkový systém pre trať 1345mm	Cestné prepojenie – preložka cesty I/64 Železničné napojenie vlečkový systém pre trať 1345mm
Terminál integrovanej dopravy a prekladisko Šaľa	Železničné napojenie vodná cesta - Váh	Železničné napojenie vodná cesta - Váh
Prístav Komárno	Cestné prepojenie – Rýchlostná cesta R8 Železničné napojenie vlečkový systém pre trať 1345mm širokorozchodná železnica vodná cesta - Dunaj	Cestné prepojenie – preložka cesty I/64 Železničné napojenie vlečkový systém pre trať 1345mm vodná cesta - Dunaj
Prístav Štúrovo	Cestné napojenie preložka cesty I/76 cesta I/63 nový most cez Dunaj SR/HU (existujúca kompa zrušená) vodná cesta - Dunaj	Cestné napojenie cesta I/76 + severný obchvat Štúrova cesta I/63 nový most cez Dunaj SR/HU (existujúca kompa zrušená) vodná cesta - Dunaj
Prístav Nitra		
Terminál kombinovanej dopravy Nové Zámky	Cestné prepojenie – Rýchlostná cesta R8 Železničné napojenie trať 1345mm širokorozchodná železnica vodná cesta - Váh	Cestné napojenie – preložka cesta I/64 Železničné napojenie trať 1345mm širokorozchodná železnica vodná cesta - Váh
Plánované prekladisko v Kolárove	Cestné napojenie – obchvat Kolárova Železničné napojenie vlečkový systém pre trať 1345mm vodná cesta - Váh	Cestné napojenie – obchvat Kolárova Železničné napojenie vlečkový systém pre trať 1345mm vodná cesta - Váh

Logistické centrá sa lokalizujú pozdĺž významných dopravných koridorov s dobrým napojením na túto dopravnú infraštruktúru. Na území NSK patrí k takýmto dopravným koridorom najmä Rýchlostná cesta R1 a železničný koridor Bratislava – Nové Zámky – Štúrovo/Komárno (smerom do Maďarska). Významné logistické areály sú lokalizované na území mesta Nitra a v jeho bezprostrednom okolí (dôsledok lokalizácie automobilky Jaguar Land Rover). Ďalším faktorom lokalizácie logistických centier sú významné priemyselné (výrobné) areály. V nadväznosti na uvedené charakteristiky patrí územie kraja k územiam s relatívne veľkým potenciál na umiestňovanie významných (nadregionálnych) logistických areálov.

- Plánované prekladiská železnica – cesta sa nachádzajú v lokalitách Hurbanovo, Komárno, Levice, Nové Zámky, Šahy, Šaľa, Štúrovo, Topoľčany, Tvrdošovce, Zlaté Moravce a Želiezovce. Ich stanovenie je uvedené v rámci kapitoly „Koncepcia rozvoja hospodárstva“.
- Plánované prekladiská voda – cesta sa nachádzajú v lokalitách Kolárovo, Nitra, Šaľa a Štúrovo.

Pri okresnom meste Šaľa sa nachádza terminál voda – cesta. Prekladisko je situované na ľavom brehu Váhu, poniže cestného mosta zo Šale do Veče na riečnom kilometri 57,0 od ústia Váhu do Dunaja. V posledných rokoch sa prekladisko využíva v minimálnej miere, nakoľko lodnú prepravu na dolnom Váhu pod vodným dielom Selice limituje nielen vodostav Dunaja a tým aj do neho ústiaceho Váhu, ale aj prerušovaný (špičkový) režim hydroelektrárne na vodnom diele Kráľová.

Funkciu prekladiska plnia aj prístavy Komárno a Štúrovo, ktoré sú popísané v časti vodná doprava.

V meste Kolárovo sa v priestore pri cestnom moste cez Váh do Nových Zámkov zachováva územná rezerva pre riečny nákladný prístav s prekladiskom.

H.1.5 CESTNÁ DOPRAVA

H.1.5.1 CHARAKTERISTIKA CESTNEJ SIETE

Podľa dopravného významu sa cestné komunikácie v NSK delia na rýchlostné cesty, cesty I. triedy, cesty II. triedy a cesty III. triedy. Podľa charakteru premávky sa cestné komunikácie delia na cesty s neobmedzeným prístupom (cesty I., II., III. triedy a miestne komunikácie) a cestné komunikácie s obmedzeným prístupom (rýchlostné cesty). Cestná sieť Nitrianskeho kraja tvorí 14,3 % siete SR.

Hlavnú dopravnú funkciu má na území NSK rýchlostná cesta R1. Rýchlostná cesta R1 spája mestá Trnava, Sereď, Nitra, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Zvolen a Banskú Bystricu. Na území NSK vedie južne od krajského mesta Nitra, pokračuje v smere na východ v súbehu s cestou I/65 a opúšťa kraj neďaleko Hronského Beňadiku.

V súvislosti s výstavbou závodu Jaguar Landrover a strategického parku Nitra - Sever bolo využité už dávnejšie zrealizované prepojenie, ktoré malo pôvodne slúžiť ako rýchlostná cesta R1 a obchádza intravilán mesta zo severu. Výstavbou novej MÚK je umožnené spojenie celej lokality a trasa je označená ako R1A. Napojenie je umožnené v križovatkách:

- MUK Nitra – západ (s cestou R1).
- MÚK R1A – Priemyselná zóna Nitra, Sever.
- MÚK R1A – cesta I/64.

Územím regiónu Nitrianskeho kraja prechádzajú cesty:

RÝCHLOSTNÉ CESTY

- Rýchlostná cesta R1 v trase - Sereď - Nitra -Zlaté Moravce, hr. kraja NSK/BBSK.
- Rýchlostná cesta R1A v trase - križovatka s R1 Nitra - križovatka s I/51 Nitra.

CESTY 1. TRIEDY

- cesta I/51 v trase - križovatka s R1 A Nitra - Levice - Žemberovce, hr. kraja NR/BB.
- cesta I/63 v trase - Dunajská Streda - Komárno – Štúrovo, št. hr. SR/MR
- cesta I/64 v trase -Št. hr. SR/MR Komárno - Nitra - Topoľčany, hr. kraja NR/TN.
- cesta I/64 B v trase – križovatka s I/64 Topoľčany – Práznovce.
- cesta I/65 v trase - križovatka s I/51 Nitra - križovatka s R1 – Beladice.
- cesta I/75 v trase - Galanta - Nove Zámky - Horné Semerovce - Plášťovce, hr. kraja NR/BB.
- cesta I/76 v trase - Štúrovo - Kalná nad Hronom - Tlmače, hr. kraja NR/BB.
- cesta I/66 v trase - št. hr. SR/MR Šahy - Hokovce, hr. kraja NR/BB.

CESTY 2. TRIEDY

- Cesta II/499 Nemčice – Radošina – hranica kraja.
- Cesta II/509 Bajč – Štúrovo.
- Cesta II/511 Vráble – Tesárske Mlyňany.
- Cesta II/511 Topoľčianky – Skýcov.
- Cesta II/513 Nitra – Alekšince – hranica kraja.
- Cesta II/514 Veľké Ripňany – hranica kraja.
- Cesta II/514 Horné Štitáre – Nemčice.
- Cesta II/527 Šahy – hranica kraja.
- Cesta II/562 Šaľa – Nitra.
- Cesta II/563 Kolárovo – Nové Zámky.
- Cesta II/564 Pastovce – Salka.
- Cesta II/564 Levice – Demandice.
- Cesta II/573 Šaľa - Kolárovo –Komárno.
- Cesta II/580 Šurany – Podhájska – Kalná nad Hronom.
- Cesta II/593 Podhorany – križovatka I/64 Dražovce.

CESTY 3. TRIEDY

- Cesty III/1365 – III/1371 v okrese Šaľa.
- Cesty III/1450 – III/1478 v okrese Komárno.
- Cesty III/1490 – III/1530 v okrese Nové Zámky.
- Cesty III/1540 – III/1598 v okrese Levice.
- Cesty III/1610 – III/1630 v okrese Zlaté Moravce.
- Cesty III/1640 – III/1690 v okrese Nitra.
- Cesty III/1700 – III/1737 v okrese Topoľčany.

Ochranné a bezpečnostné pásma cestnej dopravy sú uvedené v kapitole I.2.1 Ochranné pásma.

Usporiadanie cestnej siete ilustruje nasledovná schéma.

SCHÉMA
USPORIADANIE CESTNEJ SIETE PODĽA TRIEDY KOMUNIKÁCIE

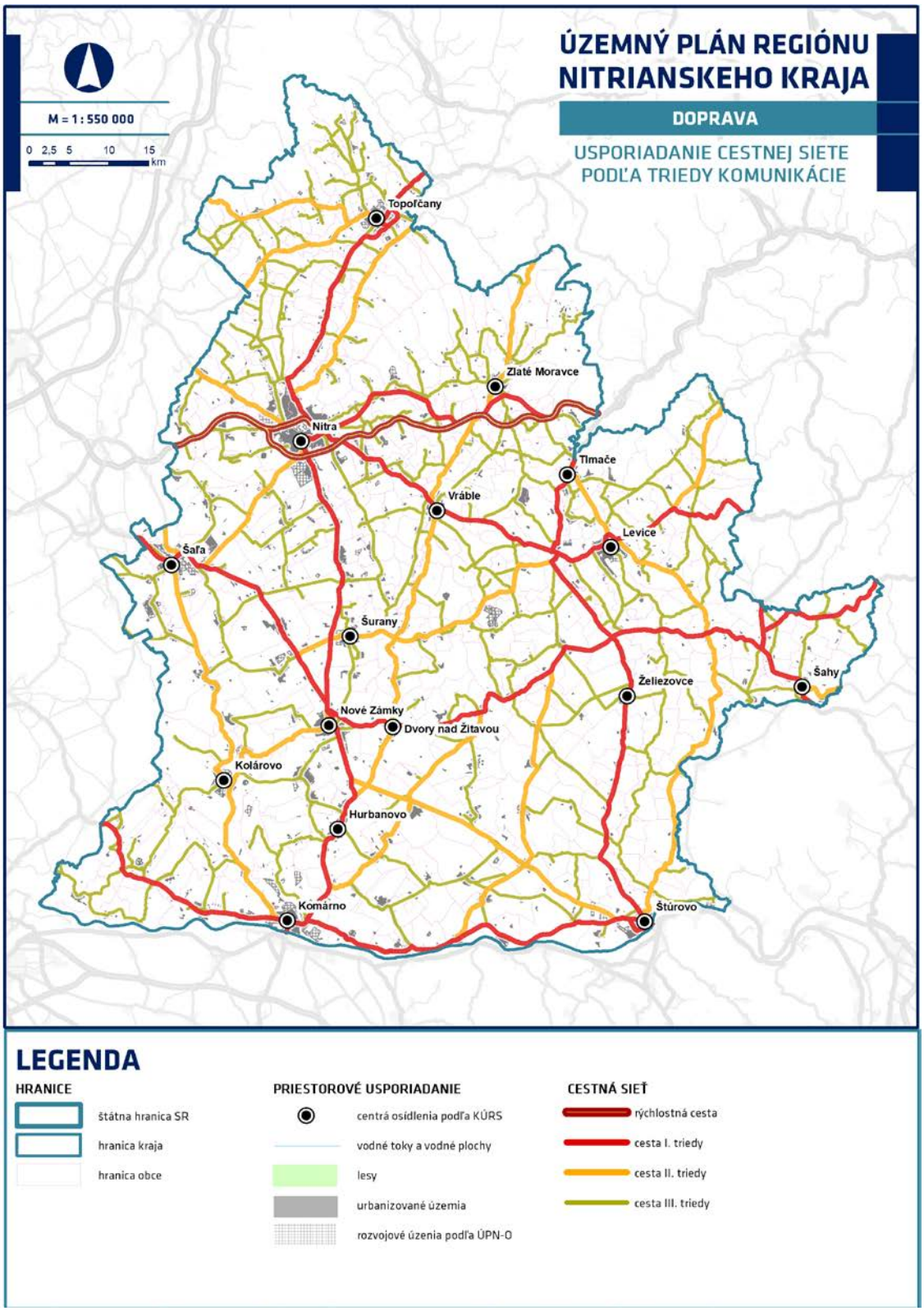

SCHÉMA
DOPRAVNÉ INTENZITY NA CESTNEJ SIETI NSK – RPDI V ROKU 2018

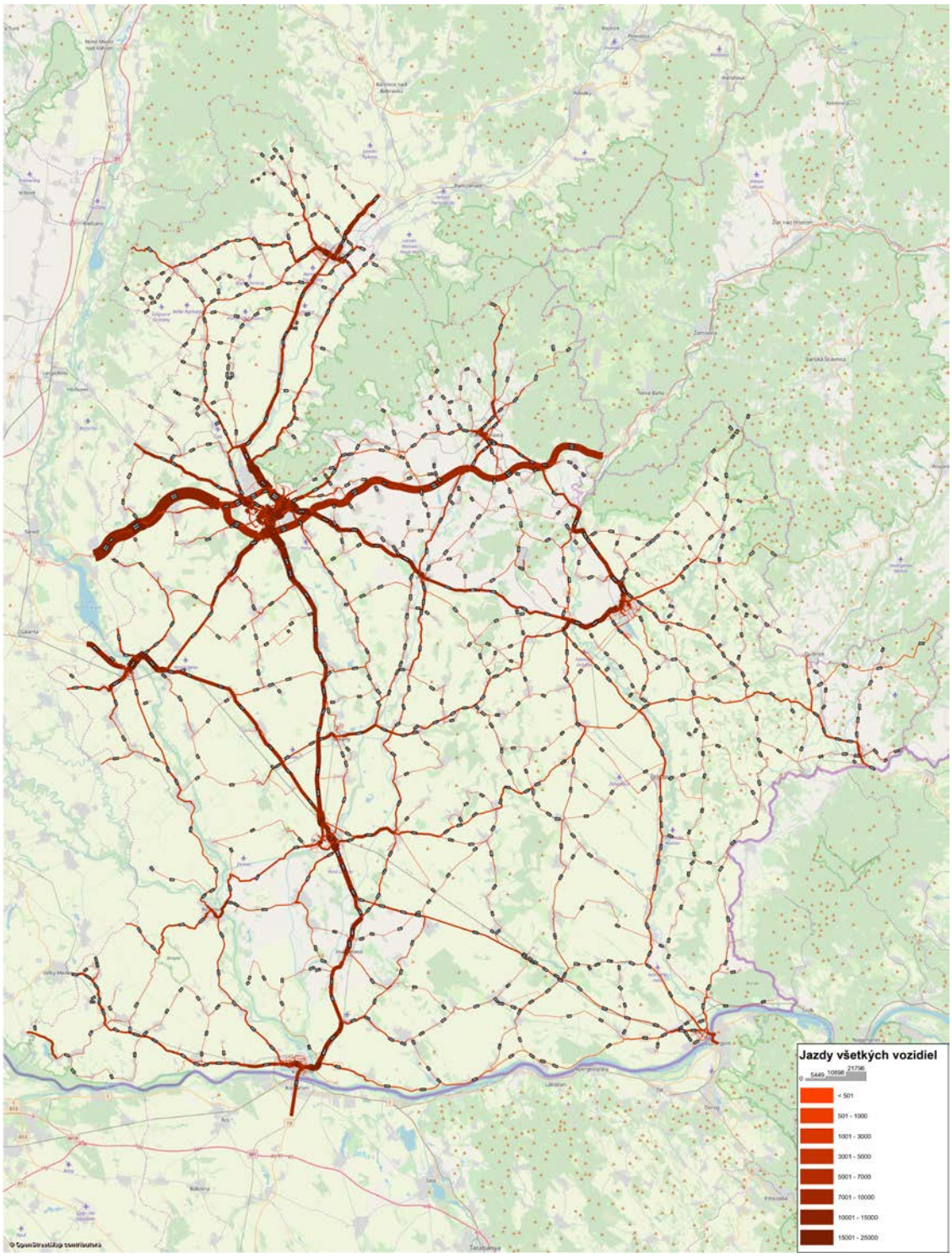

Zdroj: Regionálny plán udržateľnej mobility NSK
Poznámka:Pentlogram dopravných záťaží individuálnej automobilovej dopravy (IAD) za 24 hodín v roku 2018

SCHÉMA
VÝHĽADOVÉ ZAŤAZENIE CESTNEJ SIETE V ROKU 2035

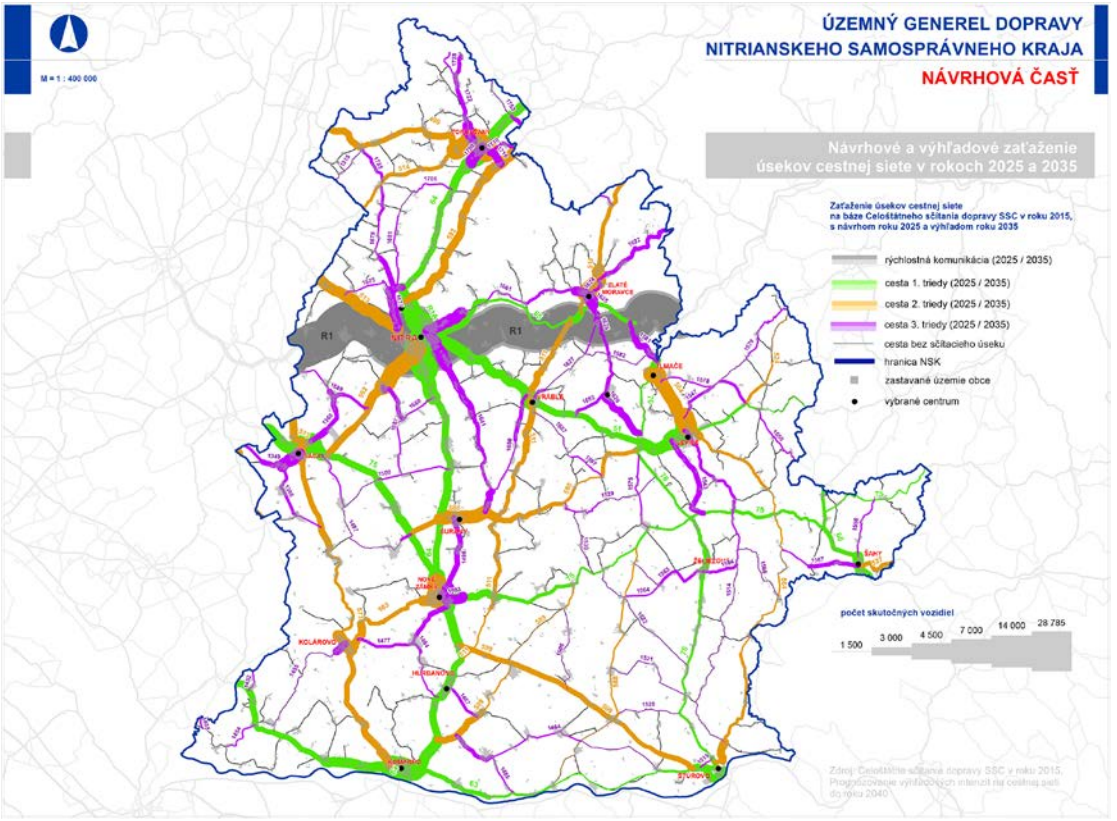

SCHÉMA
POSÚDENIE KVALITY DOPRAVNÉHO PRÚDU V ROKU 2035

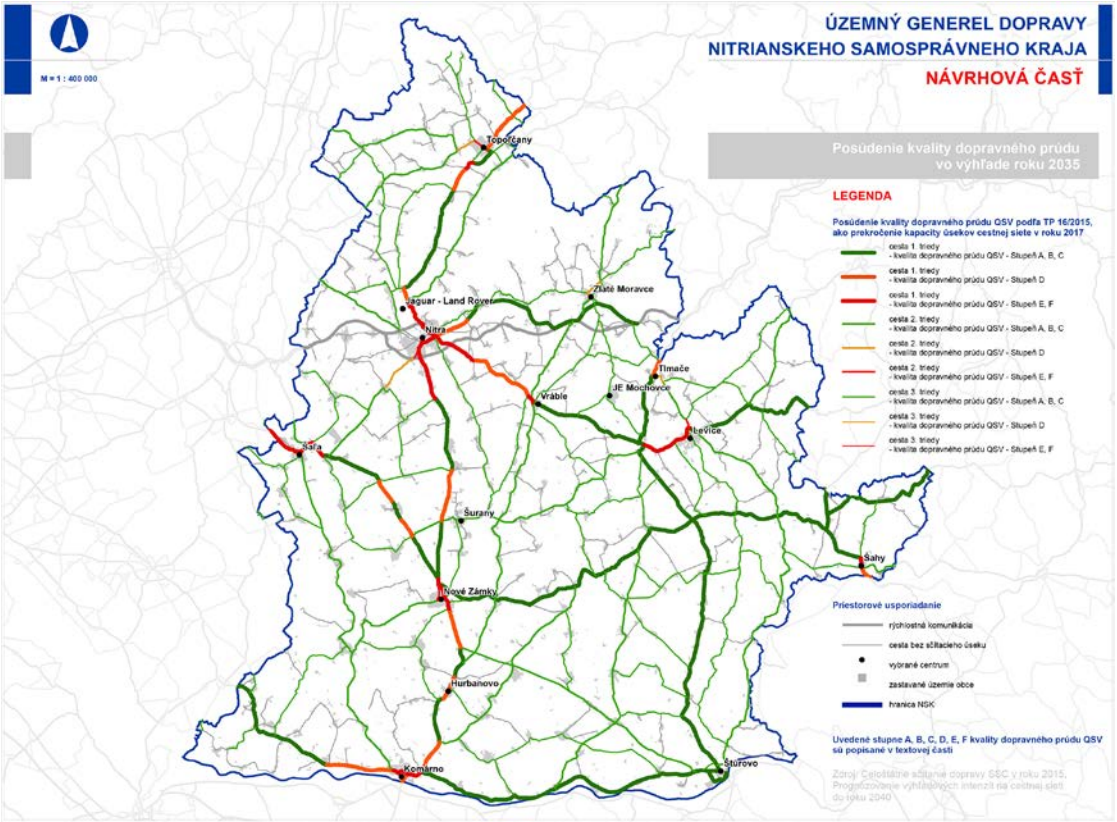

H.1.5.2 KONCEPCIA ROZVOJA CESTNEJ SIETE

Koncepcia rozvoja cestnej siete Nitrianskeho kraja je obdobne ako riešenie urbanistickej koncepcie (viď kapitola E.1.6.) stanovená v rámci konceptu ÚP R NK variantne. Varianty sa líšia predovšetkým koncepciou trasovania rýchlostných ciest a ciest I. triedy, ktoré budú tvoriť dopravnú kostru kraja. Spracované štúdie realizovateľnosti riešia často jeden koridor a to raz ako rýchlostnú cestu, raz ako cestu I. triedy (napr. R8 a preložka cesty I/64). Nie je reálne, aby bola v jednom koridore realizovaná výstavba oboch ťahov a to ani dopravne, ani ekonomicky. Spracovaný koncept ÚP R NK vychádzal z tejto úvahy aj pri spracovaní variantov obsluhy územia.

V rámci etapy Prieskumy a rozbory Územného plánu regiónu boli zosumarizované všetky navrhované, pripravované, ako aj študované varianty koridorov ciest všetkých úrovní regionálnej úrovne plánovania.

Rozvojové zámery cestnej siete kraja ilustruje schéma na konci kapitoly, za ktorou nasledujú aj graficky vyjadrené usporiadania cestnej siete podľa oboch variantov formovania urbanistickej koncepcie. Polycentrického variantu a autoprofilačného variantu.

POLYCENTRICKÝ VARIANT ROZVOJA DOPRAVNEJ OBSLUHY

Polycentrický variant je viac zameraný na pokrytie územia rýchlostnými cestami, ktoré by výhľadovo ponúkli rýchle a kapacitné prepojenie naprieč krajom. Sieť rýchlostných ciest by prepájala súčasné, ale aj budúce priemyselné lokality, no najmä identifikované centrá osídlenia, čím by tvorila kostrovú sieť pre tranzitnú dopravu, ktorá by sa tak vyhla intravilánom obcí.

- V smere sever – juh sú navrhované dva rýchlostné koridory R3 a R8.
- V smere východ – západ vedie územím už zrealizovaná a dopravne veľmi atraktívna rýchlostná cesta R1 a v južnej časti územia je navrhovaný koridor R7.

Trasy rýchlostných ciest vychádzajú zo spracovaných štúdií realizovateľnosti (ŠR) a ich odporúčaní. Výnimkou je rýchlostná cesta R7, ktorá v úseku Nové Zámky – Lučenec stále nemá jednoznačne odporučený variant, resp. ani jasnú koncepciu, či ísť cestou modernizácie cesty I/75, alebo výstavbou rýchlostnej cesty R7. Varianty, vzhľadom na nízke dopravné zaťaženie nie sú ekonomicky efektívne. Sieť rýchlostných ciest je doplnená sieťou ciest I. triedy, ktoré sú koncepčne navrhované tak, aby tranzitná doprava na cestách I. triedy bola v čo najväčšej miere vylúčená z intravilánov obcí. Pre cesty, ktoré sú vedené v koridore plánovaných rýchlostných ciest zostávajú cesty I. triedy v existujúcej polohe. Mimo rýchlostných koridorov sú navrhované preložky ciest I. triedy, resp. obchvaty jednotlivých miest a obcí. Trasy a situovanie obchvatov vychádza z výsledkov spracovaných ŠR. V prípadoch, v ktorých ŠR neboli spracované, obchvaty obcí vychádzajú z územných plánov jednotlivých obcí alebo podľa odporúčaní Územného generelu dopravy NSK, resp. Plánu udržateľnej mobility NSK. Uvádza aj odporúčania na prekategorizovanie niektorých ciest II. a III. triedy, ktoré sa na základe dopravného zaťaženia a obsluhy územia ukázali ako dopravne významné.

Zosumarizované navrhované, pripravované, ako aj študované varianty zámerov nových ciest boli v tomto variante konfrontované aj so stanovením hierarchizovanej úrovne centier osídlenia. Okrem ekologického hodnotenia boli v dopravnej koncepcii preferované aj tie úseky, ktoré dokážu saturovať potreby napojenia najväčšieho počtu obyvateľov na nadradenú dopravnú infraštruktúru, resp. tie, ktoré obsluhujú významnejšie sídla.

AUTOPROFILAČNÝ VARIANT ROZVOJA DOPRAVNEJ OBSLUHY

Autoprofilačný variant vychádza z koncepcie dopravnej obsluhy pomocou ciest I. triedy. Väčšina ciest v NSK má spracovanú ŠR, ktorá rieši obchvaty miest a obcí

na trase ciest, resp. v prípade významných ťahov sú cesty preložené do novej polohy. Dopravné riešenie pomocou preložiek ciest I. triedy umožňuje vo väčšej miere využiť existujúce úseky príslušnej cesty, ktoré sú technicky a aj dopravne vyhovujúce. Naopak rýchlostný ťah vyžaduje novú trasu, súbežnú cestu pre vozidlá, ktoré nemôžu využívať rýchlostnú cestu a križovanie je potrebné riešiť mimoúrovňovo. Autoprofilačný variant uvažuje aj s novým vedením rýchlostnej cesty R3 mimo súčasný TEN-T koridor. Trasa bola preverovaná v príslušnej ŠR ako koridor, spájajúci významné centrá NSK.

- V smere sever – juh by kostru územia tvorila Rýchlostná cesta R3 a preložky ciest I/64 a I/76.
- V smere východ – západ vedie územím už zrealizovaná a dopravne veľmi atraktívna rýchlostná cesta R1 a v južnej časti územia je navrhovaný koridor R7.

Variant je doplnený odporúčaniami na prekategorizovanie úsekov ciest II. a III. triedy, ktoré sa na základe dopravného zaťaženie a obsluhy územia ukázali ako dopravne významné, a bolo by vhodné ich zaradiť do siete ciest I. triedy.

V okolí mesta Nitra odporúča aj opatrenia organizačného charakteru.

SCHÉMA
ZÁMERY ROZVOJA CESTNEJ SIETE

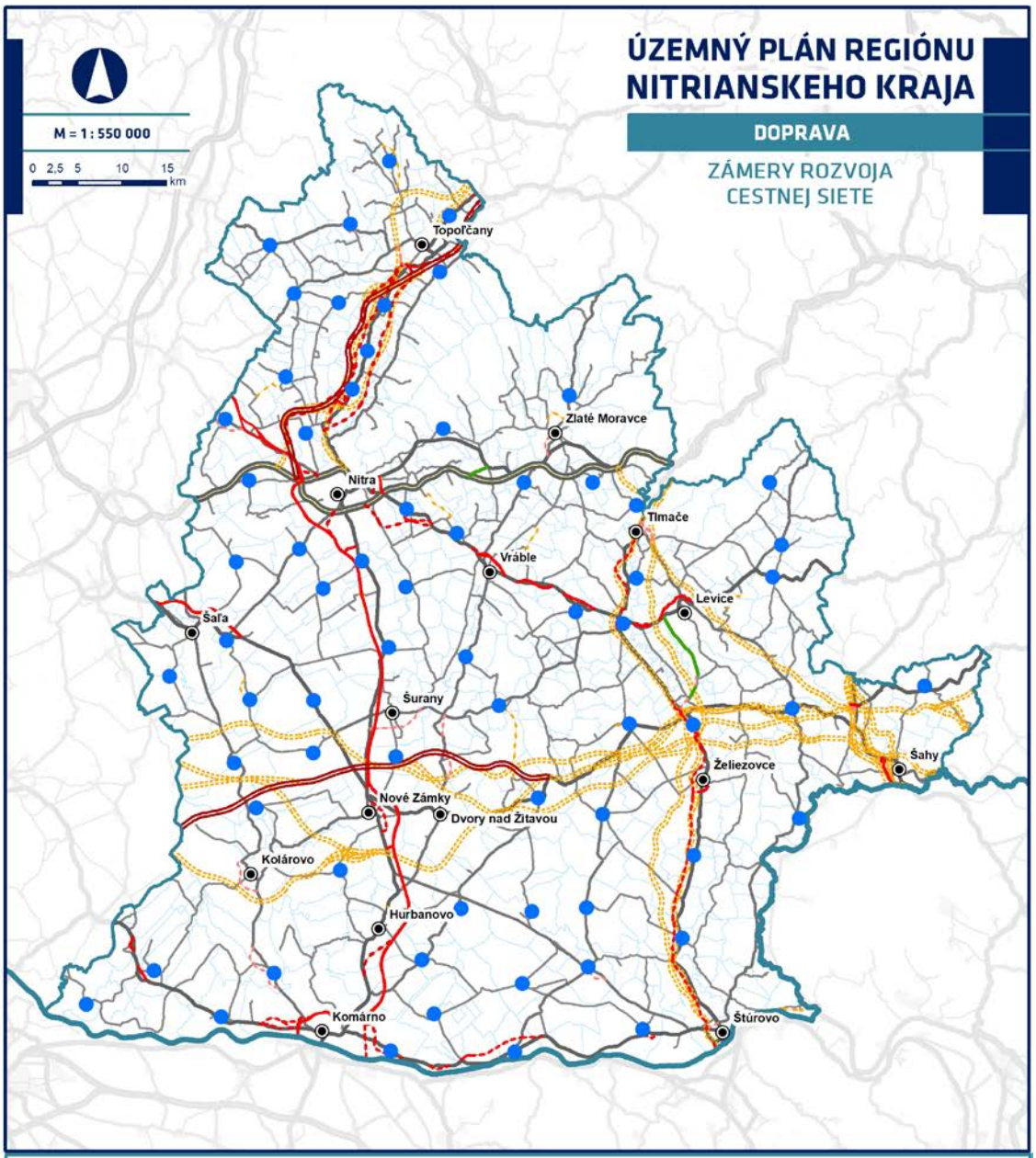

LEGENDA

HRANICE
- štátna hranica SR
- hranica kraja
- hranica obce

CENTRÁ OSÍDLENIA
- centrá osídlenia podľa KÚRS
- centrá osídlenia podľa ÚP R NK

CESTNÁ SIEŤ - ZÁMERY ROZVOJA
- rýchlostná cesta - návrh
- rýchlostná cesta - štúdovaný variant
- cesta 1. triedy - návrh
- cesta 1. triedy - alternatívne trasovanie
- cesta 1. triedy - zámer/výhľad
- cesta 1. triedy - návrh na prekategorizovanie
- cesta 1. triedy - štúdovaný variant
- cesta 2. triedy - návrh
- cesta 2. triedy - zámer/výhľad
- cesta 2. triedy - návrh na prekategorizovanie
- cesta 2. triedy - štúdovaný variant
- cesta 3. triedy - návrh
- cesta 3. triedy - zámer/výhľad

SCHÉMA
POLYCENTRICKÝ VARIANT ROZVOJA CESTNEJ SIETE

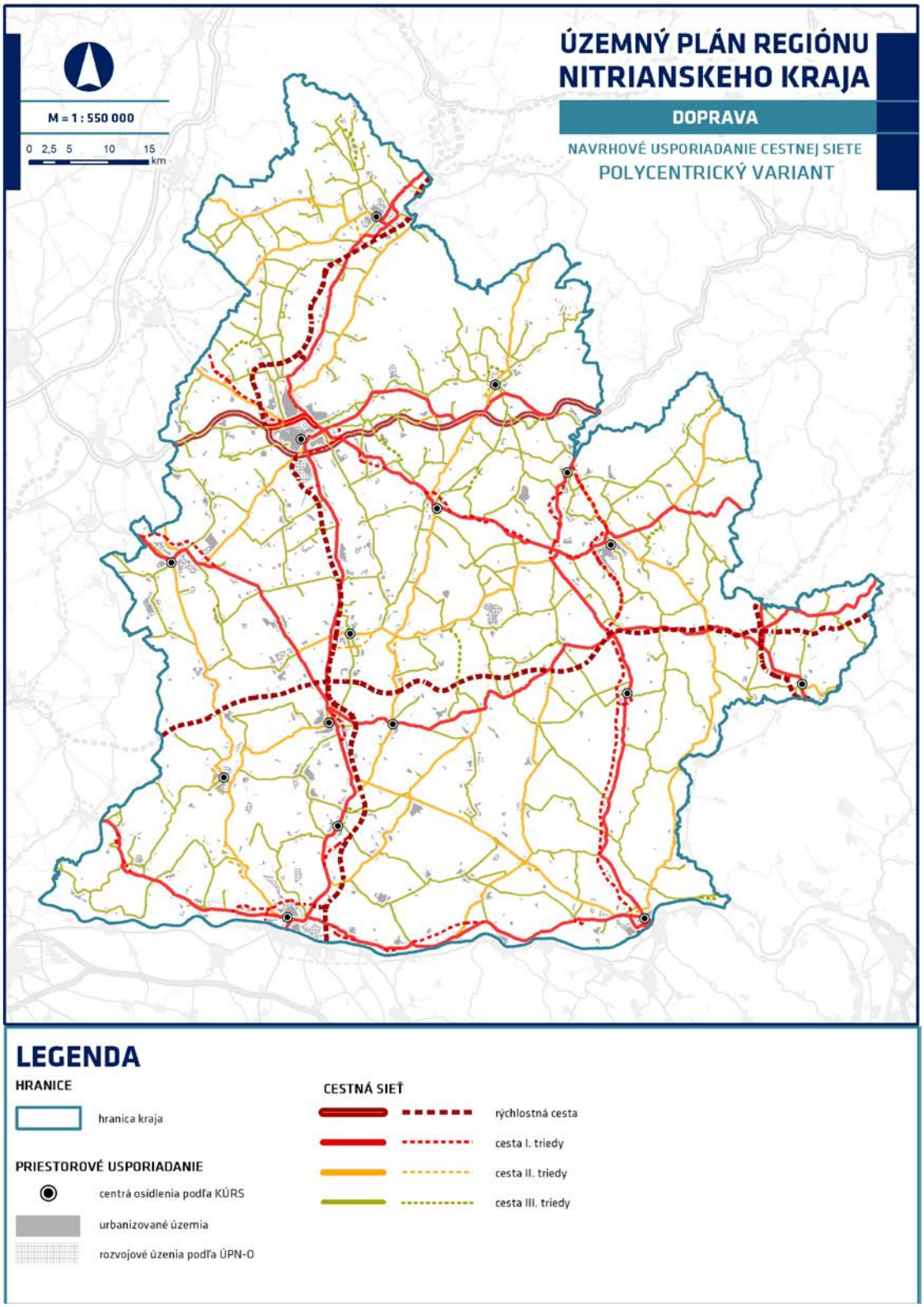

SCHÉMA
AUTOPROFILAČNÝ VARIANT ROZVOJA CESTNEJ SIETE

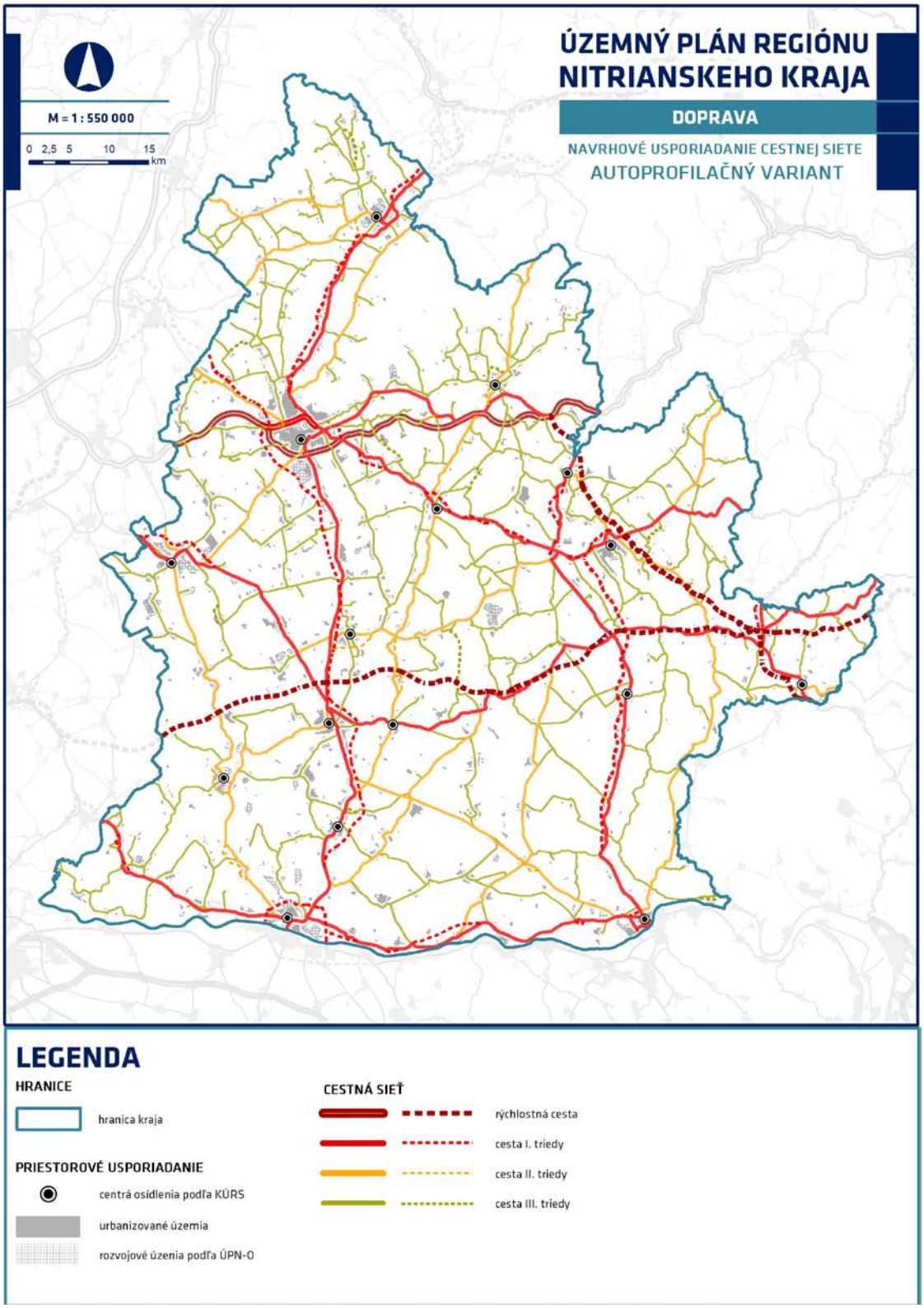

H.1.5.3 ZÁMERY ROZVOJA SIETE RÝCHLOSTNÝCH CIEST

V súčasnosti sa na území NSK nachádzajú Rýchlostná cesta R1 a R1A.

Do výhľadu ide o rozvoj rýchlostných ciest R7 a R8 mimo siete TEN-T, respektíve modernizáciu rýchlostnej cesty R1 a úsek rýchlostnej cesty R3, ktorá je zaradená do siete TEN-T, avšak v rámci štúdii realizovateľnosti boli preverované aj iné trasy, mimo koridoru TEN-T.

RÝCHLOSTNÁ CESTA R1

Koridor rýchlostnej cesty R1 je stabilizovaný a plne vyhovuje súčasným nárokom a kapacitám dopravy.

Na území mesta Nitra sa v polycentrickom variantne rozvoja cestnej siete NSK uvažuje so zrealizovaným cesty 1. triedy, vedenej paralelne s rýchlostnou cestou R1 od Novozámockej cesty východným smerom až po mimoúrovňovú križovatku Nitra-východ. Plniť by mala úlohu južného obchvatu mesta Nitra, na ktorý bude následne nadväzovať východný obchvat, ako spojenie uvedenej MÚK a cesty I/65. Vzhľadom na intenzívny rozvoj mesta Nitra a s tým súvisiacu intenzifikáciu dopravy, je možné alternatívne (autoprofilačný variant) uvažovať, že úlohu južného obchvatu mesta Nitra bude plniť práve Rýchlostná cesta R1. Znamenalo by to jej zaradenie medzi úseky, kde sa diaľničná známka nevyžaduje, t.j. rýchlostná cesta bez úhrady, ako aj s tým súvisiacich organizačných opatrení. Ide o úsek medzi mimoúrovňovými križovaniami na území mesta, t.j. medzi MÚK Nitra-Západ – Nitra-Juh – Nitra-východ.

RÝCHLOSTNÁ CESTA R3

Spracovaná Štúdia realizovateľnosti (ŠR) z rok 2015 [59]. V rámci ŠR boli navrhnuté 4 koridory v úplne odlišných trasách. Cieľom ŠR bol výber koridoru pre návrh technicky, ekonomicky a environmentálne najvhodnejšieho riešenia novej trasy rýchlostnej cesty R3.

- Koridor 1: Hr. Beňadik – Šarovce – Štúrovo.
- Koridor 2: Zvolen – Šahy.
- Koridor 3: Čaradice – Levice – Šahy.
- Koridor 4: Čaradice – Šarovce – Šahy.

V koncepte ÚP R NK je uvedený koridor 2, v trase TEN -T a koridor 3 (priečny) v trase R1 Čaradice – Levice – Šahy, ktorý bol spracovaný na požiadavku MDV SR.

Tabuľka : Variantné trasovanie rýchlostnej cesty R3 cez územie NSK

Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
Koridor 2 Zvolen - Šahy	Koridor 3 Čaradice – Levice – Šahy.
Trasa TEN-T	-
R24,5/120 (1/2profil)	R24,5/120 (1/2profil)
• zaužívaný cestný koridor • nedoriešené napojenie na sieť v oblasti mesta Zvolen	• nová trasa, ktorá vedie mimo siete TEN-T • lepšia obsluha priemyselných lokalít (Levice, Tlmače) • využitie peáže s existujúcou trasou R1
• nespĺňa podmienky ekonomickej efektívnosti	• nespĺňa podmienky ekonomickej efektívnosti

V rámci budúcej projektovej prípravy je potrebné zosúladiť nadväznosť koridoru rýchlostnej cesty R3 Zvolen – Šahy na predpokladané a existujúce ťahy rýchlostných komunikácií (R1, R2, R3, R7) v rámci ťahu PL-SR-MR, TENT-T siete a najmä možnosť pokračovania rýchlostného ťahu na území Maďarskej republiky. Koncepčné zosú-

[59] *https://www.ndsas.sk/stavby/studie-realizovatelnosti*

ladenie rýchlostných ťahov oboch krajín je kľúčovým pre rozhodovanie o ďalšej príprave.

Na základe záverov ŠR a ekonomickej efektívnosti rýchlostného ťahu je odporúčané realizovať v najbližšej dobe len nevyhnutné investície na dotknutých cestách I. triedy ako obchvaty miest v mestách Krupina, Šahy, Levice. Zároveň je potrebné rezervovať územie aj budúce možné trasovania koridoru R3 podľa preferovaného variantu konceptu ÚP R NK.

RÝCHLOSTNÁ CESTA R7

Trasa rýchlostnej cesty R7 vznikla ako potreba riešenia kvalitného a rýchleho prepojenia Bratislava – Košice tzv. južným ťahom.

Rýchlostná cesta R7 je definovaná v úseku Bratislava – Lučenec. V rámci koncepcie rozvoja cestných komunikácií má naplniť hlavný intenzifikačný cieľ, ktorým je vybudovanie novej kapacitnej cesty, ktorá bude vyhovovať súčasným a výhľadovým dopravným nárokom v danom území.

Spracovaná je Štúdia realizovateľnosti R7 BA – Nové Zámky z roku 2014 a pre úsek Nové Zámky – Lučenec z roku 2016 [60].

Rýchlostná cesta R7 Dunajská Streda – Nové Zámky má vydané právoplatné záverečné stanovisko procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie. Záverečné stanovisko (Číslo: 297/2015- 3.4/ml) vydané Ministerstvom životného prostredia SR. Realizácia úseku R7 Nové Zámky – Čaka je podmienená splnením lokálnych podmienok uvedených v bode VI.3. tohto záverečného stanoviska.

V úseku R7 Nové Zámky – Čaka, bola odporučená úprava cesty I/75, resp. červený variant. V úseku Čaka – Veľký Krtíš bol za optimálny variant pre polovičný profil považovaný modrý variant

V rámci celkového hodnotenia je za najvýhodnejší variant celého úseku rýchlostnej cesty R7 Nové Zámky – Lučenec odporučený modrý variant v polovičnom profile.

Z celkového hľadiska je realizácia úseku R7 Nové zámky – Lučenec neefektívna a preto je možné, že v budúcnosti bude trasa rýchlostnej cesty R7 v úseku Čaka – Lučenec ešte prehodnocovaná.

Nejasné je aj križovanie rýchlostných ciest R7 a R3, z ktorý ani jedna z rýchlostných ciest nemá ustálenú polohu trasy a križovatiek. Stále je možné varianty jednotlivých úsekov medzi sebou prepájať, čo umožňuje vytvorenie kombinačného variantu z čiastkových úsekov, ktorý by najlepšie spĺňal obsluhu územia.

Tabuľka : Variantné trasovanie rýchlostnej cesty R7 cez územie NSK

Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
Modrý variant v úseku Nové Zámky – Bešeňov – Čaka – Šarovce – Demandice Červený variant v úseku Demandice - Semerovce – Veľký Krtíš	podľa pôvodného ÚPN NSK v úseku (zelený) Nové Zámky – Bešeňov – Čaka – Šarovce – Demandice Červený variant v úseku Demandice – Semerovce - Veľký Krtíš
R24,5/120 (1/2profil)	R24,5/120 (1/2profil)
• nespĺňa podmienky ekonomickej efektívnosti	• nespĺňa podmienky ekonomickej efektívnosti

[60] *https://www.ndsas.sk/stavby/studie-realizovatelnosti*

RÝCHLOSTNÁ CESTA R8

Úsek R8 Nitra – križovatka s R2 má spracovanú Štúdiu realizovateľnosti (ŠR) z roku 2020 [61]. Spracované sú varianty v plnom a polovičnom profile kategórie R24,5/120 (R11,5) a varianty, ktoré ťah riešia ako cestu I. triedy (preložku cesty I/64) v kategórii C11,5/80. Plánovaná kategória R 24,5/120 a C 11,5/80.

Situovanie jednotlivých variantov bolo v ŠR nasledovné.

- A - Zelená EIA – R 24,5.
- B – zelená opt. - R 24,5.
- C – fialová - R 24,5.
- D – tyrkysová - C11,5.
- E – kombinovaná R 11,5 + R24,5.
- G – modrá – R24.
- H – hnedá – C 11,5.

Z výsledkov ŠR, ktorá bola ukončená v roku 2020 vyplynulo, že varianty D, E a H nie sú ďalej odporúčané na ďalšie preverenie v procese EIA, a to s ohľadom na výsledky kapacitného posúdenia. Varianty G, B a C možno odporučiť na ďalšie monitorovanie a podrobné preverenie pre proces EIA.

Variant „B“ rýchlostnej cesty R8 vznikol optimalizáciou trasovania a technického riešenia variantu A, z tohto dôvodu bol označený ako „zelený optimalizovaný“. Rovnako ako v prípade variantu A sa jedná o novú rýchlostnú cestu v trase R1 MÚK Nitra Západ - R2 Bánovce nad Bebravou so šírkovým usporiadaním podľa kategórie R 24,5. Hlavnými rozdielmi voči variantu a je mierny posun severného napojenia (R2 Bánovce nad Bebravou) západným smerom, úprava riešenia južnej MÚK Nitra - Západ a pridanie jednej dodatočnej križovatky v oblasti Topoľčian. Variant „B“ je navrhovaný v kategórii R 24,5/120 začína v trase veľmi podobnej variante A, avšak s posunutím v kritických miestach (hlboké zárezy a dlhé estakády) pre zníženie nákladov a náročnosti výstavby. V tomto variante je navyše oproti variantu A vypustená mimoúrovňová križovatka Topoľčany. Namiesto nej sú navrhnuté dve mimoúrovňové križovatky Topoľčany Juh a Topoľčany Stred pre zabezpečenie lepšej obslužnosti Topoľčian. Výhodou variantu je, že takmer kopíruje variant A, ktorý je stanovený v územnoplánovacích dokumentáciách. Pri jeho zohľadnení sa teda jedná skôr o menšie zmeny územnoplánovacích dokumentácií. Zmeny v trase variantu A boli navrhnuté z dôvodu lepšieho kopírovania terénu. Variant vytvára príležitosť k ďalšiemu rozvoju oblastí v mimoúrovňových križovatkách a upokojenie dopravy okolo I/64 a II/592, čo môže viesť k zatraktívneniu pozemkov v oblasti.

Variant „G“ vychádza podľa výsledkov ekonomickej analýzy - CBA, najrýchlejšia návratnosť investície. Tento variant cesty R8 je vo väčšine trasy zhodný so zeleným, ale uvažuje s alternatívnym južným napojením na komunikáciu R1A, ktoré z časti využíva trasu jestvujúcej cesty I/64 v oblasti priemyselného parku Nitra sever a areálu Jaguar-LandRover. Začiatok variantu „G“ vo verzii preložky cesta I/64 je navrhovaný v autoprofilačnom variante ako preložka cesty I/64 a ďalej pokračuje v trase podľa spracovanej ŠR (I/64 Topoľčany – Nitra – Komárno)

Tabuľka : Variantné trasovanie rýchlostnej cesty R8 (Nitra – križovatka R2) cez územie NSK

Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
Variant B (zelený , optimalizovaný) Trasa R1 Nitra-západ - R2 Bánovce	Neuvažuje sa s rýchlostnou cestou R8, ale s preložkou cesty I/64 (cestný variant)
R24,5/120	C22,5/90, C 11,5/90

[61] *https://www.ndsas.sk/stavby/studie-realizovatelnosti*

Úsek Križovatka hranica SR/HU - Nitra. V uvedenom koridore bola spracovaná štúdia realizovateľnosti preložky cesty I/64. V koridore by bolo možné uvažovať aj s rýchlostným ťahom, ktorý by bol alternatívou preložky cesty I. triedy. Zatiaľ čo preložka cesta I. triedy môže využiť vyhovujúce úseky cesty I/64, rýchlostná cesta R8 by viedla výhradne novým koridorom s napojením na existujúcu sieť MÚK. V rámci konceptu ÚPR NK je navrhovaný cestný a rýchlostný koridor tak, aby boli oba úseky koncepčne zosúladené, vrátane prepojenia cez územie mesta Nitra.

Tabuľka : Variantné trasovanie rýchlostnej cesty R8 (hranica SR/HU – Nitra)

Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
Rýchlostný variant - R8, s využitím peáže s rýchlostnou cestou R1 Súčasný úsek R1A by bol zo siete R vyňatý	Neuvažuje sa s rýchlostnou cestou R8, ale s preložkou cesty I/64 (cestný variant) Variant by bol doplnený prepojením MÚK Čermáň a MÚK ..... , vrátane prepojenia I/51- I/65 Selenec
R24,5/120	C22,5/90, C 11,5/90

PRIORITY ROZVOJA RÝCHLOSTNÝCH CIEST PODĽA MINISTERSTVA DOPRAVY A VÝSTAVBY SR

Na základe údajov od MDV SR MF ÚHP (Priority vo výstavbe cestnej infraštruktúry, september 2020)[62] možno identifikovať v NSK dva projekty, pri ktorých je plánované opakovanie procesu EIA (kvôli vypršaniu platnosti či zmene riešenia), alebo územného konania (kvôli zmene trasy).

	Fáza prípravy	Rok získania	Predpokladané opakovanie
R8 Nitra – križovatka R2	EIA	2011	MDV SR plánuje úsek stavať po roku 2030, EIA stratila platnosť v roku 2019 164 553 R7 Holice – Dunajská Streda (Dolný Bar) EIA 2013 Nové technické riešenie bolo spracované v ŠR v roku 2020
R7 Nové Zámky – Čaka	EIA	2011	MDV SR plánuje úsek realizovať po roku 2040, EIA stratí platnosť v roku 2022

Pre splnenie záväzku voči EÚ a na dobudovanie základne diaľkovej siete TEN-T CORE do roku 2030 bude potrebných ďalších 236 km ciest, ich prínosy aj optimálne trasovanie je potrebné samostatne preveriť dopravným modelom SR, resp. stanoviť pri formovaní aktualizácie KÚRS. Vybudovanie nových tranzitných koridorov môže výrazne ovplyvniť smerovanie tranzitnej a nákladnej dopravy cez územie SR.

Cestnej siete NSK sa týka koridor rýchlostnej cesty R3. Sieť TEN-T CORE dnes počíta s vedením tohto koridoru cez Turiec, Krupinu a Šahy rýchlostnou cestou R3. Alternatívy vedenia tejto cesty rýchlostnou cestou R1 popod Nízke Tatry a variantami napojenia na Maďarsko prostredníctvom R3 z Hronského Beňadiku cez Levice alebo s využitím existujúcej a rozostavanej R2 medzi Zvolenom a Lučencom je potrebné samostatne preveriť a zamerať prípravu na jednu najefektívnejšiu alternatívu. Všetky ostatné hodnotené projekty sú v dokumente zoradené podľa ukazovateľa spoločenskej priority. Príprava a realizácia projektov nad rámec dopravnej priority a TEN-T Core by mala zohľadňovať poradie v rebríčku priority a pripravenosť projektov. Pre všetky projekty by pred ich ďalšou prípravou mala byť preukázaná spoločenská návratnosť v súlade s platnou metodikou MDV SR. Projekty s nižšou prioritou môžu pri aktualizácii poradia v poradí stúpnuť pri optimalizácii technického riešenia, presnejších údajov o doprave či znížením nákladov. Počas väčšiny sledovaného obdobia ovplyvňuje poradie projektov v harmonograme najmä ich pripravenosť.

Väčšinu projektov s vysokou spoločenskou návratnosťou je z dôvodu nízkej pripravenosti a v rámci predpokladaných rozpočtových limitov možné stavať

[62] *https://www.mindop.sk/uploads/PRIORITY_MATERIAL_FINAL.pdf*

až od roku 2030. Pri všetkých projektoch je pred ich realizáciou potrebné overiť spoločenskú návratnosť v súlade s platnými metodikami a optimalizovať ich náklady. V rámci NSK ide o úsek rýchlostnej cesty R7 - Dolný Bar - Nové Zámky.

TEN-T Core koridor severo-južného prepojenia je zaradený do priorizácie (rovnako ako všetky TEN-T Core úseky), ale nie je hodnotený z pohľadu ekonomickej návratnosti a plnenia cieľov. Projekt je vzhľadom na svoj rozsah potrebné posúdiť samostatnou štúdiou uskutočniteľnosti podľa aktuálnej metodiky a dopravným modelom, ktorý zohľadní diaľkové tranzitné vzťahy a prevedenú dopravu. V NSK sa táto úvaha týka koridoru R3 Zvolen – Šahy a umožňuje preveriť a zvoliť rôzne varianty trasovania.

H.1.5.4 ZÁMERY ROZVOJA SIETE CIEST I. TRIEDY

Výhľadové zámery sú cielené na podporu výstavby obchvatov miest a obcí za účelom zvýšenia plynulosti prevádzky a tým aj zníženia spotreby pohonných hmôt, vedúce nepriamo ku ekologizácii dopravy.

ZÁMERY SLOVENSKEJ SPRÁVY CIEST

Cesta	Stavba	Pozn.	Polyc. variant	Autop. variant
R3	Zvolen - Šahy	2-pruh	áno	-
R3	Čaradice – Levice - Šahy	2-pruh	-	áno
R3	Šahy - obchvat	2-pruh	áno	áno
R7	Dolný Bar - Zemné	2-pruh	áno	áno
R7	Zemné - Nové Zámky	2-pruh	áno	áno
R7	Nové Zámky - Čaka	2-pruh	áno	áno
R7	Čaka - Veľký Krtíš	2-pruh	áno	áno
R8	Nitra - križovatka R2	4-pruh	áno	-
I/51	„privádzač“ Selenec	2-pruh	áno	áno
I/51	Južný obchvat obce Veľký Lapáš	2-pruh	áno	áno
I/51	Severný obchvat mesta Vráble	2-pruh	áno	áno
I/51	severný obchvat obce Telince a južný obchvat obce Čifáre	2-pruh	áno	áno
I/51	Severný obchvat obce Veľký Ďur	2-pruh	áno	áno
I/51	Severný obchvat mesta Levice	2-pruh	áno	áno
I/51	Severný obchvat obce Horná Seč	2-pruh	áno	áno
I/76	Štúrovo – Kamenný Most	2-pruh	áno	-
I/76	Kamenný Most - Kamenín - Pohronský Ruskov - Želiezovce - Šarovce	2-pruh	áno	áno
I/76	Južný obchvat mesta Želiezovce	2-pruh	áno	áno
I/76	Západný obchvat obce Kalná nad Hronom	2-pruh	áno	áno
I/76	Obchvat obce Malé Kozmálovce a Nový Tekov	2-pruh	áno	áno
I/63	Západný obchvat obce Bodza	2-pruh	áno	áno
I/63	Východný obchvat obce Tôň	2-pruh	áno	áno
I/63	Severný obchvat časti Komárno – Nová Stráž	2-pruh	áno	-
I/63	Južný obchvat obce Iža	2-pruh	áno	áno
I/63	Južný obchvat obce Patince	2-pruh	áno	áno
I/63	Južný obchvat obce Mužla	2-pruh	áno	áno
I/63	Severný obchvat obcí Radvaň nad Dunajom a Moča	2-pruh	áno	áno
I/64	Komárno - obchvat	4-pruh	áno	áno
I/64	Hurbanovo obchvat	2-pruh	áno	áno
I/64	Nové Zámky - obchvat	2-pruh	áno	áno
I/64	Krušovce - obchvat	2-pruh	-	áno
I/64	Západný obchvat časti Dražovce	2-pruh	-	áno
I. triedy	Východný obchvat mesta Nitra	2-pruh	-	áno
I/64	Jelšovce - prepojenie cesty I/64 a pripravovanej R8	2-pruh	áno	-
I/64	Východný obchvat obce Čakajovce	2-pruh	-	áno
I/64	Preložka cesty I/64 Nitra – Komjatice	4-pruh	-	áno
I/66	Šahy, Hrkovce, Nové prepojenie cesty I/66 na priprav. R3	2-pruh	áno	áno
I/75	Šaľa – obchvat (severný obchvat)	2-pruh	áno	áno

Budovanie obchvatov a preložiek ciest I. triedy, najmä v úsekoch s nevyhovujúcimi technickými a kapacitnými parametrami a tam, kde sa neuvažuje s trasovaním ťahov TEN-T (napr. cesty I. triedy I/51, I/64, I/66, I/68, I/74, I/75, I/76, I/79). Prioritné konkrétne úseky ciest I. triedy sa stanovujú na základe výsledkov štúdií realizovateľnosti.

PRIORITY ROZVOJA CIEST I. TRIEDY PODĽA MINISTERSTVA DOPRAVY A VÝSTAVBY SR

Na základe údajov od MDV SR MF ÚHP (Priority vo výstavbe cestnej infraštruktúry, september 2020) [63] sú stanovené priority výstavby jednotlivých úsekov ciest I. triedy v NSK.

Tabuľka obsahuje projekty, pre ktoré bola vyhodnotená priorita na základe jedného z troch kritérií:

- Dopravné – stavby paralelné k cestám s naplnenou kapacitou, rekonštrukcia ciest I. triedy v zlom stave.
- TEN-T – slovenské úseky transeurópskej siete TEN-T Core.
- Ostatné projekty vyhodnotené podľa spoločenskej priority.

Tabuľka: Priority rozvoja ciest I. triedy podľa ministerstva dopravy a výstavby SR

Názov Úseku	Strategická CBA	Počet pruhov	
I/51 Levice, obchvat	1,52	2	ŠR
R3(I/66) Šahy -obchvat	0,44	2	EIA
I/64 Nitra - Topoľčany	2,29	2	ŠR
I/63 Nová Stráž	1,29	2	ŠR
I/64 Komárno - Nitra	0,64	2	DÚR
I/64 Komárno (obchvat)	0,35	4	EIA

Zdroj: spracovanie ÚHP, NDS

Taktiež TEN-T Core koridor severo-južného prepojenia je zaradený do priorizácie (rovnako ako všetky TEN-T Core úseky), ale nie je hodnotený z pohľadu ekonomickej návratnosti a plnenia cieľov. Projekt je vzhľadom na svoj rozsah potrebné posúdiť samostatnou štúdiou uskutočniteľnosti podľa aktuálnej metodiky a dopravným modelom, ktorý zohľadní diaľkové tranzitné vzťahy a prevedenú dopravu.

V NSK sa táto úvaha týka koridoru R3 Zvolen – Šahy a umožňuje preveriť a zvoliť rôzne varianty trasovania.

H.1.5.5 ZÁMERY ROZVOJA SIETE CIEST II. A III. TRIEDY

Udržateľný rozvoj dopravy musí byť základným cieľom Nitrianskeho kraja. Víziami rozvoja dopravy z hľadiska územného rozvoja je zabezpečiť kvalitnú, dostupnú a integrovanú dopravnú infraštruktúru, konkurenčné dopravné služby, užívateľsky prijateľnú dopravu a ekologicky a energeticky efektívnu a bezpečnú dopravu. Ciele územného rozvoja by mali byť zamerané na budovanie a modernizáciu dopravnej infraštruktúry, zabezpečenie rovnovážneho rozvoja dopravných služieb, práv a povinností užívateľov dopravy a znižovanie vplyvu dopravy na životné prostredie.

Pri spracovaní jednotlivých stupňov územnoplánovacej dokumentácie (ÚPD) treba vychádzať z nasledovných všeobecných zásad:

- Pri deľbe prepravnej práce brať do úvahy aj aspekt deľby verejného priestoru, ktorý využívajú všetky druhy dopravy, a v ktorom musia byť zohľadnené zásady udržateľnej výstavby nemotoristickej infraštruktúry, verejnej osobnej dopravy a ktoré musia zabezpečovať aj procesy efektívnej údržby.

[63] *https://www.mindop.sk/uploads/PRIORITY_MATERIAL_FINAL.pdf*

- Podporiť nemotorovú a verejnú hromadnú dopravu, ktorá by v súčasnej dobe vzhľadom na trend udržateľnosti rozvoja mala zohľadniť aj predstavu o budúcom udržateľnom susedstve, so zohľadnením požiadaviek disponibilného zastavaného územia, s ohľadom na hustotu a organizáciu bývania, pracovných príležitostí, komerčných a rekreačných zariadení, na existujúcich, ale aj na nových rozvojových plochách.
- Pri plánovaní a realizácii dopravnej infraštruktúry a verejných priestranstiev preferovať verejnú hromadnú dopravu s cieľom znižovania kongescií prostredníctvom zmeny deľby prepravnej práce a znižovania podielu individuálnej dopravy, podporovať pešiu a cyklistickú dopravu ako ekologický, ekonomický a zdravý spôsob dopravy.
- Pri návrhu na implementáciu lepšej regionálnej mobility je potrebné rešpektovať miestnu kultúru a "ducha" regiónu. To znamená, že komunikačná sieť, infraštruktúra verejnej hromadnej dopravy a dopravné prostriedky, riešenie verejného priestoru pre chodcov a cyklistov musia byť tvorené s ohľadom na architektonické a urbanistické charakteristiky regiónu a miest a spôsob života občanov tak, aby sa cítili v regióne dobre.

Pri koncipovaní rozvoja siete cestnej infraštruktúry boli zohľadnené Plány udržateľnej mobility (PUM), ktoré sú spracované samostatne pre Nitriansky kraj a samostatne pre krajské mesto Nitra a taktiež Územný generel dopravy NSK ako územnoplánovací podklad pre oblasť dopravy. PUM je strategický plán nadväzujúci na riešenie súčasnej dopravnej situácie pre všetky druhy dopravy, vrátane individuálnej a verejnej, osobnej a nákladnej, motorizovanej a nemotorizovanej dopravy.

- Hlavným výstupom návrhovej časti projektu Regionálneho plánu udržateľnej mobility Nitrianskeho samosprávneho kraja a rovnako celého projektu je navrhnutie cestnej siete v časových horizontoch rokoch 2025, 2030, 2040 a 2050, spolu s doporučeným harmonogramom realizácie a zároveň na základe finančných možností Nitrianskeho kraja. V PUM NSK je kladený dôraz na cestnú sieť Nitrianskeho kraja (II. a III. triedy), avšak zahŕňa aj návrh nadradenej cestnej siete (rýchlostné cesty a cesty I. triedy).
- Územný generel doprav NSK obsahuje úseky ciest, ktoré je potrebné dopravno - inžinierskymi opatreniami riešiť prioritne. Definované sú na základe priestorového spolupôsobenia kapacitne preťažených úsekov a nedostatočnej šírky vozovky. V územnoplánovacom podklade sú zoradené zostupne podľa celkového počtu vozidiel, resp. podľa kvality dopravného prúdu QSV. Každý nevyhovujúci úsek cestnej siete všetkých tried musí byť samostatne analyzovaný a projekčne pripravovaný.

Medzi rozvojové zámery pre cesty II. a III. triedy patria koridory nasledovných ciest, ktoré sú v grafickej časti územno plánovacej dokumentácie regiónu zaradené medzi ako navrhované rozvojové zámery.

2. triedy:

- Cesta II/564 Severovýchodný obchvat mesta Tlmače.
- Cesta II/511 Východný obchvat mesta Zlaté Moravce.
- Cesta II/499 Juhozápadný obchvat obce Bojná.
- Cesta II. triedy Nové prepojenie ciest č. II/499 a I/64 – juhozápadný obchvat Topoľčian (Nemčice – Chrabrany).
- Cesta II/580 Južný obchvat mesta Šurany.
- Cesta II/511 Východný obchvat obce Dolný Ohaj.
- Cesta II/511 Východný obchvat obce Bešeňov.
- Cesta II/573 Juhozápadný obchvat mesta Kolárovo.
- Cesta II/573 Západný obchvat obce Kameničná.

- Cesta II/509 Juhozápadný obchvat obce Gbelce.
- Cesta II/564 Severný obchvat mesta Štúrovo.
- Cesta II/511, III/1614 Preložka cesty II/511 a III/1614 mesto Zlaté Moravce.

3. triedy:

- Cesta III/1669 Beladice Prekategorizovanie cesty III. triedy na II. triedu, vrátane napojenia na cestu R1.
- Cesta III/1497 Západný obchvat Selice.
- Cesta III/1722 Východný obchvat obce Prašice.
- Cesta III/1543 Prekategorizovanie cesty III/1543 na II. triedu a modernizácia do podoby budúceho privádzača okresného mesta Levice na rýchlostnú cestu R7. Zahŕňa aj obchvat Starého Hrádku a Jura nad Hronom. Vyvolaná investícia výstavbou rýchlostnej cesty R7
- Cesta III. triedy Nové prepojenie obcí Lukáčovce a Nové Sady v okrese Nitra.
- Cesta III. triedy Nové prepojenie obcí Tajná a Nevidzany.
- Cesta III. triedy Nové prepojenie obcí Dolné Obdokovce a Babindol.
- Cesta III/1591 Nové prepojenie obcí Krškany a časti Levice – Horša.
- Cesta III. triedy Nové prepojenie obcí Čechy, Veľké Lovce a Podhájska.
- Cesta III/1470 Severný obchvat mesta Hurbanovo.
- Cesta III. triedy Vytvorenie nového hraničného priechodu s Maďarskom a juhovýchodný obchvat obce Chľaba.
- Obchvat historického jadra obce Bátovce.
- Cesta III/1583 Vytvorenie nového hraničného priechodu do Maďarska s novou komunikáciou Vyškovce nad Ipľom – Tésa.
- Cesta III/1576 preložka cesty pri obci Tekovské Lužany.
- Cesta III/1569 nový hraničný priechod Pastovce – Vámosmikola.

H.1.5.6 PRIORITY DÔLEŽITOSTI PODĽA VÝSLEDKOV PUM NSK

Odporučenia na zlepšenie kvality ciest II. a III. triedy sú súčasťou spracovaného PUM Nitrianskeho samosprávneho kraja.

Tabuľka : Priority vo výstavbe cestnej infraštruktúry II. a III. triedy – do roku 2030

Cesta	Úsek		
II/564	Severovýchodný obchvat mesta Tlmače	**áno**	Nahrádza ho R3
II/511, II/1614	Preložka cesty II/511 a III/1614 mesto Zlaté Moravce	áno	áno
II/511	Východný obchvat mesta Zlaté Moravce	áno	áno
II/499	Juhozápadný obchvat obce Bojná	áno	áno
II. trieda	Nové prepojenie ciest č. II/499 a I/64 – juhozápadný obchvat Topoľčian (Nemčice - Chrabrany)	áno	áno
II/580	Južný obchvat mesta Šurany	áno	áno
III/1722	Východný obchvat obce Prašice	áno	áno
III/1543	Prekategorizovanie cesty III/1543 na II. triedu a modernizácia do podoby budúceho privádzača okresného mesta Levice na rýchlostnú cestu R7. Zahŕňa aj obchvat Starého Hrádku a Jura nad Hronom. Vyvolaná investícia výstavbou rýchlostnej cesty R7.	áno	
III/1470	Severný obchvat mesta Hurbanovo	áno	áno
II/573	Juhozápadný obchvat mesta Kolárovo	áno	áno
II/573	Západný obchvat obce Kameničná	áno	áno
III. trieda	Nový hraničný priechod s Maďarskom a juhovýchodný obchvat obce Chľaba	áno	áno

Zdroj údajov: PUM

Tabuľka : Priority vo výstavbe cestnej infraštruktúry II. a III. triedy – do roku 2040

Cesta	Názov opatrenia	Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
III. trieda	Nové prepojenie obcí Dolné Obdokovce a Babindol	áno	áno
II/511	Východný obchvat obce Dolný Ohaj	áno	áno
II/511	Východný obchvat obce Bešeňov	áno	áno
II/509	Juhozápadný obchvat obce Gbelce	áno	áno
II/564	Severný obchvat mesta Štúrovo	-	áno
II/564	Preložka cesty II/564 - odstránenie kapacitných problémov v oblasti Krížny Vrch u napojení na cestu I/51, modernizácia cestného úseku	áno	áno
III/1497	Západný obchvat Selice	áno	áno
III. trieda	Nové prepojenie obcí Lukáčovce a Nové Sady v okrese Nitra	áno	áno
III. trieda	Nové prepojenie obcí Tajná a Nevidzany	áno	áno
III/1591	Nové prepojenie obcí Kršky a časti Levice – Horša	áno	áno

Zdroj údajov: PUM

Tabuľka : Priority vo výstavbe cestnej infraštruktúry II. a III. triedy – do roku 2050

Cesta	Názov opatrenia	Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
III. trieda	Nové prepojenie obcí Čechy, Veľké Lovce a Podhájska	áno	áno
III/1551	Obchvat historického jadra obce Bátovce	áno	áno
III/1583	nový hr. priechod do Maďarska s novou komunikáciou Vyškovce nad Ipľom - Tésa	áno	áno
III/1576	Cesta III/1576 preložka cesty pri obci Tekovské Lužany	áno	áno
III/1669	Beladice, prekategorizovanie cesty III. triedy na II. triedu, napojenie na cestu R1	áno	áno
III/1569	Nový hraničný priechod Pastovce - Vámosmikola	áno	áno

Zdroj údajov: PUM

Tabuľka: Zmena kategórie ciest II. a III. triedy

Cesta	Názov opatrenia	Polycentrický variant	Autoprofilačný variant
II/564	Levice - Tlmače	áno	Nahrádza ho R3
III/513	Nitra - Hlohovec (v zmysle ŠR I/64 KN- NR – TO, D1 Hlohovec)	áno	áno
III/1543	Prekategorizovanie cesty III/1543 na II. triedu	áno	nie
Bez názvu	Modernizácia do podoby budúceho privádzača okresného mesta Levice na rýchlostnú cestu R7. Zahŕňa aj obchvat Starého Hrádku a Jura nad Hronom. Vyvolaná investícia výstavbou rýchlostnej cesty R7.	nie	áno

H.1.6 CYKLISTICKÁ DOPRAVA

Systematiku rozvoja cyklodopravy regionálneho významu stanovil Územný generel dopravy Nitrianskeho kraja [64] z roku 2017 (ÚGD-NSK), ktorého riešenia boli aktualizované podľa novelizovanej Stratégia rozvoja cyklotrás v NSK na roky 2021 – 2027.[65]

ÚGD-NSK syntetizoval viacero vstupov, na základe ktorého vytvoril návrh kostrovej siete hlavných cyklotrás vo farebnej hierarchii tak, aby bol pokrytý celý región NSK. Vychádzal z vtedy platného územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja, ako aj zo Stratégie rozvoja cyklotrás a cyklodopravy v NSK na roky 2016 – 2020. Tieto koncepčné dokumenty valorizoval aj o známe projektové zámery, medzi ktoré patrili Cyklotrasy bez hraníc, Cyklotrasy Požitavie, Komárno – Štúrovo, Tribeč – Juh a mikroregióny Termál, ako aj cyklistický chodník Nitra – Vráble. Novelizovaná Stratégia rozvoja cyklotrás na roky 2021 – 2027 následne zohľadnila aj toho času pripravovaný Plán udržateľnej mobility NSK, pričom definovala tri čiastkové vízie:

- Strategická vízia rozvoja cyklotrás v mestských sídlach NSK.
- Strategická vízia rozvoja kostrovej cyklodopravnej siete cyklotrás NSK.
- Strategická vízia cykloturistických trás v NSK.

Cyklistickú infraštruktúru na území Nitrianskeho kraja tak delíme na mestskú cyklodopravnú infraštruktúru, cyklodopravnú infraštruktúru medzi mestami (sídlami) a cykloturistickú infraštruktúru.

H.1.6.1 ZNAČENÉ CYKLOTRASY

Národný koordinátor celoslovenskej siete cyklotrás, ktorým je občianske združenie Slovenský cykloklub, eviduje na území Nitrianskeho kraja celkovo 78 značených cyklotrás. Ústredie Slovenského cykloklubu pôsobí ako koordinačné centrum a vedie centrálny register legálne povolených cykloturistických trás. V rámci registra zabezpečuje prideľovanie evidenčných čísel cyklotrasám v troch kategóriách, v štyroch farbách podľa oblasti, ktorou prechádza väčšia časť cyklotrasy. Úlohou centra je novým trasám prideliť farebnosť, evidenčné číslo a začleniť ich do existujúceho systému. V riešenom území sa nachádzajú nasledovné:

- 13 červených cyklotrás.
- 18 modrých cyklotrás.
- 21 zelených cyklotrás.
- 26 žltých cyklotrás.

V kraji však neexistuje centrálna databáza mestských cyklodopravných trás a cyklochodníkov. Centrálna databáza cykloturistických trás v sebe zahŕňa aj viaceré úseky cyklodopravných trás, t.j. v koridoroch ciest pozemných komunikácií I. až III. triedy.

H.1.6.2 ROZVOJ CYKLODOPRAVY

Novopripravovaný Územný plán regiónu si na základe vyššie uvedených materiálov kladie za cieľ vytvoriť kostrovú sieť hlavných cyklotrás vo farebnej hierarchii tak, aby bol pokrytý celý región NSK. Prepojenie je stanovené aj na susediace kraje. Značenie cyklotrás vychádza z ich funkčného významu, zatriedenia, počtu, ako aj dĺžky jednotlivých cyklotrás. Návrh je ucelený a napája sa už na existujúce a navrhované cyklotrasy v TTSK, TRSK a BBSK. Cyklotrasy sú teda navrhované tak, aby tvorili kostrovú sieť cyklotrás v celom regióne. Cyklotrasy rešpektujú významné miesta

[64] *Územný generel dopravy Nitrianskeho samosprávneho kraja, AUREX spol. s r.o. 10/2017*

[65] *Stratégia rozvoja cyklotrás v NSK na roky 2021 – 2027, Slovenský cykloklub, o. z. september 2020*

zamestnanosti, kultúrnych pamiatok, prestupných bodov, zaujímavých lokalít a turistických rozhľadní. Každá navrhovaná trasa je ilustrovaná predbežným (odporúčaným) farebným označením.

Existujúce značené cyklotrasy, ako aj novo navrhované úseky, reflektuje nasledujúca schéma.

Cyklotrasy na území kraja je dôležité navrhovať tak, aby tvorili funkčný systém:

- Hierarchicky usporiadaný – cyklotrasy sú usporiadané do základných (nosných) a doplňujúcich systémov.
- Spojitý – cyklotrasy sú navzájom poprepájané, v priesečníkoch cyklotrás sú navrhované prvky cykloturistickej vybavenosti.
- Bezpečný a šetrný – podporovať trasovanie mimo frekventovaných dopravných koridorov, s bezpečnými križovaniami s dopravnými koridormi cestnými a železničnými, s vodnými tokmi, s územiami v súkromnom vlastníctve, s územiami ochrany prírody a krajiny, využívať lesné a poľné cesty.
- Zdravý – podporovať budovanie sprievodnej zelene okolo cyklotrás.
- Komplexný – podporovať budovanie drobných zariadení rekreačnej vybavenosti pri cyklotrasách (prístrešky, lavičky, stojany, oddychové plochy, občerstvovacie zariadenia, studničky, orientačný a informačný mobiliár, výtvarné prvky, turistické ubytovacie a stravovacie zariadenia (predovšetkým na území obcí /miest), cyklotáboriská.

Nemenej dôležité je nadväznosť cyklotrás v intraviláne miest a obcí s cyklotrasami mimo zastavané územia miest a obcí ako aj bike and ride pointy.

H.1.6.3 IMPLEMENTÁCIA CYKLOTRÁS

Novelizovaná Stratégia rozvoja cyklotrás v NSK na roky 2021 – 2027 uvádza aj postupy pri plánovaní, či realizácii cyklistickej trasy, ako aj spôsoby nadobudnutia vlastníckych a iných práv k pozemkom pod cyklistickou infraštruktúrou. Sústreďuje sa taktiež na možnosti financovania cykloprojektov na národnej úrovni.

Kostrová sieť cyklotrás kraja
je zaradená medzi verejnoprospešné stavby.

Kostrová sieť cyklotrás kraja je v záväznej časti zaradená medzi verejnoprospešné stavby. V územných plánoch miest a obcí je možne medzi VPS zaradiť aj cyklotrasy nižšieho významu.

Všeobecne pre zámery využívania koruny ochranných hrádzí pre účely trasovania cyklistických cestičiek je nutné akceptovať upozornenia Slovenského vodohospodárskeho podniku, š.p. (SVP) a ktoré je potrebné premietnuť do nižších stupňov projektovej dokumentácie pre realizáciu cyklotrás.

SCHÉMA
CYKLISTICKÁ DOPRAVA

LEGENDA

HRANICE
- štátna hranica SR
- hranica kraja

PRIESTOROVÉ USPORIADANIE
- obce so štatútom mesta
- vodné toky a vodné plochy
- lesy
- urbanizované územia
- rozvojové územia podľa ÚPN-O

CYKLOMAGISTRÁLY A CYKLISTICKÁ DOPRAVA
- turistická trasa EUROVELO 6
- medzinárodná a národná cyklomagistrála
- regionálna cyklotrasa
- miestna cyklotrasa
- spojovacia cyklotrasa
- lokálna a obecná cyklotrasa - zámer

H.1.7 VEREJNÁ DOPRAVA

H.1.7.1 CHARAKTERISTIKA VEREJNEJ DOPRAVY

Nitriansky samosprávny kraj spracoval dokument Stratégia rozvoja verejnej osobnej dopravy Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2020 („Master plan"), ktorý analyzuje stav v oblasti verejnej osobnej dopravy, identifikuje príčiny tohto stavu a definuje možnosti budúceho vývoja. Na zabezpečenie ďalšieho rozvoja verejnej osobnej dopravy je potrebné zabezpečiť elimináciu identifikovaných negatívnych stránok, úzkych miest a obmedzení. Tie sa týkajú organizácie prevádzky a infraštruktúry.

Prímestská autobusová doprava zabezpečuje obslužnosť územia NSK na báze verejného záujmu alebo na báze komerčnej dopravy. V rámci rozdelenia územia patrí NSK do západného funkčného regiónu: Západný (BSK, TTSK, NSK).

- Podiel prepravných výkonov verejnej dopravy na výkone pozemnej osobnej dopravy na Slovensku je 25% a klesá.
- Železničnú osobnú dopravu na území SR (30,35 mil. vlkm) organizujú dopravcovia v spolupráci s MDV SR.
- Regionálnej doprave zodpovedajú osobné vlaky (Os), v širšom okolí najvýznamnejších miest (Bratislava, Košice, Žilina, Prešov) aj zrýchlené vlaky (Zr) a vlaky kategórie REx.
- Prímestskú a regionálnu autobusovú dopravu zabezpečujú autobusoví dopravcovia na základe zmluvných vzťahov so samosprávnymi krajmi.
- Mestská hromadná doprava v slovenských mestách je prevádzkovaná mestskými dopravnými podnikmi alebo externými dopravcami na objednávku miest.

Najvýznamnejším slabým miestom VOD nielen v Nitrianskom kraji, ale na Slovensku vôbec je absencia funkčných integrovaných dopravných systémov – vzhľadom na to, že v súčasnosti objednávateľom v regionálnej železničnej doprave je MDV SR, v prímestskej autobusovej doprave sú objednávateľmi VÚC a v mestskej hromadnej doprave sú objednávateľmi príslušné mestá a obce, nie je zabezpečená vzájomná previazanosť a koordinácia jednotlivých dopravných módov.

Mestská autobusová doprava v mestách NSK („MAD") je zabezpečovaná autobusovými dopravcami na základe zmluvných vzťahov s príslušným mestom. Mestská autobusová doprava v Nitrianskom samosprávnom kraji je realizovaná na základe platných zmlúv a dodatkov uzatvorených medzi objednávateľmi /obcami a mestami/ a dodávateľmi, dopravcami ARRIVA NITRA a. s. a Arriva Nové Zámky, a.s. v 11 mestách a 5 obciach:

- Nitra, Topoľčany, Zlaté Moravce, Vráble, Komárno, Levice, Nové Zámky, Šahy, Šaľa, Štúrovo, Šurany, Štitáre, Nitrianske Hrnčiarovce, Branč, Ivanka pri Nitre a Lužianky.

Mestá organizujú mestskú hromadnú dopravu ako aj mobilitu nemotorovými dopravnými módmi a vychádzajú pritom z územných plánov, dopravných plánov alebo generelov dopravy a tiež z plánov dopravnej obslužnosti, prípadne aj plánov nemotorovej dopravy.

Regionálna železničná osobná doprava na území Nitrianskeho kraja je zabezpečovaná Železničnou spoločnosťou Slovensko a od 13.12.2020 je v spolupráci s rakúskym dopravcom Österreichische Bundesbahnen (ÖBB) zabezpečovaná dopravná obsluha na linke Bratislava – Dunajská Streda – Komárno.

H.1.7.2 KONCEPCIA INTEGRÁCIE DOPRAVY

Cieľom integrovaného dopravného systému verejnej osobnej dopravy je vytvorenie takého systému, ktorý pri daných ekonomických možnostiach uspokojí optimálnym spôsobom prepravné potreby obyvateľov a návštevníkov daného regiónu, t.j. poskytne dostatočne kvalitnú a cenovo prístupnú ponuku potenciálnym zákazníkom. Všeobecne to znamená použitie spoločného cestovného dokladu (prestupných cestovných lístkov) bez ohľadu na konkrétneho prevádzkovateľa dopravy a vzájomnú časovú a priestorovú koordináciu dopravných prostriedkov jednotlivých druhov dopravy participujúcich na IDS, teda optimalizáciu dopravného procesu. Rozhodujúcim kritériom by totiž mala byť dostupnosť cieľov ciest, a to čo najefektívnejším spôsobom.

Prínosy pre cestujúcich by mali predstavovať úsporu času a ceny cestovného. Prostriedkom by mal byť intervalový cestovný poriadok s vysokým počtom spojov a dobrou nadväznosťou na ostatné spoje. Garancia dodržovania cestovných poriadkov v systéme a prestupných väzieb musí byť štandardom, na ktorý sa môže cestujúci spoľahnúť. Nemenej dôležitým atribútom je bezpečnosť. Cestujúci sa musí v prostriedkoch verejnej dopravy cítiť bezpečne. Cena by mala byť priamo úmerná kvalite systému, avšak lacnejšia než pri použití automobilu na tú istú cestu.

Hlavnou úlohou je udržať a navýšiť počet cestujúcich vo verejnej doprave a znížiť využitie individuálnej automobilovej dopravy. Cieľom je tiež dosiahnutie vyššieho percenta využitia prostriedkov udržateľnej dopravy a znížiť percento využitia IAD. Napriek tomu, že na prvý pohľad nejde o nereálny cieľ, je nutné urobiť celý rad opatrení v dopravnom systéme mesta a najmä vo fungovaní a organizácii VOD. Osvedčeným riešením je integrovaný dopravný systém mesta a kraja, prípadne s presahom do ďalších krajov. V prípade chôdze a cyklistickej dopravy sú opatrenia zamerané na podporu vyššieho využitia.

H.1.7.2.1 TERMINÁLY INTEGROVANEJ OSOBNEJ PREPRAVY (TIOP)

Územný generel dopravy NSK ako územnoplánovací podklad identifikoval 19 železničných uzlov, ktoré by mali byť prioritne orientované do podoby Terminálov integrovanej dopravy. Definované boli na základe analýz skúmania intenzita dopravy na linkách prímestskej autobusovej dopravy, ako aj medzinárodnej, diaľkovej a prímestskej dopravy. Získané údaje boli následne konfrontované s frekvenciou cestujúcich vo vlakoch. Taktiež boli brané do úvahy dostupnosti obyvateľov k železničnej stanici EC/IC/EN a tiež staníc rýchlikov Ex a REx. Koncept ÚP R NK stanovuje nasledovné terminály integrovanej dopravy:

- Nitra (centrum dochádzky s najvyšším počtom dochádzajúcich v kraji).
- Topoľčany (väzba na REx).
- Levice (väzba na rýchlik).
- Komárno.
- Lužianky (Jaguar – Land Rover).
- Nové Zámky (väzba na medzinárodné vlaky typu EC/EN).
- Štúrovo (väzba na medzinárodné vlaky typu EC/EN).
- Šaľa (väzba na rýchlik).
- Šurany (väzba na rýchlik).
- Šahy.
- Hurbanovo.
- Zlaté Moravce (predpokladom je rekonštrukcia trate Lužianky – Zlaté Moravce – Kozárovce s dobudovaním úseku Podhorany pri Lužiankach – Jelšovce).
- Vráble (platí to, čo pri Zlatých Moravciach).

- Kozárovce (väzba na rýchlik a väzba na vybrané centrá Tlmače a JE Mochovce).
- Podhájska (významné centrum cestovného ruchu s väzbou na rýchlik).
- Gbelce (väzba na 3 obce s > 2 000 obyvateľmi).
- Palárikovo (železničný uzol a väzba na rýchlik).
- Želiezovce (sídlo > 7 000 obyv.).
- Kolárovo – (sídlo > 10 000 obyv. – podmienkou je však opätovné sprevádzkovanie tratí Šaľa – Neded.
- Kolárovo – Komárno, ako aj ich následné prepojenie novou železničnou traťou).

V týchto staniciach sa očakáva vytvorenie dostatočného počtu nástupných autobusových hrán, cez ktoré sa budú zabezpečovať prestupy na železničnú dopravu. V týchto lokalitách musia byť tiež vytvorené vhodné podmienky pre prestup medzi vlakom a autobusom a vlastný regionálny integrovaný dopravný systém (IDS) musí spĺňať minimálne podmienky vzájomnej optimálnej väzby, úspory na cestovnom pre cestujúcich a úspory v prevádzke jednotlivých dopravcov. Splnenie týchto požiadaviek si vyžaduje vytvorenie vhodnej regionálnej organizačnej štruktúry pre riadenie integrovanej hromadnej dopravy a zabezpečovanie previazaných tarifných a prevádzkových požiadaviek jednotlivých zúčastnených dopravcov.

Vytvorenie každej mikroregionálnej siete si bude vyžadovať podrobné analyzovanie základných skutočností, ktoré majú najväčší vplyv na vyťaženosť jednotlivých spojov prímestskej autobusovej dopravy, ako je rozloženie obyvateľov, pracovných príležitostí, škôl, využívanosť jestvujúcich dopravných sietí, a pod.

Najnovšie údaje o TIOP definuje Plán udržateľnej mobility NSK (PUM). V rámci PUM je navrhovaná výstavba TIOP do 2025 v meste Šaľa (do roku 2025), v meste Nové Zámky a Komárno (do roku 2030) a následne postupné budovanie v ďalších mestách.

Územná rezerva sa vyžaduje pri všetkých železničných staniciach a železničných staniciach a železničných zastávkach v intravilánoch miest a obcí tých železničných tratí, na ktorých je pravidelná osobná železničná doprava v taktovom režime.

H.1.7.2.2 ŠPECIFICKÉ CIELE INTEGRÁCIE VEREJNEJ DOPRAVY

PODPORA ROZVOJA A MODERNIZÁCIE PRÍMESTSKEJ ŽELEZNICE

- Modernizácia existujúcej železničnej trate – zapojenie osobnej železničnej dopravy do systému IDS vrátane riešenia cestovných poriadkov a nasadenia moderných motorových jednotiek významne prispeje k zvýšeniu deľby prepravnej práce VOD.
- Kapacitné a rýchle prepojenie s Bratislavou (prevažne mimo riešeného územia).
- Modernizácia zastávok, zaistenie prestupných väzieb.
- Rekonštrukcia železničnej stanice Nitra.

PODPORA VZNIKU INTEGROVANÉHO SYSTÉMU VEREJNEJ DOPRAVY

- Spracovanie projektu realizácie IDS.
- Optimalizácia integrácie dopravného systému (tarifnej, územnej).
- Zaistenie spolupráce s NSK.
- Vhodná aj spolupráca s BSK a TTSK.
- Propagácia systému IDS už v rámci projektu.
- Zaistenie spolupráce so ŽSR a ZSSK.

DOPLNENIE A ROZVOJ CYKLISTICKÝCH A PEŠÍCH TRÁS PREPÁJAJÚCICH MESTO A OKOLITÉ OBCE

- Dostavba hlavných cyklochodníkov a vzájomné prepájanie cyklotrás.
- Rozvoj cyklopruhov na miestnych komunikáciách, kde je nutné zohľadniť existujúcu premávku, najmä VOD, a ďalej sú to cyklopiktogramy v úsekoch, kde nie je dostatočný pouličný priestor. Vedenie cyklistov protismerom v jednosmerných komunikáciách je vhodné riešenie, ktoré cyklistom uľahčí pohyb po meste.
- Skvalitňovanie existujúcich nemotoristických komunikácií.
- Kvalitný povrch komunikácií pre peších a cyklistov.
- Hlavné trasy a trasy využívané na každodenné využitie napr. do zamestnania alebo do škôl musia mať kvalitný povrch, ktorý bude eliminovať znečistenie používateľov a zároveň musí byť pohodlný a bezpečný pre pohyb. Zriaďovať samostatné cyklistické chodníky tam, kde je to priestorovo a technicky možné.
- Zaistenie prestupnosti územia pre nemotoristickú dopravu – v zastavanom území mesta je veľa priechodov, ktoré sú z rôznych dôvodov nefunkčné.
- Stavebné úpravy, zábery pozemkov, majetkové pomery. Je vhodné tieto prepojenia obnoviť na skrátenie dochádzkových vzdialeností napojenie hlavných zdrojov/cieľov ciest (pracovné príležitosti, školské zariadenia pod.).
- Návrh krátkych prepojení pre nemotoristickú dopravu v rozvojových plochách a na území prestavby.

PODPORA BUDOVANIE MODERNÝCH PRESTUPOVÝCH UZLOV AJ V NADVÄZNOSTI NA PARKOVISKÁ „PARK AND RIDE“

- Budovanie nových a modernizácia existujúcich prestupných uzlov.
- Prestupné uzly musia okrem skrátenia prestupných väzieb zaistiť aj vybavenosť pre cestujúcich. Cieľom modernizácie je zabezpečenie bezpečného miesta pre prestup a prípadné vyčkávanie na spoj; rekonštrukcia na multimodálne uzly (vr. Cyklodopravy).
- Odstraňovanie bariér; zvyšovanie dostupnosti VOD budovaním vlakových zastávok s prestupom na VOD.

Integrovaný dopravný systém bol riešený aj v návrhu PUM a to na základe najaktuálnejších podkladov o pohybe a účele ciest cestujúcich. Cieľom PUM má byť zvýšenie podielu ciest udržateľných druhov dopravy, čo si vyžaduje kombináciu mnohých opatrení a investícií.

PARKOVISKÁ PRE INDIVIDUÁLNU AUTOMOBILOVÚ DOPRAVU PRI ŽELEZNIČNÝCH STANICIACH A ŽELEZNIČNÝCH ZASTÁVKACH.

Územná rezerva pri všetkých železničných staniciach a železničných zastávkach železničných tratí s pravidelnou osobnou dopravou

H.1.7.2.3 ZAVEDENIE INTEGROVANÉHO DOPRAVNÉHO SYSTÉMU

Integrovaný dopravný systém (IDS) je sústava niekoľkých druhov hromadných dopráv, ktorá slúži k zabezpečeniu dopravnej obslužnosti využitím jednotného tarifného systému. Dokonalé fungovanie tohto systému si vyžaduje využitie inteligentných dopravných systémov a to v podobe riadiacich systémov jednotlivých subsystémov dopravcov a ich integrácia do centrály IDS.

Rámec integrácie dopravy v NSK sa týka všetkých druhov verejnej osobnej dopravy v NSK (železničná doprava, prímestská autobusová doprava, mestská autobusová doprava).

V rámci IDS môžu cestujúcich prepravovať rôzni dopravcovia. Cestujúci využívajú jednotný cestovný lístok, ktorý platí bez ohľadu na dopravcu a použitý dopravný prostriedok. IDS predstavuje spôsob, ako zosúladiť tarify, trasy a časové harmonogramy viacerých druhov dopravy tak, aby sa dosiahla vyššia kvalita prepravy cestujúcich jednoduchým, pohodlným a rýchlym cestovaním. Je to systémové prepojenie viacerých druhov dopráv a ich cestovných poriadkov na báze pravidelnej taktovej dopravy.

Koncepcia budovania IDS v NSK, navrhnutá v rámci PUM, je rozdelená do etáp, ktoré budú prispôsobené územnému členeniu NSK:

1. ETAPA

Nitra – Nové Zámky – Komárno/Štúrovo

- Nosný úsek železnice Nitra – Nové Zámky – Komárno/Štúrovo.
- Zapojenie vybraných nadväzujúcich liniek VOD.
- Zapojenie mestskej autobusovej dopravy (MAD) v mestách Nitra, Nové Zámky, Šurany, Komárno, Štúrovo.

Integrácia v 1. Etape bude ďalej zahŕňať :

- Nezaintegrované úseky železníc ťažiska Nitra a železničné trate smerované do železničného uzla Nitra /Nitra – Hlohovec, Nitra – Sereď .../.
- Ostávajúce linky VOD v ťažiskovom osídlení Nové Zámky, Komárno, Štúrovo.

2.ETAPA

Nitra – Topoľčany

- Nosný úsek železnice Nitra – Topoľčany.
- Zapojenie vybraných nadväzujúcich liniek VOD.
- Zapojenie MAD v meste Nitra a Topoľčany.

Integrácia v 2. Etape bude ďalej zahŕňať :

- Ostávajúce linky VOD v ťažiskovom osídlení Topoľčany.

3. ETAPA S ROZDELENÍM NA PODETAPY

a) Nitra – Vráble – Levice

- Nezaintegrované železničné úseky.
- Zapojenie liniek VOD.
- Zapojenie MAD v mestách Vráble a Levice.

b) Nitra – Zlaté Moravce

- Nezaintegrované železničné úseky.
- Zapojenie liniek VOD.
- Zapojenie MAD v meste Zlaté Moravce.

c) Nitra – Šaľa

- Nezaintegrované železničné úseky /pr. Trnovec nad Váhom – Nitra/.
- Zapojenie liniek VOD.
- Zapojenie MAD v meste Šaľa.

4. ETAPA

- Napojenie IDS NSK na IDS Trnavského a Bratislavského kraja.

Predpokladom vytvorenia integrovaného dopravného systému v NSK je zriadenie organizátora verejnej dopravy s postupným zavádzaním prvkov integrácie

a následným vytvorením funkčného IDS /uznávaná autorita s funkciou organizovania a riadenia celého systému verejnej dopravy v NSK/, ktorý zodpovedá za existenciu plošnej dopravnej obslužnosti /dopravné úrady, samosprávy miest, obcí a regiónu/. Organizátor združí odborné firmy a organizácie, ktoré sú schopné riešiť komplexné otázky organizačnej prípravy integrovaného dopravného systému.

H.1.7.2.4 UDRŽATEĽNÁ MOBILITA

Rozvoj udržateľnej mobility v mestách kladie do popredia systematickú preferenciu vozidiel verejnej osobnej dopravy (VOD) v rámci integrovaných dopravných systémov (IDS). Zároveň je žiaduce vybavenie cestných a mestských komunikácií zariadeniami, ktoré vhodne slúžia potrebám VOD. Nevyhnutnou súčasťou rozvoja mobility na regionálnej úrovni je vytvorenie integrovaného systému verejnej osobnej dopravy za účasti všetkých operátorov verejnej osobnej dopravy (železnice, regionálne autobusy a mestská hromadná doprava). Súčasťou integrovanej hromadnej dopravy musia byť aj dostatočne kapacitné a optimalizovane umiestnené terminály pre prestup cestujúcich z jedného módu dopravy na druhy bez stratových časov.

Uvedenou problematikou sa podrobne zaoberajú návrhové časti Plánov udržateľnej mobility (PUM) Nitrianskeho kraja a mesta Nitra, spracované v roku 2019.

Subjekty zabezpečujúce verejnú osobnú dopravu navzájom nedostatočne spolupracujú, nie je koordinovaná železničná, prímestská autobusová a mestská hromadná doprava, nie sú ani k dispozícii vhodné priestory pre vzájomné previazanie prímestských a mestských spojov alebo autobusov a vlakov. Pre podporu integrácie je vhodné vybudovať prestupné terminály, ktoré musia byť kompaktné, budované na minimálnom potrebnom priestore a s minimálnymi prevádzkovými nákladmi a veľmi účelne na základe vopred definovaných koncepcií integrovanej verejnej dopravy, ktorá bude v praxi preverená a povedie k vyššej kvalite poskytovanej služby bez zbytočného navýšenia prevádzkovaných nákladov.

SCHÉMA
TERMINÁLY INTREGROVANEJ DOPRAVY - NÁVRH

LEGENDA

STAV NÁVRH

- terminál integrovanej dopravy
- železničná trať s prepravou osôb
- železničná trať - návrh na opätovnú prevádzku
- trasa linky prímestskej autobusovej dopravy

POČET VLAKOV (SPOJOV) - PRIEMERNÝ PRACOVNÝ DEŇ ZA OBA SMERY (2017)

- 12
- 28
- 40
- 55
- 76

HRANICE

- štátna hranica SR
- hranica riešeného územia NSK
- hranica okresu
- hranica obce

H.2 NÁVRH KONCEPCIE VEREJNÉHO TECHNICKÉHO VYBAVENIA REGIONÁLNEHO VÝZNAMU.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitole č. **14.**

V súvislosti s prebiehajúcou klimatickou zmenou, ako aj v zmysle národných priorít Nízkouhlíkovej stratégie rozvoja Slovenskej republiky, Integrovaného národného energetického a klimatického plánu, resp. Vízia a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030, je potrebné venovať klimatickej zmene (viď kapitola F.3) osobitnú pozornosť aj v rámci rozvoja technickej infraštruktúry, obzvlášť pri energetike, no zabúdať netreba ani vodné hospodárstvo. V Nitrianskom kraji je však potrebné v rozvoji energetiky, hospodárstva, ako aj vodného hospodárstva, akceptovať výhradne ekologické a environmentálne prijateľné opatrenia, implementované za účelom uplatňovania najlepších technologických riešení (BAT), zahajujúcich proces dekarbonizácie hospodárstva štátu, resp. celého kontinentu.

Technickú infraštruktúru v tomto dokumente tvorí:

- Povrchové a podzemné vody.
- Zásobovanie pitnou vodou.
- Odkanalizovanie a čistenie odpadových vôd.
- Elektrika.
- Plyn.
- Teplo.
- Odpadové hospodárstvo.
- Ropovody a produktovody.
- Telekomunikácie.

H.2.1 POVRCHOVÉ A PODZEMNÉ VODY

H.2.1.1 ODTOKOVÉ POMERY

Cez Nitriansky kraj preteká päť významných tokov: Dunaj, Váh, Nitra, Hron, Ipeľ. Sú to dolné úseky tokov riek, okrem Dunaja, do ktorého vyúsťujú. Ďalšími významnejšími tokmi sú Malý Dunaj, Žitava, Dlhý kanál a Sikenica. Odtokové pomery charakterizujú čiastkové povodia: Dunaj (4-20), Váh (4-21), Hron (4-23) a Ipeľ (4-24).

V Nitrianskom kraji sú 4 čiastkové povodia, Dunaja, Váhu, Hrona a Ipľa.

Na území kraja sú pri hodnotení odtokových pomerov významné najmä vodné toky Dunaj, Váh, Malý Dunaj, Stará Nitra, Stará Žitava, Nitra, Dlhý kanál, Chotina, Žitava, Radošinka, Hron a Ipeľ.

Základným plánovacím dokumentom vodného hospodárstva je Vodný plán Slovenska a plány manažmentu povodí (Plán manažmentu čiastkového povodia Váhu). Súčasťou týchto plánovacích dokumentov je Program opatrení, ktorý obsahuje opatrenia na dosiahnutie environmentálnych cieľov. Jednou z úloh vyplývajúcich z implementácie Rámcovej smernice o vode je zabezpečenie laterálneho vývoja korýt (sprietočnenie odstavených ramien) a zabezpečenie pozdĺžnej spojitosti vodných tokov (odstránenie resp. spriechodnenie migračných bariér výstavbou rybovodov, biokoridorov a sklzov).

H.2.1.1.1 ČIASTKOVÉ POVODIE DUNAJA

DUNAJ

Územím kraja preteká v dĺžke 92,7 km. Je hraničným tokom s Maďarskou republikou. V celej dĺžke toku sú vybudované ochranné opatrenia, ktoré zabezpečujú prevedenie Q_{100} ročnej vody.

S cieľom eliminovať negatívne dopady vyplývajúce z prevádzkovania Vodného diela Nagymaros boli vyprojektované a vybudované ochranné opatrenia, ktoré mali zabezpečiť zvýšenie bezpečnosti existujúcich ochranných hrádzí tak, aby boli schopné odolávať pôsobeniu prevádzkových hladín vodného diela Nagymaros, i vzdutých povodňovým hladinám. Mali zabezpečiť zachytenie a odvádzanie prebytočných priesakových vôd a naopak v období deficitu zabezpečiť ich dotáciu z vonkajších vôd do vnútornej kanálovej siete.

V úseku Číčov – Komárno – Štúrovo bola ľavostranná ochranná hrádza Dunaja zrekonštruovaná a zvýšená na bezpečnosť stanovenú Spoločnou technickou komisiou (STK) po povodni v roku 1965 (1,2 m nad povodňovou hladinou Q_{100} vzdutou vodným dielom).

Na odvádzanie priesakovej vody z Dunaja sa vybudovali priesakové kanály a kryté drény pozdĺž hrádze v úsekoch Číčov – Klížska Nemá, Klížska Nemá – Veľké Kosihy, Bök – Lél, Zlatná na Ostrove – Nová Stráž, Nová Stráž – Komárno, Komárno – Iža – Patince, Moča – Kravany – Čenkov a Obid – Štúrovo.

Ochrannými opatreniami sa riešila aj otázka ochrany Veľkolélskeho ostrova, ktorého časť tvorí prírodnú rezerváciu. Ostrov sa nachádza v inundácii Dunaja a prevádzkovými hladinami vodné dielo (VD) Nagymaros by bol denne zaplavovaný. Pretože VD Nagymaros nebolo vybudované, časť realizovaných opatrení na slovenskom území nie je možné plne využívať.

Koryto Dunaja je v celej trase prevažne ohrádzované, výnimkou sú len úseky v Komárne, kde sú vybudované iné protipovodňové prvky, ako aj úseky Marcelová – Radvaň nad Dunajom a Kamenica nad Hronom – Chľaba. Priaznivá konfigurácia terénu umožňuje v týchto lokalitách previesť povodňové prietoky bez potreby budovania protipovodňových hrádzí.

Zátvorný objekt Komárno je umiestnený v západnom bazéne prístavu Komárno vedľa sklopného cestného mostu do Maďarskej republiky v r. km 1767,80 Dunaja. Účelom objektu je zahradiť za povodne alebo vysokých vodných stavov v Dunaji plavebný otvor vytvorený objektom a tým oddeliť vodu v západnom bazéne od vody v Dunaji a uzavrieť líniu ochranných hrádzí mesta Komárno. Plavebný otvor je za normálnych hladín otvorený a umožňuje plavebné spojenie medzi západným bazénom (Slovenské lodenice, a. s.) a Dunajom.

H.2.1.1.2 ČIASTKOVÉ POVODIE VÁHU

VÁH

Váh preteká územím kraja od Komárna po obec Kráľová nad Váhom v dĺžke 62,95 km. Obdobne ako na Dunaji boli hrádze Váhu v rámci sústavy vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros (SVD G-N) rekonštruované a vybudované protipriesakové opatrenia. Koryto je ohrádzované na prietok Q_{100} vo výustnej trati aj s ohľadom na vplyv vzdutia Dunaja. V koryte na viacerých úsekoch sú vybudované výhony na usmernenie prietoku.

Na Váhu v predmetnom úseku sa nachádzajú objekty vodného diela Kráľová a vodné dielo Selice.

MALÝ DUNAJ

Preteká krajom v dĺžke 13,5 km. V celej dĺžke je koryto ohrádzované na kapacitu Q_{100} s ohľadom na vplyv vzdutia počas prechodu povodňových prietokov na Váhu.

STARÁ NITRA

Preteká krajom v dĺžke cca 21,5 km. V súčasnosti je to odstavené koryto, ktoré vzniklo preložkou rieky Nitry od Nových Zámkov do Váhu. Je to recipient, ktorý má regulované prietoky. Tie sú regulované objektom na preložke rieky Nitry podľa prietoku v samotnej Nitre a Dlhom kanáli. Koryto Starej Nitry slúži na odvodnenie pravej strany, z ktorej sú odvádzané vnútorné vody Martovským a Landorským kanálom. Vo výustnej trati zaúsťuje koryto Starej Žitavy do Starej Nitry.

Malá Nitra – zátvorný objekt v ústí Malej Nitry (predtým Starej Nitry) bol po zrušení starého objektu vybudovaný v r. km 0,06. Po uzavretí týchto stavidiel sa prietoky Malej Nitry medzi ústím a Ondrochovom akumulujú v starom ramene Nitry pri Bánove. Ďalej sú na toku vybudované hate alebo stavidlá v Šuranoch, Ondrochovciach, Milanovciach (Malom Kýri), Branči a v Ivanke pri Nitre. Stavidlová hať v Ondrochove uzatvára nad ňou ležiacu časť Malej Nitry za vysokých vodných stavov na Nitre. Všetky prietoky toku nad ňou sa potom odvádzajú kanálom k ČS Šurany pri rieke Nitre.

STARÁ ŽITAVA

Preteká krajom v dĺžke 32,6 km. Po vybudovaní preložky toku Žitava do Nitry pri Dolnom Ohaji, celý ďalší úsek až po zaústenie do Starej Nitry, z hľadiska odvedenia povodňových prietokov stratil význam, aj keď koryto bolo ohrádzované na prietok Q_{100}. Odstavené koryto je oživované vodou nápustným (rozdeľovacím) objektom, počas vyšších prietokov v Žitave, v čase minimálnych prietokov dotácia do starého koryta klesá.

NITRA

Preteká krajom od zaústenia do Váhu pri Komoči (preložka rieky Nitry od Nových Zámkov) až nad mesto Topoľčany v dĺžke 98,5 km. Rieka Nitra je v celom úseku upravená na prietok Q_{100} ročnej vody.

Hať na Nitre je vybudovaná v Dolných Krškanoch a udržuje hladinu pre odber vody do Malej Nitry a i na závlahy, ako aj v dolnej časti sídelnej aglomerácie Nitra.

Hať s VE na Nitre sa nachádza v r. km 59,9 v intraviláne mesta Nitry. Na pravej strane hate je vybudovaná VE, na ľavej strane plavebná komora. Okrem odberov na elektráreň, hať umožňuje odbery pre priemysel, poľnohospodárstvo, kúpalisko a jazierka v parku.

Hať s VE na Nitre v Jelšovciach je umiestnená v r. km 72,5. Na pravej strane je VE, na ľavej strane PK. Okrem odberu vody do VE umožňuje hať i odbery na závlahy.

Hať Preseľany na Nitre bola vybudovaná v r. km 81,0. Hlavným účelom hate je vzdutie a akumulácia vody na závlahy.

DLHÝ KANÁL

Stavidlo v ústí Dlhého kanála je zabudované v pravostrannej hrádzi nového koryta (preložky) Nitry (r. km 7,00 – 0,000). Stavidlo uzatvára Dlhý kanál za veľkých vôd v novom koryte Nitry, ktorými by boli ohrozené, prípadne preliate hrádze Dlhého kanála.

Zhýbka na Dlhom kanáli pod preložkou rieky Nitry je v r. km 7,1. Účelom zhýbky je odvádzať časť veľkých vôd Dlhého kanála do Starej Nitry po uzatvorení stavidla na kanáli.

CHOTINA

Chotina je stavidlová hať v Topoľčanoch na Chotine v r. km 1,8.

HLAVNÉ PRÍTOKY RIEKY NITRY

Dlhý kanál bol pôvodne vybudovaný ako umelý kanál, ale slúži ako prirodzený tok – recipient povrchových vôd z povodia s rozlohou 428 km^2. Tok bol upravený v celej pôvodnej dĺžke 50,8 km – od ústia do Nitry od Nových Zámkov až po jeho začiatok v Lehote. Zároveň bol obojstranne ohrádzovaný proti vzdutým veľkým vodám rieky od Nitry až po Sládečkovce (km 0,00 – 34,10).

Pri realizácii preložky rieky Nitry, ktorá prerezala Dlhý kanál v r. km 2,7 bol v jej pravostrannej hrádzi vybudovaný na kanále zátvorný objekt so stavidlom. Ním možno za veľmi vysokých hladín v rieke Nitre oddeliť jej vody od vôd Dlhého kanála a zamedziť ich protiprúdne vzdúvanie do neho. Vybudovaním preložky sa zároveň skrátila dĺžka kanála na 48,1 km od prahu zhýbky. Jeho niekdajšia výustná časť v dĺžke 2,7 km dnes tvorí najhornejší úsek Starej Nitry, ktorej paralelné pôvodné koryto bolo v tomto úseku zasypané.

ŽITAVA

Najvýznamnejšiu zmenu v odtokových pomeroch rieky Žitavy spôsobilo vybudovanie jej preložky pri Dolnom Ohaji v dĺžke 2,1 km so zaústením do rieky Nitry pri Šuranoch. Týmto riešením boli veľké vody z povodia Žitavy nad preložkou presmerované do rieky Nitry a pôvodné koryto Žitavy pod preložkou pomenované Stará Žitava v dĺžke 32,6 km je oživované prietokmi. Sústavná úprava je vykonaná od zaústenia preložky do Nitry po Vráble – km 23,210 na návrhový prietok Q_{100}.

V oblasti Tesárskych Mlynian bola vybudovaná úprava v úseku r. km 35,950 – 36,500 pre zvýšenie prietoku toku.

Ďalšia súvislá úprava bola vybudovaná od Tesárskych Mlynian po Žitavany, t. j. v úseku od r. km 38,740 po r. km 45,840. Účelom úpravy bola predovšetkým ochrana priľahlých obcí pred veľkými vodami.

V meste Zlaté Moravce boli vybudované oporné múry. V obciach Žitavany, Machulince a Obyce sú iba pomiestne úpravy.

Na Žitave sú vybudované 2 stavidlové hate: Žitavce (r. km 16,720) a Slepčany (r. km 32,800). Na betónových prahoch je osadených 5 klapkových hatí: Dolný Ohaj (r. km 2,065), Vlkas (km 6,907), Maňa (r. km 9,250), Lúčnica nad Žitavou (r. km 19,290) a Vráble (r. km 21,200).

RADOŠINKA

Radošinka bola obojstranne upravená prakticky v celej dĺžke pôvodného toku (26,3 km), ktorý začínal výtokom z rybníka v obci Radošina. Dnes sa však za hlavný tok v najhornejšej časti rieky považuje jej bývalý pravostranný prítok, vyvierajúci v pohorí Považského Inovca nad obcou. Táto časť rieky je upravená v r. km 20,6 – 26,5 (5,9 km) a v r. km 27,5 – 28,5 (1,0 km v lesnej oblasti). Úhrnná dĺžka úprav je 27,5 km, čo predstavuje 87,6 % dĺžky rieky (31,4 km). Rieka je obojstranne ohrádzovaná od ústia do Nitry po ústie Andača r. km 0,00 – 5,20. V rámci úprav boli vybudované 2 stavidlové hate a 11 stupňov. Pôvodný tok od rybníka v obci je upravený v celej dĺžke 5,7 km, pričom z tejto dĺžky tvorí 2,1 km výustnú časť Blatnice a zostávajúcich 3,6 km Starú Radošinku.

H.2.1.1.3 ČIASTKOVÉ POVODIE HRONA

HRON

Preteká územím kraja od zaústenia do Dunaja v Štúrove až nad obec Kozárovce v dĺžke 84,1 km. Sústavne je upravený v dĺžke 16,83 km na prietok Q_{100} od ústia do Dunaja po Bíňu. Ďalej sú sústavné úpravy realizované len na troch úsekoch.

Ostatné úseky boli upravené len sporadicky za účelom stabilizácie dna a brehov, prípadne boli vybudované hrádze na ochranu intravilánov obcí.

Za účelom zlepšenia odtokových pomerov, najmä ochrany územia pred veľkými vodami sa upravili najvýznamnejšie úseky na Hrone. Za účelom ochrany mesta Levice boli realizované ochranné opatrenia pred povodňovými prietokmi Podlužianky pozostávajúce z výstavby nových nábrežných múrov a skapacitnenia koryta. Na úplnú ochranu intravilánu mesta Levice sa uvažuje s vybudovaním poldra nad mestom. Komplexné úpravy sa realizovali od ústia do Dunaja v oblasti Kamenného mosta, následne sa pokračovalo v sústavnej korytovej úprave po Bíňu. V horných úsekoch po Veľké Kozmálovce boli za účelom zlepšenia odtokových pomerov a stabilizácie koryta, na ochranu poľnohospodárskej pôdy realizované sporadické úpravy väčšinou kamennou dlažbou. Uvedené opatrenia podstatne zlepšili ochranu miest a obcí pred povodňovými prietokmi.

Koncepcia úprav toku na dolnom Hrone bola riešená korytovou úpravou s ohrádzovaním toku, a tým by sa mala zabezpečiť ochrana širokej údolnej nivy a umožniť odbery závlahovej vody. V ostatnom čase, na základe poznania súčasného stavu a skúseností prevádzkovateľa toku, k uvedeným požiadavkám sa pričlenili ďalšie zámery na úseku úprav toku na dolnom Hrone.

Na prítokoch sú to hate Podlužany na Podlužianke. Na prítoku Hrona Podlužianky v r. km 12,2 cca 300 m nad rovnomennou obcou sa nachádza stavidlová hať, ktorá bola vybudovaná za účelom odberov vody na závlahy.

V povodí je vybudovaných 16 vodných stavieb v správe vodného hospodárstva, z čoho VS Veľké Kozmálovce na Hrone patrí medzi veľké s celkovým ovládateľným objemom väčším ako 1 mil. m^3. Hlavným účelom VS Veľké Kozmálovce je zabezpečenie dostatku vody pre jadrovú elektráreň Mochovce, zabezpečenie odberu pre kanál Perec dotujúci vodou nedostatkovú oblasť hronskej nivy, mesto Levice, priemyselné a poľnohospodárske podniky. Ďalej zdrž zabezpečuje min. zostatkový prietok v Hrone a ďalšie odbery pre priemysel závlahy a energetiku. Všeobecné využitie nádrže je krajinotvorné a je dôležitým prvkom ekosystému údolnej nivy Hrona, poskytuje možnosti rekreačného využitia vodných športov, rybolovu a ďalšie úžitky.

H.2.1.1.4 ČIASTKOVÉ POVODIE IPĽA

IPEĽ

Preteká územím kraja od zaústenia do Dunaja nad obec Tešmák v dĺžke 62,9 km. Výustný úsek po km cca 8,00 je neupravený, v ďalšej časti je realizovaná úprava v dĺžke cca 42,5 km. Z celkovej dĺžky toku je 39,0 km hraničným tokom s Maďarskou republikou.

Ipeľ je z väčšej časti v kraji upravený. Z celkovej dĺžky toku je 81,6 % upravených. V súčasnosti neupravené krátke úseky sa nenavrhujú na úpravu a odporúča sa ich ponechávať v súčasnom prirodzenom stave. Navrhuje sa upraviť len úsek Ipeľ ústie –Salka r. km 0,00 – 8,00. V prípade výstavby VD Nagymaros pravostranná hrádza Ipľa bude realizovaná (z dôvodu vzdutia hladiny od VD) podľa opatrení navrhovaných v projekte pre ochranné opatrenia výustných úsekov tokov.

V ostatnom období sa vo väčšej miere vyskytujú povodňové situácie spôsobované hlavne vplyvom extrémnych prívalových dažďov aj na drobných vodných tokoch takmer každoročne.

Vybudovaná bola stavba „Tupá – Semerovce, ochrana intravilánu obcí pred povodňovými prietokmi potoka Štiavnica“, ktorá komplexne rieši protipovodňovú ochranu obci Tupá vrátane častí Chorvatice a obce Horné Semerovce. V rámci uvedeného projektu bola realizovaná ochrana Šiah mestskej časti Tešmak, ochrana intravilánu pred povodňovými prietokmi potoka Olvár. Tiež boli realizované protipovodňové opatrenia, pozostávajúce z korytovej úpravy a ochranných hrádzí vybudovaných

na Seleckom potoku a Krupinici za účelom ochrany obce Veľké Túrovce, rekonštrukcia pravostrannej ochrannej hrádze Ipľa vo Vyškovciach

Na Ipli v rámci I. etapy prác boli zrealizované vodohospodárske opatrenia, v rámci ktorých mala byť vybudovaná aj sústava hatí, slúžiacich na prečerpávanie vody z Dunaja proti toku Ipľa. V druhej etape prác sa pristúpilo k výstavbe hatí a čerpacích staníc. Vybudovaných je 7 hatí. Priamo na Ipli sú to hate: Malé Kosihy, Ipeľský Sokolec, Kubáňovo, Vyškovce nad Ipľom, Šahy.

- V r. km 18,02 je vybudovaná hať Malé Kosihy. Hať zahradzuje len kynetu, počas povodňových prietokov je obtekaná a prelievaná.
- V r. km 32,73 je situovaná hať Ipeľský Sokolec, ktorá má obdobné stavebné usporiadanie ako hať Malé Kosihy.
- V r. km 38,8 Ipľa je situovaná hať Kubáňovo.
- V r. km 56,95 je situovaná hať Šahy.

Všetky hate boli zrealizované za účelom vzdúvania vody v koryte Ipľa za nízkych prietokov a tým zlepšenia podmienok pre vodnú faunu a flóru a zabezpečenosti odberov úžitkovej vody.

H.2.1.2 VODNÉ NÁDRŽE A PREVODY VODY

V kraji sa nachádzajú tri veľké vodné nádrže nad 1,0 mil. m^3. Vodná nádrž Kráľová na Váhu v okrese Šaľa, vodná nádrž Selice na Váhu v okrese Šaľa a vodná nádrž Slepčany na toku Čerešňový potok v okrese Zlaté Moravce.

V povodí Váhu je vybudovaná jedna malá vodná nádrž Báb v hydrologickom povodí 4-21-13-049 na Bábskom potoku, účelom ktorej sú závlahy a chov rýb s celkovým objemom 0,765 mil. m^3.

Energetické bilancie vodných zdrojov na výrobu elektrickej energie sú uvedené v kapitole Elektrárne a zdroje elektrickej energie.

VODNÉ DIELO KRÁĽOVÁ

Na hranici kraja v okresoch Šaľa – Galanta je vybudovaná priehrada Vodného diela Kráľová s celkovým objemom 65,47 mil. m^3. VN Kráľová s haťou je vybudovaná v r. km 64,05 Váhu, pri rovnomennej obci. Vzdutie od hate siaha až po ústie navrhovaného odpadového kanála od VE Sereď. Využívanie na plavbu sa začne až po dobudovaní plavebnej cesty v úseku Komárno - Selice. Vodným dielom Kráľová sú využívané jeho prietoky na štyri účely. Energetické využitie, veľkoplošné závlahy, zmiernenie účinkov povodní prevádzkovým priestorom nádrže a preprava na vodnej ceste Váh.

Vodné dielo Kráľová tvorí:

- Stupeň, ktorý má tieto objekty: hať, vodná elektráreň a plavebná komora.
- Zdrž rovinného typu, ohrádzovanú na pravom a ľavom brehu Váhu hrádzami.

VODNÉ DIELO SELICE

Ďalšia veľká vodná nádrž je Selice s objemom 6,5 mil. m^3. Účelom VD Selice je vytvorenie podmienok splavnenia Váhu nad VD Selice, zabezpečenie odberu vody pre Duslo, a. s., Šaľa, zlepšenie hydraulických pomerov na Váhu. Hydrologický režim v tomto úseku je umelý, priamo podriadený režimu špičkovej elektrárne v Kráľovej.

Samotné VD je vybudované ako nízky riečny stupeň, umiestnený v koryte Váhu v km 44,9 od zaústenia Váhu do Dunaja v Komárne. Prevádzkové prietoky z VE Kráľová alebo hate VD Kráľová pretekajú pri takmer konštantnej hladine.

VD Selice pozostáva z pohyblivej hate, plavebnej komory, vodnej elektrárne a pevného stupňa. Plavebná komora je umiestnená na pravom brehu Váhu. V bežnej prevádzke zabezpečuje preplavovanie lodí a prepúšťanie povodňových prietokov.

VODNÁ NÁDRŽ BÁTOVCE

Vodná nádrž Bátovce sa nachádza na toku Jablonianka v r. km 1,11. Jej úlohou je nasledovné:

- Akumulácia voda na závlahy na ploche 450 ha.
- Nadlepšovanie prietokov – ochrana pred povodňami.
- Rybochov a rekreácia.

VODNÁ NÁDRŽ VEĽKÉ KOZMÁLOVCE

Vodná nádrž Veľké Kozmálovce sa nachádza na Hrone v r. km 73,5.

- Zabezpečenie odberu technologickej a chladiacej vody pre Jadrovú elektráreň v Mochovciach (zabezpečenosť odberu 99 %).
- Zabezpečenie odberu pre kanál Perec.
- Zabezpečenie určených prietokov v koryte Hrona.
- Energetické využitie na MVE.
- Chov rýb a rekreácia.

MALÉ VODNÉ NÁDRŽE

Malé vodné nádrže sú väčšinou riešené na menších tokoch v miestach, kde je potrebné zabezpečiť vodu pre rôzne účely, najmä keď tok svojimi prietokovými pomermi nie je schopný ju zabezpečiť.

Nakoľko sa jedná o malé vodné nádrže, ktorých celkový objem je do 1,0 mil. m^3 vody, sú to miestne účelové nádržky. Tie však v danom povodí môžu podstatne ovplyvniť prietokové pomery daného toku, a to ako v období minimálnych, tak aj maximálnych prietokov. Budovanie malých vodných nádrží však vyžaduje vhodné morfologické a geologické pomery spolu s hydrologickými pomermi daného toku. To limituje profily nádržiek a zároveň aj možnosť ich realizácie.

V povodí Nitry sú vybudované malé vodné nádrže na menších tokoch v miestach, kde boli vhodné hydrologické, morfologické a geologické podmienky, a zároveň tam boli požiadavky na vodu.

Ostatné nádrže vybudované na území Nitrianskeho kraja patria medzi malé nádrže a majú významnú funkciu najmä pri posudzovaní zo širšieho vodohospodárskeho hľadiska. Sú často jedinými vodnými zdrojmi, ktoré pohotovo riešia nedostatok vody miestneho významu. Sú to účelové nádrže, ktoré v povodí môžu podstatne ovplyvniť prietokové pomery daného toku, popri tom majú rekreačný a estetický význam.

H.2.1.3 ZNÁME ROZVOJOVÉ ZÁMERY ODTOKOVÝCH POMEROV

Zámery rozvoja odtokových pomerov majú územný, technický alebo technologický charakter. Rozdelené sú podľa jednotlivých vodných tokov nasledovne. V záväznej časti ÚP R NK sú uvedené všetky zámery obecného až mikroregionálneho významu, resp. všetky zámery korešpondujúce s regionálnou úrovňou územného plánu. Ich polohu, ako aj konkrétnu špecifikáciu je potrebné overiť a spodrobniť v územných plánoch miest a obcí. Obdobne tiež lokálne, bodové, no najmä rekonštrukčné či objektové zámery.

NA RIEKE DUNAJ

Na Dunaji sú predpokladané investičné zámery SVP, š.p. OZ Bratislava, plánované v rámci územia NSK, nasledovné:

- Rekonštrukcia ochrannej hrádze mesta Komárno.

- Kolárovo, Topoľníky, VD Čierna voda, zvýšenie ochrannej hrádze Malého Dunaja.
- Výstavba prevádzkového povodňového centra Komárno - Nová Osada.
- Rekonštrukcia ochrannej hrádze potoka Paríž, Gbelce.
- Ochrana pred povodňami oblasť dolného Váhu, VI. etapa – riešenie povodňových prietokov dolného Váhu, Komárno.
- Rekonštrukcia ČS Patince (Rozvojový program priorít verejných prác na roky 2019 až 2021).
- Rekonštrukcia ČS Čergov.

NA RIEKE VÁH

- S úpravou koryta Váhu sa výhľadovo uvažuje iba v súvislosti s výstavbou vodnej cesty na Váhu, prípadne stabilizáciou brehov v ohrozených úsekoch.

NA RIEKE HRON

Na rieke Hron sa uvažuje:

- Zabezpečiť ochranu predovšetkým intravilánov obcí, miest, väčších poľnohospodársky využívaných plôch proti záplavám ohrádzovaním toku.
- V maximálnej miere pri úprave alebo ohrádzovaní toku zachovať prírodné prostredie pririečnej zóny (najmä lužné lesy, ŠPR, CHPV a pod.).
- Vykonať len čiastočné regulácie odtoku, aby sa dosiahlo jeho spomalenie.

V zmysle rozvojových programov investícií a programu verejných prác sú navrhované v NSK nasledovné investičné stavby. Levice - ochranné opatrenia na toku Podlužianka, II. etapa, Vyškovce – rekonštrukcia POH Ipľa, Šahy - Homok, rekonštrukcia OH toku Ipeľ, Kubáňovo - rekonštrukcia POH potoka Búr.

Medzi pripravované stavby možno zaradiť aj: Podlužany - Gondovo, ochranné opatrenia v povodí toku Podlužianka. Stavby navrhované: Šahy - Tešmák - protipovodňová ochranná línia intravilánu mesta na Ipli, Hrkovce - predĺženie POH Ipeľ, Mýtne Ludany - výstavba hrádzového priepustu na potok Sikenica, Zbrojníky - odvedenie vnútorných vôd na toku Sikenica.

Do zoznamu evidovaných lokalít vodohospodárskych diel je tiež zaradená nádrž Horné Túrovce na Krupinici ako zdroj povrchovej vody s možnosťou regulácie odtoku, pre zabezpečenie protipovodňovej ochrany, riešenie nedostatku vody v čase sucha, nadlepšovanie prirodzených prietokov.

V úseku r. km 17,400 – 73,500 (t. j. po hať Veľké Kozmálovce) s ohľadom na značné prehĺbenie Hrona je potrebné realizovať ekologické zámery. Odporúča sa stabilizácia koryta 10 riečnymi stupňami, ktorých sumár bol optimalizovaný po ekologických spresneniach.

V kategórii evidované lokality vodohospodárskeho diela sú tieto nádrže: Vodná nádrž Horné Turovce na Krupinici a hať Kamenica na Hrone.

V povodí Hrona je potrebné zabezpečiť vodný zdroj s objemom minimálne 25,0 mil. m^3 pre nadlepšenie prietokov a zabezpečenie minimálneho bilančného (MQ), resp. minimálneho potrebného prietoku (MPP) Hrona v jeho dolnom úseku (najmä pre JE Mochovce). Vodné dielo s uvedenými parametrami a s polyfunkčným zameraním má za cieľ zabezpečiť nadlepšenie prietokov Hrona na jeho strednom a dolnom toku a bude mať veľký význam aj z hľadiska obnovy stavu ekologickej rovnováhy na dolnom Hrone, znižovania nepriaznivých účinkov povodni a sucha a udržiavania územného systému ekologickej stability.

NA RIEKE IPEĽ

- Levice – ochrana intravilánu mesta pred povodňovými prietokmi Podlužianky, výstavba nábrežných múrov a ochranných hrádzí II. etapa.

- Levice, Čajkov ochranné opatrenia v povodí toku Podlužianka, výstavba poldrov Levice, Podlužany, Gondovo.
- Ipeľské Predmostie, ochrana intravilánu.
- Hokovce, ochranné opatrenia na toku Štiavnica.
- Hokovce, protipovodňové opatrenia na potoku Veperec.
- Hrkovce, oživenie starého ramena toku Ipeľ v Hrkovciach.
- Veľké Turovce, predlženie ľavostrannej ochrannej hrádze Krupinice.
- Bohunice, ochrana intravilánu pred povodňovými prietokmi Sikenice.
- Ochranné opatrenia v povodí toku Podlužianka, polder.
- Bíňa, ochranné opatrenia na dolnom Hrone (ochrana intravilánu obce a revitalizácia toku).
- Vyškovce, rekonštrukcia pravostrannej ochr. hrádze Ipľa, rkm. 44,450 - 45,750.
- Kubáňovo, rekonštrukcia pravostrannej ochr. hrádze na Búrskom potoku.
- Šahy – Homok, rekonštrukcia ľavostrannej ochrannej hrádze Ipľa rkm. 57,205-59,000.
- Mýtne Ludany, výstavba hrádzového priepustu na toku Sikenica, rkm. 9,500.
- Hrkovce, predĺženie pravostrannej ochrannej hrádze Ipľa, rkm. 49,335 49,485.
- Demandice – protipovodňové opatrenia na toku Búr.
- Kozárovce, ochrana obce pred povodňovými prietokmi a ľadmi toku Hron.
- Tok Ďurský, odstraňovanie bariér na vodnom toku Ďurský, č. vodného útvaru VÚ SKR0053.
- Tok Čaradický, odstraňovanie bariér na vodnom toku Ďurský, č. vodného útvaru VÚ SKR0053.
- Tok Hron, odstraňovanie bariér na vodnom toku Hron, č. vodného útvaru VÚ SKR0005.
- Tok Kvetnianka, odstraňovanie bariér na vodnom toku Kvetnianka, č. vodného útvaru VÚ SKR0048.
- Tok Búr, odstraňovanie bariér na vodnom toku Búr, č. vodného útvaru VÚ SKI003.
- Sústavu hatí na Ipli je potrebné dobudovať, čo podporuje i materiál vypracovaný obidvomi stranami SR a MR (Ekologická štúdia Ipľa), ktorý hovorí, že komplexné riešenie revitalizácie údolnej nivy Ipľa bude možné len prostredníctvom hatí nadväzujúcich na seba. Podľa uvedeného materiálu je potrebné vybudovať hať Bielovce na Ipli v rkm 25,75, ktorá spolu s haťami Kubáňovo a Šahy je súčasťou budovanej kaskády, ktorej základný účel sa v súčasnosti zmenil a prispôsobil novým požiadavkám vodohospodárskym, poľnohospodárskym a v ostatnom čase najmä ekologickým. Prípadná ochrana sídiel a poľnohospodárskej pôdy sa môže realizovať ohradzovaním.
- V SVP sa uvažovalo s dodávkou vody pre závlahy na dolnom Ipli s prevodom vody z Dunaja do povodia Ipľa (v I. etape po Šahy). Vzdutie vody od Vodného diela Nagymaros v koryte Ipľa malo dosiahnuť až po obec Malé Kosihy. V prvej etape sa uvažovalo s kaskádou riečnych stupňov Malé Kosihy – Bielovce – Ipeľský Sokolec – Kubáňovo – Vyškovce nad Ipľom. Z dôvodu pozastavenia prác na SVD GN sa s uvedeným prevodom v najbližšom období neuvažuje.

NA RIEKE NITRA

- Úpravy tokov sú navrhované v úsekoch, kde nie je zaručená bezpečnosť odvedenia povodňových prietokov. Návrh predpokladá úpravy koryta rieky

Nitry na 4 úsekoch v celkovej dĺžke 12,3 km. Sú to úseky: Nové Zámky – Bánov, Oponice, Kovarce, Nitrianska Streda – Topoľčany.

- Odstraňovanie bariér vo vodnom toku Nitra, VÚ SKN0004, VD Nitra, rkm 59,845. Po realizácii projektu bude spriechodnené koryto toku Nitra na dĺžke 72,1 km. Odstráni sa štvrtá existujúca bariéra v podobe hate od zaústenia do toku Váh. Spriechodnenie existujúcej bariéry je priamo napojené na už odstránené bariéry (v zmysle Vodného plánu) č. 1-3 (1.prah v rkm 6,45, 2.hať nad Novými Zámkami (Zugov) v rkm 16,445 a 3.hať Dolné Krškany v rkm 53,188), ktoré sú už v súčasnosti priechodné. Spriechodnenie prekážky č. 5 (hať Jelšovce) je v štádiu prípravy.
- Dlhý kanál je potrebné pomiestne rekonštruovať tak, aby bezpečne previedol prietok Q100 = 41 $m^3.s^{-1}$. V kanáli možno zväčšiť v poslednom období klesajúce minimálne a malé prietoky ich nadlepšením vážskou vodou z VN Kráľová. Z nádrže je vybudovaný privádzač závlahovej vody, ktorý križuje kanál poniže bývalej obce Sládečkovce, dnes Močenok.
- Na rieke Nitra sa uvažovalo s vybudovaním pohyblivých hatí v Nových Zámkoch – Beregu (r. km 9,5), H = 5,7 m a Letomostí (r. km 16,35), sv. 26 m, H = 4,3 m a ďalšie so svetlosťou približne 30 m: v Nitrianskom Hrádku (r. km 25,14), H = 3,5 m, Mojzesove (r. km 32,05) H = 3,5 m, Nitranoch (r. km 46,1), H = 4,0 m. Hate sú navrhnuté hlavne z hľadiska odberov vody na závlahy. Zároveň by boli využité aj ako stupne pre uvažované splavnenie rieky.

NA RIEKE ŽITAVA

- Navrhujú sa nové úpravy v 10 úsekoch s dĺžkou 10,8 km a ohrádzovanie v 7 úsekoch s dĺžkou 7,7 km (4,4 km).

NA RIEKE RADOŠINKA

- Na Radošinke, ktorá bola okrem najhornejšej lesnej časti celá upravená, sa nové úpravy nenavrhujú.

ZÁMERY STAVIEB

Okrem uvedených stavieb SVP, š.p., pripravuje v povodí Váhu nasledovné stavby:

- Bojná – úprava toku Bojnianka.
- Čápor – protipovodňová ochrana intravilánu.
- Červený Hrádok - úprava toku Širočina.
- Dolný Ohaj – odľahčenie povodňových prietokov zo Starej Žitavy.
- Dolný Ohaj – rieka Žitava, rekonštrukcia odberného objektu v ĽSOH v km 2,065.
- Horné Chlebany – Bebrava, ľavostranný hrádzový priepust.
- Hostie – úprava Hostianskeho potoka rkm 11,600 – 13,200.
- Chrabrany – úprava toku Bojnianka.
- Jacovce – Chotina, úprava toku.
- Jelšovce – prestavba plavebnej komory Jelšovce.
- Kolárovo – Selice, rekonštrukcia ľavostrannej ochrannej hrádze Váhu.
- Kolárovo – Selice, rekonštrukcia pravostrannej ochrannej hrádze Váhu.
- Kolárovo – Selice, stabilizácia brehov koryta Váhu.
- Kolárovo – Veľký Ostrov, rekonštrukcia ľavostrannej ochrannej hrádze Malého Dunaja.
- Komoča – prestavba zaústenia preložky Nitry do Váhu.
- Koniarovce – poldre, protipovodňová ochrana Nitry.
- Kostoľany nad Tríbečom - potok Drevenica, vybudovanie vodnej stavby (polder) v rkm 15,700.

- Krnča – úprava potoka Dršňa.
- Lúčnica nad Žitavou – rekonštrukcia ochrannej hrádze rieky Žitavy.
- Lúčnica nad Žitavou – vybudovanie ochranného poldra na toku Luštek.
- Lužianky, Zbehy, Radošinka, stabilizácia pravostrannej ochrannej hrádze (POH).
- Malý Cetín – Čechince, rekonštrukcia ochrannej hrádze rieky Nitra.
- Nemečky – úprava Chotiny.
- Nitra – revitalizácia starého koryta rieky Nitra.
- Nitra – úprava Kyneckého a Šúdolského potoka.
- Nitra – prestavba plavebnej komory Nitra.
- Nové Zámky – hať na rieke Nitra.
- Obyce – úprava rieky Žitavy.
- Odstraňovanie bariér vo vodnom toku Dlhý kanál, rkm 13,490.
- Podhorany – úprava Sokolnickeho potoka.
- Polder Čechy – vybudovanie ochranných poldrov na toku Hastrgán a Branovskom potoku.
- Polder Šurany – ochrana Nových Zámkov.
- Prašice – úprava toku Železnica.
- Rajčany – Rajčiansky potok, rekonštrukcia.
- Sládkovičovo – úprava toku Dolný Dudváh.
- Slepčany – vybudovanie obojstrannej hrádze toku Čerešňový potok.
- Solčany – úprava Dolného potoka.
- Solčany – úprava Lázkového potoka.
- Šurany – Bánov, zvyšovanie ochrannej hrádze rieky Nitry rkm 19,5 – 26,2.
- Šurany – Nitriansky Hrádok, rieka Nitra, stabilizácia vzdušnej päty hrádze.
- Tovarníky – úprava toku Chotina.
- Veľké Dvorany – úprava toku Bojnianka.
- Velušovce – úprava toku Slivnica.
- Vieska nad Žitavou – Slepčany, tok Žitava, melioračný kanál Močidlo - protipovodňová ochrana obcí.
- Vieska nad Žitavou – protipovodňová ochrana obce.
- Vráble – Dyčka, rekonštrukcia ochranného poldra na toku Lasky.
- Vráble – Lúčnica nad Žitavou, rekonštr. balených klapiek na rieke Žitava, km 21,100.
- Vráble – Lúčnica nad Žitavou, rekonštr. brehového opevnenia na rieke Žitava.
- Vráble – revitalizácia Telínskeho potoka km 0,4 – 1,9.
- Vráble – Tesárske Mlyňany, úprava Žitavy.
- Zlaté Moravce – Hostiansky potok, vybudovanie VS (polder na ochranu intravilánu) v rkm 4,500.
- Zlaté Moravce – Širočina, vybudovanie vodnej stavby (polder na ochranu intravilánu) v rkm 17,600.
- Žitavský Luh - Žitava, navýšenie hrádze.

NA VODNOM DIELE KRÁĽOVÁ

Na Vodnom diele Kráľová sa navrhuje prevod vody. Prevod vody sa v II. etape navrhuje predĺžiť až k osade Svätoplukovo, čím sa majú zabezpečiť závlahy na ploche 15 200 ha v oblasti Mojmírovce – Šurany. Ďalší navrhovaný prevod vody je z Váhu pri Hlohovci do povodia Nitry. Prevod Váh – Andač sa navrhuje za účelom vylepšenia

nepriaznivých prietokových pomerov (pasívna bilancia) v rieke Nitra, zlepšenie kvality vody a zabezpečenie požadovaných odberov najmä na závlahy.

NA MALÝCH VODNÝCH NÁDRŽIACH

Celkovo sa uvažuje s vybudovaním trinástich malých vodných nádrží. Sú to nádrže: Jabloňovce na Jablonianke, Devičany na Devičanskom potoku, Nová Dedina na Podlužianke, Horša na Sikenici, Malé Kozmálovce na Malokozmálovskom potoku, Tešmák na Ovári, Ipeľské Úľany na Klenianskom potoku, Preseľany na Kamenici, Bory na Búry, Kubáňovo na Kiši a Lontov na Jelšovke.

V povodí Nitry sa navrhujú nádrže Obyce na Žitave a Hostie na Hostianskom potoku.

H.2.1.4 ODVÁDZANIE VÔD

Územie Nitrianskeho kraja má rozhodujúcu úlohu pri odvádzaní vnútorných vôd, ktoré vznikli ohradzovaním tokov za účelom ochrany pred povodňami. K tokom Dunaj, Váh a Nitra gravitujú hlavné odvodňovacie kanále, ktoré k uvedeným recipientom privádzajú vnútorné vody a tie sú za nepriaznivých vodných stavov prečerpávané.

V Nitrianskom kraji sa nachádza šesť gravitačných odvodňovacích sústav na ochranu pred povodňami.

Z dôvodu lepšej prehľadnosti a ucelenosti jednotlivých odvodňovacích sústav sú zdokumentované podľa týchto oblastí:

- Povodie Dolný Žitný ostrov.
- Povodie Váhu a Dunaja – ľavá strana Váhu od preložky Nitry a ľavá strana Dunaj do Komárna.
- Povodie Váhu – úsek po Kolárovo.
- Povodie Nitry.
- Povodie Hrona.
- Povodie Ipľa.

POVODIE DOLNÝ ŽITNÝ OSTROV

Odvodňovací systém Žitného ostrova bol budovaný postupne a člení sa na desať oblastí, ktoré sa označujú rímskymi číslicami. Každá z nich je z hľadiska odvodnenia samostatná. Vnútorné vody, či už riečneho (infiltrácia), povrchového, alebo podzemného pôvodu odtekajú pomocou siete kanálov k jednotlivým čerpacím staniciam, alebo k recipientu.

Pre nezvyklé geografické (výškové) usporiadanie ostrova pri rozvrhu siete kanálov platila zásada, aby sa oddelili vody, ktoré je možné odviesť ešte gravitačne, od tých, ktoré treba občas prečerpávať, resp. aby kanály slúžili aj na regulovanie hladiny podzemnej vody podľa požiadaviek poľnohospodárstva. Odvodňovacia sieť sa postupne rozširovala a doplňovala.

Na dosiahnutie ekonomického riešenia sa realizovali také projekty, v ktorých bolo prečerpávanie vody do recipientu najlacnejšie. Hlavné kanály boli pospájané a na uzlových miestach sa vybudovali stavidlá, ktoré umožňujú regulovať prietoky do jednotlivých oblastí a ľubovoľne manipulovať s vnútornými vodami.

Z desiatich vzniknutých odvodňovaných oblastí je na území dolného Žitného ostrova týchto šesť: Oblasť I. – ČS Pavol (zrušená), ČS Bene, Oblasť II. – ČS Zlatná na Ostrove, Oblasť III. – Komárno – ČS Nová Osada, Oblasť IV. – Asód - Čergov – ČS Čergov, Oblasť V. – ČS Kosihy, Oblasť VI. – ČS Asód, ČS Kľúčovec (mimo kraj).

POVODIE VÁHU A DUNAJA – ĽAVÁ STRANA VÁHU OD PRELOŽKY NITRY A ĽAVEJ STRANY DUNAJA DO KOMÁRNA

Záujmové územie ľavého brehu Váhu a pôvodných korýt Nitry a Žitavy je možné z hľadiska odvádzania vnútorných vôd rozdeliť na dve veľké oblasti:

- Čiastkové povodie Nitry a Žitavy.
- Čiastkové povodie Dunaja.

V čiastkovom povodí Nitry sú vybudované tri odvodňovacie sústavy odvádzajúce vnútorné vody cez čerpacie stanice do recipientov Stará Nitra, Stará Žitava a Váh s celkovou odvodňovacou plochou 207,75 km^2.

V čiastkovom povodí Dunaja sú vybudované tri odvodňovacie sústavy, ktoré zabezpečujú odvedenie vnútorných vôd do Dunaja cez čerpacie stanice Patince, Čenkov a Obid. Celková odvodňovaná plocha je 315,57 km^2.

- Odvodňovacie sústavy ľavej strany Váhu od preložky Nitry.
    - Odvodňovacia sústava Martovce.
    - Odvodňovacia sústava Martovce -zhýbka.
    - Odvodňovacia sústava ČS Lándor.
- Odvodňovacie sústavy ľavej strany Dunaja od Komárna.
    - Odvodňovacia sústava ČS Patince.
    - Odvodňovacia sústava ČS Čenkov.
    - Odvodňovacia stanica ČS Obid.

POVODIE VÁHU – ÚSEK PO KOLÁROVO

V povodí sú odvodňovacie sústavy vybudované v dolnej časti povodia pod Sereďou a Šoporňou na oboch stranách Váhu. Je ich šesť, s úhrnnou rozlohou zberných území 691,48 km^2 a dĺžkou siete odvodňovacích kanálov 348,0 km. Dĺžka hlavných kanálov je 157,1 km.

Územie odvodňovacích sústavy (OS) na pravej strane Váhu zahrňuje celé nížinné územie medzi Váhom a tokom Čiernej vody od Kolárova po Šaľu a Kráľovú. V súčasnosti sú na území vybudované tri OS.

- OS-1 Kolárovská.
- OS-2 Kráľovobrodská.
- OS-3 Dudvážsko-Derňanská.
- OS-4 Komočského kanála.
- OS-5 kanála Zajarčie.
- OS-6 kanála Jarčie.

V súčasnosti odvedenie vnútorných vôd zabezpečujú OS navzájom poprepájané systémom hlavných odvodňovacích kanálov. Z vyhodnotenia súčasného stavu vyplýva, že kanálová sústava je z hľadiska celkovej disponibilnej kapacity schopná odviesť požadované množstvo vody, avšak vzhľadom na nedostatočný prietok nato potrebuje dlhší čas, ako by bolo potrebné. Ide najmä o územie v oblasti medzi Jatovom, Tvrdošovcami a Palárikovom.

POVODIE NITRY

Problém odvádzania vnútorných vôd vznikol v povodí Nitry po ohrádzovaní hlavných tokov: Nitry, Žitavy, Dlhého kanála, Radošinky a Bebravy, ako aj niektorých ich prítokov.

V povodí sú vybudované štyri sústavy s úhrnnou rozlohou zberných území 194,4 km^2 a dĺžkou siete odvodňovacích kanálov 103,3 km.

- OS-1 Andovce – Sládečkovce – Veča.

- OS-2 Šurany – Lipová.
- OS-3 Malá Nitra.
- OS-4 Nitra – Janíkovce.

POVODIE HRONA

Po vybudovaní sústavnej úpravy koryta Hrona a ochranných hrádzí od ústia po Kamenín vznikla nutnosť odviesť vnútorné vody zo zahrádzovaného územia.

Za týmto účelom bola vybudovaná odvodňovacia sústava Štúrovo-Kamenný Most. V ostatnom území v povodí Hrona sa vnútorné vody odvádzajú otvorenými odpadmi, resp. hrádzovými výpustmi. Odvodňované územie má rozlohu 39,00 km^2. Čerpacia stanica je situovaná na pravom brehu v r. km 0,750 rieky Hron, ktorý je zároveň aj recipientom prečerpávaných vôd. Dĺžka prívodného kanála (Kamenický kanál) je 7,200 km a samotný kanál je v správe SVP, š.p., Banská Štiavnica, OZ Povodie Dunaja.

Ďalšia čerpacia stanica Kamenica nad Hronom II sa nachádza oproti ČS Kamenica nad Hronom I na ľavom brehu Hrona. Má však len lokálny význam a v súčasnosti sa nevyužíva.

Súčasný stav v odvádzaní vnútorných vôd možno hodnotiť ako vyhovujúci a preto nie sú potrebné ďalšie opatrenia. ČS Kamenica nad Hronom i vzhľadom na skutočnosť, že sa vodné dielo Nagymaros doposiaľ nerealizovalo, je dokonca kapacitne predimenzovaná.

Odvodnenie samostatnými odpadmi je realizované po ľavej strane Hrona, pod Levicami. Územie je riešené odvedením vnútorných vôd gravitačne.

POVODIE IPĽA

Úpravou a ohrádzovaním Ipľa a jeho prítokov sa zamedzilo odtoku vôd z ochráneného územia a späť do koryta. Aby sa po úpravách Ipľa mohlo pristúpiť k intenzívnejšiemu využitiu ochránených pozemkov, začalo sa s komplexným riešením odvedenia vnútorných vôd.

Pre odvádzanie vnútorných vôd slúži 7 čerpacích staníc vnútorných vôd (Lipník, Vyškovce n. Ipľom, Šahy, Ipeľský Sokolec, Malé Kosihy, Bielovce, Kubáňovo).

Zámerom bolo odviesť vnútorné a vonkajšie vody odpadmi vedenými najnižším miestom územia k čerpacej stanici. Vytvorené boli jednotlivé odvodňovacie sústavy (ďalej OS) na Ipli, ktoré sa realizovali v nasledovnom rozsahu:

- OS-1 Malé Kosihy.
- OS-2 Ipeľský Sokolec.
- OS-3 Vyškovce nad Ipľom.

JEDNOTLIVÉ OBLASTI ODVODŇOVACÍCH SÚSTAV

Jednotlivé oblasti odvodňovacích sústav sú:

- OS-1 Bielovce.
- OS-2 Kubáňovo.
- OS-3 Šahy.

V programe investícií š.p. SVP, o.z. Banská Bystrica bola zahrnutá aj stavba na odvedenie vnútorných vôd na toku Sikenica na území obce Zbrojníky (Skupinový vodovod Sikenica - prívodné a zásobné potrubie Sikenica, Kukučínov, Zbrojníky, prepoj na Hontiansku Vrbicu).

H.2.1.5 GEOTERMÁLNE A MINERÁLNE VODY

GEOTERMÁLNE VODY

K významným zdrojom geotermálnych vôd patria zdroje v lokalitách Marcelová, Patince, Zemianska Oľča a Zlatná na Ostrove. Potenciálne aj Dvora nad Žitavou. Tri vrty sú využívané v kúpaliskovom areáli v Patinciach. Voda bez zastúpenia špecifických zložiek, atmosférického pôvodu, stredne sírovodíková vystupuje z triasových vápencov a dolomitov prevažne prirodzenými cestami. Záchytné vrty sú preto pomerne plytké (170,0-226,5 m). Voda je veľmi slabo mineralizovaná a celková výdatnosť lokality je 45,0 $l.s^{-1}$, teplota vody je 27 °C. Geotermálne vody sa vyskytujú tiež pri Štúrove. Ich výdatnosť je 70,0 $l.s^{-1}$ s teplotou v rozmedzí 32 – 40°C a tepelným výkonom 0,65 MW. Využívajú sa na rekreačné účely.

Významné geotermálne vody sú v lokalitách Marcelová, Patince, Zemianska Oľča a Zlatná na Ostrove.

V areáli kúpaliska sa na rekreačné účely využívajú dva veľké a jeden malý bazén s celkovou plochou 3 135,0 m^2.

Zdroje geotermálnych vôd s nižším využiteľným tepelným výkonom (pod 0,85 MW) sa nachádzajú v lokalitách Komárno, Nesvady, Kravany nad Dunajom, Svätý Peter a Virt.

V súčasnosti sa z uvedených zdrojov využíva geotermálna vody v lokalitách Komárno a Virt – v Komárne na rekreačné účely v areáli kúpaliska a vo Virte v miestnom bazéne (vrt VŠE).

Povodie Váhu má bohatý výskyt geotermálnych vôd, ktoré sa nachádzajú v troch lokalitách – v Šali, Diakovciach a vo Vlčanoch.

V povodí Nitry je bohatý výskyt geotermálnych vôd, t.j. vôd ktorých teplota pri výstupe dosahuje 30 °C. Tieto vody sa nachádzajú v dvoch oblastiach medzi Dlhým kanálom a riekou Nitrou a pri Dunaji. Teplota sa pohybuje od 32 do 70 °C a maximálna výdatnosť je 70 $l.s^{-1}$. Vody sú nízko minerálne.

Ďalej sa geotermálne vody nachádzajú v dvoch lokalitách, a to pri obciach Pohranice a Poľný Kesov. Zdroj geotermálnych vôd v Pohraniciach sa nevyužíva, v Poľnom Kesove je vybudovaný areál termálneho kúpaliska. Tri bazény sú zásobované z dvoch zdrojov BPK-1 a BPK-2. Vypúšťané odpadové vody znečisťujú vodu v Cabajskom potoku amoniakom, baktériami a zvyšujú jej teplotu.

MINERÁLNE VODY

V kraji je evidovaných päť zdrojov minerálnych vôd. Pramene Margita a Ilona pri meste Levice, vrt Malé Kršķany, studňa Pukanec, studňa Žemliare a tiež Santovka a Slatina.

Na minerálne vody a termálne pramene je bohatá predovšetkým južná časť Nitrianskeho kraja.

- Pramene Margita a Ilona pri meste Levice sú prirodzené s výdatnosťou 4,2 – 7,6 $l.s^{-1}$. Nad prameňmi sú vybudované bazény. V lokalite boli odvŕtané tri vrty, ktorých výdatnosť bola určená na 25 $l.s^{-1}$. Všetky zdroje v lokalite majú zhodný chemizmus, zvýšenú teplotu vody 24 – 26°C a celkovú mineralizáciu 1004 -1035 $mg.l^{-1}$.
- Malé Kršķany: Zdrojom minerálnej vody je vrt hlboký 120,0 m. Výdatnosť je 0,46 $l.s^{-1}$, teplota 26°C a celková mineralizácia 998 $mg.l^{-1}$.

- Pukanec: Zdrojom vody je kopaná studňa hĺbky 30 m. Teplota vody je 10°C, celková mineralizácia 775 mg.l^{-1}.
- Žemliare: Zdrojom vody je kopaná studňa hĺbky 9,5 m. Teplota vody je 15°C, celková mineralizácia 1979 mg.l^{-1}. Ďalej sú registrované v lokalitách Hokovce a Horné Turovce.

Z hľadiska záujmov ochrany podľa zákona č.538/2005 Z. z. sú na riešenom území dotknuté lokality Santovka a Slatina, v ktorých sú uznané prírodné minerálne zdroje využívané na plnenie do spotrebiteľských obalov v plniarňach minerálnych vôd. Prírodné minerálne zdroje v Santovke a Slatine sú chránené ochrannými pásmami I. a II. stupňa vymedzenými legislatívou SR. Z dôvodu zabezpečenia ochrany hydrogeologickej štruktúry prírodných minerálnych zdrojov v Santovke a Slatine je potrebné rešpektovať a dodržiavať ustanovenia § 26, § 27, § 28 a § 50 ods. 17 zákona č. 538/2005 Z. z., ktoré sa vzťahujú na ochranné pásma.

Na území Nitrianskeho kraja sú tieto ochranné pásma vymedzené v okrese Levice, v katastrálnych územiach:

- Pre ochranné pásmo I. stupňa prírodných minerálnych zdrojov v Santovke – k. ú. Santovka.
- Pre ochranné pásmo I. stupňa prírodných minerálnych zdrojov v Slatine – k. ú. Slatina a Chorvatice.
- Pre ochranné pásmo II. stupňa prírodných minerálnych zdrojov v Santovke a v Slatine – k. ú. Levice, Kalinčiakovo, Mýtne Ludany, Malý Kiar, Čankov, Veľké Krškany, Malé Krškany, Dolné Brhlovce, Horné Brhlovce, Hontianske Trsťany, Bory, Santovka, Domadice, Hontianska Vrbica, Demandice, Malinovec, Hokovce, Dolné Semerovce, Horné Semerovce, Tupá, Chorvatice, Slatina, Dolné Turovce, Stredné Turovce, Horné Turovce, Plášťovce.

Podľa Ministerstva zdravotníctva (Inšpektorát kúpeľov a žriediel) je vhodné „prioritne realizovať verejné vodovody a verejné kanalizácie v ochranných pásmach“.

H.2.2 ZÁSOBOVANIE PITNOU VODOU

H.2.2.1 ZDROJE PITNEJ VODY

Na zásobovanie obyvateľov Nitrianskeho kraja pitnou vodou sa využívajú len zdroje podzemnej vody, pričom rozhodujúce zdroje sú situované mimo územia kraja, v okresoch Dunajská Streda a Galanta (Trnavský kraj). Ide o veľkozdroje Gabčíkovo a Jelka, z ktorých sú dotované vodovody v okresoch Nové Zámky, Nitra, Levice, Šaľa a okrajovo okres Komárno. Na týchto zdrojoch je postavený aj ďalší rozvoj verejných vodovodov v riešenom kraji.

Najvýznamnejšie zdroje podzemnej vody sa nachádzajú v kvartérnych sedimentoch riek Dunaj, Váh, Nitra, Žitava a Hron. Mnohé z nich však boli predovšetkým poľnohospodárskou výrobou, ale aj vypúšťaním nedostatočne čistených odpadových vôd natoľko znehodnotené, že postupne museli byť vyradené (Kravany nad Dunajom, Vrbová nad Váhom, ale aj ďalšie). Zrušených bolo takisto viacero vodárenských zdrojov v pôsobnosti KomVak, a.s. (Lipové, Trávnik, Marcelová, Moča, ako aj vodárenské zdroje Párovské Lúky a Dvorčanský Les v meste Nitra).

Viacero zdrojov pitnej vody bolo znehodnotených.

V budúcom rozvoji je potrebné rešpektovať ochranné pásma I. a II. stupňa existujúcich vodárenských zdrojov, ktoré sú určené rozhodnutiami a kde sú stanovené podmienky rôznych činností v OP VZ. Ochranné pásma I. a II. stupňa VZ chránia vodárenské zdroje pred negatívnymi vplyvmi rôznorodých činností jednotlivcov a podnikateľov. Nedostatočná akceptácia OP VZ a ich nedocenenie, prípadne ignorancia, vedú k tomu, že vodárenské zdroje sa môžu znehodnotiť. Voda je základ života.

Kvalitné a výdatné vodárenské zdroje má Komárno (Alžbetin Ostrov) s približnou kapacitou cca 345,0 $l.s^{-1}$, okres Topoľčany (Radošina), okres Levice (Plášťovce 42,0 $l.s^{-1}$) , Nové Zámky (Dvory nad Žitavou), Nitra (Podhorany), Hurbanovo (Pavlov Dvor, celková kapacita 90,0 $l.s^{-1}$).

Jediný okres s kladnou bilanciou zdrojov a potreby pitnej vody je okres Komárno, vo všetkých ostatných okresoch NSK je kapacita vodárenských využívaných zdrojov nedostatočná, zostávajúce potreby sú dotované zo zdrojov mimo územia daného okresu.

Komárno je jediný okres s kladnou bilanciou zdrojov a potreby pitnej vody.

Na území Nitrianskeho kraja zabezpečuje zásobovanie obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov predovšetkým Západoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s., so sídlom v Nitre. Pôsobia tu aj menšie vodárenské spoločnosti, a to:

- Komárňanské vodárne a kanalizácie, a. s., (KOMVaK, a. s.) so sídlom v Komárne.
- MsVaK – Vodárne a kanalizácie mesta Hurbanovo.
- V niektorých obciach kraja s miestnym vodovodom je vodovod v správe obecného úradu.

Pri analýze zdrojov a potrieb pitnej vody sa nám nepodarilo nájsť bilancie pre územie kraja, iba bilancie pre územie v pôsobnosti Západoslovenskej vodárenskej spoločnosti (ZsVS, a.s.). Toto územie zhŕňa okrem okresov NSK aj územie okresov Bánovce nad Bebravou, Dunajská Streda, Galanta a Partizánske. Všetky okresy NSK sú z hľadiska zdrojov a potrieb pitnej vody bilančne deficitné, prakticky okrem okresu Komárno, avšak ZsVS, a.s je ako bilančný celok vysoko prebytková. Celková kapacita vodárenských zdrojov (po znížení ich výdatnosti o ekologické limity a nevyhovujúce zdroje vody, vrátane zdrojov verejných vodovodov v správe obcí) je 3 556 $l.s^{-1}$, odhadovaná potreba pitnej vody pre rok 2021 je 2 043 $l.s^{-1}$. Skutočné využitie vody bude potrebné s touto hodnotou neskôr konfrontovať a z toho vyvodiť kvalifikované dôsledky. Tento vysoký bilančný prebytok je vďaka veľkokapacitným zdrojom vody v okrese Dunajská Streda (Šamorín, Gabčíkovo, Dunajská Streda).

H.2.2.2 VODÁRENSKÉ SÚSTAVY KRAJA

Vzhľadom na veľkú časovo-priestorovú disproporciu medzi využiteľnými množstvami a potrebou vody majú nadregionálne diaľkové vodovody v kraji strategický význam v zásobovaní obyvateľstva Nitrianskeho kraja pitnou vodou.

Ochrana pitnej vody predstavuje jeden zo základných pilierov udržateľného rozvoja.

Tieto potrubia diaľkové vodovody sú nadregionálneho významu, sú zaradené do I. kategórie ako, diaľkové nadradené vedenie. Vzhľadom na veľkosť profilu vodovodných potrubí je v ÚP R NK potrebné rešpektovať túto skutočnosť a ponechať pozdĺž potrubia voľne prístupný priestor minimálne 7 m od osi vodovodného potrubia na obe strany, kde sa nemôžu realizovať terénne úpravy, budovať stavby a vysádzať trvalé porasty, ktoré by poškodzovali vodovodné potrubie a znemožňovali by bezproblémový prístup ťažkých mechanizmov na práce spojené s jeho rekonštrukciou, resp. s opravou potrubia v prípade poruchy.

V Nitrianskom kraji disponuje pitnou vodou 91,7% obyvateľov.

Na území Nitrianskeho kraja disponuje pitnou vodou 91,7 % obyvateľov. Za celoslovenským priemerom mierne zaostávajú okresy Komárno (87,9 %), Levice (87,2 %) a Zlaté Moravce (87,3%). Veľmi dobrá situácia je v okresoch Šaľa (98,6 %), Nové Zámky (9 4%) a Topoľčany (96,9%). V okrese Nitra sa zásobovanosť obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov pohybuje na úrovni celoslovenského priemeru (92,8 %).

Zásobovanie pitnou vodou na území Nitrianskeho kraja sa realizuje prostredníctvom skupinových alebo samostatných vodovodov. Najvýznamnejšou vodárenskou sústavou na území kraja sú skupinové vodovody, ktoré vznikli prepojením viacerých vodovodných systémov na báze veľkokapacitných zdrojov vody, predovšetkým VZ Gabčíkovo a VZ Jelka (nachádzajúcich sa v trnavskom kraji) a neustále sa rozvíjajú a rozširujú.

Najvýznamnejšie vodárenské systémy sú skupinový vodovod Jelka – Galanta – Nitra, skupinový vodovod Gabčíkovo – Nové Zámky – Levice a Ponitriansky skupinový vodovod.

Najvýznamnejšie vodárenské systémy sú:

- Skupinový vodovod Jelka - Galanta – Nitra, ktorý zásobuje najmä SKV Šaľa a SKV Nitra a tiež obce po trase.
- Skupinový vodovod Gabčíkovo – Nové Zámky – Levice zásobuje: SKV Levice, SKV Nové Zámky, SKV Vráble – Zlaté Moravce, SKV Štúrovo a mnohé menšie skupinové vodovody, ako aj samostatné vodovody v obciach po trase hlavných prívodov vody v okresoch Komárno, Levice, Nové Zámky, Nitra, Zlaté Moravce a Šaľa.
- Ponitriansky skupinový vodovod na území Nitrianskeho kraja zásobuje len čiastočne, zásobuje najmä SKV Topoľčany, SKV Nitra a menšie skupinové a samostatné vodovody v okresoch Nitra a Topoľčany.

SKUPINOVÝ VODOVOD JELKA- GALANTA- NITRA (SV J-G-N)

Významným zdrojom pitnej vody sú vodárenské zdroje v Jelke (Trnavský kraj). Tento veľkokapacitný zdroj disponuje siedmimi vŕtanými studňami s výdatnosťou až 727 $l.s^{-1}$. Voda z nich je privádzaná do zbernej akumulačnej nádrže pri čerpacej stanici. Priemerný mesačný odber zo studní je takmer 1 milión m^3 vody. Následne je voda dopravovaná čerpadlami cez diaľkovodné potrubie v dimenzii DN400-700 v celkovej dĺžke 135 km do akumulačných nádrží na jednotlivé ČS: Jelka, Galanta, Šaľa, Vlčany, Močenok. Celkový objem akumulácie na jednotlivých ČS je 24 000 m^3. Voda je následne prečerpávaná do koncových vodojemov, z väčších miest uvedieme Sládkovičovo, Sereď, Galanta, Šaľa, Nitra a z nich ďalej distribuovaná do priľahlých miest a obcí. Tento skupinový vodovod na území Nitrianskeho kraja zásobuje pitnou vodou väčšinu sídiel v okrese Šaľa. SV Jelka-Galanta-Nitra zásobuje pitnou vodou i časť okresu Nitra. Je rozhodujúcim zdrojom vody pre mesto Nitra. Ročná výroba vody na vodnom zdroji Jelka je takmer 12 miliónov m^3.

SKV Šaľa zásobuje sídla Šaľa, Dlhá nad Váhom, Diakovce, Kráľová nad Váhom a Trnovec nad Váhom. SKV Močenok zásobuje obyvateľov sídiel Močenok a Horná Kráľová.

V okrese Nitra sú z tohto systému zásobované obce Cabaj-Čápor, Jarok, Mojmírovce a Svätoplukovo. V obci Hájske je samostatný vodovod.

SKUPINOVÝ VODOVOD GABČÍKOVO – NOVÉ ZÁMKY – LEVICE (SV GABČÍKOVO)

Zhoršujúca sa kvalita vody v zdrojoch podzemnej vody v okresoch Nové Zámky, Nitra, Levice, Komárno vedie k postupnému vyraďovaniu týchto zdrojov

a postupnému napájaniu vodovodných systémov na prívody vody z Gabčíkova. Najrozsiahlejší skupinový vodovod – SV Gabčíkovo v Nitrianskom kraji zásobuje pitnou vodou veľkú časť obcí vo všetkých okresoch Nitrianskeho kraja, s výnimkou okresu Topoľčany. Tento systém sa začal budovať vybudovaním vodárenského zdroja Gabčíkovo v lokalite A s výdatnosťou 1520 $l.s^{-1}$. Samotný zdroj sa nachádza v k. ú. obce Gabčíkovo, cca 0,5 km južne od obce. Pozostáva z 13 studní (z toho 12 funkčných) s hĺbkou 85-91 m. Celkový odporúčaný odber vody z vodárenského zdroja je momentálne cca. 960 $l.s^{-1}$. Súčasťou objektu vodárenského zdroja je aj čerpacia stanica s dvomi akumulačnými nádržami s objemom akumulácie jednej nádrže 10 000 m^3. Voda dodávaná z vodárenského zdroja je vo veľmi dobrej kvalite a nie je potrebná jej ďalšia úprava. Týmto zdrojom sú zásobované väčšie mestá ako Dunajská Streda, Nové Zámky, Levice, Vráble, Zlaté Moravce, Štúrovo, Želiezovce (čiastočne aj Nitra, Galanta, Šaľa) a tiež menšie sídla a obce.

Na území okresu Komárno sú z vodného zdroja Gabčíkovo zásobované tieto vodovody:

- SKV Brestovec zásobuje sídla Brestovec, Sokolce, Bodza, Lipové, Holiare, Zemianska Olča, Tôň, Okoličná na Ostrove.
- Vodovod Kolárovo a miestne vodovody v obciach Bodzianske Lúky, Dedina Mládeže, Nesvady, Martovce a Imeľ.

Na území okresu Nové Zámky patria do SV Gabčíkovo nasledovné vodovody:

- Skupinový vodovod (SKV) Nové Zámky zásobuje pitnou vodou Nové Zámky a sídla Andovce, Bánov, Dolný Ohaj, Radava, Šurany, Trávnica, Úľany nad Žitavou, Dvory nad Žitavou, Lipová, Podhájska, Hul.
- SKV Štúrovo, ktorý zásobuje sídla Štúrovo, Kamenica nad Hronom, Kamenný Most, Malá nad Hronom, Malé Kosihy, Nána, Obid, Salka, Bajtava a Leľa.
- SKV Černík zásobuje sídla Černík, Kmeťovo, Komjatice, Maňa, Michal nad Žitavou, Mojzesovo, Veľký Kýr, Vlkas, Vinodol (okr. Nitra).
- SKV Palárikovo-Zemné, ktorý okrem obcí Palárikovo a Zemné zásobuje pitnou vodou aj obyvateľov obce Tvrdošovce.
- SKV Šarkan zásobuje pitnou vodou obyvateľov v obciach Gbelce, Nová Vieska, Svodín, Šarkan, Bruty, Kamenín a Bíňa.
- SKV Bardoňovo s obcami Bardoňovo, Dedinka a Pozba.
- SKV Jasová s obcami Jasová a Dubník a samostatné vodovody v obciach Kolta, Semerovo, Komoča (vodovod zásobuje pitnou vodou aj miestnu časť Kolárova – Veľká Guta).
- Priamo na diaľkovodné potrubie je pripojená obec Rúbaň a cez vodojem aj obec Strekov.
- Obce Belá, Ľubá, Mužla, Branovo- Bešeňov, Strekov, Veľké Lovce, Čechy, Semerovo.

V okrese Šaľa je zo SV Gabčíkovo zásobovaný SKV Vlčany (obce Vlčany a Neded), SKV Tešedíkovo: obce Žihárec, Tešedíkovo, Kráľov Brod, Trstice (okr. Trnava) a obec Selice.

V okrese Nitra sú na skupinový vodovod Gabčíkovo napojené obce, ktoré sú zásobované zo SKV Vráble - Zlaté Moravce, a to sídla Vráble, Nová Ves nad Žitavou, Tajná, Čifáre, Telince, Melek, Veľké Chyndice a Malé Chyndice, Lúčnica nad Žitavou, Žitavce, Klasov, Babindol, Veľký Lapáš, Malý Lapáš, Golianovo. Tento vodovodný systém zásobuje aj sídla z okresu Zlaté Moravce, a to Zlaté Moravce, Topoľčianky, Machulince, Obyce, Čierne Kľačany, Tesárske Mlyňany, Vieska nad Žitavou, Slepčany, Choča, Beladice, Volkovce, Malé Vozokany, Veľké Vozokany, Červený Hrádok, Nevidzany, Sľažany, Velčice, Zlatno, Čaradice, Tekovské Nemce, Veľký Cetín a Malý Cetín. Na prívod vody z Gabčíkova je napojená aj obce Paňa.

V okrese Levice zabezpečuje SV Gabčíkovo zásobovanie pitnou vodou veľkej časti obyvateľstva najmä prostredníctvom:

- Skupinový vodovod (SKV) Levice: zásobuje obce Levice, (vrátane MČ Kalinčiakovo) Horná Seč, Kalná nad Hronom, Veľký Ďur, Nový Tekov, Malé Kozmálovce, Mýtne Ludany, Starý Hrádok, Jur nad Hronom, Krškany, Horša, Malý Kiar, Čankov, Brhlovce.
- SKV Farná: zásobuje obce Farná, Veľké Ludince, Kuraľany, Keť (vodovody v správe obcí).
- SKV Bajka - Tekovský Hrádok: zásobuje obce Ondrejovce a Turá.
- SKV Horný Pial: zásobuje obce Jesenské, Horný Pial, Lula, Tehla, Beša, Iňa a Lok.
- SKV Hronovce: zásobuje obce Čata, Hronovce a Pohronský Ruskov.
- SKV Plavé Vozokany: zásobuje obce Plavé Vozokany a Tekovské Lužany.
- SKV Želiezovce: zásobuje obce Želiezovce a Šarovce.
- SKV Vyšné nad Hronom: zásobuje obce Vyšné nad Hronom a Žemliare.
- Vodovody v obciach Čaka, Dolný Pial, Nýrovce (čiastočne aj Maláš), Dolná Seč.

PONITRIANSKY SKUPINOVÝ VODOVOD

Ponitriansky skupinový vodovod (PnSV) na území Nitrianskeho kraja zásobuje časť Nitrianskeho a Topoľčianskeho okresu. Tento systém využíva zdroje podzemnej vody zo severozápadnej časti okresu Bánovce nad Bebravou (vodné zdroje Slatina, Čierna Lehota, Timoradza, Podlužany), ale aj z okresu Trenčín (vodný zdroj Motešice) a ďalšie miestne zdroje vody.

PnSV je prvým zrealizovaným diaľkovým vodovodom na území bývalého západoslovenského kraja. Jeho výstavba umožnila využitie prameňov nachádzajúcich sa v južných svahoch pohoria Strážovských vrchov. Z vodohospodárskeho hľadiska je veľmi významná lokalita v obciach Čierna Lehota, Slatina nad Bebravou, Slatinka nad Bebravou, Motešice a Timoradza, kde sa nachádzajú pramene „Pri mlyne“ Čierna Lehota s výdatnosťou 10 – 46 $l.s^{-1}$, „Pri moste“ s výdatnosťou 38 – 666 $l.s^{-1}$, „Pri mlyne“ s výdatnosťou 20 – 58 $l.s^{-1}$, „Jazero“ s výdatnosťou 140 – 190 $l.s^{-1}$ a najvýdatnejší prameň „Vrchovište“ s výdatnosťou 56 až 2000 $l.s^{-1}$. V obci Timoradza sa nachádza intervenčný vodný zdroj - 8 vrtov s výdatnosťou 150 $l.s^{-1}$, ktorý v prípade zvýšenej spotreby vody v regióne dopĺňa vodou diaľkový vodovod. V súčasnosti Ponitriansky skupinový vodovod priamo zásobuje (bez iného zdroja pitnej vody), resp. dopĺňa pitnou vodou v rámci regiónu, ktorým prechádza 51 obcí a miest, čo predstavuje približne 100 tisíc obyvateľov. Celková ročná výroba vody predstavuje 7 miliónov m^3. Medzi najvýznamnejších odberateľov pitnej vody z PnSV patria okresné mestá Bánovce nad Bebravou, Partizánske (oba Trenčiasnky kraj), Topoľčany a koncové spotrebisko - krajské mesto Nitra.

V okrese Nitra sú jeho súčasťou:

- Skupinový vodovod (SKV) Nitra, ktorý zásobuje obyvateľov Nitry a obcí Párovské Háje, Branč, Čechynce, Ivanka pri Nitre, Lehota, Lužianky, Zbehy, Nitrianske Hrnčiarovce, Veľké Zálužie, cez prívod vody z obce Koniarovce sú zásobené aj obce Horné a Dolné Lefantovce.
- SKV Výčapy-Opatovce a obec Ľudovítová.
- Vodovod v obci Čakajovce.

V okrese Topoľčany sú časťou Ponitrianskeho skupinového vodovodu:

- Skupinový vodovod (SKV) Topoľčany, ktorý zásobuje pitnou vodou obyvateľov mesta Topoľčany a obcí Bojná, Jacovce, Podhradie, Prašice, Práznovce, Solčany, Solčianky, Tesáre, Tovarníky, Tvrdomestice, Veľké

Dvorany, Velušovce, Závada, Bošany, Nadlice, Horné Chlebany, Krušovce, Kuzmice pri Topoľčanoch, Malé Bedzany, Norovce, Rajčany, Veľké Bedzany.

- SKV Chrabrany – Nemčice.
- SKV Kovarce zásobuje pitnou vodou obyvateľov obcí Kovarce, Čeľadince, Nitrianska Streda.
- SKV Ludanice – zásobuje obyvateľov obcí Ludanice a Dvorany nad Nitrou.
- SKV Preseľany: Preseľany, Hrušovany, Kamanová, Belince a Koniarovce.
- SKV Horné Obdokovce: Horné Obdokovce, Čermany, Horné Štitáre.

Okrem týchto veľkých skupinových vodovodov sa na zásobovaní obyvateľov Nitrianskeho kraja aj ďalšie skupinové vodovody a miestne vodovody využívajú miestne väčšie aj menšie zdroje podzemnej vody.

Na území okresu Komárno sú to:

- Skupinový vodovod (SKV) Komárno, ktorý zásobuje obce Komárno, Iža, Zlatná na Ostrove, Patince, Virt, Radvaň nad Dunajom, Moča, SKV Číčov, Marcelová.
- SKV Hurbanovo – Hurbanovo, Bajč, Dulovce, Svätý Peter, Pribeta.
- SKV Kravany nad Dunajom – Kravany nad Dunajom, Búč, Bátorove Kosihy.
- Miestne vodovody v obciach Kameničná, Klížska Nemá, Martovce, Veľké Kosihy, Vrbová nad Váhom, Modrany, Mudroňovo, Chotín.

V okrese Levice:

- Skupinový vodovod (SKV) Šahy zásobuje sídla Šahy, Plášťovce a Veľké Turovce, Horné Turovce, Vyškovce nad Ipľom, Preseľany nad Ipľom a Homok.
- SKV Devičany: Bátovce, Bohunice, Devičany, Pečenice.
- SKV Pastovce – Bielovce.
- SKV Tlmače s obcami Tlmače, veľké Kozmálovce, Kozárovce, Rybník, Čajkov , Hronské Kľačany a Starý Tekov.
- SV Podlužany – Hronské Kosihy – Nová Dedina.
- obec Hokovce je zásobovaná pitnou vodou zo skupinového vodovodu Dudince (Stredoslovenský kraj), takisto aj obec Slatina, ktorá je zásobovaná samostatným prívodom.
- Samostatné vodovody sú v obciach Tupá, Hontianska Vrbica, Pukanec, Santovka (s vybudovanou úpravňou vody), Hontianske Trsťany, Uhliská, Žemberovce.

V okresoch Nitra a Zlaté Moravce sú mimo sústavy len samostatné vodovody v obciach Jedľové Kostoľany, Jelenec, Lovce, Martin nad Žitavou, Nemčiňany, Podhorany, Pohranice, Bádice, Hruboňovo, Šurianky, Skýcov, Veľká Dolina, Mankovce, Hostie, Alekšince, Lukáčovce, Rišňovce, Poľný Kesov, Rumanová, Čab, Žirany, Štefanovičová, ďalej SV Kolíňany – Hosťová – Dolné Obdokovce – Čeľadice, vodovod Rumanová prevádzkovaný obcou a vodovod Tešmak.

Okres Nové Zámky: samostatné vodovody sú v obciach Dubník – Mikuláš, Dvory nad Žitavou, Chľaba, Jatov, Rastislavice, Sikenička.

V okrese Topoľčany sú samostatné a skupinové vodovody zásobované z lokálnych zdrojov vody – SV Súlovce – Oponice, SV Nitrianska Blatnica – Vozokany – Krtovce Hajná Nová Ves, SV Radošina s obcami Radošina, Veľké Ripňany, Lužany, Malé Ripňany, Biskupová a obce Kapince, Malé Zálužie, Nové Sady (okr. Nitra), Urmince.

OBCE BEZ VEREJNÉHO VODOVODU

Podľa aktuálneho Plánu rozvoja verejných vodovodov je v Nitrianskom kraji bez verejného vodovodu 32 obcí, v niektorých obciach je však vodovod rozostavaný a v ďalších sa výstavba verejného vodovodu projekčne a finančne zabezpečuje.

V okrese Levice je bez vodovodu najviac obcí – 21, a to aj napriek tomu, že výstavba verejných vodovodov v obciach v ochrannom pásme JEMO patrí dlhodobo medzi priority vodného hospodárstva.

Tabuľka: Zoznam obcí bez verejného vodovodu v jednotlivých okresoch NSK

Nitriansky kraj	
Levice	Bory, Demandice, Dolné Semerovce, Domadice, Drženice, Hontianske Trsťany, Horné Semerovce, Hrkovce, Ipeľské Úľany, Ipeľský Sokolec, Kubáňovo, Kukučínov, Lontov, Málaš, Malé Ludince, Sazdice, Sikenica, Slatina, Šalov, Zalaba, Zbrojníky
Nové Zámky	Bíňa Bajtava, Kamenín, Leľa - vo výstavbe Pavlová
Topoľčany	Blesovce, Lipovník a Nemečky
Zlaté Moravce	Hosťovce, Kostoľany pod Tribečom, Ladice, Neverice

Zdroj: Plán rozvoja verejných vodovodov SR

Návrh riešenia zásobovania týchto obcí spočíva vo vybudovaní rozvodných potrubí verejného vodovodu v obci. V prevažnej miere sa uvažuje s napojením týchto novovybudovaných vodovodov na skupinové vodovody, resp. diaľkové rozvody vody, miestne vodárenské zdroje pitnej vody je možné využiť iba v obmedzenej miere.

PROBLÉMOVÉ VODOVODY

Požiadavky na kvalitu pitnej vody dodávanej verejnými vodovodmi sú definované vo vyhláške MZ SR č. 247/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalite pitnej vody, kontrole kvality pitnej vody, programe monitorovania a manažmente rizík pri zásobovaní pitnou vodou. V Nitrianskom kraji sa nedostatky v kvalite najčastejšie vyskytujú vo vodárenských zdrojoch určených na zásobovanie miestnych vodovodov. Limity, stanovené vo vyhláške MZ SR č. 247/2017 Z. z sú najčastejšie prekračované v ukazovateľoch železo (Fe), mangán (Mn), amoniak (amónne ióny), sírany (SO_4^{2-}).

Vodovody môžu byť problémové
z hľadiska kvality dodávanej vody,
prípadne nedostatočnej kapacity vodárenských zdrojov.

Takéto zdroje vody sa využívajú na zásobovanie obyvateľov pitnou vodou najmä v okresoch Komárno a sú postupne odstraňované. Z hľadiska dodávanej kvality vody sú podľa Plánu rozvoja verejných vodovodov problémové obce Kamenična, Vrbová nad Váhom, Kravany nad Dunajom, Búč a Bátorove Kosihy.

H.2.2.3 ASPEKTY ROZVOJA ZÁSOBOVANIA PITNOU VODOU

POSÚDENIE SÚČASNÉHO STAVU OCHRANY VODÁRENSKÝCH ZDROJOV

Ochranu vodárenských zdrojov je potrebné chápať ako integrovanú ochranu kvality a kvantity podzemných a povrchových vôd. Rozhodujúcim faktorom pri ochrane kvality vodárenských zdrojov je problematika zdrojov znečisťovania vôd, či už s priamym alebo s nepriamym dopadom na vodárenské zdroje.

Ochrana množstva vôd, kvantitatívna ochrana, je založená na zvyšovaní akumulačnej schopnosti krajiny a na kontrole dodržiavania vypočítaných hodnôt pre odoberané množstvá vôd. Za tým účelom sa stanovujú limity využívania zásob podzemných vôd (ekologické limity), ako aj záväzné minimálne prietoky.

STRATÉGIA OPTIMÁLNEHO ROZVOJA VEREJNÝCH VODOVODOV – PRIORITY VÝSTAVBY

Strategickým cieľom rozvoja verejných vodovodov je zabezpečenie bezproblémového zásobovania obyvateľov Nitrianskeho kraja zdravotne vyhovujúcou a kvalitnou pitnou vodou. Na naplnenie strategického cieľa rozvoja verejných vodovodov je potrebné, aby vlastníci verejných vodovodov a štát realizovali nasledovné koncepčné zámery.

Prioritou výstavby vodovodov je zvyšovať podiel obyvateľov zásobovaných zdravotne vyhovujúcou a kvalitnou pitnou vodou z verejných vodovodov, hlavne v tých okresoch, ktoré v súčasnosti nedosahujú ani celoslovenskú úroveň.

POTREBA VODY PRE NAVRHNUTÝ OPTIMÁLNY ROZVOJ

Potreba pitnej vody je závislá na počte zásobovaných obyvateľov, priemyslu a ostatných odberateľov, ich špecifickej potreby a odberov, ako aj na časovom vývoji týchto faktorov.

Výhľadové špecifické potreby je potrebné stanoviť s ohľadom na doterajší vývoj týchto ukazovateľov a očakávané trendy.

V súlade s Plánom rozvoja verejných vodovodov bola predpokladá celková špecifická potreba vody pre rok 2021 (domácnosti + priemysel) 185 l. obyv.$^{-1}$ deň$^{-1}$. Predpoklady celkovej špecifickej potreby vody pre dlhšie výhľadové obdobie sú značne problematické z dôvodov neistôt v predpokladoch vývoja demografie obyvateľstva, ako aj prognóz rozvoja priemyslu.

Tabuľka: Predpokladaný vývoj potrieb pitnej vody do roku 2021

Okres	2015		2021	
	Q_{pr}	Q_{max}	Q_{pr}	Q_{max}
Komárno	171,9	223,4	180,2	234,3
Levice	144,9	188,4	148,3	192,8
Nitra	400,1	520,1	424,3	551,5
Nové Zámky	210,3	273,3	227,6	295,9
Šaľa	88,3	114,8	96,3	125,2
Topoľčany	107,9	140,3	117,6	152,9
Zlaté Moravce	43,1	56,1	47,5	61,8
Nitriansky kraj	***1 166,5***	***1 516,4***	***1 241,9***	***1 614,4***

Zdroj: Plán rozvoja verejných vodovodov

BILANCIA POTRIEB A ZDROJOV VODY

Nitriansky kraj ako celok, ale aj v jednotlivých okresoch, je bilančne vysoko pasívny a je väčšinou závislý od dodávky vody zo susediacich krajov. Jedine okres Komárno je bilančne aktívny aj vo výhľadovom rozvoji, napriek tomu jeho severozápadné obce sú, a v budúcnosti aj budú, dotované zo skupinového vodovodu Gabčíkovo.

Nitriansky kraj je bilančne pasívny a je závislý na dodávke vody zo susedných krajov.

Naopak okres Šaľa je už v súčasnosti takmer výhradne zásobovaný zo zdrojov vody lokalizovaných mimo územia okresu, ale aj kraja. Jeho vodovody sú dotované z veľkokapacitných zdrojov v Jelke a Gabčíkove. Vytvorením OP JE Mochovce prišiel o veľkú časť svojich zdrojov okres Levice, významný deficit zdrojov vody je v okresoch Nitra, Nové Zámky, vlastné zdroje nepokrývajú ani potreby vody, v okresoch Topoľčany a Zlaté Moravce. Celkový deficit zdrojov vody v NSK je možné vykryť iba prevodom vody prostredníctvom diaľkovodov z okresov mimo NSK s veľkokapacitnými vodárenskými zdrojmi.

H.2.2.4 ZÁMERY ROZVOJA ZÁSOBOVANIA PITNOU VODOU

Zámery rozvoja zásobovania pitnou vodou majú územný, technický alebo technologický charakter. V záväznej časti ÚP R NK sú uvedené všetky zámery obecného až mikroregionálneho významu, resp. všetky zámery korešpondujúce s regionálnou úrovňou územného plánu. Ich polohu, ako aj konkrétnu špecifikáciu je potrebné overiť a spodrobniť v územných plánoch miest a obcí. Obdobne tiež lokálne, bodové, no najmä rekonštrukčné či objektové zámery.

Zoznam rozvojových zámerov ZsVS, a.s. Nitra:

- Blesovce - Lipovník, prívod a rozvod vody.
- Drženice - prívod vody.
- Čankov - Santovka - Demandice, prívod vody a rozvod vody v obci.
- Jelenec, Neverice, Ladice, Kostoľany pod Tríbečom - zásobovanie pitnou vodou.
- Malý Cetín - Čechynce - prepoj vodovodu.
- Prívodné potrubie PnSV - Nové Sady.
- Slepčany - Vieska nad Žitavou, prepojenie vodovodných potrubí.
- Prepojenie vodovodov Čakajovce - Zbehy.
- Prepojenie vodovodu Klasov so zásob. potrubím pre Malé a Veľké Chyndice.
- Martin nad Žitavou - Hosťovce, prívod vody.
- Vráble - Kolíňany, prívod a rozvod vody.
- Výčapy-Opatovce, zemný vodojem, prívod vody a zásobné potrubie do obcí Výčapy-Opatovce, Ľudovítová, Jelšovce, Čakajovce.
- Prívod vody Veľký Cetín - Nitra zo SV Gabčíkovo.
- Žikava - Lovce, prívod vody z Topoľčianok, podmienené stavbou.
- Zlaté Moravce - Topoľčianky-Obyce, rekonštrukcia a rozšírenie vodovodu.
- VDJ Kolta.
- Nová Vieska - Bátorove Kosihy, prívod vody.
- Bory - Domadice, prívod vody.
- VDJ Litašský.
- Hontianske Trsťany - prívod vody.
- Predĺženie diaľkového prívodu vody od vodojemu Kalvária v Leviciach po čerpaciu stanicu v Tlmačoch.
- Želiezovce- prívod vody a vodojem Starý vrch na skupinovom vodovode.
- Skupinový vodovod Sikenica - prívodné a zásobné potrubie Sikenica, Kukučínov, Zbrojníky, prepoj na Hontiansku Vrbicu.
- Prívod a rozvod vody Malé Ludince, Šalov, Zalaba, VDJ Malé Ludince.
- Vodojem Nýrovce, VDJ Farná, VDJ Čaka.
- SV Gabčíkovo, úsek Želiezovce - Šahy, prívodné potrubie od navrhovaného VDJ Starý vrch po navrhovaný VDJ Šahy- Vinohrady.
- Prívod a rozvod vody Lontov, Kubáňovo, Sazdice, Ipeľský Sokolec, prepoj na Bielovce, VDJ Lontov.
- SV Dolné Semerovce, Hrkovce, Horné Semerovce, zásobné potrubia a rozvádzacie siete, prepoj alt. Tupá, VDJ Dolné Semerovce.
- Slatina - prívod a rozvod vody.
- Ipeľské Úľany - vodovod, VDJ,VZ.
- Nemečky, vodovod, prívodné a rozvodné potrubie.
- Vodojem Ludanice-2 x 650 m3, dokončenie rozostavaného vodojemu.

- Prívod vody Gabčíkovo - Vlčany - Nové Zámky (podmienené rozšírením vodárenského zdroja Gabčíkovo, v lokalite A).
- Podhorany - prívod vody z VZ.
- Brezolupy - zásobovanie obce pitnou vodou.
- Čiližská Radvaň - rozšírenie vodovodu.
- Želiezovce - Veľký dvor - vodovod.
- Prívod vody z VZ Čajkov do ČS Hronské Kľačany.
- Zlaté Moravce - prívodné potrubie do Hosťoviec I. etapa.
- Nitra - prepojenie vodovodu PP Sever s obcou Lužianky.
- Čakajovce - Zbehy - prepojenie vodovodov.
- Nitrianske Hrnčiarovce - vybudovanie ATS.

SCHÉMA
ZÁSOBOVANIE PITNOU VODOU

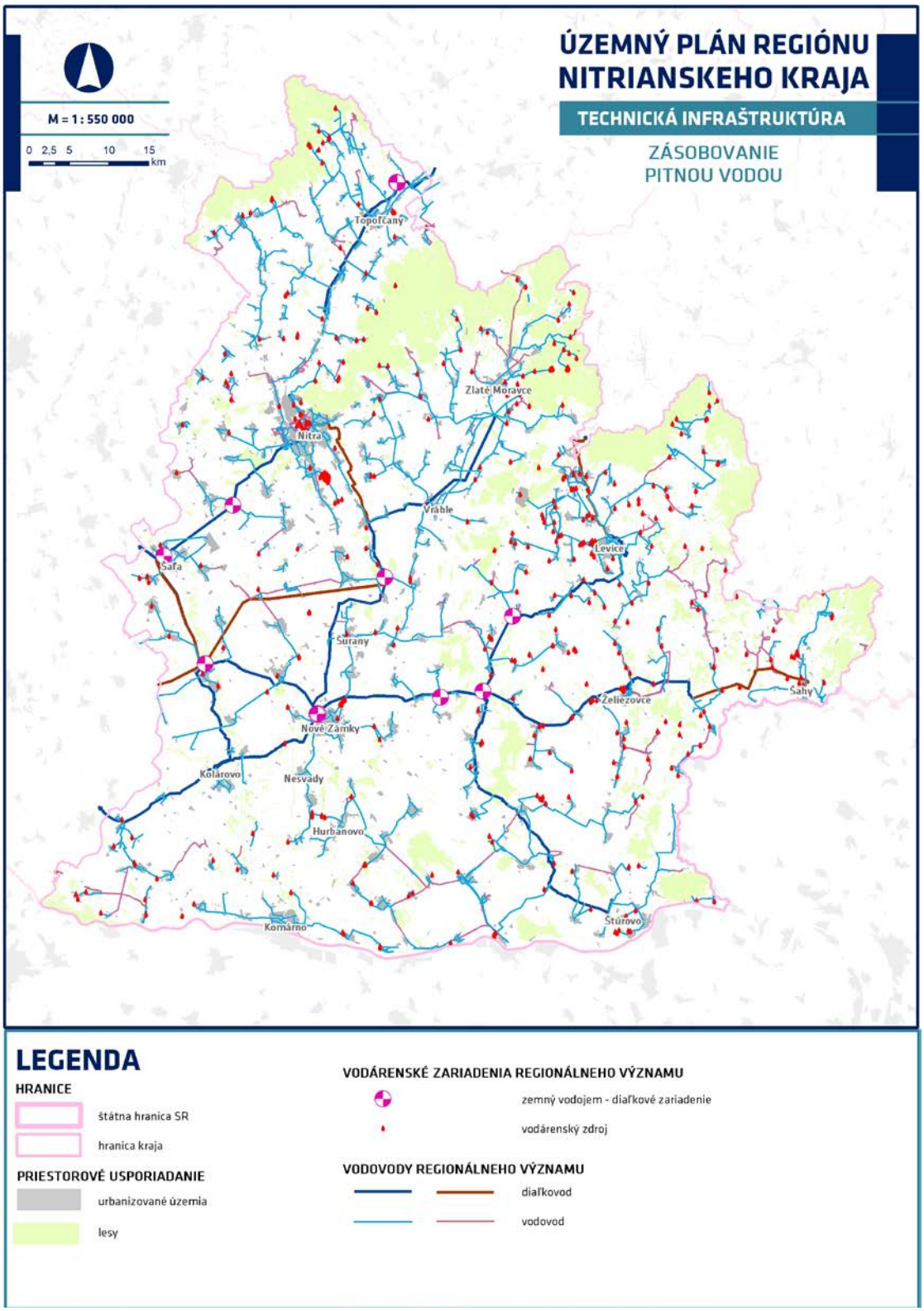

H.2.3 ODKANALIZOVANIE A ČISTENIE ODPADOVÝCH VÔD

Ochrana vôd je v zmysle platnej legislatívy SR premietnutá do dodržiavania nasledovných základných princípov:

- Zabezpečenie vyhovujúceho stavu vodných zdrojov, vodných ekosystémov a na vodu viazaných krajinných ekosystémov.
- Znižovanie znečistenia odpadových vôd v mieste ich vzniku a využívanie možností opätovného používania odpadových vôd.

Komunálne odpadové vody, ktoré vznikajú v aglomeráciách možno v súlade so zákonom o vodách odvádzať len verejnou kanalizáciou. Tam, kde výstavba verejnej kanalizácie vyžaduje neprimerane vysoké náklady alebo jej vybudovaním sa nedosiahne výrazné zlepšenie životného prostredia možno použiť iné vhodné spôsoby odvádzania komunálnych odpadových vôd, ktorými sa dosiahne rovnaká úroveň ochrany vôd ako pri odvádzaní týchto vôd verejnou kanalizáciou.

H.2.3.1 ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU ODVÁDZANIA A ČISTENIA ODPADOVÝCH VÔD

Podiel obyvateľov bývajúcich v domoch napojených na verejnú kanalizáciu v Nitrianskom kraji dosiahol v roku 2019 celkovo 56,7 % obyvateľov a zaostáva aj za celoslovenskou úrovňou v odkanalizovaní, ktorá je na úrovni 69,1 %. Z pohľadu jednotlivých okresov je stav v odkanalizovaní najnepriaznivejší v okrese Komárno, kde podiel obyvateľov bývajúcich v domoch napojených na verejnú kanalizáciu je 41,5 %. Aj v ďalších okresoch je úroveň odkanalizovania pod celoslovenským priemerom (Levice 50,6 %, Nové Zámky 47,3 %, Topoľčany 56,6 % a Zlaté Moravce 57,4 %), na úrovni celoslovenského priemeru je okres Nitra s 69,3 % podielom odkanalizovaných obyvateľov. Vysoko aj nad celoslovenským priemerom je okres Šaľa, kde je napojených 85,2 % obyvateľov. Prehľad o stave odkanalizovania v jednotlivých okresoch je v nasledovnej tabuľke.

Podiel pripojených obyvateľov na verejné kanalizácie v kraji je zhruba 56,5 %.

Tabuľka: Stav odkanalizovania v jednotlivých okresoch Nitrianskeho kraja

Okres / Kraj	Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť	Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV
Komárno	38,4	35,6
Levice	50,1	50,1
Nitra	68,4	68,4
Nové Zámky	46,8	46,8
Šaľa	84,1	84,2
Topoľčany	53,6	53,6
Zlaté Moravce	56,6	56,6
Nitriansky kraj	55,4	54,9
SR SPOLU	68,4	67,9

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2018

V súčasnosti sú na území NSK v centrálnych častiach miest a obcí spravidla vybudované jednotné stokové siete s odľahčovaním dažďových vôd do recipienta. V menšej miere sa realizovali aj delené stokové siete. V okrajových častiach miest a v menších obciach je najčastejšie vybudovaná splašková kanalizácia, vody z povrchového odtoku sú odvádzané existujúcimi rigolmi do recipientov. Pri realizácii stokových sietí je prioritne využívaný gravitačný systém, v prípade nepriaznivých sklonov územia je realizované prečerpávanie odpadových vôd. V lokalitách s vysokou hladinou podzemnej vody alebo s nepriaznivými geologickými pomermi sú navrhované a vybudované tlakové a podtlakové kanalizačné systémy. V lokalitách s riedkou hustotou zástavby sú navrhované a vybudované decentralizované a individuálne postupy odvádzania odpadových vôd.

H.2.3.2 ASPEKTY ROZVOJA ODKANALIZOVANIA A ČISTENIA ODPADOVÝCH VÔD

KONCEPČNÉ A STRATEGICKÉ VÝCHODISKÁ ROZVOJA VEREJNÝCH KANALIZÁCIÍ

Z legislatívnych dokumentov SR je potrebné spomenúť Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov (vodný zákon). Pre oblasť odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd majú zásadný význam ustanovenia zákona, ktoré sú transpozíciou požiadaviek smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd. Vodný zákon ustanovil, že komunálne odpadové vody, ktoré vznikajú v aglomeráciách, sa musia odvádzať a prejsť primeraným čistením len verejnou kanalizáciou. Okrem iného určil aj termíny pre jednotlivé veľkostné kategórie aglomerácií nad 2 000 ekvivalentných obyvateľov (EO), ktoré majú byť v súlade s požiadavkami smernice Rady 91/271/EHS tak, aby boli splnené záväzky SR voči EÚ. I napriek výraznému pokroku v budovaní verejných kanalizácií sa záväzky SR k uvedeným termínom nepodarilo v plnom rozsahu splniť. Tam, kde výstavba verejnej kanalizácie vyžaduje neprimerane vysoké náklady alebo jej vybudovaním sa nedosiahne výrazné zlepšenie životného prostredia, možno použiť iné vhodné spôsoby odvádzania komunálnych odpadových vôd, ktorými sa dosiahne rovnaká úroveň ochrany vôd ako pri odvádzaní týchto vôd verejnou kanalizáciu.

Budovanie verejných kanalizácií je základným a nevyhnutným predpokladom účinnej ochrany kvality vôd.

Vychádzajúc z koncepčných zámerov, resp. ich cieľov, treba v rámci rozvoja verejných kanalizácií v prvom rade eliminovať negatívne vplyvy znečistenia vodných zdrojov, ktoré sú spôsobené dôsledkom vypúšťania nečistených alebo nedostatočne čistených splaškových či komunálnych odpadových vôd, ako aj skrz odvádzanie vôd z povrchového odtoku v čase dažďových udalostí. To znamená, že je potrebné zabezpečiť zodpovedajúcu úroveň odvádzania a čistenia splaškových a komunálnych odpadových vôd a reguláciu odľahčení a odvádzania vôd z povrchového odtoku do recipientov.

KRITÉRIÁ PLÁNOV ROZVOJA VEREJNÝCH KANALIZÁCIÍ

Pri plánovaní výstavby kanalizačných stavieb musia byť rešpektované všetky určujúce požiadavky optimálnej funkčnosti, prevádzkovej stability, primeranej investičnej náročnosti, primeranej prevádzkovej náročnosti, vplyvu zaústenia na recipient, atď. Pri stanovovaní funkčných požiadaviek sa uvažuje s celým systémom tak, že rozšírenie alebo jeho modifikácia nespôsobí nedodržanie platných predpisov alebo noriem. Funkčné požiadavky kanalizačných systémov musia byť stanovené tak, aby pri zohľadnení celkových nákladov (investičných a prevádzkových) sa zabezpečilo odvádzanie a vyústenie odpadových vôd bez nepriaznivých vplyvov na životné prostredie, rizika ohrozenia verejného zdravia alebo prevádzkového personálu. Vplyv kanalizačných systémov na recipient musí vyhovovať požiadavkám príslušných legislatívnych predpisov a orgánov. Takisto musia byť rešpektované a splnené aj iné špecifické požiadavky príslušných orgánov.

CIELE ROZVOJA VEREJNÝCH KANALIZÁCIÍ

Pri spracovaní územného pánu regiónu je v nasledujúcich etapách potrebné zabezpečiť najmä nasledujúce ciele rozvoja verejných kanalizácií:

- Vyhovujúce odvádzanie a primerané čistenie komunálnych odpadových vôd vo všetkých aglomeráciách nad 10 000 ekvivalentných obyvateľov (EO).
- Rekonštrukcie a rozšírenie stokových sietí v aglomeráciách nad 10 000 EO.

- Rekonštrukcie ČOV v aglomeráciách s produkciou znečistenia od 10 000 EO, prioritne v oblastiach so zhoršenou kvalitou vôd v recipientoch v skupine „nutrienty".
- Vyhovujúce odvádzanie a primerané čistenie odpadových vôd zo všetkých aglomerácií nad 2000 EO.
- Priebežne v aglomeráciách pod 2000 EO, kde je vybudovaná stoková sieť, primerané čistenie odpadových vôd.
- Technicky, organizačne a ekonomicky pripraviť riešenie čistenia odpadových vôd pre čo najvyšší počet aglomerácií pod 2 000 EO.
- Dobudovanie rozostavaných stavieb v aglomeráciách nad 2000 EO situovaných v kontaktnej polohe s CHVO a v povodí vodárenských tokov nad odberným profilom.
- Prípravu pre rekonštrukcie, výstavbu ČOV a rozšírenie stokovej siete v aglomeráciách s produkciou znečistenia nad 2000 EO (v oblastiach so zvýšeným eutrofizačným potenciálom a potrebou zvýšenej ochrany biotopu).
- Riešenie odvádzania vôd z povrchového odtoku v aglomeráciách v súlade s požiadavkami právnej úpravy.

H.2.3.3 ZÁMERY ROZVOJA ODKANALIZOVANIA A ČISTENIA ODPADOVÝCH VÔD

Zámery odkanalizovania a čistenia odpadových vôd majú územný, technický alebo technologický charakter. V záväznej časti ÚP R NK sú uvedené všetky zámery obecného až mikroregionálneho významu, resp. všetky zámery korešpondujúce s regionálnou úrovňou územného plánu. Ich polohu, ako aj konkrétnu špecifikáciu je potrebné overiť a spodrobniť v územných plánoch miest a obcí. Obdobne tiež lokálne, bodové, no najmä rekonštrukčné či objektové zámery.

Na území kraja pripravuje Západoslovenská vodárenská spoločnosť a.s. rozvojové stavby kanalizácií pre jednotlivé sídla, sústredené do aglomerácií. Na splnenie stanovených cieľov boli navrhnuté konkrétne opatrenia. Medzi hlavné rozvojové zámery ZsVS, a.s. v oblasti odkanalizovania patria nasledovné zámery:

- Veľký Cetín, Paňa – spoločná ČOV obcí.
- Chrabrany – kanalizácia a výtlak.
- Ludanice, Dvorany nad Nitrou, Mýtna Nová Ves – kanalizácia a výtlačné potrubie.
- Starý Tekov – kanalizácia.
- Santovka – ČOV a kanalizácia.
- Báb – Rumanová, kanalizácia a ČOV.
- Malý Lapáš - rozšírenie kanalizácie.
- Čierne Kľačany – dobudovanie kanalizácie.
- Nitriansky Hrádok – kanalizácia.
- Žitavce – kanalizácia obce.
- Levice – dobudovanie kanalizácie.
- Kanalizácia Vráble – miestna časť Dyčka.
- Sereď Nový Majer – kanalizácia.
- Farná – kanalizácia.
- Farná – ČOV.
- Sereď – posúdenie vodovodnej a kanalizačnej siete.
- Nitriansky Hrádok – kanalizácia + výtlak.
- ČOV Nové Zámky – mechanické predčistenie a ČS splaškových vôd.
- Štúrovo – dobudovanie kanalizácie.

- ČOV Kolárovo – prepracovanie technického riešenia.
- Čierne Kľačany – dobudovanie kanalizácie.
- Nitra – posúdenie kapacity kanalizačnej siete mesta z hľadiska nových producentov.

Výsledný kanalizačný systém svojím koncepčným, technickým a technologickým riešením má zabezpečovať bezproblémový a bezpečný zber, odvádzanie a čistenie odpadových vôd na spoločnej ČOV tak, aby vyhovoval pre podmienky súčasnosti a aj pre predpokladaný rozvoj vytvorením podmienok na jeho rozšírenie. Kanalizačným systémom sa zabezpečuje zber, odvádzanie a čistenie odpadových vôd z obce, respektíve skupiny tých obcí (častí s koncentrovanou zástavbou), z ktorých táto činnosť má ekologické, technické, technologické a ekonomické opodstatnenie. Vzhľadom na geograficko-demografický charakter územia SR je opodstatnené spájanie viacerých obcí do kanalizačného systému so spoločnou čistiarňou odpadových vôd, čím sa zabezpečí vyššia stabilita procesu čistenia a vyššia kvalita vyčistených odpadových vôd.

Vybudovanie kanalizačných systémov v požadovanom rozsahu je záväzok dohodnutý pri vstupe SR do EÚ.

Podľa údajov z Plánu rozvoja verejných kanalizácií NSK [66] je v jednotlivých okresoch kraja potrebné v tejto oblasti realizovať nasledovné zámery:

OKRES KOMÁRNO

- Kanalizačné systémy nad 10 000 ekvivalentných obyvateľov (EO):
  - Kolárovo (vybudovanie ČOV).
  - Komárno + Zlatná na Ostrove (dobudovanie kanalizácie).
- Kanalizačné systémy od 2 000 do 10 000 EO:
  - Hurbanovo (dobudovanie kanalizácie).
  - Pribeta (dobudovanie kanalizácie).
  - KS Búč - Bátorove Kosihy, Modrany, Mudroňovo, Šrobárová.
  - KS-Dulovce, Svätý Peter.
  - KS Marcelová, Chotín.
  - KS Nesvady, Imeľ.
  - KS Trávnik, Číčov.
  - KS Veľké Kosihy, Okoličná na Ostrove.
  - KS Zemianska Olča, Tôň.

OKRES LEVICE

- Kanalizačné systémy nad 10 000 ekvivalentných obyvateľov (EO):
  - KS Šahy (kanalizácia už vybudovaná), Horné Turovce, Veľké Turovce (dobudovanie kanalizácie).
  - KS Levice, Hronské Kľačany (dobudovanie kanalizácie), pripojenie obce Starý Tekov.
- Kanalizačné systémy od 2 000 do 10 000 EO:
  - Kozárovce (dobudovanie kanalizácie).
  - Tekovské Lužany.

[66] *Poznámky:* *Začali sa prevádzkovať po roku 2015: ZSVS, Nitra*
Alekšince – kanalizácia a ČOV 1650 EO
Golianovo - kanalizácia a ČOV 1600 EO

- Želiezovce (dobudovanie kanalizácie).
- KS Hokovce, Dudince (okr. Krupina), Slatina (dobudovanie kanalizácie), Terany (okr. Krupina).
- KS Hronovce, Čata, Pohronský Ruskov.
- KS Kalná nad Hronom, pripojenie obcí Bajka, Dolný Pial, Horný Pial, Lok, Veľký Ďur.
- KS Podlužany (obec má kanalizáciu od r. 2015), Čajkov, Hronské Kosihy, Nová Dedina (odkanalizovanie aglomerácie Podlužany bolo zrealizované v r. 2017).
- KS Tlmače, pripojenie obcí Rybník, Veľké Kozmálovce.

OKRES NITRA

- Kanalizačné systémy nad 10 000 ekvivalentných obyvateľov (EO):
  - KS Nitra (kanalizácia už vybudovaná), Badice, Čakajovce, Dolné Lefantovce, Horné Lefantovce (kanalizácia už vybudovaná), Jelšovce (kanalizácia už vybudovaná), Koniarovce (okr. Topoľčany), Ľudovítová, Lužianky (kanalizácia už vybudovaná), Nitrianske Hrnčiarovce, Podhorany, Výčapy – Opatovce (kanalizácia už vybudovaná), Zbehy.
  - KS Vráble (kanalizácia už vybudovaná), Čifáre, Kmeťovo (okr. Nové Zámky), Lúčnica nad Žitavou, Melek, Michal nad Žitavou (okr. Nové Zámky), Nová Ves nad Žitavou, Slepčany (okr. Zlaté Moravce), Tajná, Telince, Žitavce.
- Kanalizačné systémy od 2 000 do 10 000 EO:
  - Cabaj – Čápor.
  - Rišňovce (kanalizácia už vybudovaná).
  - Veľké Zálužie (dobudovanie kanalizácie).
  - KS Branč, Ivanka pri Nitre (dobudovanie kanalizácie).
  - KS Čab, Nové Sady (dobudovanie kanalizácie).
  - KS Dolné Obdokovce (kanalizácia už vybudovaná) – pripojenie obce Čeľadice.
  - KS Kolíňany, Žirany (dobudovanie kanalizácie).
  - KS Mojmírovce, Svätoplukovo, Štefanovičová (dobudovanie kanalizácie), napojenie obce Veľká Dolina.
  - KS Jarok (dobudovanie kanalizácie), pripojenie obce Lehota.

OKRES NOVÉ ZÁMKY

- Kanalizačné systémy nad 10 000 ekvivalentných obyvateľov (EO):
  - KS Gbelce, Dubník, Jasová, Nová Vieska, Rúbaň, Strekov, Svodín.
  - KS Komjatice, Černík, Mojzesovo, Veľký Kýr, Vinodol (okr. Nitra).
  - KS Nové Zámky(kanalizácia už vybudovaná), – pripojenie obcí Andovce (kanalizácia už vybudovaná), Palárikovo , Tvrdošovce.
  - KS Štúrovo, Nána (kanalizácia vybudovaná v r. 2015).
  - KS Šurany (kanalizácia vybudovaná v r. 2015), pripojenie obcí Bánov, Lipová, Úľany nad Žitavou.
- Kanalizačné systémy od 2 000 do 10 000 EO:
  - Dvory nad Žitavou (kanalizácia už čiastočne vybudovaná).

- Zemné.
- KS Kamenín, Bíňa.
- KS Dolný Ohaj, Bešeňov, Hul, Maňa, Vlkas.
- KS Obid, Mužla.
- KS Podhájska, Pozba, Radava, Trávnica.

OKRES ŠAĽA

- Kanalizačné systémy nad 10 000 ekvivalentných obyvateľov (EO):
  - KS Šaľa (kanalizácia už vybudovaná), Diakovce, Dlhá nad Váhom, Horná Kráľová (kanalizácia už vybudovaná), Kráľová nad Váhom, Močenok (kanalizácia už vybudovaná), Tešedíkovo (kanalizácia už vybudovaná), Trnovec nad Váhom, Žihárec (kanalizácia už vybudovaná, iba je prípadné dobudovanie).
- Kanalizačné systémy od 2 000 do 10 000 EO:
  - Selice.
  - KS Vlčany, Neded (dobudovanie kanalizácie).

OKRES TOPOĽČANY

- Kanalizačné systémy nad 10 000 ekvivalentných obyvateľov (EO):
  - KS Topoľčany, Bošany (okr. Partizánske) (kanalizácia už vybudovaná), Čeľadince (kanalizácia už vybudovaná), Jacovce, Nitrianska Streda, Solčany (v týchto obciach bola kanalizácia vybudovaná v rámci projektu ČOV Sever v r. 2018), dobudovanie v obciach Krnča, Kuzmice, Nemčice, Práznovce, Tesáre, Tovarníky.
- Kanalizačné systémy od 2 000 do 10 000 EO:
  - Prašice (dobudovanie kanalizácie).
  - Radošina (dobudovanie kanalizácie).
  - Veľké Ripňany.
  - KS Krušovce, Horné Chlebany, Rajčany.
  - KS Preseľany, Belince, Dvorany nad Nitrou, Hrušovany, Kamanová, Ludanice (dobudovanie kanalizácie).
  - KS Bojná, Chrabrany, Urmince, Veľké Dvorany.

OKRES ZLATÉ MORAVCE

- Kanalizačné systémy nad 10 000 ekvivalentných obyvateľov (EO):
  - KS Zlaté Moravce (kanalizácia dobudovaná v r. 2016), Hostie, Martin nad Žitavou, Topoľčianky (kanalizácia dobudovaná v r. 2015), Žitavany (kanalizácia dobudovaná v r. 2016).
- Kanalizačné systémy od 2 000 do 10 000 EO:
  - KS Tesárske Mlyňany, Vieska nad Žitavou, (dobudovanie kanalizácie).
  - KS Beladice (kanalizácia vybudovaná), pripojenie obcí Jelenec, okr. Nitra, Kostoľany pod Tribečom, Ladice, Neverice.
  - KS Machulince, Obyce (dobudovanie kanalizácie).

SCHÉMA
ODKANALIZOVANIE ÚZEMIA

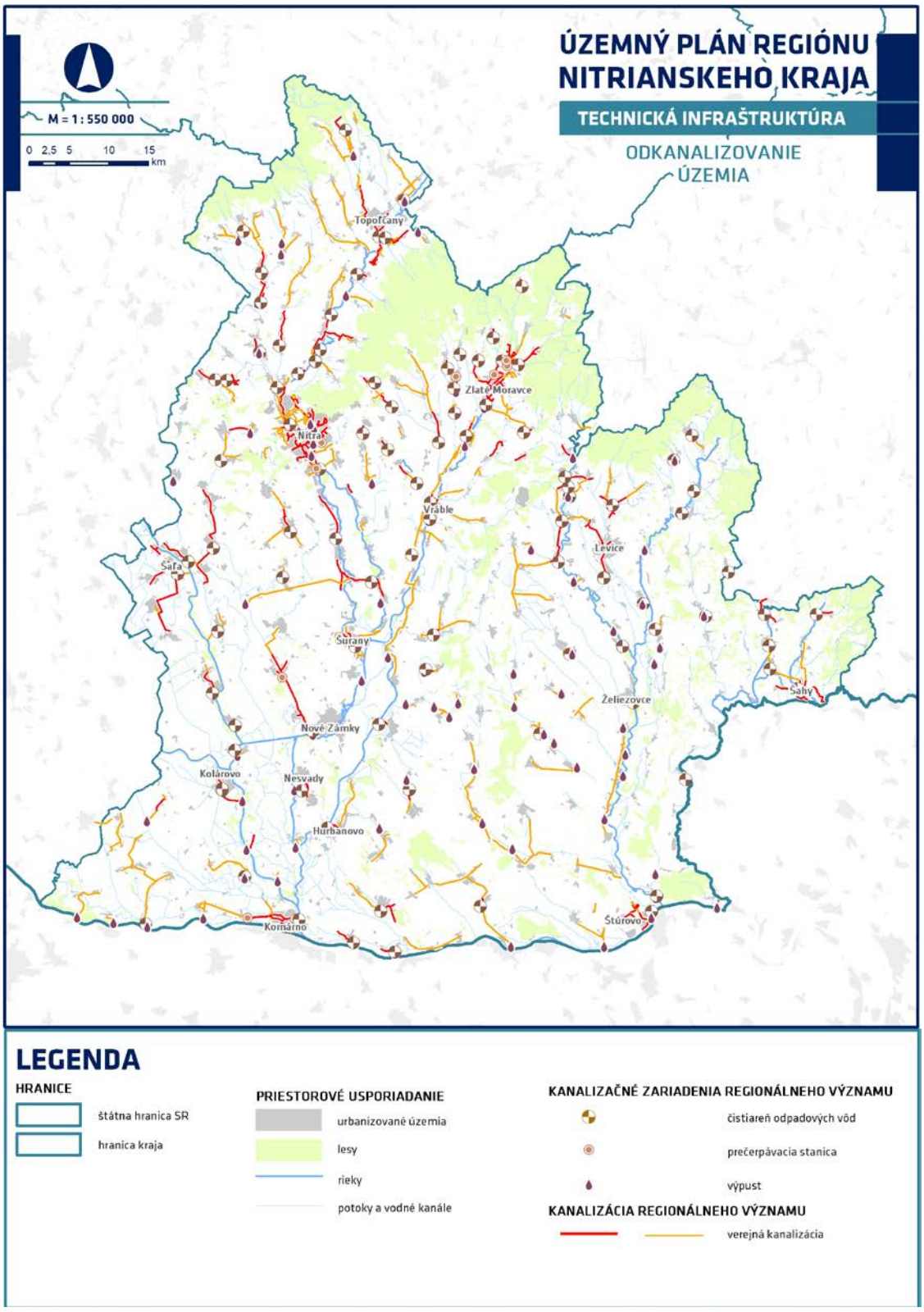

H.2.4 ELEKTRIKA

V roku 2020 Slovenská republika vyprodukovala celkovo 27 904 GWh elektrickej energie. Z toho viac ako 55 % (15 417 GWh) zaznamenali jadrové elektrárne, za nimi s podielom 25,2 % (7 023 GWh) tepelné a 17,0 % vodné (4 739 GWh) elektrárne. Až 13 285 GWh pochádza z dovozu zo zahraničia. Spotreba elektrickej energie SR predstavovala v roku 2019 celkovo 16 132 568 MWh, na ktorej sa Nitriansky kraj podieľal 1 277 758 MWH, čo predstavuje podiel 7,61 %, t.j. tretí najnižší podiel po Prešovskom (4,37%) a Trnavskom kraji (6,87 %). Najvyšší podiel spotreby elektrickej energie vykazuje Bratislavský kraj na úrovni 21,46 % spotreby SR.

Z hľadiska budúceho rozvoja je potrebné v prvom rade zabezpečiť distribúciu elektrickej energie do všetkých častí kraja, vrátane jeho odľahlejších častí. Dôležitejšou výzvou je transformovať celý energetický sektor smerom k decentralizovanej výrobe s využitím nízkouhlíkových zdrojov energie, akumulačných kapacít a inteligentného riadenia výroby a spotreby na princípe „smart grid".

Do budúcna je potrebné chrániť územie regiónu pred výstavbou ďalších technických a technologických celkov, ako sú rozsiahle veterné parky a plošné fotovoltické elektrárne, ktoré znehodnocujú krajinný obraz, resp. znižujú podiel poľnohospodárskej či lesnej pôdy v regióne, kde dominujú nízkouhlíkové technológie atómových elektrární.

H.2.4.1 ELEKTRÁRNE A ZDROJE ELEKTRICKEJ ENERGIE

Zdroje pre výrobu elektrickej energie sú v Nitrianskom kraji značne diverzifikované. Na území kraja je prevádzkovaných približne 400 zariadení na výrobu elektrickej energie, pripojených do distribučnej sústavy v členení. Približne 21 zariadení bioplynových staníc s výkonom 13 MW, 8 zariadení kogeneračných jednotiek s výkonom 13 MW, 3 zariadenia kombinovanej výroby elektriny a tepla s výkonom 100 MW, 18 malých vodných elektrární s výkonom 65 MW a až 357 zariadení fotovoltických elektrární s výkonom 45 MW.

Medzi najvýznamnejšie zdroje patria Atómová elektráreň Mochovce, vodná elektráreň Kráľová, 21 zariadení bioplynových staníc, 8 zariadení kogeneračných jednotiek, 3 zariadenia kombinovanej výroby elektriny a tepla, 17 malých vodných elektrární a 357 zariadení fotovoltiky.

- Atómová elektráreň Mochovce so štyrmi blokmi s tlakovodnými reaktormi typu VVER 440/V-213, každý s výkonom Pi =470 MW.
- Pri Atómovej elektrárni Mochovce sa nachádza fotovoltická elektráreň FVE Mochovce so 4 136 panelmi. Slnečná elektrina sa využíva pre vlastnú netechnologickú spotrebu stavby 3. a 4. bloku Atómovej elektrárne Mochovce a zariadení staveniska. Pri výkone jedného panelu 230 Wp je celkový inštalovaný výkon FVR elektrárne 0,95 MWp.
- Vodná elektráreň Kráľová v obci Kráľová nad Váhom s inštalovaným výkonom Pi = 45,06 MW. Výkon je do distribučnej siete energetiky vyvedený linkami 110 kV č. 8771 a 8772.
- V Nitrianskom kraji je inštalovaných 17 malých vodných elektrární s celkovým výkonom približne Pi =21,53 MW.
- Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza desať významných energetických zariadení na báze biomasy, ktorých celkový inštalovaný výkon predstavuje Pi = 328,22 MW.
- Na území kraja sa nachádza jedenásť solárnych elektrární, ktorých celkový výkon dosahuje úroveň 1 MW a viac. Celkový inštalovaný výkon týchto zariadení predstavuje Pi = 29,284 MW.

- Na území kraja sa nachádza dvadsaťdva energetických zariadení na báze zemného plynu, ktoré vyrábajú elektrickú energiu. Celkový inštalovaný výkon týchto elektrární predstavuje Pi = 29,15 MW.
- Na území kraja sa nachádza osemnásť energetických zariadení na báze bioplynu, ktorých celkový výkon dosahuje Pi = 22,7209 MW.
- V roku 2019 importovala Slovenská republika celkovo 13 536 GWh elektrickej energie, v roku 2018 celkovo 12,427 GWh. Nitriansky kraj z týchto zdrojov spotreboval cca 1 200 MWh za rok.
- Mestská elektráreň Nitra, a.s. v súčasnosti prevádzkuje nezávisle dve elektrárne. Kogeneračnú elektráreň v zastavanom území mesta Nitra na juhozápadnom okraji mestskej časti Chrenová Nitra v existujúcom areáli CTZ Nitra a BPS ČOV Nitra. Cieľom výstavby nového zdroja bola podpora elektrizačnej sústavy SR a súčasne vzniknutým odpadovým teplom zo zariadení ohrievať vykurovaciu a teplú úžitkovú vodu pre obytné domy a objekty občianskej vybavenosti na pripojených sídliskách v meste Nitra.

ATÓMOVÁ ENERGIA

Na Slovensku sú inštalované štyri reaktorové bloky v dvoch jadrových elektrárňach. Dva bloky v AE Mochovce na území Nitrianskeho kraja a dva bloky v Jaslovských Bohuniciach v Trnavskom kraji, cca 12 km od riešeného územia, resp. 35 km od mesta Nitra. AE Mochovce je situovaná na území obce Kalná nad Hronom, medzi Levicami a Nitrou. Atómová elektráreň Mochovce vyprodukovala v roku 2019 celkovo 7 478,279 GWh a Jaslovské Bohunice (AE Bohunice) 7 890,608. Spolu dodávajú viac ako polovicu elektriny spotrebovanej na území SR. Z hľadiska produkcie a zásobovania elektrickou energiou má tak Nitriansky kraj spolu so susedným Trnavským samosprávny krajom dominantné postavenie.

Atómová energia patrí medzi nízkouhlíkové technológie.

V AE Mochovce sa nachádzajú štyri bloky, 2 zrealizované a 2 pred dokončením, s tlakovodnými reaktormi typu VVER 440/V-213, každý s výkonom 470 MW. Dva bloky AE Mochovce ročne dodajú do siete okolo 7 mil. MWh elektrickej energie, čo pokrýva viac ako štvrtinu spotreby elektriny na Slovensku. Ohlásená výstavba tretieho a štvrtého bloku by mala byť uvedená do prevádzky koncom roku 2021. Výkon každého bloku bude 471 MWe a jeden reaktor pokryje 13 % spotreby elektriny na Slovensku. Nový blok zároveň nahradí výpadok kapacity novácke hnedouhoľnej elektrárne. Atómová energia má minimálnu uhlíkovú stopu, čo ju radí medzi nízkouhlíkové technológie.

Atómové elektrárne dodávajú viac ako polovicu elektriny spotrebovanej na území celého Slovenska.

AE Bohunice sa nachádza na území susedného Trnavského kraja, iba zhruba 35 km od mesta Nitra. Územie Nitrianskeho kraja má tak z hľadiska výroby atómovej energie prakticky dominantné postavenia v rámci celej SR.

VODNÉ ZDROJE NA VÝROBU ELEKTRICKEJ ENERGIE

Vodné zdroje na výrobu elektrickej energie rozdeľujeme na vodné elektrárne (VE) s výkonom nad 10 MW a malé vodné elektrárne (MVE) do 10 MW. Na území kraja sa nachádza vodná elektráreň Kráľová a 17 malých vodných elektrární, ktoré predstavujú zdroje elektrickej energie pracujúce do distribučnej elektrizačnej sústavy. Celkovo je inštalovaných 17 malých vodných elektrární s výkonom približne Pi =21,53 MW. VE Kráľová a MVE Veľké Kozmálovce sú v správe štátnej akciovej spoločnosti Slovenské elektrárne a.s.. Ostatné MVE prevádzkujú súkromní investori.

Vodná elektráreň Kráľová, ktorá sa nachádza na hranici Nitrianskeho a Trnavského kraja, vykazuje priemernú ročnú výrobu 117,3 GWh. VE Kráľová má inštalovaný výkon Pi = 45,06 MW v dvoch agregátoch, ktoré majú hltnosť po 210 $m^3.s^{-1}$, t.j. VE Kráľová vykazuje prietok 420 $m^3.s^{-1}$. Využíva úsek Váhu od Serede po Šaľu. Výkon je do distribučnej siete energetiky vyvedený linkami 110 kV č. 8771 a 8772.

MVE Veľké Kozmálovce je vybudovaná na rieke Hron, s inštalovaným výkonom Pi = 5,32 MW. Priemerná ročná výroba elektrickej energie predstavuje 16 GWh. Hlavným účelom vodného diela Veľké Kozmálovce je zabezpečiť zásobu chladiacej vody pre AE Mochovce. Odpadová voda z menšieho z agregátov nie je zaústená do Hrona, ale do kanála Perec.

Tabuľka: Vodné elektrárne a Malé vodné elektrárne Nitrianskeho kraja

Názov malej vodnej elektrárne	Vodný tok	Vodohospodár. zariadenie	Výkon (MW)
VE Kráľová	Váh	Akumulačná	45,06
MVE Veľké Kozmálovce	Hron	Priehradová – akumulačná	5,32
MVE Dolné Krškany	Malá Nitra	PS	0,57
MVE Jelšovce	Nitra	Hať	1,2
MVE Levice	Sikelica	-	0,045
MVE Kalná nad Hronom	Hron	-	2,088
MVE Malé Kosihy	Ipeľ	Hať s ČS	0,12
MVE Mýtne Ludany	Perec	-	0,015
MVE Nitra	Nitra	-	0,6
MVE Obyce - Minár	Žitava	-	0,03
MVE Podlužany	Nitra	hať	0,5
MVE Preseľany	Nitra	hať	0,8
MVE Selice	Váh	Plavebná komora s haťou	0,26
MVE Šarovce	Hron	-	1,77
MVE Tekov	Hron	Hať	1,99
MVE Turá	Hron	Derivačná	2,52
MVE Zúgov	Nitra	Hať	0,9
MVE Železovce	Hron	Vodné dielo	2,8

Nové malé vodné elektrárne je potrebné umiestňovať výhradne na územiach s rentabilným hydroenergetickým potenciálom a súčasne ich realizovať za zachovania plynulej splavnosti vodného toku a tiež za umožnenia bezpečnej migrácie rýb a iných vodných živočíchov.

FOTOVOLTICKÉ ZDROJE ELEKTRICKEJ ENERGIE

Na približne dvojhektárovom pozemku pri Atómovej elektrárni Mochovce sa nachádza fotovoltická elektráreň FVE Mochovce. Vo FVE Mochovce je umiestnených 4 136 panelov. Slnečná elektrina sa využíva pre vlastnú netechnologickú spotrebu stavby 3. a 4. bloku Atómovej elektrárne Mochovce a zariadení staveniska (prevádzkového areálu), čím z Mochoviec robí zdroj s nulovými emisiami skleníkových plynov. Pri výkone jedného panelu 230 Wp je celkový inštalovaný výkon FVR elektrárne 0,95 MWp (MW peak – výkon solárneho panela pri štandardizovanej hustote žiarenia 1 kW/m^2).

Na území kraja sa nachádza jedenásť solárnych elektrární, ktorých celkový výkon dosahuje úroveň 1 MW a viac. Celkový inštalovaný výkon týchto zariadení predstavuje Pi = 29,284 MW. Situované sú v obciach Hrkovce, Kameničná, Hurbanovo, Veľké Dvorany, Kolárovo a Tesárske Mlyňany. V kraji sú inštalované aj menšie FTVE, ktoré však nedosahujú výkon 1 MW. Ide najmä o obce Santovka, Horné Túrovce, Andač, Alekšince a Veľký Lapáš.

ELEKTRÁRNE NA BÁZE BIOMASY

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza desať energetických zariadení na báze biomasy, ktorých celkový výkon presahuje úroveň 10 MW. Celkový inštalovaný výkon týchto zariadení predstavuje Pi = 328,2 MW. Nachádzajú sa v obciach Nové Zámky,

Šaľa, Topoľčany, Štúrovo, Vráble, Bardoňovo, Topoľčany, Šaľa a Tlmače. Prevádzkujú ich súkromné spoločnosti. Najvýznamnejšou je Bytkomfort, s.r.o. v Nových Zámkoch s výkonom 115,01 MW.

ELEKTRÁRNE NA BÁZE ZEMNÉHO PLYNU

Na území kraja sa nachádza dvadsaťdva energetických zariadení na báze zemného plynu, ktoré vyrábajú elektrickú energiu. Celkový inštalovaný výkon týchto elektrární predstavuje Pi = 29,15 MW. Najvýznamnejšie sú SLOVINTEGRA ENERGY v Leviciach s výkonom 8,6250 MW. Mestská elektráreň Nitra s 3,1200 MW a Bytkomfort v Nových Zámkoch 2,7390 + 2,0010 MW. Ostatné sú situované v obciach Babindol, Dolné Sľažany, Štúrovo, Komárno, Vlčany a Patince. Prevádzkujú ich súkromné spoločnosti.

ELEKTRÁRNE NA BÁZE BIOPLYNU

Na území kraja sa nachádza osemnásť energetických zariadení na báze bioplynu, ktoré vyrábajú elektrickú energiu. Celkový inštalovaný výkon týchto bioplynových staníc (BS) predstavuje Pi = 22,72 MW. Najvýznamnejšou je BPS TeHo v Topoľčanoch s výkonom 8,2 MW.

KOGENERAČNÉ JEDNOTKY KATALYCKÉHO SO

Na území kraja sa nachádza jedno zariadenie kogeneračnej jednotky katalyckého SO, ktoré vyrába elektrickú energiu v meste Štúrovo, v kogeneračnej jednotke GPWE-A Štúrovo s výkonom 0,999 MW.

ELEKTRÁRNE NA BÁZE PLYNU ČOV

Na území kraja sa nachádzajú dve zariadenia, ktoré vyrábajú elektrickú energiu z primárneho zdroja plynu ČOV. Výkon týchto zariadení dosahuje cca 0,5 MW. Ide o KGJ Levice v obci Vyšné nad Hronom s výkonom 0,3250 MW a BPS ČOV Nitra v obci Dolné Kršķany s 0,2110 MW.

H.2.4.2 ELEKTRICKÉ STANICE

Na území kraja je šesť napájacích uzlových oblastí (UO). Uzlové oblasti [67] predstavujú územia, ktoré sú napájané alebo odoberané z jedného uzla sústavy prostredníctvom vedení prenosovej alebo distribučnej sústavy.

- UO Bošáca – Križovany (T402 350 MVA, T402 350 MVA).
- UO Gabčíkovo – Podunajské Biskupice.
- UO Levice – Križovany.
- UO Bystričany – Horná Ždaňa.
- UO Bystričany – Bošáca.
- UO Levice.

Vedenia vysokého napätia 22 kV a transformačné stanice VN/NN sa týkajú všetkých odberateľov elektrickej energie, ako sú firmy a organizácie, domácnosti. Napäťové sústavy 22 kV sú predmetom územných plánov miest a obcí, resp. zonálnej úrovne plánovania. V kraji sú situované nasledujúce elektrické stanice, rozvodne a trafostanice 400 kV, 220 kV a 110 kV, s ich základnými územno-technickými špecifikáciami.

V regionálnej mierke územného plánovania sú rozhodujúce napäťové sústavy 400 kV, 220 kV a 110 kV.

[67] *Uzlové oblasti SR, Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s.*
https://www.sepsas.sk/images/schemasiete/ESS_2019_12_31.png

Tabuľka: Elektrické stanice, rozvodne a trafostanice 400 kV a 220 kV

Typ	Názov	Popis
rozvodný zdroj 400 kV	Mochovce	Rozvodný zdroj atómovej elektrárne Mochovce.
spínania stanica 400, 110 kV	Veľký Ďur	Z transformovne 400 kV Križovany (vyvedenie výkonu z EBO V2, Trnavský kraj) smeruje do spínacej stanici 400 kV – Veľký Ďur (vyvedenie výkonu z EMO).
elektrická stanica 400/110 kV	Levice	Z transformovne 400 kV Veľký Ďur (vyvedenie výkonu z EMO) smeruje do spínacej stanici 400 kV – Levice.
elektrická stanica 220/110 kV	Šaľa	Z transformovne 400 kV Križovany (vyvedenie výkonu z EBO V2, Trnavský kraj) smeruje do TR 220/110 kV Šaľa.

V meste Nové Zámky sa uvažuje s rozšírením existujúcej elektrickej stanice 110/22kV Nové Zámky pre možnosť vybudovania transformácie 400/110kV a pripojenia distribučnej sústavy ZSD, a.s. do prenosovej sústavy SEPS, a.s, severne od zastavaného územia mesta.

Tabuľka: Elektrické stanice, rozvodne a trafostanice 110 kV

Typ	Názov	Počet transformátorov	Druh
rozvodňa 110 kV	Topoľčany	2 x 40 MVA	Distribučná
rozvodňa 110 kV	Pp Nitra	2 x 40 MVA	Distribučná
rozvodňa 110 kV	Jaguar Land Rover	2 x 50 MVA	Odberateľská
rozvodňa 110 kV	Nitra 2	2 x 40 MVA	Distribučná
rozvodňa 110 kV	Plastika Nitra	2 x 16 MVA	Odberateľská
rozvodňa 110 kV	Pp Vráble	2 x 40 MVA	Distribučná
rozvodňa 110 kV	Veľký Ďur	-	-
rozvodňa 110 kV	Levice	2 x 40 MVA	Distribučná
rozvodňa 110 kV	Pp Géňa	2 x 25 MVA	Distribučná
rozvodňa 110 kV	Leven	-	-
rozvodňa 110 kV	Transpetrol Tupá	1 x 25 MVA 2 x 10 MVA	Distribučná Odberateľská
rozvodňa 110 kV	Železovce	1 x 40 MVA 1 x 25 MVA	Distribučná
rozvodňa 110 kV	Kappa Štúrovo	2 x 25 MVA	Distribučná
rozvodňa 110 kV	Štúrovo	2 x 13,3 MVA	Odberateľská ŽSR
rozvodňa 110 kV	Elektrosvit N. Zámky	2 x 25 MVA	Odberateľská
rozvodňa 110 kV	Nové Zámky	2 x 13,3 MVA 2 x 40 MVA	Odberateľská ŽSR Distribučná
rozvodňa 110 kV	Komárno	2 x 40 MVA	Distribučná
rozvodňa 110 kV	ŽSR Kozárovce	2 x 13,3 MVA	Odberateľská ŽSR
rozvodňa 110 kV	Tlmače	2 x 25 MVA	Odberateľská
rozvodňa 110 kV	Zlaté Moravce	1 x 40 MVA 1 x 43 MVA	Distribučná Distribučná
rozvodňa 110 kV	Nitra 1	2 x 40 MVA	Distribučná
rozvodňa 110 kV	Hurbanovo	2 x 40 MVA	Distribučná
rozvodňa 110 kV	Sládečkovce	1 x 16 MVA	Distribučná

SCHÉMA
ENERGETICKÉ ZDROJE A ZARIADENIA

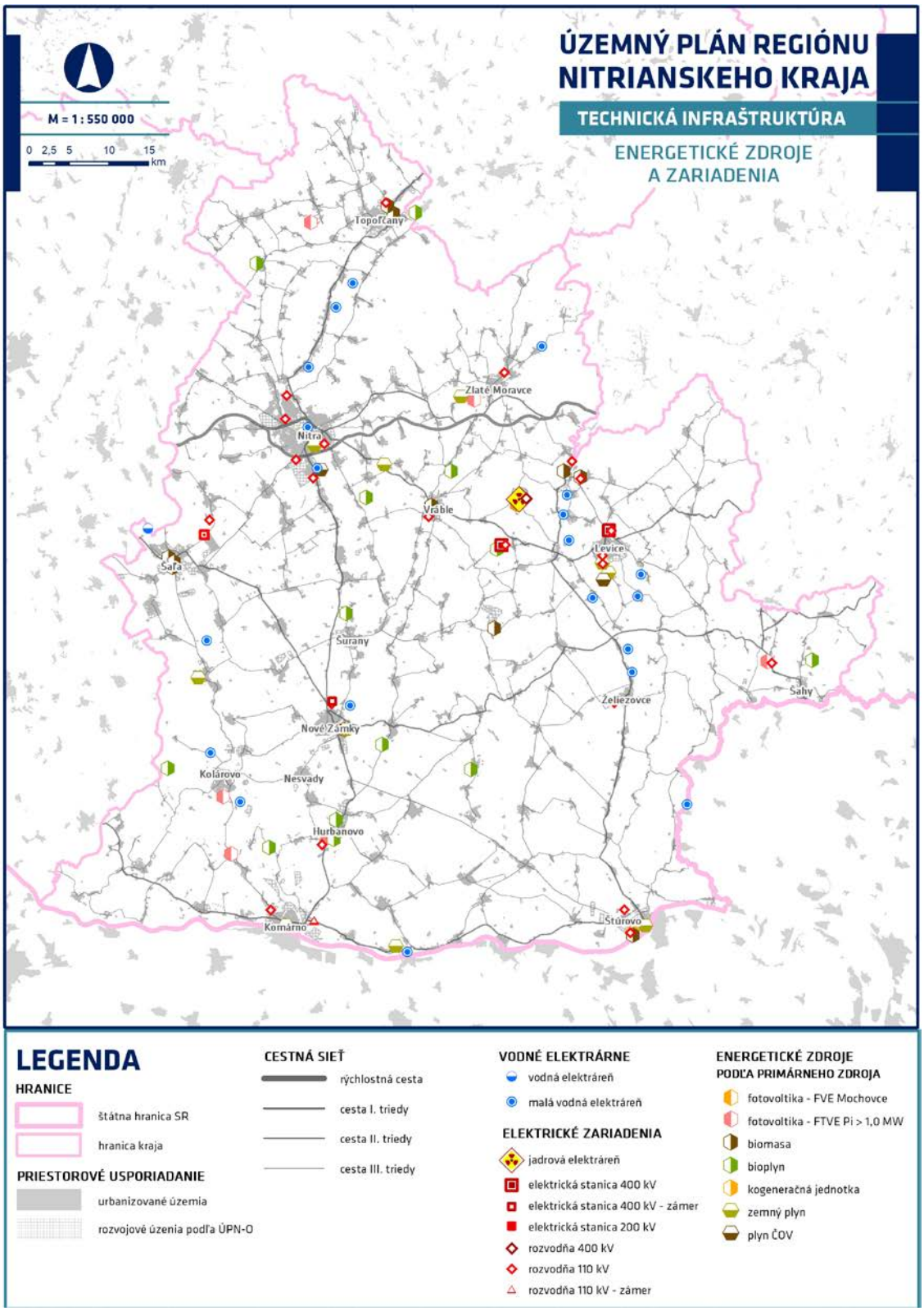

H.2.4.3 PRENOSOVÁ A DISTRIBUČNÁ SIEŤ ELEKTRICKEJ ENERGIE

Elektrizačná sústava Slovenskej republiky, ktorej zariadenia sa nachádzajú aj na území Nitrianskeho samosprávneho kraja je súčasťou elektrickej sústavy štátov Európy združených v ENTSO-E (Europen Networkof Transmission System Operatorsfor Electricity).

- Prenos elektrickej energie vykonáva na celom území Nitrianskeho kraja, resp. celej SR, spoločnosť Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s. (SEPS). Zabezpečuje prenos elektrickej energie z elektrární a zo zahraničných prenosových sústav do distribučnej siete napojenej na vedenia napätia 400 kV a 220 kV. Prostredníctvom vedení a elektrických staníc prenosovej sústavy sa realizuje dovoz, vývoz a tranzit elektrickej energie na nadregionálnej úrovni.
- Prevádzkovateľom distribučnej elektrickej sústavy je na území Nitrianskeho kraja spoločnosť Západoslovenská energetika, a.s. (ZSE). Tá prevádzkuje siete od úrovne veľmi vysokého napätia 110 kV až po úroveň nízkeho napätia 0,4 kV, na ktoré sú pripojení jednotliví odberatelia.

Nadradenú sústavu tvoria elektrické stanice 400 kV s transformáciou 400/110 kV (ďalej iba TR 400/110 kV), na predmetnom území sú to Levice a TR 220/110 kV Šaľa. Ďalej spínacia stanica 400, 110 kV Veľký Ďur a rozvodný zdroj 400 kV Mochovce. Tieto sú navzájom nadzemnými vedeniami ZVN 400 a 220 kV prepojené na ďalšie elektrické stanice situované v NSK a tiež v susedných krajoch. Z TR 400/110 kV je elektrická energia rozvádzaná distribučnou sústavou VVN 110 kV vedení, ktorými sa dostáva bližšie k miestam odberu na území kraja. Do systému 110 kV je priamo pripojených aj niekoľko veľkých priemyselných odberateľov. Odberateľom s nižšou potrebou el. energie je elektrická energia transformovaná v ďalších elektrických staniciach TR 110/22 kV. Prostredníctvom distribučného systému VN 22 kV a transformačných staníc VN/NN (22/0,4/ kV) sú zásobované domácnosti a menšie odbery napr. podnikateľského charakteru.

Stav siete v prevažnej miere spĺňa požiadavky na spoľahlivé zásobovanie regiónu elektrickou energiou.

Na území Nitrianskeho kraja vedú vedenia VVN 110 kV elektrickú energiu k TR 110/22 kV, kde sa transformuje na nižšie napätie. Sieť je tvorená tak, že každá TR110/22 kV je pripojená aspoň na dve vedenia, čím je zabezpečená spoľahlivosť napájania aj v prípade výpadku jedného z vedení. Vedenia sú prevažne vzdušné, dvojité, používajú sa AlFe laná prierezov 185, 240, 450 a 2x240 mm^2. Okrem vzdušných vedení sú na území NSK použité aj 110 kV káblové vedenia. TR 110/22 kV sú v klasickom prevedení, t. j. vzduchom izolované zariadenia, transformátorov.

Tabuľka: Územno - technické bilancie elektrických vedení na území kraja

Napätie vedenie	Dĺžka vedení [km]	Počet vedení
2x400 kV	73,9	2
400 kV	166,2	9
220 kV	43,5	2
110 kV	900,7	47
110 kV (podzemný kábel)	15,6	4
22 kV	4 132,5	-

Územím Nitrianskeho kraja sú trasované nasledovné vedenia prenosovej sústavy SR prevádzkované spoločnosťou SEPS, a.s.

Tabuľka: Elektrické vedenia ZVN, VVN a VN na území kraja

Napätie	Číslo vedenia	Lokalizácia vedenia – spojenie el. zariadení	Dĺžka vedenia [km]
Elektrické vedenia ZVN 2 x 400 kV			
2x400 kV	479 / 480	ES Veľký Ďur - VE Gabčíkovo (TTSK)	56,9
2x400 kV	491 / 492	ES Veľký Ďur - ES Levice	17,0
Elektrické vedenia ZVN 400 kV			
400 kV	425	ES Veľký Ďur - ES Križovany (TTSK)	46,6
400 kV	449	ES Levice - Göd (HU)	36,5
400 kV	492	ES Levice - RZ Horná Ždaňa (TSK)	24,4
400 kV	490	ES Veľký Ďur - ES Levice	13,5
400 kV	049	EMO - ES Veľký Ďur	6,9
400 kV	048	EMO - ES Veľký Ďur	6,8
400 kV	047	EMO - ES Veľký Ďur	7,5
400 kV	046	EMO - ES Veľký Ďur	6,5
400 kV	426	ES Levice - Rimavská Sobota (BBSK)	17,4
Elektrické vedenia VVN 220 kV			
220 kV	274	ES Križovany (TTSK) - ES Bystričany (TSK)	34,7
220 kV	279	ES Križovany (TTSK) - ES Šaľa	8,8
Elektrické vedenia VN 110 kV - podzemné			
110 kV - kábel	8841	Nitra 1 - Nitra 2	4,2
110 kV - kábel	8842	Nitra 2 - Nitra 1	4,4
110 kV - kábel	?	Pp Nitra Sever – Jaguar Land Rover (JLR)	3,6
110 kV - kábel	?	Jaguar Land Rover (JLR) – Pp Nitra Sever	3,6
Elektrické vedenia VN 110 kV - vzdušné			
110 kV	8798	ES Bystričany (TSK) - Zlaté Moravce	14,9
110 kV	8821	ES Križovany (TTSK) - Pp Nitra	16,9
110 kV	8843	ES Križovany (TTSK) - Pp Vráble	44,7
110 kV	8819	Pp Nitra - Nitra 1	9,1
110 kV	8845	Nitra 1 - Plastika Nitra	3,8
110 kV	8407	ES Veľký Ďur - Plastika Nitra	32,4
110 kV	8875	Komárno - Dunajská Streda (TTSK)	24,7
110 kV	8738	Komárno - Veľký Meder (TTSK)	24,6
110 kV	8752	Komárno - Nové Zámky	31,0
110 kV	8751	Nové Zámky - Hurbanovo	19,0
110 kV	8868	Nové Zámky - ŽSR Galanta	37,9
110 kV	8865	ES Križovany (TTSK) - Nové Zámky	37,8
110 kV	8772	VE Kráľová - Nové Zámky	36,3
110 kV	8848	Nové Zámky - Elektrosvit Nové Zámky	7,3
110 kV	8850	Elektrosvit Nové Zámky - Štúrovo	45,0
110 kV	8847	Nové Zámky - Štúrovo	47,6
110 kV	8882	Štúrovo - Kappa Štúrovo	6,5
110 kV	8881	Štúrovo - Kappa Štúrovo	5,9
110 kV	8410	Štúrovo - Pp Géňa	46,0
110 kV	8415	Štúrovo - Želiezovce	27,3
110 kV	8412	Želiezovce - Pp Géňa	19,9
110 kV	8413	Pp Géňa - Leven	2,7
110 kV	8414	Pp Géňa - Levice	7,0
110 kV	8879	Leven - Levice	5,8
110 kV	8419	Levice - Vinica (BBSK)	42,8
110 kV	8822	Levice - Transpetrol Tupá	28,3
110 kV	8417	Levice - Tlmače	8,4
110 kV	8416	Tlmače - ŽSR Kozárovce	2,7
110 kV	8418	Levice - ŽSR Kozárovce	10,9

Napätie	Číslo vedenia	Lokalizácia vedenia – spojenie el. zariadení	Dĺžka vedenia [km]
110 kV	8401	RZ Mochovce - Veľký Ďur	7,0
110 kV	8402	RZ Mochovce - Veľký Ďur	7,2
110 kV	8844	Veľký Ďur - Levice	14,8
110 kV	8405	Veľký Ďur - Levice	14,5
110 kV	8424	Veľký Ďur - Levice	14,3
110 kV	8423	Veľký Ďur - Levice	14,1
110 kV	8745	Nové Zámky - Levice	44,5
110 kV	8747	Levice - Nové Zámky	44,5
110 kV	8846	Veľký Ďur - Pp Vráble	16,0
110 kV	8823	Levice - Zlaté Moravce	24,6
110 kV	8411	Transpetrol Tupá - Veľký Krtíš (BBSK)	14,4
110 kV	8878	Topoľčany - Partizánske	6,5
110 kV	8750	ES Bošáca (TSK) - Topoľčany	6,5
110 kV	8788	ES Križovany (TTSK) - ES Šaľa	4,6
110 kV	8789	ES Križovany (TTSK) - ES Šaľa	4,7
110 kV	8771	ES Križovany (TTSK) - VE Kráľová	1,8
110 kV	8735	Komárno - Hurbanovo	11,8
110 kV	8777	ES Šaľa - Sládečkovce	2,0

V rámci rozvoja elektrizačnej sústavy Nitrianskeho samosprávneho kraja sa uvažuje aj s investičnými zámermi regionálneho významu plánovania. Inovácie technologického charakteru sú v kompetenciách správcov a prevádzkovateľov sietí a zariadení.

- Projekt nového elektrického vedenia ZVN 2 x 400 kV, ktorý vznikne po zaslučkovaní jedného poťahu vedenia V479/480 Gabčíkovo - Veľký Ďur do elektrickej stanice Gönyű na území Maďarska. V 2018 boli na slovenskej strane ukončené projekčné i inžinierske práce a bolo vydané právoplatné stavebné povolenie.
- Zámer výstavby nového vedenia ZVN 2 x 400 kV, v koridore vedenia V 274, ako nové prepojenie ES 400/220/110 kV Križovany – ES 220/110 kV Bystričany. Na území Nitrianskeho kraja pôjde o úsek dĺžky cca 34,7 km.
- Zámer výstavby nového vedenia ZVN 1 x 400 kV v trase prepojenia elektrických staníc Veľký Ďur - Levice, ktoré bude situované súbežne s jestvujúcim vedením 400 kV V490, po jeho južnej strane.
- Navrhované nové dvojité nadzemné vedenie 2x110 kV v novom koridore "Nové Zámky - Nitra Čermáň".
- Zámer realizácie nového elektrického vedenia VN 2 x 110 kV v trase prepojenia elektrických staníc Komárno – Štúrovo.
- Zámer realizácie nového elektrického vedenia VN 2 x 110 kV v trase prepojenia elektrických staníc Nitra 1 (Čermáň) - ES Šaľa (Duslo Šaľa).
- Navrhované nové dvojité nadzemné vedenie 2x110 kV v novom koridore "Priemyselný park Nitra Sever - Topoľčany"
- Zmena trasy 2x110 kV vedenia v novom koridore "Levice -Tlmače - Kozárovce - Zlaté Moravce".
- Zámer vybudovania nového dvojitého nadzemného vedenia 2 x 110 kV v novom koridore prepojenia elektrických staníc Nitra 1 – Topoľčany.

SCHÉMA
ZÁSOBOVANIE ELEKTRICKOU ENERGIOU

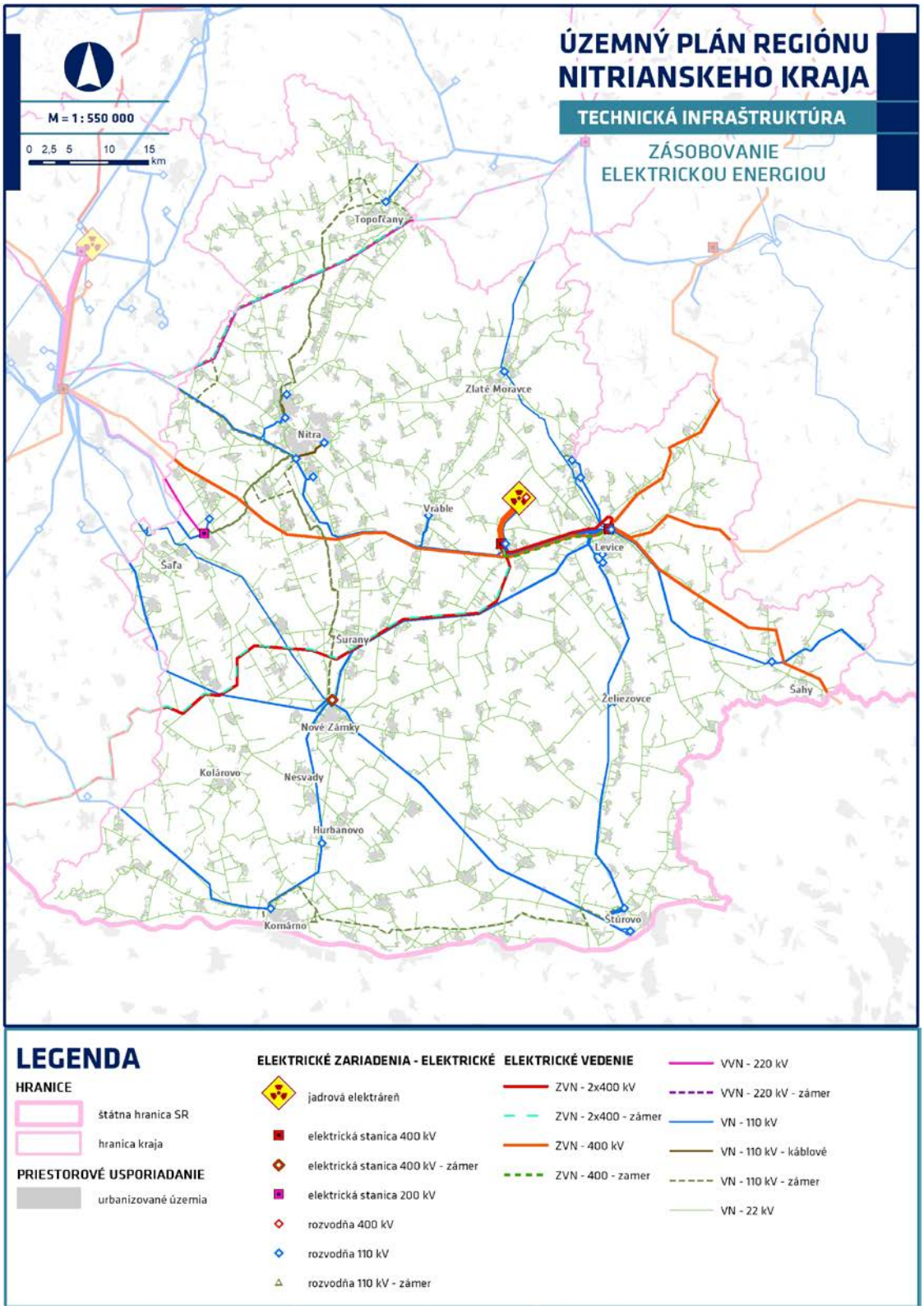

H.2.5 PLYN

V kraji sú vedené nadradené VVTL plynárenské sústavy plynovodov tranzitného a medzištátneho významu, ako aj podriadené distribučné VTL plynovodné sústavy. Plynulú dodávku zemného plynu z nadradenej plynovodnej sústavy do distribučnej plynovodnej siete zabezpečujú vybudované prepúšťacie stanice. V priľahlých lokalitách miest a obcí sa v súlade s požiadavkami na dodávku plynu postupne rozširuje miestna distribučná plynovodná sieť. Prevádzkovateľom tranzitného plynovodu je spoločnosť Eustream. Hlavný distribútor zemného plynu je spoločnosť Slovenský plynárenský priemysel.

Cez územie kraja prechádza tranzitný VVTL plynovod Eustream, medzištátny VVTL plynovod spoločnosti SPP a 9 distribučných VTL plynovodných sústav.

Slovenská republika, a teda aj Nitriansky kraj, disponuje rozsiahlou distribučnou sieťou plynu. Závislosť krajiny od dovozu zemného plynu je však na úrovni takmer 98 %. Zásobovanie plynom na území Nitrianskeho kraja je riešené využívaním vybudovaných plynárenských zariadení plynárenskej sústavy SR.

V rámci rozvoja plynofikácie kraja je potrebné rekonštruovať a technicky homologizovať potrubia plynovodov. V priestoroch, kde neboli pri realizácii plynovodnej sústavy rešpektované ochranné a bezpečnostné pásma plynovodu, možno uvažovať s riešením ich prekládky. Dobudovanie distribučných sústav plynu je možné realizovať len v energeticky rentabilných oblastiach kraja, pri environmentálne prijateľných technológiách.

H.2.5.1 ZÁSOBOVANIE PLYNOM

Zásobovanie plynom regiónu zabezpečujú spoločnosti SPP-distribúcia, a.s. (SPP) a Eustream, a.s.. Zemný plyn sa získava predovšetkým zo zdrojov v Rusku. Domáca ťažba tvorí približne 2% celkovej potreby. Zemný plyn je dopravovaný tranzitným plynovodom Bratstvo, ktorý pozostáva zo štyroch potrubí a prevádzkovom tlaku 7,35 MPa. Jedná sa o jedno potrubie profilu DN 1 400 mm a tri potrubia DN 1 200 mm. Tento plynovod je súčasťou medzinárodnej plynárenskej siete a jeho trasovanie je potrebné rešpektovať.

Ďalšie tzv. tranzitné plynovody sú prepojené s ostatnými európskymi dopravnými systémami a spolu poskytujú službu významným plynárenským spoločnostiam ako Gasprom, či Transgas. Tranzitné potrubia sú situované od východných hraníc s Ukrajinou, vedené v južnej časti Slovenska popri hranici s Maďarskom. Od extravilánu obce Ipeľské Úľany trasy medzištátneho a tranzitného plynovodu sa rozdeľujú na južnú vetvu a severnú vetvu. Severná vetva medzištátneho plynovodu je trasovaná až do Českej republiky a Rakúska. Na južnú vetvu situovanú cez riešené územie smerom východ - západ o štyroch potrubiach sú napojené VVTL trasy, na tieto sú napojené prepúšťacie a regulačné stanice plynu. Takáto prepúšťacia stanica je situovaná v extraviláne obce Bánov. Touto stanicou z tranzitného veľmi vysokotlakového VVTL plynovodu o profile DN 300 - PN 6,3 MPa sú prepojené vysokotlaké VTL plynovod DN 300 - PN 4,0 MPa a DN 250 - PN 2,0 MPa, čím sa podstatne zlepšilo zásobovanie južnej časti regiónu plynom.

MEDZINÁRODNÁ PREPRAVA PLYNU SIETE EUSTREAM

Cez riešené územie kraja je vedený tranzitný plynovod európskej sústavy distribúcie plynu Eustream, vedený od Ukrajiny až po západné Slovensko. Ide o medzinárodný, resp. tranzitný veľmi vysoko tlakový prepravný systém. Eustream je prepojený s hlavnými prepravnými trasami na Ukrajine, v Českej republike a v Rakúsku. Systém pozostáva zo štyroch až piatich paralelných potrubí veľmi vysokého tlaku priemeru VVTL DN 1200/1400 mm s prevádzkovým tlakom 7,35 MPa (PN 75). Tlakový

diferenciál potrebný pre plynulý tok plynu zabezpečujú kompresorové stanice s výkonom takmer 500 MW.

Vnútroštátna prepúšťacia stanica plynu do VTL distribučnej plynovodnej sústavy Nitrianskeho kraja je situovaná v obciach Starý Hrádok a Ivanka pri Nitre. Juhozápadne od zastavaného územia Ivanky pri Nitre sa na tranzitnom plynovode nachádza aj centrum nadriadenej plynárenskej sústavy s lokalizovanou kompresorovou stanicou.

Do budúcna sa uvažuje so zámerom budovania nového tranzitného plynovodu Eustream od kompresorovej stanice s prepúšťacou stanicou plynu v obci Ivanka pri Nitre južným smerom na Nové Zámky a Komárno, až do susedného Maďarska v územnom priestore mesta Ács.

MEDZIŠTÁTNA VYSOKOTLAKOVÁ DISTRIBUČNÁ SÚSTAVA PLYNU SPP

Cez územie Nitrianskeho kraja vedie medzištátna trasa hlavného VVTL distribučného plynovodu DN700 PN 63. Trasovaný je od hranice s Ukrajinou v smere vnútroštátnych prepúšťacích staníc Ruská – Ardovo – Rimavská Sobota – Mikušovce – Starý Hrádok – Ivanka pri Nitre – Špačince – Plavecký Peter. V susednom Trnavskom kraji pokračuje do susedného Rakúska a Českej republiky.

Na medzištátny plynovod spoločnosti Slovenský plynárenský priemysel sú napojené vysokotlakové distribučné sústavy VTL DN 500 v rovnakej tlakovej dimenzii PN 63. Inštalovaných je sedem prepúšťacích staníc s regulačnými stanicami plynu Ivanka pri Nitre, Bánov, Bory, Jelšovce, Nitra (Bioveta), Šaľa (Duslo) a Zlaté Moravce.

H.2.5.2 PREPÚŠŤACIE STANICE PLYNU

Základnými technologickými objektmi plynofikácie sú regulačné a prepúšťacie stanice zemného plynu, ktoré slúžia na redukciu tlaku plynu v distribučných sústavách.

KOMPRESOROVÁ A PREPÚŠŤACIA STANICA IVANKA PRI NITRE

Kompresorová a prepúšťacia stanica v obci Ivanka pri Nitre tvorí centrum nadradenej plynárenskej sústavy Eustream. Inštalovaný výkon kompresorovej stanice v Ivanke pri Nitre je 224 MW. V štyroch halách kompresorovej stanice sa nachádzajú 6 MW stroje. Sústavou potrubí s priemerom 1200 a 1400 mm sa plyn privádza na filtre.

Prepúšťacia stanica zabezpečuje napojenie VTL distribučnej plynovodnej sústavy DN500 PN 6,3 MPa medzinárodného významu. Medzinárodné potrubie DN 700 tejto sústavy je vedené v smere Banskobystrický kraj – Šahy – Zlaté Moravce – Nitra – Šurany – Duslo Šaľa – Trnavský kraj.

PREPÚŠŤACIA STANICA STARÝ HRÁDOK

V lokalite obce Starý Hrádok južne od mesta Levice sa nachádza prepúšťacia stanica, cez ktorú je zabezpečená dodávka plynu do VTL plynovodnej distribučnej sústavy. Taktiež od tejto PS je vybudovaný VTL plynovod DN 200 PN 6,3 MPa do lokality Levice – Géňa, kde bola vybudovaná paroplynová elektráreň zo zdrojov cudzieho investora.

Prepúšťacia stanica zabezpečuje napojenie VTL distribučnej plynovodnej sústavy DN500 PN 6,3 MPa Starý Hrádok – Levice Géňa – Starý Hrádok – Hontianska Vrbica.

PREPÚŠŤACIA STANICA ZLATÉ MORAVCE

Prepúšťacia stanica s regulačnou stanicou plynu zabezpečuje napojenie VTL distribučnej plynovodnej sústavy DN 300 PN 6,3 MPa mesta Zlaté Moravce s okolitými obcami.

Je súčasťou VTL distribučnej plynovodnej sústavy DN500 PN 6,3 MPa medzinárodného významu. Medzinárodné potrubie DN 700 tejto sústavy je vedené

v smere Banskobystrický kraj – Šahy – Zlaté Moravce – Nitra – Šurany – Duslo Šaľa – Trnavský kraj.

PREPÚŠŤACIA STANICA BORY

Prepúšťacia stanica s regulačnou stanicou plynu v obci Bory zabezpečuje napojenie VTL distribučnej plynovodnej sústavy DN 300 PN 6,3 MPa obcí Santovka a Demandice.

Je súčasťou VTL distribučnej plynovodnej sústavy DN500 PN 6,3 MPa medzinárodného významu. Medzinárodné potrubie DN 700 tejto sústavy je vedené v smere Banskobystrický kraj – Šahy – Zlaté Moravce – Nitra – Šurany – Duslo Šaľa – Trnavský kraj.

PREPÚŠŤACIA STANICA JELŠOVCE

V obci Jelšovce severne od Nitry sa nachádza prepúšťacia stanica plynu s regulačnou stanicou plynu do VTL distribučnej plynovodnej sústavy. Kapacita prepúšťacej stanice plynu v lokalite obce Jelšovce je dimenzovaná na 76 tis. Nm^3/hod s výkonom 90 tis.Nm^3/h.

Prepúšťacia stanica s regulačnou stanicou plynu zabezpečuje napojenie VTL distribučnej plynovodnej DN 300 PN 25 Šaľa – Nitra – Jelšovce – Topoľčany – Prievidza.

PREPÚŠŤACIA STANICA TLMAČE CES

V meste Tlmače sa nachádza prepúšťacia stanica plynu s regulačnou stanicou plynu do VTL distribučnej plynovodnej sústavy mesta Tlmače. Slúži pre plynofikačné napojenie priemyselného areálu CES Tlmače.

Je súčasťou VTL distribučnej plynovodnej sústavy DN500 PN 6,3 MPa medzinárodného významu. Medzinárodné potrubie DN 700 tejto sústavy je vedené v smere Banskobystrický kraj – Šahy – Zlaté Moravce – Nitra – Šurany – Duslo Šaľa – Trnavský kraj.

PREPÚŠŤACIA STANICA ŠAĽA – DUSLO

Prepúšťacia stanica s regulačnou stanicou plynu Šaľa-Duslo zabezpečuje napojenie dvoch VTL distribučných plynovodných sústav. DN 300 PN 25 Šaľa – Nitra – Jelšovce – Topoľčany – Prievidza a DN 500 PN 4,0 MPa Bratislava – Šaľa.

Je súčasťou VTL distribučnej plynovodnej sústavy DN500 PN 6,3 MPa medzinárodného významu. Medzinárodné potrubie DN 700 tejto sústavy je vedené v smere Banskobystrický kraj – Šahy – Zlaté Moravce – Nitra – Šurany – Duslo Šaľa – Trnavský kraj.

Na sústave sa nachádzajú ďalšie dve regulačné stanice plynu napájajúce priemyselný areál Dusla.

PREPÚŠŤACIA STANICA NITRA – BIOVETA

Prepúšťacia stanica s regulačnou stanicou plynu Nitra-Bioveta zabezpečuje napojenie VTL distribučnej plynovodnej sústavy DN 300 PN 25 Šaľa – Nitra – Jelšovce – Topoľčany – Prievidza. Ide o hlavné plynofikačné napojenie krajského mesta.

Je súčasťou VTL distribučnej plynovodnej sústavy DN500 PN 6,3 MPa medzinárodného významu. Medzinárodné potrubie DN 700 tejto sústavy je vedené v smere Banskobystrický kraj – Šahy – Zlaté Moravce – Nitra – Šurany – Duslo Šaľa – Trnavský kraj.

PREPÚŠŤACIA STANICA HADOVCE

Prepúšťacia stanica s regulačnou stanicou plynu Hadovce v meste Komárno sa nachádza na VTL distribučnej plynovodnej sústave DN 300 PN 40 Bratislava – Dunajská Streda – Komárno, od ktorej prepúšťa médium plynu prepájacím

plynovodom Komárno – Kolož do sústavy VTL DN 300 PN 4,0 MPa Bánov – Nové Zámky – Gbelce – Štúrovo.

PREPÚŠŤACIA STANICA KOLOŽ

Prepúšťacia stanica s regulačnou stanicou plynu Kolož v meste Komárno zabezpečuje napojenie na VTL distribučnú plynovodnú sústavu VTL DN 300 PN 4,0 MPa Bánov – Nové Zámky – Gbelce – Štúrovo.

PREPÚŠŤACIA STANICA BÁNOV

Táto Prepúšťacia stanica s regulačnou stanicou plynu severne od mesta Nové Zámky zabezpečuje dodávku plynu z VTL plynovodu DN 300 PN 6,3 MPa Ivanka pri Nitre – Šurany – Bánov do VTL plynovodnej sústavy DN 200 PN 2,5 MPa Bánov – Nové Zámky a do VTL plynovodnej sústavy DN 300 PN 4,0 MPa Bánov – Nové Zámky – Gbelce - Štúrovo. V rámci rekonštrukcia PS Bánov sa uvažuje so zvýšením jej prepúšťacej kapacity tak, aby boli pokryté zvýšené požiadavky na dodávku zemného plynu v okresoch Nové Zámky a Komárno.

H.2.5.3 VYSOKOTLAKOVÁ DISTRIBUČNÁ SÚSTAVA PLYNU

Systém vysokotlakových VTL plynovodov pokrýva podstatnú časť územia Nitrianskeho kraja a zásobuje zemným plynom koncových odberateľov. Hlavný distribútor zemného plynu je spoločnosť Slovenský plynárenský priemysel. Spoločnosť SPP – distribúcia je prevádzkovateľom a vlastníkom distribučnej siete vrátane technologických objektov – regulačných staníc zemného plynu.

Distribučnú sústavu plynu tvoria plynovodné sústavy v tlakových pásmach PN 63, PN 40 a PN 25.

Distribučnú sústavu tvoria plynovodné sústavy v troch tlakových pásmach. VTL PN63 s inštalovaným tlakom 6,3 MPa, VTL PN 40 s tlakom 4,0 Mpa a VTL PN25 s tlakom 2,5 MPa. Zmeny tlaku sú regulované regulačnými stanicami plynu. Do sústav sú zapojené aj súkromné plynovody a súkromné regulačné stanice plynu.

- V okresoch Nitra, Šaľa a Komárno je plynofikovaná takmer každá obec.
- V okresoch Nové Zámky a Levice je mnoho obcí, v ktorých doposiaľ nebola vybudovaná miestna distribučná plynovodná sieť. Ide o obce v juho-východnom cípe okresu medzi riekami Hron a Ipeľ. Poloha týchto obcí a predpokladaný objem dodaného plynu sa javí ako nerentabilný. Výstavba distribučnej plynovodnej siete v týchto obciach je otázna. V budúcnosti je potrebné hľadať investora, ktorý bude mať dostatočné investičné prostriedky na výstavbu distribučnej plynovodnej siete v tejto lokalite okresu.
- V obciach okresov Topoľčany a Zlaté Moravce, v ktorých doposiaľ nebola vybudovaná miestna distribučná plynovodná sieť, je výstavba zo zdrojov hlavného distribútora zemného plynu, ktorým je SPP-distribúcia, otázna ich ekonomická rentabilita. Minimálne pri dnes platných cenách za dodávku plynu pre domácnosť. Preto SPP-distribúcia a. s. často súhlasí s výstavbou distribučných plynovodov z cudzích investičných prostriedkov, ale pri ich uvádzaní do prevádzky vyhodnocuje rentabilitu ich odkúpenia. V mnohých prípadoch plynovody ostanú v majetku cudzieho investora s tým, že SPP-distribúcia a. s. ich prenajíma.

VTL DISTRIBUČNÁ PLYNOVODNÁ SÚSTAVY DN700 PN 6,3 MPA MEDZINÁRODNÉHO VÝZNAMU BANSKOBYSTRICKÝ KRAJ – ŠAHY – ZLATÉ MORAVCE – NITRA – ŠURANY – DUSLO ŠAĽA – TRNAVSKÝ KRAJ

- Medzinárodné potrubie DN 700 PN 63 tejto sústavy je vedené v smere Banskobystrický kraj – Šahy – Zlaté Moravce – Nitra – Šurany – Duslo Šaľa – Trnavský kraj.
- Prepravná kapacita je postačujúca pre spoľahlivé zásobovanie všetkých odberateľov plynu aj s výhľadom na budúce roky pri existujúcom trende vývoja odberu zemného plynu.
- Na sústave je inštalovaných v kraji osem prepúšťacích staníc.

VTL PLYNOVODNÁ SÚSTAVA DN 300 PN 2,5 MPA ŠAĽA – NITRA – JELŠOVCE – TOPOĽČANY – PRIEVIDZA.

- Táto distribučná plynovodná sústava je z nadriadenej plynovodnej sústavy napojená z prepúšťacej stanice Jelšovce a je hlavným zdrojom dodávky zemného plynu do okresov Nitra a Topoľčany.
- Prepravná kapacita je postačujúca pre spoľahlivé zásobovanie všetkých odberateľov plynu.
- Problémom je vek uvedenej podriadenej VTL distribučnej sústavy, pretože je už na hranici svojej životnosti. V okrese Topoľčany nie je možné uvažovať so zvýšením spotreby zemného plynu oproti terajšej spotrebe.
- V budúcnosti bude potrebné zahájiť prípravu rekonštrukcie podriadenej VTL distribučnej plynovodnej sústavy s menovitým pretlakom PN 25 pretože uvedená sústava je na hranici svojej životnosti (bola budovaná v rokoch 1960 až 1970). Pri jej rekonštrukcii ale v mnohých úsekoch nebude možné zachovať jej pôvodnú trasu pretože v mnohých úsekoch nie je zabezpečené jej ochranné a bezpečnostné pásmo a minimálna vzdialenosť medzi plynovodom a okolitými objektmi.
- Predpokladá sa, že v rámci rekonštrukcii bude zvýšený menovitý tlak VTL distribučnej sústavy z PN 25 na PN 40, čo si vyžaduje aj úpravu technológie mnohých pôvodných regulačných staníc plynu. Súčasne bude potrebná aj postupná rekonštrukcia miestnych (mestských a obecných) distribučných plynovodov.
- Pri rekonštrukcii plynovodnej sústavy sú obmedzené územné možnosti pre zabezpečenie ochranného a bezpečnostného pásma pôvodného VTL plynovodu. V mnohých úsekoch pri VTL plynovodnej sústave PN 25 nie je zachované ochranné a bezpečnostné pásmo.
- Pri prebiehajúcej rekonštrukcii by malo dôjsť ku kompletnému zvýšeniu menovitého pretlaku z PN 25 na PN 40.
- Pri rekonštrukcii bude potrebné v mnohých úsekoch zmeniť trasu VTL plynovodu oproti pôvodnej trase tak, aby boli dodržané minimálne vzdialenosti medzi plynovodom a okolitými objektmi.
- V meste Nitra SPP-distribúcia a. s. už zahájila postupnú rekonštrukciu distribučnej siete. Mnoho obecných a mestských distribučných sietí sa buduje už s aktívnou protikoróznou ochranou (katódová ochrana), aby sa dosiahlo predĺženie životnosti miestnych distribučných sietí. Predpokladá sa, že zemný plyn naďalej zostane dominantným zdrojom tepelnej energie pre obyvateľstvo, priemysel a komunálnu sféru.

VTL PLYNOVODNÁ SÚSTAVA DN 500 PN 4,0 MPA BRATISLAVA – ŠAĽA

- Táto distribučná plynovodná sústava je z nadriadenej plynovodnej sústavy napojená z prepúšťacích staníc Duslo Šaľa a Pezinok, a je hlavným zdrojom dodávky zemného plynu do okresu Šaľa.

- Prepravná kapacita postačuje na dodávku požadovaného množstva zemného plynu.
- Na území mesta Šaľa v nasledujúcich rokoch bude realizovaná úplná rekonštrukcia miestnych distribučných plynovodov s prechodom z NTL tlakovej hladiny na STL tlakovú hladinu (do 300 kPa).
- V okrese Šaľa je možné uvažovať iba s malým nárastom odberu zemného plynu. Ide hlavne o odber plynu v spaľovni DUSLO Šaľa alebo v lokalite novo budovaných priemyselných parkov.

VTL PLYNOVODNÁ SÚSTAVA DN 300 PN 4,0 MPA BÁNOV – NOVÉ ZÁMKY – GBELCE – ŠTÚROVO

- Ide o VTL plynovodnú sústavu, ktorá je napojená na prepúšťacie stanice Bánov a Kolož a možno ju považovať za hlavný zdroj dodávky zemného plynu pre jednotlivé lokality okresov Nové Zámky a Komárno.

VTL PLYNOVODNÁ SÚSTAVA DN 200 PN 2,5 MPA ŠAĽA – NOVÉ ZÁMKY – HURBANOVO – KOMÁRNO (ĎULOV DVOR)

- Ide o VTL plynovodnú sústavu, ktorá je napojená na prepúšťacie stanice Bánov a Duslo Šaľa a možno ju považovať za sekundárny zdroj dodávky zemného plynu pre jednotlivé lokality okresov Nové Zámky a Komárno.
- V okrese Nové Zámky je možné uvažovať iba s nízkym nárastom odberu plynu.
- Táto vetva VTL sústavy je na hranici životnosti, pritom ale je dôležitou vetvou pri dodávke plynu do pomerne veľkých priemyselných aglomerácií (Hurbanovo, Nové Zámky, Kolárovo).
- Pri jej rekonštrukcii ale v mnohých úsekoch nebude možné zachovať jej pôvodnú trasu pretože nie je zachované jej ochranné a bezpečnostné pásmo (najmä v lokalite mesta Nové Zámky).
- Predpokladá sa, že pri rekonštrukcii bude zvýšený menovitý tlak VTL sústavy na PN 40, čo si vyžaduje aj úpravu technológie pôvodných regulačných staníc plynu.
- Pri avizovanej rekonštrukcii bude zmenený menovitý tlak z pôvodného PN 2,5 MPa na PN 4,0 MPa, čo si ale vyžaduje aj úpravu technológie jestvujúcich regulačných staníc. Pri rekonštrukcii plynovodnej sústavy sú obmedzené územné možnosti pretože v mnohých úsekoch VTL plynovodnej sústavy PN 25 nie je zachované ochranné a bezpečnostné pásmo. Preto pri rekonštrukcii bude potrebné v mnohých úsekoch zmeniť trasu VTL plynovodu oproti pôvodnej trase tak, aby boli dodržané minimálne vzdialenosti medzi plynovodom a okolitými objektmi.
- Súčasne bude potrebná aj postupná rekonštrukcia miestnych (mestských a obecných) distribučných plynovodov, čo si vyžaduje veľké finančné prostriedky. Zemný plyn ale naďalej zostáva dominantným zdrojom tepelnej energie pre obyvateľstvo, priemysel a komunálnu sféru.

VTL PLYNOVODNÁ SÚSTAVA DN 300 PN 2,5 MPA TLMAČE – LEVICE

- Ide o VTL plynovodnú sústavu, ktorá je napojená na regulačnú v meste Tlmače a možno ju považovať za hlavný zdroj dodávky zemného plynu pre okresy Levice a Žiar nad Hronom v susednom Banskobystrickom kraji.
- V okrese Levice je možné uvažovať iba s minimálnym zvýšením odberu zemného plynu.
- Kapacita jestvujúcich VTL distribučných plynovodov vyhovuje požiadavkám na dodávku zemného plynu.

VTL PLYNOVODNÁ SÚSTAVA DN 150 PN 2,5 MPA LEVICE - ŽELIEZOVCE

- Ide o VTL plynovodnú sústavu, ktorá je napojená na regulačnú v meste Tlmače a možno ju považovať za hlavný zdroj dodávky zemného plynu pre okres Levice.
- V okrese Levice je možné uvažovať iba s minimálnym zvýšením odberu zemného plynu.
- Kapacita jestvujúcich VTL distribučných plynovodov vyhovuje požiadavkám na dodávku zemného plynu.

VTL PLYNOVODNÁ SÚSTAVA DN 300 PN 4,0 MPA BRATISLAVA – DUNAJSKÁ STREDA – KOMÁRNO – GBELCE

- Po prechode VTL plynovodu popod riekou Váh v blízkosti Komárna VTL plynovodná sústava bola prepojená už s jestvujúcou VTL plynovodnou sústavou Komárno – Gbelce a ďalej s VTL plynovodnou sústavou Bánov – Nové Zámky – Gbelce – Štúrovo. Zasahuje aj južné obce okresu Levice.

SCHÉMA
DIMENZIE PLYNOFIKÁCIE

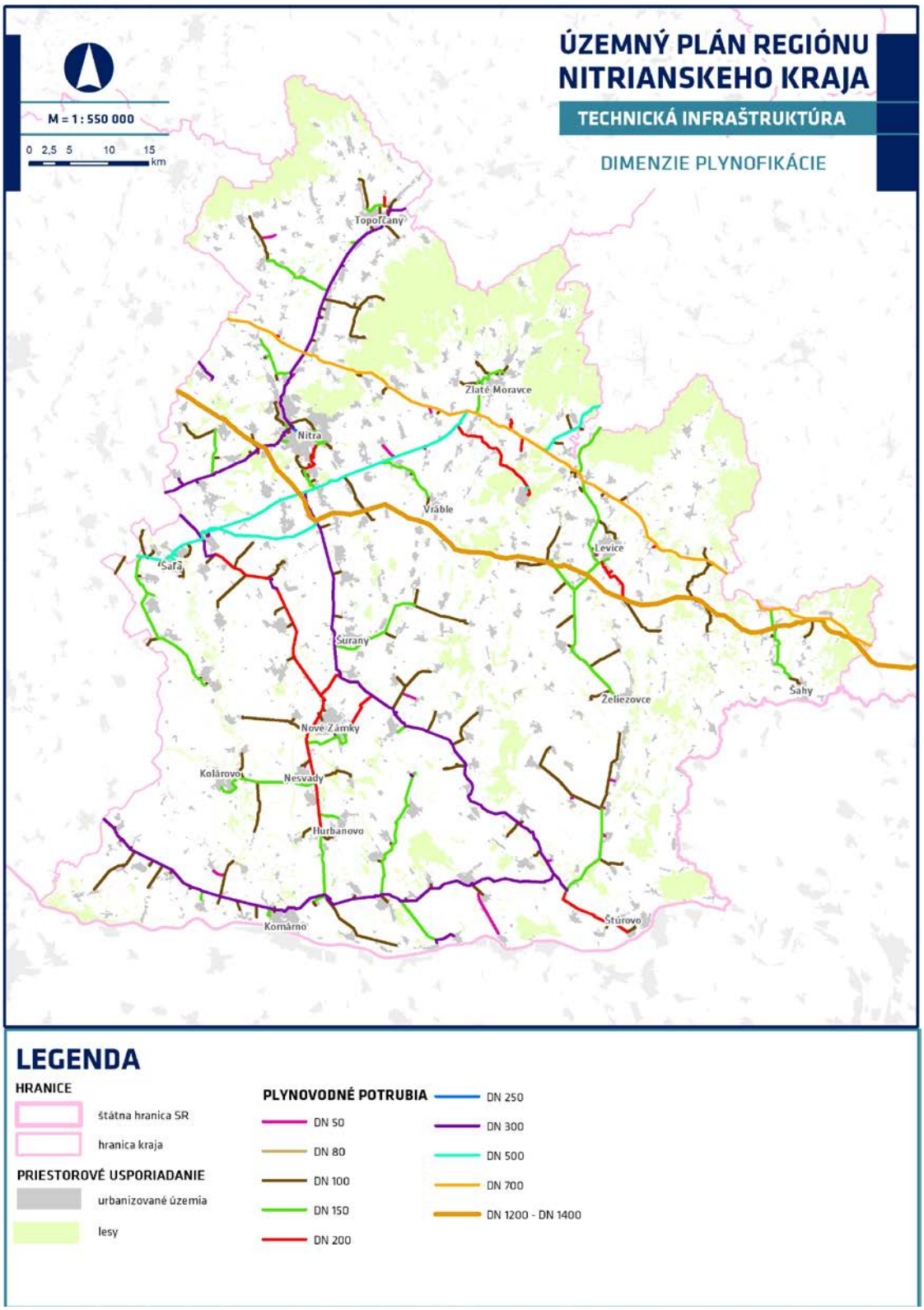

SCHÉMA
TLAKOVÉ SÚSTAVY PLYNOFIKÁCIE

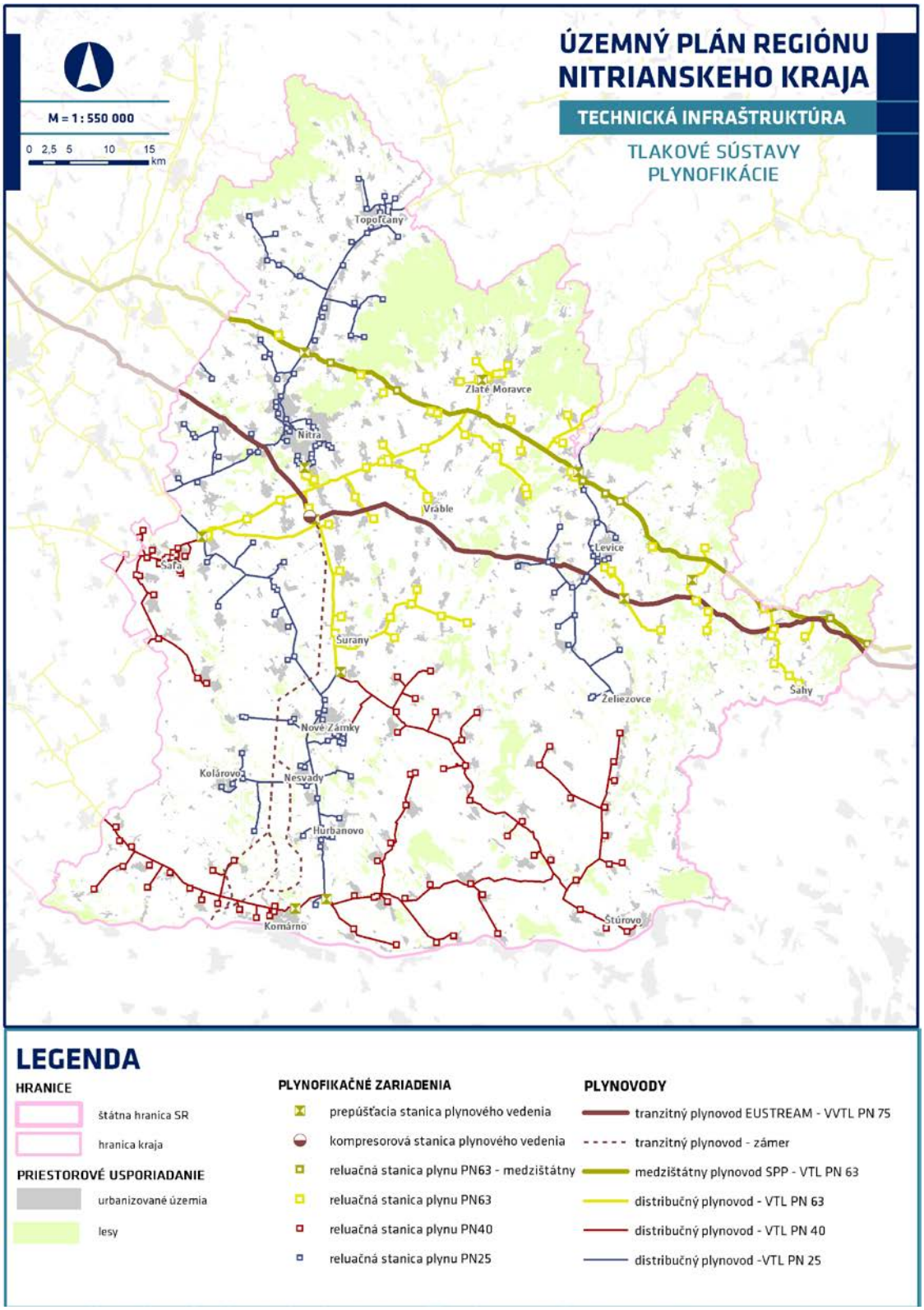

H.2.6 TEPLO

Najväčším zdrojom výroby tepla je zemný plyn prakticky vo všetkých obciach, v ktorých sú distribučné siete plynu. Zemný plyn na výrobu tepla sa využíva v individuálnych bytových alebo v domových kotolniach, ako aj vo väčšine kotolní centrálnych zdrojov tepla. Centralizované zásobovanie pozostáva z viacerých samostatných horúcovodných sústav. Plynofikačná obsluha týchto zariadení je popísaná v predchádzajúcej kapitole.

Vrámci zásobovania teplom je riešená výroba tepelnej energie pre vykurovanie, klimatizáciu objektov, prípravu teplej úžitkovej vody a na technologické účely v priemysle. Teplofikácia, ako zásobovanie teplom, je na území Nitrianskeho kraja zabezpečované viacerými spôsobmi. Do budúcna je potrebné modernizovať vybudované systémy s centralizovaným zásobovaním tepla, no v rámci realizácie nových zariadení je potrebné uprednostňovať realizáciu zariadení využívajúcich nízkouhlíkové médiá na výrobu tepla. Taktiež je vhodné podporovať budovanie kogeneračných zdrojov na výrobu elektriny a tepla tam, kde je to ekonomicky zdôvodniteľné a environmentálne akceptovateľné.

V súlade s platným zákonom o energetike sú obce a mestá povinné vypracovať koncepcie rozvoja obcí v oblasti tepelnej energetiky, v rámci ktorých sa vytvorí systém zabezpečenia tepelnej energie obce v jej druhovej forme a množstve.

CENTRÁLNE SÚSTAVY ZÁSOBOVANIA TEPLOM

Centrálne zásobovanie teplom je situované v zásade iba vo väčších mestách – Nitra, Komárno, Hurbanovo, Kolárovo, Levice, Nové Zámky, Šurany, Šaľa, Topoľčany, Zlaté Moravce, Štúrovo. Pri územnom plánovaní sú tieto lokálne teplovodné sústavy v plnej miere v kompetencii miest a obcí, pri územnom pláne obce.

- V Nitre sú vybudované dva väčšie centrálne zdroje tepla, tieto zásobujú sídliská Chrenová a Párovce. Centralizované zásobovanie pozostáva z viacerých samostatných horúcovodných sústav. Ďalšia zástavba je zásobovaná teplom z kotolní umiestnených v bytových a rodinných domoch.
- V oblasti Nitra - východ je zrealizovaná sústava CZT Chrenová, ktorá je svojim rozsahom najväčšia v Nitre a zásobuje objekty v piatich mestských častiach, kde zemný plyn sa využíva na výrobu elektrickej energie a následne tepla. Tieto zdroje sú navzájom prepojené.
- Sústava Nitra - západ je situovaná v severozápadnej časti mesta a zásobuje časť objektov situovaných v dvoch mestských častiach. Zdrojom tepla pre túto sústavu je tepláreň Párovce s inštalovaným tepelným výkonom 250 MW, ktorý z paliva zemný plyn vyrába el. energiu a teplo, kde je inštalovaný tepelný výkon 8,0 MW.

Zástavba v ostatných okresoch je zásobovaná teplom decentralizovaným spôsobom, blokovými, domovými kotolňami s vykurovacím médiom väčšinou na palivo zemný plyn. Decentralizované zdroje tepla sú umiestnené priamo vo vykurovaných objektoch, resp. priemyselných areáloch. Jedná sa o objekty občianskej vybavenosti, školy a drobné prevádzky.

Niektoré centrálne výhrevne boli inovované na paroplynový cyklus. Rad centrálnych výhrevní prechádza na biopalivá, biomasy, resp. na kombináciu spaľovania fosílnych a biopalív.

SPOTREBA TEPLA

Postupujúca racionalizácia spotreby tepla v dôsledku zavádzania meracej a regulačnej techniky, ako aj zlepšovania tepelno-izolačných vlastností sa prejavuje vo voľnej kapacite existujúcich zdrojov. Objekty mimo dosahu horúcovodných rozvodov sú zabezpečené teplom z decentralizovaných zdrojov domových alebo

blokových kotolní, resp. využívajú etážové vykurovanie s domácimi zdrojmi. Ako palivo prevláda zemný plyn.

Priemyselné areály majú vybudované vlastné zdroje tepla. Je to zmes centrálnych zásobovaní teplom (CZT) prepojených horúcovodmi, resp. teplovodmi podľa teploty vykurovacej vody v zásobovacích systémoch a samostatných tepelných zdrojov, reprezentovaných kotolňami s palivovou základňou prevažne na báze zemného plynu. Decentralizované zdroje tepla sú umiestnené priamo vo vykurovaných objektoch resp. priemyselných areáloch.

VYVEDENIE TEPLA Z MOCHOVIEC

V deväťdesiatych rokoch 20. storočia bola spracovaná štúdia o koncepcii zásobovania teplom, ktoré bude diaľkovými teplovodmi vyvedené z atómovej elektrárne Mochovce. Severozápadným smerom pre mestá Vráble a Nitra a juhovýchodným pre mesto Levice. Táto koncepcia bola zapracovaná aj do predchádzajúceho Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja z roku 2012. Pri sfinalizovaní a uvedení do prevádzky nových blokov elektrárne AE Mochovce bude potrebné zhodnotiť opodstatnenosť tohto koncepčného zámeru.

Existuje štúdia teplofikácie miest Nitra, Vráble a Levice pri diaľkovom vyvedení tepla z AE Mochovce.

Realizácia uvedenej koncepcie je podmienená ekonomickým prehodnotením navrhnutých variantov, ako aj ekonomickými možnosťami. Vzhľadom na doteraz nevyjasnenú situáciu s možnosťou dodávky tepla diaľkovým teplovodom z AE Mochovce sú v grafickej časti dokumentácie premietnuté alternatívne trasy teplovodov podľa posledného známeho situovania.

H.2.7 ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

V súčasnej dobe je v štádiu spracovania Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2021-2025, pri ktorom prebieha legislatívny proces potrebný pre schválenie tohto strategického dokumentu. Na predchádzanie vzniku odpadov kladie dôraz dokument „Program predchádzania vzniku odpadu SR na roky 2019 – 2025“.

Pri riešení problematiky odpadového hospodárstva NSK je možné vychádzať z Programu odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2016 – 2020, ktorý bol schválený Vládou SR dňa 14.10.2015 uznesením č.562/2015 Z. z. a na ktorý nadväzuje Program odpadového hospodárstva Nitrianskeho kraja na roky 2016 – 2020.

SÚČASNÝ STAV ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA

Zdrojom komunálnych odpadov v kraji sú obyvatelia miest a obcí, ich návštevníci, fyzické osoby, podnikatelia a právnické osoby, ktoré na území kraja sídlia alebo tu majú zriadené svoje prevádzky.

Údaje o množstve vyprodukovaných komunálnych odpadov na území Nitrianskeho kraja v rokoch 2015 až 2019 sú uvedené v nasledujúcej tabuľke. Z uvedených údajov vplýva, že produkcia komunálneho odpadu v kraji sa zvýšila. Viac ako polovica vyprodukovaného komunálneho odpadu je zneškodňovaná skládkovaním.

Tabuľka: Nakladanie s komunálnymi odpadmi na území Nitrianskeho kraja

Spôsob nakladania	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Komunálny odpad spolu (t)	278 145,3	290 916,4	314 739,0	342 587,9	350 964,2	350 529,7
v tom: zhodnocovaný materiálovo (t)	9 627,7	25 273,9	40 033,3	70 992,9	74 116,9	76 900,9
zhodnocovaný energeticky (t)	169,8	111,8	13,7	4,1	2,9	5,3
zhodnocovaný spätným získavaním organických látok (t)	29 086,2	42 168,1	62 148,3	64 451,2	73 467,6	79 758,0
z toho: kompostovaním* (t)	23 054,0	33 406,9	46 090,1	46 345,7	52 153,7	59 364,4
zneškodňovaný skládkovaním (t)	225 808,9	223 207,3	212 374,8	206 967,6	203 299,5	193 672,4
zhromažďovaný (t)	715,6	85,8	168,9	94,7	77	-
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	406,99	426,85	463,21	505,75	519,87	520,80
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu z celkového komunálneho odpadu (%)	18,55	23,23	32,47	39,56	42,05	44,71
Miera recyklácie komunálneho odpadu (%)	13,92	23,18	32,47	39,54	42,05	44,69
Miera skládkovania komunálneho odpadu (%)	81,18	76,73	67,48	60,41	57,93	55,25

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky
Vysvetlivky k vybraným ukazovateľom:
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu z celkového komunálneho odpadu (%) zahŕňa aj spaľovanie s energetickým využitím, spätné zasypávanie a iné zhodnocovanie. Miera recyklácie komunálneho odpadu (%) predstavuje podiel recyklovaného komunálneho odpadu na celkovom množstve komunálneho odpadu. Recyklácia zahŕňa materiálovú recykláciu a recykláciu organických látok vrátane kompostovania. Miera skládkovania komunálneho odpadu (%) predstavuje podiel skládkovaného komunálneho odpadu na celkovom množstve komunálneho odpadu.

SYSTÉM ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA

Systém zberu zmesového komunálneho odpadu a systém triedeného zberu komunálneho si organizujú mestá a obce kraja. Nakladanie s komunálnym odpadom upravujú všeobecné záväzné nariadenia miest a obcí Nitrianskeho kraja. Účelom odpadového hospodárstva v zmysle zákona o odpadoch je predchádzať vzniku odpadov, obmedzovať ich tvorbu, znižovať nebezpečné vlastnosti odpadov a prednostne zabezpečiť zhodnocovanie odpadov pred ich zneškodňovaním.

V rámci ďalšieho rozvoja kraja je potrebné podporovať rozvoj modernej infraštruktúry a vybavenia pre odpadové hospodárstvo (výstavba a modernizácia zberných dvorov, modernizácia a rozširovanie kontajnerových stanovíšť, podpora separácie a recyklácie odpadu, organizovaný zber nebezpečného odpadu, podpora vytvárania zariadení na dočasné uloženie nebezpečného odpadu). Taktiež je dôležité podporovať obehové hospodárstvo a centrá cirkulárnej ekonomiky, založené na technologicky modernom a ekologicky prijateľnom zhodnocovaní odpadov a znižovať množstvo skládkovaných komunálnych odpadov a zvyšovať mieru prípravy na opätovné použitie a tiež zvyšovať mieru recyklácie.

ZARIADENIA NA ZHODNOCOVANIE ODPADOV

Podľa Registra zariadení na zhodnocovanie odpadu, ktorý vedie Slovenská agentúra životného prostredia - Centrum odpadového hospodárstva a environmentálneho manažérstva v Bratislave je v Nitrianskom kraji evidovaných 73 zariadení.

V okrese Komárno sa nachádza 7 zariadení, v okrese Levice 11, v okrese Nitra 31, v okrese Nové Zámky 7, v okrese Šaľa 4, v okrese Topoľčany 5 a v okrese Zlaté Moravce 8 zariadení na zhodnocovanie odpadov.

Slovenská ekonomika trpí vysokou materiálovou náročnosťou. Miera recyklácie tvorí menej ako 50 % celkového množstva odpadov, z toho pri komunálnom odpade 40 %. Ekonomika prichádza týmto spôsobom o významné množstvo materiálov, ktoré by mohli byť druhotne využité. Úlohou centier osídlenia regionálneho významu, stanovených v rámci urbanistickej koncepcie, je etablovať rozvoj hospodársky silných zariadení ekologického zhodnocovania odpadov, technologických parkov a centier cirkulárnej ekonomiky.

SKLÁDKY ODPADOV

Skládka odpadov je zákonom o odpadoch definovaná ako miesto so zariadením na zneškodňovanie odpadov, kde sa odpady trvalo ukladajú na povrchu zeme alebo do zeme. Za skládku odpadov sa považuje aj miesto, na ktorom pôvodca odpadu vykonáva zneškodňovanie svojich odpadov v mieste výroby (interná skládka), ako aj miesto, ktoré sa trvalo, teda dlhšie ako jeden rok, používa na dočasné uloženie odpadov.

Tabuľka: Prevádzkované skládky odpadov v riešenom území

Názov	Prevádzkovateľ	Trieda	Obec	Okres
TKO REKO - Iža	REKO, s.r.o.	NNO	Iža	Komárno
Okoličná na Ostrove	EKELTOUR, s.r.o.	NNO	Okoličná na Ostrove	Komárno
Veľké Kosihy	Komunálna spoločnosť, s.r.o.	NNO	Veľké Kosihy	Komárno
Kalná nad Hronom	Waste transport, a.s	NNO, NO	Kalná nad Hronom	Levice
Nový Tekov	Tekovská ekologická s.r.o.	NNO, NO	Nový Tekov	Levice
Sikenica	MIKONA plus, s.r.o.	NNO	Sikenica	Levice
Tomán-Slopy	ENVI-GEOS Nitra, spol. s.r.o	NNO	Rumanová	Nitra
Rumanová	ENVI-GEOS Nitra, spol. s.r.o	NNO	Veľká Ves	Nitra
Kolta	Brantner Kolta, s.r.o.	NNO	Kolta	Nové Zámky
Nový Dvor	EKOREAL s.r.o.	NNO	Nána	Nové Zámky
STKO N-14 Neded	STKO N-14 a.s.	NNO	Neded	Šaľa
Kamence - Lachcová Agačina	Skládka komunálneho odpadu Bojná, s.r.o.	NNO	Bojná	Topoľčany
Pod Kalváriou	Technické služby mesta Zlaté Moravce	NNO	Zlaté Moravce	Zlaté Moravce

Zdroj: Register skládok Geofondu Štátneho ústavu Dionýza Štúra, Ministerstvo životného prostredia SR
Poznámka: NNO – nie nebezpečný odpad, NO – nebezpečný odpad

SPAĽOVANIE ODPADOV

V Nitrianskom kraji sa nenachádza spaľovňa komunálneho odpadu a zariadenia na spoluspaľovanie odpadov. Priemyselný odpad sa v Nitrianskom kraji spaľuje v spaľovni prevádzkovanej spoločnosťou DUSLO, a. s., Šaľa.

SCHÉMA
ZAŤAŽENIE ÚZEMIA ODPADMI A ENVIRONMENTÁLNE ZÁŤAŽE V RIEŠENOM ÚZEMÍ

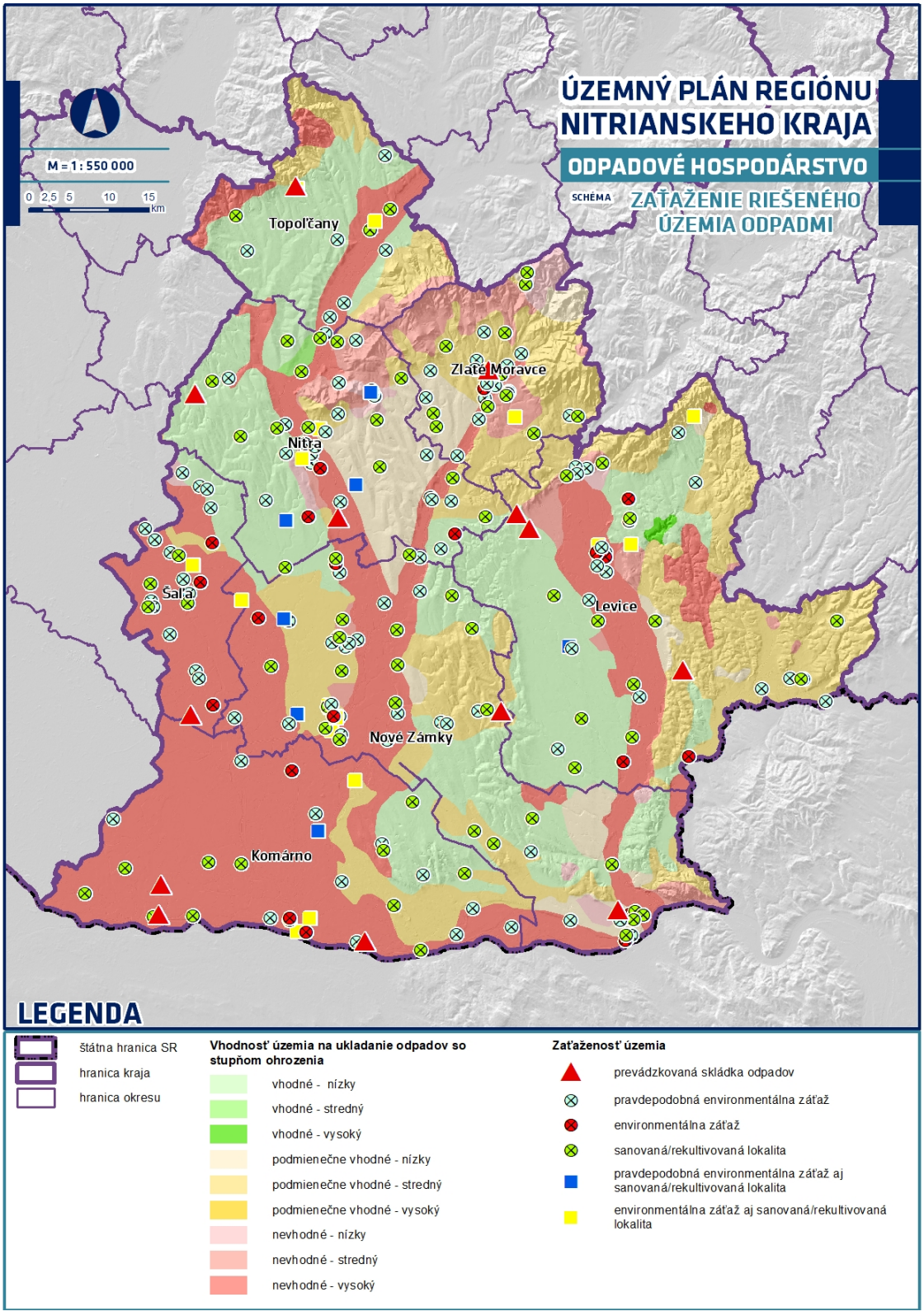

Zdroj: Vytvorené podľa údajov Atlasu krajiny SR, Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra a Ministerstva životného prostredia SR

H.2.8 ROPOVODY A PRODUKTOVODY

Ropný priemysel je považovaný za súčasť palivovo – energetickej základne a energetickej ekonomiky SR, na základe čoho územný plán regiónu rešpektuje a vytvára územné predpoklady pre jeho rozvoj a modernizáciu prenosových kapacít.

Na území kraja sa nachádzajú nadnárodné ropovody Družba a Adria.

Na území SR reprezentujú ropný priemysel, zahŕňajúci ťažbu, prepravu a spracovanie ropy, predovšetkým spoločnosti Nafta, a.s., TRANSPETROL, a.s. a Slovnaft, a.s.. Objem ťažby ropy na území SR je vzhľadom na potreby ekonomiky marginálny, preto je hlavným zdrojom ropy jej dovoz predovšetkým z Ruskej federácie.

V rámci priestorového rozvoja kraja je potrebné rešpektovať koridory existujúcej ropovodnej a produktovodnej siete, vrátane ich zariadení a ďalšej infraštruktúry potrebnej na ich bezkolíznu a bezpečnú prevádzku.

ROPOVODY

Jediným prevádzkovateľom ropovodného systému v Slovenskej republike je spoločnosť TRANSPETROL, a.s.. Cez územie Nitrianskeho kraja sú vedené tri podzemné ropovody:

- Ropovod Družba v úseku štátna hranica Slovensko / Ukrajina – Budkovce – Moldava nad Bodvou – Rimavská Sobota – Šahy – Bučany – Slovnaft (Bratislava) v profiloch DN 500 PN do 5,5 MPa a DN 700 PN do 5,5 Mpa.
- Ropovod Družba v úseku štátna hranica Slovensko / Ukrajina – Budkovce – Moldava nad Bodvou – Rimavská Sobota – Šahy – Bučany – hranica Slovensko / Česká republika v profiloch DN 500 PN do 5,5 MPa a DN 700 PN do 5,5 Mpa.
- Ropovod Adria v úseku Šahy – hranica Slovensko / Maďarsko v profile DN 400 PN 4,8 Mpa. Ropa prepravovaná ropovodom Adria je meraná na MSR v Százhalombatta (Maďarsko) a kontrolné meranie sa uskutočňuje na PS4 Šahy.

Ropovod Družba je na územie Slovenskej republiky vedený z Ruskej federácie cez Bielorusko a Ukrajinu až do petrochemického kombinátu Slovnaft. Prepravná kapacita slovenského úseku ropovodu Družba je 20 miliónov ton za rok.

Druhým ropovodom je pôvodná vetva ropovodu Družba vedúca zo Šiah do Maďarska, ktorou bolo v počiatkoch zásobované Maďarsko. Na maďarskom území sa táto vetva napája na ropovod Adria. Ropovod Adria bol vybudovaný kvôli prípadnej diverzifikácii zdrojov ropy. Na území SR jeho dĺžka predstavuje 8,5 km. V Šahách sa napája na ropovod Družba. Jeho maximálna ročná kapacita po prípadnej rekonštrukcii na úseku Šahy – Szazhalombatta je 4,5 mil. ton/rok.

Na celej trase ropovodu je v SR umiestnených 5 prečerpávacích staníc. PS1 Budkovce, PS2 Moldava nad Bodvou, PS3 Rimavská Sobota, PS4 Šahy - Tupá, PS5 Bučany a 1 odovzdávacia stanica ropy v areáli a.s. Slovnaft. Na území kraja sa nachádza len PS4 v obci Hrkovce pri meste Šahy.

Ochranné pásmo potrubia na prepravu ropy je vymedzené zvislými plochami vedenými vo vodorovnej vzdialenosti 100 m po oboch stranách od osi potrubia. Ochranné pásma ropovodu limitujú na území Nitrianskeho kraja celkovo 30 obcí. Priebeh potrubia s jeho ochranným pásmom je znázornený v grafickej časti územného plánu.

PRODUKTOVODY

Termín produktovod súhrne označuje ropovody, potrubia na dopravu produktov a medziproduktov zo spracovania ropy. V opačnom smere ako ropovod Družba sú zo Slovnaftu v tomto istom koridore vedené dve potrubia 2 x DN 250 a DN 300, ktorými sa dopravuje benzín smerom na stredné Slovensko.

Na východnej hranici Nitrianskeho kraja, zasahujú do riešeného územia dva paralelne vedené podzemné produktovody. Ide o produktovod Kľačany PC2 spoločnosti Slovnaft a.s., s dvomi vetvami. Slúžia na prepravu benzínu a nafty. Prečerpávacia stanica v stredisku PS21 Kľačany vykazuje parametre pre naftovú vetvu PN 0,3/5,0 MPa a pre benzínovú vetva PN 0,3/5,0 MPa

- Vetva nafta v smere: RS1 Nová Dedinka (BSK) – PS21 Kľačany v profile DN250, PN 4,6 MPa.
- Vetva benzín v smere: RS1 Nová Dedinka (BSK) – PS21 Kľačany v profile DN 250, PN 4,4 MPa.

Ochranné pásmo produktovodu je vo vzdialenosti 300 m po oboch stranách od osi potrubia. Ochranné pásma produktovodov limitujú na území Nitrianskeho kraja obce Báb, Rumanová a Rišňovce. Priebeh potrubia s jeho ochranným pásmom je znázornený v grafickej časti územného plánu.

Na území kraja sa nachádza nevyužívané potrubie bývalého produktovodu.

Na území kraja je lokalizovaný podzemný produktovod, ktorý kedysi slúžil na prepravu benzínu. Dnes je potrubie mimo prevádzky. Ide o produktovod vedený v úseku ORS 1 Slovnaft v Bratislave – obec Jur nad Hronom. Budovaný bol pre parametre DN 250 PN 4,6 Mpa. Účinnosť, resp. platnosť jeho ochranného pásma je otázna.

H.2.9 TELEKOMUNIKÁCIE

V rámci prípravných prác Prieskumov a rozborov Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja bolo priamo oslovených deväť nasledujúcich subjektov. Na žiadosť o poskytnutie grafických podkladov polohy a lokalizácie diaľkových optických káblov, optických káblov, telekomunikačných objektov a telekomunikačných uzlov doposiaľ nereagovali.

- Orange Slovensko a.s.
- Slovak Telekom, a. s.
- O2 Slovakia, s.r.o.
- Železničná spoločnosť Slovensko, a.s.
- Slovenský plynárenský priemysel, a.s.
- SITEL Bratislava
- OTNS, a. s.
- Energotel, a.s.
- Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s.

Z pomedzi deviatich oslovených prevádzkovateľov optických káblov nedodal podklady ani jeden.

V grafickej časti územného plánu sú premietnuté len tie podklady, ktoré boli súčasťou riešenia predchádzajúcej dokumentácie z roku 2012 v znení aktualizácie z roku 2015. Ak budú v priebehu spracovania doplnené aj ďalšie, budú do výkresu doplnené. V opačnom prípade nemôžu byť a ani nebudú územnotechnicky rešpektované. Priestorové vymedzenie technickej infraštruktúry, s ktorým

spracovateľ územného plánu nebude disponovať, nie je logicky možné garantovať a ani zabezpečiť jeho rešpektovanie.

Rozvoj telekomunikačnej infraštruktúry zaznamenal v poslednom období výrazný kvalitatívny aj kvantitatívny nárast, predstihujúci rozvoj ostatných odvetví. Uvedené sa realizuje obnovou a rozšírením technológie a prístupovej siete, výrazne sa rozvinul rozsah poskytovaných služieb po pevnej sieti, súčasne sa modernizujú a rozvíjajú služby mobilných operátorov.

I. EVALUÁCIA.

I.1 VYMEDZENIE VÝZNAMNÝCH ROZVOJOVÝCH PRIESTOROV, PRÍPADNE ÚZEMÍ ŠPECIÁLNYCH ZÁUJMOV A OBČIANSKEHO, ČI INÉHO VYBAVENIA REGIONÁLNEHO VÝZNAMU.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitole č.**15.**

I.1.1 VÝZNAMNÉ ROZVOJOVÉ PRIESTORY REGIONÁLNEHO VÝZNAMU

Významné rozvojové priestory regionálneho významu predstavujú pozitívne priestory, ktoré v budúcom rozvoji budú zohrávať úlohu ťahúňov a akcelerátorov hospodárskych, či celospoločenských procesov. Reflektujú pozitívne disparity.

Rozvojové priestory regionálneho významu predstavujú pozitívne priestory, t. j. ťahúňov a akcelerátorov rozvoja regiónu využívajúcich pozitívne disparity.

Ide o rôznorodé mestské funkčné územia, hospodársky a sociálne silné územia, dominantné prírodné, prírodno-kultúrne územia, špecifické vidiecke územia, prihranično-cezhraničné územia, či iné lokalizovateľné javy územného kapitálu kraja:

- Rímsky vojenský tábor v Iži ako súčasť zoznamu svetového dedičstva UNESCO, tvorí predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu, ako aj pre priame ekonomické stimuly.
- Podunajská rovina, ktorá obsahuje podzemné zásoby pitnej vody.
- Podunajská nížina s kvalitnými a úrodnými pôdami.
- Plochy s vybudovanou a etablovanou infraštruktúrou hydromeliorácií.
- Ipeľská pahorkatina prírodných liečivých vôd Santovka a Slatina, vymedzená predovšetkým ochranným pásmo II. stupňa prírodných minerálnych zdrojov.
- Vodné zdroje, vymedzené pásmami hygienickej ochrany vodného zdroja.
- Územia obcí pozdĺž Dunaja, najmä Komárno a Iža s ich bohatým kultúrno-historickým zázemím už od čias rímskej ríše a významným archeologickým potenciálom.
- Energeticko - hospodárska základňa výhradného územia AE Mochovce, vrátane územia vymedzeného zónami havarijného plánovania 5, 10 a 21 km.
- Územie pozdĺž pripravovaného železničného prepojenia Nitra – Trnovec nad Váhom – Šaľa, ktorého rozvoj bude umocňovať práve poloha na novej trati Nitra – Šaľa – (Bratislava).
- Územie pozdĺž plánovaného železničného prepojenia dvoch úsekov Komárno – Kolárovo a Šaľa – Neded, ktorého rozvoj bude umocňovať práve poloha na modernizovanej a spojitej trati Šaľa – Komárno.

- Územie pozdĺž plánovanej obnovy železničného prepojenia Čab – Radošina, ktorého rozvoj bude umocňovať práve opätovné uvedenie do prevádzky železničnej trati.
- Územie pozdĺž plánovanej obnovy železničného prepojenia Zlaté Moravce – Tlmače, ktorého rozvoj bude umocňovať práve opätovné uvedenie do prevádzky železničnej trati.
- Územie pozdĺž plánovanej obnovy železničného prepojenia Zlaté Moravce – Lužianky, ktorého rozvoj bude umocňovať nielen opätovné uvedenie do prevádzky železničnej trati, ale aj vytvorenie nového napojenia na trať 122D v obci Jelšovce, ktoré bolo zrušené kvôli výstavbe strategického parku Nitra – sever.
- Územia miest a obcí, kde sa v subregionálnych súvislostiach kumuluje v týchto sídlach progresívny index vitality.
- Územia a zázemie priemyselných parkov evidovaných Ministerstvom hospodárstva SR.
- Územia zázemia podnikov spadajúcich pod zákon o prevencii závažných priemyselných havárií.
- Územie rekreačnej oblasti, kde sa stretávajú tradičné extenzívne formy rurálneho osídlenia, kultúrno – historické hodnoty, ako aj moderné aktivity a zariadenia cestovného ruchu.
    - Považský Inovec.
    - Tribeč – Vtáčnik.
    - Pohronsky Inovec.
    - Štiavnické vrchy.
- Územia s geotermálnymi zdrojmi, ktoré sa využívajú na rekreáciu s termálnymi kúpaliskami, pričom majú potenciál aj pre ekologické formy v oblasti energetiky a vykurovania.
- Plochy a územia športových letísk.
- Územia kompresnej stanice plynového vedenia s jej priľahlým okolím.
- Územia a plochy zemných vodojemov na diaľkových vodovodoch s ich priľahlým okolím.

SCHÉMA
VÝZNAMNÉ ROZVOJOVÉ PRIESTORY

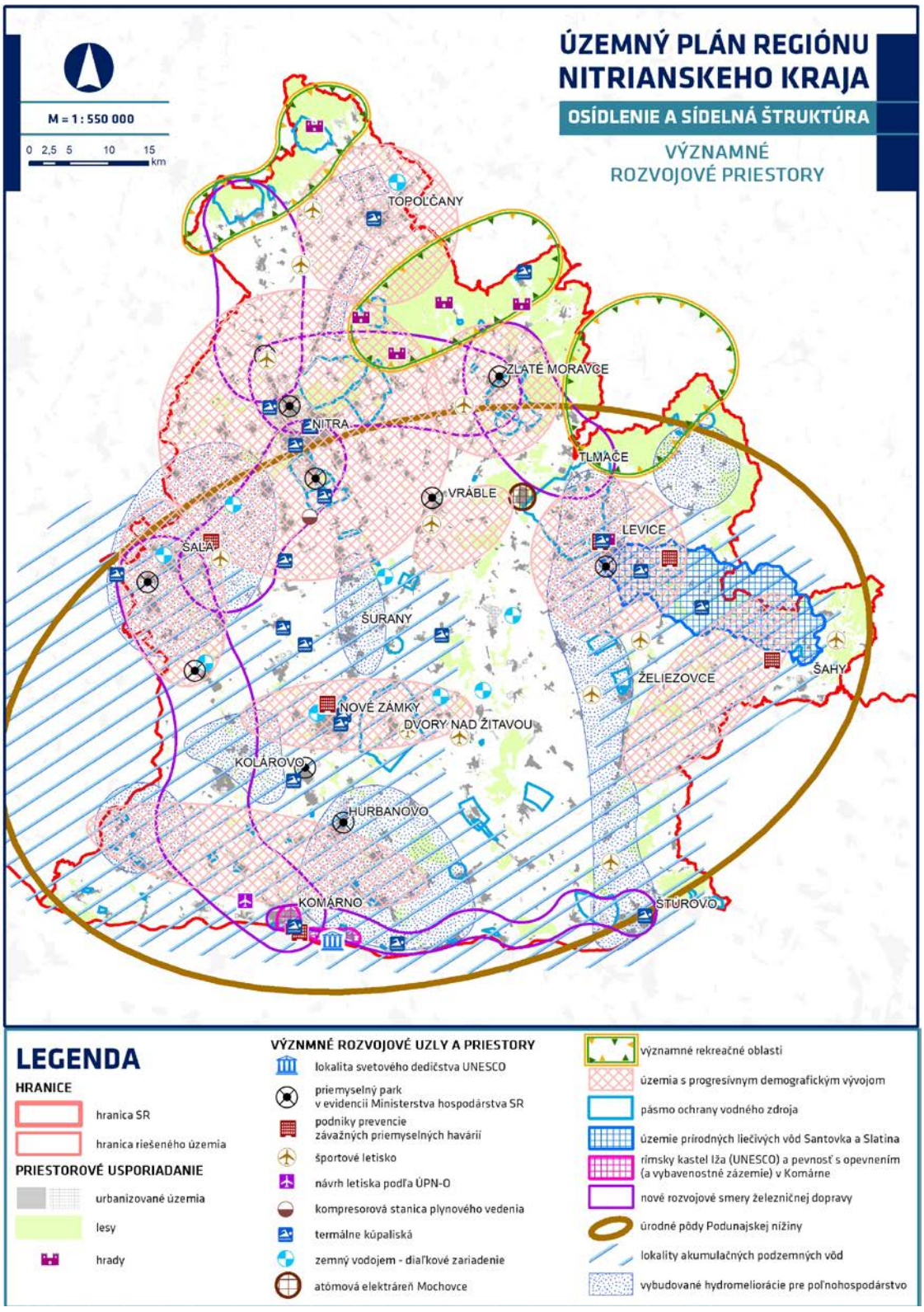

I.1.2 OSOBITÉ ÚZEMIA ŠPECIÁLNYCH ZÁUJMOV REGIONÁLNEHO VÝZNAMU

Osobité územia špeciálnych záujmov regionálneho významu predstavujú ohrozené a marginalizované priestory, kde sa v negatívnom smere prehlbujú regionálne a subregionálne rozdiely, t. j. negatívne disparity, resp. špecifické priestory vyžadujúce si osobité podmienky pri ich ďalšom vývoji.

Osobité územia predstavujú,
ohrozené a marginalizované územia,
kde sa prehlbujú negatívne regionálne disparity.

Ide o hospodársky a sociálne ohrozené, až upadajúce územia, ktoré negatívne vplývajú na kvalitu a pohodu života svojich obyvateľov. Týmto územiam je potrebné venovať osobitú pozornosť nielen v rámci územného rozvoja, ale najmä v kontexte stimulačných a podporných mechanizmov regionálneho rozvoja, regionálnej politiky, resp. komplexného územného manažmentu.

- Územia miest a obcí, kde sa v subregionálnych zoskupeniach kumulujú regresívne indexy vitality tých sídiel.
- Územie miest a obcí, kde sa nachádza viacero sídiel bez dostatočnej základnej a ostatnej občianskej vybavenosti. Územia, kde napriek demografickému progresu, ktorému prislúcha aj nárast nových domov a bytov, sa doteraz profilovali predovšetkým ako monofunkčné satelity bývania. Predovšetkým ide o okružný pás okolo mesta Nitra, ako aj o pol-okružný pás okolo mesta Štúrovo, či o okružný pás okolo mesta Želiezovce.
- Marginalizovaný subregión Poiplie, ktorý vytvára pohraničné územie so susedným Maďarskom. Územie je ohrozené nielen demografickou regresiou, ale aj nedostatočnou hospodárskou základňou, čo reflektuje aj nedostatočná infraštruktúra vybavenosti a služieb, ako aj slabšie dopravné napojenie.

SCHÉMA
OSOBITÉ ÚZEMIA ŠPECIÁLNYCH ZÁUJMOV

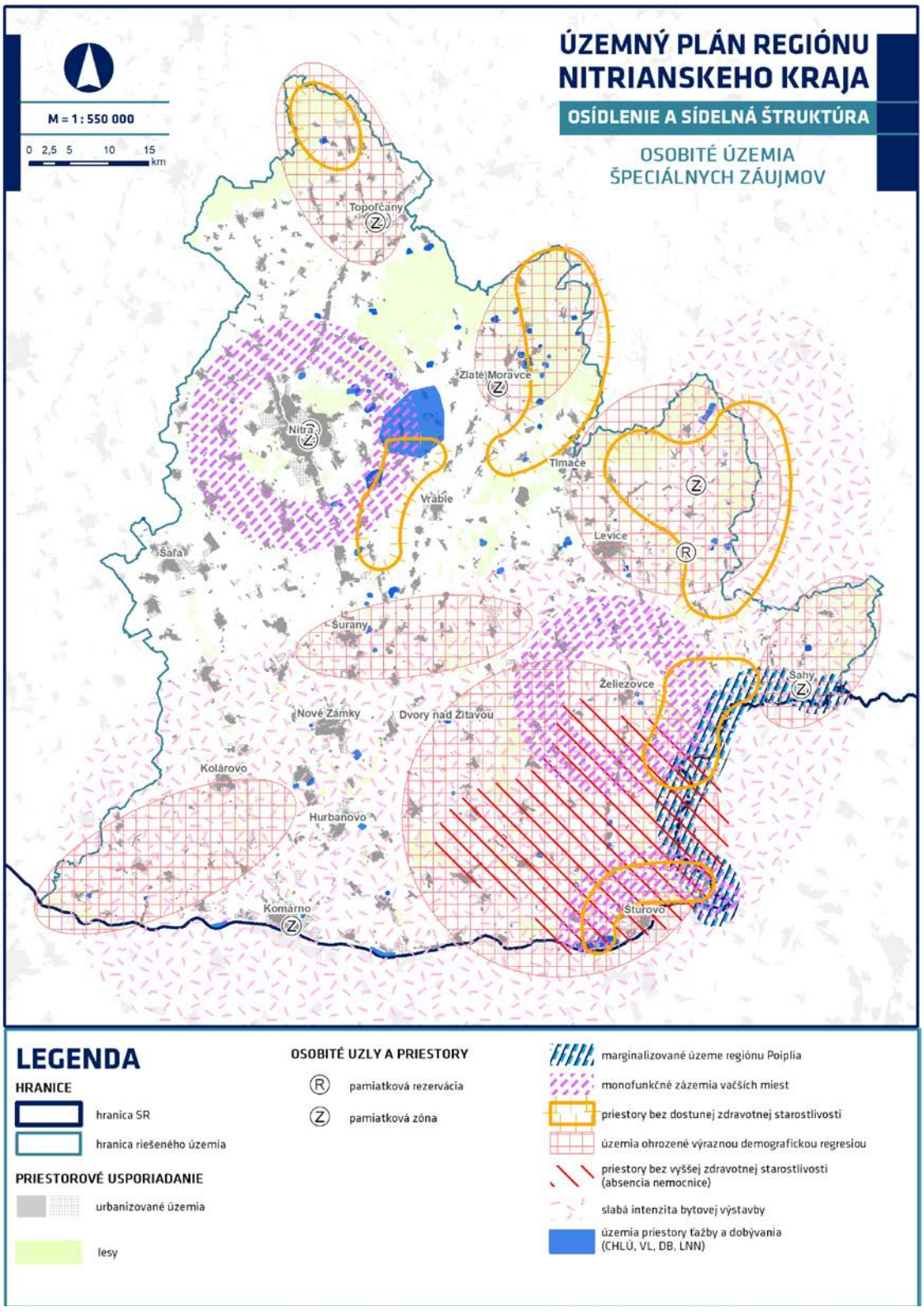

I.2 VYMEDZENIE OCHRANNÝCH PÁSEM A CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ.

Záväzné zásady a regulatívy usmerňovania rozvoja náležitostí tejto kapitoly sú definované v záväznej časti, v kapitole č. **16.**

I.2.1 OCHRANNÉ PÁSMA

Ochranné pásmo (OP) a bezpečnostné pásmo (BP) je legislatívne vymedzená oblasť, resp. plocha, ktorá slúži na zabezpečenie bezkonfliktnej prevádzky technickej infraštruktúry a verejnej dopravy, ako aj na ochranu pred ich potenciálne vzniknuteľnými negatívnymi účinkami.

Limity vyplývajúce z ochranných a bezpečnostných pásiem predstavujú súbor legislatívnych predpisov a noriem, tvoriacich obmedzenia využitia územia či rozvoja aktivít v území.

Ich účelom je zabezpečiť ochranu zložiek životného prostredia a systémov dopravnej a technickej infraštruktúry.

I.2.1.1 OCHRANNÉ A BEZPEČNOSTNÉ PÁSMA DOPRAVY

LETECKÁ DOPRAVA

Ochranné pásma zabezpečujú bezpečnosť leteckej prevádzky na letiskách a spoľahlivú činnosť leteckých pozemných zariadení, ako aj vytvorenie podmienok na ich ďalší rozvoj, sta stanovuje § 29 a § 30 zákona č. 143/1998 Z. z. o civilnom letectve (ďalej letecký zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Na území regiónu Nitrianskeho kraja sa nachádzajú nasledovné letiská, heliporty a letecké pozemné zariadenia, ktoré svojimi ochrannými pásmami alebo prekážkovými rovinami a plochami ovplyvňujú priestorové usporiadanie a funkčné využitie územia kraja:

- Letisko Nitra - verejné, medzinárodné letisko; ochranné pásma sú určené rozhodnutím Leteckého úradu Slovenskej republiky č. 3151/313-1097-OP/2008 zo dňa 23.03.2009.
- Letisko Nové Zámky - verejné, vnútroštátne letisko; ochranné pásma sú určené rozhodnutím Dopravného úradu č. 3651/2015/ROP-014-OP/20357 zo dňa 01.04.2015.
- Letisko Šurany – neverejné, vnútroštátne letisko; letisko nemá určené ochranné pásma, pre zachovanie prevádzkyschopnosti letiska odporúčame rešpektovať prekážkové roviny a plochy v zmysle predpisu L 14 Letiská I. zväzok - Navrhovanie a prevádzka letísk.
- Letisko Piešťany - do územia Nitrianskeho kraja zasahuje iba časť ochranného pásma kužeľovej plochy. Ochranné pásma sú určené rozhodnutím Štátnej leteckej inšpekcie č. 1-434/91/ILPZ zo dňa 25.9.1991.
- Letisko Malé Bielice – Partizánske - do územia Nitrianskeho kraja zasahuje iba časť ochranného pásma proti laserovému žiareniu. Ochranné pásma sú určené rozhodnutím Leteckého úradu Slovenskej republiky č. 5348/2013/ROP-028-OP/8828 zo dňa 30.5.2013.
- Letisko Šalgovce - Orešany, ochranné pásma sú určené rozhodnutím Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-160/85 zo dňa 20.11.1985.

- Letisko Veľké Ripňany, ochranné pásma sú určené rozhodnutím Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-140/86 zo dňa 17.10.1986.
- Letisko Nemčice, ochranné pásma sú určené rozhodnutím Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-171/84 zo dňa 27.12.1984.
- Letisko Ludanice, ochranné pásma sú určené rozhodnutím Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-194/85 zo dňa 28.12.1985.
- Letisko Veľké Janíkovce, ochranné pásma sú určené rozhodnutím Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-74/82 zo dňa 24.9.1982.
- Letisko Tekovský Hrádok, ochranné pásma sú určené rozhodnutím Štátnej leteckej Inšpekcie zn. 1-169/84 zo dňa 27.12.1984.
- Letisko Pohronský Ruskov, ochranné pásma sú určené rozhodnutím Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-150/86 zo dňa 02.12.1986.
- Letisko Chotín, ochranné pásma sú určené rozhodnutím Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-163/84 zo dňa 27.12.1984.
- Letisko Zemné, ochranné pásma sú určené rozhodnutím Štátnej leteckej Inšpekcie č. 1-37/88 zo dňa 12.5.1988.
- Heliport Fakultnej nemocnice Nitra - neverejný, vnútroštátny a vyvýšený heliport; ochranné pásma sú určené rozhodnutím Dopravného úradu č. 1169/2019/ROP-030-OP/14009-MK zo dňa 23.05.2019.
- Letecké pozemné zariadenie - všesmerový rádiový maják D-VOR a merač vzdialeností DME – Nitra D-VOR/DME NIT, ochranné pásma sú určené rozhodnutím Leteckého úradu Slovenskej republiky č. 313-636-OP/2001-2968 zo dňa 18.06.2001.

ŽELEZNIČNÁ DOPRAVA

Ochranné pásmo dráhy určuje Zákon č. 513/2009 Z. z. o dráhach v znení neskorších predpisov. V § 5 sa uvádza. „Ochranné pásmo dráhy je priestor po oboch stranách obvodu dráhy vymedzený zvislými plochami vedenými v určenej vzdialenosti od hranice obvodu dráhy; zriaďuje sa na ochranu dráhy, jej prevádzky a dopravy na nej.“ Ak stavebné povolenie neurčuje inak, hranica ochranného pásma dráhy je:

- Pre železničnú dráhu 60 metrov od osi krajnej koľaje, najmenej však 30 metrov od vonkajšej hranice obvodu dráhy.
- Pre ostatné koľajové dráhy a pre pozemnú lanovú dráhu 15 metrov od osi krajnej koľaje.

VODNÁ DOPRAVA

Podľa § 4 ods. 2 zákona č. 338/2000 Z. z. o vnútrozemskej plavbe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vnútrozemskej plavbe“) je ochranné pásmo vodnej cesty územný pás priľahlý k vodnej ceste v šírke najviac päť metrov od brehovej čiary. Ak taká vodná cesta tvorí štátnu hranicu Slovenskej republiky (Dunaj alebo Ipeľ), ochranné pásmo tvorí pás priľahlý k vodnej ceste v šírke najviac päť metrov od brehovej čiary na území Slovenskej republiky. V zmysle vyhlášky MDPT SR č. 22/2001 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zaradení vodných ciest a ich jednotlivých úsekov do príslušných tried podľa klasifikácie európskych vodných ciest. V rámci uvedenej vyhlášky sa pre klasifikačné triedy stanovujú limity a obmedzenia, ktoré z nich vyplývajú.

- Dunaj na úseku od riečneho kilometra 1880,20 po riečny kilometer 1867,00 klasifikačná trieda VIb.
- Dunaj na úseku od riečneho kilometra 1867,00 po riečny kilometer 1708,20 klasifikačná trieda VII.
- Váh na úseku od riečneho kilometra 0,00 po riečny kilometer 70,00 klasifikačná trieda VIa.

- Váh na úseku od riečneho kilometra 70,00 po riečny kilometer 240,00 klasifikačné triedy Va a Vb.
- Hron klasifikačná trieda I až III.
- Ipeľ klasifikačná trieda I až III.
- Nitra v úseku od zaústenia do Váhu po mesto Nitra, klasifikačná trieda Va.

Plavebná dráha je:

- Na vodnej ceste klasifikačných tried I až IV pod mostami najmenej 36 m široká.
- Na vodnej ceste klasifikačných tried Va, Vb, VIa a VIb pod mostami najmenej 50 m široká; pri oblúkových mostoch je plavebná dráha pod mostami najmenej 30 m široká.
- Na vodnej ceste klasifikačných tried VIc a VII pod mostami najmenej 100 m široká; pri oblúkových mostoch je plavebná dráha pod mostami najmenej 80 m široká.

Minimálna podjazdová výška mostov nad najvyššou plavebnou hladinou je

- 4 m pre vodné cesty klasifikačnej triedy I.
- 5 m pre vodné cesty klasifikačných tried II a III.
- 5,25 m pre vodné cesty klasifikačnej triedy IV.
- 7 m pre vodné cesty klasifikačných tried Va, Vb, VIa a VIb.
- 9,10 m pre vodné cesty klasifikačných tried VIc a VII.

CESTNÁ DOPRAVA

Ochranné pásma ciest určuje § 11 zákona 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov a vyhláška 35/1984 Zb. v znení neskorších predpisov.

- Na ochranu diaľnic, ciest a miestnych komunikácií a premávky na nich mimo sídelného útvaru obce ohraničeného dopravnou značkou označujúcou začiatok a koniec obce slúžia cestné ochranné pásma. Pre jednotlivé druhy a kategórie týchto komunikácií určí šírku ochranných pásiem vykonávací predpis, a to pri diaľniciach a cestách vyšších tried v rozsahu 50 až 100 metrov od osi priľahlého jazdného pásu, pri cestách nižších tried a miestnych komunikáciách 15 až 25 metrov od osi vozovky, nad a pod pozemnou komunikáciou.

Podľa § 15 ods. 1 vyhlášky č. 35/1984 Zb., ktorou sa vykonáva zákon o pozemných komunikáciách (cestný zákon) (ďalej len „vyhláška č. 35/1984 Zb.“) cestné ochranné pásma sa zriaďujú pri všetkých diaľniciach, cestách a miestnych komunikáciách I. a II. triedy mimo zastavaného územia alebo územia určeného na súvislé zastavanie. Vyhláška 35/1984 Zb. v znení neskorších predpisov, ktorou sa vykonáva zákon o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v § 15 uvádza, že hranicu cestných ochranných pásiem určujú zvislé plochy vedené po oboch stranách komunikácie vo vzdialenosti:

- 100 metrov od osi vozovky priľahlého jazdného pásu diaľnice a cesty budovanej ako rýchlostná komunikácia.
- 50 metrov od osi vozovky cesty I. triedy.
- 25 metrov od osi vozovky cesty II. triedy a miestnej komunikácie, ak sa buduje ako rýchlostná komunikácia.
- 20 metrov od osi vozovky cesty III. triedy.
- 15 metrov od osi vozovky miestnej komunikácie I. a II. triedy.

I.2.1.2 OCHRANNÉ A BEZPEČNOSTNÉ PÁSMA TECHNICKEJ INFRAŠTRUKTÚRY

VODOHOSPODÁRSKE VEDENIA A ZARIADENIA

Na ochranu verejných vodovodov a verejných kanalizácií pred poškodením sa vymedzuje podľa § 19 zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov pásmo ochrany:

- 1,5 m na obidve strany od vonkajšieho obrysu potrubia pri verejnom vodovode a verejnej kanalizácii do priemeru 500 mm.
- 2,5 m pri priemere nad 500 mm.

Toto je vymedzené najmenšou vodorovnou vzdialenosťou od vonkajšieho pôdorysného okraja vodovodného potrubia alebo kanalizačného potrubia na obidve strany.

VODNÉ TOKY

V zmysle §48 a 49 Zákona o vodách (364/2004 Z. z .v znení neskorších predpisov) a na základe požiadavky správcu vodných tokov (SVP, š.p. OZ Bratislava) je vymedzené pásmo ochrany v rozsahu pobrežných pozemkov vodných tokov, resp. vodných nádrží. Do týchto pozemkov nie je možné umiestňovať vedenia a zariadenia inžinierskych sietí, stavby trvalého charakteru (ani oplotenie) a vysádzať súvislú vzrastlú zeleň z dôvodu zabezpečenia prístupu mechanizácie správcu pre výkon údržby a prevádzky.

Pobrežnými pozemkami v závislosti od druhu opevnenia brehu a druhu vegetácie pri vodohospodársky významnom vodnom toku sú pozemky do 10 m od brehovej čiary a pri drobných vodných tokoch do 5 m od brehovej čiary; pri ochrannej hrádzi vodného toku do 10 m od vzdušnej a návodnej päty hrádze. Pri vodných nádržiach je hranica pobrežného pozemku 2,0 m od maximálnej retenčnej hladiny vodnej nádrže a v mieste prehradenia dvojnásobok výšky hrádze od jej vzdušnej päty.

VODNÉ ZDROJE

V zmysle §32 Zákona o vodách (364/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov) sú na ochranu výdatnosti, kvality a zdravotnej bezchybnosti vody z vodárenských zdrojov zriadené ochranné pásma vodárenských zdrojov prvého až tretieho stupňa ochrany, ktoré sú súčasne aj pásmom hygienickej ochrany.

PRÍRODNÉ LIEČIVÉ A MINERÁLNE VODY

Ochrana prírodných liečivých zdrojov a prírodných minerálnych zdrojov sa vykonáva zákonom č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

ATÓMOVÉ ELEKTRÁRNE

V 15 km okolí AE Mochovce sa pravidelne merajú a vyhodnocujú emisie plynných rádioaktívnych výpustí do atmosféry a výpuste do hydrosféry. Je tu rozmiestnených 40 monitorovacích staničiek teledozimetrického systému – 19 v elektrárni a 21 v okolí, ktoré nepretržite sledujú dávkový príkon žiarenia gama, objemovú aktivitu aerosólov a rádioaktívneho jódu vo vzduchu. Ďalej sa pravidelne analyzujú vzorky pôdy, podzemných vôd a potravinového reťazca (krmoviny, mlieko, poľnohospodárske produkty). Množstvo rádioaktívnych látok v kvapalných a plynných výpustiach je značne pod limitmi, resp. smernými hodnotami stanovenými dozornými orgánmi.

PLYN

Ochranné a bezpečnostné pásma plynárenských zariadení a plynovodov určuje Zákon 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Ochranné pásma sa zriaďujú na ochranu plynárenských zariadení a priamych plynovodov. Ochranné pásmo na účely tohto zákona je priestor v bezprostrednej blízkosti priameho plynovodu alebo plynárenského zariadenia vymedzený vodorovnou vzdialenosťou od osi priameho plynovodu alebo od pôdorysu technologickej časti plynárenského zariadenia meraný kolmo na os plynovodu alebo na hranu pôdorysu technologickej časti plynárenského zariadenia. Vzdialenosť na každú stranu od osi plynovodu alebo od pôdorysu technologickej časti plynárenského zariadenia je:

- 4 m pre plynovod s menovitou svetlosťou do 200 mm.
- 8 m pre plynovod s menovitou svetlosťou od 201 mm do 500 mm.
- 12 m pre plynovod s menovitou svetlosťou od 501 mm do 700 mm.
- 50 m pre plynovod s menovitou svetlosťou nad 700 mm.
- 1 m pre plynovod, ktorým sa rozvádza plyn na zastavanom území obce s prevádzkovaným tlakom nižším ako 0, 4 MPa.
- 8 m pre technologické objekty.

Bezpečnostné pásmo je určené na zabránenie porúch alebo havárií na plynárenských zariadeniach alebo na zmiernenie ich dopadov a na ochranu života, zdravia a majetku osôb. Bezpečnostným pásmom na účely tohto zákona sa rozumie priestor vymedzený vodorovnou vzdialenosťou od osi plynovodu alebo od pôdorysu plynárenského zariadenia meraný kolmo na os alebo na pôdorys. Vzdialenosť na každú stranu od osi plynovodu alebo od pôdorysu plynárenského zariadenia je:

- 10 m pri plynovodoch s tlakom nižším ako 0, 4 MPa prevádzkovaných na voľnom priestranstve a na nezastavanom území.
- 20 m pri plynovodoch s tlakom od 0, 4 MPa do 4 MPa a s menovitou svetlosťou do 350 mm.
- 50 m pri plynovodoch s tlakom od 0, 4 MPa do 4 MPa a s menovitou svetlosťou nad 350 mm.
- 50 m pri plynovodoch s tlakom nad 4 MPa s menovitou svetlosťou do 150 mm.
- 100 m pri plynovodoch s tlakom nad 4 MPa s menovitou svetlosťou do 300 mm.
- 150 m pri plynovodoch s tlakom nad 4 Mpa s menovitou svetlosťou do 500 mm.
- 50 m pri regulačných staniciach, filtračných staniciach, armatúrnych uzloch.

Pri plynovodoch s tlakom nižším ako 0,4 MPa, ak sa nimi rozvádza plyn v súvislej zástavbe, bezpečnostné pásma určí v súlade s technickými požiadavkami prevádzkovateľ distribučnej siete.

TEPLO

Na ochranu sústavy tepelných zariadení sa zriaďujú ochranné pásma podľa Zákona č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike v znení neskorších predpisov nasledovne:

Ochranné pásmo je priestor v bezprostrednej blízkosti tepelného zariadenia, ktorý je určený na zabezpečenie jeho spoľahlivej a plynulej prevádzky a na zabezpečenie ochrany života, zdravia osôb a majetku. Ochranné pásmo zariadení na výrobu alebo rozvod tepla po odovzdávaciu stanicu tepla je vymedzené zvislými rovinami vedenými po jeho obidvoch stranách vo vodorovnej vzdialenosti meranej kolmo na toto zariadenie.

Táto vzdialenosť je:

- V zastavanom území na každú stranu 1 m,
- Mimo zastavaného územia na jednu stranu 3 m a na druhú stranu 1 m, podľa určenia držiteľa povolenia na rozvod tepla.

Ochranné pásmo odovzdávacej stanice tepla je vymedzené zvislými rovinami vedenými vo vodorovnej vzdialenosti 3 m kolmo na oplotenú alebo na obmurovanú hranicu objektu stanice; odovzdávacou stanicou sa rozumie časť sústavy tepelných zariadení, ktorá slúži na zmenu parametrov (najmä tlaku a teploty) odovzdanej teplonosnej látky, na hodnoty a účely potrebné na jeho ďalšie využitie (najmä distribúciu, prípravu teplej úžitkovej vody a na technologické účely).

Ochranné pásmo rozvodu tepla za odovzdávacou stanicou je vymedzené zvislými rovinami vedenými po jeho obidvoch stranách vo vodorovnej vzdialenosti meranej kolmo na toto zariadenielen v prípade, že by mohlo dôjsť k ohrozeniu plynulosti dodávky tepla a bezpečnosti prevádzky zariadenia, a to najviac

- V zastavanom území na každú stranu 1 m.
- Mimo zastavaného územia na jednu stranu 3 m a na druhú stranu 1 m, podľa určenia držiteľa povolenia.

ELEKTRIKA

Ochranné pásma zariadení elektrizačnej sústavy určuje Zákon 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V § 43 Ochranné pásma sa uvádza, že na ochranu zariadení elektrizačnej sústavy sa zriaďujú ochranné pásma. Ochranné pásmo je priestor v bezprostrednej blízkosti zariadenia elektrizačnej sústavy, ktorý je určený na zabezpečenie spoľahlivej a plynulej prevádzky a na zabezpečenie ochrany života a zdravia osôb a majetku. Ochranné pásmo vonkajšieho nadzemného elektrického vedenia je vymedzené zvislými rovinami po oboch stranách vedenia vo vodorovnej vzdialenosti meranej kolmo na vedenie od krajného vodiča. Táto vzdialenosť je pri napätí

- Od 1 kV do 35 kV vrátane:
    - Pre vodiče bez izolácie 10 m; v súvislých lesných priesekoch 7 m
    - Pre vodiče so základnou izoláciou 4 m; v súvislých lesných priesekoch 2 m
    - Pre zavesené káblové vedenie 1 m,
- Od 35 kV do 110 kV vrátane 15 m.
- Od 110 kV do 220 kV vrátane 20 m.
- Od 220 kV do 400 kV vrátane 25 m.
- Nad 400 kV 35 m.

Ochranné pásmo vonkajšieho podzemného elektrického vedenia je vymedzené zvislými rovinami po oboch stranách krajných káblov vedenia vo vodorovnej vzdialenosti meranej kolmo na toto vedenie od krajného kábla. Táto vzdialenosť je

- 1 m pri napätí do 110 kV vrátane vedenia riadiacej regulačnej a zabezpečovacej techniky.
- 3 m pri napätí nad 110 kV.

ROPOVODY A PRODUKTOVODY

Ochranné pásmo potrubia na prepravu ropy a produktovodov upravuje § 86 Zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ochranné pásmo potrubia je na účely tohto zákona priestor v blízkosti potrubia, ktorý je určený na zabezpečenie plynulej prevádzky potrubia a na zabezpečenie bezpečnosti osôb a majetku. Vlastníci a užívatelia nehnuteľností v ochrannom pásme sú povinní

zdržať sa všetkého, čo by mohlo poškodiť potrubie a ohroziť plynulosť a bezpečnosť prevádzky.

- Ochranné pásmo potrubia, okrem ochranného pásma potrubia na prepravu ropy z miesta ťažby do miesta spracovania(t.j. ochranné pásmo produktovodu), je vymedzené zvislými plochami vedenými vo vodorovnej vzdialenosti 300 m po oboch stranách od osi potrubia.
- Ochranné pásmo potrubia na prepravu ropy z miesta ťažby do miesta spracovania (t.j. ochranné pásmo ropovodu), je vymedzené zvislými plochami vedenými vo vodorovnej vzdialenosti 100 m po oboch stranách od osi potrubia.

TELEKOMUNIKÁCIE

Ochranné pásma sú určené podľa § 68 Zákona č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov.

Ochranné pásmo vedenia je široké 0,5 m od osi jeho trasy po oboch stranách a prebieha po celej dĺžke jeho trasy. Hĺbka a výška ochranného pásma je 2 m od úrovne zeme, ak ide o podzemné vedenie a v okruhu 2 m, ak ide o nadzemné vedenie.

I.2.1.3 OCHRANNÉ PÁSMA PAMIATKOVÉHO FONDU

Zákon č. 104/2014 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších právnych predpisov upravuje podmienky ochrany kultúrnych pamiatok a pamiatkových území.

V bezprostrednom okolí nehnuteľnej kultúrnej pamiatky nemožno vykonávať stavebnú činnosť ani inú činnosť, ktorá by mohla ohroziť pamiatkové hodnoty kultúrnej pamiatky. Bezprostredné okolie nehnuteľnej kultúrnej pamiatky je priestor v okruhu 10 m od nehnuteľnej kultúrnej pamiatky.

Osobitne vymedzené ochranné pásma majú nasledujúce národné kultúrne pamiatky:

- Komárno – pevnostný systém.
- Iža – Castrum romanum.
- Sazdice – Kostol sv. Mikuláša.
- Želiezovce – Kostol sv. Jakuba staršieho.
- Želiezovce – kaštieľ Esterházyovský.
- Nitra – ochranné pásmo mestskej pamiatkovej rezervácie a pamiatkovej zóny.
- Nové Zámky – kalvária.
- Kuzmice – kostol v osade Vítkovce.
- Hruboňovo – kaštieľ.
- Mojmírovce –mlyn strojový.
- Močenok – kaštieľ a Kostol sv. Klimenta.
- Hajná Nová Ves – kaštieľ a park.
- Nitrianska Blatnica – Kostol sv. Juraja.
- Kostoľany pod Tríbečom – Kostol sv. Juraja.
- Tovarníky – kaštieľ Stummerovcov.

I.2.1.4 OCHRANNÉ A BEZPEČNOSTNÉ PÁSMA OCHRANY PRÍRODY A TVORBY KRAJINY

OCHRANNÉ PÁSMO ÚZEMNEJ OCHRANY PRÍRODY

Ochranné pásma chránených území ochrany prírody a krajiny určuje § 17 Zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

Ak ochranné pásmo prírodnej rezervácie alebo ochranné pásmo národnej prírodnej rezervácie nebolo vyhlásené explicitne podľa osobitého predpisu či rozhodnutia, je ním územie do vzdialenosti 100 m smerom von od jej hranice a platí v ňom tretí stupeň ochrany.

Ak ochranné pásmo prírodnej pamiatky alebo ochranné pásmo národnej prírodnej pamiatky nebolo vyhlásené explicitne, je ním územie do vzdialenosti 60 m smerom von od jej hranice a platí v ňom tretí stupeň ochrany. Toto ustanovenie neplatí, ak ide o ochranné pásmo jaskyne a ochranné pásmo prírodného vodopádu.

- Na území ochranného pásma chráneného územia s tretím stupňom ochrany platí druhý stupeň ochrany.
- Na území ochranného pásma chráneného územia so štvrtým stupňom ochrany platí tretí stupeň ochrany.
- Na území ochranného pásma chráneného územia s piatym stupňom ochrany platí štvrtý stupeň ochrany.

OCHRANNÉ PÁSMO LESA

Ochranné pásmo lesa je definované podľa § 10 zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov, vymedzené na pozemkoch do vzdialenosti 50 m od hranice lesného pozemku.

OCHRANNÉ PÁSMO PRÍRODNÉHO MINERÁLNEHO ZDROJA

Zabezpečenie ochrany prírodných liečivých zdrojov a prírodných minerálnych zdrojov na území Slovenskej republiky je v súčasnosti vykonávané na základe ustanovení § 26, § 27, § 28 a § 29 zákona č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Prírodné minerálne zdroje v Santovke a v Slatine sú spolu s prírodnými liečivými zdrojmi v Dudinciach (Banskobystrický kraj) chránené ochrannými pásmami I. a II. stupňa. Ochranné pásmo I. stupňa sa určuje pre územie výverovej oblasti hydrogeologickej štruktúry. Ochranné pásmo II. stupňa chráni hydrogeologický kolektor minerálnej vody, jeho tranzitno – akumulačnú a infiltračnú oblasť.

I.2.1.5 OCHRANNÉ A BEZPEČNOSTNÉ PÁSMA ZDRAVIA OBYVATEĽSTVA

PÁSMO HYGIENICKEJ OCHRANY POĽNOHOSPODÁRSKYCH DVOROV

Pásmo hygienickej ochrany (PHO) sa vyjadruje v metroch podľa potreby. Stanovuje sa na základe rozptylovej štúdie, na základe dohody s príslušným regionálnym úradom verejného zdravotníctva. Výpočet návrhu PHO okolo objektov pre chov zvierat umiestnených mimo obce je závislý predovšetkým na kategórii, počte hospodárskych zvierat a ich hmotnosti. Korekcie sú možné podľa technológie ustajnenia, terénnych prevýšení, zelene a smeru prevládajúcich vetrov, prípadne na ďalšie vplyvy.

OCHRANNÉ PÁSMO POHREBÍSK (CINTORÍNA)

Ochranné pásmo pohrebiska bolo v zmysle novely zákona č. 398/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve, presunuté do kompetencií miest a obcí. V zákone sa uvádza, že ochranné pásmo pohrebiska podľa § 15 ods. 7, v znení účinnom do 31. decembra 2019 zaniká najneskôr 31. marca 2020, ak si obec Všeobecne záväzným nariadením neustanoví inú šírku ochranného pásma pohrebiska skôr. Obec môže v zmysle tejto novely Všeobecne záväzným nariadením ustanoviť ochranné pásmo pohrebiska. Obec vo Všeobecne záväznom nariadení určí šírku ochranného pásma pohrebiska v rozsahu najviac 50 metrov od hranice pozemku pohrebiska, určí pravidlá umiestňovania a povoľovania budov a stavieb v ňom so zreteľom na pietny charakter pohrebiska a ustanoví činnosti, ktoré nie je možné v ochrannom pásme vykonávať počas pohrebu.

I.2.2 CHRÁNENÉ ÚZEMIA

Chránené územia sú zákonom vymedzené plochy, ktoré je potrebné chrániť z dvoch dôvodov. Prioritne pre zachovanie ich vysokej biologickej, ekologickej, environmentálnej alebo pamiatkovej hodnoty. Sekundárne pre ochranu obyvateľstva z hospodárskych aktivít človeka, vyplývajúce z osobitých režimov, akými sú najmä územia ťažby a dobývania alebo prevencia závažných priemyselných havárií.

I.2.2.1 CHRÁNENÉ ÚZEMIA OCHRANY PRÍRODY

V riešenom území sú evidované nasledovné územia, ktoré sú chránené podľa §17 Zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. Jednotlivé územia sú popísané v kapitole Návrh ochrany prírody a tvorby krajiny vrátane prvkov územného systému ekologickej stability a ekostabilizačných opatrení.

CHRÁNENÉ KRAJINNÉ OBLASTI

Do riešeného územia zasahujú 3 veľkoplošné chránené územia s 2. stupňom ochrany, definovaným v zmysle §18 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

CHVO ŽITNÝ OSTROV

Chránená vodohospodárska oblasť (CHVO) Žitný ostrov sa nachádza v kontaktnej polohe riešeného územia kraja. Situovaná je cca 850 metrov od západnej hranice mesta Kolárovo v okrese Komárno. Zákon č. 305/2018 Z. z. o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd stanovuje zakázané aj povolené činnosti na území chránených vodohospodárskych oblastí.

CHVO žitný Ostrov predstavuje najväčší riečny ostrov na Dunaji s 10 miliardami m^3 kvalitnej pitnej vody pod povrchom Žitného ostrova, sústavne doplňovanej vodou presakujúcou z riek (CHVO Žitný ostrov – 1 400 km^2). Ide o jednu z najväčších zásobární pitných vôd v Európe, kde je podzemná voda v hĺbke 200 – 700 m, resp. v blízkosti Dunaja a Malého Dunaja len 100 – 150 m.

PRÍRODNÉ PAMIATKY

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza 19 prírodných pamiatok s 3., 4. alebo 5. stupňom ochrany, definovaným v zmysle §23 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

V prípade, ak sa maloplošné chránené územie národnej sústavy prekrýva s územím európskeho významu, stupne ochrany boli upravené v zmysle zásady, že aktuálne platí stupeň ochrany podľa novšieho predpisu (novším predpisom je zväčša výnos MŽP o ÚEV z roku 2004 v znení opatrení MŽP SR z rokov 2017 a 2018). Z celkového počtu 124 MCHÚ sa na území CHKO nachádza 12.

PRÍRODNÉ REZERVÁCIE

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza 14 národných prírodných rezervácií (NPR) a 41 prírodných rezervácií (PR) s 3., 4. alebo 5. stupňom ochrany, definovaným v zmysle §22 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

CHRÁNENÝ AREÁL

V kraji evidujeme 50 chránených areálov s 3. alebo 4. stupňom ochrany, definovaným v zmysle §21 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

ÚZEMIA EURÓPSKEHO VÝZNAMU SÚSTAVY NATURA 2000

Na území kraja evidujeme 98 území európskeho významu sústavy NATURA 2000, definovaných v zmysle §27 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, platí v nich druhý až piaty stupeň ochrany podľa § 13 až § 16 tohto zákona. Stupeň ochrany a predmet ochrany je uvedený v jednotlivých vyhlasovacích predpisoch.

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIA SÚSTAVY NATURA 2000

Na území kraja evidujeme 9 chránených vtáčích území sústavy NATURA 2000, definovaných v zmysle §26 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Platí v nich prvý stupeň ochrany a tzv. zakázané činnosti, ktoré sú vymenované v jednotlivých vyhlasovacích predpisoch.

MOKRADE KONVENCIÍ RAMSAR

Na území kraja evidujeme 3 medzinárodne významné mokrade konvencií RAMSAR, t.j. Dohovor o mokradiach majúcich medzinárodný význam, najmä ako biotopy vodného vtáctva (*Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitats*) tzv. Ramsarskej konvencie.

MOKRADE

Podľa prehľadu mokradí Slovenska (ŠOP SR, august 2020) sa v riešenom území nachádza spolu 202 mokraďových lokalít, z toho 131 lokálneho významu, 64 regionálneho významu a 7 mokradí národného významu

CHRÁNENÉ STROMY

V riešenom území sa nachádza 35 chránených stromov, ktoré sú vedené v Katalógu chránených stromov Štátneho zoznamu osobitne chránených častí prírody a krajiny.

PRÍRODNÉ MINERÁLNE A LIEČIVÉ VODY

Z hľadiska ochrany záujmov prírodných a minerálnych vôd sú v riešenom území dotknuté lokality Santovka a Slatina, v ktorých sú uznané prírodné minerálne zdroje využívané na plnenie do spotrebiteľských obalov v plniarňach minerálnych vôd. Prírodné minerálne zdroje v Santovke a v Slatine sú spolu s prírodnými liečivými zdrojmi v Dudinciach (Banskobystrický kraj) chránené ochrannými pásmami I. a II. stupňa. Ochranné pásmo I. stupňa sa určuje pre územie vývervovej oblasti hydrogeologickej štruktúry. Ochranné pásmo II. stupňa chráni hydrogeologický kolektor minerálnej vody, jeho tranzitno – akumulačnú a infiltračnú oblasť.

I.2.2.2 OCHRANA KRAJINY

ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY

V rokoch 2019 a 2020 bola spracovaná aktualizácia dokumentácií RÚSES pre jednotlivé okresy SR (spolu 42 dokumentácií) v rámci projektu Spracovanie dokumentov regionálnych územných systémov ekologickej stability pre potreby vytvorenia základnej východiskovej bázy pre reguláciu návrhu budovania zelenej infraštruktúry (RÚSES II).

Priemet skladobných prvkov RÚSES je vo fáze konceptu územného plánu zapracovaný v zmysle metodiky týchto nových RÚSES-ov okresov Nitra, Topoľčany, Levice, Zlaté Moravce, Šaľa, Nové Zámky a Komárno (ESPRIT s.r.o.). K dátumu spracovania konceptu ÚP R NK neboli ešte schválené RÚSES-y všetkých siedmich okresov. Tieto aktualizované dokumentácie RÚSES jednotlivých okresov Nitrianskeho kraja tak boli v procese schvaľovania. Na základne verejného prerokovania konceptu ÚP R NK, ako aj v kontexte stavu nových RÚSES-ov, budú finálne verzie premietnuté v nasledujúcej etape, ktorou bude Návrh ÚP R NK.

CHRÁNENÉ PÔDY PODĽA BONITOVANÝCH PÔDNOEKOLOGICKÝCH JEDNOTIEK BPEJ

Zoznam najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v príslušných katastrálnych územiach Nitrianskeho kraja, podľa kódu bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek (BPEJ) je uvedený v prílohe č. 2 k nariadeniu vlády č. 58/2013 Z. z. Jednotlivé BPEJ zároveň svojim kódom vyjadrujú kvalitu pôd, ktorá je daná produkčným potenciálom, zaradeným do jednotlivých skupín bonity.

HYDROMELIORÁCIE

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádzajú hydromelioračné zariadenia v správe Hydromeliorácie, š. p. Jedná sa o závlahové stavby, závlahové čerpacie stanice, závlahové privádzače, odvodňovacie a závlahové kanály, drenáže a odvodňovacie čerpacie stanice.

Z hľadiska prebiehajúcej klimatickej zmeny ide o rozhodujúcu infraštruktúru poľnohospodárstva. Hydromeliorácie zabezpečujú prísun vody na polia, t.j. polievajú úrodu v čase sucha. Taktiež plnia úlohu rýchleho odvedenia vôd v čase intenzívnych prívalových dažďov.

ZVERNICE

Zvernica je v zmysle § 6 ods. (1) zákona č. 274/2009 o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov definovaná ako „samostatná zvernica" predstavujúca druh oploteného revíru s vhodnými podmienkami na chov raticovej zveri a „uznaná zvernica" ako oplotená časť poľovného revíru. Podľa § 6 ods. (2) Obvodný lesný úrad (OLÚ) uzná za samostatnú zvernicu súvislé poľovné pozemky vlastníka alebo viacerých vlastníkov vtedy, keď tieto dosahujú výmeru 50 ha lesných pozemkov a tieto sú ohradené tak, že zver z nich nemôže voľne vybiehať a ani do nich vbiehať. Oplotený areál zvernice predstavuje významný územnoplánovací limit.

ENVIRONMENTÁLNE ZÁŤAŽE

Environmentálna záťaž (EZ) je v zmysle geologického zákona zadefinovaná ako znečistenie územia spôsobené činnosťou človeka, ktoré predstavuje závažné riziko pre ľudské zdravie alebo horninové prostredie, podzemnú vodu a pôdu s výnimkou environmentálnej škody. Ide o široké spektrum území kontaminovaných priemyselnou, vojenskou, banskou, dopravnou a poľnohospodárskou činnosťou, ale aj nesprávnym nakladaním s odpadom. Podľa Informačného systému environmentálnych záťaží sa v riešenom území nachádza 251 environmentálne záťaží, z toho 126 zaradených do registra A - pravdepodobná environmentálna záťaž, 44 do registra B – potvrdená environmentálna záťaž a 106 do registra C - sanovaná, rekultivovaná lokalita.

ÚLOŽISKO RÁDIOAKTÍVNYCH ODPADOV

Pri prevádzke jadrových elektrární vzniká okrem bežných komunálnych odpadov aj určité množstvo rádioaktívnych odpadov. Takéto odpady je potrebné spracovať a bezpečne uložiť tak, aby boli oddelené od životného prostredia. Kvapalné rádioaktívne odpady sa spracovávajú priamo v Mochovciach, pevné rádioaktívne odpady v Bohunickom spracovateľskom centre. Zlisované odpady sa prepravujú a ukladajú na Republikovom úložisku rádioaktívnych odpadov v Mochovciach. Vyhorené palivové články dochladzujú v bazéne vyhoreného paliva pri reaktore a potom sa prepravujú do medziskladu vyhoreného paliva v Jaslovských Bohuniciach, kde sa aj ďalej skladujú.

SKLÁDKY

Podľa Registra zariadení na zhodnocovanie odpadu, ktorý vedie Slovenská agentúra životného prostredia - Centrum odpadového hospodárstva a environmentálneho manažérstva v Bratislave je v Nitrianskom kraji evidovaných 73 zariadení.

Skládka odpadov je zákonom o odpadoch definovaná ako miesto so zariadením na zneškodňovanie odpadov, kde sa odpady trvalo ukladajú na povrchu zeme alebo do zeme. Za skládku odpadov sa považuje aj miesto, na ktorom pôvodca odpadu vykonáva zneškodňovanie svojich odpadov v mieste výroby (interná skládka), ako aj miesto, ktoré sa trvalo, teda dlhšie ako jeden rok, používa na dočasné uloženie odpadov. V kraji je evidovaných 13 prevádzkovaných skládok odpadu.

INUNDAČNÉ ÚZEMIA

Inundačné územie je podľa Zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami územie priľahlé k vodnému toku, ktoré je počas povodní zvyčajne zaplavované vodou vyliatou z koryta. Inundačné územie smerom od koryta vodného toku vymedzuje záplavová čiara povodne vo vodnom toku, ktorá sa určuje:

- Výpočtom priebehu hladiny vody povodne so strednou pravdepodobnosťou výskytu, ktorej maximálny prietok odhadnutý ústavom sa dosiahne alebo prekročí priemerne raz za 100 rokov.
- Geodetickým meraním priebehu záplavovej čiary v čase kulminácie hladiny vody pri povodni, ktorej maximálny prietok ústav vyhodnotil ako prietok s dobou opakovania dlhšou ako priemerne raz za 50 rokov.

V záplavovom území Q_{100} (a teda aj Q_5, Q_{10} a Q_{50}) je potrebné prispôsobiť výstavbu adekvátnou protipovodňovou ochranou objektov ešte pred realizáciou, vlastnú výstavbu budov situovať nad hladinu Q_{100}. Výstavbu v záplavovom území Q_{100} je však potrebné podmieniť kladným stanoviskom správcu vodného toku, na základe predloženej projektovej dokumentácii.

RADÓNOVÉ RIZIKO

V zmysle zákona NR SR č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov je smernou hodnotou na vykonanie opatrení proti prenikaniu radónu z podložia stavby pri výstavbe stavieb s pobytovými priestormi objemová aktivita radónu v pôdnom vzduchu na úrovni základovej ryhy. Územie kraja spadá do nízkeho až stredného radónového rizika. Stredné radónové riziko môže negatívne ovplyvniť možnosti ďalšieho využitia územia.

I.2.2.3 CHRÁNENÉ ÚZEMIA KULTÚRNOHISTORICKEJ HODNOTY

Na území Nitrianskeho samosprávneho kraja sa nachádza 638 nehnuteľných národných pamiatok, na ktoré sa vzťahuje Zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Schválené zásady pamiatkovej ochrany pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón, determinujúce urbanistický a architektonický rozvoj v zmysle Zákona o ochrane pamiatkového fondu.

PAMIATKOVÉ REZERVÁCIE:

- Nitra – mestská pamiatková rezervácia.
- Brhlovce – pamiatková rezervácia ľudovej architektúry.

PAMIATKOVÉ ZÓNY:

- Komárno.
- Topoľčany.
- Topoľčany-Stummerova.
- Nitra-Staré mesto.
- Zlaté Moravce.
- Bátovce.
- Šahy.

I.2.2.4 CHRÁNENÉ ÚZEMIA ŤAŽBY A DOBÝVANIA

Ochranu a racionálne využívanie nerastného bohatstva upravuje zákon č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení neskorších predpisov.

ÚZEMIA ŤAŽBY A DOBÝVANIA

Odvetvie ťažby nerastných surovín sa musí riadiť najmä zákonom č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon), vyhláškou MŽP SR č. 51/2008 Z. z., ako aj zákonom č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (Banský zákon) v znení neskorších predpisov. Geologický zákon upravuje podmienky projektovania, vykonávania, vyhodnocovania a kontroly geologických prác, pôsobnosť štátnej geologickej správy a prípadné sankcie za porušenie ustanovení tohto zákona. V kraji sa nachádza celkovo 135 ťažobných priestorov.

- Osvedčenie o výhradnom ložisku (8 lokalít).
- Chránené ložiskové územia (39 lokalít).
- Dobývacie priestory (26 lokalít).
- Ložiská nevyhradených nerastov (55 lokalít).
- Prieskumné územia (7 lokalít a 1 plánovaná lokalita).

ZOSUVNÉ ÚZEMIA

V území regiónu sú podľa registra zosuvov (vedený Štátnym geologickým ústavom Dionýza Štúra) evidované aktívne, potenciálne a stabilizované svahové deformácie. Tieto územia sú považované ako plochy so zvýšenou ochranou podľa vyššie uvedenej vyhlášky MŽP, §12 ods.4 písm. o). Ich priestorové vymedzenie je súčasťou grafickej časti územnoplánovacej dokumentácie.

GEOTERMÁLNA ENERGIA

V riešenom území bolo v zmysle registra ostatných vrtov a registra hydrogeologických a geotermálnych vrtov (Geofond ŠGÚDŠ) zaznamenaných 44 vrtov s geotermickými meraniami.

I.2.2.5 CHRÁNENÉ PODNIKY PRIEMYSELNÝCH HAVÁRIÍ

Podniky spadajúce pod zákon o prevencii závažných priemyselných havárií z Informačného systému prevencie závažných priemyselných havárií Ministerstva životného prostredia SR:

- DUSLO, a.s., Administratívna budova 1236, Šaľa.
- Messer Tatragas, spol. s.r.o., Výrobno - obchodné stredisko a distribučné centrum Šaľa, Areál DUSLO, a.s. , Šaľa.
- Morsevo group s. r. o., Elektrárenská cesta 1, Komárno.
- MSM Nováky, a.s. - prevádzkareň Čankov, Mestská časť Čankov, Levice.
- REAL - H.M. s.r.o. - prevádzka Nové Zámky, Nitrianska cesta 136, Nové Zámky.
- Slovenské elektrárne, a.s. Atómové elektrárne Mochovce, závod Mochovce, Kalná nad Hronom.
- Spoločnosť pre skladovanie, a.s., Prečerpávacia stanica TRANSPETROL, Tupá.
- TRANSPETROL, a.s., Prečerpávacia stanica č. 4, Tupá.

I.3 HODNOTENIE NAVRHNUTÉHO RIEŠENIA NAJMÄ Z HĽADISKA ENVIRONMENTÁLNYCH, EKONOMICKÝCH, SOCIÁLNYCH A ÚZEMNO-TECHNICKÝCH DÔSLEDKOV.

Spracovanie dokumentácie vychádza z prerokovaného a riadne schváleného zadania. Zohľadňuje najmä princípy udržateľného rozvoja, ktoré valorizuje o moderné trendy usmerňovania rozvoja regiónov, ako aj o post-covidové tendencie formovania priestoru.

Predpoklady o celkovej regresii obyvateľstva, resp. o združovaní obyvateľov v zázemí väčších miest vychádzajú zo sledovaného demografického potenciálu celého regiónu, ako aj zo súčasných poznatkov o vývoji hospodárskej štruktúry regiónu. Zohľadňovaný je najmä vzťah obyvateľov k fyzickému priestoru. Inak povedané, do popredia sú kladené činnosti, ktoré nie je možné využívať on-line, teda tie, kde je osobná prítomnosť stále nenahraditeľná. Vlastná realizácia jednotlivých aktivít zamestnanosti, kultúry, športu, či hlavne vzdelávania, však musí byť postupne konkretizovaná a spodrobňovaná v ďalších územnoplánovacích postupoch miest a obcí kraja, ako aj v architektonických dokumentáciách. S dlhodobým a pomerne výrazným úbytkom počtu obyvateľov je potrebné uvažovať s prerodom od dostupnosti bývania smerom k tvorbe kvalitného sídelného prostredia.

HODNOTENIE ENVIRONMENTÁLNYCH DÔSLEDKOV KONCEPCIE ROZVOJA

- Prebiehajúca klimatická zmena je základnou tézou formovania urbanistickej koncepcie, pričom je prierezovo integrovaná do všetkých oblastí priestorového rozvoja. Jej význam je navyše zhrnutý aj v samostatnej kapitole.
- Orná pôda je významný rozvojový determinant, určený na poľnohospodárske účely, potravinovú produkciu a tiež tvorbu pracovných príležitostí v agrorezorte. Nové zábery pôdy sú podmienené odôvodniteľnými zámermi verejnoprospešného charakteru a tiež je jasne stanovená podpora prednostného revitalizovania brownfieldov.
- Ochrana podzemných zásob pitnej vody predstavuje jeden z najvýznamnejších determinantov rozvoja.
- Protipovodňová ochrana je jeden z rozhodujúcich faktorov rozvoja nadregionálneho významu.
- Koncepciou rozvoja sídelnej i krajinnej zelene, s využitím vodných plôch, podporuje nielen mitigačné opatrenia klimatickej krízy, ale na princípoch Európskeho dohovoru o krajine vytvára navyše záväzný predpoklad pre formovanie ekologicky stabilnejšej a esteticky príjemnejšej krajiny.
- Nízkouhlíkové hospodárstvo a ekologizácia dopravy majú síce primárne organizačný charakter, avšak územné priemety plôch hospodárstva, či trasovanie dopravných koridorov všetkých druhov a foriem dopravy usmerňuje prostredníctvom adekvátnych zásad a záväzných regulatívov.

HODNOTENIE EKONOMICKÝCH DÔSLEDKOV KONCEPCIE ROZVOJA

- Podporou vysokého školstva, kultúry a umenia vytvára predpoklad pre stimuláciu rozvoja kreatívneho priemyslu s vysokou pridanou hodnotou.

- Zdôrazňovaním kvalitnej ornej pôdy Podunajskej nížiny ako hospodárskeho katalyzátora tvorby pracovných príležitostí v poľnohospodárstve umocňuje aj jej ekonomický význam.
- S postupnou transformáciou spoločnosti smerom k vedomostne založenej, či informačnej spoločnosti, sa riešenie územného plánu snaží podporovať územné predpoklady pre vznik kreatívnych a inovatívnych foriem terciárneho a kvartérneho sektora hospodárstva.
- Ochrannými územno-technickými mechanizmami vytvára územný plán predpoklad pre vznik nových pracovných príležitostí v segmente tvorby, či starostlivosti o krajinu alebo v rámci výsadby a údržby zelene.
- Usiluje sa previazať územnotechnické opatrenia s nástrojmi regionálnej politiky. Zdôrazňuje tak pozíciu vyššieho územného celku ako rozhodujúceho partnera, ktorý môže stimulačnými opatreniami usmerňovať rozvoj kraja do požadovaných lokalít alebo podporovať opätovné využívanie niektorých poškodených urbanizovaných území.
- Územný plán nie je realizačným plánom, ale na regionálnej úrovni skôr koncepciou územného rozvoja regiónu. Ekonomické dôsledky je tak možné vyjadriť len nepriamo.

HODNOTENIE SOCIÁLNYCH DÔSLEDKOV KONCEPCIE ROZVOJA

- Urbanistické riešenie na princípe subsidiarity vytvára predpoklady pre flexibilné reagovanie na rôznu dynamiku demografického vývoja a migrácie tým, že počíta s výraznými rezervami rozvojových plôch v mestách a obciach kraja, aj v prípade výraznejšieho prerozdelenia obyvateľov, zároveň vytvára predpoklady pre vytvorenie subregionálnych častí tak, aby sa v plnej miere zachovali črty a charakter historicky formovaných sídlených sústav.
- Na princípe vyváženého polycentrického systému osídlenia, tvoreného na základe stanovenia regionálnych centier osídlenia, sa dosahuje aj rovnomerné pokrytie regiónu službami, vybavenosťou a sociálnou starostlivosťou.

HODNOTENIE ÚZEMNO-TECHNICKÝCH DÔSLEDKOV KONCEPCIE ROZVOJA

- Navrhovaná urbanistická koncepcia vytvára predpoklad pre rozvoj regionálnych častí, koncentrovaných do hlavných rozvojových ťažísk osídlenia, vychádzajúcich z existujúcich priestorových daností a možností rozvoja, vrátane stanovenia vyvážene usporiadaných regionálnych centier osídlenia a rozvojových osí.
- Navrhuje zmierniť urbanizáciu prírodnej časti krajiny vďaka preferencii využívania existujúcich rozvojových aktivít v zastavanom území sídiel.
- Usiluje sa znižovať negatívne vplyvy dopravy na obytné prostredie, vzhľadom na navrhované riešenia integrovaných sídelných zoskupení, trasovanie hlavných cestných koridorov mimo zastavané územia obcí historického alebo vidieckeho charakteru, ako aj vzhľadom na navrhované riešenia v oblasti integrovanej verejnej dopravy.
- Trasovaním nových koridorov nadradenej dopravnej infraštruktúry národného či nadregionálneho významu vytvára aj nové stresové javy, ktoré je potrebné následne podľa lokálnych podmienok zmierňovať alebo kompenzovať.
- Požiadavkami na zohľadnenie potreby rekultivácie environmentálnych záťaží, starých skládok odpadov, ako aj systému moderného odpadového hospodárstva, založeného na technologicky moderných a environmentálne prijateľných riešeniach, myslí aj na budúce generácie.

I.4 VYHODNOTENIE PERSPEKTÍVNEHO POUŽITIA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY A LESNEJ PÔDY NA NEPOĽNOHOSPODÁRSKE ÚČELY.

Pri územnom plánovaní sa vyhodnotenie perspektívneho použitia poľnohospodárskej pôdy a lesnej pôdy na nepoľnohospodárske účely, označované aj ako zábery pôdy, uskutočňuje prakticky v dvoch úrovniach, resp. v rámci územného plánovania na regionálnej úrovni až na troch:

- Pri územnom pláne obce udeľuje okresný úrad v sídle kraja najprv súhlas s budúcim možným použitím poľnohospodárskej pôdy na stavebné zámery podľa §13 Zákon č. 220/2004 Z. z.
- Vlastné odňatie poľnohospodárskej pôdy riešia podľa uvedeného zákona v druhej fáze už právnické osoby alebo fyzické osoby, ktoré žiadajú o trvalé odňatie alebo dočasné odňatie poľnohospodárskej pôdy v zmysle § 17, a to podľa konkrétnej projektovej dokumentácie, resp. podľa podkladov uvedených v ods. (5).
- Pri územnom pláne regiónu obom procesom predchádza ešte aj obdobný súhlas podľa §13 uvedeného zákona, avšak na regionálnej úrovni.

K vyhodnoteniu záberov plôch poľnohospodárskej pôdy pre koncept Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja boli použité nasledovné vstupné podklady:

- Hranica plôch navrhovaných zámerov na území Nitrianskeho kraja.
- Bonitované pôdno-ekologické jednotky so 7-miestnym číselným kódom.
- Zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a v znení zmien a doplnkov niektorých zákonov.
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 508/2004 Z. z., ktorou sa vykonáva § 27 zákona č. 220/2004 Z. z..
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 58/2013 Z. z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy, s osobitým zreteľom na prílohu č. 2.
- Podkladové materiály o vybudovaných hydromelioračných zariadeniach podniku Hydromeliorácie, š. p..

I.4.1.1 PREHĽAD ZÁBEROV

Vyhodnotenie záberov poľnohospodárskej pôdy je v koncepte Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja (ÚP R NK) spracované graficky, tabuľkovo a textovo. Všetky rozvojové zámery perspektívneho použitia poľnohospodárskej pôdy sú označené jedinečným číselným kódom tak, aby rozlišovali variant urbanistickej koncepcie ÚP R NK, indikovali typ a kategóriu daného zámeru, pričom sú aditívne rozlíšené, resp. doplnené aj poradovým číslo.

- Územný plán tvorí celkovo osem výkresov. Grafickú časť vyhodnotenia perspektívneho použitia poľnohospodárskeho pôdneho fondu a lesného pôdneho fondu na nepoľnohospodárske účely reflektuje výkres č. 8 – „Výkres vyhodnotenia perspektívneho použitia poľnohospodárskej pôdy a lesnej pôdy na nepoľnohospodárske účely“.
- Tabuľkové vyhodnotenie záberov plôch poľnohospodárskej pôdy je spracované na konci tejto kapitoly podľa lokalít, charakteru plánovanej aktivity,

podľa produkčnej kategórie pôd (skupina BPEJ), a tiež v kontexte variantov konceptu ÚP R NK.

- Textové vyhodnotenie popisuje metodické ponímanie vyhodnotenia na regionálnej úrovni územného plánu.

Zábery poľnohospodárskej pôdy sú podľa §13 Zákon č. 220/2004 Z. z. vyhodnotené podľa jednotlivých navrhovaných plôch, v závere so sumárom za celé územie kraja.

I.4.1.2 ROZSAH ZÁBEROV

Vzhľadom k regionálnemu charakteru územno-plánovacej dokumentácie má výpočet záberov poľnohospodárskeho pôdneho fondu informatívny charakter. Číselne vyjadrené údaje predstavujú predpoklad, pričom jednotlivé zámery budú spresnené v územných plánoch miest a obcí, ktoré sa v zmysle § 12 Vyhlášky č. 55/2001 spracúvajú na podklade katastra nehnuteľností.

Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja je v etape koncept riešený v dvoch variantoch a to:

- Polycentrický variant.
- Autoprofilačný variant.

AUTOPROFILAČNÝ VARIANT

Celková výmera plôch záberov (t. j. poľnohospodárska aj nepoľnohospodárska pôda) sa odhaduje pri autoprofilačnom variante na 1 391 ha. Z toho sa predpokladá záber na poľnohospodárskej pôde o výmere 1 301 ha, z toho:

- Rýchlostné cesty 503,5607 ha.
- Cesty I. triedy 368,1229 ha.
- Cesty II. triedy 51,2007 ha.
- Cesty III. triedy 37,1104 ha.
- Železničné trate 341,1864 ha.

Približne 39 % z predpokladaných záberov poľnohospodárskej pôdy tvorí najkvalitnejšia poľnohospodárska pôda definovaná podľa kódu BPEJ uvedeného v prílohe č. 2 k nariadeniu vlády č. 58/2013 Z. z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy.

Podľa dostupných údajov sa na lokalitách predpokladaných záberov poľnohospodárskej pôdy na nepoľnohospodárske účely nachádza 270 ha hydromelioračných zariadení v správe Hydromeliorácie, š. p..

POLYCENTRICKÝ VARIANT

Celková výmera plôch záberov (t. j. poľnohospodárska aj nepoľnohospodárska pôda) sa odhaduje pri polycentrickom variante na 1 472 ha. Z toho sa predpokladá záber na poľnohospodárskej pôde o výmere 1 371 ha, z toho:

- Rýchlostné cesty 769,2537 ha.
- Cesty I. triedy 232,7948 ha.
- Cesty II. triedy 46,8062 ha.
- Cesty III. triedy 35,5520 ha.
- Železničné trate 286,6292 ha.

Približne 41 % z predpokladaných záberov poľnohospodárskej pôdy tvorí najkvalitnejšia poľnohospodárska pôda definovaná podľa kódu BPEJ uvedeného v prílohe č. 2 k nariadeniu vlády č. 58/2013 Z. z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy.

Podľa dostupných údajov sa na lokalitách predpokladaných záberov poľnohospodárskej pôdy na nepoľnohospodárske účely nachádza 344 ha hydromelioračných zariadení v správe Hydromeliorácie, š. p..

I.4.1.3 PREHĽADY ZÁBEROV POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY

Prehľady záberov poľnohospodárskej pôdy vyjadrujú dve nasledovné tabuľky. Prvá pre autoprofilačný variant, druhá pre polycentrický.

Tabuľka: Vyhodnotenie perspektívneho použitia poľnohospodárskej pôdy na nepoľnohospodárske účely v autoprofilačnom variantne konceptu Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja.

Lokalita	Kategória záberu	Celková výmera lokality [ha]	Predpokladaný záber			Hydromeliorácie [ha]	CHPP [ha]	Poznámka
			Výmera záberu v lokalite [ha]	Výmera podľa skupiny BPEJ				
				výmera [ha]	skupina BPEJ [ha]			
Rýchlostné cesty								
A_R3J	rýchlostná cesta	48,7289	45,4879	1,3161 8,6902 10,7631 7,8184 6,1758 7,5346 1,8857 1,3040	2 3 4 5 6 7 8 9	4,6387	26,566	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
A_R3SZ	rýchlostná cesta	136,3496	130,5078	6,5171 0,0206 11,7961 19,6350 29,0233 47,0530 6,9890 8,9090 0,5647	1 2 3 4 5 6 7 8 9	32,9161	42,8563	Nový záber 2021.
A_R7V	rýchlostná cesta	164,4784	155,7799	1,3668 42,3623 9,5295 5,5102 46,1208 33,9378 6,5303 3,7374 6,6848	1 2 3 4 5 6 7 8 9	35,9942	65,4509	Nový záber 2021.
A_R7Z	rýchlostná cesta	176,8218	171,7851	19,1640 37,0156 43,6206 1,9591 37,4487 22,9862 7,8720 1,7189	1 2 3 4 5 6 7 8	6,5653	41,6596	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
Cesty I. triedy								
A_I1	cesta 1. triedy	3,6061	2,2417	1,2943 0,0163 0,0096 0,9215	1 2 3 7		1,3045	Koridor ÚPN-O.
A_I2	cesta 1. triedy	1,3464	0,7397	0,3941 0,3456	2 5		0,3941	Koridor ÚPN-O.
A_I3	cesta 1. triedy	15,1769	14,4737	2,1867 3,9492 0,3719 4,6917 3,2742	1 3 4 6 7	5,2801	6,1359	Koridor ÚPN-O.
A_I4	cesta 1. triedy	2,5583	2,5571	0,1740 1,0514 1,3317	2 5 6		0,174	Koridor ÚPN-O.

Lokalita	Kategória záberu	Celková výmera lokality [ha]	Predpokladaný záber			Hydromeliorácie [ha]	CHPP [ha]	Poznámka
			Výmera záberu v lokalite [ha]	Výmera podľa skupiny BPEJ				
				výmera [ha]	skupina BPEJ [ha]			
A_I5	cesta 1. triedy	3,022	3,0219	2,3282 0,2427 0,4510	1 4 6		2,1792	Koridor ÚPN-O.
A_I6	cesta 1. triedy	3,1859	3,1854	3,1854	1		3,1854	Koridor ÚPN-O.
A_I7	cesta 1. triedy	3,0159	2,6224	0,9655 1,6569	3 5	3,0061	0,9655	Koridor ÚPN-O.
A_I8	cesta 1. triedy	2,0827	1,5043	1,5043	3			Koridor ÚPN-O.
A_I9	cesta 1. triedy	1,316	1,1235	0,5822 0,2476 0,2937	2 3 5		0,5822	Nový záber 2021.
A_I10	cesta 1. triedy	18,0789	17,5017	3,2910 6,9416 3,3374 0,3708 0,8366 2,2715 0,4528	1 2 3 4 5 6 8	8,0906	4,007	Koridor ÚPN-O.
A_I11	cesta 1. triedy	6,6083	6,5788	5,0984 1,4804	3 5		2,8935	Koridor ÚPN-O.
A_I12	cesta 1. triedy	7,0296	6,8322	1,5226 3,8022 0,4974 0,1886 0,8214	2 3 5 6 8	2,0012	3,9698	Koridor ÚPN-O.
A_I13	cesta 1. triedy	7,1656	6,2439	0,6649 3,6188 1,9602	2 3 5		1,873	Koridor ÚPN-O.
A_I14	cesta 1. triedy	2,646	2,6460	0,8389 1,8071	2 5			Nový záber 2021.
A_I15	cesta 1. triedy	11,2335	10,4499	9,0008 1,4491	2 4		8,3913	Koridor ÚPN-O.
A_I16	cesta 1. triedy	7,4357	7,4076	6,1765 0,3196 0,9115	3 5 6	3,5269	4,5054	Nový záber 2021.
A_I17	cesta 1. triedy	3,2094	3,2094	0,2417 0,2584 0,0975 0,4953 1,7462 0,3703	2 3 4 5 6 7	0,0316	0,5977	Koridor ÚPN-O.
A_I18	cesta 1. triedy	2,4411	2,4401	0,2709 1,6983 0,4709	1 2 5		0,2709	Nový záber 2021.
A_I19	cesta 1. triedy	21,575	18,0541	5,8046 6,6683 0,5647 2,1372 2,8793	1 2 4 5 6	6,4973	5,8046	Nový záber 2021.
A_I20	cesta 1. triedy	64,5357	63,7125	0,8555 40,6214 3,0201 3,2516 13,9143 1,3428 0,3026 0,4042	1 2 3 4 5 6 7 8	41,3579	36,4397	Nový záber 2021.
A_I21	cesta 1. triedy	7,8589	7,4064	0,7304 0,6705 0,4498 4,5335 1,0222	1 2 3 4 5	3,4489	1,8507	Nový záber 2021.
A_I22	cesta 1. triedy	1,3459	1,3459	0,9679 0,3780	2 3	0,7613	0,9679	Nový záber 2021.

Lokalita	Kategória záberu	Celková výmera lokality [ha]	Predpokladaný záber			Hydromeliorácie [ha]	CHPP [ha]	Poznámka
			Výmera záberu v lokalite [ha]	Výmera podľa skupiny BPEJ				
				výmera [ha]	skupina BPEJ [ha]			
A_I23	cesta 1. triedy	102,9347	99,3452	12,9581	1	18,6998	33,8796	Nový záber 2021.
				34,5741	2			
				16,4631	3			
				0,2042	4			
				15,2079	5			
				17,7815	6			
				2,1563	7			
A_I24	cesta 1. triedy	36,9703	36,6601	0,5136	1	4,3836	21,6491	Nový záber 2021.
				7,4141	2			
				19,2549	3			
				1,6354	4			
				2,0003	5			
				5,8418	6			
A_I25	cesta 1. triedy	10,0384	10,0159	4,4471	3		4,147	Nový záber 2021.
				3,9354	4			
				1,0658	5			
				0,5676	6			
A_I26	cesta 1. triedy	6,6516	6,5585	1,0286	2		0,2483	Nový záber 2021.
				1,9386	3			
				3,5913	5			
A_I27	cesta 1. triedy	6,9441	6,8896	0,6510	2	0,7253	1,1896	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
				0,5386	4			
				2,7526	5			
				2,8081	6			
				0,1393	8			
A_I28	cesta 1. triedy	1,3106	1,3106	0,4558	5	0,0004	0,4558	Nový záber 2021.
				0,8548	6			
A_I29	cesta 1. triedy	21,7239	20,7683	2,5750	2	2,1697	11,6183	Nový záber 2021.
				8,9281	3			
				1,5635	4			
				4,5683	5			
				3,1334	6			
A_I30	cesta 1. triedy	0,8602	0,8602	0,8602	2	0,8602	0,8602	Nový záber 2021.
A_I31	cesta 1. triedy	0,4163	0,4163	0,4163	2		0,4163	Nový záber 2021.
Cesty II. triedy								
A_II1	cesta 2. triedy	4,7434	3,2267	1,5555	1		2,3837	Koridor ÚPN-O.
				0,8282	3			
				0,0588	5			
				0,4838	6			
				0,3004	7			
A_II2	cesta 2. triedy	8,8486	7,9511	1,4307	1	0,5543	1,4307	Koridor ÚPN-O.
				0,1799	2			
				5,8590	5			
				0,4815	7			
A_II3	cesta 2. triedy	0,7702	0,7677	0,7677	6			Nový záber 2021.
A_II4	cesta 2. triedy	6,9554	6,3130	1,1468	2		2,4638	Koridor ÚPN-O.
				1,3171	3			
				3,8491	5			
A_II5	cesta 2. triedy	5,8587	5,8587	1,9217	1		2,3113	Koridor ÚPN-O.
				0,3896	2			
				1,2256	3			
				2,3218	6			
A_II6	cesta 2. triedy	3,2147	3,1779	2,5124	2	0,7866	1,8086	Koridor ÚPN-O.
				0,6655	4			
A_II7	cesta 2. triedy	4,6008	3,3044	0,0005	2		2,1179	Koridor ÚPN-O.
				2,1174	4			
				0,8549	5			
				0,3316	6			
A_II8	cesta 2. triedy	3,5855	3,5855	3,5855	3		3,3106	Koridor ÚPN-O.
A_II9	cesta 2. triedy	2,6472	2,2213	0,2676	3		0,2676	Koridor ÚPN-O.
				0,9545	4			
				0,8384	5			
				0,1608	6			

Lokalita	Kategória záberu	Celková výmera lokality [ha]	Predpokladaný záber			Hydromeliorácie [ha]	CHPP [ha]	Poznámka
			Výmera záberu v lokalite [ha]	Výmera podľa skupiny BPEJ				
				výmera [ha]	skupina BPEJ [ha]			
A_II10	cesta 2. triedy	9,1889	8,2425	1,9044 4,0405 0,7674 0,8621 0,6681	1 2 3 4 5	2,013	5,4034	Nový záber 2021.
A_II11	cesta 2. triedy	0,7866	0,7866	0,7620 0,0246	3 6		0,0365	Nový záber 2021.
A_II12	cesta 2. triedy	6,1335	5,7653	0,6381 0,1818 4,9454	2 3 5		0,8199	Nový záber 2021.
Cesty III. triedy								
A_III1	cesta 3. triedy	3,7254	3,4911	2,1414 0,1232 1,2265	2 3 6	2,8422	3,4911	Koridor ÚPN-O.
A_III2	cesta 3. triedy	1,7401	1,6918	1,2205 0,4713	6 7	0,7318		Koridor ÚPN-O.
A_III3	cesta 3. triedy	0,3377	0,3377	0,3377	1			Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
A_III4	cesta 3. triedy	0,736	0,7242	0,7242	3			Koridor ÚPN-O.
A_III5	cesta 3. triedy	10,2031	7,7817	0,7114 2,9764 3,0705 1,0234	2 3 5 6	2,8339		Koridor ÚPN-O.
A_III6	cesta 3. triedy	3,453	1,2326	0,7550 0,4703 0,0073	2 5 6	1,5212	0,755	Koridor ÚPN-O.
A_III7	cesta 3. triedy	0,918	0,9179	0,1951 0,4582 0,2646	2 3 5		0,1602	Nový záber 2021.
A_III8	cesta 3. triedy	3,8305	2,0840	0,5489 1,0489 0,4862	5 6 8			Koridor ÚPN-O.
A_III9	cesta 3. triedy	4,9096	3,5032	2,4051 0,4058 0,6923	3 5 6		1,9506	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
A_III10	cesta 3. triedy	0,3749	0,3749	0,1171 0,1382 0,1196	2 4 7		0,2553	Nový záber 2021.
A_III11	cesta 3. triedy	1,048	0,9781	0,2999 0,6782	4 6		0,2999	Koridor ÚPN-O.
A_III12	cesta 3. triedy	3,1129	3,1017	1,8775 1,1305 0,0165 0,0772	4 5 6 8	0,3023	1,285	Koridor ÚPN-O.
A_III13	cesta 3. triedy	4,023	2,8459	2,1708 0,4791 0,1960	2 5 6	0,0445	2,1708	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
A_III14	cesta 3. triedy	6,5002	6,4873	0,1249 0,1455 3,0977 3,1192	3 4 5 6		0,1249	Koridor ÚPN-O.
A_III15	cesta 3. triedy	3,6726	1,5583	0,6464 0,0033 0,9086	3 4 9		0,6464	Nový záber 2021.

Lokalita	Kategória záberu	Celková výmera lokality [ha]	Predpokladaný záber			Hydromeliorácie [ha]	CHPP [ha]	Poznámka
			Výmera záberu v lokalite [ha]	Výmera podľa skupiny BPEJ				
				výmera [ha]	skupina BPEJ [ha]			
Železničné trate								
A_ŠRT1	širokorozchodná železnica	313,5834	283,7431	60,0045 80,7661 30,9724 23,7926 32,9787 42,9770 5,8362 5,5574 0,8582	1 2 3 4 5 6 7 8 9	56,9502	113,6332	Nový záber 2021.
A_Ž1	železnica	30,325	29,4364	4,7792 12,4929 2,6585 1,1752 4,7783 2,5459 1,0064	1 2 3 4 5 6 8	12,1477	12,2379	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
A_Ž2	železnica	3,7016	3,3740	1,4515 0,1303 1,7873 0,0049	2 3 5 6	0,5941	1,7941	Nový záber 2021.
A_Ž3	železnica	14,6994	13,5746	3,4111 1,4709 0,1963 6,7819 1,7144	2 3 4 5 6	5,5462	3,9454	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
A_Ž4	železnica	1,8163	1,7715	1,1514 0,4552 0,1649	3 4 8		1,1514	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
A_Ž5	železnica	6,0947	6,0947	1,2675 1,6382 0,4624 2,1877 0,5389	1 2 3 5 6	1,5469	1,2675	Nový záber 2021.
A_Ž6	železnica	4,0881	3,1921	2,4539 0,7382	2 5	0,3248	1,3185	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
SPOLU	**-**	**1390,9296**	**1301,1811**	**1301,1811**	**-**	**269,6949**	**506,3305**	-

Vysvetlivky: *CHPP = chránená poľnohospodárska pôda*
BPEJ = Bonitovaná pôdnoekologická jednotka
Koridor ÚPN-O = V pôvodnom a dnes platnom územnom pláne regiónu Nitrianskeho samosprávneho kraja z roku 2013 v znení neskorších zmien a doplnkov z roku 2015 je pre danú lokalitu záberu stanovená územná rezerva pre nový koridor komunikácie, avšak záber pôdy nebol odsúhlasovaný na regionálnej úrovni. Boli spracované na úrovni na územných plánov obcí.

Tabuľka: Vyhodnotenie perspektívneho použitia poľnohospodárskej pôdy na nepoľnohospodárske účely v polycentrickom variantne konceptu Územného plánu regiónu Nitrianskeho kraja.

Lokalita	Kategória záberu	Celková výmera lokality [ha]	Predpokladaný záber			Hydro-meliorácie [ha]	CHPP [ha]	Poznámka
			Výmera záberu v lokalite [ha]	Výmera podľa skupiny BPEJ				
				výmera [ha]	skupina BPEJ [ha]			
Rýchlostné cesty								
P_R3	rýchlostná cesta	61,0706	56,8777	2,7863 8,6902 8,6983 17,9116 9,0269 7,5346 0,9395 1,2903	2 3 4 5 6 7 8 9	11,556	27,738	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
P_R7V	rýchlostná cesta	251,2374	237,6139	13,2403 58,4962 30,8422 5,6885 59,7961 52,3199 6,5303 4,0156 6,6848	1 2 3 4 5 6 7 8 9	41,7342	105,8373	Nový záber 2021.
P_R7Z	rýchlostná cesta	90,0876	87,6606	11,6314 23,2886 16,6317 22,7742 5,4627 7,872	1 2 3 5 6 7		18,5303	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
P_R8J	rýchlostná cesta	245,7447	236,9452	40,4083 84,0556 21,5645 1,5694 40,063 47,3679 1,9165	1 2 3 4 5 6 7	69,9489	72,011	Nový záber 2021.
P_R8S	rýchlostná cesta	153,3824	150,1563	32,0372 45,7685 10,5407 19,7604 42,0495	2 3 4 5 6	34,7618	60,2957	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
Cesty I. triedy								
P_I1	cesta 1. triedy	3,6061	2,2417	1,2943 0,0163 0,0096 0,9215	1 2 3 7		1,3045	Koridor ÚPN-O.
P_I2	cesta 1. triedy	1,3464	0,7397	0,3941 0,3456	2 5		0,3941	Koridor ÚPN-O.
P_I3	cesta 1. triedy	6,3137	6,2226	1,9604 3,9815 0,2807	3 5 6			Koridor ÚPN-O.
P_I4	cesta 1. triedy	15,1769	14,4737	2,1867 3,9492 0,3719 4,6917 3,2742	1 3 4 6 7	5,2801	6,1359	Koridor ÚPN-O.
P_I5	cesta 1. triedy	2,5583	2,5571	0,174 1,0514 1,3317	2 5 6		0,174	Koridor ÚPN-O.
P_I6	cesta 1. triedy	13,3786	10,3932	3,8141 2,1679 0,6239 0,9103 2,877	1 2 4 5 6	2,7703	3,8141	Koridor ÚPN-O.

Lokalita	Kategória záberu	Celková výmera lokality [ha]	Predpokladaný záber			Hydro-melioračie [ha]	CHPP [ha]	Poznámka
			Výmera záberu v lokalite [ha]	Výmera podľa skupiny BPEJ				
				výmera [ha]	skupina BPEJ [ha]			
P_I7	cesta 1. triedy	3,022	3,0219	2,3282 0,2427 0,451	1 4 6		2,1792	Koridor ÚPN-O.
P_I8	cesta 1. triedy	8,8591	8,6691	1,1874 3,2905 4,0267 0,1645	1 3 6 7	7,2248	4,4779	Nový záber 2021.
P_I9	cesta 1. triedy	3,1859	3,1854	3,1854	1		3,1854	Koridor ÚPN-O.
P_I10	cesta 1. triedy	1,3966	1,3966	1,3966	1		1,3966	Nový záber 2021.
P_I11	cesta 1. triedy	6,9739	1,8126	1,8126	1		1,8126	Koridor ÚPN-O.
P_I12	cesta 1. triedy	0,9135	0,9135	0,1435 0,77	6 7			Nový záber 2021.
P_I13	cesta 1. triedy	1,1887	1,1887	1,1887	4		1,1887	Koridor ÚPN-O.
P_I14	cesta 1. triedy	60,3779	60,1762	5,721 45,4373 2,4962 6,2142 0,3075	1 2 3 5 6	48,5551	45,4684	Koridor ÚPN-O.
P_I15	cesta 1. triedy	0,6332	0,6332	0,5723 0,0609	5 6	0,0004	0,5723	Nový záber 2021.
P_I16	cesta 1. triedy	3,0159	2,6224	0,9655 1,6569	3 5	3,0061	0,9655	Koridor ÚPN-O.
P_I17	cesta 1. triedy	2,0827	1,5043	1,5043	3			Koridor ÚPN-O.
P_I18	cesta 1. triedy	1,316	1,1235	0,5822 0,2476 0,2937	2 3 5		0,5822	Nový záber 2021.
P_I19	cesta 1. triedy	18,0789	17,5017	3,291 6,9416 3,3374 0,3708 0,8366 2,2715 0,4528	1 2 3 4 5 6 8	8,0906	4,007	Koridor ÚPN-O.
P_I20	cesta 1. triedy	5,3984	5,0827	0,7236 0,4474 2,9418 0,9699	1 3 4 5	2,3671	1,171	Koridor ÚPN-O.
P_I21	cesta 1. triedy	6,6083	6,5788	5,0984 1,4804	3 5		2,8935	Koridor ÚPN-O.
P_I22	cesta 1. triedy	7,0296	6,8322	1,5226 3,8022 0,4974 0,1886 0,8214	2 3 5 6 8	2,0012	3,9698	Koridor ÚPN-O.
P_I23	cesta 1. triedy	7,1656	6,2439	0,6649 3,6188 1,9602	2 3 5		1,873	Koridor ÚPN-O.
P_I24	cesta 1. triedy	2,646	2,646	0,8389 1,8071	2 5			Nový záber 2021.
P_I25	cesta 1. triedy	11,2335	10,4499	9,0008 1,4491	2 4		8,3913	Koridor ÚPN-O.
P_I26	cesta 1. triedy	2,1028	1,8991	1,1082 0,2642 0,5267	1 2 7		1,3724	Koridor ÚPN-O.
P_I27	cesta 1. triedy	7,4357	7,4076	6,1765 0,3196 0,9115	3 5 6	3,5269	4,5054	Nový záber 2021.
P_I28	cesta 1. triedy	7,545	4,6856	0,223 0,9465 2,0951 1,421	2 3 5 6		1,6285	Nový záber 2021.

Lokalita	Kategória záberu	Celková výmera lokality [ha]	Predpokladaný záber			Hydro-melioračie [ha]	CHPP [ha]	Poznámka
			Výmera záberu v lokalite [ha]	Výmera podľa skupiny BPEJ				
				výmera [ha]	skupina BPEJ [ha]			
P_I29	cesta 1. triedy	3,2094	3,2094	0,2417 0,2584 0,0975 0,4953 1,7462 0,3703	2 3 4 5 6 7	0,0316	0,5977	Koridor ÚPN-O.
P_I30	cesta 1. triedy	22,3782	21,0801	2,5737 10,194 1,5194 4,6192 2,1738	2 3 4 5 6	2,9245	13,316	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
P_I31	cesta 1. triedy	4,7221	3,3792	3,3792	2	2,0216	3,3792	Koridor ÚPN-O.
P_I32	cesta 1. triedy	7,9674	7,9674	7,4116 0,464 0,0918	1 2 4		7,4116	Koridor ÚPN-O.
P_I33	cesta 1. triedy	3,8256	2,4097	1,1628 0,239 1,0079	2 3 5	2,2094	1,1628	Nový záber 2021.
P_I34	cesta 1. triedy	2,8031	2,5461	0,5104 0,9188 1,1169	2 4 5		0,5104	Nový záber 2021.
Cesty II. triedy								
P_II1	cesta 2. triedy	2,134	2,134	0,2367 1,4853 0,412	1 2 5		0,2367	Koridor ÚPN-O.
P_II2	cesta 2. triedy	4,7434	3,2267	1,5555 0,8282 0,0588 0,4838 0,3004	1 3 5 6 7		2,3837	Koridor ÚPN-O.
P_II3	cesta 2. triedy	8,8486	7,9511	1,4307 0,1799 5,859 0,4815	1 2 5 7	0,5543	1,4307	Koridor ÚPN-O.
P_II4	cesta 2. triedy	0,7702	0,7677	0,7677	6			Nový záber 2021.
P_II5	cesta 2. triedy	6,9554	6,313	1,1468 1,3171 3,8491	2 3 5		2,4638	Koridor ÚPN-O.
P_II6	cesta 2. triedy	5,8587	5,8587	1,9217 0,3896 1,2256 2,3218	1 2 3 6		2,3113	Koridor ÚPN-O.
P_II7	cesta 2. triedy	3,2147	3,1779	2,5124 0,6655	2 4	0,7866	1,8086	Koridor ÚPN-O.
P_II8	cesta 2. triedy	8,5254	7,5791	1,9044 3,3771 0,7674 0,8621 0,6681	1 2 3 4 5	2,013	5,2815	Koridor ÚPN-O.
P_II9	cesta 2. triedy	0,6868	0,6868	0,4252 0,1585 0,1031	2 5 6	0,3542	0,4252	Nový záber 2021.
P_II10	cesta 2. triedy	4,6008	3,3044	0,0005 2,1174 0,8549 0,3316	2 4 5 6		2,1179	Koridor ÚPN-O.
P_II11	cesta 2. triedy	3,5855	3,5855	3,5855	3		3,3106	Koridor ÚPN-O.
P_II12	cesta 2. triedy	2,6472	2,2213	0,2676 0,9545 0,8384 0,1608	3 4 5 6		0,2676	Koridor ÚPN-O.

Lokalita	Kategória záberu	Celková výmera lokality [ha]	Predpokladaný záber			Hydro-melioračie [ha]	CHPP [ha]	Poznámka
			Výmera záberu v lokalite [ha]	Výmera podľa skupiny BPEJ				
				výmera [ha]	skupina BPEJ [ha]			
Cesty III .triedy								
P_III1	cesta 3. triedy	3,7254	3,491	2,1413 0,1232 1,2265	2 3 6	2,8422	3,491	Koridor ÚPN-O.
P_III2	cesta 3. triedy	1,7401	1,6918	1,2205 0,4713	6 7	0,7318		Koridor ÚPN-O.
P_III3	cesta 3. triedy	0,3377	0,3377	0,3377	1			Nový záber 2021.
P_III4	cesta 3. triedy	0,736	0,7242	0,7242	3			Koridor ÚPN-O.
P_III5	cesta 3. triedy	10,2031	7,7817	0,7114 2,9764 3,0705 1,0234	2 3 5 6	2,8339		Koridor ÚPN-O.
P_III6	cesta 3. triedy	3,453	1,2326	0,755 0,4703 0,0073	2 5 6	1,5212	0,755	Koridor ÚPN-O.
P_III7	cesta 3. triedy	0,918	0,9179	0,1951 0,4582 0,2646	2 3 5		0,1602	Nový záber 2021.
P_III8	cesta 3. triedy	3,8305	2,084	0,5489 1,0489 0,4862	5 6 8			Koridor ÚPN-O.
P_III9	cesta 3. triedy	4,9096	3,5032	2,4051 0,4058 0,6923	3 5 6		1,9506	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
P_III10	cesta 3. triedy	0,3749	0,3749	0,1171 0,1382 0,1196	2 4 7		0,2553	Nový záber 2021.
P_III11	cesta 3. triedy	1,048	0,9781	0,2999 0,6782	4 6		0,2999	Koridor ÚPN-O.
P_III12	cesta 3. triedy	3,1129	3,1017	1,8775 1,1305 0,0165 0,0772	4 5 6 8	0,3023	1,285	Koridor ÚPN-O.
P_III13	cesta 3. triedy	4,023	2,8459	2,1708 0,4791 0,196	2 5 6	0,0445	2,1708	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
P_III14	cesta 3. triedy	6,5002	6,4873	0,1249 0,1455 3,0977 3,1192	3 4 5 6		0,1249	Koridor ÚPN-O.
Železničné trate								
P_ŠRT1	širokorozchodná	212,0161	190,4356	24,104 50,8494 28,2367 14,7289 23,4295 39,0258 4,9503 4,2528 0,8582	1 2 3 4 5 6 7 8 9	51,5538	81,4687	Nový záber 2021.
P_Ž1	železnica	30,325	29,4364	4,7792 12,4929 2,6585 1,1752 4,7783 2,5459 1,0064	1 2 3 4 5 6 8	12,1477	12,2379	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
P_Ž2	železnica	3,7016	3,374	1,4515 0,1303 1,7873 0,0049	2 3 5 6	0,5941	1,7941	Nový záber 2021.

Lokalita	Kategória záberu	Celková výmera lokality [ha]	Predpokladaný záber			Hydro-melioračie [ha]	CHPP [ha]	Poznámka
			Výmera záberu v lokalite [ha]	Výmera podľa skupiny BPEJ				
				výmera [ha]	skupina BPEJ [ha]			
P_Ž3	železnica	14,6994	13,5746	3,4111 1,4709 0,1963 6,7819 1,7144	2 3 4 5 6	5,5462	3,9454	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
P_Ž4	železnica	1,8163	1,7715	1,1514 0,4552 0,1649	3 4 8		1,1514	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
P_Ž5	železnica	6,0947	6,0947	1,2675 1,6382 0,4624 2,1877 0,5389	1 2 3 5 6	1,5469	1,2675	Nový záber 2021.
P_Ž6	železnica	4,0881	3,1921	2,4539 0,7382	2 5	0,3248	1,3185	Súhlas udelený v pôvodnom ÚPN-R NSK z roku 2013.
P_Ž7	železnica	44,9464	38,7503	5,1032 7,5792 4,6497 4,6584 0,8724 11,9214 3,811 0,155	1 2 3 4 5 6 7 8	12,1501	15,9493	Nový záber 2021
SPOLU	**-**	**1472,1884**	**1371,0359**	**1371,0359**	**-**	**343,8582**	**565,9164**	-

Vysvetlivky: *CHPP = chránená poľnohospodárska pôda*
BPEJ = Bonitovaná pôdnoekologická jednotka
Koridor ÚPN-O = V pôvodnom a dnes platnom územnom pláne regiónu Nitrianskeho samosprávneho kraja z roku 2013 v znení neskorších zmien a doplnkov z roku 2015 je pre danú lokalitu záberu stanovená územná rezerva pre nový koridor komunikácie, avšak záber pôdy nebol odsúhlasovaný na regionálnej úrovni. Boli spracované na úrovni na územných plánov obcí.

J. DOPLŇUJÚCE ÚDAJE.

J.1 ZOZNAM SKRATIEK

ATS	automatická tlaková stanica	PR	prírodná rezervácia
b.j.	bytová jednotka	PUM	plán udržateľnej mobility
BPEJ	bonitovaná pôdno-ekologická jednotky	RS	regulačná stanica
CO	civilná ochrana	RÚSES	regionálny územný systém ekologickej
CR	cestovný ruch	SEA	hodnotenie vplyvov na životné prostredie a zdravie
ČOV	čistiareň odpadových vôd	SODB	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov
ČS	čerpacia stanica	SR	Slovenská republika
ČSPL	čerpacia stanica pohonných látok	STL	strednotlak, strednotlakový (plynovod)
EAO	ekonomicky aktívna osoba	STN	slovenská technická norma
EIA	posudzovanie vplyvov na životné prostredie	SVP	Slovenský vodohospodársky podnik
EO	ekvivalentný obyvateľ	SWOT	analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození
EÚ	Európska únia	ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
FT	funkčná trieda	TEN-T	Transeurópska dopravná sieť
GIS	geografický informačný systém	TP	technický predpis
ha	hektár	TR	trafostanica
CHA	chránený areál	ÚEV	územie európskeho významu
CHVÚ	chránené vtáčie územie	ÚGD	územný generel dopravy
IBV	individuálna bytová výstavba	ÚP a SP	územné plánovanie a stavebný poriadok
IPP	inštitút priestorového plánovania	ÚP R	územný plán regiónu
IDS	integrovaný dopravný systém	ÚPD	územno-plánovacia dokumentácia
k.ú.	katastrálne územie	ÚPN	územný plán
km	kilometer	ÚPN-O	územný plán obce
KP	kultúrna pamiatka	ÚPP	územno-plánovací podklad
KS	kanalizačný systém	ÚP R NK	Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja
KPÚ	krajský pamiatkový úrad	ÚPSVR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
KURS	Koncepcia územného rozvoja Slovenska	ÚR	územné rozhodnutie
kV	kilo volt	ÚSES	územný systém ekologickej stability
LHC	lesný hospodársky celok	UŠ	Urbanistická štúdia
m	meter	ÚTJ	územno-technická jednotka
MAD	mestská autobusová doprava	ÚZPF	ústredný zoznam pamiatkového fondu
MDV	ministerstvo dopravy a výstavby	VDJ	vodojem
MSP	malý a stredný podnik	VN	vysoké napätie
MV	ministerstvo vnútra	VVN	veľmi vysoké napätie
MVA	megavolt ampér	VPS	verejnoprospešná stavba
MZ	ministerstvo zdravotníctva	VTL	vysokotlak, vysokotlakový (plynovod)
MŽP	ministerstvo životného prostredia	VZ	vodný zdroj
NKP	národná kultúrna pamiatka	W	watt
NN	nízke napätie	Z. z.	zbierka zákonov
NPR	národná prírodná rezervácia	ZaD	zmeny a doplnky.
NSK	Nitriansky samosprávny kraj	Zb.	zbierky
NTL	nízkotlak, nízkotlakový (plynovod)	ZČ	záväzná časť
OP	ochranné pásmo	ZSJ	základná sídelná jednotka
OPAK	ochrana prírody a krajiny	ZŠ	základná škola
OV	občianska vybavenosť	ZSS	zdravotná a sociálna starostlivosť
PHO	pásmo hygienickej ochrany	ZVN	zvlášť vysoké napätie
PHSR	Program hospodárskeho (rozvoja) a sociálneho rozvoja	ŽP	životné prostredie
POH	program odpadového hospodárstva	ŽST	železničná stanica
PP	prírodná pamiatka		

ÚZEMNÝ PLÁN REGIÓNU NITRIANSKEHO KRAJA

SMERNÁ ČASŤ

KONCEPT

11/2021